Michael Ashkenazi

Çeviren: Özlem Özarpacı

Japon Mitolojisi

SAY

Michael Ashkenazi

Yale Üniversitesi'nde antropoloji doktorasını 1983 yılında tamamlayan Ashkenazi birçok ülkede antropoloji dersleri vermiştir. Sayısız makale ve pek çok kitabın yazarı ve editörüdür; *Matsuri: Festivals of a Japanese Town* en önemli kitaplarından biridir. Ayrıca *The Essence of Japanese Cuisine* adlı kitaba da katkı yapmıştır.

Özlem Özarpacı

1979 yılında İstanbul'da doğdu. 2002 yılında İstanbul Bilgi Üniversitesi Sinema ve Televizyon Bölümün'den mezun oldu. Bir süre televizyon sektöründe çalıştı; 2007'den bu yana çeviri ile uğraşmaktadır. Çevirdiği başlıca kitaplar arasında, *Augustus* romanı ile ödül alan yazar John Williams'ın 1960 yılında yazdığı *Butcher's Crossing*, Rick Springfield'ın New York Times Çok Satanlarından olan *Olur Böyle B*ktan Şeyler* (*Magnificent Vibration*) ve Dilbert'ın yaratıcısı Scott Adams'ın felsefi romanı *Tanrı'nın Enkazı* (*God's Debris*) bulunmaktadır.

Japon Mitolojisi

Michael Ashkenazi

İngilizceden çeviren:
Özlem Özarpacı

SAY

Say Yayınları
Mitoloji

Japon Mitolojisi / Michael Ashkenazi
Özgün adı: *Handbook of Japanese Mythology*, First Edition

© Michael Ashkenazi, 2003

Türkçe yayın hakları Akcalı Ajans aracılığı ile © Say Yayınları
Bu eserin tüm hakları saklıdır. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılan kısa alıntılar hariç yayınevinden yazılı izin alınmaksızın alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

ISBN 978-605-02-0639-5
Sertifika no: 10962

İngilizceden çeviren: Özlem Özarpacı
Yayın koordinatörü: Levent Çeviker
Editör: Sinan Köseoğlu
Yayıma hazırlayan: Eda Okuyucu
Kapak ve sayfa tasarımı: Artemis İren

Baskı: Çınar Matbaacılık
Topkapı-İstanbul
Tel.: (0212) 501 37 63
Matbaa sertifika no: 36305

1. baskı: Say Yayınları, 2018

Say Yayınları
Ankara Cad. 22/12 • TR-34110 Sirkeci-'stanbul
Tel.: (0212) 512 21 58 • Faks: (0212) 512 50 80
www.sayyayincilik.com • e-posta: say@sayyayincilik.com
www.facebook.com/sayyayinlari • www.twitter.com/sayyayinlari

Genel dağıtım: Say Dağıtım Ltd. Şti.
Ankara Cad. 22/4 • TR-34110 Sirkeci-'stanbul
Tel.: (0212) 528 17 54 • Faks: (0212) 512 50 80
internet satış: www.saykitap.com • e-posta: dagitim@saykitap.com

İçindekiler

Önsöz 17

1. Giriş 23
Japon Terimlerinin Transliterasyonu 25
Mitoloji ve Japon Dünyası 26
Büyük Gelenek ve *Küçük Gelenekler* 27
Japon Kültürü Bağlamında *Küçük Gelenekler* ve *Büyük Gelenek* 29
Japon Geleneklerinin Dış Kaynakları 29
Japon Miti 32
Japon Topoğrafyası ve Coğrafyası 33
Nüfus 37
Japon Tarihi ve Gelenekleri 39
Antik Dönem: Jomon, Yayoi ve Kofun (yaklaşık olarak MÖ 1000'den MS 650'ye kadar) 39
İmparatorluğun Temelleri (yaklaşık olarak MS 500-781 arası) 43
Aristokratik Dönem (yaklaşık olarak MS 650 ile 1185 arası) 46
Ortaçağ Dönemi (1185–1600) 49
Modern Öncesi ve Modern Dönemler (1615-) 52
Toplumsal Tarih 55

Güçlü 57
Güçsüz 57
Yabancılar ve Serüvenciler 58
Japon Aile İlişkileri 59
Mitsel Gelenekler 61
Şinto 61
Budizm 74
İblisler, Goblinler, Cadılar, Hayaletler, Münzeviler ve Büyücüler 102
İnsanlar 103
İnsan Olmayanlar 103
Shugendo 105
Merkezin Dışındaki Mit Kompleksleri 106
Okinawa ve Ryukyu Adaları 107
Ainu 110
Modern Dünyada Japon Miti 115
Japon Mitolojisinin Kaynakları 117
Şinto Kutsal Kitabı 117
Budist Yazını: Sutralar ve Tefsirleri 119
Ainu *Yukari* 120
Ryukyu Mitleri 121
Dil ve Yazım 123
Japon Mitlerini Yorumlama 124
Evrensel Türler 124
Yapısalcı Yorumlar 125
Yayılma 125
Arkeo-Antropoloji Temelinde Yorumlama: Tarihöncesini Mitten Ayırma Girişimi 127
Japon Emsalsizlik Mitleri 128

2. Mitlere Özgü Zaman ve Mekân 131
Yaradılış ve Bütünleşme: Başlangıç Mitleri 133
Susano-wo'nun Suçları ve Güneş Tanrıçası 135

İnsanoğlu için Yiyeceğin Yaradılışı 137
Susano-wo ve Sekiz Kuyruklu Ejderha 139
Okuninushi ve Seksen Erkek Kardeşi 139
Okuninushi, Susano-wo Tarafından Sınanır 141
Okuninushi ve Sukunabikona Toprağı Yaratmayı Bitirir 143
Semavi İlahlar Toprağı Boyunduruk Altına Alır: Zayıf Oğlanla İlk Girişim 144
Semavi İlahlar Toprağı Boyunduruk Altına Alır: Sülünle İkinci Girişim 145
Semavi İlahlar Toprağı Boyunduruk Altına Alır: Üçüncü Şans 146
Semavi Erkek Torun Sazlıkların Ana Diyarı'nı Ele Geçirmek Üzere Yeryüzüne İner 148
Ho-ori Ağabeyinin Oltasını Kaybeder 149
İlk İmparator Jimmu Tenno 151
Yamato Kahramanı, Yamato-takeru 153
İmparator Jingu, Kore'yi Boyunduruk Altına Alır ve *Kami* Hachiman Doğar 157
Kahramanlar Çağı 159
Okçu Tawara Toda 161
Raiko ve Kahramanlar Çetesi 162
Kadın Kahramanlar 162
Benkei ve Yoshitsune 163
Budist Mitleri 165
Shakyamuni'nin Hayatı ve Budizmin Oluşumu 166
Budizmin Japonya'ya Gelişi 167
Ahlak Hikâyeleri 168
Mitlere Özgü Mekânlar 168
Budist Mekânlar 169
Şinto Mekânlar 171

3. İlahlar, Temalar, Kavramlar 181
Ae-oina Kamui (Ainu) 181

Aizen-Myo-o....183
Ajishikitakahikone-no-kami....184
Ama-no-uzume....184
Amaterasu-o-mikami....186
Amenominakanushi-no-kami....188
Ame-no-wakahiko....189
Amida Nyorai....190
Apasam Kamui (Ainu)....191
Arı Diyar....193
Atago-gongen....193
Ayna....194
Bağırsak Uzunluğu....195
Bakemono....196
Battabara-bosatsu....196
Benkei....196
Benzaiten....200
Bilgeler (Budist ve Taoist)....200
Bimbogami....204
Binzuru-sonja....204
Bishamon-ten....206
Chikap Kamui (Ainu)....207
Chimata-no-kami....207
Chiseikoro Kamui (Ainu)....208
Chujo-hime....208
Chushingura....210
Dağlar....212
Daigenshuri-bosatsu....214
Daikoku....215
Dainichi Nyorai....216
Daitoku Myo-o (-bosatsu)....216
Dakiniten....217
Daruma....218
Datsueba....219

Dojo-hoshi 220
Dosojin 221
Dozoku-shin 222
Ebisu 223
Emma-o 225
En-no-Gyoja 226
Fii Nu Kang (Ryukyuan) 228
Fu-daishi 228
Fudo Myo-o 229
Fugen-bosatsu 231
Fujin 233
Fukurokuju 233
Futsunushi-no-kami 234
Gama-sennin 234
Gekka-o 235
Gongen 235
Go-shintai 236
Gozu-tenno 237
Gök Gürültüsü İlahları 237
Hachidai Ryu-o 240
Hachiman 241
Hashinau-uk Kamui (Ainu) 242
Hayaletler 243
Hayvanlar 245
Hidarugami 252
Hiruko 253
Hitokotonushi-no-kami 254
Hoderi-no-mikoto 255
Ho-ori-no-mikoto (Hikohohodemi) 255
Hotei 258
Hotoke 258
İda-ten 259
İlahi Hükümdarlık 260

İlahi Soy 261
İmparatorluk Nişanları 262
İnari 263
İzanagi ve İzanami 266
İzumo 273
Japon Emsalsizliği 275
Jimmu Tenno 277
Jinushigami 279
Jizo 280
Jurojin 282
Jurokurakan 283
Kagutsuchi-no-kami 283
Kahramanlar 284
Kamado-gami 288
Kami 289
Kamikaze 291
Kamimusubi 294
Kamui Fuchi (Ainu) 295
Kandakoro Kamui (Ainu) 297
Kannon (Kanzeon-bosatsu) 298
Kappa 301
Kasuga Daimyojin 302
Kawa-no-kami 303
Kehanet 303
Kenash Unarabe (Ainu) 305
Kılıçlar 306
Kim-un Kamui (Ainu) 309
Kinashut Kamui (Ainu) 311
Kintoki (aynı zamanda Kintaro) 312
Kishimojin 313
Kobo Daishi 313
Kojaku Myo-o 320
Kokka Şinto 321

Kokuzo-bosatsu 322
Koma-inu 323
Kongo 325
Konohanasakuya-hime 326
Konpira-daigongen 328
Kotankor Kamui (Ainu) 328
Kotoshironushi-no-kami 330
Koyasu-gami 330
Kuraokami-no-kami 331
Kuyebiko 331
Marebito 332
Marishi-ten 333
Miroku-bosatsu 334
Miyazu-hime 335
Mizuhame-no-mikoto 335
Monju-bosatsu 336
Moshirikara Kamui (Ainu) 336
Mücevherler 337
Myogen-bosatsu 339
Nai-no-kami 340
Namazu 340
Nihonjin-ron 342
Ninigi-no-mikoto 342
Ni-o 344
Nusakoro Kamui (Ainu) 347
Okamutsumi-no-mikoto 348
Okikurmi (Ainu) 348
Okuninushi 350
Oni 354
Orihime ve Kengyu 357
Otoshi-no-kami 358
Owatatsumi-no-kami 358
Oyamatsumi-no-kami 359

Oyashima-kuni 360
Pauchi Kamui (Ainu) 360
Raiden (aynı zamanda Raijin) 362
Raiko 362
Renge 364
Repun Kamui (Ainu) 365
Rokuji Myo-o 366
Rusugami 366
Ryujin (aynı zamanda Ryu-o) 368
Ryuju (Nagarjuna) 369
Sae-no-kami 369
Sanbo-Kojin 370
Sarutahiko-no-kami 371
Sazlıkların Ana Diyarı 372
Seishi-bosatsu 372
Semavi Uçan Köprü 372
Sengen 372
Shaka (Shakyamuni, Shakya klanının bilgesi) 373
Shi Tenno 375
Shichi Fukujin 375
Shiramba Kamui (Ainu) 377
Shoki 378
Sho-ten 379
Shotoku Taishi 379
Shozuka-no-baba 380
Shumisen (Meru Dağı, Sumeru) 381
Silahlar 381
Suijin (aynı zamanda Mizu-no-kami) 384
Suitengu 384
Sukunabikona 385
Sumiyoshi 386
Susano-wo 389
Taira 393

Takamagahara 394
Takamimusubi-no-kami 395
Takarabune 396
Takemikazuchi-no-kami 397
Takeminakata-no-kami 399
Ta-no-kami 400
Tanrılar Meclisi 400
Taşlar 402
Tawara Toda (Toda Hidesato, Fujiwara Hidesato) 403
Tengu 406
Tenjin 409
Tenson (Ryukyular: Okinawa) 411
Tilki 411
Toyoashihara-no-chiaki-no-nagaioaki-no-mizuho-416
no-kuni 416
Tsukiyomi-no-mikoto 416
Ugajin 417
Uminai-gami ve Umikii-gami (Ryukyular) 418
Urashimataro 418
Ususuma Myo-o 419
Waka-ush-kamui (Ainu) 420
Yakushi Nyorai 422
Yama-no-kami 423
Yamato 424
Yamato-takeru 425
Yama-uba 428
Yaoyorozu-no-kamigami 430
Yeraltı 430
Yeryüzü *Kami*leri *(Kunitsu-kami)* 435
Yılanlar 437
Yiyecekle İlahları 439
Yoshitsune 442
Yuki-onna 445

Yushkep Kamui (Ainu) 446
Zao-gongen 447
İkincil İlahların Tablosu 448

4. Kitapta Adı Geçen Basılı ve Basılı Olmayan Kaynaklar 453
Kitaplar ve Makaleler 453
Videolar 458
İnternet siteleri 458
Japonya Geneli 459
Budizm 459
Şinto 460
Sanat ve Tarihte Mitoloji 461
Mitler ve Terimler 462

Terimler 465
Başlıca Kaynaklar 473
İngilizce Yayımlar 473
Japonca Yayımlar 483
Dizin 487

Bana başka pek çok katkı yapmasının yanı sıra,
Japonya'yla ilgilenmemi sağlayan
Zaf'e

Önsöz

Bu denli önemli bir proje, içinde pek çok sürpriz barındırır. Çağdaş Japon dinini ve inançlarını yıllardır incelediğim için Japon mitolojisine epeyce aşina olduğumu düşünmüştüm. Kitabın yazılışı ilerledikçe benim ufkum da genişledi. O ana dek muğlak olan karakterler ete kemiğe büründü. Bir turist ya da araştırmacı olarak daha önce gittiğim ve gelişigüzel biçimde incelediğim mekânlar yeni bir önem kazandı. Bu kitapta bu yeni keşiflerin heyecanını ve bazı çetrefilli taraflarını açıklamaya çalıştım.

Bu kitabın ne olmadığını söyleyerek işe başlamak faydalı olacaktır. Her şeyden önemlisi, bu kitap Japon mitolojisinin yorucu bir tanımı değildir. Japon ilahları ile diğer mitolojik karakterlerin çokluğu ve çeşitliliği düşünüldüğünde bu zaten imkânsız olurdu. Buradaki anahtar kelime, Japon kavramı olan *yaoyorozu-no-kamigami*, yani sekiz milyon ilahi varlıktır. Japonlarınki gibi girift ve kavramsal olarak zengin bir kültürde bu hiç de şaşırtıcı değildir.

Bu kitap bir gezi rehberidir. Mitlere özgü bir diyar olan Japonya'nın ana özellikleri ifade edilmekte; bir yandan bu diyar ana aktörlerle, bir yandan da çağdaş gündelik hayatla ilişkilendirilmektedir. Bu sebeple kitap başlıca dört bölüme ayrılmıştır. 1. Bölüm, yani Giriş Japon mitolojisinin ana

kavramlarını, içlerinden doğduğu tarihi, toplumsal, edebi ve politik matrislere yerleştirme niyeti taşımaktadır. Kitap boyunca olduğu gibi bu bölümde de *Japon* kelimesini en genel anlamıyla ele aldım; yani sadece Japon kültürü için değil aynı toprakları paylaşan diğer iki kültürden (Okinawa ve Ainu kültürlerinden) bahsederken de bu kelimeyi kullandım. Ayrıca kitap boyunca bu üç kültürün özelliklerini birbirleriyle ilişkilendirme girişiminde bulundum; üstelik sadece benzer özellikleriyle değil, zıtlıklarıyla da. Japon mitolojisi birçok öğenin bileşiminden oluşmaktadır ve mitoloji de karmaşık ve çeşitli kaynaklardan türemektedir. Giriş bölümünde bunlardan da bahsedildi.

1. Bölüm Japon mitleri için bir bağlam sağlarken, 2. Bölüm çeşitli mitleri tanımlamaktadır. Ana hatlarıyla bu tanımlamalar, fazla detaya girmeden genel bir taslak sunar. Bu bölüm, tematik olarak ikiye ayrılır: Şinto mitlerinin ve daha sonra da Budistlere özgü olanların yeniden anlatımı. Şinto mitolojisinin çok daha "tutarlı" olduğu derhal görülmektedir. Burada, belirli mitlerin az ya da çok uyduğu süregiden bir hikâye varken Budist mitolojisi çok daha fazla parçaya ayrılmıştır. Okur, bunun oldukça geniş ölçüde düzenlemenin etkisi olduğunu da aklında bulundurmalıdır. Mitleri orijinal olarak kaydeden kişiler, yazdıkları mitleri seçip düzenlemişlerdir. Okura tutarlı bir tanım sunmak adına ben de böyle yaptım. Mitlerde ne zaman ne de mekân, fiziksel zaman, mekân ya da nedensellikle sınırlıdır. Bazı şeyler aynı anda meydana gelir ve başlangıç sebepleri muğlaktır ya da farklı kişilerce farklı biçimlerde anlatılır. Yazılı mecrada da sırf hikâyeyi bir kâğıda dökebilmek için, kaçınılmaz olarak belirli bir sıralama gerekmektedir. Bu sebeple bütün mitlerin zaman ve mekânları, mitlere özgü zaman ve mekânlar olarak görülmelidir: "Gerçek" zaman ve mekânla sadece sınırlı bir boyutta uyumludurlar.

3. Bölüm, üç kültürdeki Japon mitolojisinde yer alan başlıca kavram ve karakterlerin alfabetik bir listesini içerir. Bu maddeleri seçerken fazlasıyla düşünüp taşınmama rağmen, bütün listelerde olduğu gibi onun da belirli bir ölçüde kendine has bir liste olması kaçınılmazdır. Bununla birlikte ana mitolojik karakterlerin çoğu burada yer almaktadır. Bu noktada okuru, ister mitolojik ister tarihsel olsun Japon karakterlerin büyük kısmının pek çok isme sahip olduğu, aynı kaynak içinde farklı isimlerle anıldığı konusunda uyarmak gerekmektedir. Yani ilah Okuninushi, maceralarının çoğunda Onamuji olarak anılır. Bu sorunu hem yazar hem de okur için çözmek, bir imla meselesidir. İngilizcede (hatta pek çok durumda Japoncada da!) klasik Japon isimlerinin nasıl telaffuz edileceğine dair üzerinde anlaşılmış tek bir yol yoktur. Enine boyuna düşündükten sonra ve sadeliği sağlamak adına bütün uzun (çoğu açıklayıcı olan) isimleri tek bir kelimeye indirdim ve sonra da bu isme ilave edilen unvanları tireyle ayırdım.

Bu kitabın dördüncü bölümü, Japon mitolojisinin özelliklerinin daha ileri ve detaylı olarak incelenmesi için kaynaklarla ilgilenmektedir. Burada da yine yorucu olmayan bir kaynaklar listesi mevcuttur. Hem daha muğlak İngilizce kaynaklar, hem de fazlasıyla teknik olanlar bu listeye dahil edilmemiştir. Bu kitap İngilizce okurlar için olduğundan İngilizce veya Avrupa dillerinde olmayan referanslardan sadece, ya kesinlikle gerekli olan ya da okurun kolaylıkla erişebileceği birkaç tanesini dahil ettim. Son olarak da bol bol bulunan Japonca kaynaklardan sadece çok önemli olan bazılarını, bu alanda araştırma yapmak isteyenler (ve bunu yapabilecek olanlar) için seçerek listeye ekledim. Yine de okuru, Japon mitolojisindeki bazı meselelerin Japonya'da hem politik hem de toplumsal açıdan hâlâ "hararetli" mevzular olduğu ve karşılaşılan görüşlerin sıklıkla çelişkili ve tartışmalı olduğu konusunda uyarmam gerek.

Bilgi çağının gelişi, araştırmacı için hem bir lütuf hem de bir lanet olmuştur. Bir yandan internet ağı muazzam bir veri ve bilgi havuzuna geniş bir erişim imkânı sunmuştur. Öte yandan internet her şeyi içeren bir yerdir: Yani herkes her şeyi paylaşabilmektedir ve çoğu bilgi değerlendirici nitelikte değildir. 4. Bölüm'de bazı önemli internet sitelerini ekledim fakat okur şu konularda dikkatli olmalıdır: (a) Bunlardan bazıları yanlış yönlendirme yapmaktadır ve (b) internet siteleri açılıp kapanırlar. Bu kitap yayıma hazırlandığı sırada mevcut olanlardan daha iyileri de çıkacaktır. Burada listelenen bazıları da işlerin doğası gereği yok olacaklardır.

Bütün kitaplarda olduğu gibi bu taslağın hazırlanışına katkıda bulunan ya da yardımcı olan bazı kişiler olsa da, yine bütün yazarlar gibi ben de kitap içindeki bütün eksiklikler ve hataların sorumluluğunu kendi üzerime alıyorum. Bu kitabı hazırlayan editörüm Bob Neville, yazma sürecini neşeyle destekledi ve kendimi bunalmış hissettiğim zamanlarda bile sakinliğimi korumama yardımcı oldu. Redaktör Michelle Asakawa, benim genellikle karman çorman olan cümlelerimi düzeltmek konusunda muazzam bir iş çıkardı ve keskin gözüyle isimlerin yazılışları, tireler ve söz dizimle ilgili ayrıntılara büyük özen gösterdi. Kitabı mükemmel biçimde iyileştiren bu meşakkatli ve profesyonel iş için ona pek çok teşekkür borçluyum. Boş bakışlarıma, mırıltılı yanıtlarıma ve çalışma masamdan ara sıra yükselen "Amatsumikaboshi mi? Amatsumikaboshi de kim? Bunca insanı aklımda tutamam ya!" nidalarına katlanan karım Jeanne'e her zamanki gibi sonsuz teşekkürler. Regent's Üniversitesi'ndeki kütüphaneciler Steve Fletcher ve Sven Griesenbeck, pek çok kaynağı belirsiz çalışmanın izini sürüp benim için buldular. Dostum Asakura Hisashi, kendi işinden zaman ayırıp bana Japonca materyaller bulmamda yardımcı oldu; annemin arkadaşı Bayan Taketomi Yoshiko da bana çok gerekli olan bir Japonca kitabı sağladı.

Annem Dr. Zafrira Ashkenazi, her zamanki gibi bana entelektüel bakımdan örnek oldu, beni teşvik etti ve bu kitap özelinde de bana hem cesaret verdi hem de teşekkür etmekte yetersiz kaldığım pek çok materyal konusunda yardımcı oldu. Son olarak da bana yıllar boyunca inançları ve dini alışkanlıkları hususunda bilgi ve destek sağlayan bütün Japonlara teşekkür etmek istiyorum. Minasama, domo arigato gozaimashita.

Leamington, 2003

1.
Giriş

"Yılana dikkat et," dedi Bay Takayama sohbet edercesine. Olgunlaşan pirinç tarlalarının arasına kurulu küçük bir mabette gerçekleştirdiği arınma ritüelinden dönerken genişçe bir Japon çamının altından geçiyorduk.

"Nerede?" Boğum boğum köklerin arasında, dişlerinden zehir damlayan yılanın belirivermesini bekleyerek yere baktım.

"Ah, buralarda bir yerdedir," dedi Bay Takayama belirsiz bir şekilde. "Sadece irkilmeni istemedim. Mabettekileri uyardım bile."

Arkamızdaki çoğu çiftçilerden oluşan küçük grup, mabet olarak hizmet veren ahşap yapının etrafında oyalanıyordu. Yapının önündeki oldukça eski püskü iki tane bayrak rüzgârda dalgalanıyordu.

"Mabetlerin yakınındaki Japon çamlarında yaşayan bu yılanlardan birine zarar vermek çok kötü bir şey. Onlar her zaman Ryujin'den mesaj getirirler." Bay Takayama, arabasına doğru çıkan dar yolda önden gidiyordu. Binaları karşımızda açık bir şekilde görülebilen şehre yolculuk on dakika sürüyordu. Bay Takayama yolculuk sırasında bana Ryujin'in

hikâyesini, bu ejderha *kami*'nin (ilah) yaklaşık elli kilometre uzaklıktaki sönmüş bir volkanda bulunan krater gölünde yaşadığını anlattı. Beni bir elektronik mağazasının önünde bıraktı; mağazanın reklamını yapmak üzere neon ışıklı bir ejderha tabelası yanıp sönüyordu.

Pek çok modern Japon için mitler ve yaşam arasında karmaşık bir ilişki vardır. Mitler, belirsiz ve somut varlıklarla öğeler hakkında hikâyeler içerir. Ayrıca Japonların, kendi gelenek ve kültürlerinin kökenleri hakkındaki inanışlarını da içerir, ki bunlar sorgulanmaz ve sıklıkla tartışma götürmez olarak kabul edilir. Bazı Japonlar bu mitlere "inandığını" itiraf edecektir. Halihazırda bunlara inanıyormuş gibi davranırlar. İşleri biraz daha karıştırmak için din ve ritüeller, hane uygulamaları ve ulusal uygulamalar incelikli ve tahmin edilemez biçimlerde birbirlerinin içine geçerler. Rahip dostum Bay Takayama hem ejderha *kami*'sine ciddi bir şekilde inanıyordu hem de şiddetle kınadığı batıl inançlar ve batıl uygulamaları hiç kale almıyordu. Ona göre onun kendi ritüel uygulaması mitlere dayanmıyordu; bunların basit dini uygulamalar olduğunu düşünüyor ve çevresinde olan herkesin olayları kendi gibi algılamasını umuyordu: Yani insanlar ile ilahlar arasında ve insanlarla gezegendeki diğer yaşam formları arasında kesintisiz bir süreklilik halinde.

Bu kitapta anlaşıldığı anlamıyla mitler, pek çok anlatı formunun kesişme noktasında dururlar. Bir yanda halk hikâyeleri, bazı geleneksel biçimlerde tekrar edilen sözlü hikâyeler kategorisi vardır. Bunlar, karakterler açısından (ilahlara, olayların sebeplerine ve ahlaki kurallara dair anlatılanlar) oldukça sık biçimde mitsel öğeler taşırlar ve bazen de sadece eğlence amacıyla anlatılırlar. Böyle pek çok halk hikâyesi, yirminci yüzyılın ilk yarısında sözlü gelenekler radyo, televizyon ve diğer eğlence biçimlerinin keşfiyle yok olmaya başladığında, Japon halkbilimciler tarafından derlendiler. Japonya'da

popüler olan bir başka anlatı formu da hayalet hikâyeleridir. Geleneksel olarak, dinleyicileri ürpertmek adına (klimanın ilkel biçimi!) yazın anlatılan hayalet hikâyeleri sıklıkla, kişinin yaşamında yaptığı eylemlerinin sonuçlarıyla ve ahiretle ilgili olan Budist gelenekten gelmekteydi. Üçüncü önemli anlatı formu da siyasi ve toplumsal durumlarda imtiyazlar yaratmak adına yönetimdeki kişiler tarafından kaydedilen ya da onlar tarafından teşvik edilerek yazdırılan "resmi" mitlerdir. Bu formların hepsi bir kültürün mitolojisine katkıda bulunur. Bu kitaptaki mitoloji sözlü ve yazılı, halka ve seçkin sınıfa özgü pek çok kaynağı kabul eder. Durumu mümkün olduğunca istikrarlı ve konuda uzman olmayan okur için açık kılmak adına, çoğu "alternatif" versiyon dışarıda bırakılmış ya da tutarlı bir tablo sunmak adına bunlardan kısaca bahsedilmiştir.

JAPON TERİMLERİNİN TRANSLİTERASYONU

Japon dili İngilizcede kolaylıkla yazılır. Japoncadaki bütün sesli ve sessiz harfler İngiliz alfabesiyle ortaktır ve ayrıca sesliler ve sessizler arasındaki ilişkiye dair gayet düzenli kurallar mevcuttur: Örneğin bir sesli harften sonra "n" hariç hiçbir sessiz harf kendi başına gelemez. "N" hariç bütün sessizlerin ardına bir sesli gelmelidir. Beş tane sesli harf vardır: a, e, i, o, u ve bunlar kabaca İngilizcede olduğu gibi telaffuz edilirler. İngilizce konuşanlar için tek zorluk, çift ünlülerdir: oo ("u" değil, uzun bir "o" sesi), ou ve ee ("iy" değil çift "e" sesi).

Metinde geçen Japonca isimler, Japonca sırasına göre verilmiştir: Önce soyad, sonra ad. Yani Minamoto (soyadı) Yoshitsune (ad) olarak. Tarihi isimlerde soyadı ve ad arasında genellikle "no" iyelik eki bulunur: Minamoto no Yoshitsune. Okumayı kolaylaştırmak adına, tek bir ismin kısımlarını birleştirmek için tireler kullanılmıştır: Amaterasu-o-mikami.

MİTOLOJİ VE JAPON DÜNYASI

"Japon mitolojisi" ifadesi iki sebeple yanlıştır. İlk sebep, Japonların tutarlı tek bir mitolojisinin olmaması ve aslında oldukça fazla mitolojilerinin olmasıdır. Bazıları yazılı bazıları da insanların birbirlerine anlattığı ve uzmanların sıklıkla "uygun" mitolojiler olarak değil de "halk gelenekleri" olarak görmezden geldiği hikâyeler halinde farklı pek çok mitolojik gelenek mevcuttur. Küçük köylerin ve Japon adalarındaki azınlıkların —Ainu ve Ryukyuanlar— mitolojileri bazı durumlarda Japonlara "uygun" ya da mitolojiye "uygun" olarak değerlendirilmemektedir. İkinci olarak da yazılı "uygun" Japon mitolojisi bile —bu her ne demekse— çoğunlukla Hindistan ve Çin'den, hatta batıdaki diğer geleneklerden gelen veya yerel kökenli olan mitolojilerin bir özeti gibidir.

Meseleleri güçleştirmek için şunu söyleyebiliriz ki, *mit* terimi kafa karıştırıcı olabilir. Bu kitaptaki amacımızla ilgili olarak, mitler iki öğe barındırmaktadır. Biri hikâye anlatımı kısmıdır. Mitler, hemen hemen her zaman doğaüstü (örneğin güçlü, özerk varlıkların müdahalesi) bir unsura sahip hikâyeler içerir. Bu hikâyeler, uzun destanlar ya da kısa anekdotlar olabilir. Burada mitleri efsanelerden, hayalet hikâyelerinden ve peri masallarından ayırmak zordur. Yine de mitler ikinci bir bileşene daha sahiptir: Genellikle insanların yaşamlarına bir yapı sağlayan düşünsel bir unsura sahiptirler. Bu insanlardan kasıt, bireyler olabildiği gibi bütün bir kültür de olabilir. Mitler, insanların kendilerine kim olduklarını, neyi neden yaptıklarını açıklama biçimidir. Herhangi bir mit bütün bunları yapmasa dahi, mit külliyatı ne kadar çelişkili ve parçalara ayrılmış olursa olsun insanlara olayların nasıl gerçekleştiğine, nasıl ve neden böylesine uzun (dolayısıyla da saygıdeğer, bağlı kalmaya ve savunmaya değer) bir sürecin nihai ürünü olageldiklerine dair açıklamalardan bir envanter sunar. Bu ki-

tapta değinilen mitlerin çoğu tanıdık bir anlatı yapısındadır: Bazı insanlar puslu bir geçmişte, belirli şartlar altında bazı eylemlerde bulunmuşlardır ve bunların toplumsal, fiziksel, maddesel ve/veya ideolojik sonuçları da burada, günümüzde bize görünmektedir. Diğer mitlerdeyse bir anlatı yoktur: Evrenin, kültürün ve tarihin —şiirde, heykelde, resimde ya da mimarideki— tanımlarıdırlar. Bir örnek vermek gerekirse, başlıca Budist karakterlerden Kannon'a dair, geleneksel anlamda hiçbir "hikâye" yoktur. Fakat onun nitelikleri ve doğasına ilişkin uzun tanımlamalar vardır. Ayrıca elbette ki Kannon farklı kişilerle ilgili sayısız mit hikâyesinde kurtarıcı ve destekçi olarak belirir. Japon kültürü bağlamında, bu farklı türden mitolojileri anlamak adına bunların ortaya çıkışlarını aşağıda uzun uzadıya tartışacağız.

Daha gündelik ifadeyle Japon mitolojisi, özellikle de toplumsal ve siyasi bir imtiyaz olarak işleviyle son derece önemli olmuştur. Dokuzuncu yüzyılın başında Takahashi ve İmbe aileleri imparatorluk aşçılığı için çekişmekteydi. İddialarını desteklemek için her biri kendi klan mitlerini gerekçe olarak sundu. Daha yakın bir dönemde, 1980'lerde de bir Japon devlet bakanı, et ithalini kısıtlama gerekçesi olarak Japon emsalsizliği mitinden alıntı yaptı. Belki de dinleyicileri tarafından bunların hiçbirine "inanılmıyordu" ancak yine de alıntılanan mitler, güçlü ve ikna edici savlar olarak değerlendiriliyordu.

Büyük Gelenek ve *Küçük Gelenekler*

Yirminci yüzyılın başında önce Yanagita Kunio, ardından da Origuchi Shinobu, Yanagita Kunio'nun hızla yok olduklarına inandığı rençperlerin ve köylülerin folklorunu toplamaya başladı. Özellikle Yanagita bu folklorun Japonların "orijinal" ve "özgün" folkloru olduğunu, böylece de Japon ulusunu biçimlendiren geleneksel ve gerçek Japonluğun özü olduğunu

hissediyordu. Yanagita ve Origuchi'nin topladığı mitlerin çoğu belirli bir yöreye özeldi; öğretilen ve okullarda tekrarlananları pek de yansıtmayan şeyler hakkındaki hikâyeler, en azından hükümete göre Japonya'nın gelenekleri hâline gelmekteydi. Bu mitlerin çoğu, *Kojiki* ve *Nihonshoki* gibi Japon geleneklerinin muazzam derlemeleri olarak değerlendirilen eserlerle şaşırtıcı biçimde çelişiyordu. Bunlar, Japon toplumunu "yenilemek" gibi ideolojik bir girişimin parçası olarak on sekizinci yüzyılda yeniden basılıp halka sunulmuştu. Bu çelişkileri açıklamak için, Amerikalı antropolog Robert Redfield'a atfedilen bir dizi terime bakmak yararlı olacaktır. Yanagita'nın az çok çağdaşı sayılan ancak Meksika'da çalışan Redfield, burada bize yardımı dokunacak olan "*küçük gelenekler*" ve "*büyük gelenek*" terimlerini üretmiştir.

"*Küçük gelenekler*" bütün insan gruplarında bulunan, fakat izole olmasa bile görece daha içine kapalı toplumlarda daha yaygın olan yerel inançlar ve uygulamalardır. *Küçük gelenekler* bir topluluktan diğerine farklılık gösterir, oldukça esnek ve değişken olma eğilimindedir ve bunları tekrarlayanlar genellikle cahil halk olduğundan nadiren kaydedilirler. Bu toplulukların mevcut meselelerine odaklanırlar: Aile, toplumsal sorumluluklar, tarım ve sağlık. *Küçük gelenekler*, sıradan halkın mitolojisinde geçerlidir.

Bunun tam tersine, bir ulusa ya da kültüre ait "*büyük gelenek*" neredeyse kaskatı bir şekilde yazılma, kitaba basılma, bir sisteme bağlanma eğilimindedir. Bu gelenek, (genellikle okuma yazma bilen ve her zaman güç sahibi olan) seçkinler sınıfı tarafından kontrol edilir ve onların amaçlarına hizmet etme eğilimindedir: Seçkinlerin kendi çıkarlarına uygun olarak belirlediği şekilde ulusun, dinin, kültürün yüceltilmesi.

Küçük gelenekler ile *büyük gelenek* arasındaki ilişki dinamiktir. *Büyük gelenek*, ana destekçisi olan okuma yazma bilen seçkinler aracılığıyla, bütün toplumu kendilerinin yönettiği bir

yöne doğru insanları harekete geçirmeye çalışır. *Büyük gelenek* seçkinler sınıfının ve ulusun ana mitlerini desteklemek için kullanılabileceğinden, belirli bir yere kadar yerel hikâyeler ve mitlerden öğeler barındırır. *Küçük gelenekler* büyük geleneği besler; fakat sıklıkla *da büyük geleneğin* merkezinde olmayan hatta isyan temaları aracılığıyla bunun tam karşıtı olan konularla —açlık, yerel yurtseverlik, çiftçilerin ve üreticilerin meseleleriyle— ilgilenir. *Küçük gelenekler* aynı zamanda kendi yerel çıkarları için *büyük gelenekten* türeyen mitleri alıp bunları kendilerine uyarlayabilirler.

Japon Kültürü Bağlamında *Küçük Gelenekler* ve *Büyük Gelenek*

Japon kültürü bağlamında yöresellik, "Japonizm" ile her zaman sıkıntılı bir şekilde bir arada var olmuştur. Kişisel ilginin en fazla odaklandığı ve en fazla duygusal yatırımın yapıldığı şeyin yerel topluluk —buraku (mezra) ve ie (hane)— olduğu söylenebilir. İktidardakiler hariç çoğu kişi daha geniş toplulukla —ulus ya da han (feodal bölge)— daha az ilgilenirdi. Bu çatallanmanın doğrudan bir sonucu olarak merkezi hükümet (yönetimdeyken ve bunu yapabilirken) ayrı toplulukların bir araya gelmesinden ziyade bir ulus yaratıp güçlendirmek için yerel mitleri "ulusallaştırma" adına çok çaba sarf ederdi. Böylesi bir karışımda aynı ilahın pek çok farklı rolde oynadığını, pek çok farklı kimliğe ve isme sahip olduğunu görmek ya da farklı ilahların tek bir ilah altında toplanmasını ve farklı mitlerin yönetimdeki güçlerin çıkarlarına hizmet eden tek bir mit içinde "kaynaştırıldığını" görmek şaşırtıcı değildir.

Japon Geleneklerinin Dış Kaynakları

Mitler de dahil olmak üzere Japon gelenekleri birtakım dış kaynaklardan etkilenmiştir. Bunlardan ikisi eğitimli kül-

türlerin gelenekleri olduğundan gayet iyi belgelenmiştir ve bunların izini sürmek görece olarak daha kolaydır. Hem Hindistan hem de Çin, büyük ölçüde Budizm aracılığıyla Japon mitlerine katkıda bulunmuş ve onları önemli ölçüde zenginleştirmiştir. Aynı zamanda o kadar iyi belgelenmemiş, çok daha fazla dağılmış iki gelenek daha vardır: Ainu mitolojisi, Japonya'nın kuzeyi ve kuzeybatısındaki Okhotskia ve Tunguz kültürleri gibi pek çok komşu kültürde bulunabilen geleneklerin kristalleşmesi ve anlatımıdır. Aynı zamanda Japon mitleriyle Japonya'dan güneye doğru uzanan ada zincirlerindeki ilk-Polinezya kültürleri, (diğerlerinin yanı sıra) bu mitin pek çok farklı şekilde anlatıldığı Ryukyu, Tayvan ve Filipinler kültürleri arasında –örneğin toprağın yaratıcıları, Izanagi ve Izanami erkek-kız kardeş birleşimi miti gibi– benzerlikler bulmak mümkündür.

Çin Kaynakları

Japon mitolojisi üzerindeki en büyük etkilerden biri komşu Çin'in mitolojisi olmuştur. Çin mitolojisi de iki geleneğin karışımından oluşmuştur. Biri yüce Yeşim İmparator tarafından ya da tıpkı dünyevi Çin imparatorunun dünya üzerinde yapması gerektiği gibi gökleri erdem ve cömertlikle yöneten Göksel İmparator tarafından idare edilen göksel subaylar, prensler ve generallerden büyük bir nizamla düzenlenmiş tanrıların (*şin*) yerel geleneğiydi. Yerel ilahlar ve azizlerin – bazıları erdemleri meslektaşlarını etkileyen, varlıkları tasdikli tarihi kişilikler olmak üzere– büyük bir kısmı göksel subaylar formunda bu panteona asilime olmuşlardı.

Diğer gelenek, kendisi de bazı Orta Asya ve hatta Pers mitleriyle karışmış, eski Hindu geleneklerinin damıtılmış hali olan Budizmdi. Budizm Çin'e yeni ilahlar, kavramlar, yeni bilgeler ve azizler tanıttı ve onlar da yerel mitle birlikte varlık

sürdüren ya da onunla birlikte tanımlanan göksel bürokrasi formunu üstlendiler.

Bütün mitolojilerde olduğu gibi, Çin'in mitsel dünya kavramları da insanların etraflarındaki sosyal dünyayı algılayış ve anlayışlarına dayanıyordu. Geleneksel Çin dünyasının başlıca sosyal özelliklerinden biri, imparatorluğa dayalı hükümet sistemiydi. İmparator her ne kadar yüce olsa da ondan ülkeyi erdemli bir şekilde yönetmesi beklenirdi ve prensipte o, memurların makamlarını liyakatle elde ettikleri bürokrasinin başıydı. Resmi şartlarda, katı (ve zor!) bir sınav sistemi bütün erkeklere açıktı ve bu da ülkedeki herkesin bir devlet görevlisi olmasına şans tanıyordu. En mütevazı çiftçinin oğlu bile, teoride imparatorluğun başbakanı olabiliyordu. Bu sebeple Çin mitolojisi, resmi görevleri göksel hükümetin bürokrasisi içinde ifade etmektedir. Bu bürokrasi de tıpkı maddesel dünyanın imparatorluk hükümeti gibi departmanlara ve ofislere bölünmüştür.

Japonya, Konfüçyüs etiğinin belli kısımlarına bağlılığından ötürü, asla meritokratik bir sınav sistemi geliştirmedi. Klanlar ve aile üyelikleri ve hükümdarla olan ilişkiler çok daha önemliydi. Dahası, Japon devletinin sınır kısımları, her ne kadar imparatora her daim derin bir sadakat sunsalar da asıl olarak kendi mevcut klanlarına, daha sonra da feodal efendilere bağlılık yemini borçluydular.

İki sosyo-politik sistem arasındaki mitolojik farklılıklar bunların yansımalarıdır. Japonya, Çin'den mitolojik öğeler (örneğin, Ch'ung-chuan'ın Shoki İblis yöneticilerine dönüşmesi) ödünç aldığında kişinin bunları tanrılaştırmasındaki gerekçeler ortadan kayboldu; çünkü Japonya'da buna karşılık gelen bir bürokratik sistem mevcut değildi. Sonuç olarak Japonya'daki mitolojik öğeler farklı önem derecelerine sahip oldular ve hatta Çin'deki orijinallerinden farklı roller üstlendiler.

Hint Kaynakları ve Budizm

Hindistan, Japonya'nın bir ulus olarak doğuşundan çok öncesinde gelişmiş bir edebi kültüre sahipti. Hint Budizmi, erken Hinduizm mitolojik geleneğine dayanmaktadır ve buna uyarlanmıştır. Hint mitolojisi güçlü ve iyi tanımlanmış tanrılar panteonuna referanslar içerir. Hinduizm'in başlıca ilahlarının çoğu –Yaratıcı Brahma, Koruyucu Vişnu, Hisar Yıkıcı İndra ve hatta pek çok iblis– Budist figürler olarak kullanılmıştır: Budalardan daha alt seviyede ancak yine de güçlü ve saygıdeğerdirler. Japonya'ya Çin aracılığıyla tanıtılan bu figürler ve ilahlar, Japonca isimler altında ve Japonlara özgü özelliklerle Japon mitolojisinde de yer aldılar; ancak bunlar açık bir biçimde zengin Hindu ve Hint geleneklerinden gelmektedirler. Burada da Hindistan ve Japonya arasındaki –kast sisteminin Japonya'da olmaması gibi– sosyal farklılıklar, aktarılan ilahların anavatanlarındakinden farklı mevkiler edindikleri anlamına gelmekteydi; bunlardan bahseden mitlerde de ilgili farklılıklar mevcut olurdu.

Japon Miti

Japonlara atfedilen başlıca mitlerden biri Japon mitidir. Bu görüşe göre Japon ulusu yalnız bir ulustur, dünya üzerindeki özel konumu gereği kültürel olarak eşsiz, gizemli ve homojendir. Bu, elbette ki *büyük geleneğin* bir kısmıdır ve bize yazılı belgeler aracılığıyla aktarılmıştır; daha sonra tartışacağımız *Kojiki* ve *Nihonshoki* metinleri bunlara dair iki örnektir. Japon mitolojisinin *büyük geleneği*, modern Japonya'da da canlılığını fazlasıyla korumaktadır. Çoğu Japon, hâlâ şu ifadeleri doğrulamaktadır:

- Japon dili eşsizdir ve diğer dillerle sadece ufak tefek benzerlikler taşımaktadır.

- Japon kültürü ve bilhassa Japon düşünce biçimi diğer insanlar için anlaşılmazdır, ki bu da fazlasıyla Japonlar arasında paylaşılan, söze dökülmemiş olan, sadece hissedilen duygulara dayanmaktadır.
- Japonların kaynağı eşsizdir.
- Japonya'nın kültürel gelişiminin seyri, çoğunlukla dünyanın diğer yerlerindeki gelişmelerden bağımsızdır.

Oldukça büyük bir kısım Japon da Japonların fiziksel özelliklerinin karmaşıklığının türdeş ve eşsiz olduğuna katılacaktır. Böylelikle Japonya'da son elli yılda Japon eşsizliğini, sözde eşsiz bağırsak uzunluğu, saç rengi, kan grubu ya da fiziki beyin yapıları aracılığıyla açıklayan kitaplar çıkmıştır.

Şu işe bakın ki bu görüşlerin hiçbiri doğru değildir. Bu görüşlerin yine de geçerlilik görmesinin sebebi, seçkin sınıfın –devlet memurları, akademisyenler, dini figürler, hatta gösteri dünyasından kişiler ve yabancı gazeteciler– bu mistik detayları gerçekmiş gibi sıklıkla tekrar etmesidir. Bu görüşler bir dereceye kadar doğrudur; ancak kişinin bunlara sayısız nitelik eklemesi gerekmektedir. Japon mitolojisini tartışma hedefimiz içinse bunlar, burada inceleyeceğimiz pek çok detaylı "hikâye" mitinden türemiştir ve bu şekilde varlıklarını sürdürmektedirler. Bu hikâye mitlerini incelemek için de şimdilik, Japon toplumunun Japon mitolojisini doğuran bazı özelliklerine dönmemiz gerekmektedir.

JAPON TOPOĞRAFYASI VE COĞRAFYASI

Japonya, Asya'nın doğu kıyıları boyunca, tropikalden arktiğe kadar pek çok denizde mevcut bulunan geniş bir takımadadır. Bu takımada, sayısız küçük adanın yanı sıra dört ana adadan oluşmaktadır: En büyük ve yoğun nüfuslu Honshu, Kyushu, Shikoku ve yakın geçmişte "Japonlaştırılan" Hokka-

ido. Adalar volkanik kökenlidir ve aktif volkanlar hâlâ zaman zaman püskürmektedir. Dağ sıraları, ülkeyi çapraz bölerek bazı toplulukları izole bir hale getirir ve bu dağlar her zaman mitsel aktivite mevii olmuştur.

Toprak, bütün olarak oldukça verimlidir ve eski dönem Japonlar ve onların soyundan gelen modern Japonlar haklı olarak ülkeyi bolluk ve bereket kaynağı olarak görürler; tarihi kıtlıklara ve verimsiz kayalık alanlara rağmen bu genellikle de doğrudur. Topoğrafya aslında o kadar da cömert değildir. Bir Japon deyişi, "Kowai mono yotsu: jishin, kaji, kaminari, oyaji" (Dört korkutucu şey vardır: deprem, yangın, gök gürültüsü ve baba), doğanın cömert olduğu kadar korkutucu da olduğu (ve elbette *pater familias*'ın herkesin yaşamındaki baskın figür olduğu) düşüncesini örnekler.

Sosyal ve ekonomik bakış açısından Japonya'nın en önemli coğrafi özelikleri gıda üretimine tahıl olarak bolluk sunan verimli düzlükleri ve nehir vadileriyken, mitsel bakış açısından en önemli yerleri dağlardır. Bu dağların en ünlüsü, yüz kilometre mesafedeki Tokyo'dan (hava kirliliği ve hava şartları elverdiği zamanlarda) görülebilen, mükemmele yakın, karla kaplı tepesiyle Fuji Dağı'dır. Bu ve diğer pek çok dağ, mitsel olaylar ve varlıklarla ilişkilendirilir; dağ ilahları da ritüel ve mitlerde belirgin bir biçimde yer alırlar. Bunun muhtemel sebebi, her ne kadar nüfuz edilemez ve ulaşması zor olsalar da, dağların nüfusun yoğun olduğu merkezlerin yakınlarından görünmeleridir.

Geleneksel açıdan, hem kültürel hem de mitsel olarak önemli olan bir başka coğrafi özellik de denizdir. Geçimleri ve ulaşım hatları sıklıkla denizle ilişkilenen ada insanları olarak Japonlar, şaşırtıcı olmayan bir şekilde denizi inanç, pratik ve sanatlarının merkezine koymuşlardır. Kyushu, batıda Honshu ve Shikoku adaları arasında kalan Seto İç Denizi bilhassa önemlidir, çünkü ulusal başlangıç mitindeki pek çok

olay bu denizin kıyılarında, adalarında ve birçok koyunda gerçekleşir.

Japon adaları Asya anakarasına yeterince yakın olduğundan, buraya dört kara köprüsüyle ulaşılabilmektedir; bu da bir kara parçasından diğerine görece olarak daha dar su geçitleri aracılığıyla ulaşmak demektir. Kyushu ve Honshu adalarının hemen batı uçlarından, modern bir gemiyle, yirmi dört saatte Kore Yarımadası'na ulaşılabilir. Güneyde, Kyushu gittikçe küçülerek bir dizi parmağı andıran yarımadaya dönüşür; bunlardan Ryukyu Adaları zinciri aracılığıyla Tayvan'a ve Filipinler aracılığıyla da Güneydoğu Asya'ya geçilebilir. Kuzeyde, Hokkaido'nun kuzey ucundan görülebilen bir dizi ada, Sakhalin Adası aracılığıyla Kamçatka'da Asya anakarasına uzanır; adaların Hokkaido'nun doğu köşesinde oluşturduğu bir başka yay da Kuriller ve Arktik Okyanusu'na kadar ilerler. Bu ada köprüleri, adalara taşınan tarihöncesi Japon sakinler için otoban görevi görmüştü. Bu köprülerden –Kore'ye geçit veren– biri, tarih boyunca kültürel etki sağlama konusunda bilhassa önemli olmuştur. Dolayısıyla mitleri de yoğun bir şekilde etkilemiştir.

Dağlar ve Seto İç Denizi'nin yanı sıra Japon mitolojisi için en önemli alanlardan biri de (modern Nara şehri etrafındaki) Yamato Ovası ve onu çevreleyen dağlar ile vadilerdir. Burası, dağların dört bir yanından, genellikle sessiz olan iç denize kadar uzanan yemyeşil, gür bir alandır. Güneydoğuda, Kumano ve Kii Yarımadası'nın vahşi ormanlık dağları bulunur. Güneyde, yüksek dağ sıralarının ötesinde Japonya'nın en geniş gölü yer alır. Japon lavtasına benzerliğinden ötürü Biwa Gölü adı verilen bu gölün kıyıları ve etrafındaki vadiler, yüzyıllarca öykülere ve töresel bilgilere kaynaklık etmiştir. Kuzey ve kuzeydoğuda başka dağ sıraları vadilerle ortadan bölünmüştür. Hem ormanlık dağlar hem de işlenmiş vadiler ülkenin mitlerinin pek çoğuna uygun zemin sağlamaktadır.

Doğuda, biraz uzakta bir başka muazzam ve verimli bir ova uzanmaktadır: Kanto. Günümüzde burası Japonya'nın ekonomik ve politik merkezi –Edo adında küçük bir balıkçı köyü, fiili başkent olduktan sonra on dokuzuncu yüzyılda adını Tokyo olarak değiştirmiştir– olmasına rağmen geçmişte imparatorluk kontrolüne karşıtlığın merkezi; serserilerin, asilerin diyarı ve eninde sonunda imparatorluk sarayının bütün gerçek gücünü zorla ele geçiren savaşçıların karargâhıydı. Geniş Kanto Ovası neredeyse 290 kilometre kuzeye uzanır; köyleri ve kasabaları Japon ortaçağından sonra, Japon hükümdarları için hem ekonomik hem de askeri güç sağlamıştır.

Ülkenin kalan kısmı, Kanto ve (şimdi Kansai'ye dahil olan) Yamato coğrafyasının kopyasıdır: bazıları oldukça erişilmez olan ormanlık dağlarla sınırlandırılmış, alüvyonlu, verimli, geniş nehir vadileri. Yirmi birinci yüzyılda bile dağların bazı kısımları hâlâ el değmemiş durumdadır; bu da dolayısıyla mitsel oluşumlara olanak sağlamaktadır.

En kuzeydeki Hokkaido Adası diğer üç adadan biraz farklıdır. Bunlardan en göze çarpanı, bu adanın, Japon halkı tarafından son yerleşilen yer olmasıdır. On dokuzuncu yüzyıla dek bu adanın ormanlarında ayılar ve geyikler kol gezmekte, nehirleri somonlarla dolup taşmaktaydı. Ayrıca çamlar ve iğne yapraklı başka ağaçlarla dolu kutupaltı ormanlarıyla kaplı olduğundan burası çok daha soğuk bir adaydı. Amerikan boz ayılarının bir akrabası olan kocaman kahverengi ayıların yanı sıra aynı zamanda devasa baykuşlara ve deniz kartallarına da ev sahipliği yapıyordu ve pirinç tarımı için pek elverişli değildi. Adanın Ainu sakinleri, yaşamlarını şaşırtıcı olmayan bir şekilde avcılık ve toplayıcılıkla geçiriyordu.

Kuzeydeki boreal adaya tezat oluşturur biçimde, Kyushu Adası ve Tayvan arasında inciler gibi dağılmış güney adaları tabiatları gereği tropikti. Şimdi Okinawa vilayeti olan Ryukyu Adalarında, diğer tropik adalarda olduğu gibi ananas ve

şekerkamışı yetişir. Geçmişte ise bu adaların sakinleri ağırlıklı olarak balık ve pirinç çiftçiliğiyle geçimlerini sağlarlardı ve böylesine sınırlı yeryüzü koşullarında geçinmeye çalışmak yoksulluk ve kıtlığa yol açardı. Adalar güzel olsalar da geniş bir nüfusa yetecek gıdayı güçlükle sağlarlar. Farklı (Japoncaya ancak Provesal'in Fransızcaya benzediği kadar benzeyen) bir dil konuşan Ryukyu kültürü, Japon kültüründen farklı bir formda gelişti; gerçi Japon devletiyle birleşme bu durumu belirsizleştirmiştir.

NÜFUS

Japon nüfusu, muhtemelen bu verimli kıyılara ulaşmak için kara geçitlerinin dördünü de (Kuriller, Sakhalin, Kyushu-Kore'si ve Ryukyular) kullanan insanların bir füzyonudur. Batıdaki –Koreliler, Mançular ve Çinliler–, güneydeki –tarihöncesi dönemlerde gelen ve soyu muhtemelen Japon mitolojisinin Kumaso'su olan ilk Polinezyalılar– ve kuzeydeki –Japonların olduğu kadar Ainuların da ataları olan Emishi ve Ezo yerlileri– insanlarla dilsel, kültürel ve genetik bağlara dair bazı kanıtlar mevuttur. Japonların tek türlüğü, dahili çok köklülüğü kabul etmekte (bugün de isteksiz olan mevcut Japon hükümeti gibi) politik sebeplerden ötürü isteksiz olan tek bir merkezi bölgenin –Yamato– politik genişlemesinin sonucuydu. "Tuhaf" ve "yabancı" gruplar Yamato sosyal formları bünyesinde toplandı ve politik, sosyal ve kültürel olarak Yamato bölgesine katılmaya zorlandılar. Buna uymayan gruplar ise avcı ve toplayıcı göçmen gruplara, zanaatkârlara ve Ainulara olduğu gibi ötekileştirildiler ya da yok edildiler.

Pirinç yetiştiriciliğinin kültürel ve mitolojik olarak büyük önemi vardır. Ayrıca Japon adalarındaki (ve tabii ki diğer yerlerdeki) nüfus üzerinde de çok büyük etkisi vardır. Özetlemek gerekirse, pirinç yetiştirmek nüfusun büyümesine diğer

Hâlâ "Yaşam Kaynağı" olarak düşünülen pirinç, Fuji Dağı yakınındaki bir aile çiftliğinde toplanıyor ve ekin demetleri yığılıyor.
(A. Tovy / TRIP)

çoğu tahıldan daha fazla olanak tanır. Bu da zaman zaman meydana gelen kıtlıklara rağmen Japon adalarının büyük nüfusları geçindirme yeterliliğinde olduğu anlamına gelirdi.

Japon toplumu, hayatta kalmak için ağırlıklı olarak grup gücüne bağlı olan küçük yerel gruplardan doğmuştur. Nehir vadilerindeki alanlar sınırlıdır, pirinç dikkatli bir sulama yönetimi gerektirir ve ufuklar hem duygusal hem de ekonomik açıdan kısıtlıdır. Bu yerel gruplar sıklıkla kendi nehir vadilerinde izoledirler. Yabancılar veya grup dışındakiler ayrı bir sınıf olarak ya *hinnin* (toplumdan dışlanmış avareler) ya da gezgin ilahlardır (*marebito*). Her iki durumda da güçlü ve tehlikeli seyyah yabancılar, Japon anlayışında dikkat çekici bir rol üstlenmektedirler.

Tarımın, nehir vadilerinde gayet başarılı biçimde uygulanabiliyor olmasının aynı zamanda önemli bir politik sonucu da mevcuttur. Birincil üreticiler, yani çiftçiler tarafından elde

edilen üretim fazlaları kültürel eserlere dönüştürülebildi ve bu da ayrıcalıklı, üretmeyen sınıfların ortaya çıkmasına vesile oldu. Bu sayede de sosyal tarihin pek çok versiyonu eşzamanlı olarak var olabildi: Biri topraktaki köylülerin, biri çiftçilerin üretim fazlası sayesinde ortaya çıkan şehirlilerin, biri de çiftçiler ve onlar gibi kasabalılar tarafından üretilen fazla ürünlerin keyfini çıkaran yönetici sınıfların. Doğmuş olan mitolojiler, oldukça sık bir şekilde tüm sistemi bir arada tutan tutkalın bir kısmı gibi hizmet görerek tek bir ulusal varlık yaratmışlardır. Örneğin, Japonya'nın çoğunda tek bir refah tanrısının –İnari– varlığı, belirli bir ulusal birliği mümkün kıldı. Pek çok başka mit de Japon nüfusunun gerçeklerini yansıtır: Açlık, isyan, kentlilerin yaşamı ve pek çok başka tema mitlerde yansıtılmaktadır.

JAPON TARİHİ VE GELENEKLERİ

Diğer pek çok mitoloji gibi Japon mitolojisi de gerçek olayların geçmiş zemininin zıddında meydana gelir. Aslında Japon mitinin en azından bazı kahramanları gerçek tarihi karakterlerdir. Aşağıdaki kısa tarih, iki açıyı vurgulamaktadır: Sosyal ve siyasi bağlam ile Japon dininin evrimi. Elverişli olması açısından Japon tarihi, tarihçilerin kullandığı yaygın bölümlemelerden ziyade, aşağı yukarı karşılaşılan mit türleriyle tutarlı olan periyotlara bölünmüştür.

Antik Dönem: Jomon, Yayoi ve Kofun (yaklaşık olarak MÖ 1000'den MS 650'ye kadar)

Japonya kıyıları, binlerce yıllık Neolitik avcı-toplayıcı dönem yemeğinin kalıntıları olan deniz kabuklarından kocaman tepelerle doludur. Bunlardan bazılarının boyutu yirmi bin metrekare civarındadır. Bu da suşi ile dolu pek çok akşam yeme-

ği demektir. Bu Neolitik insanlar Japonya'ya, onu anakaraya bağlayan ada dizileri boyunca girdiklerinde gayet kucaklayıcı ve verimli bir ekolojiyle karşılaştılar. Genellikle, muhtemelen müşterek olan çukur evlerde yaşıyorlardı. Toprağın içine yaklaşık iki metre derinliğinde geniş bir çukur kazılır ve üzerine de direkler ve sazlardan bir çatı yapılırdı.

Bu kültür, antropologlar tarafından Jomon kültürü adı verilen daha yerleşik bir çiftçi nüfusuna doğru evrildi. Yiyecek kaynakları genişlemişti ve belki doğal olarak gelişen belki de kıtadan gelen göçmenlerden etkilenen tarım uygulanmaya başlanmıştı. Daha büyük köyler bazı yerlerde oluşmaya başladı. Bu kültür, takriben MÖ 1000'den MS 650'ye kadar sürdü. Jomon kültürü oldukça zengin bir eser çeşitliliğine yansımaktadır; muhtemelen de oldukça köklüydü. Çukur evlerin, büyük evlerin ve köylerin kalıntıları mevcuttur. İrice deniz kabuğu tümsekleri ve diğer kalıntılar, Jomon kültürünün tıpkı sonraki yüzyıllarda yaşayan Ainular gibi kuru tarım ve avcı-toplayıcılık karışımıyla yaşamlarını sürdürdüklerini göstermektedir. Jomonlar aynı zamanda inanılmaz çeşitlilikte ve kalitede kilden eser de üretmişlerdir. ("Halat işareti" anlamına gelen *Jomon* adı, pek çok çömleğin halata benzer bir desenle işaretlendiğini fark eden arkeologlarca verilmiştir. Bu kültürün insanlarının kendilerine herhangi bir isim verip vermediklerine dair bir bilgimiz yok.) Bu kilden eserlerin çoğu, hayvan ve insan şekilli maskeler ve bebekler de içerir. Tahminen oldukça ayrıntılı bir mitolojileri vardır ve muhtemelen de bu mitoloji bugün bildiğimiz Japon mitolojisinin atasıydı.

MÖ 250 civarında yeni bir grup Asyalı göçmen, çoğunlukla Kore ve Kuzeydoğu Asya anakarasından Japon adalarına girdi ya da Jomon toplumundaki dahili gelişmeler, radikal bir sosyal ve kültürel değişime yol açtı. Arkeologlar tarafından Yayoi adı verilen bu yeni kültür ya da insanlar tamamen bambaşka bir yapıydı. Bronz ve demir teknolojisine sahipler-

di ve en az bunun kadar önemli olarak da atları kullanmayı biliyorlardı. Sulu tarımı öğrenmişlerdi ve bu da yetiştirdikleriyle kıt kanaat kendilerini doyuran Jomonlardan çok daha fazla üretim yapacak bilgiye sahip oldukları anlamına geliyordu. En önemlisi de atlı savaşçı aristokratlar, ayaktakımı ve daha alttaki köle sınıfından oluşmuş klanlar halinde organize olmuşlardı. Belki de Jomonlar kendilerini bu sınıfların en altında bulmuşlardı ve bu da güçlü bir direnişe sebep olmuştu. Belki de Japon adalarındaki gelişmeler eşitsizdi ya da belki de (bazı arkeologların iddia ettiği üzere) uzunca bir süre devam eden bir nüfus hareketi olmuştu. Bir sonraki bölümde tartışacağımız Yamato-takeru miti, Jomon kültürüne ait insanların Yayoi kültürünün dayatmalarını sineye çekmediklerini kesin bir biçimde göstermektedir. Yayoi klanları, toprak için çekişmişlerdi. Çin'in Japonya'ya dair bir erken dönem kaydı, Güneybatı Japonya'daki büyük sayıda bağımsız hükümdarlığın o dönemde en azından bölünmüş olduğunu belirtir.

Bu yeni kültürün gelişi, kayda değer değişiklikleri de beraberinde getirdi. Yeni siyasi sistem, Jomon kültüründen çok daha az eşitliğe önem verir nitelikteydi. Yeni kültür aynı zamanda siyasi açıdan daha komplike olan Kore krallıklarıyla ve onlar aracılığıyla da kültürel açıdan sofistike fikirleri olan ulu Çin imparatorluğuyla da bağlantılıydı. Didişen klanlardan, sarayları, nedimleri ve hükümetin çok çeşitli araçları olan komplike krallık düzenine kolayca geçilmişti. MÖ 250 civarında, Kyushu'nun ve Honshu'nun İç Deniz kıyısının büyük kısmını bölen birtakım küçük krallığın güçlü krallarını anmak üzere, *kofun* adı verilen ve dönemin Çin ve Kore modellerini (benzer höyük mezarlar Kore, Kyongju'da ve Çin, Xian yakınlarında görülebilir) hatırlatan genişçe höyük mezarlar dikilmişti. Böylelikle Kofun dönemi, adını Japon monarşik devletleri tarafından yapılan bu anahtar deliği şeklindeki ve hendekle çevrili genişçe mezarlardan almıştır.

Yamato, Japonya merkezinde güçlü bir krallık olarak doğdu. Denizden fazla uzakta olmayan, verimli, genişçe bir ovada konumlandı. Büyük miktarlarda ürünün kontrolünü elinde tutan Yamato hükümdarları komşularına egemen olmayı başardılar. Jimmu Tenno ve Yamato-takeru mitlerinin bize gösterdiği üzere, Yamatolular siyasi müttefikler, komşu klan şeflerini kendi içlerine dahil etme ve etkileyici ritüel uygulamaları vesilesiyle bunu askeri açıdan da başardılar. Diğer her yöntem başarısız olduğunda katliama dahi başvurdular.

Yamato krallığı büyümeye başladığında geniş bir klandan biraz daha büyük bir yapıdaydı. İmparator ya da imparatoriçe (ataerkil Çin siyasi sistemi gelene dek ikisi de birbirinin aynısıydı) egemen klanın yöneticisi, dolayısıyla da devletin yöneticisiydi. Birkaç nedim ya da görevli vardı ve savaşçı-aristokrat klanları kendi bölgelerini kontrol etmede görece serbesttiler; hatta kendi ekonomik ya da siyasal sistemlerini empoze edebiliyorlardı. Bu klanlar, kendilerine bağlı köylüler tarafından işletilen zümre meclislerince destekleniyorlardı. Klanlardan bazıları, özelikle de İzumo tarafından yönetilen klan, Yamato krallığına katıldığında beraberinde tanrılarını da getirdi: Bu ilahlar için resmi tanımlarda yer bulunması gerekmişti.

Asya anakarasına yakınlık, beraberinde değişiklikler getirmişti. Krallık genişleyip zenginleştikçe lüks ürünlere olan talep de arttı. Kore ve Çin'den usta zanaatkârlar göç etti. Bunlar klan düzenine uymadıkları için, çözüm özerk bir zanaatkârlar birliği kurmaktı; zanaatlarını uygulayabilsinler diye bunlara zaman zaman arazi hibeleri de yapıldı. Bu zanaat birlikleri kilden eserler, kumaş ve diğer lüks mallar ürettiler ve aristokratların saraylarını inşa ettiler. Geleneksel kavim hukukundan devralınan yazılı kanunların yanı sıra daimi bir ordu da oluşmaya başlamıştı. Anakaranın, bilhassa da Çin'in etkisi burada bitmiyordu: Siyasi ve hukuksal modellere ve en

az bunlar kadar önemli olmak üzere, yepyeni bir din olan Budizmin dahil edilmesine dek uzanıyordu.

İmparatorluğun Temelleri (yaklaşık olarak MS 500-781 arası)

MS altıncı yüzyılda, Kofun döneminin sonlarına doğru, her bir egemen imparatorun ölümüyle bir yerden başka bir yere taşınan başkent, Nara'da kuruldu. Bütün bir sarayı taşıma, büyük salonları söküp yeniden inşa etmenin maliyeti küçük bir klan-egemen sistemde mümkün olabilirdi; ancak görevli memurları ve kayıtları bulunan idari merkezli bir hükümette bu imkânsızdı. Azametli saraylar ve tapınaklar, Çin modelleri baz alınarak inşa edildi. Bunlardan biri olan Todaiji, bronzdan devasa bir Buda heykeline hâlâ ev sahipliği yapmaktadır; bu hem dönemin zanaatkârlığına hem de saray yaşamındaki Budist teolojinin egemenliğine ve tesirine bir övgü niteliğindedir. Saray yaşamı, Nakatomi adı verilen, ritüel ustalarından bir klan tarafından düzenleniyordu. Diğer klanlar yönetim ya da savaş konularında uzmanlaşmışlardı. Bütün bunlar, onları destekleyecek incelikli bir ekonomiyi gerektiriyordu.

Nara'daki sarayın kurulmasından yetmiş yıl sonra, Yamato krallığının Japon imparatorluğuna dönüşümü tamamlandı. Yeni başkent ızgara sisteminde tasarlandı, *feng-shui* ilkelerine göre düzenlenerek Nara'nın kuzeyinde, güneye bakan dağların elverişli eteğinde kuruldu ve Heian-kyo; *Huzurlu Başkent* adını aldı. Çin modeline dayalı uygun bir bürokrasi sistemi kuruldu. Kanunlar derlendi. Toprak imparatorluğun malı ilan edildi ve imparator da –o andan itibaren fiili bütün yöneticiler erkekti– gerekli gördüğü takdirde toprağı hibe edebiliyordu. Hiçbir zaman belirgin bir sosyal durum olmayan kölelik yürürlükten kaldırıldı. Budizm de dini, edebi, ahlaki, siyasi ve hatta askeri bakımdan büyük bir ağırlık kazandı.

Altıncı yüzyılın başında (bazı kaynaklara göre 521, bazılarına göre 528) Paekche'nin Koreli kralı, Japon saltanatını Budizmle tanıştırarak oraya Buda'nın resmini, birkaç rahibi ve *sutra*ların (Budist kutsal kitabı) bir kopyasını gönderdi. Aristokrat-idari klanlardan biri olan Soga, yeni uygulamayı destekleyerek birkaç tapınak inşa etti. Nakatomi rahip ve ritüel ustaları klanı tarafından yönetilen yerel ritüel ustaları güç ve etkilerinin kaybolma ihtimali karşısında endişeliydiler. Kraliyet koruması olan Mononobe klanı da endişeliydi: Çin hükümet modeli benimsenirse onlar da üst rütbeli şefe askeri ve benzeri hizmetlerde bulunan serbest bir klan olmaktan çıkıp bürokratlara ve hizmetkârlara dönüşeceklerdi. Onlarca yıl ve iki jenerasyon süren savaşlar birbirini izledi. Dini olmaktan ziyade siyasi sebepleri olan Soga klanı, bir önceki imparatorun ikinci oğlu olan Prens Umayado tarafından destekleniyordu ve söylentilere bakılacak olursa Nakatomi-Mononobe koalisyonunu iki Budist savaşçı ilahın ortaya çıkmasıyla sonunda bozguna uğratmıştı. Sarayda genel olarak benimsenen Budizm (ritüelleri etkileyiciydi, yazılı kitapları mevcuttu ve yerel mitlerin bahsettiği o soğuk ve karanlık yeraltına dair yöreye özgü inanışla karşılaştırıldığında, daha iyi bir ahiret sözü inanılmazdı) açıkça destekleniyordu ve sonunda da fiili saray dini haline geldi. Şaşırtıcı olmayan bir şekilde Soga klan şefi derhal imparatoru tahttan indirip yerine kendi kuklası (aynı zamanda yeğeni) olan Suiko'yu getirdi. Prens Umayado ilginç biçimde sadece Sogalı akrabalarıyla bağını kesmekle kalmamış, aynı zamanda siyasi zekâsı ve fazlasıyla etkileyici kişiliğinin birleşimi sayesinde Soga'nın gücü ele geçirmesini engellemiş ve Budist ahlaki kuralarına dayalı ama yerel töreleri de tanıyan, makul ve dengeli bir hükümet sistemi kurmuştu. Milyonlarca Japon tarafından aslen Shotoku Taishi (ölümünden sonra aldığı Budist ismi) olarak tanınan Prens Umayado, zeki bir bilgin, yetenekli bir idareciydi ve

İmparatoriçe Suiko'nun başbakanı ve naibi oldu ve hükümet sisteminin detaylı bir şekilde elden geçirilmesini ve Çinlileştirilmesini denetledi.

Yerel Japon dini inançları, kendilerini *Butsu-do* ya da Buda'nın Yolu'ndan ayırmak için *Şinto* ya da Tanrıların Yolu olarak bilinmeye başladı. Batıdaki dini uygulamaların aksine bu yeni din, geleneksel ritüel ve din uygulamalarını hükümsüz bırakmıyordu ve zaten böyle bir beklenti de yoktu. Bunun yerine iki din kademeli olarak birbirine karıştı ve böylece her ikisi için de yer bulunmuş oldu. Dini yarışın sonu iki metnin gelişiyle belirlendi. Bunlardan biri yerel Budist yazısının çevirisini içeriyordu; buna on yedi maddelik buyruk ve sutraların çevirisi de dahildi. Diğeriyse, Japon ulusunun, mitlerinin ve tarihinin (gerçi bu ikisi birbirinden ayırt edilmiyordu) kaydının yedinci yüzyıl başındaki derlemesiydi; *Kojiki* ve *Nihonshoki* bu derlemeler arasında en göze çarpanlardı. Bu iki edebiyat metni hem Budist hem Şinto geleneklerinin gelişimine olanak tanıdı ve onlarla birlikte Budizm ve Şintonun karışımından birçok teori doğdu. Bunlar genellikle *honji-suijaku* teorisi olarak biliniyordu ve sonuç olarak Japon *kami*lerin (ilahların), (kamilerin evrensel hali olan) Budaların yerel-ulusal hali olduklarında karar kılındı. Her şey yerli yerindeydi.

Dini açıdan bu dönem, Yamato mitleri ve dini uygulamalarının diğer bölgeler ve politikalar üzerinde kademeli olarak hâkimiyet kazanmasıyla ve Budizmin ortaya çıkışıyla tanımlanmaktadır. Yamato'nun adalardaki kademeli yükselişiyle onun egemenliği altına giren bölgelerin kendi hami ilahları, mitleri ve bunları destekleyici ritüelleri mevcuttu. Bunlar, oldukça geniş açıdan bakıldığında detaylarda farklılık gösterseler bile aslında Yamato'nunkilere benzerdi. Bu mitlerin bazı izlerine *küçük gelenek* uygulamalarında rastlanabilmektedir; (merkezi İzumo-taisha'da, Yamato'nun kuzeybatısındaki bir mabette bulunan) Okuninushi miti gibi diğerleriyse Yamato

mitolojisine dahil edilmiştir. Egemen mitoloji de yine siyasi bir mücadeleydi: Ritüel ve özendirici mitler bölgelerin yönetim araçları içine gömülüydü ve imparatorun yürüttüğü bu ritüelleri kontrol edenler, imparatorun kendisini de kontrol etmekteydiler; bu özellik, günümüze dek zaman zaman yeniden ortaya çıkmaktadır.

Aristokratik Dönem (yaklaşık olarak MS 650 ile 1185 arası)

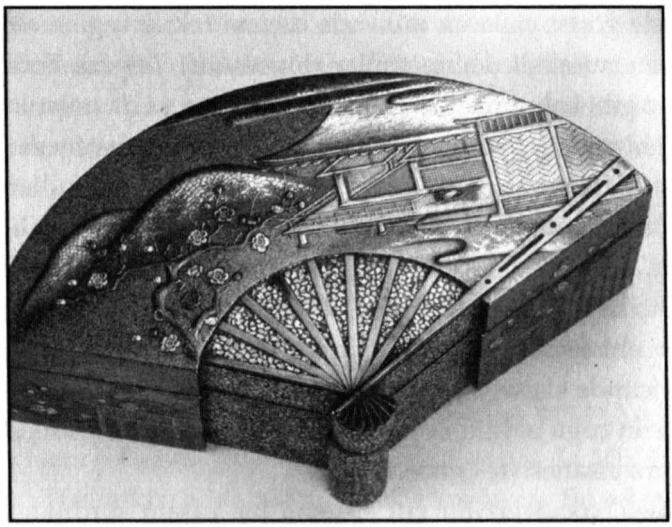
Daha önce bahsedildiği üzere Yamato devleti, MS 712 yılında yeni Nara şehrinde bir başkent inşa etti, sonra da MS 781'de sarayı Heian-kyo adındaki yeni bir şehre taşıdı. Bu şehirlerin kuruluş dönemi, Yamato devletinden kademeli olarak Japon imparatorluğunun doğuşunu belirledi. Heian şehri, Çin prensiplerine göre –arkası kuzeydeki dağa bakıyordu, sokaklar kara ızgara sistemine göre düzenlenmişti, ana saray feng-shui ilkelerine göre yapılmıştı– inşa edildi ve bu Heian dönemi tarihçilere göre, Çin ilkelerine en yoğun öykünülen dönemdi. Yine de binalardan daha önemlisi bürokratik ve idari değişimlerdi.

İmparator, sınav ve liyakat sonucunda terfi gibi çok önemli bir özellik hariç, bütün açılardan Çin sistemini model alan bir devlet bürokrasisini yönetmekteydi. Aristokrat klanlar, hükümette doldurmaya yetkili oldukları idari ofislerle birlikte sivil bürokrasiye dönüştüler. Heian aristokrasisi 20.000-30.000 kişi kadardı. Merkez dışındaki vilayetler gelişmemiş taşra olarak değerlendirildi ve bir aristokrat için en kötü cezalardan biri Kyushu'ya ya da kuzey Honshu'daki yabana sürgün edilmekti. Merkez hükümetin taşradaki vilayetler üzerindeki istikrarsız hâkimiyeti (bu vilayetlerden bazıları fiili olmaktan ziyade merkez hükümetin sözde kontrolü altındaydı) o dönemin mitolojisine yansımıştır. Bu, (genellikle) imparatorluk

izniyle görev yaparak dünyada düzeni tekrar sağlamak için çalışan mitolojik kahramanlar dönemidir. Tawara Toda ve Raiko gibi kahramanlar, ya kendi başlarına ya da onlar kadar ünlü hizmetkârlardan oluşan bir çeteyle birlikte isyancılara ve haydutlara (bu iki ifade genellikle eşanlamlı olarak kullanılır) boyun eğdirir, sonra da onları imparatorluğun egemenliğine katar. İşler elbette ki bu kadar basit değildir: Tawara Toda, isyancılara katılma fikriyle eğlenir ancak isyancı liderin görülen ahlaksızlığından tiksinir. İmparatora sadakat, çok açık bir biçimde kişisel başarıdan sonra gelir. Bununla beraber, bu mitlerin çoğu oldukça benzerdir ve her Japon'un bildiği Momotaro efsanesiyle özetlenir.

Yaşlı, çocuksuz bir çift erdemli bir yaşam sürdükten ve tanrılara ibadet ettikten sonra derede süzülen dev bir şeftali bulur. Meyvenin içinden çıkıveren bebeği onlar büyütür. Çocuk büyüdüğünde –artık Momotaro (şeftali oğlan) ismiyle anılmaktadır– kırsal bölgeyi dehşete düşüren ve buralara egemen olan kötücül iblislerle dolu bir ada olduğunu duyar. Tahta kılıcını, darı hamuru köftelerinden erzakını ve annesinin yaptığı, üzerinde "Japonya'da Bir İlk" yazılı sancağını alıp adayı bulmak üzere yola koyulur. Yolda giderken bir kuş, bir maymun ve bir köpekle karşılaşır; kibar davranarak yiyeceğini onlarla paylaşır. O ve sadık hizmetkârları adaya varır ve iblisleri def eder. Bazıları huzurlu varlıklar olmayı kabul eder ve Momotaro da zaferinden ötürü ödüllendirilir.

Aristokratik dönemin kahramanlık mitolojisi sıklıkla bu olay örgüsünü tekrarlar; bu da belki de, sadece kırsalın henüz meskûn edilmemiş ve yaban olduğunu göstermekle kalmaz, aynı zamanda saraydan uzak olduğu müddetçe bireyselliğe ve bireysel eyleme de fazlasıyla yer olduğunu belirtir. Başkent içinse Heian dönemi yoğun kültürel gelişim dönemiydi. Şiir, resim, edebiyat ve dini ayinler zenginleşti. Dünyanın ilk romanı olan *Genji monogatari* (*Genji'nin Hikâyesi*) bu dönemde

Gümüş kakmalı, yelpaze şeklinde bir Kobako (küçük kutu). Süslemeli kapak, on birinci yüzyılda yazılmış *Genji'nin Hikâyesi* adlı romanın mitolojik kahramanı olan Prens Genji'nin konağını ve bahçelerini betimler. (Spinks/TRIP)

bir saray hatunu tarafından yazılmıştı. Anılar ve günlükler ile şiir ve resmin yeni biçimleri de bu dönemde gelişti. Saray halkı ve aristokratlar kendilerini taşranın gerçekliğinden izole ederek ritüellere ve estetik meşgalelere odaklandılar. Pirinç kiraları ve yönetim bölgelerindeki hizmetler devam ettikçe başkent dışındaki her şeyi yok sayabiliyorlardı. Çoğu, saraydan yüz elli kilometreden fazla uzaklaşmamaya çalışıyordu ve uzaktaki Ugo'yu (Honshu'nun kuzeydoğusundaki modern Tohoku) ve Kyushu Adası'nı dışarıdaki karanlık bölge olarak değerlendiriyordu: Buralar haydutların, uygarlaşmamış yabanilerin ve vahşi savaşçıların diyarı gibiydi.

Dışa kapalı pek çok çevrede olduğu gibi, Heian saltanatı da kendi yıkımının tohumlarını kendisi ekti. Heian dönemi aristokratlar arasındaki didişmeler sebebiyle sona erdi; bu kavgalar, her bir grubun kendi "barbarlarını" (sürgün edi-

lenlerin savaşçı torunları, düşük sınıf aristokratlar ve askeri becerilerini imparatorluğun sınır bölgelerinde sürdüren mitolojik kahramanlar) işe dahil etmesiyle iyice kızışmıştı. Kendilerine hor görürcesine samuray (tapınak maiyeti) denen kırsal savaşçılar, kendi aralarında savaştıklarından ve Emishileri egemenlikleri altına alma savaşlarıyla kuvvetlendiklerinden onları kontrol etmek güçtü. Bu sebeple aristokratlar kendi aralarında kavgaya tutuştuklarında, bazıları kendileri yerine savaşmaları için taşralı kuzenlerini davet edecek denli düşüncesizlik etmişti. Sonuç tahmin edilebilirdi. Onnin Savaşı'nda başkent ve imparatorluk sarayı yandı. Devam eden kavgalar durumu daha da kötüleştirdi ve iki kuvvetli kırsal aile koalisyonu arasındaki Gempei Savaşı, Heian döneminin ve zarafetinin sonunu getirdi.

Ortaçağ Dönemi (1185-1600)

On ikinci yüzyılda, birbiriyle dalaşan Heianlı aristokratlar kendi sonlarını kendileri getirmişlerdi. Kaba saba taşralı kuzenlerini kendi aralarındaki anlaşmazlıkları çözmeleri için çağırmaya alışkın olan aristokratlar bu kaba saba savaşçıların *–bushi–* yönetimi bırakma niyetleri olmadığını dehşetle fark ettiler. Huzurun ve uyumun sözde simgeleri olan Budist manastırları, aristokratların kederini artırırcasına kendi *sohei* (keşiş askerler) ordularını kurmuşlardı; bu askerler aristokratları öyle dehşete düşürmüştü ki başkent Heian bir noktada adeta bir hayalet şehre dönüşmüştü.

Savaşan *bushi* (savaşçılar) klanı, nihayetinde iki koalisyona ayrıldı. Diğerlerinden daha rafine olan (başkente yakın yaşayan ve aristokratların gözünde en azından kısmen medeni olan) Taira (Heike olarak da bilinir) ilk başta avantaj kazanıp hükümdarlığın nihai sembolünü, yani imparatorun şahsını ele geçirdi. Taira'nın hasımlarından Minamoto (Genji olarak

da bilinir) on ikinci yüzyılın başında yok edilmekten son anda kurtulduktan sonra tekrar muzaffer bir biçimde kükreyerek geri gelmişti. Bozguna uğramış ve idam edilmiş şef Minamoto'nun oğlu olan Minamoto no Yoritomo tarafından yönetilen klan, Gempei Savaşı'nın (Gen[ji] ve Hei[ke] isimlerinin birleşimi, 1180–1185) beş yılında karşılarına çıkan Taira üyelerini silip süpürdü. Yoritomo birkaç tane yetenekli general tarafından destekleniyordu; bunların arasında yer alan küçük erkek kardeşi Yoshitsune (doğum adı Ushiwakamaru) 1185 yılında, Japonya'nın uzak batısında, çocuk imparator Antoku'nun yaşamını yitirdiği Dan-no-Ura'daki deniz savaşında Tairaları kati bir biçimde bozguna uğrattı. Minamoto no Yoritomo, shogun olarak atanmıştı; –bir açıdan cumhuriyet dönemi Roma'sındaki "diktatör"e* benzeyen– bu eski askeri unvan Japonya'nın batısındaki Ainu/Emishi güçlerini bastırmaları için generallere geçici olarak verilmişti.

Minamoto, Taira'nın hatalarını tekrarlamayacaktı. Kandırılıp Heian'daki aristokratik yaşantının çekiciliğine yenik düşmeden, sarayın etkileri ve entrikalarından uzakta Kamakura'da (Doğu Japonya'da, modern Tokyo'nun yakınında) yeni bir başkent inşa ettiler. Yeni bir hükümet biçimi olan –*shogun* tarafından yönetilen– *bakufu* (çadır yönetimi) kuruldu. Bu askeri rejim, 1868'e kadar şu veya bu biçimde varlığını sürdürdü.

Minamoto, bir ittifakın başıydı ve bu sebeple de hizmetkârları –kendileri için *samuray* lakabını benimsediler– tarafından desteklenen ittifak üyelerinden birinin ailesince yönetilen her bir bölge, büyük bir özerkliğe kavuştu. Bu dönem, kahramanlık hikâyelerini ve mitsel serüvenleri, gelecek nesiller için düzgün davranış modelleri halini alan, Dan-no-Ura

---

* Diktatör (Lat. *dictator*): Eski Roma'da, aniden patlak veren bir kriz ya da acil durumla başa çıkması için görevlendirilen *praetor* yani en üst düzey asker ya da sivil devlet görevlisi. (Ed. n.)

fatihi Yoshitsune/Ushiwakamaru gibi bazısı tarihi kişiliklerin yiğitliklerini ön plana çıkardı. Ulusal mitler doğdu fakat ülke içsavaşa girdikçe ve bölgeler izole bir hal alıp yabancı düşmanlığı sergiledikçe kendi yerel mitlerini ve uygulamalarını yaratma işini de üstlendiler.

Bu dönemde ortaya çıkan başlıca ulusal mitin kalıcı sonuçları olacaktı. 1274 yılında Moğol fatih Cengiz Han'ın torunu olan Kubilay Han, 15 bin Koreli denizci ve 15 bin Moğol askeri bulunan 450 gemilik devasa bir filoyu seferber etti. Bu filo, Kyushu'daki Hakozaki Koyu'na yanaştı. Yerel kuvvetler seferber olmuşlardı ancak Moğollar gemilerine döndüklerinde yenilginin eşiğindeydiler. Bir fırtınanın eli kulağındaydı ve manevra şanslarını kaçırmak istemiyorlardı. Olay sırasında bir tayfun meydana geldi, filoyu dağıttı ve adamların yarısı kadarının boğulmasına sebep oldu. Japon yardım kolu geldiğinde her şey bitmişti. Kubilay, Çinli Sung hanedanını yok etmekle meşguldü ve dikkatini birkaç yıl boyunca Japonya'ya çevirmedi. 1281 yılında felaket gerçekleşti. 50 bin Moğol ve Koreli askerden oluşan bir Kore filosu Kyushu'ya ayak bastı. Güney Çin'den 10 bin Moğol ve Çinli askerden oluşan ikinci bir filo geldi. İki filonun askerleri Hakata Koyu'nda karaya ayak bastı; burası en beklenen noktalardan biri olduğu için Japonlar burayı bir hisarla güçlendirmişti. Savaş yaklaşık elli gün sürdü. Bu dönemin sonunda yine bir tayfun patlak verdi. Her iki istilacı filo da ağır hasar alarak gemilerinin ve asker gücünün üçte ikisini kaybetti. Moğolların mucizevi biçimde ikinci kez bozguna uğratılmasıyla birleşen rahiplerin Japon zaferinin ilahi bir müdahaleyle gerçekleştiği iddiaları, *kamikaze* fikrinin (Japonların düşmanlarını bozguna uğratmasına yardım eden ilahi rüzgâr) ulusal bir mit olarak oldukça kutsallaştırılmasını sağlamıştı.

Ortaçağ dönemi yüzyıl boyunca süren bir içsavaşla sona erdi; bu, tarihçilerin *sengoku jidai* dedikleri, tımarlıların ve

klanların birbirleri üzerinde üstünlük sağlamak için yaptıkları savaştı. Bu sırada shogun hükümeti de hâlâ Heian-kyo'da bulunan imparatorun sarayı kadar güçsüzleşmişti. İçsavaş, yıllar süren savaşlardan sonra Edo'da feodal (fakat en yüksek rütbeli olmayan) bir hükümetin kurulmasıyla son buldu. Doğu Japonya'daki bu küçük balıkçı köyü, Tokugawa ailesinin shogun hükümeti altında birleşen modern dönem öncesi Japonya'sının başkenti oldu. İçsavaş yıllarındaki olağanüstü başarılar (kabaca on beşinci ve on altıncı yüzyıllar) iyi bir şekilde belgelenmişti ve ulusal mitlerden ziyade kişisel mit üretme alanında daha çok açığa çıktı. Bugün bu mitlerin çoğu, imaj yönetimi ve halkla ilişkiler dediğimiz kategorilere girmektedir: Çok çeşitli derebeyleri, psikolojik savaşta oldukça uzmandı ve yenilmez ya da en azından fazlasıyla başarılı görünmeleri gerektiklerinin de farkındalardı.

Modern Öncesi ve Modern Dönemler (1615-)

Edo'daki Tokugawa hükümeti, 1615'ten 1868'e kadar emsalsiz bir barış dönemi oluşturdu. Bu durum, nihai olarak başarısız olan yabancı (Batılı) etkileri uzak tutma çabalarıyla karakterize ediliyordu. Bu dönemde, önemli fakat sıklıkla gözden kaçmış olan samurayların erdemleri ve güçlerine ilişkin tutumlu Japonya'nın ulusal miti haline gelen bir mit doğdu; bu, samurayların erdemlerinin sistemleştirildiği ve gerçek uygulamalarının önemsiz gösterildiği bir dönemdi. Onlar, kendilerinin ve ailelerinin yaşamları pahasına tamamıyla efendilerine adanmış mükemmel savaşçılar olarak betimleniyorlardı. Edo döneminin ortalarında, genel hatlarıyla ve pek çok detayıyla gerçek olsa da aynı zamanda başlıca mitlerden biri olarak değerlendirilmesi gereken bir olay meydana geldi. Daha sonra "Kırk Yedi *Ronin*" olarak bilinen ve meşhur bir oyunda *Chushingura* (Sadık Hizmetkârların Hazinesi) olarak

betimlenen bu olayın, sonraki yüzyıllarda Japon ideolojisi üzerinde çok büyük bir etkisi oldu. Kırk yedi *ronin*, eylemleriyle Japonların kendileri hakkındaki inanmak istedikleri her şeye bir örnek teşkil etti: Ölüm pahasına sadakat, gözünü bile kırpmadan bahtsızlıkları kabullenme, başa çıkılmaz tuhaflıklarla yüzleşme becerisi. Bu, önceki ulusal mit olan ve Japon halkı bireysel olarak hayatta kalma düşüncesi olmaksızın topraklarını savunmaya koştuğu takdirde, uygulamada *kami*lerin de bu toprakları korumaya nasıl hazır olduklarını gösteren *kamikaze* mitiyle de oldukça hoş bir şekilde uyum sağlamıştı.

Olayların genel yapısı oldukça açıktı. Mütevazı mevkideki bir *daimyo* (derebeyi; buna en yakın İngiliz kavramı baronluktur) olan Ako Lortu Asano, shogun sarayına olan görevlerini yerine getirmekteydi. Sarayın muaşeret adabına uygun olarak talimatlarını alırken eğitmeni Lort Kira tarafından hakarete uğradı. (Kira'nın Asano'ya bir saray töreni için yanlış türde pantolon giymesini söylediği anlatılır.) Asano, Kira'ya kılıcını çekmişti. Bir shogun sarayında kılıç çekmek vatan hainliği anlamına geliyordu ve Asano'ya *seppuku* (onurlu intihar) yapması emredildi, o da bunu gereğince yerine getirdi. Tımarına el konuldu ve lağvedilen hizmetkârları *ronin* (sahipsiz samuray) oldular. Bu hizmetkârlardan kırk yedi tanesi intikam yemini etti. Arkadaşlarını ve ailelerini geride bırakarak yaptıkları üç yıllık gizli hazırlığın ardından, yöneticileri hazırlıksız yakalamak için düzenledikleri bir oyunla saldırıya geçtiler. 1703 yılının kışında bir araya geldiler ve Kira'nın, Edo'nun dışındaki Shinagawa'da bulunan konağına güç kullanarak girdiler. Acımasız efendinin kafasını kestikten sonra, bunu ölmüş olan ustalarının mezar taşına koydular. Yetkililere teslim oldular ve bir yıl süren tartışmanın (halkın çoğu olayın romantizmi ve tutkusundan fazlasıyla etkilenmişti ve buna shogun da dahildi) ardından onlara *seppuku* yapmaları

emredildi, onlar da bunu derhal yerine getirdiler. Bu oldukça dramatik bir durumdu ve Japonların kim ve ne olduklarına ilişkin hislerine sonsuz katkıda bulunmuştu.

Tokugawa hükümeti rüşvet, tehditler, rehin almalar ve detaylı seremonilerle iki büyük başarı sergiledi. İki yüz tane farklı bölgeyi birbirinden uzakta tutmayı başardı; böylece en düşmanca olanların bile, Tokugawa mutlak idaresini ortadan kaldırmak adına bir araya gelmeleri için birkaç yüzyıl geçmesi gerekti. Tokugawa, genel olarak Japonya'yı huzurlu bir yer kılarak haris Batılı sömürge güçlerinden korudu. Kasabalıların ve *bushi* klanının yerleşik yaşamı, filozofların yanı sıra sanatçılar tarafından da yapılan kültürlü bir tartışmadan, bölgesel ya da yerellerden ziyade ulusal mitolojiler bağlamındaki mitlerden doğan yeni bir *büyük gelenek* oluşturdu. Böylesi mitler tiyatro oyunları, resimler, popüler, "ucuz romanlar" ve resmi hikâye anlatımı sanatlarına katılmışlardı. Ulusal bir mitoloji, olgun bir *büyük geleneğin* alametifarikasını oluşturmuştu. *Küçük gelenekler* gölgede yeşermeye devam etti; sofistike şehirliler ve eğitimli kesim tarafından sıklıkla hiciv konusu oldu.

On dokuzuncu yüzyılın son yarısında Japonya hızlı bir modernleşme ve kısmi Batılılaşma programına başladı. Bu durum, Japonya'nın komşularının çoğuna saldırdığı ve topraklarını işgal ettiği II. Dünya Savaşı'nda doruğa ulaştı. *Kamikaze* miti savaş sırasında yeniden canlandı: Sadece cesaret ve kendini feda etme isteğiyle ilahların Japonya'yı bozgundan kurtaracağı fikri yayıldı.

Japonlar, II. Dünya Savaşı'nda gerçekleştirdikleri bozgunlardan sonraki duruma hızlıca adapte oldular ve birkaç on yıl içinde enerjilerini kapitalist, (onların perspektifinden) makul derecede barışçıl bir dünyada hayatta kalmaya yönelttiler. Bu süreçte yeni mitler doğmaya başladı: Japon başarıları üzerine kurulu ve aynı zamanda Japonların yenilgilerini de açıklayan

mitler. Yabancı âlimlerce kolektif olarak "Japon emsalsizliği mitleri" ve Japon âlimlerce *Nihonshugi* (Japonluk) ya da *Nihonjin-ron* (Japon felsefesi) olarak adlandırılan bu mitlerin çoğu, akademisyenler ve siyasetçiler tarafından başlatıldı ve yayıldı. Bunların aynı zamanda moda gibi çok çeşitli alanlarda da etkileri oldu. Japonların bir ırk olarak bazı fiziksel ayrımlara sahip olmasına dayalı Japon emsalsizliği fikri bilhassa belirgindi. Bu sebeple, sırf geçtiğimiz yirmi yılda bile Japonların çoğunlukla vejetaryen olduğuna, bağırsaklarının diğer insanlardan daha kısa olduğuna, Japonya'da bir kan grubunun yaygın olmasının Japonya'daki toplumculuk ve fedakârlığın sebebi olduğuna, Japonların beyinlerinin diğer uluslarınkinden daha farklı yapılanmasından ötürü Japon dilinin iletişimi sınırlamayan bir belirsizlikte olabilmesine ilişkin böyle birkaç mit doğmuştu. Hatta modern bir mite göre (siyah ya da sarı saçlı olanların aksine) kahverengi saçlı insanların diğerlerinden daha sıcak, daha sosyal ve nazik olduğuna inanılması sebebiyle birçok genç Japon saçlarını kahverengiye boyamaktadır!

TOPLUMSAL TARİH

Yukarıda açıklanan siyasi tarih gerçekleşirken, nüfusun çok daha büyük bir kısmı da tıpkı ataları gibi yaşıyordu. Genellikle çiftçi kiracıların yaşadığı mezra nüfusu, efendilerine yakın bir yerde yaşayarak aynı zamanda araziyi de işliyordu. İsyan zamanlarında kısmi koruma sağlayan kalelerin etrafındaki küçük üretim ve hizmet kasabaları, kırsal bölgenin dört bir yanına saçılmışlardı. Sakai, Osaka, Edo ve benzeri büyük şehirlerde on dördüncü yüzyıldan itibaren büyük bir işçi ve küçük girişimci sınıfı ortaya çıktı. Genellikle diğerlerinden izole olan (on dördüncü yüzyılda korkulu yerel yönetimlerin dayattığı ciddi seyahat yasakları mevcuttu), bazen ötekileş-

tirilen bu kitleler, kendilerini destekleyen mitler ve ritüeller yarattılar. Bu mitler zaman zaman, gezgin keşişler ve rahipler, hacılar, denizciler, ilaç satıcıları ve diğer seyyahlar tarafından, bir toplumdan ötekine yayılıyorlardı. Bu mitlerden bazıları da, şu veya bu şekilde, *büyük geleneğin* mitlerine dahil ediliyordu.

Ama bunun da ötesinde, her bir mezra, her bir bölge kendi yaşamlarıyla ilişkili kendi mitlerini yaratıyor, bunlar da komşularınınkilerden belirgin biçimde farklı ve eşsiz olarak algılanıyordu. Bu yerel mitlerin çok çeşitli ve farklı kaynakları vardı ama başlıca tek bir unsuru paylaşıyorlardı: Yerel deneyimi ve korkuları yansıtıyorlardı. Yoksulluk ilahı azılı *Bimbogami*, her an kapıyı çalabilirdi. Cinler ve iblisler, dikkatsiz olanların gerçek tehlikelerle karşılaşabileceği belirli yerel noktalarda –sarp kayalıklar ve derin nehirler, devrilen ağaçlar ve heyelanlar– pusuda bekliyorlardı. Büyücüler dağlarda pusuda bekliyorlar, kendilerine düzgün biçimde seslenilir ve yalvarılırsa yaşamın güçlükleri için bir rahatlama sağlayabiliyorlardı.

Japon bireylerinin "geleneksel" tarih (bu da II. Dünya Savaşı'nın sonuna kadarki dönem) boyuncaki sosyal dünyası aşırı kısıtlı ve resmiydi. Tarihin büyük kısmında (itiraf etmeseler de sahiplerinin bildiği üzere toprağın gerçek zenginliği olan) rençperlerin izin almaksızın seyahat etmeleri yasaktı. Seyahat ettiklerinde de hac yerlerini ziyaret eden gözetim altındaki gruplar halinde oluyorlardı. Resmi ve gayriresmi olarak nüfus dört sınıfa ayrılmıştı: Savaşçı-idareciler, çiftçiler, zanaatkârlar ve tüccarlar. Birbirleriyle sosyal iletişime geçmemeye teşvik ediliyorlardı. Kısıtlamalar kaskatı değildi ve bazı kesişimler oluyordu ancak şaşırtıcı olmayan bir biçimde, farklı gelenekler doğdu.

Japonya'daki resmi sosyal ayrımlar ne olursa olsun, ortaçağ ve Japonya'nın modern öncesi dönemi sırasındaki mitle-

rin kaynakları üç sosyal kategoriye dayandırılabilir: Güçlü, güçsüz ve yabancılar.

Güçlü

İmparatorluk sarayıyla bağlantılı veya oraya doğrudan hizmet veren erken dönem aristokrasisi, nüfusun çok küçük bir kısmını oluşturuyor, sayıları asla yaklaşık yirmi bini geçmiyordu. Buna rağmen imparatorun himayesi altında gücün temsiliydiler. Aristokratlar aslen klan üyeleri ve arazi sahipleriydiler; ancak Çin bürokrasi sisteminin gelişiyle kendilerine imparator tarafından bağışlanan bölgelerden vergi alan idareciler oldular. On ikinci yüzyılda saray aristokratları güçlerini kaybetti ve onların yerini vilayetlerden gelen savaşçı-aristokratlar olan *bushi* klanı aldı. Bu savaşçı şövalyeler, farklı bir dünya görüşüne ve imparatorluk aristokrasisinden gelen farklı mitlere sahiptiler. Fakat bu güç sahipleri hep beraber *büyük geleneği* korumak ve desteklemek, birliği ve Japonya'nın yüceliğini vurgulamak adına ortak bir çıkar paylaşıyordu. Daha sonra ülke Tokugawa hükümdarlarının yönetimi altında yarı birlik içine girince, bu savaşçılar çoğunlukla resmi bürokratlar halini aldılar; gerçi daha sonra memur bürokratlara ve modern devletin müdürlerine evrildiler. Pek çok mitte yansıma bulan onların idealleri ve fikirleriydi: Bunlar sadakat, erkeksilik, sebatın gücü, dürüstlük ve savaş hakkındaki fikirlerdi.

Güçsüz

Güçsüzler, Japon nüfusunun yüzde doksanından fazlasını oluşturuyordu. Çiftçiler, zanaatkârlar ve tüccarlar bu gruba dahildi. Kadim zamanlarda güçlünün fiili malı olmasalar da o gruba tabiydiler. Daha sonra Çin ideolojik etkisi altında, onlardan yerlerini daha iyi olanlara bırakmaları bekleniyordu

ve ulusal bir ideoloji doğduğunda da her şeylerini imparator ve ulus için feda etmeye teşvik edildiler. Bunun yanı sıra, genellikle kendi başlarının çaresine bakmaya terk ediliyorlardı. Onların mitleri ve ilgi alanları bu gerçekleri yansıtır nitelikteydi. Genel anlamda ilgileri yerel ve anlıktı. Mitlerinde tilkiler ve gizemli ruhlar, hayaletler ve goblinler bireylere musallat oluyor ancak merkezi hükümet ya da güçlü samuraylar bu durumlarla baş edemiyorlardı. Yalnızca dua, başkalarının (insan ya da Budalar) zekâsına güvenme ve belirli bir açıkgözlülük kişiyi sorunlarından kurtarabiliyordu. Çoğu hayalet hikâyesinde olduğu gibi bazen de ölüyle dostane bir şekilde yolları ayırmaktan başka çare yoktu: *inochi wa tsurai-yo* (hayat zordur).

Yabancılar ve Serüvenciler

Japonya'daki güçlü ve güçsüz kesim, hem dış dünyadaki etkilere direnmek hem de istikrarı desteklemek için ortak bir çıkara sahipti. Ancak dış dünyanın etkileri, en küçük mezralarda bile kaçınılmazdı. Japon tacirler ve gezginler sıklıkla Kore'ye, Çin'e, Hindiçin'e ve daha sonra Filipinler olacak olan ülkeye seyahat ediyorlardı. Bir Japon gezgini Siyam sarayına amiral olmuştu. Japon elçileri ve âlimler yüzyıllardır Çin'i ziyaret ediyorlardı. Japon hükümdarları grup olarak Doğu Asya'daki uluslararası gelişmelerin tamamıyla farkındalardı. Bununla birlikte yabancılara karşı da oldukça temkinlilerdi. Ancak yabancılara karşı dikkatli olma durumu daha da derinlere, belki de Jomonların izole çeteler halinde yaşadıkları günlere dek uzanıyordu. Köyler ve bölgeler yabancılardan uzak duruyordu, dışarıdan gelenlerin buralara girmeleri yasaklanıyor ya da bu kişiler kontrol ediliyorlardı. Buna rağmen adalar boyunca, avareler ve seyyahlarla ilgili bir gelenek vardı. Yamato'nun bir dizi sefer düzenlediği Kuzey ve Gü-

ney Japonya'nın sakinleri olan Emishiler, Ainu kuzenleri gibi avcı-toplayıcılar olarak geziniyor olabilirlerdi. Japonya'da, yirminci yüzyılın başına dek yaşayan, avcı, orman bekçileri ve *akebi* asma sepeti dokumacısı zümreleri vardı. Bunlar ormanlarda ve dağlarda yaşar, köy sakinleriyle ancak ara sıra ilişki kurarlardı. Ayrıca yerleşik bölgelerle kasıtlı olarak iletişime geçen avareler de vardı. *Kebozu* (saçlı rahipler; bunlar çoğu Budist rahibin aksine saçlarını kazımıyorlardı) ve *bikuni* dilenci rahibeleri, düzenli olarak ücra köyleri ziyaret ederek onlara ritüeller ve şeytan çıkarma ayinleri öneriyorlardı. Gezgin ilaç satıcıları bir hanenin ilaç dolabını bir yıllık doldurur, önceki yıl tüketilenlerin ücretlerini alırdı. Köle tacirleri hane hizmeti ve genelevler için çocuk satın alırlardı. Ücra yerlere giden hacıların yanı sıra ilham peşinde seyahat eden şairler de buralardan geçerlerdi. Zaman zaman bahriyeliler ve denizciler kıyıya çıkarlardı. Kimse bu ziyaretçilerden tamamıyla izole değildi. Şaşırtıcı olmayan bir biçimde bunlar çoğu mitin kaynağı oldular ve bu gezginlerin büyük kısmı toplumdan dışlanmış ve tehlikeli kimseler olarak değerlendirilse de bir kısmı da kutsal ve tehlikeli addediliyordu: Bunlar, ibadet etmeye ve misafirperverlik göstermeye değer görülerek uygun biçimde eğlendirildikten sonra sahiplerine karşı cömertlik gösterme eğilimindeydiler.

İster güçlü ister güçsüz olsun, bütün bu grupların asıl merkezi, dil ve benzerlik kavramını paylaşmalarıydı.

JAPON AİLE İLİŞKİLERİ

Japon akrabalık ve aile sistemi, diğer toplumların çoğundan bazı önemli açılardan farklılaşır. Bu farklardan ilki ve en önemlisi *ie* (hane) unsurudur ve onun üyelerinin en önemli geleneksel sorumluluğu, onun devamlılığını sağlamaktır. Normalde bir *ie*, evli bir çift ve onların evlenmemiş çocuk-

larından oluşur. Ruhani sosyal kategoriler de *ie*'nin üyeleri arasındadır: (*hotoke* ve *kami* denen) atalar ve doğmamış jenerasyonlar. Yaşayan üyelerin bu iki ruhani kategori üyesine karşı da sorumlulukları vardır. Hem erkek hem kadın, evlenmemiş üyeler (*ie*'nin vârisi olması beklenen üye hariç) sadece müsamaha sebebiyle üyeydiler; bazen evlenene kadar geçici olarak üyeydiler ve sıklıkla doğdukları *ie* ile bütün bağlarını keserlerdi.

Hükmi olarak tüm verimli mülk, tamamen en büyük erkek çocuğa geçerdi; *ie*'nin devamlılığını sağlamaya yönelik her şeye ağır basan gereklilik sebebiyle yine de pratikte en büyük erkek evladın yerine bir başka erkek evlat geçebilirdi. Bu durum nadiren gerçekleşirdi ancak normatif ve yasal bir olasılık olarak mevcuttu. Nitelikli bir erkek evlat olmadığı takdirde evli bir kız evlat vâris olabilirdi; onun kocası da kızın babası tarafından evlat edinilir, *ie*'nin soyadını alırdı. Bu durum, kendi üretken mülklerine sahip ailelerde (çiftlik, üretici aile işletmeleri, hatta Kabuki oyuncuları aileler) hâlâ görece olarak yaygındır. Japonya'nın kırsal kesimlerindeki evliliklerin yaklaşık yüzde on beşi yirminci yüzyılda bu şekilde gerçekleşiyordu.

Geleneksel aile yapısındaki bir başka tuhaflık da, her ne kadar çoğu aile ekonomisinin maaşlı kazanca bağlı olduğu modern dönem sırasında daha az gözlemlense de, vâris erkek evladın (ya da kız evladın) *ie*'nin bütün mülküne sahip olmasıydı. Bunun bir sonucu olarak da varlıklı ailelerden "kopmuş" küçük ya da yan haneler ortaya çıkıyor ve bunlar kendi verimli kaynaklarına sahip oluyorlardı. Küçük aileler, üstlerine ya da ana veya "kök" *ie*'ye sadakat, ritüel ve bazen de ekonomik yükümlülükler borçluydular. Bir yan hane, varlıklı bir hal aldığı takdirde kendi yan ailelerini oluşturacak şekilde bölünebilirdi. Bu tür bir dallara ayrılma, *dozoku* denen *ie*'ler arası bir sistemdir.

Mitsel ifadeyle Japonlar bir süper *dozoku* oluştururlar. Kurucu Amaterasu-o-mikami'den torunu Ninigi-no-mikoto aracılığıyla gelen imparatorluk hanesi, honke ya da ana *ie*'dir; diğer haneler, *ie*'nin sürekli dallara ayrılması süreciyle imparatorluk hanesine uzaktan ya da daha yakından bağlı diğer hanelerdir. İlah ya da ata gruplarının bazı üyeleri benimsenme yoluyla, bazıları da doğuştan gelirler. Durum ne olursa olsun, sınırları belli olmayan ailesel hissin bazı formları mitlerin çoğunda ortaya çıkmaktadır. Bu aynı zamanda, kesin aile ilişkilerinin o kadar da kesin olmadığı ve pek önemli de olmadığı anlamına gelir. Neticede asıl mesele herhangi bir bireyin buna nasıl uyum sağladığı değil, bütün sistemin üyeliği ve korunmasıdır. Asıl önemli olan, bireyin grubunun temsilcisi olarak sorumlu bir şekilde hareket etmesidir.

MİTSEL GELENEKLER

Daha önce bahsedildiği gibi, bir dizi kültürel gelenek Japon mitolojisini süsler. İki baskın etki, Şinto ve Budizmin dini öğeleriyle sıklıkla iç içe geçmiş ve karışmış durumdadır. Buna Japon adalarının iki "eşlikçi" kültürünü de eklememiz gerekir: Kuzeyde Ainu ve güneyde Ryukyular. Japon mitolojisinin içine fazlasıyla işlendiğinden Şinto ve Budizm dini geleneklerini belli bir noktaya kadar tartışacağız.

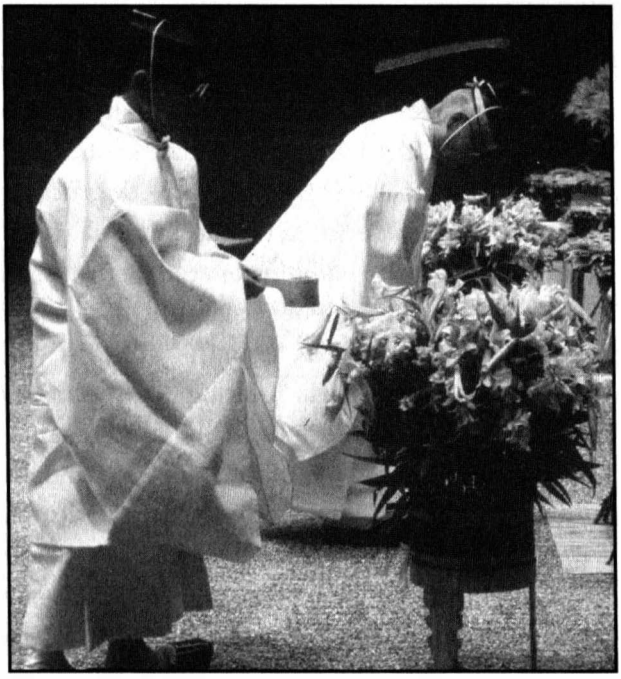
Şinto

Japonya'nın yerel dini Şinto, Japonlar için kendi yerel uygulamalarını dışarıdan gelen *Bukkyo* ya da *Butsu-do*, yani Budizmden ayırma gerekliliği doğduktan sonra bu ismi aldı. Yerel din, genellikle doğal ya da doğala yakın maddesel nesnelerde yerleşik bulunan yerel ruhlara hürmet ve onlara başvurma üzerine kuruluydu. Dağların, alışılmadık ağaçların, şelalele-

rin, suların, tuhaf şekilli kayaların ve diğer nesnelerin insanların yaşamlarını iradeli biçimde etkileyen bir gücü –*kami*– olduğu düşünülürdü. Ölülerin ruhları da, her ne kadar klasik Yunan cehennemi gibi karanlık ve rutubetli bir yerde yaşadıkları düşünülse de bu türdendi. *Kami*, şaşkınlık ya da hatta büyük bir ilgi uyandıran her şeyde yaşayabilirdi ve yaşardı. Günümüzde Japonya'da, *kami* olan ağaçlar, kayalar, şelaleler ve tuhaf şekilli taşlar mevcuttur. Bunlar güneşe, dağlara ve diğer ana coğrafi ve doğal oluşumlara ilave niteliğindedir.

Yerel din, ibadetin bir unsuru olarak *kami* ile doğrudan iletişim ve hediye sunmanın yanı sıra kişisel arınmayı da yoğun bir şekilde vurgular: Gündelik dünya ve *kami* dünyası arasında net bir ayrım yoktur. Görebileceğimiz üzere bunların çoğu, Japonya'nın çok çeşitli *küçük geleneğinden* gelmektedir. Yerli inanışlar lokal ve yazılmamış durumdaydı. *Kami* sayısında etkili bir sınırlama yoktu. Bazı *kami*ler bazı alanlarda uzmanlaşmıştır; örneğin pirinç tarlası *kami*'si ya da su *kami*'si gibi. Aslında, Kuzey Japonya'da yaşarken bahçemiz, üzerine *suijin* (su *kami*'si) sözcüğü kazınmış bir taşın altından doğan küçük bir pınar ile süslenmişti. Ev sahibim bizden taşı her daim temiz tutmamızı ve dibine ara sıra "adak" bırakmamızı isterdi, biz de usulüne uygun biçimde bunu yapardık; edinmesi kolay olan ve neşe veren sake ve çiçekler bırakırdık (bütün Şinto ritüellerinde olduğu gibi biz de *kami*'nin sakesini paylaşır ve tıpkı onun gibi çiçeklere bakmaktan hoşlanırdık).

Yamato devleti büyüyüp güçlendikçe, merkezileşmeyi ve halkı diğer devletlerde olduğu gibi başka araçların yanı sıra dinle kontrol etme ihtiyacıyla karşılaştı. Böylelikle Yamato devletinin yerel mezhebi Japon adalarındaki en ulu dini sistem haline geldi ve yerel *kami*, mitleri ve ritüelleri kraliyetin *büyük geleneğinin* içine katıldı ya da onunla benzer olması sağlandı. Bu durum bir şekilde çelişkili iki özellik doğurdu. Birinde, birbiriyle benzeşmeyen gelenekleri kaynaştırma giri-

Japonya, Nara'daki Zambak Festivali'nde Şinto rahipleri.
(B.A. Krohn Johansen/TRIP)

şimleriyle ortaya çıkmış bir dizi "oluşturulmuş" mit, özellikle de sonunda yazıldıklarında standart Japon mitolojisini haline geldi. Yerel mitleri sıklıkla içinde barındıran ve kaçınılmaz biçimde tezatlıklar içeren bu mitler, *Kojiki* ve *Nihonshoki* gibi kitaplarda basılmış olan yazılı mitolojidir. Böylesi mitolojiler Japon devleti için imtiyazlı mitlerdir. Öte yandan bu *büyük gelenek* mitlerini vurgulayanlar, *büyük geleneğin* fazlasıyla kapsayıcı yapısına şöyle ya da böyle uyum sağlayan *küçük gelenek* mitleridir. Yerel mitolojinin azizleri ve goblinleri, *kami* ve iblisleri memnun olsalar da olmasalar da bir şekilde geçerli olan bakış açısına uymak zorunda kaldılar: Hepsi bir dönem *kami*'ydiler ve hâlâ da *kami*ler.

Kami

Bu kitap boyunca kullanılan *kami* terimi kompleks bir terimdir. Bizim için (ve uzun tartışmalardan kaçınmak için) terim hem isim hem de sıfat olarak görev yapar. İsim olarak *kami*, insanların yaşamlarına karşı ilgili olan ve doğrudan ya da dolaylı olarak diğer *kami*lerin, hayvanların ya da doğal olaylarla yerlerin etkinliklerini etkilemek suretiyle insan ilişkilerine müdahalede bulunma yeteneği olan güçlü varlıktır: Yani kısacası bir ilahtır. Sıfat olarak terimin "kutsal"a yakın bir anlamı vardır: Bu, hayvanlarla insanlar dahil olmak üzere, yaşayan çeşitli varlıkların belirli derecelere kadar sahip olduğu gizemli ve yüceltici bir niteliktir. İsim formundaki *kami*, sıfat formundaki *kami*'yi oldukça geniş biçimde içerir; gerçi Susano-wo'nun hikâyesinin gösterdiği gibi onlar da bu özelliği biraz, hatta fazlaca kaybedebilirler. *Kami* (sıfat) arınmayla yakından ilişkilendirilir. Kendini ya da başkalarını kirletmek kişinin *kami* "stok"unu azaltır. Bunun aksi olarak da kendini arındırmak; kanaatkârlıkla, saf su veya deniz suyunda yıkanmak, tuz ya da ateş kullanımı ve ölü, dışkı ya da kan gibi maddelerle kirlenmekten kaçınmak kişinin *kami* stokunu artıracaktır.

Şinto mitolojik aktörleri –ilahlar, insanlar ya da hayvanlar– çok ya da az *kami* derecelerine sahip bireylerdir. Bunlar arasındaki ilahlar genellikle oldukça insani karakterlere sahiptirler. Bütün aktörler, ister ilah ister insan olsunlar konumlarını korumak için arınmaya ihtiyaç duyarlar. Aslında insan ve ilah sınıfları arasındaki çizgi oldukça ince bir çizgidir. İnsanlar daha çok arınabilir ve böylelikle bazı ilahlardan daha çok *kami*'ye sahip olabilirler.

Çoğu Japon ilahı, uygun biçimde onurlandırıldıkları müddetçe (çoğunlukla kendi mevkilerindeki ya da soylarındaki) insanlara yardımcı olur ve onları korur. Yanagida'nın onlara seslendiği adlarıyla bu *matsurareru kami*ler (meşhur ilahlar)

kendilerine uygun adaklar yapılmadığında kızıp öfkelenebilirler. Böyle ilahlar kızdırıldıklarında da hislerini göstermek için sıklıkla şiddet içeren eylemlerde bulunurlar.

Japon *kami*lerinin çoğu, X'in gök gürültüsü, rüzgâr, ateş ya da benzeri bir olguyu temsil ettiği "X ilahı" ifadesiyle nitelense de bu tam olarak doğru değildir. Çoğu Japon *kami*'si bazı doğal fenomenlerle ilişkilendirilir ya da belki de bu onların içinde mevcuttur. Bu ilişkinin belirsizliği iki anlama gelir: Çoğu *kami* bir olguyla ilişkilendirilebilir ve ilişkinin doğası gizli olabilir. Raiden ve Takemikazuchi de birbirinden tamamen bağımsız "gök gürültüsü ilahları"dırlar.

Aso Dağı kraterinde küçük bir mabet. (D. Harding/TRIP)

Şinto, *kami* sayısının fiili olarak sınırsız olduğunun bir göstergesi olarak *yaoyorozu-no-kami*'nin (sekiz milyon *kami*) varlığını kabul eder. Gerçekteyse çok daha az sayıda kami mitlerde belirtilmiştir. Yine de bu sayı, çoğu *kami*'nin şartlara göre değişebilen birden çok isme (geleneksel Japonya'da yaşamları sırasında ve ölümden sonra farklı isimler alan bireyler gibi) sahip olması gerçeğiyle karmaşıklaşır. Bazen belirli bir *kami*'ye, mitte doğum sırasında birden çok isim verilir. Bu kitapta, en çok bahsi geçen ve en bilindik olan isimleri kullanmaya çalıştım.

Kami isimleri tanımlayıcı olmaları ya da her zaman *no-kami* veya *o-mikoto* gibi bir ya da daha fazla unvan içermeleri sebebiyle daha da karmaşıktır. Her bir *kami*'nin üç *mitama* (ruh ya da özellik) sahibi olduğu düşünülür: *aramitama* (kaba ve vahşi), *nigimitama* (hassas ve yaşamı destekleyen) ve *sakimitama* (besleyici). Elbette ki bu özelliklerden biri herhangi bir mitte daha baskın olabilir: Susano-wo genellikle *aramitama* özelliğini dışavururken, Amaterasu *nigimitama* özelliğini gösterir. Fakat farklı şartlar altında, örneğin etkili bir biçimde onurlandırılmadığında ilahın bir başka özelliği kendini gösterebilir: Susano-wo'nun bariz isyanı, Amaterasu'nun derhal *aramitama* özelliğini sahiplenip bir savaşçı gibi kuşanması ve agresif ritüeller sergilemesi.

Bir din olarak Şinto hakkında kısa birkaç söz söylemek gerekir. Şinto olarak adlandırdığımız ritüel uygulamaları ve inançlar, bu isim yaratılmadan çok önce Japonya'da varlığını sürdürmekteydi. Uygulamalar iki başlık altında geliyordu: teskin etme ve kehanet. Teskin etme, arınma eylemlerini –su, kıvılcımlar ve tuz en iyi arındırıcılardı– bir duanın ya da ricanın tekrarlanmasını ve genellikle saf olarak nitelendirilen sebze, meyve ve çeşitli yerlerden gelen şaraplardan oluşan yiyecek adaklarını içeriyordu. Daha detaylı ritüeller bir dans, sihirli bir oyun ya da biraz müzik gibi belirli bir eğlence biçi-

mini içerirdi. (Tüm basit toplumlardaki ritüellerin, hayranlık ve tapınmayla birlikte büyük bir eğlence kaynağı olduğunu unutmayınız.) Kehanet ise bir dizi araçla uygulanırdı: sıcak su kazanları, bedenin ele geçirilmesi transları ve günümüzde çoğu hâlâ sergilenen danslar.

Yamato devletinin doğuşuyla birlikte bu ritüeller resmileşti ve Nakatomi gibi uzman grupları, bölge içinde "uygun" ritüel organizasyonu için kendilerini sorumlu addettiler. Budizmin gelişiyle Şinto uzunca bir uyuşukluk dönemine girdi. *Kami*lere sıklıkla Budist tapınakları içinde ibadet ediliyordu. Büyük ritüeller toprağın asilzadeleri için gerçekleştiriliyordu; öte yandan sıradan halk her zamanki gibi, ister Budist bir rahip, yerel bir ritüel uzmanı ya da gezgin bir *kebozu* (genellikle kafalarını kazımayan Shugendo mezhebinin gezgin dilenci üyelerinden biri olan "saçlı rahip"; ayrıca *yamabushi* olarak da bilinir) olsun, bulabildiği herhangi bir yerel ritüel uzmanı tarafından yönetilen ritüellerini *kami* için gerçekleştiriyordu. Sonra on sekizinci yüzyılda, siyasi olayların sonucu olarak bazı Japon âlimler kendi dinlerinin "Japon" unsurlarıyla ilgilenmeye başlayıp bunları, bilhassa Budizm olmak üzere "yabancı" unsurlardan ayırmaya çalıştılar. *Kojiki* tekrar popüler oldu. Tokugawa olmayan tımarların orta sınıf samurayları 1868 yılında shogun hükümetini devirdiğinde, motivasyonlarının bir kısmı on sekizinci yüzyılda başlayan Şinto/Japon ulusalcılık ideolojisinden gelmekteydi.

Oldukça süratli bir biçimde; 1873 yılında yeni hükümet Ryobu Şinto (İki Okul Şinto) ve onun *honji-suijaku* teorilerini, bütün Budist bağlarını ve ideolojisini terk etmeye zorlayarak Budizm ve Şintoyu zorla ayırdı. Bu süreç ne çok ani ne de tamamen titizlikle gerçekleşmişti. Hâlâ Budist rahiplerce hizmet veren pek çok Şinto mabedi mevcuttur ve çoğu bodisatva, Şinto mabetlerinin *kami*leridir. Yine de eskiden olmayan bir ayrım yaratılmıştı. Geniş Şinto mabetleri hükü-

met tarafından destekleniyordu ve yeni bir ideoloji; Kokutai Şinto (Ulusal Şinto) doğmuştu. Bu teoride Şinto bir dinden fazlasıydı: Japonların içsel ruhunun ve yaşam tarzlarının bir dışavurumuydu. Şinto rahipleri, maaşlı hükümet memurları olmuşlardı. Şinto, ulusal yüceltmeye ve hükümetin eylemlerini desteklemeye yönelmişti. 1946 yılında Japonya'nın II. Dünya Savaşı'ndaki yenilgisinin ardından işgal yetkilileri, dinle hükümeti kati surette birbirinden ayıran yeni bir dini yasa oluşturdular. Şinto mabetleri bir kez daha bağımsızlaştı. Bugün hepsi bağışlarla desteklenmektedir ve istedikleri *kami*'ye, istedikleri biçimde ibadet etmekte özgürdürler. Mabetler ve papazların birkaç konfederasyonu mevcut olsa da mabetlerle bölgeler arasında belirli bir derecede farklılık bulunmaktadır.

Şinto Kami Sınıflandırması

İsimlendirilmiş *kami*lerin (sayılarının çokluğundan dolayı bunların hepsinden bu kitapta bahsedilmemiştir) büyük bir kısmı, çeşitli biçimlerde sınıflandırılabilir. Aşağıdaki sınıflandırma, ortalama bir okura erişilebilir olacak şekilde, buradaki kavramları netleştirme girişimidir. Yine de pek çok âlimin ilahları farklı biçimlerde sınıflandırmış olduğunun da farkına varılmalıdır. Örneğin tüm Şinto ilahları sorumlulukları ve işlevleri sebebiyle "iş" kategorisinin altında yer alabilir: tarım, savaş, sağlık vs. Bizim için sorun pek çok *kami*'nin bu ayrımları aşmasıdır ve dolayısıyla da bunlar birden fazla kategori içinde ortaya çıkmaktadırlar. Halkbilimciler tarafından çok sevilen bir başka klasik kategori ise bir *kami*'nin, doğasına göre sınıflandırılmasıdır. Bu sebeple deniz ve su *kami*leri, dağ *kami*leri, tarla *kami*leri ve fırtına/gök gürültüsü/ateş *kami*leri vardır. Yine sınırların aşılması problemi burada da mevcuttur ve bu özdeşleştirmenin büyük kısmı, belirli bir *kami*'nin

tarihöncesi dönemdeki "orijinal" doğasına ilişkin spekülasyona dayanmaktadır. Sınıflandırma sayılarını artırma fikrine uyum sağlamak adına aşağıdaki sınıflandırma önerilir. Bunun iki özelliği vardır: İlki, bu sınıflandırmanın mümkün olduğunca basit ve kapsamlı olması; ikincisi de kitabın ikinci bölümündeki başlıklarla doğrudan ilişki içinde olmasıdır.

1. Klasik Kami: Bu kategori üç alt kategoriyi içerir: Her biri *Kojiki, Nihonshoki* ve *Engishiki* gibi klasik eserlerden birinde bahsedilen göksel *kami*ler, yeryüzü *kami*leri ve *marebito* (ziyaretçi *kami*) adlı küçük bir grup. Bu *kami*lerin çoğu, Heian döneminden önce Japonya'yı yöneten imparatorluk hanesinin de dahil olduğu pek çok aristokratik klandan birinin politik statüsünü destekleyen eserler içinde yer almıştır. Alt kategorilerden birine atanma, ağırlıklı olarak tarihsel olaylarla ilintilidir; yani bunların Yamato klanından olup olmadıklarıyla (ve bu sebeple de çoğu durumda ataları bir göksel *kami* olarak tanımlanır) ya da İzumo'dan olan klanlar gibi, Yamato tarafından fethedilen ya da özümsenen klanların birinden olup olmadıklarıyla alakalıdır. Böylesi bir durumda ata *kami*, büyük sıklıkla yeryüzü *kami*'si olarak tanımlanır ve genelde de bunların statüleri daha alt seviyededir.

1.1. Göksel Kami: İsimlendirilmiş göksel *kami*ler, yeryüzü yaratılmadan önce cennette beliren ve bu orijinal *kami*lerden olan *kami*leri içerir. Bu *kami*lerin akrabalık statüleri ve onlar hakkındaki mitlerin dereceleri, bunların kökenlerini yansıtmaz: Baş ilah olan güneş ilahı Amaterasu, "ikinci jenerasyon" *kami*'dir. Ondan sonraki, bir erkek olan Takamimusubi-no-kami'dir; bu ilah orijinallerden biri olmasına rağmen çok daha az özelliğe sahiptir. Bunun sebebi belki de onun uzun zaman önce unutulmuş, öldürücü bir çatışmadaki alt kademe varlıkların ya da kaybın himayeci ilahı/atası olmasıydı.

1.1.1. Orijinal Kami: Bu kategorideki *kami*lerin çoğu, mitlerde isimleri dışında pek fazla açıklanmazlar. Bu *kami*lerin hepsi de hiçbir açıklama olmaksızın, hiçlikten var olmuşlardır. Bazıları yalnız ilahlar olarak belirirlerken, bazıları da çiftler olarak (erkeklik ve dişilik imasıyla) tanımlanırlar. Karakteristik özelliklerin çok az tanımlanmasının üç istisnası vardır: Neredeyse Amaterasu-o-mikami'ye denk olan Takamimusubi ile iki kurucu ilah İzanagi ve İzanami. Takamimusubi pek çok mitte kesinlikle karar verici ve başlıca hareket ettirici olarak tanımlanır. Bunlardan en önemlisi *Sazlıkların Ana Diyarı*'nı yatıştırmada yaptığı iştir. İzanagi ve İzanami elbette ki yeryüzünün yaratıcıları, gerçek hâkimler, yaşam ve ölümü getirenler olmalarının yanı sıra birçok *kami*'nin de ebeveynidirler.

Erkek-dişi çiftler hem kardeş hem de eştirler. Kadim Japon halkı belli ki *Nihonshoki* ve *Kojiki*'de kaydedilen kardeş ensestinde kardeşlerin, yarı-kardeşlerin, hala/teyze ve yeğenlerin evlenmelerinde hiçbir sakınca görmemiştir. Bu durum daha sonraki dönemlerde Konfüçyüs-eğitimli Japon halkı için oldukça rahatsız edici olmuştur ve on sekizinci yüzyılda *Kojiki*'nin popülerleşmesini sağlayan ve onu yorumlayan Motoori Norinaga, kendi *Kojiki-den*'inde (*Kojiki* tefsiri) bu fenomeni açıklamakta güçlük çekmiştir. Japonya'daki tanrılar eşsiz ve özel oldukları için bunların evlilik düzenlerinin de öyle olduğunu açıklayarak bunu bir sonuca bağlamıştır; ayrıca kuşkucu yabancıların küstah karşılıkları da hoş karşılanmamaktadır!

1.1.2. Soy Kami: Bunlar orijinal *kami*lerin çocukları ve soylarıdır. Hepsi olmasa da çoğu İzanagi ve İzanami'nin soyudur; bunların arasında baş ilah ve güneş tanrıçası Amaterasu-o-mikami ile onun erkek kardeşi, ölüler diyarının yöneticisi ve kendi çapında bir kahraman olan Susano-wo da vardır. Bu soy *kami*lerden birkaçı, Japon diyarındaki göksel *kami*lerin

egemenliğini sağlamak için çeşitli seferlere katılan Yamato klanlarının isimlendirilmiş atalarıdır.

1.2. Yeryüzü Kamisi: Göksel *kami*ler, yeryüzü sakinleriyle iletişime geçerlerken buraya yerleşmiş yerel *kami*lere rastlarlar; fakat bunlar görünüşe bakılırsa kendilerinden bekleneni vermemektedirler. Bunlardan, Okuninushi gibi bazıları göksel *kami*lerin (burada Susano-wo'nun) soyundan olmalarına rağmen metinlerde açık bir biçimde göksel *kami* olarak değil, yeryüzü *kami*'si olarak tanımlanmıştır. Klasik yazılardaki tavır, bunların kendi yerlerinden ve zamanlarından az ya da çok memnun oldukları ama biraz daha saygı kazanmaları gerektiği yönündeydi, ki göksel *kami*ler de bunları gerektiği şekilde onlara öğrettiler. Yeryüzü *kami*lerinin çoğu ılımlı ve yeryüzünü ele geçirme seferlerine destek verici özellikteydi ve böyle ikincil seviyedeki *kami*lerin çoğu nehirlerden, denizden ve kayaların ya da mağaraların içlerinden çıkarak, göksel *kami*lerin temsilcisi olan göksel torun Ninigi-no-mikoto'nun muzaffer biçimde ilerlemesine destek vermiştir.

1.3. Marebito: Denizaşırı Bağlantı: Klasik metinlerde rastlanan son *kami* sınıfı, denizaşırı ziyaret eden *kami*lerdir. Bunlardan en kayda değer iki tanesi yeryüzünün yaratılışı ve fethiyle ilintilidir: Yeryüzünü yaratmada Okuninushi'ye yardım eden Sukunabikona ve yeryüzünü fethetmeye inen göksel toruna rehberlik eden Sarutahiko-no-kami. Japon mitolojisinde denizaşırı yerlerden gelen gizemli tanrılar düşüncesi tekrar eden bir temadır. Hem Budizm hem de Şinto teması olarak ortaya çıkar; ayrıca benzer özellikler Ryukyu mitinde ve Ainu hikâyelerinde de bulunabilir. Gerçi Ainularda denizaşırı ziyaretçiler nadiren iyi huyludurlar.

2. "Yeni" Kamiler: Klasik metinler yazıldıktan sonra (tanınan ve ibadet edilen) daha çok *kami* ortaya çıktı. Kendilerine bun-

dan önce de ibadet ediliyor olabilirdi fakat "resmi" olarak tanınmıyorlardı. Her ikisi de ayrıcalıklı olmayan iki alt kategoriye ayrılabilir.

2.1. Resmi Olarak Mevcut Kami: Bu kategori, klasik metinler tamamlandıktan sonra ortaya çıkan ya da otoriteler tarafından hazırlanan, bilinen ve resmi olarak tanınan *kami*lerin listesine eklenen *kami*leri içerir. Bu ilahların en önemli iki tanesi, savaş ve kültür *kami*'si Hachiman ile refah, tahıl ve ticaret *kami*'si İnari'dir. Bu ilahların ikisi de çok daha erken bir dönemde yerel formda mevcut bulunsa da, kendilerine yapılan ibadetin devamı, büyük ölçüde Heian dönemi sırasında Budist rahiplerin onların onuruna büyük mabetler inşa etmiş olmalarıdır. Hachiman, Heian döneminin son yarısında savaşçı aileler için önemli hale geldi ve kendisine ibadet, *kami*'nin (hem entelektüel açıdan hem de savaş sanatları bakımından) haşmetli biri olan İmparator Ojin ve onun annesi (görünüşe bakılırsa en az oğlu kadar haşmetli olan) İmparatoriçe Jingu ile özdeşleştirilmesiyle yoğunlaşmıştır. Bir mitte o zamanlar yaşlı bir adam olan Ojin, bir partide mükemmel bir şaraptan fazlaca içmiştir. Daha sonrasında eve çakırkeyif bir şekilde yürümüştür. Yolda duran bir taşa takılarak düşen ve buna öfkelenen imparator, taşa öyle hiddetle bağırmıştır ki taş kaçarak gitmiştir! Annesi; gelecekteki imparatora hamile olduğu sırada Kore'nin fethiyle meşgul olan imparatoriçe, beline taşlarla dolu bir kuşağı sıkıca bağlamış ve doğumu böylece üç yıl geciktirmiştir. Hachiman'ın tanınmasında Kore bağlantısının da kısmen sorumlu olması mümkündür: Onun popülerliğinin artışı Japon kolonilerinin Kore Yarımadası'nda kaybedişine tesadüf etmektedir ve birileri belki de bunun bir kamuoyu yaratma ihtiyacı olduğunu düşünmüştü.

Bu kategorideki ikinci önemli *kami* ise, kendisine ibadet etmek için dikilen pek çok mabetle, Hachiman'a rakip olan İna-

ri'dir. Pirinç ilahlarına muhtemelen pek çok toplumda ibadet edilmektedir ve Yamato devletinin asıl *kami*'sinin bir yiyecek *kami*'si olduğuna, imparatorluk klanının totem ilahı tarafından daha sonra bunun değiştirildiğine dair bazı tartışmalar mevcuttur. Buna rağmen İnari'nin ulusal bir pirinç ve refah ilahı olarak ortaya çıkışı, muhtemelen ve paradoksal olarak Budist etkisiyle olmuştur. Hem Budist figürlerini hem de bir refah *kami*'sini destekleyen tapınaklar inşa edilerek Budizmin dini gruba mensup olmayan halk arasında daha büyük bir benimsenişe kavuşması sağlanmıştır.

2.2. Yükseltilmiş Kami: Bu kategori bir öncekiyle iç içe geçer. Şu veya bu sebeple imparatorluk sarayı tarafından resmi olarak yükseltilen bir dizi *kami*'yi –siyasi atanmış vekiller de denebilir– içerir. Bu kategorinin en göze çarpan ilahı, burs *kami*'si Tenjin'dir. Bu ilahın terfileri (birkaç kez yükseltilmiştir) saray nedimi Sugawara Michizane'nin sürgündeyken ölümünün ardından Heian'daki imparatorluk başkentini sıkıntıya sokan musibetler sebebiyle olmuştur. Sugawara, o zaman *kami* Tenjin olarak ilahlaştırılmıştır ve musibetler son bulmadığında da tatmin olmuş görünene dek rütbesi yükseltilmiş, sonunda da vebalar ve yangınlar sona ermiştir. Meiji imparatoru ve (Japonya dışında kişisel adı olan Hirohito olarak tanınan) Showa imparatoru gibi yakın dönemde ölen imparatorlar da bu kategoriye mensupturlar. Emekli olan politikacılar bile bu onura nail olabilmektedir: Japonya'yı on yedi jenerasyon boyunca (1603-1868) yöneten Tokugawa shogun hükümetinin kurucusu olan Tokugawa İeyasu da bir *gongen*, bodisatvanın avatarı olarak bilinen bir *kami* olarak ilahlaştırılmıştır ve kendisine Nikko Toshogu'nun görkemli mabedinde ibadet edilmektedir.

2.3. Budist Kaynaklardaki Kamiler: Bir dizi *kami*, mevcudiyetlerini Budist panteonundan ödünç alınmış öğelere borç-

ludur. Bu sebeple her iki Hint tanrısı İndra ve Brahma'ya, Ryobu Şinto ritüellerinde (bağdaştırıcı Şinto) bir *kami* olarak ibadet edilir. Bir ibadet edenin bana aktardığına göre, bodisatva Kannon da bazıları tarafından "Budizm daha dişil olduğu için" Budist kılığına girmiş olan bir Şinto *kami*'si olarak görülür.

3. Yerel Kami: Son kami sınıfı geriye kalanlardan oluşmaktadır. Bu kategori, ulusal kültün içinde asimile olmamış tüm *kami*leri içerir. Zaman zaman resmi olarak tanınan ilahlardan biri ya da ötekiyle özdeşleştirilseler de çoğunlukla durum böyle değildir. Dosôjin'in (yol ayrımları ve fallus *kami*'si) ve Ryujin'in (ejderha *kami*) çeşitli formlarına, Japonya'nın kırsal kesimlerinde, genellikle hane içinde ya da ailesel bağlamda ibadet edilir. Rahipler ufak mabetlerde ritüelleri yürütürler; bazıları ibadet edilen ilahın "gerçekte X-*kami*" (dilediğiniz *kami* adını koyabilirsiniz) olduğunu iddia ederken, belki de daha mütevazı olan diğerleri bu *kami*'nin, hangi yaoyorozu-no-kami olduğuna dair bir fikirlerinin olmadığını itiraf ederler. Gerçi bunun da bir önemi yoktur. Yerel halk ise "kendi" *kami*lerinin mitlerini memnuniyetle tekrar ederken, genellikle onları büyükbabaları ve büyükannelerinden duydukları yerel olaylarla ve yerlerle ilişkilendirirler.

Sonuç olarak Japon halkı, benimsedikleri ya da benimsemeye ve kabullenmeye hazır oldukları mitler ile ilgili dikkate değer biçimde *laissez faire* (serbest bırakıcı) bir tutum içindedir. Bu hikâyeleri *mukashi banashi* (eski efsaneler, peri masalları) olarak yok sayan kişiler olmasına rağmen çok az insan mitleri tamamen yok saymaktadır.

Budizm

Budizm, MÖ beşinci yüzyılda Kuzey Hindistan'daki sosyal ve dini durumlara bir karşılık olarak doğmuştur. Bir dizi ro-

tayla Çin'e ulaşan Budizm, oradan Japonya'ya varmıştır. Japonya'ya iletim doğrudan olmamıştır. Budizmin Japonya'ya ilk girişi, MS beşinci yüzyılda Kore'deki Paekche krallığından olmuştur. Koreliler hem korsanlık ve akın baskısını önlemek hem de bir başka Kore krallığı olan Silla'nın yükselen gücüne karşı yaptıkları kendi savaşlarında onları da kullanmak için denizaşırı diyardaki Japon kuzenlerini "evcilleştirmek"le ilgilenmişlerdir. Şaşırtıcı olmayan bir biçimde, bu erken dönem Budizmindeki başlıca vurgu sihir ve maddesel yarardır. Daha sonra, Japon bilginler –Ennin, Kukai ve diğerleri– Çin'e seyahat etmiş, her biri Budist inanışın, uygulamasının ve mitinin farklı bir versiyonunu beraberinde getirmiştir; bunlar yerel mevcudiyete ve halihazırdaki politik moda ve prestije bağlı olarak hem yerel geleneklere hem de Japon saraylarının geleneklerine dahil edilmiştir.

Budizm beraberinde pek çok önemli özellik getirmiştir. Bunlardan belki de en önemlisi, ölümden sonraki yaşama ve kurtuluşa dair olan Budist yaklaşımdı. Geleneksel Budist felsefesinde (örneğin Budizmin kurucusu olan Shakyamuni'nin felsefesi) ölüm, ya yeniden doğumun ya da inançlı kişi doğru yolda (*dharma*) uygulama yaptıysa kişinin yeniden doğumun yüklerinden kurtulduğu Budalık durumunun başlangıcıdır. Çin bağlamında bu inançlar, Çin'in yerel cehennem ve ceza inançlarının içine işlenmeye başladı ve Japonya'ya ulaşan da işte bu inançlar ve onlarla ilişkili uygulamalardı. Bunun sonucu olarak Budist uygulama, ağırlıklı olarak ölümden sonraki yaşam ve ölülerle uğraşmaya odaklanmıştı.

İkinci özellik de birincisiyle yakından ilişkilidir. Budizm, Tibet ve Moğolistan aracılığıyla Hindistan'dan Çin'e göçünde detaylı ritüellerden geniş çaplı kutsal kitaplar edindi. Bu ritüellerin çoğu, ölülerle (cenazeler, cenaze ve anma törenleri) ilgiliydi ancak bunların çoğunluğu yararı, yani pek çok olan "doğru" ritüel formülünün uygulanmasıyla maddesel

değişim oluşturmayı önemsiyordu. Buradaki önemli unsur Budizmin, kişi doğru formülü bildiği takdirde maddesel sonuçları *doğrudan* etkileyebileceği düşüncesiydi.

Budizm, Şintodan çok çeşitli açılardan radikal bir biçimde farklılaşıyordu. Birincisi, o "meydana çıkmış" bir dindi. Şu anki Nepal'de bulunan Sakya klanının prensi olan Shakyamuni Sidarta adlı belli bir kurucusu vardı. İkincisi, kişisel ahlak, kurtuluş ve ölümden sonraki yaşamla ilgileniyordu. Üçüncüsü de mesajı belirli bir ulusu ya da kültürü değil, bilinçli olarak tüm insanlığı hedefleyen bir dünya diniydi. Sırf bu da değildi; Budizm her daim yaşamın zaman ve mekân evreni boyunca yayıldığını ve farklı dünyalarda pek çok yerel form alabileceğini kabul ediyordu. Dördüncüsü de, bunların sonucunda Japon halkını, kurumlarında ve düşünüşlerinde büyük bir etki yapan bir dizi yeni felsefi ve siyasi kavramla tanıştırmasıydı.

Bireysel kurtuluş Budist inancının özüdür. Bireyin nasıl kurtulabileceği sorusu iki farklı biçimde yanıtlanabilir. Bazı Budist düşünürler bireylerin kendi çabalarıyla kurtuluşa erişemeyeceğini savunur. Bu "başka kurtuluş" grubu, bireyin cennete ya da *nirvana*'ya erişebilmesinin özel bir kişinin; bir Buda ya da bodisatvanın inayetinde olduğuna inanır. Diğer düşünürler de bireylerin yalnızca kendi çabalarıyla kurtulabileceklerini savunurlar. Bu "öz-kurtuluş" grubu ötekilerin tersine, bireyin kurtulmak için inkâr ve disiplinden oluşan titiz bir rejimi takip etmesi gerektiğine inanır: Bu her kişinin uygulayabileceği bir şey değildir. Dolayısıyla da çoğu kişinin Shakyamuni tarafından ana hatları çizilen amaca asla ulaşamayacağı anlamına gelir. "Başka kurtuluş" grubunun bunun bir çelişki taşıdığını belirttiğini vurgulamak gerekir: Buda sadece kendini kurtarmakla ilgilenmiş olsa herkese karşı şefkatli olamazdı öyle değil mi? Budist kutsal kitaplarında, farklı yerlerde her iki bakış açısı da desteklenmektedir. Şaşırtıcı

olmayan bir biçimde "başka kurtuluş" grubu daha popüler oldu. Bu grup, Japonya ve Çin'deki çoğu Budist mezhebinin temelini oluşturmaktadır. "Öz-kurtuluş" grubu günümüzde Sri Lanka'da ve Güneydoğu Asya'da popüler olsa da Japon Budizminde Zen biçiminde bir yankı bulur.

Budist Kozmolojisi

Budizmin temel kozmolojik düşüncesi, birbiriyle alakalı iki kıyas içerir. İlki, kötü ya da iyi eylemlerin birey için sonuçları olduğudur. İkincisi, bireysel ego ya da ruhun –özün maddi olmayan bileşeni– yaşadığı, öldüğü ve o ruhun önceki eylemlerinin sonuçlarına bağlı bir formda yeniden bedenlendiğidir. Buda'nın vaaz ettiği ve Budizmin bir din olarak bağlı olduğu temel gerçek, bu sürecin büyük bir çaba sonucu olsa da durdurulabildiğidir. Hepimizin bildiği üzere işin sırrı detaylardadır.

Bu eylemin gerçekleştiği üç farklı âlem vardır. En yüce âlem, hiçbir maddesel bileşenin olmadığı *Biçimsizlik Âlemi*dir. Burası süregiden doğum döngüsünden kurtuluşun olduğu

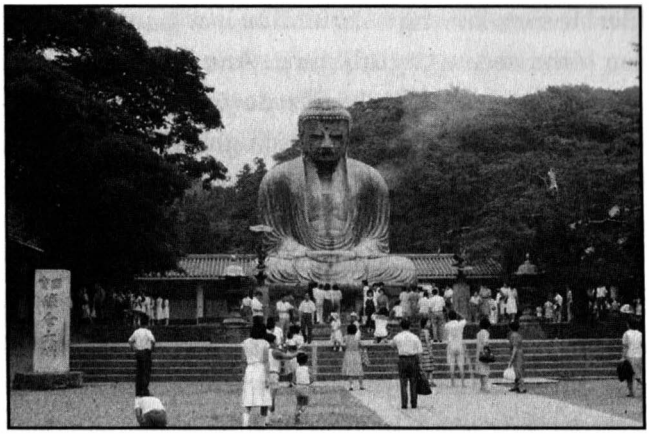
Altı Jizo, yaşayan varlıkların altı kaderini korumakta. (Yazarın izniyle.)

nirvana âlemidir. Bu âleme ulaşmak için kişi "Budist Yasa"-nın temel prensipleriyle tamamen uyum içinde olmalıdır. Bu yüce âlemin altında, farklı Budist mezheplerinin farklı biçimlerde karakterize ettiği, temel maddesel gerçekler âlemi yer alır. Bu *Biçim Âlemi* sadece bazı maddesel özelliklere sahiptir. Bu âlemde maddesel evrenin altında yatan güçler devrededir. Buranın sakinleri, her ne kadar bağımsız olsalar da yine de evrenlerin ve canlı varlıkların doğuş, yıkım ve yeniden doğuş sürecinin bir parçasıdırlar. Bu âlemlerin altında *Arzu Âlemi* vardır. Burası tüm eylemlerin gerçekleştiği yerdir. Bunun içinde, hepsi de doğuş ve yeniden doğuş çarkında mücadele eden ve yaşayan altı varoluş sınıfına uygun altı kader vardır.

*Arzu Âlemi*ndeki varoluşun altı kaderi/sınıfı birbiriyle ilişkilidir; bunların sakinleri, doğuş ve yeniden doğuş döngüsü aracılığıyla, önceki yaşamlarındaki amellerine uygun olarak birinden diğerine göç edebilirler. İlk kader, pek çok cennette yaşayan sayısız tanrının yazgısıdır. İkincisi, hem iyi hem kötü, aziz gibi ya da tam tersi olan insanların sınıfıdır. Üçüncüsü *shura*, yani tinlerin sınıfıdır. Dördüncüsü hem zoolojik hem de mitolojik hayvanların kaderidir. Beşinci ve altıncı seviyeler ya da kaderler, aç hayaletlere (zamansız bir şekilde ölmüş olan ya da ölümden sonraki yaşamda kendisiyle ilgilenecek kimsesinin olmadığı ruhlar) ve tamamıyla kötü olanların büyük ıstıraplar çektiği cehenneme aittir.

Tanrıların kaderi, her birini bir Buda'nın yönettiği çok çeşitli cennetleri içerir. Bu sebeple gelecek Buda Miroku, kendi zamanını bekleyerek bunlardan birinde ikamet etmektedir. Dört semavi kral Myo-o da bir başkasında yaşar. Batının *Arı Diyar Cenneti* üçüncü olabilir: Burası iyi insanların, *Biçimsizlik Âlemi*ne yükseliş olan nirvanada son kurtuluş için Amida Buda'nın merhametini beklemek üzere gittikleri yerdir.

Budist kozmoloji aynı zamanda, her biri hudutsuz olan ve her biri kendi Budası tarafından kurtuluşa açık bulunan sı-

Meditasyon oturuşundaki Buda Amida: Kamakura Daibutsu. (Yazarın izniyle.)

nırsız sayıda evrenin varlığını kabul eder. Örneğin Lotus Sutra (başlıca Budist kutsal kitaplarından biri) $3x10^{18}$ Buda'dan bahseder. Bu üç milyar milyardır. Bunların çoğu yüzsüz ve isimsizdir. Bu evrende, bu dünyada Buda (ya da bazı versiyonlarda müjdeci), tarihi Buda Shakyamuni'dir. Şu anda *Biçimsizlik Âlemi*nde ikamet eden Shakyamuni önceki yaşamlarında, diğerleri kendilerini o âlemden kurtarabilsin diye sınırsız merhametini *Arzu Âlemi*ne geri veren ve *Biçim Âlemi*nin bir sakini olan bir bodisatvaydı. Bilinmeyen, sonsuz zamanlar öncesinde bir insan olarak doğan Shakyamuni, kademe kademe *Biçimsizlik Âlemi*ne ilerledi. Bazı geleneklerde, ortaya çıkan Budalar serisindeki yedinci ve sonuncudur; diğer geleneklere göreyse yirmi dördüncü (rakamlar herhangi bir mantıktansa Hint numerolojisini yansıtmaktadır) kabul edilir.

Japonya'da Budizmin Kısa Tarihi

Japon Budizmindeki özellikler, varlıklarını iki kaynağa borçludurlar: Şinto etkisine ve Japon halkının Budizm adı altında

kendilerine sunulan engin çeşitlilikte inanç, uygulama ve felsefeden birini seçme özgürlüğüne. Ana kozmolojik noktalar aşağı yukarı herkesçe kabul edilse de yorumlardaki ince farklılıklar günümüzde hâlâ Japonya'da gelişmekte olan bir dizi Budizm formunun –mezhebinin– oluşumuna yol açmıştır.

Budizmin Japonya'ya gelişi kademeli bir süreçti. Paekche kralının kendi meşhur Dainichi resmini Japon imparatoruna gönderdiği dönemde, görsellerin ve kitapların kişisel olarak ithal edilmesiyle başlayarak, halihazırda bu yeni dine karşı sempati duyan bir grup oluşmuştu. Daha önce bahsedildiği üzere Budizm, Japonya'ya resmi olarak altıncı yüzyılda Kore'den, siyasal ve kültürel bir pasifize etme girişimi sonucunda girmişti. Yamato sarayıyla dilsel, kültürel ve kan bağı bulunan bir Kore krallığı olan Paekche'nin kralı, Yamato sarayına pek çok Budist imge, bir dizi öğretmen, parşömen ve sanatçı göndermiştir. Bu, Kore'deki Japon korsanların akınını yatıştırma girişimi olmasının yanı sıra, o yarımadada Paekche'nin rakibi olan Silla'nın yükselen gücüne karşı daha yakın bir politik ve askeri güç oluşturma çabasıydı. Japonya'da yıllarca süren karşıtlıklar, yeni doktrine karşı duyulan heyecanı azaltmaya yetmedi. Başlıca imparatorluk klanlarının –en dikkate değerleri Mononobe savaşçıları ve Nakatomi rahipleri olmak üzere– yaklaşık elli yıllık bir direniş sürecinin ardından Budizm saray dini olarak benimsendi. Budist uygulamalar sarayda benimsendi ve imparatorluk naibi Shotoku Taishi tarafından resmi olarak desteklendi. Yedinci yüzyıla gelindiğinde pek çok Budist mezhebi Japonya'da etkin olmuştu; fakat günümüzde bu en eski mezheplerden sadece biri, yani Hosso mezhebi hâlâ varlığını sürdürmektedir.

Bu mezhepler ağırlıklı olarak o dönemin başkenti Nara'da kurulmuştu. Ancak 741 yılı itibariyle hükümet, her bir vilayette bir *kokubunji* (taşra tapınakları) kurulmasına karar verdi. Bunlar da Budist doktrinin yayılmasını sağladı ve en az

onun kadar önemli bir şekilde iki hükümet işlevini kademeli olarak devraldı: Doğum (tapınakların desteklenmesi yerel ailelere tahsis edildiğinden bu başta sadece seçkinler tabakasıyla sınırlıydı ancak daha sonraki yüzyıllarda tüm haneler kayıt altına alındı) ve ölümlerin (çünkü tapınaklar Şintonun genelde eksik kaldığı ölüler için ritüel uygulamalarını da üstlendi) sicil kayıtları oldular.

Japon Budizmi bir dizi "ekole" ya da mezhebe bölünmüştü; bunlar tarihin farklı dönemlerinde Japonya'ya ulaşan ya da Japonya'da formüle edilen Hıristiyan tarikatlarına aşağı yukarı denk düşmekteydi. MS 550'den 850'ye kadar olan dönem, dışarıdan alma dönemiydi. Farklı Çin Budizmi mezhepleri Japonya'dan gezgin âlimlerce ülkeye getirilmişti. O dönemden bize ulaşan en önemli ve etkili iki tanesi Tendai ve Shingon'dur. Zen, Japonya'ya bir süre sonra getirildi. Bu dışalımlardan sonuncusu on yedinci yüzyılda gelen Zen Obaku mezhebidir. Çin düşüncelerine dayalı olsa da başlıca Budist mezheplerinden olan Jodo, özünde bir Japon mezhebiydi. Onun geniş ve kontrol etmesi zor bir dalı olan Jodo Shinshu için bu kesinlikle doğrudur. Geniş çaplı Budist mezheplerinden en sonuncusu da on beşinci yüzyılda gelen Nichiren-shu'ydu.

Mezhepler arasındaki farklılıklar, Budist doktrinin –bu kitabın kapsamını epeyce aşan oldukça karmaşık bir konu– farklı açılarından birine yapılan vurgunun etkisidir. Her bir mezhep, önemli sutralar ve metinlerden belirli bir grubu ve bunlara dair özel ilahları ve ritüelleri seçmiştir. Her bir okul, (uygulamacılar için önemli olan) çok az bir farklılıkla olsa da bir "merkez" Buda (Amida en popüleridir) tanımlama eğilimindedir. Bizim amacımız için bu, farklı Budist okullarının farklı mitolojik varlıklara vurgu yaptığı anlamını da taşır. Buna rağmen pek çok okul (Nichiren-shu ve Jodo Shinshu büyük istisnalar olmak üzere) potansiyel olarak sınırsız sa-

yıda Buda içerdiğinden, kendi doktrinlerinde merkezi figür olsa da olmasa da diğer pek çok ilahın ya da figürün önemini kabul etmektedir.

Bu mezheplerden her biri aynı ya da en azından benzer bir anekdotlar, mitler ve görseller denizinden faydalanır; ancak bu engin denizin bir kısmına vurgu yapar. Mezhepler arasındaki dini farklılıklar derin olabilir fakat mitolojik farklılıklar daha ziyade, tekrarlamak için bir mittense diğerini seçmekten kaynaklanır.

Mitler de dahil olmak üzere Budist düşüncelerinin ve sembolizminin güçlü etkisi, özellikle kırsal kesimdeki Budist tapınakların üstlendikleri bir başka kuruma da bağlıydı: Eğitim. On yedinci yüzyıldan itibaren fiili olarak her kasabada ve orta ölçekli köyde bir *teragoya*, yani tapınak okulu mevcuttu; burada yerel halktan oğlan çocuklar (*bushi* oğlanlar kendi okullarında eğitim almaktaydılar) Budist bir dokuya sahip olsa da mükemmel bir eğitim alabiliyorlardı. Bu okullardan mezun olanlar başarılı tüccarlar, toprak sahipleri, zanaatkârlar oluyorlardı ve Bellah'ın (1957) belirttiği üzere en az bir o kadar önemli bir biçimde, geç dönem ortaçağ Avrupa'sındaki Protestanlar gibi Tanrı'yı yüceltmenin bir yolu olarak daha ileri gidip başarılı olma niyeti taşıyorlardı.

Aşağıdaki kısımlar, Japonya'daki başlıca mevcut Budist mezheplerinin kısa bir tanıtımını içermektedir ve aşağı yukarı tarihleri de ortaya çıkış sıralarına göre verilmiştir.

Tendai

Budizmin Tendai (Cennetin Zirvesi) okulu, dokuzuncu yüzyılın başında Shingon okuluyla birlikte Çin'den gelmiştir. Tientai Çin'de büyümekte olan bir mezhepti ancak Japonya'da, başkent Heian-kyo'nun kuzeydoğusunda bulunan Hiei Dağı'ndaki ana merkezinden zaman zaman bizzat imparatoru dahi tehdit eden güçlü ve bağımsız bir örgüt oldu.

Bu okulun farklı tapınakları her daim iyi geçinmiyorlardı ve Biwa Gölü kıyılarındaki Miidera ile Hiei Dağı'ndaki Enryakuji arasındaki eski kan davası zaman zaman şiddetli bir hal alıyordu.

Tendai, 785 yılında göreve gelen, başkentten pek uzak olmayan Hiei Dağı'nda küçük bir keşiş grubu toplayan ve nihayetinde 804 yılında imparator tarafından Çin'e gönderilen keşiş Saicho tarafından Lotus Sutra'yı temel alarak kurulmuştu. Keşiş Çin'de Zen, Shingon ve Tendai (bu mezheplere Japonca isimler vermek için) çalışarak sonunda eski manastırının bulunduğu bölgede bir tapınak bulmak üzere döndüğünde, Japonya'da yaymak için sonuncu mezhebi seçmişti. Çok geçmeden yakınlarda başka tapınaklar ve manastırlar da kuruldu ve Hiei Dağı, sonunda üç bin tapınak ve yaklaşık yirmi bin keşiş barındıran bir kompleks haline geldi. Bunlardan çoğu *sohei* ya da keşiş askerlerdi. Aslen tapınak muhafızları olan bu keşişler, on üçüncü yüzyıldan itibaren her daim ayaklanmaya ve en ufak bir bahaneyle başkent sokaklarına dökülmeye hazır çapulculara ve kabadayılara dönüştüler. Bu savaşçı keşişlerden en ünlüsü ve bir mit figürü olan Benkei, sadece Miidera'nın (kendisi Enryakuji destekçisiydi) çanını çalmakla kalmamış, aynı zamanda başkentteki trafiği de bozmuştu.

Tendai, her bireyin bir Buda olabileceğini öğretir. Bireyler bunu Buda'nın sekiz aşamalı yolunu izleyerek yapabilirler. Tendai, Budist kutsal metinlerinin hepsini kabul ederek bunların karmaşıklığını gelişen ve ortaya çıkan gerçeklik olarak görür: Kişi bir bilgelik seviyesinde başarıya ulaşınca diğer seviye ona işaret eder. Tendai, dokuzuncu yüzyılda Shingon (aşağıda açıklanan bir başka mezhep) etkisi altına girdi ve bu gelişimsel kademeleri mistik ve sanatsal terimlerle açıklayarak daha mistik bir hal aldı.

Tendai, her biri değişik türde sakinleri barındıran dört cenneti de kabul eder. Sıradan insanlarla azizlerin birlikte

yaşadığı bir cennet vardır; kendilerini yeniden doğuştan özgürleştirmiş ve kişisel nirvanaya ulaşmış olanların olduğu bir cennet vardır; bodisatvalar için bir cennet vardır ve Budaların yaşadığı ve kendilerini cehaletten kurtarmış olanların bulunduğu, Dainichi Nyorai'nin nihai cenneti vardır.

Shingon

Shingon (Gerçek Söz) Çin'den, Kukai ya da daha iyi bilinen ve ölümünden sonra aldığı Budist adıyla Kobo Daishi tarafından getirilmiştir. Muhtemelen Japon Budizmindeki en meşhur figür olan Daishi, katakana ve hiragana hece tablolarını icadıyla tanınıyordu. O bir mucize yaratıcısı, yazar, ressam ve heykeltıraştır. 804-806 yılları arasında Çin'de, Qen-yen ("Gerçek Söz") mezhebinin Altın Ejderha Tapınağı'nda çalışmalar yapmıştır. Japonya'ya geri döndüğünde, belki de aşağı yukarı aynı dönemde Tendai mezhebini Hiei Dağı'nda kuran Saicho ile yarışmak istemediğinden, başkent Heian-kyo'dan uzakta Koya Dağı'nda bir manastır kurdu. Kobo Daishi, Saicho'nun ölümü üzerine imparatorun din görevlisi olarak atandı. 835 yılında Koyasan'da öldü.

Shingon iki özellikle karakterize edilir: Bireyin güç kazanabileceği sihirli bir formüle duyulan güven ve Hintli, Budist ve Şinto kökenli geniş çaplı ilahlara ibadet ve onları benimseme. Aslında pek çok Shingon tapınağı Japonya'daki popüler, yerel ilahları korumak ve onurlandırmak için inşa edilmiştir. Shingon'un bir dışsal (egzoterik) bir de içsel (ezoterik) doktrini mevcuttur. İlki Shakyamuni'nin öğretilerinde bulunur; ikincisi de Shingon üstatlarına gizli bir yoldan iletilir. Ancak düzgün bir biçimde doktrini öğrenen ve uygun Shingon ayinlerini uygulayan bir kişi, yüce Buda olan Dainichi Nyorai'nin gerçek bilincine yükselir.

Shingon oldukça kozmoteist bir mezheptir: Tüm evren Dainichi Nyorai'nin bedeni olarak düşünülür. Onun bedeni

altı elementten oluşur: eter, hava, ateş, su, toprak ve bilinç. Bunlar *sotoba*'da, Shingon tapınaklarının zeminindeki ufak sütunlarda sembolize edilir; eter, hava, ateş, su ve toprak için üst üste bir top, hilal, piramit, küre ve küp bulunur, bunları çevreleyen atmosfer de bilinci temsil eder. Shingon ayrıca Amida'nın *Arı Diyarı* ya da cenneti için de bir yer tayin ederek, buranın Shingon mezhebine uygun olarak Amida üzerine meditasyon yapan insanların bulunduğu yerler olduğunu söyler.

Shingon, Japonya'daki en popüler Budist ilahlardan bazılarının kaynağıdır: Shingon'da çokça ibadet edilen Myo-o, özellikle de Fudo Myo-o. Aynısı bodisatvalar Jizo ve Kannon için de geçerlidir. Geniş ölçüde Hint ilahı da bodisatvalar ve tanrılar formunda Shingon'da kendine yer bulmuştur. Hepsi de Dainichi'nin yansımaları olarak kabul edildiğinden Shingon'un bu kadar geniş ve kucaklayıcı bir mezhep olmasına şaşmamak gerekir.

Japon Budizminin Shingon yayılımına fazlasıyla borçlu olduğu önemli bir grafik özelliği de Dainichi'nin gücü ve erdeminin şematik illüstrasyonu olan *mandara* (mandala) kullanımıdır. Bir *mandara*, genellikle kişinin meditasyonlarında konsantre olabileceği bir daire ya da bir başka geometrik şekil içindeki ilahların ve azizlerin illüstrasyonlarını içerir. Bu *mandara*lardan ikisi Shingon'da bilhassa önem taşır: *Kongokai* (elmas mandala) ve *Taizokai* (rahim mandala). Elmas mandala, tıpkı Dainichi'nin fikirleri gibi parlak ve ebedidir. Taizokai'de tüm azizler ve ilahlar, annelerinin rahimlerindeki çocuklar gibi Dainichi evreninin içinde bulunurlar. *Elmas* mandala ağırlıklı olarak beyaz renkteyken *rahim* kırmızıdır. Buradaki ilahlar ve azizlerin özel başlıkları, özellikleri, konumları ve ellerinde hepsi de ezoterik bir öneme sahip olan özel objeleri mevcuttur. Bu sembollerden bazıları genel mitolojiye çevrilmiştir ve belirli ilahlarla (sembolikten ziyade) fiziksel elementler olarak ilişkilendirilirler.

Jodo

Honen (1133-1226) tarafından kurulan Jodo (Arı Diyar) mezhebi, tıpkı Jodo Shinshu gibi *Arı Diyar*ın merhametli Budası Amida'ya ibadete dayanır. Mezhebin odak noktası, sıradan insana Amida'nın cennetine yeniden nasıl doğulacağını göstermektir. Bunu yapmanın tek yolu, sadece ve tamamıyla Amida'nın cömertliğine güvenmektir. Amida'nın kendisi, insanoğlunu kurtarmak için bir dizi yemin ederek Buda olmuştur. Kurtuluş, Batı'nın *Arı Diyar*ında yeniden doğmayı da içerir. Cennete girmenin yolu basit bir biçimde, *nembutsu* duasını tekrarlamaktır: Namu Amida-butsu deyişi ya da "Yaşa Amida Buda." Bu dua, kurtuluşu sağlamak için mümkün olduğunca sık tekrarlanmalıdır ve bir gün ya da bir haftada on bin ya da yüz bin tekrar da rastlanmadık bir durum değildir. Jodo mitolojisi Amida merkezinde olsa da kurucu Honen, nembutsu inançlı bir şekilde tekrarlandığı takdirde, diğer varlıklar, ilahlar ve bodisatvaların da saygıya, hatta ibadet edilmeye değer olması durumunu kabul etmiştir.

Jodo Shinshu

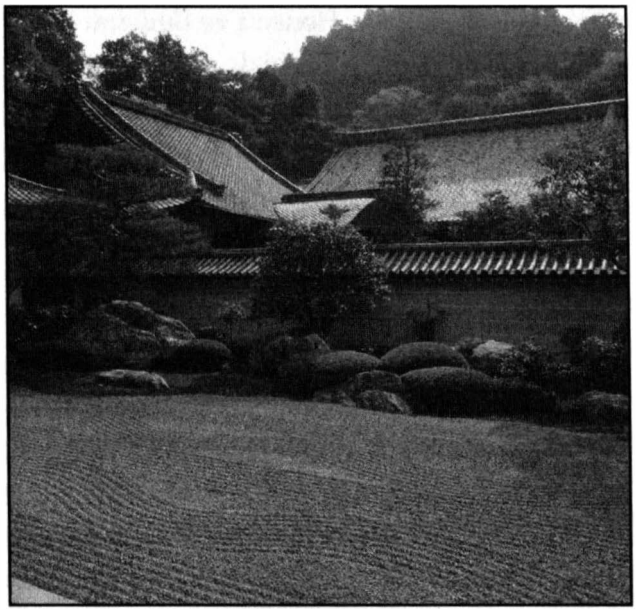
Honen'in müridi Shinran (1173-1262) tarafından kurulan Jodo Shinshu (Arı Diyarın Gerçek mezhebi), Amida inancını bir adım öteye taşır. İbadet yalnızca Amida'ya yapılır ve kurtuluşa sadece inanç yoluyla erişilir. Aslında Amida'yla kurtuluşa gerçek anlamda inanan, (kişinin ölümünden sonra gittiği) cennete ulaşmadan bile derhal bunun faydalarını görmeye başlar ve kurtulur. Önceki mezheplerin ve dinlerin aksine Shinshu, Japon dinine yeni bir element getirir: Dini tikelcilik musibeti. Bu sebeple Shinshu üyelerinin diğer dini uygulamaları ve çalışmaları reddederek kendilerini Amida inancına adamaları beklenir. Bununla birlikte, inançlı kişinin hürmetine değer birkaç kişi vardır: mezhebi kuran Shinran,

ondan önce gelen Jodo'nun Honen'i ve Budizmi Japonya'ya tanıtan vaiz ve âlim Shotoku Taishi de dahil olmak üzere yedi ata ve Amida'nın kendisi. Tarihi Buda Shakyamuni (Japonca Shaka) öğretmen formunda, Amida'nın reenkarnasyonu olarak kabul edilir. Dualar veya ritüellerde başka hiçbir ilaha ibadet edilmese ya da seslenilmese de sayısız Buda, bodisatva ve ilahın Amida içinde bulunduğu kabul edilir.

Zen

Zen (Boşluk) mezhebinin prensipler ve amaçlarda anlaşan, metotlarda ayrılan pek çok alt mezhebi vardır. Japon (ve Çin) geleneğine göre Zen, Çin'deki Shorin Tapınağı'na Bodidarma adında bir Budist keşiş ve üstat tarafından getirilmiştir. Japoncada Daruma olarak bilinen keşiş tamamen mitsel olabilir. Zen, Japonya'ya Çin'den Eisai (1141-1215) ve Dogen (1200-1253) tarafından getirilmiştir. Japon ortaçağı sırasında idari başkent olan Kamakura'da hüküm süren Hojo vekilharç-saltanat naiplerinin altında, bushi (savaşçı) kastının üyeleri tarafından küçük görülmüştür. Zen, manastırlara destek verse de ve mantıktan ziyade hislere ve duygulara dayalı olduğunu iddia etse de entelektüel karşıtı ve şaşırtıcı biçimde uygulama odaklıydı.

Zen'in doktrinin çoğu noktasında anlaşan başlıca üç kısmı vardır: En büyüğü Soto, Rinzai ve Obaku. Soto, eğitim aracılığıyla olan kademeli aydınlanmayı vurgularken Rinzai de ani bir aydınlanmayı vurgular; bu genellikle oldukça sert bir biçimde gerçekleşir ve kafanın tepesine hızlı bir şaplak atmanın aydınlanma sağlamak için mükemmel bir yol olduğu düşünülür. Sonuncu olan Obaku (1654) da hem Rinzai gibi ani aydınlanmayı hem de *nembutsu* (Amida'nın ismini söylemek; bir Jodo uygulaması) üzerine meditasyonu destekler. *Satori* (aydınlanma) maalesef açıklaması kolay bir terim değildir.

Rinzal Zen "Leaping Tiger Garden," Nanzen-ji Tapınağı, Kyoto.
(C. Rennie / TRIP)

Temel olarak Zen felsefesi, deneyimleyenlerin onu öğretemeyeceğine, deneyimlemeyenlerin de onu anlayamayacağına inanır. Burada genel Zen kıssasından bir analoji faydalı olacaktır:

> Bir gölcükte pek çok iribaş vardı. Kendi bölgelerinin tepesinde yükselen, ilerleyen, sonra da gözden kaybolan parıltıdan zaman zaman kafaları karışarak, sudan dünyaları içinde yüzerlerdi. Bu parıltı sıcak, parlak ve hoştu. Bir gün, iribaşlara olduğu üzere, içlerinden biri bir kurbağaya dönüştü. Bu yeni özgürlüğünün keyfini çıkaran kurbağa, bir lotus yaprağına atlayıp gölcüğün dışındaki kuru dünyayı gözlemledi. Geri zıplayıp suya atladığında iribaşlar ondan, sonunda o fazlaca özlem duydukları parıltının gizemini açıklamasını istediler.

"Mükemmel bir daire," dedi kurbağa.

"Daire mi?" diye sordu iribaşlar.

"Gözyaşı döktürecek kadar parlak," dedi kurbağa, biraz düşündükten sonra.

"Gözyaşı mı?" dedi iribaşlar.

Kurbağa, nasıl bir açıklamada bulunursa bulunsun iribaşların bu açıklamayı anlamak için gereken temel kavramlardan yoksun olduklarını fark etti. Sonunda usanan kurbağa homurdanarak iribaşlara, güneşin ne olduğunu anlayabilmelerinin sadece tek bir yolu olduğunu söyledi: Bu yol, onların kurbağaya dönüşmesiydi.

Bu sebeple *satori*, bir Zen üstadının aradığı şeydir. Nirvana'ya ulaşmakla ve içteki varlık ile tam birleşmeyle karşılaştırılır. *Satori* bir anda ve en gündelik şartlarda da (Battabara'ya banyoya girerken gelmiştir), Buda Shakyamuni'ye olduğu gibi yıllar süren yoğun çalışma ve meditasyonla da gelebilir. Çoğu Zen uygulamacısı, zor şartlar ve düzenli yaşam tarzları bu zihin dağıtıcı dünyayı yok edip *satori* sağlamaya yardımcı olduğundan keşiş hayatı sürer; bazıları ise tamamen sıradan yaşamlar sürer.

Bir Zen tapınağında, ya hepsi de eşit derecede değersiz ve önemsiz ya da eşit derecede değerli olduğundan herhangi bir ilah kabul edilebilirdir. Kutsal sayılan (ancak dua edilmeyen) Buda, tarihi Buda Shaka'dır.

Nichiren-shu

1255 yılında, Kantolu (modern Tokyo civarında bir bölge) mücadeleci bir rahip olan Nichiren (1222-1282) tarafından kurulan bu mezhep, Japon dinlerindeki en uç tikelcilik örneğidir. Nichiren, sadece Dainichi Nyorai'ye Lotus Sutra aracılığıyla ibadet etmenin düzgün Budizm olduğunu vaaz ederdi. Güneşin Budası Dainichi'yi Amaterasu-o-mikami ile özdeşleştirirdi ve vaaz ettiği din yoğun bir biçimde ulusal-

cıydı. Fanatizmi o kadar uçtaydı ki diğer mezhepler ortadan kaldırılmadığı takdirde Kamakura mutlak idaresinin üzerine musibetler yağacağını öngörürdü. Japonya 1274 yılında ve daha sonra yine 1281 yılında Moğol filolarınca istila edildiğinde ve ancak Nichiren'in iddia ettiği gibi ilahi bir müdahaleyle bozguna uğratıldığında bu kehanetler bir şekilde doğru çıkmıştı. Onun mezhebi bundan sonra yükselişe geçti. Nichiren-shu öğretileri, tek bir sutranın, yani Hokke-kyo'nun (Lotus Sutra) çalışılmasını ve ona büyük hayranlık duyulmasını vurgular; müritlerden de ebedi yaşamın tek yolu olarak *namu-myoho rengei-kyo* (ilahi yasanın sutrası çok yaşa) deyişini tekrar etmeleri beklenir. Günümüzde hâlâ oldukça geniş çaplı sosyo-dinsel hareketler Nichiren öğretilerine dayandırılmaktadır: Rissho-koseikai ve Soka Gakkai'nin milyonlarca destekçisi mevcuttur.

Budist İlahlar

Budizmin mitolojik figürlerinin hepsi, az çok yukarıda tanımlanan kozmolojik şemanın içine oturur ve popüler olmaları ya da olmamaları, bir veya daha fazla mezhepçe desteklenmeleriyle, "resmi" olarak tanınmalarıyla ve bunlara hayranlık beslenmesiyle alakalıdır. Gerçekten nesnel anlamda beş merkez Buda –ve bunlardan her birinin beş kardinal yönü (Asya'da merkez de yön olarak kabul edilir)– vardır; bunlardan Amida (batının Budası), Dainichi Nyorai (merkezin Budası), Yakushi Nyorai (doğunun Budası), ve elbette ki Shakyamuni, Japonya'daki ana figürlerdir. Ya beş *Göksel Buda* bir Shakyamuni Buda'nın halleri olarak ya da Shakyamuni onlardan birinin (ya da hepsinin) bir yansıması olarak kabul edilir: Bu detaylar mezhebe göre değişir.

Budist gelenekte bir Hintli prens olan Shakyamuni aydınlanarak Budalığa erişti. O, bedensel formunun ölümünden

önce müritlerine bir dizi basit etik ve davranışsal uygulama öğretti. Budaların gündelik ilişkilere karışmak gibi bir ilgisi ya da ihtiyacı yoktur: Onların arzuları ya da istekleri yoktur. İnsanların gündelik yaşamlarında yardıma olan ihtiyaçlarını aşmak için Budist düşünürler *bodisatva* (Budalığa erişebilen ancak diğerlerinin kurtuluşuna yardımcı olmak için bu hali erteleyen kişi) fikrini buldular. Zamanla bazı Budist okullar da Budaların dünyadaki aktif oyuncular oldukları fikrini sundular: Bunlar semavi âlemlerin yaratıcıları, kurtarıcıları, yöneticileriydi. Bu varlıklar, batı dünyasının tanrılarıyla fazlaca benzer biçimde işlev görüyorlardı. Aslında hem Çin hem de Japon felsefesinde bunlar yerel tanrılarla/*kami*lerle sıklıkla özdeşleştiriliyorlardı. Bazı doktrinlerde Buda'nın üç bedeni vardır: İnsanlığa göründüğü insan formu; cennet ya da nirvanada belirdiği büyük saadet bedeni; gerçek beden olan ve varlık ya da yoklukla tanımlanamayan yasa bedeni. Aynı konseptin bir başka görüşüne göre, Shakyamuni Buda iyi amelleri (yasayı ortaya çıkarmadaki) neticesinde insanlığın ilgisini çekmesine olanak kılan spiritüel bir güç kazanmış ve "mükemmel insan" olmuştur. Gerçek Buda doğasını ortaya çıkararak daha yüksek bir varoluş düzleminde bulunan bodisatvalar gibi kimselerin de ilgisini çekebilmektedir. Amaçları doğrultusunda üstlenilmiş olan bu iki beden de geçicidir. Gerçek bedeni lekesiz, kusursuz ya da duygusuz bir saf "olma hali"dir. Budist filozoflar ve teologlar arasında Buda'nın on, yirmi ve daha fazla bedene sahip olduğuna dair çok daha detaylı düzenler de mevcuttur. Batı'daki bir analoji de Hıristiyan teologlarca fazlaca çalışılan bir Yahudi mistik sistemi olan *Kabala*'dır; burada da Yaratıcı ve Tanrı'nın cevheri, işlevler ve zıtların mantıklı bir sırasını takip eden alt-birimlere ayrılmıştır.

Bir an için kapsamlı bilimsel analizleri ve Asya'daki Budist mitolojisindeki farklı Budaların ve ilahların dökümünü bir

kenara bırakırsak, Japon bağlamında bahsedilen farklı ilahların fazlalığını anlamlandırmayı deneyebiliriz. Bunu yaparken de bu tanımın muhakkak bir biçimde Buda'nın nitelikleri ve doğasının muazzam derecede yalınlaştırılması olduğunu aklımızda tutmalıyız. Ayrıca Budist mitolojisinin dört farklı özelliğini hatırlamamız da gerekir:

- Burada bahsedilen ilahlar evrensel değildir. Bazı Japon Budist mezhepleri onları panteonun bir parçası kabul ederken bazıları da etmez.
- Çoğu Budist mezhebi, belirli figürleri sınırlı sayıda ya da hatta bir tane "orijinal" veya "merkez" Buda'nın yansımaları ya da *avatar*ları olarak kabul eder. Yine de sıradan kimseler, o mezhepten olsalar dahi bu avatarları bütüncül işleve sahip, bağımsız varlıklar olarak kabul ederler.
- Bu figürlerin çoğu, batı geleneğindeki azizlere ve mucize yaratıcılarına çok benzer olduğundan *tanrı* ve hatta *ilah* terimleri uygun değildir. Genel kullanımda Budalar, tanrılar, azizler ve başkeşişler *shoson*'dur (hürmet edilen kişiler) ve bu sebeple de ruh göçü doktrinini takiben birinden ötekine metamorfoz yapabilmekte ve yapmaktadırlar.
- Birkaçını saymak gerekirse, Hıristiyanlık, İslamiyet ya da Yahudilikte olduğu gibi öğretinin tek bir otoriter ifadesi yoktur.

Yukarıdakileri akılda tutarak, yine de çeşitli figürlerin bir nevi sınıflandırmasını yapmaya çalışabiliriz. Bu sınıflandırma, netlik edinme sebebiyle yapılan, hürmet edilen varlıkların genel kabul gören (yukarıdaki listenin ilk maddesini akılda tutarak) sınıflandırmalarının bir modifikasyonudur.

1. Budalar: Butsu ve Nyorai. Bir Buda, kendisini Varoluş Çarkı'ndan kurtaran ve dünyevi tutkuların ya da eylem ihti-

yacının kendisine değmediği nirvanaya giren eril kişidir; bu, dişiler için de geçerlidir ancak dişiler Budizmde genellikle alçak kabul edildiklerinden, bu hale erişmeden önce genellikle önce erkek olurlar. Budalar, *Biçimsizlik Âlemi*nde ikamet ederler/var olurlar. Fazlasıyla merhametlidirler ancak içinde bulundukları halden dolayı dünyada doğrudan çok az şey yaparlar: Daha alt seviyedeki varlıkları ya da yansımaları/avatarları aracılığıyla eylemde bulunurlar. Budalardan üçünün –Dainichi, Yakushi ve Shaka– isimlerinin sonuna geleneksel olarak *nyorai* (efendi) unvanı gelir. Diğerlerinde *butsu* unvanı vardır. Başka bir dizi mitolojik figürün de butsu (Buda) statüsü edindiğinden bahsedilir. Bunlar, butsu olarak nadiren insanlarla (ya da birbirleriyle, en azından mitolojik olarak) iletişime geçerler ve *Biçimsizlik Âlemi*nin zamansız çerçevesinde öylece var olurlar.

Aşağıda adı geçen dört Buda, Japon mitolojisindeki merkez Budalardır. Dolayısıyla diğerlerinden daha çok onlara ibadet edilir, resim ve heykelde onlar daha çok tasvir edilirler ve şahsen kendilerine ibadet edilir. Ancak Shaka istisnası hariç, mitolojik metinlerde yoğunlukla yer aldıkları söylenemez. Eğer yer alırlarsa da bu onların merhamet ve şefkatlerinin bir kanıtı olarak doruk noktasında olur.

Amida-butsu (*Sanskrit: Amitabha*), *Amida Nyorai*: Muhtemelen en sık ibadet edilen Japon Buda'sı olan Amida, resmi olarak Batı cennetinin Buda'sıdır. Kurtuluş ve inancın Buda'sı Amida'ya ibadet, onun ismi üzerine meditasyon yaparak ya da şu basit deyişi tekrarlayarak gerçekleşir: *Nembutsu*, yani *Namu* (ya da *Namo*) *Amida-butsu* (çok yaşa Amida Buda). *Lotus Sutra*'da Amida'dan çok az bahsedilmiştir ve ona ibadet muhtemelen Orta Asya'dan, belki de bir İran aslı temel alınarak doğmuştur. Onun, Amidistlerinkine benzer biçimde kendisine ibadet edildiği Zerdüşt kutsal metinlerinden doğmuş olması da mümkündür. Zerdüştlükte, Ahura-Mazda'ya dua

edenler ve onun merhametine güvenenler, doğru duayı ederlese erişebilecekleri, *Hudutsuz Işık Cenneti*'ne varırlar. Amidist felsefede Amida her yerdedir ve tüm diğer Budalar ve ilahlar, tek bir merkez gerçekliğinin sadece yansımalarıdır. Tarihi Buda Shakyamuni, müjdeciden biraz fazlası, Amida'nın İsa'sı için Vaftizci Yahya gibidir. Amidistlere göre insanlar kendilerini kurtarmak için fazla aptal ve zayıftırlar; dolayısıyla sadece Amida'nın sınırsız merhametine güvenmek onları cennete götürebilir. Sıklıkla seyahat broşürlerini ve "Japonlara özgü" diğer şeyleri süsleyen Kamakura'nın bronzdan dev oturan Buda'sı, Amida'dır.

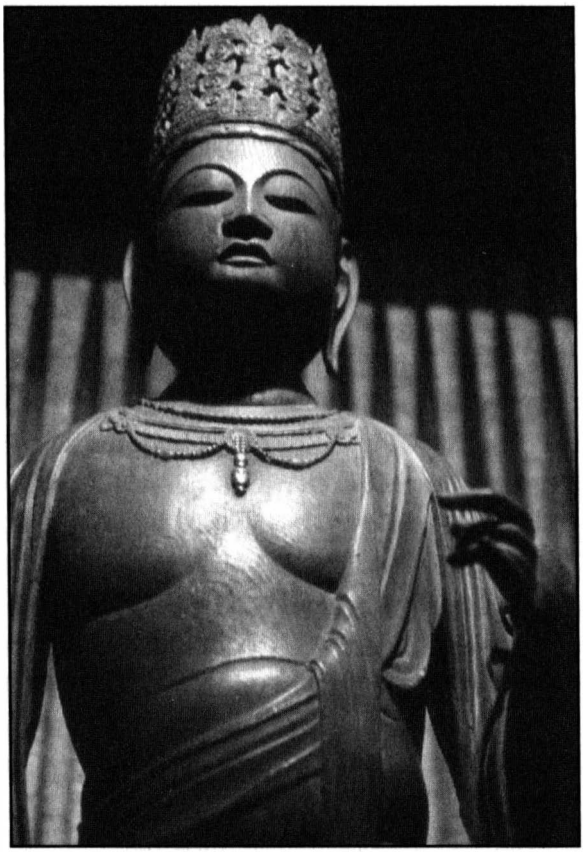
Roshana Butsu olarak da bilinen *Dainichi Nyorai* (*Sanskritçe: Vairocana*): Güneşin ve evrenin kökeninin Buda'sı Dainichi, aynı zamanda orijinal yaratıcı da olabilir. Shingon'da ibadetin baş objesidir ve Nara'daki büyük heykel –modern döneme değin mevcut en büyük bronz heykel Todaiji Tapınağı'ndadır– onunkidir. Amida gibi o da müritlerince orijinal Buda olarak görülür ve tüm diğer Budalar onun yansımalarıdır. Bu, diğer Budaları hiçbir şekilde tanımayan Nichiren mezhebi için kısmen doğrudur.

Shaka Nyorai (Sanskritçe: Shakyamuni; aynı *zamanda kişisel ismi Sidarta* ve *Gautama Buda):* Tarihi Shakyamuni Buda, Nichiren mezhebi tarafından onurlandırılırken Amida'nın gölgesinde kaldığı Jodo ve Jodo Shinshu mezheplerince büyük ölçüde göz ardı edilmiştir. Nichiren, Shaka'yı Buda'nın tek tezahürü, Dainichi Nyorai'nin avatarı olarak kabul eder. Shaka'nın yaşamından yukarıca kısaca bahsedilmiştir. Çoğu mezhepte en azından kendi çağının Buda'sı, yüce bir öğretmen olarak görülür. Zen mezhebi okulları için merkez Budalardan biridir.

Yakushi Nyorai (Sanskritçe: Baishajyaguru): İyileşme ve yenilenme Buda'sı olan Yakushi, *Doğu Cennetinin Efendisi*dir. Onun gücü, sadece bedendeki değil ruhtaki hastalıkları da

iyileştirmektir. İyileştirici güçleri düşünüldüğünde sıradan insanlar için önem taşısa da diğer merkez Budaların gölgesinde kalmıştır.

2. *Bosatsu (Bodisatvalar):* Japon Budizmindeki ikinci varlık sınıfı *bosatsu*dur. Buda, aydınlanmaya erişen ve nirvanaya giren biridir. Bir bodisatva ise, Hindistan'dan çıkan tanımına göre, Budalığa erişebilen ancak diğerlerinin aydınlanmasına yardımcı olmak ve kendileri için Budalık sürecini başlatmak

Yirminci yüzyıl Bodisatvası. (J. Stanley / TRIP)

adına *Yaşam Çarkı*'nda kalmaya (yani sürekli olarak yeniden doğmaya ve eylem yetisi ve iradesine sahip olmaya) karar vermiş bir varlıktır. Bu durum Amida'nın sınırsız inayeti ve aktif cömertliği meselesini yok saymaz; ama işte görüyorsunuz ki başarılı dinlerin tutarlı değil sadece yüce olmaları gerekir. Aslına bakılırsa bodisatvalar mükemmelliği kıl payı, hatta kasıtlı bir biçimde kaçırırlar.

Şaşırtıcı olmayan bir biçimde çeşitli *bosatsu*lar, Japonya'daki en çok hürmet gösterilen ve hayranlık duyulan figürlerdir. Bilinen resmi çeşitlerinden birindeki Jizo ve Kannon'un heykelleri Japonya'nın her yerinde görülebilir ve bugün hâlâ bunların yenileri dikilmektedir. Kannon'un taştan ya da betondan pek çok dev heykeli, son yirmi yıldır Japonya'da dikilmektedir.

Teoride sayısız *bosatsu* olabilir; ancak pratikte Japon mitolojisi, isimlendirilmiş sınırlı sayıda *bosatsu* olduğunu kabul eder. Bunların çoğu Hint kökenlidir. En önemli (Japonların ilgisi bağlamında) dört *bosatsu*, öncülü ya da tarihi-yazınsal bir bağlamı olmayanlardır. Bunlar:

Jizo-bosatsu (Sanskritçe: Kshitigarbha): Ölülerin ve bilhassa ölü çocuklar ve kürtaj olmuş embriyoların koruyucusu Jizo, azizlere özgü bebeksi bir yüze sahip, bir *shaku* (rahibin tepesi halkalı asası) taşıyan ve bazen de Merhamet Mücevheri'ni tutan bir keşiş olarak resmedilir. Çocukluğun göstergesi olarak genellikle kırmızı bir tulum ve başlık giymiş olan Jizo heykellerine tüm Japonya'da rastlanabilir. Bunlar, çocuğunu kaybetmiş ya da çocuğu hasta olan ebeveynlerin yaptığı bağışlardır. Bu heykellerin önlerinde oldukça sık bir biçimde küçük çakıl taşı yığınları görülür; küçük öbekleri oluşturmada ölü çocukların ruhlarına yardımcı olmak Jizo'nun görevlerinden biridir.

Kannon-bosatsu (Sanskritçe: Avalokiteshvara): Mutlak merhametin kişileştirilmiş halidir. Kannon, Hindistan'dan genç bir

adam olarak çıktı fakat Çin aracılığıyla Japonya'ya gelirken cinsiyet değişimi geçirerek kadın oldu. Kannon merhamet pınarıdır fakat taşıdığı *Yaşam Suları* şişesinden su saçarak hak edenlere ölümsüzlük de bahşedebilir. En yaygın tasvirlerinden birinde, uzun bir başlıkla keşiş cübbesi içinde uzun, ince bir kadın formundadır; elinde (sıradan insanlarca genellikle *Yaşam Suları* şişesi olarak yorumlanan) bir vazo ve merhametin Budist Yasa'nın (lotus) temeli olduğunu ima eden bir lotus tomurcuğu taşır.

Miroku-bosatsu (Sanskritçe: Maitreya): Bu, gizlenmiş bir şekilde, ortaya çıkmak için doğru zamanın gelmesini bekleyen geleceğin Buda'sıdır. Diğer Budist figürlerle ortak biçimde Miroku'nun da pek çok kılığı vardır ve yedi iyi talih tanrısından biri olan Hotei de onlardan biridir.

Monju-bosatsu (Sanskritçe: Manjusri): Öğrenme ve yasa bodisatvası olan Monju, iyi Budist olmak adına samimi bir çaba gösterenlere destek olur. Sıklıkla kutsal metinleri öğrenmeye ve tekrarlamaya adanmış manastır ve tapınaklarda ön plana çıkar.

Diğer Bosatsular: Yukarıdaki beş tanesinden daha az tasvir edilen bir dizi başka bosatsu da Japon bilincinde yer almaktadır. Bunların arasında aşağıdakiler vardır:

Fugen-bosatsu: Altı ya da dokuz dişli bir fil süren Fugen, Yasa üzerine meditasyonla uğraşanlara görünebilmektedir. Fil, Shaka Nyorai olan Buda'nın dünyevi mevcudiyetini temsil eder.

Hokai Kokuzo-bosatsu: Bilgelik Budası olan Hokai genellikle bir hacı ve bilge gibi giyinir ve tepesi halkalı bir asa taşır. Go Dai Kokuzo gibi beş tezahürle ortaya çıkar. En önemli Japon azizi olan Kobo Daishi ile bağlantısından ötürü bilhassa önemlidir.

Seishi-bosatsu: Amida'nın çoğu tasvirinde ilahın bir yanında Kannon, diğer yanında daha az tanınan ve kendisine daha az

ibadet edilen Seishi-bosatsu yer alır. Seishi-bosatsu (Sanskritçe: Vasubandhu) ve erkek kardeşi Muchakubosatsu Hindistan'da bilgelerdi. Seishi, Budizmin Yogacara okulunu kurdu, nihayetinde bu da diğer-kurtuluş inancını doğurdu. Muchaku cennete yükseldi ve Miroku'dan Budist Yasa'yı edindi.

*3. **Tanrılar:*** Budist düzende ilahlar Budalar ve bodisatvaların altında yer alırlar. Önceki iki kategorinin aksine ilahlar hâlâ yaşamın tuzağındadırlar ve Yasa'yı korumak için gösterdikleri çaba sayesinde daha yüksek kategorilere ulaşmaya talip olurlar. Bu sebeple koruyucular ve savunucu ilahlar olarak hizmet ederler. Budist mitolojide onların işlevi Budist Yasa'yı ya da onun belirli bir yanını korumaktır. Pek çok durumda, dünyada bu şekilde yaşamak için yemin etmişlerdir.

Bu kategori, doğalarına (şiddetli ya da sakin) ya da tarihten ziyade popüler çağrışımlarına dayanan bir dizi alt kategoriye ayrılabilir. Bu sebeple heykel, resim ya da mitlerde bir arada ortaya çıkan bir grup ilaha rastlarız. Bunların çoğu çeşitli kimliklere sahiptir: Bazıları nazik bir *bosatsu*nun; Şinto *kami*'nin *aramitama*'sının Budist muadilinin daha savaşçı olan yönleridir. Bazıları farklı adlar ve özellikler alarak birden fazla grupta belirirler, ancak bir başka grupta (en azından rahiplere ve âlimlere göre) "aynı" kabul edilirler.

Ten (Sanskritçe: Deva; koruyucu tanrılar): Bu alt kategori, Budizmi ve Budist Yasa'yı korumaya kendilerini adamış tanrıları ve daha alt seviyedeki ruhlardan orduları yöneten, çoğu Hint kökenli bir dizi ilahı içerir. Bunlardan en önemlileri, tanrıların evi ve Budalığa yükselişin sembolü olan Meru Dağı'nı korumaya yemin etmiş dört semavi kraldır. Genellikle *shitenno* (dört semavi kral) olarak bilinen dördü şöyledir:

- Bishamon-ten (Sanskritçe: Vaisravana), ayrıca Tamonten olarak bilinir: Kuzeyin savunucusudur ve tam bir

Çin zırhı içinde, elinde bir rölik kutusu ve mızrakla belirir.

- Jikoku-ten (Sanskritçe: Dhrtarastra): Üç uçlu mızrak taşır ve ayağını bir iblisin kafasına koymuştur. Doğunun savunucusudur.
- Zocho-ten (Sanskritçe: Virudhaka): Meslektaşları gibi kuşanmış halde, bir sırıklı silah ya da çekilmiş bir kılıç taşır ve bir iblisin üzerinde durur. Batıyı savunur.
- Komoku-ten (Sanskritçe: Virupaksa): Yine zırhlı bir şekilde bir parşömen taşır ve bir asa savurur. Onun bölgesi güneydir.

Oldukça geniş bir listeden, diğer iki *ten* de büyük bir öneme sahiptir ve bunlar başlıca Hint tanrılarıyla birlikte ortaya çıkmışlardır. Bunlar:

- Bon-ten: Aslen Hint yaratma tanrısı Brahma. Japonya'da onun adına savaşan ve Yasa'yı izleyen savaşçıları korur.
- Taishaku-ten: Aslen Hint savaşçılar tanrısı İndra. Bonten gibi o da Yasa'yı savunan savaşçıların ilahıdır.

Myo-o (parlak krallar): Ağırlıklı olarak Tendai gibi Budist mezheplerde gelişen bu varlıklar, Budist Yasa'nın özlerinin kişileştirilmiş halleridir. Bireylerin yaşamlarındaki aktif prensipler ve Budaların yansımalarıdırlar. Ilımlı *bosatsu*ların savaşçı denkleridirler. Bu tanrılarla bosatsular arasında ince bir çizgi vardır. *Bosatsu*lar daha kişisel, "daha yumuşak" veya "dişil" olma eğilimindeyken Parlak Krallar daha sert bir biçimde erkeksi ve kişilerden ziyade ilkelerin savunucuları olma eğilimindedirler. Elbette ki istisnalar mevcuttur ve *bosatsu*lar, tıpkı Myo-o'lardan biri olan Maha Mayuri'nin genellikle nazik bir destekleyici olarak tasvir edilmesi gibi, güçlü

savaşçı koruyucular (Jizo'nun Shotoku Taishi'nin koruyucusu olması gibi) olabilirler.

Myo-o'lar buna rağmen, genellikle yavuz ilahlar olarak değerlendirilir ve tasvir edilirler. Bunlardan en az ikisi Hinduizmden ödünç alınmıştır. Budizmi ya da belirli yönlerini korumak üzere yemin etmişlerdir. Fudo Myo-o (Sanskritçe: Acala) muhtemelen en popüler Myo-o'dur ve sıklıkla Tendai tapınaklarının ibadet merkezidir. Shingon tapınaklarında Fudo Myo-o, *goma* ateşi ritüelinin koruyucusu ve himayecisidir. Aizen Myo-o, bu grubun bir başka popüler üyesidir. Gundari Myo-o'nun (Gundari) sekiz kolu vardır ve etrafı alevlerle çevrilidir. Bir *sanko* (üç uçlu elmas silah), mızrak, çark, savaş baltası taşır ve kalan iki koluyla da çapraz bağlanmış bir *mudra* (el hareketi) yapar. Maha Mayuri (şiddetli olmayan tek Myo-o) genellikle bir kadın ya da en azından dişil bir figür olarak tasvir edilir. Diğer Myo-o'lar; Bato Myo-o, Buteki Myo-o, Dai-İtoku Myo-o, Dairin Myo-o, Gozanze Myo-o, Muno sho Myo-o ve Shozanze Myo-o'dur.

Myo-o'lar, sıklıkla Tendai mezhebi tapınaklarının merkez figürleridir. Diğer mezheplerde, daha geniş tapınaklar içindeki ibadetler için onlara ayrı salonlar kurulmuştur. Budizmin korunması için gerekli özelliklerin kişileştirilmiş halleri olarak değerlendirilirler. Bu da onlarla ilişkili mitler olabilmesine rağmen ("Fudo bana rüyamda göründü...") Şinto ilahlarının aksine, ana kahramanlar olarak rol aldıkları birkaç mitin de olduğu anlamına gelir. Onların bu şiddetli kişilikleri (Maha Mayuri hariç) kendi "uzmanlık alanları"nda sundukları koruma gücünün ikonik bir temsilidir.

Ni-o (iki muhafız kral): Ni-o, tapınak mıntıkalarının iki muhafızıdır. Bunlar şiddetli bir şekilde kaşlarını çatmış devlerdir ve Japonya'daki hemen hemen tüm büyük tapınakların kapılarında heykel ya da resim olarak görülebilirler. Bazen Aizen Myo-o ve Fudo Myo-o ile özdeşleştirilirler. Daha sıklıkla da

kendi başlarına ilahlar olarak düşünülürler. Zaman zaman başlıca Şinto mabet girişlerinin iki yanında duran, silahlı Heian dönemi generalleri formunda Şinto denkleri vardır.

Hachi-bu-shu (Sanskritçe: Ashura; Buda'nın sekiz elçisi): Buda tarafından müritleri olmaları için çevrilen sekiz doğaüstü varlık sınıfıdır. Genellikle Shakyamuni Buda'nın etrafında *Ju Dai deshi* (başlıca on mürit) olarak dizilirler. Bu varlık sınıfının genel olarak ayırt edici bir özelliği yoktur. Eğer ortaya çıkarlarsa, Buda uyurken ya da vaaz verirken onun etrafını saran figürler olarak belirirler.

Gongen (yerel ilahlar, avatarlar): İlahların ve Myo-o'ların çoğu, Hindistan'dan günümüze ulaşarak Budist kutsal kitaplarına giren Hintli ya da Budist ilahların dönüşmüş halleridir. Bunlar Japonya'ya halihazırda çok geniş Budist kıymetli varlıkların bir parçası olarak ulaştılar. *Gongen* kategorisi, tam tersine Japonya'daki belirli bir yerin, en yaygın olarak dağların özleri ya da koruyucuları olan ilahlardan oluşmuştur. *Gongen*, bodisatvaların avatarları olarak değerlendirilen *kami*lerdir. Tıpkı Myo-o'lar gibi şiddetli figürlerdir, savaş kıyafetleri giymişlerdir ve savaşta ve sıkıntılı zamanlarında çağrılırlar. Tokugawa shogun hanedanının kurucusu olan ve yüzyıllık bir savaş döneminin ardından on yedinci yüzyılın başında Japonya'ya istikrar ve barış getiren Tokugawa İeyasu gibi gerçek, tarihi kişilerin ilahlaştırılmış hallerini, Amaterasu-o-mikami'yi ve diğer *kami*leri içerirler.

4. Koso soshi (Üstün Dini Figürler): Bir dizi tarihi figür –ağırlıklı olarak Budist mezheplerin kurucuları ve Shakyamuni Buda'nın müritleri, müritlerinin hayranlığı ya da sihirli güçlerinin şöhreti neticesinde mitleşmiştir. Bunların en önemlisi, hiç şüphesiz ki ezoterik Shingon mezhebinin kurucusu Kobo Daishi'dir; ancak kendisi Japonya'da heceler tablosu alfabesinin yaratıcısı, başlıca hac rotasının kurucusu, inşaat

mühendisi ve heykeltıraş olarak tanınır. Diğerleri arasında bir büyücü ve Shugendo mezhebinin efsanevi kurucusu En-no-Gyoja; Nichiren ve diğer başlıca Budist mezheplerinin kurucuları yer alır.

Daha az dini öneme sahip olmasına rağmen genellikle daha büyük bir saygı gören, ikincil öneme sahip büyük bir dizi Budist görevli (başkeşişler, müritler, münzeviler ve benzerleri) mevcuttur; bunlar halkın hayal gücünü etkileyen hikâyelerde yer alırlar. Örnek olarak genellikle *bosatsu* unvanına sahip, Budist manastırlardaki banyoların himayecisi olan Battabara, kütüphanelerin himayecisi Fu-Daishi ve kaderin tuhaf bir cilvesiyle iyileştirme himayecisi olan, Buda'nın müridi Binzuru-sonja sayılabilir.

İBLİSLER, GOBLİNLER, CADILAR, HAYALETLER, MÜNZEVİLER VE BÜYÜCÜLER

Japon mitolojisi, "dinsel" mitolojiyle iç içe geçmiş olmasına rağmen, dini bilinçte "resmi" bir varlığa sahip olmayan bol miktarda figüre; iblisler ve cadılar, goblinler ve hayaletlere değinmeden tamamlanmış sayılmaz. Bu figürler, her şeye rağmen mitler ya da mitlerdeki unsurlar kadar önemlidir.

Bu figürler, yaşamlarında gizemli ve açıklanamayan olaylar yaşayan yerel halkın birbirleriyle etkileşiminden doğar. Bunlardan bazıları varlıklarını Taoist, Budist, Chan (Zen) fabları olan Çin hikâyelerinin popüler Japon yorumlarına ya da popüler kökene borçludurlar. Hiçbir biçimde sistemli olmamalarına rağmen böyle kişiler ya da yaratıklar (sıklıkla kötü kahramanlar olarak) *büyük gelenek* mitlerinde yer alırlar. Bunlar gayet gerçek olmalarına ve sıradan halkın mitlerinde dikkat çekici bir biçimde yer almalarına rağmen nadiren resmi bir varlığa sahip, "merkez dışındaki" mitlerdir. Ara sıra, *büyük geleneği* kontrol eden elit kesim, bu unsurlardan bir iki-

sini benimseyerek bunları *büyük gelenek* mitlerine katar. Bu figürler, kaba bir ayrımla insan ve insan olmayan biçiminde sınıflansa da bu ayrım sıklıkla oldukça bulanıktır. Bir başka olası kategori ise, bir yana genellikle kişileştirilmemiş yaratıkları –hayaletler, *tengu*– diğer yana da Japonya, Çin ya da Hint geleneğinden gerçek kişileri –Gama-sennin ve Yuima Koji– koyan bir sınıflandırmadır.

İnsanlar

Mitlerde tanımlanan insan figürlerin çoğu Çin Taoist kökendendir. Lao-tze'nin *Tao-te Ching* ve *Chuan-tze* eserlerinin yayınlanmasından sonra bütünleşen felsefi Taoizm, merkezinde bireysel bir münzevinin olduğu sosyo-felsefi bir inançtı. Hayaletler ve iblislere dair Çin dini inançları Taoizmin içine yoğun bir biçimde yayılmıştı ve bu inançların Japonya'ya transferiyle, bu mitolojik yaratıklar iş olsun diye gelmişlerdi. Bu sebeple, bu karakterlerden biri olan, intiharından sonra tüm iblislerle savaşmaya yemin eden, Çin'de haksızlığa uğramış meşhur bir görevli olan Shoki, Japonya'da *oni* (iblisler) bastırıcı olarak nam saldı.

Bu mitsel karakterlerin büyük bir çoğunluğu, gerçek mitolojik söylemden ziyade sanatta daha çok varlık gösterdi. Fakat yine de gerektiği biçimde mitsel boşlukları doldurmak üzere Japonya'nın geleneksel ancak oldukça aydın toplumunda mevcutlardı.

İnsan Olmayanlar

İnsan olmayan yaratıklardan birkaç "soy" da Japon mitlerinde popülerdir. Bunlardan en meşhur dört tanesi *gakki* (hayaletler), *tengu* (orman goblinleri), *oni* (iblisler) ve *kappa*'dır (su cinleri). Bunlar genellikle kişileştirilmemiş yaratıklar ya da yaratık grupları olarak tasvir edilirler. Nadiren kişisel bir

isme sahip olan (Kurama tengu bir istisnadır) bu yaratıklar belirli bir hikâyenin kazananları ya da hedefi olabilirler.

Hayaletler, insanlığın başına bela olan, oldukça geniş bir insan olmayan yaratıklar kategorisidir. Japon mitolojisinde hayaletlerin belirişi Budizmin gelişine rastlar ve bunlar Çin'den gelen bir Budist inanışı da olabilirler. Hayaletler, aileleri tarafından düzgün bir ilgi görmeden göçüp gidenlerin ruhları olma eğilimindedir. Bununla birlikte Japonya'da belirli hayalet kategorileri meşhurdur. Bunlardan en dikkate değer olanı ilgili hayalettir: Örneğin ölen bir anne, bebekleri ya da çocuklarıyla ilgilenmek için geri döner. Çoğu hayalet hikâyesinde bir Budist kıssadan hissesi vardır.

Tengu, ormanın derinliklerinde yaşayan ve dikkatsiz kimselere büyüler yapabilen bir nevi goblindir; kelimenin kendisi kesin değildir çünkü *tengu* kötücülden ziyade iyi ve kötünün ötesindedir. Özellikle kendilerine gerekli saygıyı göstermeyenlere bela olurlar. Bunun tersi durumunda da düzgün davranan, azimli bireylere harika hediyeler sunabilmektedir.

Oni genellikle İngilizceye iblis olarak çevrilse de bu da yanlış bir kullanımdır. Bir yanda *oni*ler yanlış yola sapmış, vahşi, Budizm karşıtı bireylerken, diğer yanda doğru kişiyle tanıştıklarında iyi olabilmektedirler. Öte yandan onların vahşilikleri, yaramazlıkları ve ahlaki eksiklikleri bireylerin üzerine musallat olan çok çeşitli belalardan sorumlu oldukları anlamına gelir. Aynı zamanda Budizm ve Taoizmden ödünç alınan bir konsept olarak, Hıristiyan inanışındakine benzer biçimde günahkârların ruhlarına işkence eden ateşçiler olarak Budist cehennemlerinde görev alırlar.

Kappa da diğer canavar türleri gibi hem musibet getirebilir hem de kendilerinden bir şeyler öğrenilebilir, beceri ve hediye alınabilir. Tüm diğer insan olmayan mitsel figürler gibi onlar da azimli, güçlü ve doğru büyülere ve usullere sahip bireylerce kovulabilir ya da öldürülebilirler.

İnsanlara ya da onların yaptıklarına tehdit oluşturmaları veya saldırmaları sebebiyle bu yaratıkların çoğu "canavar" kabul edilir. Buna rağmen, bu yaratıkların Batı'daki anlamıyla "kötücül" olmadıklarını unutmamak gerekir. Bunlar çoğunlukla yanlış yola sapmışlardır ve bunun sonucu olarak da bu yasaya uymamalarının cezasını çekerler; bu yasa Japon bakış açısına göre daha yüksek otoritelere itaatkârlık ya da Budist perspektiften de Budist Yasa'ya itaat etme olarak görülebilir. Ara sıra böyle yaratıkları öldürmek gerekli olsa da bunlar düzgün bir otorite tarafından düzeltilebilir ya da zapt edilebilirler.

SHUGENDO

Şinto ve Budizm, pek çok seviyede ve pek çok farklı şekilde birbirinin içine geçmiş ve kaynaşmıştır. Japon ortaçağında (kabaca on ikinci ve on altıncı yüzyıllar arası) Ryobu Şinto adı verilen bir dizi felsefi-dini sistem ortaya çıktı. Bu hareketlerin ardındaki itici güç *kami*lerin ve Budist ilahların aslında bir ve aynı olmaları fikri; yani *seishin-ichi*'ydi. Bu, her iki dindeki mitolojik aktörlere bir karmaşıklık katmanı ekler. Ryobu Şinto'nun bir dışavurumu olan bağdaştırıcı dinsel hareket Shugendo, hem tarihi hem de popüler hayal gücünde dört ana özellik içeriyordu: Şinto ve Budizmden alınmış çileci uygulamalar (oruç, şelale altında banyo yapma), dağ ibadeti ve haccı, gezgin rahipler, sihirli ritüeller. Dağ ibadeti, pek çok Şinto uygulamasının ana unsuruydu ve elbette ki Budist uygulamaya geçiş de epey kolay olmuştu. *Shugensha* (shugendo uygulayıcısı), *gyoja* (çileci), *yamabushi* (dağ keşişi) ya da halk arasındaki tabiriyle *kebozu* (saçlı Budist rahip) ve *bikuni* (gezgin rahibeler) dağlardan çıkar, sihirlerini uygular ve tekrar ortadan kaybolurlardı. Bu, Japon mitolojisindeki çok meşhur *marebito* (ziyaretçi ilah) kavramıyla da ilişkilidir.

Sıradan halkın ücra mezralarında gördüğü tek dini-tıbbi figür olan *shugensha*, aynı zamanda haber taşıyıcı olarak da önemliydi. Yani mitolojik fikirler ve hikâyeler, bir yerden diğerine *shugensha*, rahibeler ve oyuncular, kuklacılar gibi diğer gezgin figürler aracılığıyla taşınırdı. Bunların himayeci azizi olan En no Gyoja (Çileci En) *yamabushi*liğin (dağ keşişi; yani çileci) ilk uygulayıcısı ve kurucusu olarak kabul edilir.

Shugendo rahipleri ve rahibeleri, hepsi de dini ve hatta karakter olarak yüksek ahlaklı olmayan bir dizi rol oynadılar. Ücra köylerde ve topluluklarda dua toplantıları ve şeytan çıkarma ayinleri yapmalarının yanı sıra, haclar düzenleyip bunlara katıldılar, efsun ve ilaç sattılar ve yol boyunca falcılık ve fuhuş hizmetleri verdiler. Bu aktivitelerin çoğu yüzünden otoriteler onlardan hoşlanmıyordu ve Japon tarihi boyunca zaman zaman yasaklandılar ya da kontrol altında tutuldular. Bunlara rağmen bir dizi farklı, meşhur dağa odaklanan Shugendo inançlarının bütünü hayatta kalmayı başardı ve şekil değiştirerek günümüze dek ulaştı. *Yamabushi* geleneği ve dahası, *yamabushi* ve *bikuni*lerin Budist ahlak masalları olarak kırsaldaki dinleyicilerine anlattıkları hikâyeler, Japonya'daki harikulade hikâyelerin, efsanelerin ve mitlerin kaynaklarından biri haline geldi.

MERKEZİN DIŞINDAKİ MİT KOMPLEKSLERİ

Japon ulusal ve imparatorluk mitolojisi, siyasi ve kültürel olarak monolitik bir Japonya fikrini benimsedi. Bu, merkezdeki elit kesimin hedef ve çıkarlarını yansıtırken yerel toplulukların çıkarlarını ve *küçük gelenek*leri belirsizleştirip yok saydı. Fakat Japon ulusu, yetkililerin yapmaya çalıştığı kadar türdeş değildi. Diğer iki ayrı kültür; Japon adalarında Yamato'nun egemenliğinden önce var olmuş, daha zengin ve daha çok çeşitliliğe sahip kültürel dokunun belki de yegâne kalıntıları,

mitolojileri de dahil olmak üzere kültürel geçmişlerinin izlerini hâlâ korumaktadırlar. Bu iki kültür; kuzeyin Ainu halkı ve güneyin Ryukyu halkı, her ne kadar bu da gayet önemli olsa da sadece kendi yararları için önem taşımakla kalmazlar; aynı zamanda Japon mitolojisine karşılaştırmalı bir ışık tuttukları için de önemlidirler.

Okinawa ve Ryukyu Adaları

Güney Japonya'daki Okinawa vilayeti, en geniş ada olan Okinawa dahil olmak üzere Ryukyu takımadalarını içerir. Yöreye özgü dil ve kültür, Yamato'nunkinden (yani standart Japon kültürü ve dilinden) farklıdır. Japon Satsuma klanı tarafından on yedinci yüzyılda fethedilinceye dek bağımsız bir krallık olan Okinawa hem Japon hem Çin kültürlerinden etkilenmiş ve bu ikisi arasında sıklıkla bir köprü vazifesi görmüştü. Okinawa kültürü ve dini, bu yüzyıla dek pek çok açıdan farklı oluşumlar olarak korunmuştu. Ryukyu Adaları, Kyushu'nun güney ucuyla Tayvan'ın kuzey kıyısı arasında 650 kilometre kadar uzanır. Takımadaların aşağı yukarı ortasında yer alan Okinawa, yaklaşık 110 kilometre uzunluğundadır. Mevcut nüfus, Amerikan birlikleri hariç yaklaşık 1,3 milyondur.

Ryukyu ekonomisi, geçimlik tarım ve balıkçılığa dayalıdır. Belki de Çinli diplomatların etkisiyle, adada mevcut bulunan küçük ve bağımsız yönetimler, 1429 yılında Sho Hashi tarafından tek bir krallık altında toplandı. Onun haleflerinden biri olan Sho Shin (1477-1526), bu fetihleri sağlamlaştırarak Konfüçyüs tabanlı bir hükümet kurdu ve silah taşımayı yasaklayarak asiller sınıfıyla avam halk arasındaki ayrımı kurumlaştırdı. On altıncı yüzyılın sonlarında Satsuma'nın Güney Japonya'daki etkinliğinin gittikçe artan gücü, Okinawa krallığını Çin'in yörüngesine daha çok sokmaya başladı; böylece krallık on yedinci yüzyılda Satsuma egemenliğinin bir parçası oldu.

Ana adalardaki Japon halkın aksine Ryukyular, tuhaf bir biçimde mitolojiye ilgi duymayan bir halk olarak neredeyse tüm araştırmacılar tarafından kayıt altına alındılar. Mitolojik figürler amorf ve belirsizdi; efsaneler ve mitoloji hakkındaki tartışmalar sıradan bir Okinawalının ilgisini pek çekmemekteydi. Çoğu durumda Ryukyu miti olarak yüceltilen hikâyeler, genellikle Japonya'nın üstünlüğünü meşrulaştırmak için Okinawa ve Japonya arasında bir yakınlık arayışı içinde olan bir Japon âliminin üzerinde yeniden çalıştığı bir üründü. Var olan ve yeniden anlatılan bu mitler, genellikle başlangıç mitleridir ve onlar bile sıklıkla kısaltılarak yerelleştirilmişlerdir. Ryukyular, çoğu bireyinin ritüellere katılmanın ve ritüel gerekliliklerini uygulamanın önemini bildiği dindar bir halktır. Ancak onların dini, ne seslendikleri tanrıların açık bir ifadesine bağlıydı ne de buna odaklanmıştı. Odak noktası daha ziyade, Ryukyu halkının yaşamının ve kişilerarası ilişkilerin derinliklerine işlemiş olan ritüellerin düzgün bir şekilde yürütülmesindeydi. Yine sıra dışı bir biçimde Ryukyu dini, dünyadaki birkaç dişi merkezli dinden biridir: Ritüel uzmanları (rahipler ve medyumlar) ve tüm kıdemliler dişidir. Bunun erken dönem anaerkil türde bir dinin kalıntısı mı, yoksa Ryukyu kültürünün tuhaflıklarından biri mi olduğunu söylemek imkânsızdır.

Başlıca Okinawa mitolojik figürleri *kang*lardır. Bunlar her ne kadar daha güçlü olsalar da insan ırkına çok benzer varlıklar olarak düşünülürler. Resmedildiklerinde Çin cübbeleri ve şapkaları içindedirler: Okinawa soylu sınıfı tarafından kullanılan kıyafetler. *Kang*, genellikle ritüeller sürdüğü ve insanlar diğerleriyle, *kang*ların yaşadığı (ya da daha ziyade sıradan dünyaya geçiş yaptıkları) mağaralar ve kutsal korularla olan ilişkilerinde "düzgün" davrandıkları müddetçe nötrdür. *Kang*lar güçlüdür ve insanlarda olmayan becerilere sahiplerdir. Ritüeller gerçekleşmediği takdirde insanların yaşamlarına müdahalede bulunurlar. Böyle olduğunda dahi,

insan davranışları ve aldatma yoluyla manipüle edilebilir ve hatta kandırılabilirler.

Dile getirilen belli belirsiz mitolojide, bir dizi tanımlanabilir kategori mevcuttur. Kıdemli grup *ting nu kang*'dır (semavi *kang*). Japon *kami*ler gibi onların da biraz üstün bir durumu vardır. Bunların arasında *unjang* (deniz *kang*'ı), *miiji nu kang* (su *kang*'ı) ve *tiida-kang* (güneş *kang*'ı) yer alır. Yine, tıpkı Japon sisteminde olduğu gibi bolca yerel *kang* vardır: kuyu *kang*'ı, ev *kang*'ı ve çeltik *kang*'ı. Ayrıca mesleki *kang*lar da mevcuttur: balıkçı, balık ağı üreticisi, tekneci *kang*. Son kategori ise *futuki*, yani yaşayan bireylerle *kang*lar arasında aracılık edebilen atalardan oluşur. Tüm bu kavramsallaştırmalar bulanık ve belirsizdir ve sadece birkaç Okinawalı bu figürleri birbirinden ayırt edebilir; hatta böyle kişiler bunu nadiren umursarlar. Ryukyu halkına göre düzgün davranmak ve adakları *nuru* (köy rahibeleri) aracılığıyla gerçekleştirmek kâfidir.

Mitolojik zaman akışı, her ne kadar belirsiz olsa da, *Cennet Çağı* ile başlar. Bu çağda semavi *kang* (ya da bazı versiyonlarda semavi yaratıcı ilah Nirai Kang) erkek ve kız kardeş *kang* olan Shinerikyu ve Amaikyu'ya, yeryüzünü ve üzerindeki insanları yaratma talimatı verdi. İki kardeş cennetten inerek mitsel Kutaka Adası cennetini sulardan yarattılar. Aynı mitin bir başka versiyonu (*Chuzan Seikan*), iki kardeşin inşa malzemeleriyle; taşlar, toprak, ağaçlar ve bitkilerle yeryüzüne inip dalgaları zapt ederek takımadaları biçimlendirdiklerini anlatır. Bunun ardından, cinsel ilişkiye girmeden üç evlat doğururlar: ilk hükümdar (bir erkek evlat), ilk rahibe ve ilk çiftçi (yine bir erkek evlat).

Birkaç jenerasyon sonra bu ilk insanların soyu doğdu. Adı Tenteishi olan evlat, insan ırkını düzgün sınıflara ayırdı: krallar, soylular, çiftçiler, yüce rahibeler ve köy rahibeleri. Beş çocuğunun her biri bu pozisyonlardan birini aldı. Artık fazlalaşmış olan insanlar denizi aşıp Okinawa Adası'nın güney kı-

yısına, Seefa Utaki'ye (Seefa'nın kutsal korusu) çıktılar. Seefa Utaki, hâlâ Okinawa'daki başlıca hac bölgesidir.

Yerel rahibeler *kang* ile hasbıhal ederken her köy ya da topluluğun genellikle bir *utaki*'si olur. Dünyanın düzenine göre, Ryukyu topluluklarındaki geçici güç erkekler tarafından kullanılırken onları destekleyen spiritüel güç ise kız kardeşlerinin elindeydi. Çoğu aile için de aynı durum geçerlidir. On beşinci yüzyılın başında birleşik Okinawa krallığının kurulmasıyla (krallık aynı zamanda merkez dışındaki adaları da az çok kontrol etmekteydi), dişi-erkek sistemi resmileşti ve köy *nuru*ları (rahibeleri) eğitilerek merkez hükümet tarafından atandılar.

Okinawa'nın ana adasındaki genelleştirilmiş yaratım hikâyesi, "ulusal"dan ziyade yerel referanslarla başka Ryukyu adalarında da tekrarlandı. Ouwehand, Okinawa'ya hiçbir referans yapmayan Hateruma Adası'nda da benzer bir hikâye kaydetmiştir. Ayrıca kız-erkek kardeş kurucu ilahlarının başlangıç mitine hem daha güneyde Tayvan ve Filipinler'de hem de daha kuzeyde Japon başlangıç mitlerinde rastlanabilir.

Ryukyu halkı için iki ayrı âlem mevcuttur: İnsanlara ait olan ilk âlem çoğu insanın çıkarlarıyla ilgilenir. Diğeri, yani *kang*ların âlemi ise zayıf bir biçimde tanımlanmış, dağılmış ve açık bir biçimde kavramsallaştırılmamıştır. *Kang*lar o âlemde yaşarlar ancak sıradan dünyada da tezahür edebilmektedirler. İki dünya arasındaki geçitler, en azından insanların söz konusu olduğu durumlarda kutsal korular (*utaki*), pınarlar ve diğer âleme erişim sağlayan mağaralardır. Ancak her şeyden öte, *kang*lara bireylerin ve ailelerin yaptıklarının bilgisi ocak aracılığıyla ulaşır.

Ainu

Şu an Yamato kültürü tarafından neredeyse tamamen özümsenmiş olan bir başka yerel kültür de Ainu kültürüdür. Ja-

poncadan farklı bir dil konuşan Ainular, erken dönem Japonya tarihinde Honshu'da ve Hokkaido Adası'nda yaşıyorlardı. Honshu'daki Ainular (ya da Japonların Emishi adını verdiği onlara çok yakın bir kültür) Heian dönemi öncesi ve sırasında Yamato krallığının genişlemesinin bir sonucu olarak yavaş yavaş Japon nüfusunun içine karıştılar. Kamakura döneminde Kuzey Honshu'daki Ainu kültürü resmen ortadan kaybolmuş, geride yer isimleri ve bazı tanımlanamayan kültürel etkiler bırakmışlardı. Ainu kültürü, Hokkaido'da ve Güney Sakhalin adalarında bağımsız bir kültür olarak yaşamaya devam etti. Hiçbir zaman sayıca fazla olmayan (Hokkaido'da yaklaşık 16 bin Ainu yaşıyordu) Ainu halkı, on dokuzuncu yüzyılda Hokkaido Japon yerleşimine açılında bir kez daha Japonların kültürel, demografik ve politik baskısına maruz kaldı. Günümüzde ise bağımsız bir kültür olarak resmen ortadan kaybolmuştur. Geriye kalan bazı topluluklar, bilhassa turizm sebebiyle kültürün bazı yönlerini devam ettirmektedir. Ainu soyundan gelenlerin sayısı günümüzde 18 bin kişi civarındadır.

Ainu, çok daha büyük olan kuzey kutbu yakınlarındaki kültürün unsurlarından biriydi. Japonlar tarafından uygulamalarını bırakmaya zorlanana ve tam zamanlı çiftçiler olana kadar ekonomileri, geçimlik darı tarımıyla birlikte avcı-toplayıcılık karışımına dayalıydı. Politik ekonomilerindeki önemli bir unsur da deniz ticaretiydi ve geniş, bindirme kaplamalı tekneleri Kuzeydoğu Asya adaları ve muhtemelen anakara arasındaki sularda seferler yapıyordu. Bu açıdan Asya'da, Sibirya ve Tunguska'daki kültürel akrabalarından ve Kuzey Amerika'nın kuzeybatı kıyısı kültürlerinden farklı değillerdi.

Savaşçı insanlar olan Ainu halkı, Deniz İnsanları komşularına; muhtemelen Hokkaido'nun kuzeyindeki ada zincirlerinde yaşayan ve antropologların Okhotsk Kültürü dediği kültürün üyelerine ve daha sonra da, daha on sekizinci yüz-

yılda kendilerini kontrol altına alan Japonlara karşı mücadele verdiler. Pek çok Ainu miti, Deniz İnsanlarına karşı verilen mücadeleyi ya da vernikli eşyalar ve metal işleri gibi değerli ürünler için başvurdukları Japon halkının ihanetini anlatır.

Siyasi açıdan Ainu halkı, küçük gruplar ya da birkaç haneye bölünmüş yaklaşık yüz kişiden oluşan topluluklar halinde organize oluyordu. Bu topluluklar, bir *kotan* ya da bölge üzerinde hak iddia ediyor, buralarda yalnızca kendilerinin avlanma, balık tutma ve toplayıcılık hakları oluyordu. Her bir *kotan*, dağ sıraları arasında akan bir nehir vadisinin ortasında yer alıyordu. Destanlardan edinilen kanıtlara bakılacak olursa akınlar ve çatışmalar oldukça yaygındı. Her ne kadar kişinin kendi anne tarafından olmayan biriyle evlenmesi topluluklar arasında belirli bir ilişki ve dolayısıyla belirli bir kültürel benzerlik getirse de topluluklar genelde birbirlerinden oldukça izoleydi.

Erkekler savaşçı ve avcı, kadınlarsa toplayıcı ve insanlara rehberlik etmek için görü sağlayan şamanlardı. Aktivite alanları farklı olsa da kadınlar erkeklerden alt seviyede değildi ve sıklıkla kendi annelerinin soylarından ya da "kuşak grup"larından gelen büyük bir güce sahiplerdi: Aynı anne soyundan gelen kadınlar *kut*, yani o gruba has bir dokumaya sahip olan dar bir kuşak takıyorlardı. Bir kadının gelini aynı kuşak grubundan olamazdı ve bu sebeple de, erkeklerin kuşakları görmeleri ve hatta onlar hakkında konuşmaları bile yasak olduğundan Ainu halkının doğurganlığını kadınlar kontrol ediyorlardı. Ainu mitlerinde kadınlar genellikle güçlü ve hatta savaşçı olarak tasvir edilirlerdi. Erkeklerin yanı sıra savaşırlardı ve davetsiz misafirleri def etmede ya da kendi başlarına avcılık, balıkçılık dahil olmak üzere gündelik işleri çekip çevirmede mükemmel derecede becerikliydiler.

Ainu dinini anlamak için iki temel kavram vardır: *ramat* ve *kamui*. *Ramat*, hem bitki hem hayvan tüm canlı varlıkların ve

özellikle de insan ırkıyla bağlantılı objelerin sahip olduğu içkin güçtür. Ramat, tam ve işlevsel olan bir objede yer alabilen sezgisel olmayan bir güçtür ve bu objeyi yıkım ve ölüm sonucunda terk eder. *Ramat*, Polinezya'nın *mana*'sına ve şaşırtıcı olmayan bir biçimde Japon *kami*'sine oldukça benzerdir. Bir objenin yok olması, *ramat*'ının onu terk etmesine sebep olur; tıpkı o varlığın ölmesi gibi. İnsanlar gibi daha büyük, daha karmaşık varlıkların, araçlar ya da tohumlar gibi daha basit aletler ve varlıklarınkinden daha fazla *ramat*'ı vardır.

Kamui de Ainu dinindeki ilahlardır. Bazıları daha güçlü, bazıları daha güçsüz birkaç alt sınıf içerir. *Pirika kamui* (iyi *kamui*), *wen kamui* (hasmane, kötücül) ve *koshne* (nötr) arasında temel bir fark vardır. Yine belirtmekte yarar vardır ki Ainu ve Japon kavramları arasında bariz bir benzerlik mevcuttur; bu kültürlerin ya ortak bir kökeni paylaştıkları ya da uzunca bir süre boyunca birbirlerini ortak bir biçimde etkiledikleri açıktır. *Kamui*ler insanlardan farklı değildirler. Tıpkı insanlar gibi onlar da yaşarlar, severler ve hatta ölürler. Yine de, memleketlerinden ayrılıp Ainu topraklarını ziyaret ettiklerinde aşırı derecede güçlü olabilirler. *Kamui* ve Ainu halkı arasında çift taraflı bir ilişki vardır. Ainu dini tutumlarının merkezinde *kamui*lere yapılan adaklar yer alır. Bu adaklar şarap, yiyecek ve değerli eşyaları –bunların en önemlisi *inau*– içerir. Her *kamui*'nin o ilaha özel bir *inau* türü vardır. *Inau* sadece insanlar tarafından yapılabilir. Söğüt ağacından ya da başka bir ağaçtan kalın bir çubuk kullanan zanaatkâr, değneğin ucuna dikkatlice kıvrılmış şeritler oyar. Hâlâ değneğin ucuna yapışık olan bu şeritlerden mevzubahis *kamui*'ye uygun şekiller yapılır. Tek işlevleri, onları yapan kişinin saygısını ve becerilerini göstermek olmasına rağmen *inau*lar da kendi çaplarında *kamui*lerdir. *Inau* uygun yerlerde; ocağın önü, nehir kıyısı, hasta bir kişinin yatağının başında toprağa saplanır ve buralarda yiyecek ve içecek adakları yapılır, şarkı söylenir

ve dans edilir. *Yukari* şiirlerinden öğrendiğimiz kadarıyla *kamu*iler adaklara ve *inau*lara fazlasıyla bağımlıdırlar. Yiyecek, şarap adakları ve diğer adaklar olmaksızın bireysel *kamui*nin gücü azalacak, sonunda da *kamui* can çekişmeye başlayacaktır. Beceriyi aktarmaya yarayan *inau* olmaksızın ya alıcı *kamui* onu edinemeyecek ya da almasına rağmen bundan kimin sorumlu olduğunu bilemeyecektir.

Kamui herhangi bir şekil alabilir ve insanların adaklarına karşılık verdikleri zaman hayvan, ağaç ya da bitki örtüsü "kılığı"na "bürünürler". Bir balık ya da balina, bir ağaç ya da hayvan, ilah kendi topraklarına döndüğünde Ainu halkına bu şeyleri sunan *kamui*'nin dış kıyafetidir. Bu dış kıyafetler, *kamui* tarafından çıkarılarak, ziyaret edilen insan için hediye olurlardı. İlahın *ramat*'ı, büyük saygı gösterilmesi gereken objeyle hâlâ bağlantılıydı. İyi bir av yakalayan bir avcı ya da etli bir zambak soğanı bulan bir toplayıcı, *kamui*'den bir hediye alıyor demekti.

Bu uygulama, yirminci yüzyılın başlarına dek devam eden ayı ritüelinde örneklenmiştir. Genç bir ayı yavrusu bir yıl boyunca beslenir, ardından oklarla öldürülürdü. Eti yenerek bitirilir ve kürkü kullanılırdı fakat bir hafta boyunca ayı sergilenirdi ve kendisine şarap ve eğlence sunulurdu; sonunda ayı ilah, "kıyafetleri" olmaksızın memleketine geri gönderilirdi: Ayı yavrusunun, kendisini ağırlayanlara hediye olarak bıraktığı içi boşalmış bedeni. Ayılar genel olarak Ainu halkı için çok önemliydi. Kendi deneyimlerine göre en büyük toprak yırtıcısı olan ayılar (Hokkaido kahverengi ayısının alt-türü olan Asya kahverengi ayısı *Ursus arctos*, Amerikan boz ayısıyla bağlantılıdır), insanlara karşı genellikle cömert ve kibar olarak değerlendirilirlerdi. Bunlar aslında, insan ırkını ziyarete gelerek şarap ve *inau* adakları talep eden ve insanlar keyfini sürsün diye ardında dünyevi kabuğunu –kürk, et ve ayının kemikleri– bırakan dağ tanrısı Nuparikor Kamui tara-

fından giyilmiş dış kıyafetlerdir. Genellikle insanlar ayılara düzgün ritüeller ve adaklar sunmadıkları için canavar ayılar da *–ararush–* yaşardı. *Ararush*lardan korkulurdu; çünkü bunlar avcılara zarif bir biçimde kıyafetlerini sunmamakla kalmaz, insanlara musallat olup saldırır, somon balıklarını kendilerine saklamak için nehir sularını engeller ve geyikleri ve diğer av hayvanlarını korkuturlardı.

Ainu kozmolojisinde dört âlem vardır. Bunlardan ikisi olan yeryüzü âleminde ya da kara kütlesinde (Hokkaido) ve ufkun oradaki deniz adaları âleminde insanlar yaşardı: Birinde Ainu halkı, diğerinde de düşmanları, yani Japonlar ve Okhotsklar. *Kamui*ler, her açıdan insanlarınkine benzer olan kendi âlemlerinde yaşar, sıklıkla gökyüzündelermiş gibi tasvir edilirlerdi. Dördüncü âlem, yaşamda kötü davrananların olduğu derinlerdeki soğuk bir âlemdi. İster insan ister *kamui* olsun, böylesi kederli ruhlar, o rutubetli ve karanlık âlemde dolanmaya mahkûm olurlarken düzgün davrananlar, misafirperverlik gösterip ritüelleri gerçekleştirenler yeniden doğmak üzere serbest kalana dek Ocak Tanrıçası tarafından ocakta saklanırlardı.

MODERN DÜNYADA JAPON MİTİ

Japonya modern bir devlet olmuştur ve en azından 1950'lerden beri de aşırı modern bir devlettir. Pek çok yapısı Kuzey Amerikalı biri için tuhaf görünse de bunlar tarihi Japon kültürünün modern dışavurumlarıdır. Nüfusun çoğunluğu (%99'la dünyanın en yüksek oranlarından biri) okur-yazardır. Tüm modern teknolojik cihazlar nüfusun erişimine açıktır. Ülke serveti, oldukça adil bir biçimde dağılmaktadır. Ulaşım olanakları emsalsizdir.

Ancak bu modern ortamda bile mitin bir yeri vardır. Mit, dinin dışavurumlarından biridir ve Japonların çoğu, dindar

olmadıklarını iddia etseler bile, yine de oldukça yüksek bir sıklıkta dini ritüeller gerçekleştirirler. Üstelik çoğu kişi de Japon mitolojisinin genel baskısından haberdardır. Japon halkının mitleri gerçek olarak kabul edip etmemeleri farklı bir konudur.

Kesinlikle pek çok Japon'da *Nihon-damashii* (Japon ruhu) bilinci vardır. II. Dünya Savaşı öncesinde ve sırasında Japonların eylemlerini destekleseler de desteklemeseler de, Japonların çok büyük tersliklere rağmen cesurca savaştıklarının farkındadırlar. Ayrıca esasen, pek çok mitte belirtilen Japon bakış açısına göre kazanmak her şey demek değildir: Bir tarza sahip bir şekilde savaşmak çok daha önemlidir. Japon mitinin büyük kahramanları genellikle kaybedenlerdir; ancak bunlar gözleri sonuna dek açık kalarak kaybetmiş ve özgün bir tarzda ölmüşlerdir.

Japon miti bu sebeple, eylemler için bir şablon sunduğundan modern dünyayla alakalı değerlendirilir. Kişi ister bir samuray ister bir *sarariman* (maaşlı ofis çalışanı) olsun, ondan sebatkâr bir biçimde savaşması, sadık olması ve gerektiği takdirde her şeyi feda etmeye hazır olması beklenir. Bu davranış şablonuna sadece bir kısmın uyması ise konumuz dışındadır.

Japon miti aynı zamanda, farklı yaşam türleri için de bolca örneğe ya da davranış kalıbına sahiptir: Kurnaz tilkiler, vahşi ilahlar, derin düşüncelere dalmış âlimler ve kendi sonları pahasına güç elde eden münzeviler. Bu tematik mitler modern Japonya'da filmler, tarihi diziler, samuray drama filmleri, reklamlar ve çizgi romanlar olarak tekrar tekrar ortaya çıkarlar.

En güçlü ve dayanıklı mit hâlâ Japon emsalsizliği mitidir. Bu, Japonların fiziksel, zihinsel, kültürel ve ailesel özelliklerini kapsar. Fiziksel âlemde, Japonların sözde sahip olduğu bazı eşsiz karakteristikleri hakkında tekrar eden fikirler âlimler ve yazarlar tarafından yayılıp durur. Ailesel âlemde, her

aile imparatorluk hanesinin *bunke*'si (yan hane) olduğu, dolayısıyla da semavi ilahların soyundan geldiği için Japonların özel olduğuna dair inanç nüfusun büyük bir kesiminde hâlâ varlığını sürdürmektedir. Tüm bu hisler, Japon kültürünün doğumu sırasında ortaya çıkan mitin alt katmanına dayanır.

JAPON MİTOLOJİSİNİN KAYNAKLARI

Japon mitolojisi hakkında bilgi edindiğimiz başlıca iki ana kaynak vardır. Hem Şinto hem de Budizmin içlerinden mitlerin alındığı yazılı kutsal kitapları mevcuttur. Bu yazılı eserlerden birkaçı, örneğin Hıristiyan İncil'ine atfedilenle aynı inkâr edilemez gerçeklik statüsüne sahiptir. Bununla birlikte, yine İncil gibi onlar da ahlaki kaideler, ritüel gereklilikler ve dünyanın açıklanmasının yanı sıra ilahların ve kahramanların mitlerini anlatır.

İkinci kaynaksa, genellikle *küçük geleneğin* sözlü mitlerini kaydeden etnologların çalışmalarıdır. Yanagida (aynı zamanda Yanagita) Kunio ve Origuchi Shinobu ile başlayan Japon etnologlar en uzak, sıklıkla ücra köylerdeki gelenekleri, mitleri, halk hikâyelerini ve ritüelleri kaydetme konusunda oldukça özenli davrandılar. Kindaichi Kyosuke ve Chiri Mashiho gibi diğerleri de aynısını Ainu kültürü için yaptı.

Şinto Kutsal Kitabı

Şinto mitolojisini aktaran başlıca eserler, Heian dönemi sırasında derlenen sözde tarihlerdir. Bunlardan ikisi başlıca öneme sahiptir: *Kojiki* (Kadim Meselelerin Kaydı, takriben MS 712 yılında derlenmiştir) ve *Nihonshoki* (Japon Tarihi Kayıtları, takriben MS 720 yılında derlenmiştir; sıklıkla *Nihongi* olarak geçer). Her ikisi de mitsel zamanlardan ilk imparatorların hükümdarlıklarına dek Japon ulusunun mitsel (ya da

en azından doğrulanamayan) ve tarihi kayıtlarının bir karışımını sunar. On sekizinci yüzyıla dek her iki çalışma da fazla itibar görmüyordu; yine de *Nihonshoki*, *Kojiki*'den biraz daha saygındı. Ancak on sekizinci yüzyılın ortasında *Kokugaku* (Ulusal Öğrenim) âlimi Motoori Norinaga, 49 ciltlik devasa eseri *Kojiki-den*'i (*Kojiki* üzerine bir tefsir) yazmaya başladı. Onun görüşüne göre, Konfüçyüs veya Budist etkileriyle lekelenmemiş geleneksel Japon mitleri, Japon halkının ayrıcalıklı tarihiydi. *Kojiki*'nin ve onunla birlikte *Nihonshoki*'nin yükselişi bu sebeple, açık bir biçimde Tokugawa mutlak idaresinin zayıflamasıyla ilintili politik ideolojilerden türemişti.

Her iki kitap da benzer bir yapıya sahiptir ve çok az farklı formatlarda hemen hemen aynı materyali sunar. Yine de *Nihonshoki*, mitlerin bir dizi alternatif versiyonuna yer verirken "Bazıları şöyle, bazıları ise tam aksini söylemekte..." gibi ifadeleri de barındırmaktadır. *Nihonshoki* aynı zamanda Çin etkisinin izlerini çok daha fazla gösterip bu kaynaktan terimler ve açıklamalar ödünç alırken, *Kojiki* ise çok daha kasıtlı bir biçimde Japon etkisindedir. Her iki kitap da içinde kısa bölümler barındırır; bunların en eskisi ilahların eylemlerini tarif ederken, en yenisi de namlı imparatorların saltanatları sırasında olan olayları anlatır. *Nihonshoki*'de vurgu bu ikinci konudadır ve *Kojiki*'de önemi azaltılmış olan Budizmin gelişiyle alakalı olayları da içinde barındırır. İkincil önemde ve şöhrette bir dizi başka derleme de mevcuttur. Bunlardan biri, *norito* (coşkulu dualar) koleksiyonu olan *Engishiki*'dir. Bir diğeri olan *Fudoki* de yerel mitler, adetlerin kayıtları ve Heian döneminde Japonya'nın çeşitli bölgelerinden toplanan yer adları dizinlerinden oluşan bir koleksiyondur. Bunlardan geriye sadece bazı kısımlar kalmıştır ve bunların sadece küçük bir kısmı İngilizceye çevrilmiştir.

Kahramanlık mitlerinin ya da geç dönem mitlerin kaynakları kaydedilmiş ya da en azından çeşitli formatlarda bunlar-

dan bahsedilmiştir. Şarkı ezber metinleri, oyunlar ve romanlar sıklıkla birbirleriyle çelişseler de Japon mitleri için zengin bir kaynak sağlarlar. Gerçi hepsi bu yazından olmasa da bazıları, örneğin *Heike Monogatari* (Heike'nin Hikâyesi) Japonca dışında dillere çevrilmiştir.

Mevcut olan bir başka zengin kaynak da grafik sanatlardır. Japon resmi ve heykelinin yanı sıra vernikleme ve mineleme gibi sanatsal işler de sıklıkla mitsel temaların dışavurumlarıdır. Budist bilgeler, kahramanlar ve ilahlar gibi gözde imgeler, zaman zaman nesir ya da şiir halindeki yorumlamalar eşliğinde sanat eserlerinde kopya edilmiş ve resmedilmiştir. Daruma (Zen'in mitsel kurucusu) ve Ni-o tapınak muhafızları gibi bazılarının portreleri günümüzde insanlar tarafından hâlâ "mitselleştirilmektedir": İnsanlar kuvvet sağlamak için hâlâ Daruma bebekleri yapmakta, onların çıplak ayakları için hâlâ dev Ni-o hasır sandaletler sunmaktalar.

Budist Yazını: Sutralar ve Tefsirleri

Budist yazını engindir. Shakyamuni'nin ölümünün ardından, kırk beş yıl boyunca vaazlarında söylediklerini yazıya dökme girişimi başlamıştı. O zamanlar bile fikir ayrılıkları vardı. Bazı müritler şöyle tartışıyorlardı: "Evet, haklısın, Buda muhtemelen belirli bir olayda böyle böyle demişti ama başka şartlar altında ise bana başka bir şey dedi."

Bundan yaklaşık yüzyıl sonra gerçekleşen ikinci bir pan-Budist konferansı daha çok materyal sağladıysa da ne fikir ayrılıklarını azalttı ne de birleşik bir kutsal eser ya da Nicene öğretisindeki Hıristiyanlık için kaydedilen esaslara benzer herhangi bir ifade oluşturdu. Buda'nın müritleri Doğu ve Orta Asya'ya yayıldıkça, önemli saydıkları konuları açıklamaya ya da sorunları çözmeye çalışarak daha çok kitap yazdılar. Ayrıca başka fikirlerle; Pers İmparatorluğu'ndan Zer-

düştlük, Tibet'teki Bon ve hatta Hıristiyanlıkla tanışarak Buda'nın vaazlarını bunların ışığında yorumlamayı denediler.

Ana Budist yazılı eserleri sutra (Sanskritçede dizi anlamına gelir) halinde düzenlenmiştir. Shakyamuni'nin vaazlarını da içerir biçimde bu sutralar, ya Budist doktrinin ana noktalarına yönelik kısa açıklamalar ya da konu üzerine uzun makalelerdir. Japonya göz önünde bulundurulduğunda iki sutra önemli rol oynar: Elmas Sutra ve Lotus Sutra. Budizmin çoğu Japon versiyonu, kendi düşüncelerine göre ya birini ya da diğerini merkeze koyar. Bizim bakış açımızdansa asıl sorun, bahsedilen mitolojik karakterlere bu çalışmalarda çok az rastlamamızdır.

Hint, Çin, Tibet ve artık mevcut olmayan Orta Asya metinlerinin çeşitli tefsirlerini içeren diğer yazılı eserler, Japonya'daki Budist mitolojinin büyük kısmını yapılandıran kaynaklardır. Üzerinde az çok mutabakata varılan kutsal metinler *Daizo kyo* (toplu Budist yazılı eserleri) formunda bulunurlar; ki ne kadar engin olsalar da Budist kaynaklı yazılı eser olarak değerlendirilebilecek yazıların sadece bir kısmını kapsamaktadırlar. Bu yazılı eserlerin çoğu ortadan kaybolmuş ya da az popülerleşmiş olsa da, bazı âlim veya rahiplerin gözünden kaçmamış olsan eserlerden uyarlanmışlardır.

Budist mucizeleri ya da mucize yaratıcıları tarafından veya onlar hakkında anlatılan halk hikâyeleri ve ahlaki masallar da Japon Budist mitolojinin kaynaklarıdır. Çoğu *Konjaku Monogatari* gibi koleksiyonlar halinde derlenen ancak sadece bazıları Japoncadan çevrilen bu hikâyeler ilahlar, Budalar ve onlarla güçleri hakkındaki mitlere dair iyi bir kaynak sağlar.

Ainu *Yukari*

Ainu halkının kendilerine özgü bir yazılı eseri yoktu. Belki de bunun sonucu olarak halka açık bir biçimde sergilenen, oldukça kapsamlı bir sözlü geleneği sürdürmeyi başardılar. Ainu

mitolojisinin çoğu kısmı, bir şarkıcının bir ilahın maceralarını manzum halde söylediği *kamui yukar* ya da "ilah destanları"nda sürdürülür. Bazıları son derece uzun (7000 dizenin üzerinde) olan bu destanlar, *kamui*'nin ya da kültürel kahramanın karakterine uygun olan bir şarkıcı tarafından söylenirdi. Bir hikâyeyi şiirsel formatta söyleyebilen bir kimse büyük saygı görürdü. Babadan oğula, anneden kıza geçen bu şiirler, ilahların ve kahramanların yaptıklarıyla ilgilenirdi. Resmi toplantılarda söylenir, zaman ve diğer aktiviteler el verdiğinde eğlence aracı olarak hizmet ederlerdi. On dokuzuncu yüzyıl sonu ve yirminci yüzyıl başında Batılı misyonerler ve Japon etnologlar (ve nihayetinde bu disiplinlerde eğitim almış bazı Ainulular) koruma niyetiyle bu şiirleri –*yukari*– kaydetmeye koyuldular. Ainu halkının kendi dini uygulamalarının yanı sıra *yukari* ezberleme geleneğine duydukları güçlü ilgi, bunların büyük bir kısmının korunmasını sağladı. Bunun anlamı ise günümüzde mevcut olan şiirlerin çoğunun Ainu'ya özgü olmayan bir duyarlılıktan süzülmüş olmasıdır. Böyle bile olsa, Ainu yaşamının başlıca meselelerini anlayabilmekteyiz: Onları çevreleyen doğa, sosyal ilişkiler ve aile meseleleri.

Genellikle ilah *yukari*leri, kahraman *yukari*leri ve insan *yukari*leri olarak sınıflandırılan *yukari*ler, esasen bu üç kategorideki bireylerin hikâyelerini tekrar ederler. Çoğunlukla birinci ağızdan anlatılan, insanların ve ilahların yaşamlarıyla eylemlerini anlatan uzun efsaneler olma eğilimindedirler. Aynı olayları farklı oyunculara atfeden ya da belirli bir karakteri karşıt özelliklerle anlatan *yukari*ler bazen birbirleriyle çelişirler. Küçük, görece olarak izole gruplar halinde organize olan bir kültürün sözlü geleneğinde bunu görmek şaşırtıcı değildir.

Ryukyu Mitleri

Ryukyular, daha önce de bahsedildiği üzere muhtemelen dünyadaki en az mite eğilimli halktır. Çeşitli türdeki ritüel

uzmanları da dahil olmak üzere çok az sayıda Ryukyulu, köken ya da ilahların mitlerini tartışmaya veya herhangi bir şekilde metafizik meseleleri konuşmaya ilgi gösterir. Daha önce tartışıldığı üzere, bazı köken mitleri adalardan bazılarında toplanmıştır; bu mitler hem güneyde (Tayvan ve Filipinler) hem de kuzeyde (Japonya) bulunan köken mitlerine benzerlik göstermektedir. Münferit mit bölümlerinden kitabın çeşitli yerlerinde bahsedilmiştir ancak Japon veya Ainu mitolojileriyle karşılaştırılabilecek fiili bir Ryukyu mitoloji "yapısı" yoktur.

Kaynakların kendisi çelişkili ve zaman zaman da şüpheli olduğundan Ryukyu mitolojisini karakterize etmek güçtür. Başlıca iki kaynak kategorisi mevcuttur. Aralarında Norbeck, Ouwehand, Sered ve Robinson'ın ve Batı dillerine çevrilmeyen fazlaca Japon âlimin yer aldığı bir dizi etnolog ve antropolog, Ryukyuların dinini ilk elden incelemiştir. Bu çalışma küçük ada topluluklarından birine odaklandığı için çoğu durumda sınırlıydı ve mümkün olan genelleştirme derecesi de kısıtlıydı. Yine de bu çalışmalar, ilgili insanlar hakkında ilk elden bilgi sağlamıştı.

İkinci bilgi kaynakları olan yazılı kayıtlardan üçü gayet önemlidir. İlki *Omoro Soshi* 1531-1623 yılları arasında toplanmıştır. *Omoro Soshi* şiir ve edebiyat antolojisiydi ancak mitolojik temaları da içeriyordu. 1609 itibariyle Okinawa krallığı, Güney Kyushu'nun Satsuma efendilerinin tebaası haline gelmişti. Bu koleksiyon da hiç şüphesiz Japonların meselelerini yansıtmaktadır. Aynı durum ikinci kaynak için de geçerlidir. Bir Budist keşiş olan Taichu-shonin, 1638 yılında *Ryukyu Shindo-ki*'yi yazdı. Bu eser, onun kendi Japon Budizmi düşünceleri ile bir misyoner olarak rol aldığı Okinawa arasında paralellikler bulmaya çalıştığı bakış açısını yansıtıyordu. Son olarak da bir politikacı ve âlim olan Tomohide Haneji, Taichu'nunkine benzeyen ama daha detaylı olan *Chuzan Seikan*'ı yazdı.

DİL VE YAZIM

Japon kültürünün mitlerle alakalı olan önemli bir yönü de Japon dilidir. Japonca, Kore ve Mançu dillerini de içeren Ural-Altay dil ailesinin bir parçasıdır. Bunlar eklemeli dillerdir; yani kelimeler dilin fiil, nezaket seviyeleri, zamanlar ve benzeri yönlerini belirtmek üzere anlamsız nesnelerden oluşturulmuştur. Gerçi Japonca özünde ideogram içeren *kanji;* yani Çince karakterlerle yazılır. Çincede, Japoncadaki eklemelerden yoktur; dolayısıyla Japonlar da gereklilikten ötürü, bu eklemeleri (bunlardan biri olan *katakana,* Çince karakterleri düzgün okumak konusunda kıt akıllı oldukları düşünülen kadınların Budist kutsal metinlerini kolayca okumaları adına icat edilmiştir) yazmak için iki seri hece işaretleri tablosu (ünlü ve ünsüz harfleri belirten karakterler) geliştirmiştir. Bunun sonucunda ise Japoncadaki pek çok kavram, biri Japon yerel kaynaktan ve diğeri Çince kaynaktan gelen iki kelimeyle açıklanmaktadır. Dahası, her bir Çince karakterin eşsiz bir anlamı olsa da bunların "okunuşu"; o karakterle ima edilen ses Japoncada pek çok anlama gelebilmektedir.

Tüm bunlar Japon mitolojisinde sonuçlar doğurmuştur. İsimler, sık sık da mitolojik varlıkların ve nesnelerin karakteristikleri onların adlarının, konumlarının ve eylemlerinin alternatif okumaları/yorumlarından kaynaklanabilmektedir. *On yomi*'de (Çince okuma) bir anlamı olan bir isim, kasıtlı olarak *kun yomi*'denmiş (Japonca okuma) gibi okunabilir ve anlamı da okumaya göre değişir. Örnek vermek gerekirse; çoğu kişi *görmedim, duymadım, bilmiyorum* şeklindeki üç maymundan haberdardır. Japon mitolojisinde bunlar yol *kami*'si Sarutahiko-no-kami ile ilişkilidir. *Saru* kelimesi Japoncada maymun, *ta* ise pirinç çentiği anlamına gelir. *Kami*'nin adının Çince yorumunda, *kami*'nin adına benzer sesler çıkaran maymun ve tarla karakterleriyle yazılır. Bu da ilahı may-

munlarla ilişkilendirir; ancak *Kojiki* ya da *Nihonshoki*'de Sarutahiko'dan bahsedilen yerlerde böyle bir alaka yoktur. Eski Japoncada fiil eki olan *-saru* ya da *-zaru* olumsuz emir ekidir. Bu sebeple, muhtemelen Budist bir kaynaktan alınmış olan görme, duyma, bilme tavsiyesi üç maymunla resmedilen bir cinas olarak, etkin bir biçimde Sarutahiko'yla ilişkilendirilmiş olabilir.

JAPON MİTLERİNİ YORUMLAMA

Japon miti diğer mit sistemlerine, genel mit anlayışına ve Japon kültürüne nasıl uymaktadır? Japon mitolojisini asıl kaydedenler ve yorumlayanlar Yanagida (aynı zamanda Yanagita) Kunio ve Origuchi Shinobu adında iki etnologla onların öğrencileriydi. Özellikle Yanagida "Japon halkının orijinal yaşam şartlarını" yeniden oluşturmaya çalışmakla fazlasıyla ilgileniyordu. Aslında daha evvel bahsedildiği üzere, Japonya'nın mezralarındaki ve köylerindeki *"küçük gelenekler"*e odaklanmıştı. Japon mitlerinin çeşitli yorumları (ve yorum metotları) mevcuttur. Bunların çoğu spekülasyona ve bazı ezoterik şablon karşılaştırmalarına dayandığından sıklıkla doğru olan tek bir yorum yoktur: Belki de isabetli olan birden çok açıklama mevcuttur. Daha öne çıkan bazı yorumlar aşağıda tanımlanarak açıklanmıştır.

Evrensel Türler

Çoğu Japon miti, dünyada anlatılan hikâyelerde açıkça görülebilen şablonları izler. Bir anlamda arketipsel temaların Japon dışavurumunu sunarlar. Bir örnek vermek gerekirse: İzanagi'nin karısını aramak için ölüler diyarına inmesi, yeraltındaki yemeklerden yediği için karısının gelmeyi reddetmesi ve İzanagi'nin karısına verdiği sözü çiğnemesi efsanesi, Per-

sephone ve Hades, Orpheo ve Eurydice mitleriyle paralellik göstermektedir. Bu hikâyelerle görsellerin ortak bir kaynaktan gelip gelmemeleri, bu mit türünün, yüzlerce yıllık tarih ve binlerce kilometrelik mesafelerle ayrılan iki kişi tarafından yeniden anlatılmaya değecek önemde olması kadar dikkate değer değildir.

Bunun anlamı, pek çok Japon mitinin tüm insanlık için sosyo-psikolojik açıdan önem taşıyan temaları tekrar etmesidir. İnsanlara dair umutlar ve korkular, kültürel açıdan kabul edilebilir kılıklarda sunulur ve yeniden sunulurlar. Bu sebeple de bazı mitlerin tanıdık gelmesi bizi şaşırtmaz.

Yapısalcı Yorumlar

Yapısalcı yorumlar evrensel türlerin araştırmasıyla ilgilidir. Bu teknikte yorumcu, farklı mitlerde, temalarla ilintili şablonlar –öğeler, davranış türleri, ana kahramanların tanımları, tüm bu üç unsur arasındaki ilişkiler– kurmayı hedefler. Örneğin Ouwehand (1964) ve diğerleri, bu yolla gök gürültüsü tanrısını kedibalığıyla ilişkilendirmiştir.

Japon mitolojisinin çoğu teması bu tür bir yapısalcı yaklaşımdan fayda sağlayabilir; bu onların başka yerlerdeki mitlerle ve daha evrensel temalarla karşılaştırılmasını sağlar. Kılıçların sürekli olarak belirmesi, onların geçtiği bağlamlar ve ayrıca yüksek/alçak, semavi ilahlar/yeryüzü ilahları arasındaki tekrar eden zıtlıklar da bu türün basit ilişkileridir. Tüm mitler bu tür bir analitik yaklaşıma uymasa da yıllarca süren yorumlamalar sonunda bir dizi analiz yapılmıştır.

Yayılma

Avrasya tarihöncesi dönemindeki kültürel ve genetik değişimler hakkında, üzerinde tartışılanın aksine aslında çok az şey bilinmektedir. Evet, bazı genel gerçeklerden haberdarız;

ancak bunlar genellikle "bundan sonra, demek ki bundan dolayı" (yani durum şu an böyleyse, her şey buna hazırlamıştır) düşünüşünün sonucudurlar. Onların kültürlerarası izlerini sürmek olası ise, o halde mitler çok daha muğlak bir tablo çiziyor gibi görünmektedir. Littleton (1995) Avrasya kıtasının (on altı bin kilometreden fazla mesafede!) iki ucundan iki mitin; Arthur ve Yamato-takeru'nun *kültürel bir yayılım* (bir kavim ya da kültürün tarihöncesi dönemlerde ayrılması ve bir kısmının doğuya ve bir kısmının da batıya gitmesi) sonucu olabilecek şekilde nasıl büyük benzeşlikler gösterdiğini ortaya koymuştur. Aynısı Ho-ori'nin deniz yaratığı eşinin hikâyesi için de söylenebilir. Avrupalı halk hikâyecilerinin Melusine miti olarak bildiği bu hikâyeye tüm Avrupa'da rastlanır: Bir Selkie ya da denizkızı soylu bir adamla evlenir, kocası onu banyoda gözetleyince de memleketi denize kaçar. Okuninushi'nin kayınpederinden kaçması da bir başka noktadır. "Devin kalesinden kaçma" mitine, uyuyan kurbanı uyandıran arp (ya da bir başka müzikal enstrüman) ve kovalayan kişilere karşı bir bariyer sağlayan çeşitli sihirli öğelerin kullanımı gibi spesifik unsurlara varıncaya dek, pek çok Avrupa halk hikâyesinde rastlanabilir; bu aynı zamanda İzanagi'nin yeraltına inişi mitinde de mevcut olan bir temadır.

Bir şekilde Arthur/Yamato-takeru hikâyesinden daha belirsiz bir biçimde de olsa izi sürülebilen başka yayılma belirtileri de mevcuttur. Kız-erkek kardeş kurucular mitine Japonya'nın güneyindeki ada zincirlerinden ta Filipinler'e dek rastlanabilir. Hikâyeler, ekolojik ve kültürel farklılıkları çıkardığımız takdirde oldukça benzerdirler. Bu şartlar altında, bu hikâyelerin ortak bir kaynaktan çıktığı veya insanlar arasındaki iletişim sonucunda ya da aynı insanların bugün bilinenden çok daha geniş bir coğrafi alana yayılmış olmasından dolayı buralara ulaştığı tahmininde bulunmak olasıdır.

Arkeo-Antropoloji Temelinde Yorumlama: Tarihöncesini Mitten Ayırma Girişimi

Çoğu Japon mitoloji öğrencisi, Japon halkının tarihöncesi dönemini mitlere bakarak anlamaya çalışmaya uğraşmıştır. Bu elbette ki tehlikeli bir girişimdir; özellikle de mitleri anlatanlarla, bundan yıllar ve hatta yüzyıllar sonra bunları yazanlar arasındaki fark düşünüldüğünde. Bunun sebebi sadece kayıt altına alınan kadim zamanlarda okur-yazar insanların yaşamıyor olması değildir; aynı zamanda soylu sınıfının üyesi olan yazarların, bildiğimiz kadarıyla kendi ideolojik ve politik gündemlerini dayatmak istemeleridir.

Böyle bile olsa, sırf *Kojiki*, *Nihonshoki* ve *Engishiki*'deki başlangıç mitlerinin farklı versiyonlarını karşılaştırarak erken dönem Japon halkının sürdürdüğü siyasi ve sosyal yaşama dair bir fikir edinebiliriz. Örneğin, fetheden Yamato'nun, "boyunduruk altına aldıkları" insanlarınkinden daha farklı bir politik gündemi olduğunu ya da çok çeşitli sosyal geleneklerin tanıdık ve yaygın olduğunu anlamak için fazlaca analize gerek yoktur. Örneğin Yamato-takeru komünal bir çukurla ilgilenir; ancak o ve ataları "göklere erişen saraylar"da yaşamaktadırlar. Arkeolojik kanıtlardan her iki yapının da kullanıldığını bilmekteyiz ve genellikle yönetici ağabey-kardeşler tarafından idare edilen komün çukurlarda yaşayanların, klan ve aile eğilimli Yamato sosyal yapısıyla değiştiğini görebilmekteyiz. Ayrıca cinsiyetler arasındaki ilişkilere de bir göz atabilmekteyiz. Kadınlar kadim Japonya'da, geleneksel, hatta modern Japonya'da olduklarından çok daha güçlüdürler. Erkek kardeşleri ve kocaları tarafından desteklenen, zaman zaman hedeflerini güç kullanarak gerçekleştiren kadınlar yöneticidirler. En büyük erkek evladın vâris olması durumu çoğunlukla bir kuraldan ziyade bir istisnadır. Yamato'da genellikle en küçük çocuk (birkaç tane sıralamak gerekirse; Amaterasu, Jimmu-Tenno, Yamatotakeru) vâris olurken geleneksel

Japonya'da muhtemelen Çin-Konfüçyüs etkisiyle bunun tam tersi gerçekleşiyordu. İlginç ancak şaşırtıcı olmayan bir biçimde, kadim toplumların bu iki özelliği; kadınların eşitliği ve en küçük erkek evladın vâris olması durumu ne Motoori ne de Yanagida –Japonya'nın geleneksel uygulamalarının iki ana taraftarı; ancak her ikisi de ataerkil Konfüçyüs etkili ahlak anlayışının neticeleridir– tarafından desteklenen özelliklerdi.

Bu yorumların çoğu, onlara başka bir yönden destek bulduğumuz için geçerlidir. Japonya'daki arkeolojik kazılar, mitlerde bahsedilen çukurların, silahların ve aletlerin kalıntılarını, kadim dönemde Japon adalarında yaşayan bir insan mozaiği tarafından tüketilen farklı yiyecekleri açığa çıkarmıştır.

Japon Emsalsizliği Mitleri

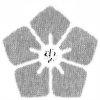
Ulusal Öğrenim okulunun on sekizinci yüzyıl âlimlerinden Motoori Norinaga, aslında bir mit yorumcusuydu. Japon kuruluş mitlerinin Japonya'ya özgü olduğuna ve bunların Japonya'nın dünya içindeki üstünlüğünü ispat ettiğine oldukça kuvvetli bir biçimde inanıyordu. O ve pek çok takipçisi, Japon mitlerinin doğasını dilsel çağrışımlara, detaylı soy kütüğü ve kronoloji tablolarına, kendi döneminde yaygın olan fikirleri klasik dönemde bulunan kalıntı parçalarıyla ilişkilendirmeye dayalı biçimde açıklamaya çalıştılar.

Yanagida Kunio da soruna, çok benzer bir bakış açısıyla metodolojik olarak karşıt yönden saldırdı. Japon halkının emsalsizliğinin, sıradan insanların ve ücra köylerdeki çiftçilerin yaşamlarında bulunabileceğine ikna olarak bu geleneklere ilk elden şahit olmak için yola koyuldu. Yanagita, köylülerin, *büyük geleneğin* soylu yazarlarının dayattığı Konfüçyüs, Budist ve Çin etkileriyle kirlenmediklerine inanıyordu. Bu sebeple de Japon geleneği ve kültürünün özü, çiftçilerin arasında bu-

lunabilirdi: Motoori ise bunun saçma bir fikir olduğunu düşünüyordu.

Bu iki görüş arasındaki farklı siyasi duruşa rağmen, böylesi bir yorumun ardındaki fikir "saf" Japon kültürünün yüceltilmesiydi. Hem Motoori'nin hem de Yanagida'nın okulu kısmen yabancılardan; Çinliler ve Avrupalılar'dan gelmesi beklenen kültürel tehditlere karşı Japon kültürünü destekleme girişimiydi.

2.
Mitlere Özgü Zaman ve Mekân

Japon felsefesinin Budizm ve Şinto'dan gelen iki baskın mitsel zaman çizelgesi, hem köken hem de başlangıç olarak birbirinden radikal biçimde farklıdır; ancak nihayetinde Japonya ve Japon halkı üzerinde yoğunlaşan tek bir ilerleyişte birleşirler. Japon mitlerinin Budist ve Şinto mitleriyle uzlaşı sağlamakta sıkıntı çekmemesinin belki de bir sebebi, tüm bu mitsel geleneklerin anlatımın büyük kısmını boş bırakması ya da en iyi durumda, bir başkası tarafından "doldurulabilmek" üzere üstünkörü bir şekilde anlatılmasıdır.

Şinto mitsel zaman çizelgesi dört çağa ayrılabilir. İlki semavi *kami*lerin ve yeryüzü *kami*lerinin mitsel çağıdır. Bu, göklerin ve yeryüzünün, buraların nüfusunun ve düzenlenmesinin yaradılış çağıdır. Bu dönemin sonunda yeryüzü her açıdan yaratılmıştır ve yeryüzü *kami*leri, semavi *kami*lerin uygun otoritesiyle kontrol altına alınmıştır. İkincisi imparatorlar çağıdır. Bu, en mitsel olanından en tarihsel olanına değin en eski imparatorların yaşamlarını detaylarıyla anlatır. Üçüncüsü olan Kahramanlar Çağı, çoğu bir parça tarihi gerçek de

içeren bir dizi güçlü savaşçı ve kahramanın eylemleriyle ilgilenir. Kahramanlardan bazıları imparatorluğun genişlemesi, bazıları da akrabaları ve klanları için savaşmışlardır.

Sonunda, modern zamanların da dahil olduğu, daha yerel mitler, hayalet hikâyeleri ve inanç paradigmalarının kapsamlı çağına gelmiş bulunuyoruz. Bu, Şinto ve Budist mitlerini büyük ve *küçük gelenekler*le birleştirerek modern Japonya'nın doğasıyla alakalı bir dizi modern miti de içerir.

Budist mitsel zaman çizelgeleri bu şekilde kolaylıkla kategorilere ayrılmazlar. Kabaca şu şekilde bölünebilirler: **1.** Esasen Buda'nın çağlarıyla ilgilenen, kıtasal, ağırlıklı olarak Hint kökenli mitler ve **2.** Japonya'da Budizmin kuruluşuyla ilgilenenler. Yukarıda bahsedildiği üzere bu zaman çizelgesi Edo ve modern çağların yerleşik dönemlerinde Şinto'ya karışır.

Japon takvimi hakkında da bir şeyler söylemek gerekir. Geleneksel Japon takvimi karmaşık bir olgudur. Hem yerel olan hem de Çin'den gelen düşünce anlayışları, mevsimlere, yıldızlara ve kehanet için kullanılabilecek alametlerin günlerle olan ilişkilerine büyük önem verdiğinden bu durum hiç de şaşırtıcı değildir. Takvim, Japonya'nın erken dönem tarihi boyunca birkaç kez değiştirilmiştir. Japonya modern bir devlet olup Batılı isimler yerine basit sayısal ay adlarıyla da olsa (Birinci Ay, İkinci Ay...) Gregoryen takvimini benimsediğinde bir kez daha değiştirilmiştir. Yine de bir tuhaflık kalmıştır: Yıllar genellikle, dünya çapında olduğu gibi miladi takvime göre değil, saltanatların adlarıyla belirtilmektedir. Bu sebeple 1925, Showa (Japon olmayan çoğu kişi onu Hirohito olarak tanır) imparatorunun saltanatının ilk yılı olduğundan Showa 1 olmuştur. Hirohito'nun oğlu 1989 yılında tahta çıkıp saltanatın adını Heisei olarak değiştirdiğinde yıl derhal Hesei 1 olarak değişmiştir; gerçi hâlâ Showa 63 olarak da bahsi geçebilmektedir. Bu sistem, dikkat çekici bir biçimde özgün olduğu beyan edilen çoğu mitsel tarihin muhtemelen tutarsız olduğunu kanıtlamıştır.

YARADILIŞ VE BÜTÜNLEŞME: BAŞLANGIÇ MİTLERİ

Kojiki, başlangıçta (eşleri olmayan) beş yalnız ilahın var olduğunu söyler. Toprağın kendisi tıpkı bir denizanası gibi biçimsizdi. İlk beşinden sonra altı tanrı nesli daha vücut buldu; bunlardan bazılarının eşleri de vardı. Yedinci jenerasyonun sonuncuları, İzanagi-no-mikoto ve eşi İzanami-no-mikoto adında bir dişi ve erkek çiftti. *Nihonshoki*'de kabaca aynı olan versiyonlar mevcuttur.

Tüm *kami*lerin oybirliği içindeki sesi tarafından bu ikisine Semavi Mücevherli Mızrak verildi ve yeryüzünü sağlam hale getirmeleri söylendi. İkisi, Semavi Uçan Köprü'nün üzerinde durarak sıvıyı bu mızrakla karıştırdılar. Mızrağı kaldırdıklarında ucundan dökülen damlalar katı adaları oluşturdu.

İki yaratıcı *kami*, adalara inip içinde yaşamak için semavi bir sütun ve bir saray inşa ettiler. Sarayı tamamladıktan sonra vücutlarının başka bir şekilde olduğunu fark ettiler. İzanagi'nin İzanami'ye şöyle dediği düşünülür: "Biçimlenen bedenimde, aktarmak için biçimlenen bir yer var. Bu sebeple, bedenimdeki aktarmak için biçimlenen bu yeri alıp senin bedeninde yetersiz olarak biçimlenen o yere yerleştirmek ve yeryüzünü ortaya çıkarmak istiyorum." (*Kojiki*, Phillipi'de alıntılandığı haliyle, 4:4). İzanami bunu kabul etti ve iki ilah, İzanagi soldan, İzanami sağdan olacak şekilde sütunun etrafında yürümeye, yeniden buluşup karı koca olarak cinsel ilişkiye girmeye karar verdiler. Sütunun etrafında döndüler ancak buluştuklarında İzanami "Ne harika! Ah, ne çekici bir genç!" diye haykırdı. İzanagi de onu gördüğüne çok memnundu fakat bir kadının erkekten önce konuşmasının yakışıksız olduğunu söyleyerek onu payladı.

Üreme işine başladılar; fakat önce kolları ve bacakları olmayan bir sülük çocuk, sonra da bir ada dünyaya getirdiler:

Nihonshoki'de sülük çocuğun ilk değil son çocuk olduğu anlatılır. Endişeli çift, danıştıkları kıdemli ilahlarca sorunun sütunun etrafında dönmelerinin ardından İzanami'nin uygunsuz bir biçimde ilk konuşan olmasından kaynaklandığı hakkında bilgilendirildi. Eylemlerini tekrarladılar, bu defa selamlaşmaları doğru sırada yaptılar. Sonuç olarak İzanami Japonya'nın sekiz adasını, ardından da pek çok başka ilahı doğurdu.

İzanami, doğarken üreme organlarını yakan ateş ilahını doğurduktan sonra öldü. Ölümü sırasında organlarından ve boşaltımından pek çok başka ilah daha doğdu. Toplamda on dört ada ve otuz beş ilahı dünyaya getirdi. Öfkelenen İzanagi, yeni doğan ateş ilahını öldürdü. Ölen ateş ilahının organlarından ve İzanagi'nin kılıcında toplanan kandan başka ilahlar doğdu.

Karısının ölümünden sonra İzanagi onu Yomi diyarında (yeraltı) ziyaret etmeyi diledi. İzanagi onunla yeraltının büyük sarayında buluştu ve İzanami de cehennemin *kami*'si izin verdiği takdirde yaşayanlar diyarına kocasıyla birlikte gitmeyi kabul etti. İzanagi sabırla bekleyeceğine dair verdiği sözü bozup karısını gizlice gözetleyince onun çürüyen cesedinin kurtçuklar tarafından yendiğini keşfetti. İzanagi kaçınca, gök gürültüsü ilahlarına ve onun hizmetkârlarına dönüşen kurtçukların eşlik ettiği İzanami de onun peşinden gitti. İzanagi yolu bir kayayla kapadı; ancak İzanami her gün bin kişinin ölmesi için İzanagi ve insanlarını lanetledi. İzanagi de insanlığı her gün bin beş yüz doğumla kutsayarak laneti def etti.

İzanagi, yıkanarak yeraltının pisliğinden kendisini temizledi. Kıyafetinin her bir unsurundan hem temiz hem de kirli olmak üzere pek çok ilah doğdu. Aynısı vücudunu yıkadığında da oldu: Yıkadığı her bir kısımdan bir *kami* oluştu. Çocuklarını gören İzanagi onları çeşitli bölgeleri yönetmek üzere atadı. Son üç çocuk; Amaterasu-o-mikami, Tsukiyomi-no-mikoto ve Susano-wo özellikle kutsanmış olduğundan, bunlar

cennet, gece ve okyanusu yönetmek üzere atandılar. Susano-wo hariç bütün *kami*ler babalarının emirlerine uyup görevlerini üstlendiler. Susano-wo ise annesi İzanami'nin kaybıyla ağlanıp sızlandığı için öfkeli babası tarafından Yomi'yi yönetmek üzere atandı. Ardından İzanagi, İzumo'da inşa ettiği saraya çekildi.

Susano-wo'nun Suçları ve Güneş Tanrıçası

Olması gerektiği üzere Susano-wo, Yomi'deki krallığına gitmek üzere yola çıkmadan önce kız kardeşi Amaterasu ile vedalaşmaya geldi. Amaterasu anormal olmayan bir biçimde silahlanıp zırhlanmış, saçlarını da erkekler gibi bağlamıştı (kadim dönemdeki kadınlar saçlarını açık bırakırlarken erkekler toplarlardı) ve bolca ok almıştı. Susano-wo yaklaşırken Amaterasu, tozu dumana katıp ayaklarını sert zeminde üst bacaklarına dek batacak şekilde yere vurarak bir savaş dansı icra etti. Susano-wo, tamamen iyi niyetli ve kız kardeşinin şüphelerinin de yersiz olduğunu söyleyerek ona itiraz etti. Ardından bu sözlerini kanıtlayacağını ekledi: Kız kardeşiyle ikisi, işkence usulüyle yargılama yapacaklardı. Görünüşe göre bu yaygın bir uygulamaydı ve Amaterasu da bunu kabul etti. Erkek kardeşinin kılıcını isteyip bunu üç parçaya ayırdı, bunları Semavi Kuyu'da yıkayıp çiğnedikten sonra tükürdü. Ağzından fışkıranlardan üç ilah oluştu.

Susano-wo kız kardeşinin *magatama* mücevherlerini istedi; Amaterasu, klan şefi olarak bunları savaş için takmıştı. Amaterasu saçının sağ topuzundaki mücevherleri verdi. Erkek kardeşi bunları yıkadı, çiğnedi ve tükürdü. Ağzından fışkıranlardan bir ilah ortaya çıktı. Ardından Susano-wo, kızın sol topuzundaki, saç bandındaki, sol kolundaki ve sağ kolundaki mücevherleri aldı, bunları çiğneyip tükürünce toplamda beş ilah ortaya çıktı.

Kojiki'de anlatılana göre Amaterasu yenilgiyi kabullendi: İlk üç ilah dişiydi ve Susano-wo'nun malı olan kılıçtan doğdukları için de onun çocuklarıydılar. *Nihonshoki*'de anlatılanlar ise tam tersidir: İlk doğanlar "erkek" çocuk olduklarından zafer Susano-wo'nun olmuş ve niyetinin iyiliği kanıtlanmıştır.

Hiçbir zaman zarif olmayan Susano-wo, sevinçten aklı başından gitmiş ve "Kazandım! Kazandım!" benzeri laflar etmiştir. Gökteki çeltik tarlalarındaki su yollarını yıkmış, hendekleri kapamış ve son olarak da İlk Adaklar Salonu'na dışkısını yapmıştı.

Amaterasu genç kardeşine karşı çok hoşgörülüydü. "Sarhoş olduğu için böyle yaptı," dedi. "Belki de pirinç yetiştirmenin ziyankârlık olduğunu düşünüyordur."

Maalesef zorbalara hoşgörülü davranmak hiçbir zaman iyi bir strateji değildir. Susano-wo'nun yaramazlıkları devam etti; sonunda bir gün semavi, benekli bir midilli yakaladı, canlı canlı bunun derisini yüzdü ve cesedi Amaterasu'nun dokuma salonuna attı. Dokumacı kızlardan biri öylesine şoka girdi ki, kendi üreme organlarına dokuma tezgâhıyla vurdu ve öldü.

Amaterasu da ya korkudan ya da tiksintiden dolayı kendini bir mağaraya kapadı. Güneş ilahının inzivasının sonuçları ciddi oldu: Yer ve gök tamamen karardı. Sayısız ilah çağrıldı ve yeryüzünü pek çok musibet sardı. Sekiz milyon ilah, sıkıntılı zamanlardaki olağan çarelerine başvurdular. Semavi Nehir'in kurumuş yatağında bu meseleyi tartışmak için toplandılar. Ardından gerekli materyalleri alarak demirci *kami* Amatsumara'yı metal bir ayna yapmakla görevlendirdiler. Tamanoya-no-mikoto'yu, *magatama* boncuklarından uzun sıralar yapmakla görevlendirdiler. Çabalarının başarısından emin olmak adına, kehanette bulunmaları için uygun ilahlara emirler verdiler. Kutsal ve her dem yeşil olan bir *sakaki* çalısını kökünden söküp tekrar yerine dikerek dallarına adaklar

astılar: mücevherler ve ayna ile mavi bez ve beyaz bir bez. Adak ritüelleri sergilediler.

Sonra güçlü ilah Amanotachikara-o-no-kami, mağaranın girişini tıkayan bir kayanın ardına saklandı. Oyunbaz ilah Ama-no-uzume kollarını ve saçlarını bağlayıp göğsünü ve üreme organını sergiledi ve bir kovanın üzerine çıkarak gürültülü bir dansa başladı. Sekiz milyon *kami* kahkahalara boğuldu. Bu davranışın tuhaf olduğunu düşünen Amaterasu (ne de olsa inzivasıyla göklere ve yeryüzüne karanlık ve kasvet getirmişti), mağara kapısını açıp bu laubaliliğin sebebini öğrenmek istedi. Ama-no-uzume, Amaterasu'dan daha iyi bir ilah olduğu için mutlu oldukları cevabını yapıştırıverdi. Ardından iki ritüel uzmanı ilah, Amaterasu'ya aynada kendi görüntüsünü gösterdi. Merakı uyanan Amaterasu, mağara kapısını biraz daha açarak aynaya bir göz attı. Adı "cennetin gücü" anlamına gelen Amenotachikara işte o anda Amaterasu'nun elini yakalayıp onu mağaradan dışarı çekti. Ritüel uzmanlarından biri olan Amenofutotama-no-mikoto da Amaterasu'nun geçemeyeceği şekilde, kutsal bir iple mağaranın girişini kapadı. Böylece göklere ve yeryüzüne ışık geri geldi.

Tüm bu sıkıntının kaynağı olan Susano-wo ise toplanan *kami*ler tarafından bin adak masasıyla cezalandırıldı; sakalı tıraş edildi, tırnakları çekildi ve cennetten sürgün edildi; *Nihonshoki*'ye göre Sazlıkların Ana Diyarı'ndan da kovuldu ve bazılarına göre Kore'ye gitti. Bin adak masası da –günümüzde hâlâ mabetlerdekine ve imparator için yapılan seremonilerdekine benzer şekilde kumaşlar, kâğıt ve bronz eşyalar, mücevher dizileri ve yiyecekler– muhtemelen *kami*ler arasında dağıtıldı.

İnsanoğlu İçin Yiyeceğin Yaradılışı

Amaterasu, Sazlıkların Ana Diyarı'nda yaşayan Ukemochi-no-kami isimli bir *kami*'yi duymuştu. Erkek kardeşi Tsu-

kiyomi-no-mikoto'yu bu *kami*'yi araştırması için gönderdi. Tsukiyomi, *kami*'nin meskenine geldiğinde Ukemochi-no-kami ağzından pirinç ve başka yiyecekler çıkarıp bunları adak masasına koydu ve ziyarete gelen *kami*'ye verdi. Gördüğünün pis bir eylem olduğunu düşünerek aşağılanan Tsukiyomi-no-mikoto yiyecek tanrıçasını öldürdü. Amaterasu elçisine çok sinirlenerek bir daha ona asla bakmayacağına yemin etti ve onu sadece geceleri, güneş battığında çıkan ay ilahı yaptı. Öldürülen yiyecek ilahının cesedine bakmaya gitti. Cesedin başı büyükbaş hayvanlara ve atlara dönüşmüştü. Alnında darılar, kaşlarında ipekböcekleri vardı. Göbeği pirinçten, üreme organları buğdaydandı. Bunlar Amaterasu'ya sunuldu, o da bunların insanoğlunun yaşaması için kullanılacağını bildirdi.

Hikâye, *Nihonshoki*'de bu şekilde anlatılsa da *Kojiki* bunu farklı bir biçimde anlatır. O versiyonda aşağılanan *kami*, sürgünü sırasında Ugetsu-hime'den sığınma talep eden Susano-wo'dur. Ugetsu-hime burnundan, ağzından ve rektumundan çeşitli yiyecekler çıkararak bunları Susano-wo'ya sunar. Görünürdeki kirlilik yüzünden aşağılanan Susano-wo, ev sahibini öldürür. Tanrıçanın gözlerinden ve diğer yerlerinden insan ırkı için faydalı yiyecekler ve eşyalar çıkar.

İki mit, o dönemin Japon halkı için aşikâr olan iki önemli çelişkiyi tasvir etmektedir. İlki, büyümenin ve insan ırkının yaşamının ölüm ve çürümeye bağlı olmasıdır. Mevsimlerin değişimiyle bitkiler daha sonra tekrar açıp tohumlarını yaymak için ölürler; tıpkı hayvanların yavrularına yol açmak için ölmeleri gibi. Sosyo-politik yorum da bundan daha az önemli değildi. Yiyecek yaşamın kaynağıydı fakat erkekler yemek hazırlamaları için sosyal açıdan kadınlara bağımlılardı: Bunun bir sonucu olarak da yiyeceğin kaynağı olanlar dişi ilahlardır. Yine de erken (ve modern!) dönem Japonya'nın erkek egemen toplumunda kadınlar erkeklerden daha kirli kabul

edilmekteydiler. Erkek ziyaretçilere sundukları yiyeceklerin, her yiyeceğin olabileceği üzere pis ve kirli olduğundan şüphelenilir. Bu, başka herhangi bir yerde karşılaşılabilecek türden, kadınların değerini azaltmaya yönelik zekice bir girişimdir.

Susano-wo ve Sekiz Kuyruklu Ejderha

Susano-wo gezintileri sırasında, kızlarından yedi tanesi sekiz kuyruklu ejderha Kushi tarafından yenmiş olan yaşlı bir *kami* çifte rastladı. Sadece sekizinci kız sağ kalmıştı ve Susano-wo, ejderhanın yeniden beklendiği günden bir gece önce gelmişti. Susano-wo kalan kızın karısı olmasının sözünü aldıktan sonra iblis yılanı katletmeye gönüllü oldu. Onun emriyle özellikle güçlü bir şarap mayaladılar ve Susano-wo sekiz kapılı, sağlam bir çit yaptı. Kapıların iç kısmına, sağlam platformlara sıkıca bağlanmış sekiz şarap fıçısını yerleştirdi. Gelip her bir kapıdan başını uzatarak şarabı içen ejderha sarhoş bir şekilde sızdı. Susano-wo kılıcını çekip ejderhayı parçalara ayırdı. Ortadaki kuyruğu keserken kılıcı kırıldı ve biraz daha derinlere dalınca, Amaterasu'ya muhtemelen önceki kötü davranışları yüzünden özür dilemek için sunduğu kılıç Kusanagi'yi buldu.

Ardından Suga'daki İzumo'da bir saray inşa ederek karısı Kushinada-hime'yle burada yaşadı. Bir başka eş daha alarak birçok çocuğun babası oldu; onlar da kendi çocuklarına babalık ettiler.

Okuninushi ve Seksen Erkek Kardeşi

Susano-wo'nun soyundan gelenlerden biri de Okuninushi'ydi. Seksen kardeşi olmasına ve bunlar arasında en az tanınır olan olmasına rağmen sonunda toprağın efendisi (*kuni-nushi*) oldu. Bu şöyle gerçekleşti: Tüm erkek kardeşler, İnabalı muh-

teşem güzel Yagami-hime ile evlenmek istediler. Okuninushi'yi de valizlerini taşıması için yanlarına alarak kıza kur yapmaya gittiler. Keta Burnu'nda kürkünü kaybetmiş bir tavşana rastladılar. Şakalaşmak için tavşana denizde banyo yapıp güneşin altına yatarak kendini kurutmasını söylediler. Onların dediklerini yapan tavşanın derisi çatladı ve buralardan sızan tuz acı verici sonuçlar doğurdu. Muhtemelen hâlâ valizlerle boğuşmakta olan ve o sırada hâlâ O-Namuji-no-kami adıyla bilinen Okuninushi oradan geçmekteydi. Tavşana acıyarak ona neler olduğunu sordu.

"Oki Adası'ndaydım ve anakarayı ziyaret etmek istedim," dedi tavşan. "Denizi geçmek için deniz timsahını kandırdım. Ona, Oki Adası'ndan Keta Burnu'na dek yan yana yatarsa (muhtemelen timsah klanının ne kadar güçlü olduğunu göstermek için) akrabalarını sayacağımı söyledim. Timsahlar yan yana dizilince de birinden diğerine zıplayıp sayarak ilerledim. Son timsahtayken onları nasıl kandırdığımı söyleyerek böbürlendim. Son timsah beni yakalayıp derimi yüzdü. Sonra da kardeşlerin geldiler."

Okuninushi, tavşana temiz suda duş almasını ve sonra da kürkünü yeniden çıkarmak için belirli bir çimenin poleninde yuvarlanmasını öğütledi. Tavşan minnettarlık içinde, tüm kardeşler arasında Okuninushi'nin Yagam-hime'nin elini tutacağı kehanetinde bulundu. Ve öyle de oldu.

Bu gelişme seksen kardeşi hiç memnun etmedi ve onlar da Okuninushi'yi öldürme planları yaptılar. Tema Dağı'nın altında yaban domuzu avlamadan yana şanslarını denediler; Okuninushi'nin kızıl yaban domuzunun tepeden düşeceği bir yerde beklemesini sağlayarak ona tuzak kurdular. Bunun yerine koca bir kaya alarak parıldayana dek bunu ısıttılar ve dağın tepesinden aşağı yuvarladılar. Okuninushi kaya parçasını yakalayınca yanarak öldü. Annesi göklere yükselip oğlunun canının bağışlanması için yalvardı. İki dişi ilah gönde-

rildi ve bunlar Okuninushi'yi yakışıklı bir genç adam olarak yaşama döndürdüler.

Seksen erkek kardeş bir kez daha onu öldürmeye çalıştı. Bir ağacı yarıp onu içine tıktılar, sonra da ağacı açık tutan kamayı kaldırdılar. Ağaç hızla kapanınca Okuninushi parçalanarak öldü. Annesi onu yeniden dirilttiğinde bu defa ona kaçmasını söyledi. Kardeşleri onu takip ettiler fakat tam vuracakları sırada Okuninushi ellerinden kurtulmayı başardı.

Okuninushi, Susano-wo Tarafından Sınanır

Okuninushi'ye, büyük-büyük-büyük-büyükbabası olan ve uzak bir ülkedeki sarayda yaşayan Susano-wo'yu görmeye gitmesi öğütlenir. Okuninushi saraya vardığında onu, Susano-wo'nun kızı Suseri-hime karşılar. İkisi birbirlerine âşık olur ve evlenirler. Ardından Suseri-hime, Okuninushi'yi doğumunda aldığı beş isimden biriyle selamlayan babasıyla konuşmaya gider. Yeni damadının cesaretini sınamak isteyen Susano-wo, onu yılanlı bir odada uyumaya davet eder. Suseri-hime, yeni kocasına yılanları def eden bir eşarp verir. Okuninushi eşarbı sallayınca yılanlar uyur, böylece o da uyur. Ertesi gece Susano-wo onu çıyanlar ve arılarla dolu bir odada yatırır. Yine karısı ona bir eşarp verir ve Okuninushi yine huzurlu bir uyku çeker. Ardından Susano-wo, (gövdesinde kemikten bir düdük bulunan ve düşmanları korkutmak için kullanılan) uğuldayan bir ok atar ve Okuninushi'den bunu yakalamasını ister. Okuninushi, uzun çimenlikte oku ararken Susano-wo çimenleri ateşe verir. Bir fare gelir ve Okuninushi'ye tehlike geçene kadar saklanabileceği dar bir mağara gösterir; bu sırada fare de ona oku getirebilmiştir.

Okuninushi, oku Susano-wo'ya getirir; o da lütufkâr bir biçimde başındaki bitleri yeni damadının ayıklamasına izin verir. Ancak ilahın başı çıyanlarla doludur; sonuçta Susa-

no-wo, yeraltının hükümdarıdır. Okuninushi, Susano-wo'yu kandırır: Çıyanları çıkarıp ısırarak öldürdüğüne onu inandırır, bu da onun zehre karşı bağışıklığını kanıtlamaktadır. Yaşlı ilah uykuya dalınca genç ilah, Susano-wo'nun saçlarını kirişlere bağlar ve odanın kapısını bir kaya parçasıyla kapar.

Kayınpederi uyuyup hareket edemez hale geldiğinde, Okuninushi Susano-wo'nun kılıcını, yayı ve okunu, mücevherli *koto*'sunu (zither, kanuna benzer bir çalgı) ve kendi karısını sırtına atıp kaçtı. Kaçarken *koto* bir ağaca değdi ve sesi uyuyanı uyandırdı. Susano-wo yerinden sıçrayınca odayı da saçıyla birlikte sürükledi; ancak yıkıntılardan kurtulana dek genç çift uzaklaşmıştı. Susano-wo kendi diyarının sınırlarına dek onların peşinden gitti ama onlar kaçtılar. Uzaktan onları kutsayarak Okuninushi'nin kendine has adını bulmasını, çaldığı silahları kullanarak kardeşlerine boyun eğdirmesini, Suseri-hime'yi baş eşi yapmasını ve büyük bir saray inşa etmesini diledi. Susano-wo kutsamasını (bu hünerli rakibi ve soyu için ya onaylama nidasıyla ya da sessizce) "Seni hergele!" diyerek sonlandırdı.

Okuninushi, gerçekten de kardeşlerine boyun eğdirdi, sonra da büyük bir saray inşa edip yeryüzünü yaratma işini üstlendi.

Bu mitin versiyonları Avrupa efsanelerini okuyanlara oldukça tanıdık gelmiştir ve devin/cadının/tanrının kızının olduğu ya da olmadığı çok çeşitli versiyonlar mevcuttur (örneğin Jack ve fasulye sırığı). Littleton (1995) bir başka yaygın Japon miti olan Yamato-takeru'nun Arthur efsanesine çok benzer olduğunu iddia etmiş ve bu efsanenin izini Orta Asya göçebelerine dek sürmeyi başarmıştır. Efsane burada ayrılarak Avrupa ve Sibirya'ya göç eden insanlarca doğuya ve batıya yayılmıştır. Okuninushi ve kayınpederinin hikâyesi de bu düşünceyi desteklemektedir ve aynı kişiler tarafından ilk kez anlatılmış olabilir.

Okuninushi ve Sukunabikona Toprağı Yaratmayı Bitirir

Okuninushi, pek çok kez evlenerek baş eşi Suseri-hime'nin hiddetini uyandırmış, ilk eşi olan İnaba güzeli Yagami-hime'nin de kocasını ve çocuğunu terk ederek evine dönmesine sebep olmuştur. Muhtemelen pek çok evliliğinden doğan evlatlarının fazlalığının baskısıyla ilah, ilk olarak İzanami ve İzanagi tarafından başlatılmış olan yeryüzünü yaratma sürecine devam etti. Okuninushi İzumo'da meşgulken, bir kuyruksallayan kuşu postu ya da *Nihonshoki*'deki bir versiyona göre kendisini biraz daha iri gösteren bir kaz postu giymiş olan ve ağaç kabuğundan yapılma bir teknede dalgaları aşan bir cüce ilah onun yanına geldi. Cüce ilah konuşmayınca karakurbağası ilah, ayakları olmamasına rağmen tüm hava şartlarında ve mevsimlerde açıkta kalan ve göklerin altındaki her şeyi bilen korkuluk ilahı Kuyebiko'ya sormayı önerdi. Onlara adı Sukunabikona olan cüce ilahın, adı (*Kojiki*'ye göre) Kamimusubi-no-kami ya da (*Nihonshoki*'ye göre) Takamimusubi-no-mikoto olan semavi ilahlardan birinin bin oğlundan biri olduğu açıklandı. Ondan sonra iki ilah; Okuninushi ve Sukunabikona, İzanagi ve İzanami'nin bitirmeden bıraktıkları yeryüzünü yaratma ve sağlamlaştırma işine koyuldular.

Bu mitin materyali, tanımlanan karmaşık soy ağacıyla birlikte, bir sonraki semavi ilahların yeryüzünü fethedişi hikâyesiyle yakından alakalıdır. En kuvvetli biçimde desteklenen ve imparatorluk statükosu ve *büyük geleneğin* destekçileri tarafından "güvenilir" kılınan *Kojiki* ve *Nihonshoki*'nin yanı sıra bir başka mit ve dua incelemesi olan *Engishiki*'de de bu mitlerin pek çok versiyonu mevcuttur. Daha sonraki versiyonlarda İzumo partizanları çok daha uygun biçimde tasvir edilmişlerdir. Bu da tarihsel olarak, esasen Yamato halkından farklı olan İzumo halkı mitinin/tarihinin var olmuş olması gerektiği görüşünü destekler. Yamato devleti, diğeri pahasına genişlediğinde, iki mitolojik/tarihi anlatım birbirine karışmıştır.

Daha baskın bir pozisyonda bulunan Yamato yazarları veya âlimleri, doğal olarak İzumo ilahlarının karakterlerini ve başarılarını küçük görme eğilimindeydiler.

Semavi İlahlar Toprağı Boyunduruk Altına Alır: Zayıf Oğlanla İlk Girişim

Susano-wo ve Okuninushi'nin, *Kojiki* ve *Nihonshoki*'de kapsamlı bir biçimde sıralanan ve "babalık" listeleri şeklinde yer alan üretken eylemleri, göklerdeki ilahları alarma geçirmiş gibi görünüyordu. Pek çok yeryüzü ilahı mutlu ya da (Okuninushi gibi) mutsuz evlilikler yapmıştı ve belirli yerlerin yanı sıra ocak ilahı gibi belirli işlevlerin pek çok önemli ilahı da doğmuştu.

Amaterasu, (Susano-wo ile mücadelesinden doğan evlatlarından biri olan) oğlu Ame-no-oshi-homimi-no-mikoto'ya yeryüzüne inmesini ve burayı ele geçirmesini emretti. Ancak oğlan cennetin dışında, yeryüzünün orijinalde biçimlendirildiği Semavi Uçan Köprü'de durduğunda, yeryüzünün (muhtemelen Okuninushi'nin geniş ailesinin eylemlerinin sebep olduğu) bir curcuna içinde olduğunu gördü. Oradan oraya uçuşan tanrılar, gece göğünü ateşböcekleri gibi aydınlatmaktaydı. Kötücül ruhlar sinekler gibi vızıldıyor, ağaçlar ve kayalar konuşup etrafta dolanabiliyorlardı. Oğlan bunu annesine bildirmek için korkuyla geri döndü.

Adet olduğu üzere semavi ilahlar, semavi nehir Ame-no-yasunokawa'nın kuru nehir yatağında toplandılar. Yeryüzünü ele geçirmesi için Amaterasu'nun bir başka oğlunu, Amenohohi-no-kami'yi gönderdiler. *Kojiki*'ye göre (15:21) bu ilah, İzumo hükümdarlarının ve güvenilmez casusların atasıydı. Tam tersine *Engishiki* ise onu yeryüzünün nihai ele geçirilişini hazırlamak için gönderilmiş biri olarak görmektedir. Durum her ne olursa olsun Amenohohi, Sazlıkların Ana

Diyarı'na indi ancak Okuninushi'nin gözüne girmeye çalışarak orada üç yıl kaldı.

Semavi İlahlar Toprağı Boyunduruk Altına Alır: Sülünle İkinci Girişim

Takamimusubi ile Amaterasu-o-mikami, bir kez daha sekiz milyon ilahı toplayıp onlardan tavsiye istediler. Bu defa *kami* Ameno-wakahiko'yu göndermeye karar verdiler. Onun daha iyi hazırlandığından emin olmak için kendisine sihirli yay ve oklar verdiler. Bu girişim de ilkinden daha başarılı değildi. Tıpkı kendisinden önceki gibi Ame-no-wakahiko da yeryüzü ilahları tarafından baştan çıkarıldı ve Okuninushi'nin kızı Shitateru-hime'yle flört ettikten sonra onunla evlendi. Muhtemelen bunu yapma sebebi Okuninushi'nin vârisi olma umuduydu. Durum ne olursa olsun, *Kojiki*'de yazılanlara göre, o da yeryüzünü kendisi için istiyordu. Sekiz yılın ardından hiçbir sonuç gelmeyince semavi ilahlar endişelenmeye başlayarak yeniden bir toplantı düzenlediler. Ame-no-wakahiko'yu sorgulaması için bir sülün gönderdiler. *Kami*, kendisine görevi için verilen yay ve okla sülünü vurdu. Ok, sülünün içinden geçip ta göklere ulaştı ve Takamimusubi-no-kami ile Amaterasu-o-mikami'nin hâlâ toplantı yaptığı nehir yatağına düştü. Takamimusubi-no-kami oku tanıyarak toplantıdaki ilahlara gösterdi ve bir büyü okudu: "Bu ok, kötücül *kami*lere karşı kullanıldıysa o zaman Ame-no-wakahiko ondan korunsun; ancak o hainlik yaptıysa bu ok onu katletsin!" Ok, Ame-no-wakahiko'nun göğsüne saplandı ve onu öldürdü. Karısı öyle yüksek sesle ağıt yaktı ki bunlar göklerde duyuldu ve Ame-no-wakahiko'nun ebeveynleri ve kardeşleri onun öldüğünü anlayıp bir cenaze evi inşa ettiler. İçinde insanların öldüğü ya da ölümle ilişkili olan evler kirlenirdi; bu sebeple de, eğer mümkünse bu amaç için ev inşa edilip sonra da yı-

kılırdı. Bu geleneğin Nara öncesi Japonya'da yaygın olan bir sonucu da, ne zaman yönetimdeki bir imparator ölse Yamato başkentinin taşınıp durmasıydı. Bu durum MS altıncı yüzyılda Nara'nın kuruluşuna dek gözlemlendi.

Semavi İlahlar Toprağı Boyunduruk Altına Alır: Üçüncü Şans

Semavi ilahlar bir kez daha müzakerelerde bulunarak Takemikazuchi-nokami'yi (güçlü bir savaşçı ilah) göndermeye karar verdiler. Amenotoribune-no-kami (muhtemelen sadece onun taşıma aracı olan kuş kayık ilahı) ya da Futsunushi-no-kami'nin (bu defa *Nihonshoki* versiyonunda bahsedilen bir başka kılıç ilahı) eşlik ettiği Takemikazuchi, İzumo'daki İnaba sahiline indi. Kılıcını kınından çekip kabzasını bir dalganın tepesine saplayarak yeterliliğini gösterdi, sonra da o noktada umursamaz bir şekilde oturdu.

Daha sonra, Amaterasu'nun soyunun malı olan yeryüzüne ilişkin niyetleri açısından Okuninushi'yi sorguladı. Okuninushi, oğlu Kotoshironushi'ye danışmak istedi. Genç ilah av gezisinden dönünce, Takemikazuchi-no-kami'nin iddialarını duyup babasına semavi ilahlara kulak vermesini öğütledi. Sihirli hareketlerle kendisini görünmez kıldı ve görünmez bir kami olmak için bir koruya çekildi.

"Şimdi boyun eğecek misin?" diye sordu Takemikazuchi-no-kami.

"Başka bir oğlum daha var," diye yanıt verdi Okuninushi. "Ona da sorulmalı."

Oğlan Takeminakata, parmak uçlarında bir kaya parçası taşıyarak geldi. Takemikazuchi'ye bir güreş müsabakası yapmaları için meydan okudu. Asi oğlan Takemikazuchi'nin kolunu yakaladığında, ilah bunu bir buza dönüştürdü. Takeminakata yeniden denedi; bu defa ilahın kolu bir kılıca dönüştü.

Takeminakata korkuyla geri çekildi. Şimdi sıra Takemikazuchi'deydi. Rakibinin kolunu kavrayıp bir saz gibi kırdı. Takeminakata kaçarken Takemikazuchi de peşindeydi. Dövüş, Suwa Gölü (günümüz Nagano'su) kıyılarında son buldu. Takeminakata öldürülmek üzereyken hayatının bağışlanması için yalvararak oraya, Suwa Gölü'ne yerleşeceğine ve tıpkı babası gibi yeryüzünü semavi ilahlara bırakacağına yemin etti. Suwa mabedi günümüzde hâlâ aynı noktadadır.

Takemikazuchi, Okuninushi'ye dönerek bir kez daha tatmin olup olmadığını sordu: Oğulları boyun eğmeyi kabul etmişlerdi. Okuninushi, anlaştıklarını itiraf ettiyse de bir şart ekledi: İzumo'daki Tagishi Sahili'nde bir saray inşa edecekti. Bu, kökleri yeryüzünde olan ve çatısı göklere değen muhteşem bir saray olacaktı; Semavi Nehir'in üstünde, Okuninushi'nin gidip gelebileceği bir köprü olacaktı. Semavi Kuş-Kayık da aynı sebepten onun kullanımında olacaktı. Denizden çıkarılan özel yiyecekler, ateş matkabıyla yakılmış ateşte pişirilecek ve özel kilden tabaklarda sunulacaktı. Kotoshironushi, hiçbir isyan çıkmadığından emin olmak için ilahların "öncüsü ve artçısı" olacaktı. Okuninushi'nin kendisi maddesel mülklerden (yani yeryüzü) vazgeçse bile, onun görünmez olan (ilahi, dini ve sihirli âlem) üzerindeki hâkimiyeti sürecekti. Ve işler böyle gerçekleşti. Günümüzde, muhteşem İzumo Taisha Mabedi İzumo'da yer almaktadır. Burada özel ikramlarda bulunulmakta ve ateş, hâlâ ateş matkabıyla yakılmaktadır. (Ateş matkabı, modern dönem öncesi insanlar tarafından istendiği vakit ateş yakmak için kullanılan ateş yakma araçlarından biridir; modern gereçlere sahip olmayan kişiler için ateş yakmak önemli bir beceridir. İpleri, uzun ve sert bir ahşap çubuğa sarılı, yayı andıran bir aleti içerir. Bu sert çubuktan "ok", kavla kaplı ya da çürük, yumuşak bir ahşabın üzerine yerleştirilir. Yayı hızlı bir şekilde aşağı yukarı çekmek suretiyle sürtünmeden kaynaklı yeterli bir ısı elde edilebilir,

bu da kavı yakar.) Bu Okuninushi'nin sihirli doğasını tasvir etmektedir: Geleneksel bir toplumda ateş yakma becerisi, oldukça sihirli bir eylemdir.

Semavi Erkek Torun Sazlıkların Ana Diyarı'nı Ele Geçirmek Üzere Yeryüzüne İner

Yeryüzünü yatıştırma vakti gelmişti ve Takamimusubi-no-kami ile Amaterasu, Amaterasu'nun oğlu Ame-no-oshi-homi-mi-no-mikoto'ya bu görevi yerine getirmesini emretti. Oğlan, daha önce olduğu gibi buna itiraz ederek kendisi yerine, Takamimusubi-no-kami'nin kızıyla olan birlikteliğinden yeni doğan oğlunun gönderilmesini önerdi. İki büyük ebeveyn de buna razı gelince semavi torun Ninigi-no-mikoto yeryüzüne gönderildi. Tam gitmek üzereyken semavi yol ayrımında korkutucu bir parıltı belirdi. Semavi ilahlar, müdahalede bulunan ilahın kim olduğunu araştırmak üzere becerikli ve kararlı Ame-no-uzume'yi gönderdiler. Gelen ilah kendini yeryüzü ilahı Sarutahiko-no-kami olarak tanıttı. Bu ilahın şiddetli bir yanı vardı: İçindeki ateş, ağzının, arka kısmının ve gözlerinin kiraz kırmızısı biçimde parıldamasına sebep oluyordu. Boyu iki metreden uzundu ve burnu yedi karış, yani yaklaşık seksen beş santimetreydi. Ancak Ame-no-uzume tarafından ikna edilerek semavi toruna rehberlik etmeye razı oldu. Amaterasu ve Takamimusubi-no-kami, Ame-no-uzume dahil beş ilaha, torunlarına eşlik ve itaat etmeleri ve onun danışmanları olmaları emrini verdiler. Sonunda bunlar, en önemli Yamato klanlarının ataları oldular. Amaterasu aynı zamanda torununa, kendisini mağaradan çıkarmak için kullanılan *magatama* boncuklarıyla aynayı ve erkek kardeşi Susano-wo'dan aldığı kılıç Kusanagi'yi verdi. Sonra da başka pek çok ilaha, torununa çeşitli ritüel ve idari durumlarda hizmet etmeleri emrini verdi. Semavi torun, cennetin pek çok katmanından geçerek

sarayını inşa ettiği Himuka'daki (günümüz Kyushu'su) Takachio Dağı'na indi.

Sarayını inşa ettikten sonra bir dağ ilahı olan Oyamatsumi-no-kami'nin kızı Konohanasakuya-hime ile flört etti. Baba, Konohanasakuya-hime'nin (çiçek tomurcuğu prensesi) yanı sıra damada büyük kızı, çirkin İwanaga-hime'yi (uzun kaya prensesi) de verdi. Damat çirkin kızı geri verince kızın utanç içindeki babası şöyle dedi: "İlahi erkek torunun ömrü kayalar kadar uzun ve ağaçların tomurcukları kadar verimli olsun diye iki kızımı ona sundum. Uzun kaya prensesini reddettiği için onun refahı ve ömrü ağaçların tomurcukları kadar fani olacaktır." Gerçekten de o günden itibaren imparatorlar pek uzun yaşamamışlardır.

Kız, Konohanasakuyahime ile sadece bir gece geçirdikten sonra hamile kaldı. Kocası onu yeryüzü ilahlarından biriyle kendisini aldatmakla suçladı; sonuçta sadece bir gecelik evlilikten nasıl hamile kalabilmişti ki? Karısı doğum evini ateşe verdikten sonra, kendisi ve bebek buradan hasar görmeden kurtulunca masumiyetini kanıtladı. Bebek Hoderi-no-mikoto adını aldı ve onun ardından Hosuseri-no-mikoto ve Amatsuhiko-Hikohohodemi-no-mikoto olarak da bilinen Ho-ori-no-mikoto doğdu.

Ho-ori Ağabeyinin Oltasını Kaybeder

Ninigi'nin en büyük oğlu Hoderi bir balıkçıyken, sonuncu oğlu Ho-ori bir avcıydı. Her ikisinin de girişimlerinde başarılı olmalarını sağlayan bir şans objesi; sırasıyla bir olta ve avcılık gereçleri vardı. Ho-ori, şans objelerini değiştirmeleri konusunda ağabeyinin başının etini yedi, ağabeyi de sonunda buna razı geldi. Ancak Ho-ori kötü bir balıkçı olduğundan, tek bir balık bile yakalayamamakla kalmadı, aynı zamanda şans oltasını da kaybetti. Şans objelerinin sahiplerine geri ve-

rilmesinin zamanı geldiğinde Ho-ori bu objeyi geri veremedi ve kılıcının parçalarından hediye olarak yaptığı beş yüz olta iğnesi de ağabeyini teskin etmedi.

Ho-ori sonunda ağabeyinin baskısıyla, oradan geçen birinden bir tavsiye istedi. Bambudan bir kayık yaparak denize açıldı ve deniz *kami*'si Owatatsumi-no-kami'nin balık pulundan sarayına rastladı. Burada, sarayın duvarına bakan bir ağacın dallarına saklanarak deniz kralının kızının gelişini bekledi. Kuyudan su çekmek için dışarı çıkmış olan bir hizmetçi onun yansımasını ibriğinde görerek ona su ikram etti. Ho-ori, boynundaki bir mücevheri çekerek tükürüğüyle ıslattı ve bunu sürahinin içine bırakınca mücevher buraya sıkıştı. Hizmetçi, hanımı Toyotama-hime'ye bunu gösterdi; prenses de hizmetçisinin tarif ettiği yakışıklı genci görmeye gitti. Anında birbirlerine âşık olarak karı koca oldular. Damadıyla tanışan Owatatsumi-no-kami onun Ninigi'nin oğlu olduğunu anladı. Evliliği kutsayarak onlara hediyelerle dolu geleneksel, yüz masalık bir çeyiz verdi.

Karısıyla birlikte üç yıl yaşadıktan sonra evi Ho-ori'nin burnunda tüttü ve kayınpederine durumundan bahsetti. Owatatsumi derhal bütün balıkları çağırdı ve onlara kayıp bir olta bulup bulmadıklarını sordu. Bir çipuranın boğazına takılan şeyin kayıp olta olduğu ortaya çıktı. Owatatsumi, genç adama oltayı kullanana kötü şans getirecek bir büyü öğretti.

Sonra da genç adama pirinç tarlalarını ağabeyininkinden farklı bir seviyeye kurmasını öğütledi: "O yükseğe kurarsa sen alçağa kur; o alçağa kurarsa sen yükseğe kur. Suların efendisi olduğum için o yükseğe kurarsa tarlalarını susuz bırakacağım, alçağa kurarsa da sel bastıracağım."

Buna ek olarak Ho-ori'ye meddücezir mücevherlerini de verdi. Hoderi saldırırsa Ho-ori suları yükselten mücevherle onu boğabilecekti. Hoderi pişman olursa suları alçaltıp ağabeyinin canını bağışlayabilecekti. Ardından Ho-ori'yi eski memleketine bir günde taşıması için ona bir timsah gönderdi.

Ho-ori memleketinde Owatatsumi'nin öğütlediklerini yaptı. Gittikçe fakirleşip çaresiz kalan Hoderi sonunda ona saldırınca Ho-ori de ona suları yükselten mücevherle karşılık verdi. Hoderi kardeşine yalvarınca Ho-ori onu kurtarmak için diğer mücevheri kullandı. Bu durum, Hoderi kardeşine hizmet etmeye yemin edene dek böyle devam etti.

Toyotama-hime de kocasına katılmak üzere denizden çıktı ve ilk çocuklarını doğurdu. Sahilde bir doğum barakası inşa ettiler ve Toyotama-hime kocasına doğum yaparken kendisini izlememesini söyledi. Merak eden Ho-ori gizlice onu izledi ve karısının doğum sancıları sırasında dev bir timsaha dönüştüğünü gördü. Hayvan formu içinde görülmekten utanan Toyotama-hime, çocuğunu babasına bırakarak denize döndü. İsteğine uymadığı için kocasına kızgın olsa da bebeğe bakması için küçük kız kardeşi Tamayori-hime'yi gönderdi. Ho-ori daha sonra beş yüz yıl boyunca Takachiho'daki sarayına çekildi.

İlk İmparator Jimmu Tenno

Ho-ori ve Toyotama-hime'nin oğlu, nihayetinde teyzesi Tamayori-hime'yle evlendi. Bunların dört oğlu oldu. Oğlanlar yetişkin olduklarında en küçükleri olan Kamu-Yamatoihare-hiko-no-mikoto, en büyükleri olan İtsuse-no-mikoto'ya büyük büyükbabalarının Kyushu'daki Himuka'da inşa ettiği Takachiho'daki saraydan ayrılmayı ve imparatorluk hanedanı kurmak için seyahat etmeyi önerdi. Çoğunlukla barış içinde seyahat ettiler; zaman zaman uzun süreler boyunca, yolda inşa ettikleri saraylarda kaldılar ya da yerel halk tarafından ağırlandılar. Ancak Shirakata'da, yerel bir yönetici olan Toumili Nagasunehiko tarafından tuzağa düşürüldüler. İtsuse-no-mikoto yaralanmıştı. İki prens buna rağmen düşmanlarını bozguna uğrattı ve Kii diyarına seyahat etti; İtsuse burada yaralarından dolayı öldü.

Kamu-Yamatoihare-hiko-no-mikoto ve beraberindekiler, Kii'deki Kumano'ya seyahat ettiler ve burada gizemli bir güçten etkilenerek uyuyakaldılar. Takakuraji adındaki Kumanolu biri, müstakbel imparator Kamu-Yamatoihare-hiko-no-mikoto'ya gelerek ona bir kılıç getirdi. Takakuraji rüyasında iki semavi ilah; Amaterasu-o-mikami ve Takamimusubi'nin soylarının yaşadığı zorluklardan bahsettiklerini görmüştü. Okuninushi ve oğullarına boyun eğdiren ilah Takemikazuchi-no-kami'ye yeryüzüne inerek ona yardım etmesini emrettiler. Takemikazuchi de onlardan kılıcını Takakuraji'nin ambarının çatısındaki delikten göndermelerini ve buranın sahibini hediyeyi iletmesi konusunda uyarmalarını istedi. "Gerçekten de," diye sözlerine son verdi Takakuraji, "bu sabah uyandığımda kılıcı buldum ve size iletebilmek için derhal yola koyuldum." Kılıç kendisine gelir gelmez Kumano dağlarının, imparatoru ve adamlarını uyutan büyüden sorumlu olan itaatsiz ilahları yenilgiye uğradılar.

Takamimusubi daha sonra, soyunu güvenle taşıması için dev bir karga gönderdi. Kamu-Yamatoihare-hiko-no-mikoto seyahatine devam ederken Uda denilen bir yere varıncaya dek kendisini saygıyla karşılayan pek çok yerel ilahla karşılaştı. Uda'da Ukashi halkının iki şefi olan büyük kardeş ve küçük kardeş vardı. Karga, semavi ilahların soyunun ağırlanıp ağırlanmayacağını sormaya geldiğinde büyük kardeş Ukashi (kurbanları korkutmak amacıyla yapılmış olan) uğuldayan bir okla elçiyi vurdu. Daha sonra da konuklarını ağırlamak için inşa ettiği bir şölen salonuna tuzak kurdu. Ancak küçük kardeşi bunu onaylamadı ve kurban için kurulan tuzağı ifşa etti. Bunun üzerine büyük kardeş Ukashi, Kamu-Yamatoihare-hiko-no-mikoto'nun güçleri tarafından salona götürüldü ve kendi tuzağına yakalanarak parçalara ayrıldı. Bu durum için hicivli bir şarkı da yaptılar:

Uda'nın yüksek yerine
Bir kuş ağı kurduk.
Bekledik;
Ama hiç kuş yakalayamadık.
Onun yerine güzel bir balina
Takıldı ağımıza.

Kamu-Yamatoihare-hiko-no-mikoto daha sonra, Tsuchigumo'lu seksen adamın geleneksel bir çukur evde yaşadığı Osaka'ya seyahat etti. Onları yemeğe davet etti ve kendi adamlarını da hizmetkârlar olarak her birinin arkasına dikti. Bir işaretle seksen hizmetkâr kılıçlarını çekip Osaka'nın seksen kahramanını öldürdü. Sonunda diğer kabileleri de boyunduruğu altına alan Kamu-Yamatoihare-hiko-no-mikoto, kendisine Unebi'de Kashihara adında bir saray inşa ederek Japonya'nın ilk imparatoru olarak hükümdarlık ismini, yani Jimmu Tenno'yu aldı.

Yamato Kahramanı, Yamato-takeru

Birkaç nesil imparator göçmüştü. İmparator Keiko'nun Ousu-no-mikoto ve Wousu-no-mikoto adında iki oğlu vardı. "Büyük Havan" ve "Küçük Havan" görünüşe bakılırsa ikizlerdi. Babaları dönemin âdeti gereği, karısı doğumdayken bir pirinç dövme havanı taşımak zorunda kalmıştı; doğumun uzun sürmesine sinirlenince de bu isimleri vermişti. Büyük kardeş Ousu-no-mikoto, imparatora sabah ya da akşam yemeğinde (o dönem Japonya'da sadece iki ana öğün yeniyordu) eşlik etmedi. Bir süre önce Ousu-no-mikoto, babası tarafından evlenmeleri için güzellikleriyle nam salmış iki kız kardeşi getirmekle görevlendirilmişti. Oğlan, iki kızı da kendisine alıp bunun yerine iki başka kadın getirmişti; bu yüzden de babası üzerinde zaten kötü bir izlenim bırakmıştı.

İmparator ikinci oğlu Wousu'dan, ağabeyine biraz düzgün davranmayı öğretmesini istemişti.

Beş gün geçmesine rağmen büyük kardeş ortalarda görünmedi.

"Ağabeyin neden gelmedi? Onu davranışları konusunda uyardın mı?" diye sordu imparator ikinci oğluna.

"Uyardım," diye yanıt verdi delikanlı sakin bir biçimde.

"Nasıl uyardın?"

"Onu sabah tuvalete giderken yakaladım. Önce ezdim, sonra kollarını ve bacaklarını koparıp bir mata sardım ve çöpe attım."

İmparator doğal olarak bu vahşilik ve güç karşısında dehşete kapılıp oğlunu, iki asi adam olan Yaşlı ve Genç Kumaso-takeru'nun (Kumaso'nun Kahramanları) yaşadığı batıya gönderdi ve Wousu'dan onları öldürmesini istedi. Wousu sadece İse'deki teyzesi yüce rahibe Amaterasu-o-mikami'nin verdiği kadın kıyafetleri ve küçük kılıcıyla birlikte yola koyuldu.

Kumaso bölgesine vardığında, onları yeni bir çukur evin inşasını kutlarken buldu. Muhafızlar yeni yapıyı çevrelemişlerdi. Genç adam şöleni bekledi; ardından saçlarını genç kızlar gibi tarayıp öngörülü teyzesinin verdiği kıyafetleri giydi. Bu şekilde gizlice yerel kadınların arasına sızdı. Kumaso'nun Kahramanları tanımadıkları bu genç kızdan oldukça etkilenmiş ve şölen sırasında "kızı" aralarına oturtmuşlardı. İçkiler ve eğlence dikkatlerini dağıtınca kahramanımız kısa kılıcını bağrından çekip Yaşlı Kumaso Kahramanını bıçaklayarak öldürdü. Genç Kumaso Kahramanı kaçmak için fırladıysa da çukurdan çıkmaya yarayan merdivenin başında prens tarafından yakalandı. Saldırgan burada kurbanını kavrayıp onu arkadan bıçakladı.

"Kılıcı çıkarma!" diye bağırdı Kumaso-takeru.

Genç prens razı oldu.

"Kimsin sen?" diye sordu Genç Kumaso-takeru.

"Ben tüm bu adaların hükümdarı imparator Keiko'nun oğluyum. Siz saygısız Kumasoları etkisiz hale getirmem için beni o gönderdi."

"Bizler batıdaki en cesur adamlarız ve sen bizi öldürdün," dedi Genç Kumaso-takeru. "Bu sebeple sana bizim unvanımızı bahşediyorum. Bundan böyle Yamato Kahramanı, Yamato-takeru olarak bileneceksin."

Kumaso-takeru diyeceklerini bitirince, artık yeni adıyla anılan prens kılıcını çekip kurbanını olgun bir kavunu doğrar gibi doğradı. Geri dönerken tüm yerel dağ ve nehir ilahlarını boyunduruk altına aldı.

Yamato-takeru'nun babası vahşi evladının dönüşünden hiç memnun değildi ve çok geçmeden onu bir başka yerel kahraman olan İzumo-takeru'yu öldürmeye gönderdi. Yamato-takeru gerçeği yerine tahtadan bir kılıç hazırladı. Sonra da İzumo'nun diyarına girerek kurbanına arkadaşmış gibi davrandı. Bir gün, iki kahraman Hii Nehri'nde yıkanmaya gitmişlerdi. Önce Yamato-takeru sudan çıktı ve "Hadi kılıçlarımızı değiştirelim!" diye bağırdı. Diğeri bunu kabul ederek Yamato-takeru'nun sahte kılıcını aldı ve kuşağının içine koydu. Ardından Yamato-takeru "Hadi eskrim çalışalım," dedi. Bunun üzerine Yamato-takeru ödünç aldığı kılıcı çekip bahtsız kurbanını öldürdü. Sözcüklerle arası her zaman iyi olduğu için de bir şiir yazarak diğeriyle dalga geçti:

> Koca bulut kümeleri diyarı,
> İzumo'nun kahramanı.
> Bir kılıç kuşanır,
> Asma kınlı,
> Ama ne yazıktır ki keskin olmayan.

Sonra da bunu babasına bildirmek üzere geri döndü.

İmparator ölçüsüz oğlunu evde tutmaya pek hevesli olmadığından, onu doğuyu boyunduruk altına almak üzere başka bir göreve yolladı. İmparator ayrıca ona tek bir hizmetkâr ve bir sihirli mızrak verdi. Yola çıkan Yamato-takeru bir kez daha teyzesi yüce rahibe Amaterasu-o-mikami'nin İse'de-

ki mabedine uğradı. Teyzesine, babasının kendisinden kurtulmak istediği için onu hiçbir asker olmadan bir ülkeyi ele geçirmeye yolladığını anlattı. Her zamanki gibi yardımsever olan teyzesi de ona bir çanta ve Susano-wo'dan hediye olan kılıç Kusanagi'yi verdi.

"Bir sorun olduğunda," dedi, "çantayı aç."

Yamato-takeru yolda giderken, Owari'de Miyazu-hime adında bir genç kızla karşılaşarak kıza dönüşte onunla evlenme sözü verdi. Sonra doğuya devam ederek buradaki kabileleri boyunduruk altına aldı. Sonunda Sagamu'ya vardı. Bu diyarın kralı (Yamato-takeru'yu kendi silahıyla vurarak) ona arkadaşmış gibi davranarak şöyle dedi:

"Buranın yakınında bir ova var. Onun ortasındaki bir gölcükte, asi ve itaatsiz bir ilah yaşıyor."

Kahraman gölcüğü kontrol etmeye gittiğinde kral ovadaki çimenleri ateşe verdi. Yamato-takeru kendisine verilen çantaya bakınca ateş yakan çakmaktaşları buldu. Etrafındaki çayırları, "Çayır kesen" adına layık olan kılıcıyla kestikten sonra bir karşı yangın çıkardı. Sonra da kralı ve tüm klanını evlerinde yakarak öldürdü ve oraya Yakitsu (ırmağın yanan geçidi) adını verdi. Kelimelerle arası çok iyi olduğundan aynı zamanda cinas da yapıyordu: *Yaki* aynı zamanda "kavruk" demektir.

Eve dönerken Hashirimitsu'daki boğazları geçmesi gerekmişti. Ancak geçit ilahı dalgaları kabartınca teknesi batacak gibi oldu. Yamato-takeru'nun hayat arkadaşı Ototachibana-hime, kendini dalgalara feda ederek saz matlar, post matlar ve ipek matları birbirinin üzerine yığıp hem onları hem de kendini dalgalara adak olarak sundu. Tekne yoluna devam ederken prenses dalgaların içine gömüldü. Sadece tarağı kıyıya vurdu. Ashigara geçidinde Yamato-takeru istihkakını yerken geçit ilahı beyaz bir geyik formuna büründü. Yamato-takeru yediği yabani sarımsaktan bir parça alıp bunu ge-

yiğe atarak onu öldürdü. Geçidin tepesinde karısını hatırlayıp iç geçirerek, ele geçirdiği bu yere Azuma ("Karım") adını verdi. Yolu üzerinde başka yerleri de ele geçirdikten sonra Owari'ye dönerek doğuya giderken flört ettiği Miyazu-hime ile evlendi. Karısını evinde bırakıp kılıcı Kusanagi'yi de ona emanet ederek İbuki Dağı ilahını boyunduruk altına almaya gitti. Kılıcı olmadığı için ilahı çıplak elleriyle haklamaya karar verdi. Yol üzerinde, aslında kılık değiştirmiş ilah olan dev bir yaban domuzuyla karşılaştı. "Bu, ilahın dikkatimi dağıtmak için gönderilmiş elçisi olmalı," dedi kendi kendine ve dağa tırmanmaya devam etti. Ancak ilah bir dolu fırtınasına sebep olarak Yamato-takeru'yu sersemletti; bu sebeple kahraman ölümcül bir hastalığa yakalanmış şekilde dağdan inmek zorunda kaldı. Gittikçe kötüleşerek (ve en kahramanca geleneğe uygun biçimde durumu hakkında şiirler yazarak) dağdan indi; sonunda da Nobo'da öldü.

Karıları ve çocukları (muhtemelen hikâye kahramanın birkaç kez evlendiği, imparator olduğu ve çocuk sahibi olduğu yaşamının pek çok yılını kapsamaktadır) ona bir lahit inşa etmek için bir araya geldiklerinde kahramanın ruhu, dev ve beyaz bir kuşa dönüşerek uçtu. Sonunda, lahdinin inşa edildiği Shiki kıyısı yakınında yere kondu; dolayısıyla buraya Beyaz Kuş Lahdi denmektedir.

İmparator Jingu Kore'yi Boyunduruk Altına Alır ve *Kami* Hachiman Doğar

Yıllar sonra, imparatorluğun kurulmasıyla İmparator Chuai kanuna benzer çalgısını çalarken Jingu olarak bilinen İmparatoriçe Okinagatarashi-hime'nin bedeni ele geçirildi ve kadın şu kehaneti buyurdu: "Batıda altın, gümüş ve mücevherlerle dolup taşan bir diyar var. Sana bu ülkeyi veriyorum."

İmparator şüpheliydi; bunlar aldatıcı bir *kami*nin sözleri olduğundan onları duymazdan geldi. Zaten güneydeki Ku-

maso'yu ele geçirmek için bir sefer hazırlığındaydı. "Bir dağın tepesine çıkıp batıya bakınca sadece deniz görülür."

Hiddetlenen *kami* (imparatoriçe aracılığıyla) şöyle dedi: "Vaat edilen topraklara egemen olmayacaksın." Gerçekten de imparator kısa bir süre sonra öldü. Uzunca bir süre devam eden şeytan çıkarma ve ülkedeki günahları araştırma işinden sonra imparatoriçe yine kehanette bulunarak tek bir eklemeyle aynı talimatları verdi: "Rahmindeki çocuk bu topraklara egemen olacak." Bu talimatları veren *kami*ler, İzanagi'nin çocukları ve denizin efendileri Sokojutsu-no-o, Nakajutsu-no-o ve Uwajutsu-no-oo'ydu. Artık hamile olan İmparatoriçe Jingu bunun üzerine bir filo ve ordu toplayarak *kami*lere adaklarda bulundu ve iyi rüzgârlar tarafından denizden Shiragi (Kore'deki Silla Krallığı) diyarına taşındı; buranın kralı yıllık hürmet gösterisinde sunulan bir kul olmuştu. Kral, asil bir seyis olarak atanmıştı. Bu pek yüksek bir rütbe olmamasına rağmen bir utanç kaynağı da değildi: Shiragi kralının saraydaki konumunun kesin bir tasdikiydi ve aslında (atları kendi elleriyle beslemesi ya da tımar etmesi gerekmiyordu!) bir onurdu. Kudara kralı da bir kul olmuş ve toprakları Japon tahtının malı haline gelmişti. Bu sırada imparatoriçe, eteğinin bel kısmına taşlar bağlayarak oğlunun doğumunu geciktirdi.

Japonya'ya döndüğünde, Ojin adındaki oğlu, Umi denilen bir yerde doğdu. İmparatoriçe, Tsukushi'deki Matsura'da, nehrin kıyısında yemek yedi. Pirinç tanelerini yem olarak kullanıp bazı kayalardan *ayu* (küçük bir nehir balığı) yakaladı. Bu dördüncü aydaydı; o zamandan beri de o ayda, sadece kadınlar Jingu tarafından öğretilen geleneksel metodu kullanarak ayu avlayabilirler.

İmparatoriçe Jingu geri döndüğünde, İmparator Chuai'nin diğer eşlerinden olan iki çocuğunun isyanıyla karşılaştı. İmparatorluk kuvvetleri bir dalavere düzenleyerek bebek imparatorun öldüğünü söylediler. Asiler güya cesedi taşıyan

cenaze gemisini incelemek üzere geldiklerinde, yönetime sadık olan ordu saldırarak isyankârları Yamashiro'ya kadar kovaladı. Ordu generali daha sonra bir başka dalavere düzenleyerek imparatoriçenin öldüğünü duyurdu. İsyankârlar yine bu hikâyeye inanıp yaylarını gevşettiler. İmparatorluk ordusu yine saldırdı ve asiler bozguna uğrayarak Biwa Gölü sularına dökülüp boğuldular.

Ojin, imparator olarak elli iki yıl hüküm sürdü. Annesi Jingu ise yüz yıl boyunca yaşadı. İmparatorun pek çok eşten bir sürü çocuğu oldu ve o, imparatorluğun sınırlarını genişletti. Ne kadar meşgul olsa da aynı zamanda bir kültür adamıydı. Oğullarının ve saraydaki adamlarının çalışmalarında gayretli olmalarını isterdi. Hükümdarlığı sırasında pek çok Koreli göçmen; zanaatkârlar, tüccarlar ve âlimler onun topraklarına yerleşti. Bunun sonucu olarak annesiyle birlikte hem savaş hem de kültür *kami*'si Hachiman olarak ilahlaştırıldı.

KAHRAMANLAR ÇAĞI

Bir sonraki mitolojik dönem, Kahramanlar Çağı'ydı. İmparatorluk ailesinin yaptıkları *Kojiki* ve *Nihonshoki*'de detaylı biçimde anlatılsa da bunlar mitselden gündelik şeylere dönmüştü: cinayetler, münakaşalar, aşklar ve çeşitli imparator ve imparatoriçe çocukları. Bu detayların çoğu gerçek olabilir ve hatta zamanın belgeleri ve eserleri sayesinde bunların izleri sürülebilir.

Ancak buna paralel olarak ve imparatorların hükümdarlıklarının "resmi" anlatımlarında yer almayan mitler ortaya çıkmaya başladı; bunlar kahramanlık ve güç eylemlerinde bulunan, çoğunlukla erkeklerle ama bazen de kadınlarla ilgiliydi. Bunlardan bazıları, mitsel bir lensten görülen, gerçek tarihi olayların güçlendirilmiş halleriydi. Erken dönem kahramanların çoğu, kırsal kesimde Ninigi-no-mikoto tarafından

başlatılmış "yatıştırma" işine devam ediyor ve imparatorun iddia edilmiş ya da gerçek, hükümdarlığı altında çalışıyorlardı. Yoshitsune gibi daha sonraki kahramanlar baştan aşağıya savaşçılardı. Onların bağlılıkları kendi klanlarına ya da efendilerine veya sadece kendilerineydi. Daha sonraki mitlere baktığımızda bunlara, ta ki yaradılış ve yatıştırma hikâyelerinde gördüğümüz Şinto unsurlar –işlerin nasıl böyle olduğu hakkındaki mitler, *kami*ler hakkındaki mitler, çeşitli ailelere ya da klanlara destek sağlayan mitler– yok olmaya yüz tutana dek, daha çok Budist unsur eklendiğini görürüz.

Tarihsel olarak Kahramanlar Çağı Japon tarihinin Heian (794-1185) ve Kamakura (1185-1333) dönemlerine denk gelir. Bu çağda bir sürü kahramanlık miti doğmuştur: Okçu kahraman ve ejderha kralın müttefiki Tawara Toda, çileci büyücü ve iblislere boyun eğdiren En-no-Gyoja ve Shingon azizi Kobo Daishi hep Heian döneminin ürünleridir. Her durumda kahraman, kendisine mitsel bir boyut eklenen gerçek bir tarihi figürdür. Tawara Toda ve Raiko gibi kahramanlar, imparator adına eylemlerde bulunarak çoğu hem görünüm hem de iştah olarak canavarları andıran asi ve haydudu boyunduruk altına alırlar. Azizler ve büyücüler, imparatorun hükümdarlık alanını ve Buda'nın Yasası'nın diyarını genişletmekle meşguldürler. Önceki mitsel dönem önce yaradılış, ardından fetihle ilgiliyken bu dönem ele avuca sığmaz iç bölgelerin bütünleşmesi ve medenileşmesiyle ilgiliydi. Bu dönemden iki önemli mit doğdu: Mükemmel savaşçı Yoshitsune'nin kahramanlık hikâyesi ve Kubilay Han'ın (1274, 1281) istilacı Moğol-Çin ordularına karşı olan muharebesine *kami* Hachiman tarafından gönderilen *kamikaze* ilahi rüzgâr hikâyesi.

Kahramanlar genellikle kaba saba kişilerdir. Onlar Yamato-takeru gibi hile ve güç kullanarak, gerekli olduğunda hainlik ve kılık değiştirmeye başvurarak zafer elde ederler. Unutulmaması gereken önemli bir özellik de genellikle hiz-

metkârlarla birlikte hareket etmeleridir; bazen tek bir sadık hizmetkârları olur, bazen de daha fazla. Bu hizmetkârlardan Musashibo Benkei ve Kintaro gibi bazıları, efendilerinden daha popüler olmuşlardır.

Okçu Tawara Toda

Erken dönem kahramanları arasında Fujiwara Hidesato da yer alıyordu. Bir pirinç çuvalını (60 kg ya da 132 lb) herhangi bir elinde taşıdığı için Tawara Toda (Pirinç Balyası Efendisi) lakabını alan kahraman, döneminin en önde gelen okçusuydu. Kanto bölgesinde (günümüzdeki Chiba vilayeti) yerel bir hükümdar olan Taira no Masakado, imparatorluk otoritesine başkaldırınca, Tawara Toda onu destekleyip desteklemeyeceğine karar vermek üzere asiyi araştırmaya gitti. Masakado yemek yiyordu ve yemeğini onunla paylaşmayı kabul etti. Yemek yerlerken Toda, Masakado'nun cübbesine dökülen pirinçleri dalgın bir biçimde toplayıp ağzına attığını fark etti. O anda Masakado'nun kötü bir adam olduğuna karar verip derhal imparatorluk güçlerine katıldı ve Masakado'yu bozguna uğrattı.

Tawara Toda başka maceralara da katıldı. En ünlü macerası, ejderha *kami*'si Ryujin'le ilgilidir. Kahraman, Biwa Gölü'ndeki bir köprüyü geçmek üzereyken yolun bir yılan tarafından kapatıldığını görür. Dikkatli bir biçimde hayvanın üzerinden atlayınca yılan bir ejderhaya dönüşür. Ejderha, kahramanı, Ryujin olduğu ve krallığının dev bir çıyan tarafından vebaya uğratıldığı konusunda bilgilendirir. Tawara Toda ejderhaya onun diyarına dek eşlik eder ve burada çıyanla yüzleşip ona saldırır. Attığı ilk oklar isabetli olsa da bir etki etmezler. Becerilerinde ustalaşmış olan kahraman son okunu kendi tükürüğüyle ıslatınca ok sihirli olur ve çıyanı öldürür. Minnettar ejderhadan aldığı bitmek bilmez pirinç balyası da lakabının kaynağı olabilir.

Raiko ve Kahramanlar Çetesi

Minamoto-no-Yorimitsu, İmparator Murakami'nin saltanatı sırasında ünlü bir okçuydu. Raiko lakabına sahip kahraman, ülkeyi hırsızlar ve asilerden (o dönem Japonya'da neredeyse eşanlamlı kullanılan iki ifade) kurtarmasıyla ve imparatorun hükümdarlığını yaymasıyla ünlenmişti. Jimmu Tenno'nun izinden giden Raiko, aynı zamanda saltanat iradesinin bir uzantısıydı ve daha sonraki Japon mitolojisi için aşırı derecede önemli bir figürdü: Tek başına olmaktan ziyade, bir kahramanlar çetesinin başıydı. Japonya'nın pek çok bölgesinde rastlanabilecek olan Raiko hakkındaki mitlerin oldukça yerel bir dokusu vardır; bu doku, saltanat iradesinin topoğrafik unsurlarıyla ve dolayısıyla da imparatorluğun egemenliği altındaki uzaktaki bölgelerle ilişkilidir.

Kadın Kahramanlar

Japon kültürü en azından Çin kültürünün gelişiyle fazlasıyla erkek odaklı bir kültür olmasına rağmen, Japon mitleri bir dizi kadın kahramana da yer vermektedir. Amaterasu ve İmparatoriçe Jingu'dan zaten bahsedildi ve bunlar elbette ki Çin öncesi döneme aittirler. Yine de aristokratik ve ortaçağ dönemlerinde dahi birkaç kadın savaşçı örneği mevcuttu.

Bunlardan biri, Kido Hidesato'nun karısı ve Minamoto generallerinden biri olan, Japon mitindeki çok ünlü Tomoe Gozen'dir. Askeri yiğitliğini (Taira saldırılarına karşı savunmada bulunan üç bin kişilik birliği yönetmişti) anlatan efsanenin dışında, onun varlığını kanıtlayan bir şey yoktur. Başka birkaç kadın kahramandan daha bahsedilmiştir; bunların arasında, pirinç balyalarını kaldırabilen ya da ağaç gövdeleriyle dövüşebilen güçlü kadınlar yer alır.

Tüm bu mitlerin ortak noktası ise trajik tonlarıdır: Tomoe Gozen de dahil olmak üzere neredeyse tüm hikâyelerde,

kadın ya öldürülür ya da nihai muzafferin malı olur. Bu anlamda hikâyeler de her şeyi olması gerektiği biçimde anlatan mitlerin bir parçasıdır. Kadın ne kadar güçlü olursa olsun nihayetinde bir kadındır ve bu yüzden de başarılı bir erkeğin yanında ikinci planda kalmalı ya da onun metresi olmalıdır.

Benkei ve Yoshitsune

Bu hikâye, tuhaf bir biçimde efendiyle değil hizmetkârla başlar. Benkei bir *sohei*, yani manastırlarını (onun durumunda Tendai mezhebinin Hiei Dağı'ndaki Enryakuji manastırı) savunan silahlı keşiş-askerlerden biriydi. Hava kirliliği ve mevsim şartları elverdiğinde günümüz Kyoto'sundan açıkça görülebilen Hiei Dağı'nın *sohei*lerinin, kendi paylarına düşen bağış ya da hürmeti manastırlarının görmediğini düşündüklerinde imparatorluk sarayına inmek gibi bir alışkanlıkları vardı; ayrıca manastırlar ve tapınaklar kendi aralarında savaşmıyorlardı. Benkei, asabi bir yapıya sahip güçlü bir adamdı. Siyah cilalı bir zırh giydiğinden derhal fark edilirdi. Bir defasında Benkei, başkentin doğusunda, Biwa Gölü kıyılarındaki dağların tepesinde bulunan Miidera tapınağının devasa çanını çalıp bunu omuzlarında taşıyarak memleketine götürmüştü. Japon çanları genellikle büyükçe olur. Miidera'daki ise neredeyse bir adam boyundaydı. Başkeşiş onu geri götürmesini isteyince Benkei alaycı bir tavırla çanı tekmeledi, çan da asıl yerine geri döndü.

Bir defasında, kendi dayanıklılığını test etmek için rakip bulamayan Benkei, Heian-kyo'nun ana köprülerinden birinin ortasına bir yer kurdu. Yemin ederek bin savaşçının kılıcıyla dövülmüş bir zırha sahip olduğunu söyledi. Bu sebeple de oradan geçen ve kılıcı olan herkesi düelloya davet etmekteydi; kılıç kazananın olacaktı. Yakışıklı bir genç günün birinde köprüyü geçmek istedi. Bu genç, henüz yetişkinlik sere-

monisinden geçmemiş genç bir *bushi*'ye (savaşçı) göre gayet düzgün biriydi ve bir flüt çalıyordu. Ancak aynı zamanda bir kılıç da taşıdığından Benkei ona meydan okudu. Adı Ushiwakamaru (Genç Boğa) olan delikanlı, kendini sadece flütü ve yelpazesiyle savunarak devasa rakibini çabucak mağlup etti. Benkei rakibinden o kadar etkilenmişti ki hayatı boyunca Ushiwakamaru'ya hizmet etmeye yemin etti.

Ushiwakamaru, daha iyi bilinen yetişkinlik adıyla Yoshitsune, başını Taira'da kaybeden Minamoto klan şefinin en küçük oğluydu. Kendisini ele geçiren Tairalı kişiyle evlenmiş olan annesinin zekâsı ve cesareti sayesinde kurtulmuştu. Ushiwakamaru, başkentin kuzeyindeki Kurama Dağı'ndaki bir tapınağa keşiş adayı olarak gönderilmişti. Artık bir yetişkin olan ağabeyi Yoritomo ise Doğu Japonya'da saklanıyordu. Görünüşe bakılırsa dini eğilimi olmayan Yoshitsune, Kurama'da bir *dai tengu*, yani yabani orman ruhu ile arkadaşlık ettiği ormanlarda dolanmaya alışkındı. *Tengu*, genç adamı eskrim sanatında eğitti ve Yoshitsune başkente gelmek üzere Kurama Dağı'ndan ayrıldığı sırada çoktan Japonya'daki en iyi eskrimci olmuştu.

Yoritomo, Taira'ya karşı isyan bayrağını açtığında artık yetişkinlik ismi Yoshitsune'yi kullanan Ushiwakamaru, ağabeyinin generallerinden biri oldu. Sayısız askeri zafer ona atfedildi; bunlardan en büyüğü de Taira'nın Dan-no-Ura'daki bozgunudur. Ancak ağabeyinin onu öldürme girişimleri sebebiyle ünü sürmüş, onun hakkında mitler doğmuştur. Her zaman astlarından fazlasıyla şüphelenen Yoritomo, Yoshitsune'nin kendisini devirme niyetinde olduğuna ikna olmuştu. Bir dizi seferle Yoritomo, Yoshitsune'yi kaçmaya zorlayarak sonunda kalesi ve hizmetkârlarıyla birlikte Yoshitsune'yi yakaladı ve öldürdü. Japon mitine göre Yoshitsune aslında kaçarak Temujin adlı bir Moğol savaşçısı olmuş ve Cengiz Han'ın Moğol hanedanının doğmasına olanak sağlamıştır.

Serüvenleri boyunca sadık Benkei hep onun yanındaydı. Bir defasında San no Kuchi'de bir sınıra geldiler ve o sırada aranmakta olan Yoshitsune hizmetkâr kılığına girmek zorunda kaldı; Benkei de onun efendisi taklidi yaptı. Yoshitsune dalavereyi inandırıcı kılmak için, Benkei'den kendisini sınır komutanının önünde dövmesini istedi. Benkei'nin "hizmetkârını" dövmek zorunda kaldığı için bariz biçimde gerildiğini görüp bundan etkilenen komutan geçmelerine izin verdi.

Yine de Kahramanlar Çağı'nın en büyük miti, herhangi bir bireyden ziyade Japonya'nın doğasıyla ilgilidir. Japonya'nın on üçüncü yüzyıldaki Moğol filolarınca istilaya uğraması, bireysel kahramanlığa dair bolca örnek sağlamıştır. Yine de bu olay, *kamikaze* fenomeniyle; *kami*lerin Japon ulusunu savunmak için üflediği ilahi rüzgârla daha canlı bir biçimde hatırlanmaktadır. Kahramanlar Çağı'nın bu doruk miti, II. Dünya Savaşı sırasında genç Japon erkekler modern bir istilayı durdurmaya yönelik beyhude bir çaba için kendilerini feda ettiğinde dışa vurulmuş oldu. Modern *kamikaze* miti, modern Japonya'yı doğrudan mitsel geçmişiyle ilişkilendirir. Bir anlamda yeni Yasukan'da, yani Tokyo, Kudanshita'daki Yasukuni mabedinde, ölen Japon askerleri anısına yapılan anıt salonuyla yaşamaya devam eder. Ayrıca pek çok Japon ne ortaçağ *kamikaze*lerini ne de modern olanları ilahi bir şey olarak değerlendirmese de mitin gücü, modern dönem ziyaretçilerinin sayısıyla ve salonun inşası ve bakımı için gerekli bütçeyle aşikârdır.

BUDİST MİTLERİ

Budist mitleri, Şinto kökene sahip olanlardan esasen farklıdır. Aslında Budizmle alakalı tüm mitlerin şu veya bu şekilde Budist Yasa'nın kuruluşuyla alakası olması gerekir. Bunlar aynı zamanda Shakyamuni'yle alakalı mitler haricinde nadiren

birbirlerini izlerler ve oldukça geniş iki kategoriye ayrılabilirler. İlki, Budizmin kuruluşuyla ilgilenen Hint ve Çin kökenli mitleri içerir. Japonya'ya doğrudan (ya da hatta dolaylı olarak bile) bir atıfta bulunmazlar. Bunlar Japonya'da da anlatılmalarına rağmen aslında seçilmiş ve hürmet edilen belli Budist figürleri (Budalar ve bodisatvalar, tanrılar ve bilgeler) desteklemek için Japonların yaptığı bir seçkidir.

İkinci geniş kategori de ya Kobo Daishi gibi özel Japon Budist bilgeleriyle ya da Budist ahlak hikâyeleriyle süslenmiş yerel mucize, dindarlık, hayalet ve iblis hikâyeleriyle alakalı mitleri içinde barındırır.

Shakyamuni'nin Hayatı ve Budizmin Oluşumu

Shakyamuni'nin yaşamının –anne rahmine düşmesi, doğumu, yetişmesi ve özellikle de dini bir öğretmen olarak yaşamı– detayları Budist edebiyatının büyük kısmının merkezi olmuştur. Bu hikâyelerin çoğu Japonya'ya nakledilmiştir. Mitlerden bazıları kayda değer bir biçimde, Japonya'da Meiji dönemine (on dokuzuncu yüzyıl sonu) dek yürürlükte olan Şinto ve Budizm bileşimindeki figürler için mitolojik temeller sağlamıştı. Örneğin Hint mitolojisinde insan eti yiyen dişi iblisler sınıfı olan *dakini*, Japonya'da tanrıça Dakini mitine dönüştü. Dakini beyaz bir tilki üzerinde uçtuğundan, *honji* (bir Şinto ilahının Budist versiyonu) gibi İnari ile ilişkilendirilmişti.

Japonya'daki Shakyamuni mitlerinin gücü, Yasa'nın ve Buda'nın iblisler formundaki kötülüğü dilediğince eğip bükmesi becerisindeydi. Bu, şiddetle değil ikna ile başarılıyordu. Japon mitinde kayda değer bir biçimde birkaç tane kötü varlık mevcuttur. Bunlar haşarı, itaatsiz ve kavgacı olmalarına rağmen, (Hıristiyanlıktaki) kötülük kavramı mitolojide tutarlı bir biçimde ortaya çıkmaz.

Ayrıca Shakyamuni'nin yaşamıyla Japonya'da Budizmin kuruluşunu birbirine bağlayan, Yasa'nın Güney Hindis-

tan'daki bir demir kuleden Ryugo (Nagarjuna, erken dönem Budizminin başlıca figürü) tarafından ele geçirilmesi gibi bir dizi mit de mevcuttur: Örneğin Ryugo, tüm Japon Budizmi mezheplerinin selefi olan Budizmin Mahayana formunun bilge-kurucusu olarak görülür.

Budizmin Japonya'ya Gelişi

Japonya'da Budizmin kuruluşuyla alakalı mitler, Japonya'daki Budist mitlerinin ikincil gücüdür. Budizm pek çok kaynaktan geldiği için böyle çok sayıda da mit vardır. Bu mitler çoğunlukla mücadele, sebat ve Budist tanrılardan birinin ya da öbürünün zamanında müdahalesi sayesinde Yasa'nın Japonya'ya bazen alevli bir mücevher bazen de bir parşömen formunda nasıl girdiğini anlatır. Örneğin, Çin'de Daruma tarafından Zen'in kuruluşuyla ilgilenen fazlasıyla popüler mitler olması gibi, ara evreler de mevcuttur. Hiçbir mit Daruma'yı doğrudan Japonya'yla ilişkilendirmese de bu figür sanat ve folklorda yoğun bir biçimde popüler olmuştur.

İkinci bir popüler figür de Kobo Daishi'dir. Belki de kişisel ünü (Japonya'da kurduğu Shingon mezhebi her zaman aristokrasinin ilgisini daha çok çekmiştir), Heian-kyo'daki sarayla yaşamının son yıllarına dek ilişki içinde bulunmamasına bağlıdır. Bunun sonucu olarak da sıradan halk tarafından oldukça popüler bir figür olarak görülmüştür. Shikoku'da kurduğu seksen sekiz aşamalı hac rotası ve oluşturduğu Konpira ibadeti, hâlâ insanların bilinçlerinde canlılığını korumaktadır. Çoğu insan hâlâ meşhur hac rotasını kullansa da birçoğu bunu otobüs ve trenle yapmakta, bu da dolayısıyla eski büyüsünü büyük oranda bozmaktadır. Hac rotasının büyük kısmı, Japonya'nın devam eden kentleşmesinin kurbanı olarak beton ve asfaltla kaplanmıştır. Hiçbir "tarihi" ilerleme olmasa bile, Enno-Gyoja gibi kurucular ve hatta Buda'nın müritleri

olan rahipler ve başkeşişler hakkındaki diğer mitler ve benzerleri de bu kategoriye dahil olur.

Ahlak Hikâyeleri

Budizmden gelen son mit grubu, daha çok ahlak hikâyeleri veya dini öğütler formundadır. Budist öğretilere bağlı kalmanın erdemlerini gösteren bu hikâye koleksiyonları, Kamakura döneminden günümüze dek düzenli olarak yayınlanmaktaydı. Bunlardan bazıları fazlasıyla meşhur oldu: Bunlara bir örnek, yakışıklı bir rahibe abayı yakan genç bir kadının onu baştan çıkarmaya uğraştığı Dojoji efsanesidir; sonunda bu aşk kaçınılmaz bir biçimde son bulunca kadın yırtıcı bir ejderhaya dönüşür ve bu da Kabuki tiyatrosunun ana unsuru olur.

Budist mitleri, Şinto mitlerinin aksine ya fazlasıyla kişiselleştirilmiştir ya da kronolojik olmaktan ziyade kesik kesik olma eğilimindedir. Shakyamuni Buda hakkındaki mitler, Japon tarihindeki bireylerle ilgili mitler gibi en uyumlu olanlardır. Ahlak hikâyeleri Japon tarihinin içine yerleşmiş gibi görünse de hiç şüphesiz, incelendiği takdirde tarihi referansın mit için nadiren önem taşıdığı ve hatta bir hakikat ve özgünlük sağlamak için sonradan eklenmiş bir şey olabileceği görülmektedir. (Sık sık tarihi bir referansa rastlanır; örneğin "İmparator Kimmu zamanında...")

MİTLERE ÖZGÜ MEKÂNLAR

Diğer pek çok kültürün üyeleri gibi Japon halkı da kendini kavramsal ya da mitsel bir zaman ve mekânda tanımlar. Bu kavramların Japon felsefesindeki yapısı iki sebepten karmaşıktır. Bunların ilkini zaten tartıştık: Bunların geldikleri yerel Japon kültürü, Çin ve Hint kültüründen gelenler ve Batı bilimi gibi çok çeşitli kaynaklar.

İkinci sebep ise, paradoksal olarak cinaslara, kelime oyunlarına ve bir iletişim biçiminden diğerine –örneğin gündelik konuşmadan, cinas yapmak ya da bir anlamı açığa çıkarmak için *kanji* yazmaya– sıçrayarak anlamı "kasıtlı" biçimde bozmaya olanak tanıyan Japon dili ve yazınının yapısıdır. Kelime oyunu ve cinaslardaki niyet her zaman espri ve mizah değildir. İnsanların deneyimlerini ortak bir zemin içine oturtmalarına, deneyimleri ve maddesel olmayan fikirleri paylaşmalarına yardımcı olarak aynı dili konuşanlara özel, ortak bir kavramlar grubu yaratır.

Dolayısıyla Japon mitolojisindeki mitsel zaman ve mekânların yaradılışı, hepsi de doğası gereği mitsel olmayan bir dizi unsurun kesişme noktasıdır. Mitsel gerçekliği coğrafi özellikler, antik ve unutulmuş ritüellerle uygulamalar, politik olaylar ve insanların kendi deneyimlerini anlamlı bir biçimde düzenleme girişimleri yaratır.

Burada tartışılan tüm mitler ve mit kompleksleri için geçerli olmak üzere mitsel mekân bağlamında belki de en önemli mesele, kozmosla ilahlar arasındaki ilişkidir. Budizm ve Şintoda (Yahudi-Hıristiyan sisteminin aksine) ilahlar dünyanın parçasıdırlar. Diledikleri gibi davranmalarına olanak tanıyan büyük bir güce ve özgürlüğe sahip olsalar da, Jodo Shinshu ve Nichiren-shu gibi tektanrıcı ilahlar olsalar da yine de onları çevreleyen kozmik kurallarla sınırlıdırlar. Evrenin temelini oluşturan ana kozmolojik kuralları, hiçbir sebep olmaksızın ya da bir anda değiştiremezler. İnsan kaderiyle ve insanoğlunun tabiatıyla ilgili gerek iyi gerekse de kötü niyetli işlerin etkisi, ne kadar şefkatli ya da kurtuluşla ilgilenen biri olsa da bir ilahın çalışması gereken şeylerdir.

Budist Mekânlar

Budist kozmolojinin mekânları, hem Budizmin (genellikle ehil kimseler, rahipler ve dini uzmanlar için) vaaz ettiği ah-

laki ve teolojik temaların sembolik temsilleri hem de kişinin (inananların çoğu için) günün birinde muhtemelen ziyaret edeceği, kozmosun oldukça gerçek yerleridir. Kabaca ifade etmek gerekirse, kozmos kendi içinde geçmişten geleceğe değin sınırsız evrenler barındırabilir. Aynı zamanda evren pek çok âleme bölünmüştür. Bu âlemleri, Meru (Sanskritçe: Sumeru) Dağı adındaki sembolik/topoğrafik bir unsur bağlar.

Japoncada Sumi adını alan Meru Dağı, Budist felsefedeki evrenin mitsel ve fiziki temsilidir. Bu dağın kökleri, yaşamlarında kötülük yapmış kimselerin ruhlarının, (Budist mezhebe bağlı olarak) günahlarının kefaretini ödeyene ya da Buda'nın merhametine erişene dek ıstırap çektikleri cehennemde bulunur. Dağın eteklerinde, Budalığa erişmek için yolda olanlar güçlükle ilerlemektedirler. Dağın üst yamaçlarında ordularıyla, görevlileriyle, ikincil kademedeki yardımcılarıyla ve hizmetkârlarıyla çeşitli Budist ilahların bölgeleri bulunur: Yani burası barınakların dev barınağıdır. Dağın zirvesinde çeşitli yönlerin cennetleri (bunlardan ikisi olan Doğu'nun ve Batı'nın cennetleri Japon kozmolojisinde baskın rol oynamaktadır) ve *nirvana*'ya erişenlerin bulunabileceği Biçimsizlik Âlemi vardır.

Cehennem, Budizmde çelişkili bir kavramdır. Yaşamdaki günahların cezası, teoride, yeniden doğuş döngüsünde meydana gelir. Buna rağmen Jigoku'nun oldukça gerçek bir mitsel varlığı mevcuttur. Dante'nin versiyonunda olduğu gibi, her suça uygun bir cehennem vardır. Çoğu Hint ve Çin kozmolojisinden ödünç alınan canavarlar ve *oni* (iblisler), buraların sakinlerine ateş, buz ve işkence aletleri ile işkence ederler. Dante'nin terminolojisini izleyecek olursak, *loca*ların sayısı ve türü, yine hangi Budist mezhebin tanımladığına göre değişir. Cehennemin başlıca ortak özelliği, içinden ya da yanından geçen kurumuş bir dere yatağıdır. Bu sisli bölgede, daha iyi âlemlere tırmanmalarında kendilerine yar-

dım edecek kimseleri olmayan, kürtaj edilmiş bebekler gibi masumların ruhları vardır. Cehennemin önünde yine cehennem nehri Shozukawa akar; buradan sadece Shozuka-no-baba (cehennem cadalozu) tarafından mülklerinden arındırılan ölülerin ruhları geçebilir.

Yaşayanların evreni etkileyici bir biçimde sınırsızdır. Japon Budist kozmoloji, Japonya en önemli mekân olsa da evren içinde sonu olmayan sayısız dünya olduğunu kabul eder.

Sayısız ilahların âlemleri de çok çeşitli mekânlar ve sistemler hâlinde düzenlenmiş bir biçimde, yukarıda uzanmaktadır. Bunların da üstünde, Meru Dağı'nın (yani Meru Dağı'nın temsil ettiği tüm Budist Yasa'nın), korunmasından sorumlu olan dört Tenno vardır. Her biri kendi özel becerilerini düzenler: Örneğin kuzeyin muhafızı Bishamon aynı zamanda yeryüzü hazinelerinin de muhafızıdır. Her biri aynı zamanda kendi destekçilerini ve o yönü koruyan askerlerini bir araya getirir.

Bunların da üstünde, nihai zirveye doğru çeşitli Budaların cennetleri bulunur; zirvedeyse ____ Buda (boşluğu mezhebinize göre doldurun) yaşar.

Burada tanımlanan şema gerçekten de sadece bir şemadır. Detayları değişkenlik gösterir ve hiçbir mit için tam bir tanımlama sunmaz. Daha ziyade, Budizm denen oluşumu açıklayan pek çok bakış açısından alınmış bir özettir. Dağ motifinin Budist felsefesinde son derece güçlü olduğu kesindir. Japonya'da yerel dağlar ve dağ ilahları tarafından desteklenmiştir ve hatta Budizmin Japonya'da böylesi kolay bir şekilde benimsenmesinin sebeplerinden de biridir.

Şinto Mekânlar

Şinto kozmolojisi ve topoğrafyası Budizminkinden çok daha kolaydır. Ayrıca kozmosun çeşitli âlemlerinin tanımları da

mitsel topoğrafyanın çoğunu çerçeveleyen gerçek coğrafi unsurlarla çok daha açık bir biçimde tasvir edilmiştir.

Semavi *kami*lerin âlemi Takamagahara (Cennet Ovası) yeryüzü âleminin üzerinde bir kemer meydana getirir. Cennette çeşitli tanrıların sarayları bulunsa da biz sadece birinin, Amaterasu-o-mikami'nin sarayının tarifine sahibiz: Sarayda, gündelik işler –dokumadan bahsedilmektedir– için özel salonların yanı sıra çeltik tarlaları ve su yolları mevcuttur. Cennetin içinde akan bir nehir yatağı vardır. Nehre, *kami*ler genişçe bir toplanma mekânına sahip olsunlar diye yukarı yönde bir set çekilmiştir; bir toplanma mekânı, Japon halkının hâlâ yaptığı gibi oybirliğiyle yönetilen ve katılımcılarının sekiz milyonu bulduğu bir sistemde oldukça gereklidir. Nehir yüksek dağ sıralarının içinden akar. Cennet, dünyevi kısımlardan sığ bir dereyle ayrılır: Burası Amaterasu'nun aksi erkek kardeşiyle yüzleştiği yerdir.

Cennetteki iki kayda değer özellik de çıkışlarıdır. Cenneti yeryüzüne bağlayan ve kendisinden yeryüzünün yaratıldığı, sıklıkla Samanyolu ile özdeşleştirilen Semavi Uçan Köprü vardır. Ayrıca biri cennete ve diğeri de yeryüzüne giden başlıca bir yol ayrımı mevcuttur: Burası Sarutahiko'nun, semavi torunun inişini beklediği yerdir.

Yeryüzü pek çok kısımdan oluşur. İlki sınırsız görünen denizdir. Deniz, kendisinden "tıpkı bir sazlık filizi gibi" çıkan topraktan önce gelir. Toprağın kendisi, bazıları İzanagi'nin mücevherli mızrağının ucunda toplanan damlalardan, bazıları da İzanagi ile eşi İzanami arasındaki birleşmeden doğan adalardan oluşmuştur. Bu adaların ana bileşeni, Japon takımadasını yaratan parçalardır. Buradaki topoğrafya modern Japonya'dan dolayı tanıdıktır; ancak isimler değişmiştir ve çoğu yer güçlükle tanınmaktadır. Yamato'nun ovaları ve dağları (modern Kansai bölgesi), Kii Yarımadası'ndaki (Yamato'nun güneydoğusu) Yoshino dağları, Yamato'nun doğu

sınırındaki Biwa Gölü, kuzeybatıdaki İzumo ve güneydeki Seto İç Denizi ile Kyushu Adası kuşkusuz tanınmakta ve mitlerde de rol oynamaktadırlar. Kore Yarımadası, özellikle de dönemin başlıca üç Kore yönetiminden ikisi olan Silla ve Paekche ön plana çıkmaktadır.

Owatatsumi-no-kami ya da Ryujin olarak bilinen deniz tanrısının bölgesi, sakinlerinin insan yerine balık olması dışında yeryüzüne benzemektedir. Kadim zamanlarda, Ho-ori'nin karısıyla olan anlaşmazlığa dek, deniz ve kara bölgeleri tek bir alandaydı. Artık yeryüzünün ayrı kısımlarını oluştururlar. Yeryüzünün diğer kısımlarına, mağaralar ya da yerkabuğundaki çatlaklar aracılığıyla ulaşılabilir. Belki de en önemlisi, denizlerin ötesindeki tanımlanmamış âlemdir. Burası, İzanagi'nin başladığı yeryüzünü yaratma işini tamamlamada Okuninushi'ye yardım eden sihirbaz, cüce tanrı Sukunabikona gibi *marebito*ların (ziyaretçi ilahlar) memleketidir. Ouwehand, (bir Çin efsanesini takiben) zaman zaman Kutsanmış Adacıklarla özdeşleştirilen bu diyarı aslında mitolojinin son âlemi, yani Yomi Diyarı olarak görmek için bazı sebepler bulunduğunu ileri sürer.

Yomi Diyarı yeraltında bulunur. Burası ışık ve rengin olmadığı, nemli ve karanlık bir yerdir. Mekânın açık bir topoğrafyasına sahip değiliz. *Kojiki* ve *Nihonshoki*'deki ifadelerden anlaşıldığı kadarıyla, ölüler yaşamda olduğu gibi salonlarda bulunurlar. Eğer varsa, çektikleri azap eski yaşamlarından ve özellikle de sevdiklerinden ve dostlarından ayrı kalmaktır. Ne başka bir azabın olduğuna ne de Yomi Diyarı'nın bir ceza mekânı olduğuna dair başka bir kanıt vardır. Yomi sadece, kimsenin geri dönmediği mutlak kirlilik mekânıdır.

Tarihi ve Mitsel Kronoloji

Zaman Aralığı	Başlıca Tarihi Olaylar	Mit ya da Mitsel Dönem	Tarihler
		Yaradılış Çağı	
		*Kami*lerin ortaya çıkışı.	
		Japon adalarının yaradılışı.	
Seramik öncesi kültürün kanıtları.	Höyükler		MÖ 9000
Jomon	Çömlekçilik kültürü; çukur evler; büyük köyler.		MÖ 7000-250
	Hindistan'da Buda'nın doğumu, yaşamı ve mucizeleri.		565 (?)-486
		Okuninushi. Semavi ilahlarca yeryüzünün boyunduruk altına alınması. Susano-wo'nun İzumo mitleri??	
		Jimmu Tenno'nun gelişinin mitsel tarihi.	MÖ 660
		İmparatorlar Çağı	
Yayoi kültürü			MÖ 250-MS 300
Yamato Dönemi			MÖ 300 (?)/ MS 300 (?)-645
		Yamato-takeru	

	Kore'de Japon ticaret kolonileri.	İmparatoriçe Jingu'nun Kore'yi istila etmesi.	Yaklaşık olarak MÖ ikinci yüzyıl (ya da daha ziyade MS 366)
Kofun Dönemi	*Kofun* anıtmezarlarının inşası. Yamato devletinin genişlemesi.		MS 400-593
	Kore'den Budizmin gelişi.		552 ya da 538
	Paekche Kralı'nın Miroku-butsu resmini İmparator Kimmei'ye göndermesi.		545
	Shotoku Taishi saltanatı.		593-622
	On yedi maddeli ferman.		604
	İlk Çin elçiliği.		607
		Miwa kâhininin Budist rahiplerin cenaze ritüellerini gerçekleştirecekleri bildirmesi.	616
	Taika Reformu. Çin etkili idari devrimi; tüm hükümetin Çin bürokrasisi planına göre yeniden yapılandırılması.		645
	Yamato klanı şefinin Çin modelindeki cennetin oğlu hükümranlığını bildirmesi.		

		En-no-Gyoja'nın mucizeler gerçekleştirmesi. Shugendo'nun kuruluşu.	634-701
Nara Dönemi.	Nara'nın ilk sabit başkent olması.		710-784
	Nara'daki Todaiji Büyük Buda heykelinin (Daibutsu) ithafı.		752
	Kobo Daishi'nin hayatı.	Daishi tarafından gerçekleştirilen mucizeler.	774-835
	Shikoku'daki seksen sekiz aşamalı hac yolunun kurulması.		
	Ryobu-Şinto'nun uygun doktrin olarak kabul edilmesi.		Yaklaşık 700-800
Heian Dönemi.	Heian-kyo'da (günümüz Kyoto'su) başkentin kurulması.		794-1185
	Tendai mezhebinin gelişi.		805
	Shingon mezhebinin gelişi.		806
	Çin'de on ikinci ve sonuncu elçilik.		838
		Kahramanlar Çağı	
	Fudo heykelinin Kanto'ya getirilişi.	Raiko ve dört kölesi.	940
		Tawara Toda'nın Taira-no-Masakado'yu öldürmesi.	

	Heiji çatışması; Taira klanı tarafından sağlanan askeri üstünlük.	Tomoe Gozen Hachimantaro vs.	1159-1160
	Jodo (Arı Diyar) mezhebinin Shonin (1133-1212) tarafından kurulması.		1175
	Jodo-Shinshu mezhebinin Shinran tarafından kurulması.		
	Minamoto ve Taira arasındaki Gempei Savaşı.	Minamoto-no Yoshitsune ve Benkei.	1180-1185
Kamakura Dönemi			1185-1333
	Yoritomo'ya *shogun* unvanının bahşedilmesi.		1192
	Moğol istilaları.	Nichiren-shonin'in mucizeleri.	1274, 1281
Ashikaga (ya da Muromachi) Dönemi			1338-1573
Sengoku (İçsavaş) Dönemi			Yaklaşık 1480-1568
	Portekizlilerin Tanegashima'ya gelişi; Batılı silahları tanıtması.		1542 ya da 1543
Azuchi-Momoyama (ya da Shokuho) Dönemi			1568–1600

	Kyoto'nun savaş beyi Oda Nobunaga tarafından işgali.	1568
	Nobunaga'nın suikasta kurban gitmesi.	1582
	Osaka Kalesi'nin Toyotomi Hideyoshi tarafından inşası. Japonya'da Hideyoshi üstünlüğü.	1586
	Hideyoshi'nin Kore'yi istilası.	1590
	Hideyoshi'nin ölümü ve askeri birliklerin Kore'den çekilmesi.	1598
	Tokugawa İeyasu'nun Sekigahara Muharebesi'ndeki zaferi.	1600
Tokugawa (ya da Edo) Dönemi	Tokugawa klanı tarafından gücün ele geçirilişi.	1600-1868
	Başkentin Edo'ya taşınması.	
	İnzivaya çekilmiş ve huzurlu bir ülke dönemi.	
	İeyasu'nun *shogun* unvanını kazanması.	1603

Modern Çağ

Meiji Dönemi	İmparatorluk hükümdarlığının resmi olarak geri gelmesi ve shogun döneminin sonu. Japonya'nın modernleşmesinin başlangıcı. İmparatorluk başkentinin Tokyo'da (eski Edo) kurulması.	Japon mitinin pekiştirilmesi.	1868-1912
	Çin-Japon Savaşı. Japonya'nın Çin'i bozguna uğratması.	"Japon ruhunun zaferi."	1894-1895
	Rus-Japon Savaşı. Avrupalı bir gücün, Avrupalı olmayan bir güç tarafından ilk kez bozguna uğratılması.		1904-1905
	Kore'nin topraklara katılması.		1910
Taisho Dönemi			1912-1926
Showa Dönemi			1926-1990
	Çin'le savaş başlangıcı.		1937
	Pearl Harbor'a saldırı, II. Dünya Savaşı'nın Pasifik Savaşı başlangıcı.		1941
	Kamikaze saldırıları. Japonya'nın teslim oluşu.		1945
Heisei Dönemi	Showa imparatoru Hirohito'nun ölümü. Oğlunun onun yerine geçmesi.		1991

3.
İlahlar, Temalar, Kavramlar

AE-OİNA KAMUİ (AİNU)

İnsanlara domestik sanatları öğreten "öğretmen" *kamui* ve kültürel kahraman. Sihirli ve dayanılmaz misk otu (*Artemisia vulgaris*; acı aromalı bir ot) mızrağı kuşanmış Ae-oina Kamui insanlık adına pek çok savaş yapmıştır. Ocak *kamui*'si olan Kamui Fuchi tarafından eğitilen Ae-oina Kamui, Ainu kadınlarına dokuma ve diğer domestik uygulamaları öğretirdi. Bir sisle ya da dumanla kaplı olarak betimlenir. Bu sis hafifçe aralandığında ayaklarından kemerine dek alevlerle kaplı olduğu, karaağaç kabuğundan bir palto giydiği, paltonun kenarlarının alevler içinde olduğu ve ucu alevli bir kılıç kını kuşandığı görülürdü. Alevler, onun son derece erdemli karakterini ve Kamui Fuchi'yle olan bağlantısını belirtir.

Kökenine ilişkin bir dizi mit mevcuttur; bunun muhtemel sebebi Ainu kavimlerinin bölgesel farklılıklarıdır. Bazıları onun bir karaağaçtan doğduğunu ya da babasının güneş veya gök gürültüsü, hatta salgın ve çiçek hastalığı ilahı Pakoro Kamui olduğunu söyler.

Bazı Ainu bölgelerindeki mitlerde Ae-oina Kamui, kültürel kahraman ve sihirbaz Okikurmi ile özdeşleştirilir. O/onlar, genellikle "Ainu babası" anlamına gelen *Ainurakkur* ifadesiyle anılır. O aynı zamanda kurtarıcı ve tehlikeli bir *kamui*'dir. Bir mitte, misk otu mızrağıyla sihirli dev bir alabalığı öldürerek insanlığı kıtlıktan kurtarır. Bir başka mitte, somon balıklarını insanlardan uzak tutmak için balık kapanları kuran kıtlık acuzesiyle savaşır. Onun bütün kapanlarını kırdıktan sonra kar botlarındaki kardan, geyik sürüleri ve balık sürülerini salar. Bir başka mitte de onun baykuş ilahı Chikap Kamui'nin kız kardeşini, Chikap Kamui'yi savaşta yendikten sonra kendisiyle evlenmesi için nasıl zorladığı anlatılır.

Ae-oina Kamui/Okikurmi'nin insanlara Ainu olmanın önemli temellerini (örneğin insan olma) öğrettiğine inanılır. Philippi bu öğretileri şu şekilde özetler: **1.** Erkek ve kadınlar için uygun ritüel aktiviteleri. **2.** Erkekler (oymacılık) ve kadınlar (tığ işi) için özel el becerisi teknikleri. **3.** Balıkçılık, avcılık ve toplayıcılık teknikleri. **4.** Mimari. **5.** Tıp. **6.** Anlaşmazlıkları çözme (yani yasalar). **7.** Eğlence ve şarkı söyleme.

Ae-oina Kamui, Ainu halkının ahlaksız yaşamlarından tiksinerek sonunda cennete döner ya da bazı destanlarda başka bir ülkeye gider. Onun gidişiyle Ainuların uzun süren gerileme dönemi başlar. Bu sebeple Ainular, Japonların kendilerine boyun eğdirmelerini kültürel kahramanlarının gidişiyle ilişkilendirir.

Ayrıca bkz. Kamui Fuchi; Okikurmi.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Munro, Neil Gordon. 1962. *Ainu Creed and Cult*. Londra: Routledge and Kegan Paul; Londra ve New York: K. Paul International, dağıtım Columbia University Press, 1995.

Philippi, Donald L., çev. 1979. *Songs of Gods, Songs of Humans: The Epic Tradition of the Ainu*. Princeton: Princeton University Press.

AİZEN-MYO-O

Fahişeler, mülk sahipleri, şarkıcılar ve müzisyenler tarafından ibadet edilen aşk ve seks ilahı. Myo-o, yani semavi kral-lardan biri. Acımasız görünümüne karşın insanlığa faydalı olduğu düşünülür. Aslen Shingon ve Tendai ezoterik okullarının ilahıdır ve aydınlanma ve Buda ile birleşme aşkını ve arzusunu temsil eder. Zamanla bu arzu, şehevi arzu olarak da yorumlanmaya başlandı ve Aizen "Uçan Dünya"nın himayecisi oldu; eğlencecilerin ve fahişelerin bu fani dünyası, her ne kadar Budist felsefesi ve edebiyatında sürekli olarak kınansa da gerçek yaşamın derinliklerine işlemişti.

Aizen altı ele, kırmızı bir vücuda ve yüze sahip olarak resmedilir. Bu eller bir çan, beş uçlu bir *kongo* (elmas ve yıldırımı temsil eden iki uçlu bir silah; *Silahlar* maddesine bakın), bir ok, bir yay ve bir lotus tomurcuğu taşır. Biri tam alnının ortasında dikey olarak yer alan üç göze sahiptir ve dikilmiş saçları bir *shishi* (ilgili maddeye bakın), aslan kafası ile kaplıdır. Yüz ifadesi acımasız ve kızgındır. Ele geçirilen tutkuları, kişinin kendini ve harici düşmanlarını öz disiplin yoluyla kontrol altında tutmasını temsil eder.

Moğolların Japonya'ya ikinci saldırısı sırasında (1281) Aizen-Myo-o çağrılmıştı. Yayıyla attığı ok şiddetli bir fırtınaya; *kamikaze*'ye sebep oldu ve Moğol filosunu batırdı.

Aizen'e, eğlence himayecisi olmasının yanı sıra aynı zamanda boyacılar ve kumaş satıcıları himayecisi olarak da ibadet edilir. Bunun sebebi, Aizen ve *aizome* (çivit mavisine boyama) kelimeleri arasındaki oyundur. Tokyo'daki Nichio-ji Tapınağı'ndaki gibi kendisine ibadet edilir.

Ayrıca bkz. Hayvanlar; *Kamikaze*; Silahlar.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Frank, Bernard. 1991. *Le pantheon bouddhique au Japon*. Paris: Collections d'Emile Guimet. Reunion des musees nationaux.

AJİSHİKİTAKAHİKONE-NO-KAMİ

Pek çok gök gürültüsü ilahından biri. Okuninushi'nin oğlu olan ilah, Kamo vilayetinin hami ilahıdır. Toprağı kontrol altına alması için semavi ilahlar tarafından gönderilen Ame-no-wakahiko'nun arkadaşıydı. Ame-no-wakahiko semavi *kami* emirlerine isyan ettiği için öldürüldükten sonra Ajishikitakahikone-no-kami cenaze törenine geldi; fakat ölü ilahın ebeveynleri tarafından oğulları zannedildi. Ajishikitakahikone, kirli bir ceset zannedildiği için öfkeden deliye dönerek kılıcını çekti ve cenaze evini yok ettikten sonra büyük bir hiddetle oradan ayrıldı.

Sıklıkla, uyuyamayan ve uykusunun gelmesi için annesinin onu merdivende yukarı aşağı gezdirdiği (hiç şüphesiz cenaze evindeki sinir krizi sebebiyle) bir bebek olarak tasvir edilir. Artan gök gürültüsü sesi, merdivende yukarı aşağı çekiştirilmesinin sonucudur. Aynı mit, elbette ki başka gök gürültüsü ilahları için de anlatılır.

Ayrıca bkz. Ame-no-wakahiko; Gök Gürültüsü İlahları; Kılıçlar; Takemikazuchi-no-kami.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Aston, William G., çev. 1956. *Nihongi.* Londra: Allen and Unwin.

Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki.* Tokyo: Tokyo University Press.

AMA-NO-UZUME

Müstehcen şekilde dans ederek Amaterasu-o-mikami'yi mağarasından çıkmaya ikna eden *kami.* Ama-no-uzume, Şinto mitolojisindeki en aktif ilahlardan biridir. En agresif, güçlü, hünerli ilahlardan da biridir ve dünyanın başlangıç mitlerinin çoğunda yer alır.

Güneş tanrıçası, erkek kardeşinin davranışına kızıp bir mağaraya saklandığında, onu oradan çıkmaya Ama-no-uzu-

me-no-mikoto ikna etmişti. Kollarına ve saçlarına kutsal asmalar bağlar ve *sasa* (bambuya benzer bir bitki) yapraklarından bir yelpaze taşır. Bir kovayı ters çevirip üzerinde tepinerek dans eder, ardından ele geçirilir ve müstehcen bir şekilde dans eder; göğsünü ve cinsel organını sergileyerek endişeli *kami*lerden seyircilerin yüksek sesle gülmelerine sebep olur, böylelikle de güneş ilahını gizlendiği yerden çıkarır.

Ninigi-no-mikoto Cennet Ovası'ndan Sazlıkların Ana Diyarı'na inmeye hazır olduğunda, yolu sekiz aşamalı yol ayrımında yeryüzü *kami*si Sarutahiko-no-kami tarafından kesilir. Yüce karakterli ve büyük güce sahip bir kadın olduğu düşünülen Ama-no-uzume, açıklama talep etmesi ve gerekli olduğu takdirde Sarutahiko-no-kami'yi hizaya getirmesi için Amaterasu-o-mikami ve Takamimusubi-no-kami tarafından gönderilir, ki Ama-no-uzume de bunu derhal yerine getirir. Bunun sonucu olarak, yeryüzüne inişinde Ninigi'nin danışman ve yoldaşlarından biri olur. Sarutahiko'yu ilk tanıyan olduğundan, Sazlıkların Ana Diyarı'na gitme görevi tamamlandığında Ninigi-no-mikoto ona eve dönüşünde Sarutahiko'ya eşlik etmesini emreder. Bunun ardından önemli bir imparatorluk klanının kadın atası olur ve vesayeti altındaki Sarutahiko'nun adını alır. Bazı kişilerin inanışına göre karı koca olurlar ve bu gayet olasıdır. Onunla ilgili anlatılanlar, kadının kararlılığı ve zalimliğine dair tanıklıklardır: Bir denizhıyarının semavi torununa yardım etmeyi reddetmesine hiddetlenen kadın, derhal denizhıyarının ağzını hançeriyle keser ve denizhıyarı bu sebeple bugün hâlâ sessizdir.

Zaman zaman sanatçılar ve dansçıların himayecisi olarak kendisine ibadet edilir. Aynı zamanda Otafuku veya Okame olarak da anılır: Dolgun yanaklı, mutlulukla kahkaha atan tombul yanaklı köylü kadının adı olan Otafuku "iri göğüsler" anlamına gelmektedir. Bu sebeple bazılarınca neşe *kami*'si olarak bilinir ve kendisine, Sarutahiko'yla özdeşleştirilen köylü

kocası Hyottoko eşlik eder. Her iki ilaha da, *Tori-no-ichi* (horoz pazarı) kasım festivalinde tutkuyla seslenilir; bu festivalde tacirler geniş bambu tırmıklarla birlikte "vurgun yapmak" için çiftin resim ve maskelerini satın alırlar.

Ayrıca bkz. Amaterasu-o-mikami; Hayvanlar; Ninigi-no-mikoto; Sarutahiko.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Aston, William G., çev. 1956. *Nihongi.* Londra: Allen and Unwin.

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art.* Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki.* Tokyo: Tokyo University Press.

AMATERASU-O-MİKAMİ

Japonya'nın imparatorluk hanesinin güneş ilahı atası ve baskın semavi *kami*'si. Amaterasu, kurucu ilahlar İzanagi ve İzanami'nin ikinci başarılı çiftleşmesinden olan sondan bir önceki çocuklarıdır. Doğup yerini aldıktan sonra erkek kardeşi, asi ilah Susano-wo tarafından büyük bir hakarete maruz kalmıştır. Susano-wo (yeraltını yönetmeye giderken) Amaterasu'yla vedalaştıktan sonra şüpheli bir şekilde onunla tekrar karşılaşan *kami*, hoşgörülü bir biçimde Susano-wo'nun Semavi İlahlar Âlemi'nde yaşamasına izin verdi. O da Amaterasu'nun tarlalarını menfur eylemlerle kirleterek ve ardından Amaterasu ve hizmetlileri dokuma yaparlarken sarayına derisi yüzülmüş bir at kadavrası atarak bu iyiliğe karşılık verdi. Bunun sonucunda Amaterasu-o-mikami güneş ışığını da yanına alıp bir mağaraya çekildi ve girişi de büyük bir kayayla kapadı. Bir araya toplanan ilahlar onu mağaradan dışarı çıkmaya ikna edebildiler. Bu, şehvetle dans edip tanrıları güldüren Ama-no-uzume sayesinde gerçekleşti. Hoppalıkla aklı çelinen Amaterasu mağaradan dışarıya göz atınca *kami*'nin bir ağaca astığı mücevherlerle büyülendi. Bütün bu şamata-

nın sebebini sorduğunda göklerde kendisinden daha alımlı bir başka ilah bulunduğu yanıtını aldı. Daha sonra ona, kendi yüzünün yansımasını gösteren bir ayna gösterildi. O aynaya bakarken, göklerin güçlü ilahı Amanotachikara-o-no-kami onu mağarasından dışarı çekti. Bunun bir sonucu olarak da ayna ve mücevherler onun sembolleri halini aldı.

Erkek torunu Ninigi-no-mikoto'ya, yere inip Sazlıkların Ana Diyarı'nı ele geçirmesi emredildi; torunu da onun ellerinden kılıcını aldıktan sonra bu talimatı yerine getirdi. Amaterasu ona müttefikler ve yardımcılar göndererek Sazlıkların Ana Diyarı'nı ele geçirme görevinde ona destek verdi.

Amaterasu, Şinto panteonunun eşitler arasındaki birincisidir. Ebeveynlerinin ilk ya da erkek evladı olmaması bir hayli dikkate değer bir durumdur. Kadınların konumlarının ikinci sırada yer aldığı, en büyük çocuğa mirasın önem taşıdığı bir toplumda bu oldukça dikkat çekicidir. Bu çelişki, kadim Japon halkının Çin'e has (aşırı derecede eril ve hiyerarşik) fikirlerin sızmasından önce, dini-siyasi güçteki konumları kadınlara tahsis etmesiyle açıklanabilir. *Nihonshoki* ve *Kojiki*'deki pek çok mit, kadim Japon felsefesinde kadınların belirgin bir konuma sahip olduklarını belirtir. Öte yandan, hem iki mitolojik kayıtta hem de farklı kaynaklarda hükümdarlığın da çift yönlü olduğu belirtilir: Küçük ve büyük erkek kardeş ya da Yamato mitinde olduğu gibi bir kadın şaman ve erkek yönetici. İkinci kişi ayinsel açıdan alt kademedeydi ve prestij olarak da daha alttaydı; ancak muhtemelen Amaterasu'nun erkek mevkidaşı Takamimusubi-no-kami'nin durumunda olduğu gibi, çok büyük bir siyasi güce sahipti. Yine de kesinlikle pasif bir kadın ilah değildi. Susano-wo göklere yükseldiğinde, bariz biçimde onun niyetinden endişe duymuştu; silah ve kalkan kuşanmakla kalmayıp kadim savaşçıların muharebeden önce yaptıkları yerde tepinme ritüeli (günümüzde maça çıkmadan önce sumo güreşçileri tarafından da hâlâ sergilen-

mektedir) olan *shiki*'yi de sergiledi. Onun gücü (ya da belki de Japon düşünsel kuramlarında çok daha önemli olan kararlılığı) her bir vuruşta dizlerine kadar yere batan bacaklarıyla tasdiklenmektedir.

Honji-suijaku teorisi altında Amaterasu, güneşin Budası Dainichi Nyorai'nin avatarı olarak düşünülür. Nichiren için o, güneş Budasının Japon kültüründeki gerçek yönünü temsil eder.

Amaterasu-o-mikami'nin ana mabedi İse'dedir. Yakınlardaki kutsal bir koruda bulunan yalın odunlarla her yirmi yılda bir tekrar inşa edilir. Bu mabedin dalları tüm Japonya'da mevcuttur. Amaterasu, kraliyet hanesinin ve bu sebeple de imparatorluğun alt hanelerini oluşturan Japon halkının kadın atası kabul edilir.

Ayrıca bkz. Ama-no-uzume; *Dozoku-shin*; İzanagi ve İzanami; Susano-wo.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Aston, William G., çev. 1956. *Nihongi.* Londra: Allen and Unwin.

Nakamura, Kyoko Motomochi. 1983. "The Significance of Amaterasu in Japanese Religious History." *The Book of the Goddess, Past and Present* içinde, s.176-189. New York: Crossroad.

Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki.* Tokyo: Tokyo University Press.

AMENOMİNAKANUSHİ-NO-KAMİ

Hiçlikten meydana gelen ilk *kami*. Bazılarınca bu her ne kadar bir yorum meselesi olsa da, göklerin ve yeryüzünün orijinal *kami*'si olarak kabul edilir. Ortaya çıkışının hemen ardından ve yapmak için geldiği şeyi yaptıktan sonra "gizli" bir *kami* oldu; yani daha sonraki olaylarda yer almayan bir ilah oldu. Kimi kaynaklar onun erkek olduğunu farz etmektedir.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Aston, William G., çev. 1956. *Nihongi.* Londra: Allen and Unwin.
Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki.* Tokyo: Tokyo University Press.
Sasaki, Kiyoshi. 2000. "Amenominakanushi no Kami in Late Tokugawa Period Kokugaku." Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics, Kokugakuin University. http://www.kokugakuin.ac.jp/ijcc/wp/cpjr/kami/sasaki.html#para0060.

AME-NO-UZUME

Bkz. Ama-no-uzume.

AME-NO-WAKAHİKO

Sazlıkların Ana Diyarı'nı kontrol altına alması için semavi ilahlarca gönderilen ilahların ikincisi. Geyik avlayan yay ve semavi oklarla kuşanmıştı. Yeryüzüne inip Okuninushi'nin kızı Shitateru-hime'yi karısı olarak aldı. Yeryüzünün kontrolünü ele geçirmek için entrikalar çevirdi ve burada sekiz yıl kaldı.

Büyük ilahlar Amaterasu-o-mikami ve Takamimusubi-no-kami, bütün ilahlarla toplantı yapıp Ame-no-wakahiko'nun neden dönmediğini soruşturması için sülünü gönderdiler. Ame-no-wakahiko, sülünün araştırmasını duyan bilge bir kadının tavsiyesi üzerine semavi oklarından biriyle kuşu vurdu. Ok sülünün cesedinden sekip göklere yükseldi ve Amaterasu ile Takamimusubi'nin yanında durdu. Takamimusubi oku diğer semavi ilahlara gösterdikten sonra silahı, Ame-no-wakahiko oku kötücül bir niyetle kullandıysa onu öldürmesi için tekrar büyüledi; aksi takdirde ok ona hiçbir zarar vermeyecekti. Sonra da oku geldiği yere geri fırlattı. Ame-no-wakahiko ok göğsüne saplandığı anda öldü.

Bu mit, okun geri dönmesiyle ilgili geleneksel bir Japon deyişinin doğmasını sağladı; bu deyiş, "Kim kötü düşünürse kendine," deyişine benzer bir şeyi ima ediyordu. Mit,

Ame-no-wakahiko'nun ikinci denemesinde başarısız olmasıyla, yaygın "Allah'ın hakkı üçtür" inanışına kısmen katkıda bulunur. Aynı zamanda, Yamato devletinin komşu ulus devletlere hükmetmek için yaptığı çeşitli girişimlerin de mitleştirilmesidir.

Ayrıca bkz. Amaterasu-o-mikami; Hayvanlar: Sülün; Takamimusubi-no-kami.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Aston, William G., çev. 1956. *Nihongi.* Londra: Allen and Unwin.

Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki.* Tokyo: Tokyo University Press.

AMİDA NYORAİ

Arı Diyar'ın merhametli Budası. Amida'nın kavramlaştırması Japon mitinde her zaman oldukça belirsizdi. Pek çok diğer Buda ve bodisatva gibi Amida da mitlerde ortaya çıktığında kahramanı etkileyen biri olarak ya da başvurulan bir figür olarak belirir ancak kendisi hiçbir zaman aktif bir kahraman konumunda değildir. Buna rağmen Amida'nın varlığı Japon mitinde oldukça güçlüdür ve pek çok farklı dini figür ya onun avatarı olarak ya da onu bir şekilde temsil eden bir konumda ortaya çıkar.

Amida oturmuş, tefekkür içindeki bir Buda olarak tasvir edilir. Ona sıklıkla bodisatvalar Kannon ve Seishi-bosatsu eşlik eder. Amida'ya İran Zerdüştlüğünde tanrı ışığı olan Ahura Mazda figüründe de rastlanabilir. Joly, en azından her iki karakterde büyük benzerlikler olduğunu ve Amida ritüellerinin, bu figürün Zerdüştlük ibadetlerindeki unsurların Budizme transferinin kaçınılmaz bir temsil olduğunu kesin bir şekilde ileri sürer. Bu fikrin sadece bir varsayım olduğunu gösteren tek bir şeyse Amida'nın orijinal Budist sutralarının hiçbirinde var olmamasıdır. Amida'ya inanış, T'ang yönetimi

altındaki Çin imparatorluğunun yayılmasının bir ürünüdür; çünkü bu sırada İran ve İran felsefesiyle düzenli olarak iletişime geçilmişti.

Amida, Japon mitolojisinde geri plandaki bir figür olsa da Japon dininde birincil öneme sahiptir. Ezoterik Budizmde ana bir figür olan Amida'ya inanç, erken dönem Budist okullarının desteklediği yöntemlerden "daha kolay bir kurtuluş yolu" arayan Honen tarafından yayılmıştı. Amida sınırsız bir merhamete sahip olduğundan, bu *nembutsu* deyişi olan "*Namu Amida Butsu*"nun (Yaşa Buda Amida) tekrarından biraz daha fazlasını gerektirir. Amida her şeyi duyandır ve bu deyişin tekrarı, söyleyenin Jodo'ya, yani cennetin Arı Diyarı'na girmesini garanti eder. Buda Amida'ya Jodo ve Jodo-Shinshu mezheplerinin ana ilahı olarak büyük hürmet gösterilir. Başlıca karakteristik özellikleri arasında sevgi dolu ve cömert oluş vardır. Bu sebeple de kurtuluşa giden yol sadece *nembutsu* deyişini tekrarlamaya (Jodo'da) ya da ilaha sonsuz inanış ve güvene (Jodo-Shinshu) bağlıdır.

Ayrıca bkz. Kannon; Seishi-bosatsu.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Eliot, Sir Charles Norton Edgcumbe. 1959. *Japanese Buddhism.* Londra: Routledge and Kegan Paul.

Frank, Bernard. 1991. *Le pantheon bouddhique au Japon.* Paris: Collections d'Emile Guimet. Reunion des musees nationaux.

Getty, Alice. 1988. *The Gods of Northern Buddhism.* New York: Dover Publications.

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art.* Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

APASAM KAMUİ (AİNU)

Eşik ruhu. Önemli bir Ainu *kamui*'si olan Apasam Kamui, Ainu kültüründe, vahşi dışarıdan uysal içeriye girişin koruyucusudur. Apasam, Ainu panteonunun "ana" ilahlarından

biri olarak görülmese de (Kamui Fuchi'nin aksine, Apasam Kamui pek çok ritüelde onurlandırılmaz ya da ritüellere çağrılmaz) her devlet değişikliğinde ona başvurulur. Apasam'dan rica edilen en önemli istek belki de hamile kadınları zorlu doğumlar sırasında koruması ve heybetli çiçek hastalığı *kamui*'si Pakoro Kamui gibi kızgın *kamui*lerden insanları korumasıdır. Apasam genellikle çift yönlü bir *kamui* olarak görülür; belki de Romalı Janus kavramına benzer biçimde ya erkek ve dişi bir çift ya da çift yönlü bir varlıktır.

Doğayla iç içe yaşayan Ainular için sınırların nitelenmesi, hem maddesel hem de entelektüel açıdan hayati önem taşır. Her bir Ainu yerleşimi bir *kotan*, yani geçimlerini sağladıkları ve savunabildikleri ve buna istekli oldukları bölgeyi kontrol eder. Yine de toplumun doğası gereği, tıpkı somon, geyik ve ayılar gibi bir *ramat*'tan ötekine hareket ederek sınırları geçerler. Bu sebeple de, şaşırtıcı olmayan bir biçimde, bu geçitleri gözleyebilecek ve onları korkusuzca ve beladan uzak bir şekilde geçirebilecek bir figüre ihtiyaç duymuşlardı. Aynı şey kendi eşikleri için de geçerliydi; medeni varlıklar olarak kendileriyle uygarlaşmamış olarak gördükleri komşuları –Japonlar ve Okhotsklular– arasındaki fark, evin içindeki uğraşlarla (oymacılık, dokumacılık, şarap yapımı) oldukça ilgiliydi; böylesi kültürel aktivitelerin vahşi dış dünyada mevcut olmadığını düşünüyorlardı. Apasam Kamui, tüm bu farklılıkları ve onlar arasındaki geçişi örnekliyordu.

Ayrıca bkz. Kamui Fuchi

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Etter, Carl. 1949. *Ainu Folklore: Traditions and Culture of the Vanishing Aborigines of Japan*. Chicago: Wilcox and Follett Co.

Munro, Neil Gordon. 1962. *Ainu Creed and Cult*. Londra: Routledge and Kegan Paul; Londra ve New York: K. Paul International, dağıtım Columbia University Press, 1995.

ARI DİYAR

Batının Arı Diyarı, Japonya'daki Budizmin Amidist mezheplerinden çoğunun cennetidir. Japon mitolojisinde birçok Arı Diyar olsa da bunlar nadiren boyutlar ve konumla uyumlu yerlerdir. Kannon'un Arı Diyarı güneydedir ve pek çok kâşif onu araştırmak üzere Shikoku'daki Muroto Burnu'ndan yola çıkmıştır.

Amida'nın cenneti aslında, henüz Budalığa hazır olmayanların nirvanaya girebilene dek meditasyonda çok uzun zaman geçirebilecekleri bir yerdi. Ancak popüler mitte her şeyin yenebileceği, esintilerin hoş ve güzel kokulu olduğu, yaşamın sıradan yeryüzünde dindar olan ve acı çekenler için bir ödül olduğu bir cennet halini aldı.

Ayrıca bkz. Amida Nyorai; Kannon.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Ouwehand, Cornelius. 1964. Nam*azu-e and Their Themes: An Interpretative Approach to Some Aspects of Japanese Religion.* Leiden, the Netherlands: E.J. Brill.

Statler, Oliver. 1984. *Japanese Pilgrimage.* Londra: Picador.

ATAGO-GONGEN

Kyoto'nun kuzeyindeki Atago Dağı'nın muhafız ilahı; ateşten ve yangın felaketinden koruma ilahı. Çoğu *gongen* gibi Atago-gongen de büyük ölçüde Shugendo ilahıdır. Heian-kyo'nun (şimdiki Kyoto) imparatorluk başkentinin kuzeybatısını koruyan Atago Dağı *tengu* yani goblinlerin, özelikle de Tarobo adlı çok kuvvetli bir goblinin sık uğrak yeridir. İmparator Monmu'nun hükümdarlığı sırasında (701-704), Shugendo bağdaştırıcı mezhebinin kurucusu bilge En-no-Gyoja ve Hakusan Shugendo manastırının kurucusu Taicho'ya dağı goblinlerden temizlemeleri emredildi. Tarobo iki bilgeye teslim olup dağın koruyucusu olacağına ve yangına karşı nöbet

tutacağına dair söz verdi. Bunun sonucu olarak da genellikle Jizo'nun muhafızı olarak ya da çocukları ocaktan yanmaya karşı koruması için başvurulan bodisatvanın avatarı olarak görülür.

Ata binmiş ve genellikle Jizo tarafından taşınan sembolleri (halkalı asa ve arzu öldüren mücevher) taşıyan Atago-gongen'e Shogun Jizo unvanı verilir. Beyaz atı üzerindeki Atago-gongen bir yanda Kannon tarafından desteklenir, öteki yanında Bishamon tarafından kendisine eşlik edilir. Heian döneminde, ünlü general Tamuramaro Kuzey Japonya'daki Ezo (Ainu) halkını kontrol altına alınca, himayecisi Kannon rüyasına girerek ona generalleri Bishamon ve Jizo'nun yardım edeceğine söz vermişti. Bunun sonucu olarak Jizo, Atago-gongen formuyla hâlâ kadim başkente tepeden bakarak onu korumaktadır.

Ayrıca bkz. Bishamon; En-no-Gyoja; Jizo; Kannon; *Tengu*.

AYNA

Kagami (geleneksel ayna) parlak cilalı, –genellikle bronz ya da gümüşten– metal bir disk şeklindeydi. Ayna ilk olarak Amaterasu-o-mikami'yi mağarasından dışarı çıkarmak için kullanılan araç olarak belirir. Aynalar hem kehanet için hem de büyücülükte kullanılırdı. Bir mitte saraylı bir asil, gemisini alabora etmekle tehdit eden bir fırtına sebebiyle ilahlara kurban olarak aynasını denize atar; bu da bu nesnelerin ne kadar değerli olduğunu belirtmektedir.

Bir ayna, Japon imparatorluk nişanlarının bir kısmını oluşturarak ilahın *mitama*'sını (ruhunu) temsil eder. Ritüel rengi beyaz olduğundan pek çok mabet bu renkten flamalarla süslenmiştir.

"Sihirli" aynalar hâlâ mevcuttur. Bronzdan yapılmış olanlar, Kannon'un objenin arkasına kazılmış olan bir imgesini

yansıtır. Kannon'un varlığının merhametini yansıttıkları için büyük bir değer ve kıymete sahip oldukları düşünülür. Bu imgenin bronz aynanın arkasına kazınması, aynanın cilalı ön yüzünde, göze görünmeyen konkoidal lekelere sebep olur. Cilalı yüzeye parlak bir ışık yansıdığında bu görünmez lekeler yansımada hayaletimsi bir imge yaratır. Bu durum, bakan kişi sırrı biliyor olsa bile oldukça ürkütücü ve tatmin edici biçimde gizemli olabilmektedir.

Ayrıca bkz. Kannon; Kılıçlar; Mücevherler.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Aston, William George. 1905. *Shinto: The Way of the Gods.* Londra: Longmans, Green, and Co.

Herbert, Jean. 1967. *Shinto—at the Fountain Head of Japan.* Londra: George Allen and Unwin Ltd.

BAĞIRSAK UZUNLUĞU

Yirminci yüzyılın son yıllarında yaygınlaşan modern mit. Japonların ağırlıklı olarak vejetaryen olan geçmiş beslenme alışkanlıkları sebebiyle daha uzun bağırsakları olduğu söylenmektedir. Bu durum güya Japonların ayrıştırıcı bir özelliğidir ve onların hem fiziksel hem de zihinsel emsalsizliklerini, insan ırkının kalanından farkını göstermektedir.

Mit, resmi olarak ilk defa bu şekilde 1980'lerde, Hata Tsutomu tarafından ve sonra da Japon tarım bakanı tarafından belirtildi. Bu daha ziyade ekonomik-siyasi bir hamle olmasına rağmen, pek çok Japon buna gerçek anlamda inandı ve gündelik konuşmalarında sıklıkla da bunu tekrar etti.

Ayrıca bkz. Japon Emsalsizliği.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Dale, Peter N. 1986. *The Myth of Japanese Uniqueness.* New York: St. Martin's Press.

BAKEMONO

Hayaletler ve diğer korkutucu, gece gezenlerin genel adı.

Ayrıca bkz. Hayaletler.

BATTABARA-BOSATSU

Zen manastırlarındaki banyoların muhterem hamisi. Battabara, banyoda aydınlanan bir Hintli keşişti. Temizlik ve pislik arasında (bir ayağı suda, diğeri dışarıda) bir anda aydınlanmayı deneyimlediğinde, yedi başka keşişle birlikte banyoya girmekteydi. Battabara bu sebeple banyo himayecisi oldu. Onun Zen manastırlarındaki her banyoda, genellikle ılık suyu karıştırmak için kullanılan çubuk taşıyan bir heykelciği (ya da adının yazılı olduğu bir tabela) bulunur.

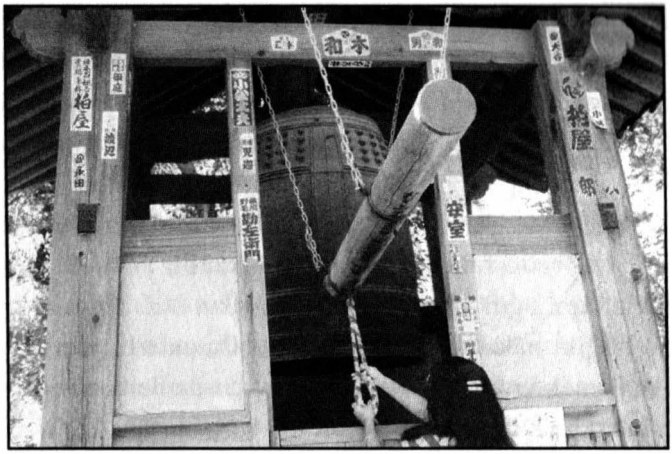
Battabara miti, Zen okullarının iki meselesini resmeder. İlki, aydınlanmanın herhangi bir bireye her an gelebileceğidir. İkincisi de banyonun, Japon yaşam tarzının ve genel olarak dinin özünde mevcut olduğudur. Bunun sebebi, kişinin kendini kirden (ve Zen öğretisine göre dünyanın illüzyonlarından) kurtarabilme becerisinde olduğunu göstermesidir. Bütün *bosatsu*lar gibi Battabara da bireyi bu yaşamda aydınlanmaya yöneltebilir.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Frank, Bernard. 1991. *Le pantheon bouddhique au Japon*. Paris: Collections d'Emile Guimet. Reunion des musees nationaux.

BENKEİ

Gempei Savaşı (1180-1185) dönemi sırasındaki keşiş-asker ve Ushiwakamaru/Yoshitsune'nin yoldaşı. Benkei, Shingu yakınlarındaki bir demircinin kızı olarak dünyaya geldi. Annesi demir yerdi ve Dojo-hoshi'nin soyundan geliyor olabilir. Babası ya bir *yamabushi* ya bir rahip ya da bir gök gürültüsü

Tapınak çanı. (Yazarın izniyle.)

ilahıydı. Benkei'nin annesi mucizevi bir şekilde üç yıl üç ay boyunca hamileydi. Benkei, dizlerine kadar inen gür saçlarla ve bütün dişleriyle doğdu.

Büyükbabasının demirci dükkânında örsü yere indirir, ağaçlardan yakmalık odun toplardı. Kötü şakaları ve gaddarlığı sebebiyle gençliğinde Oniwaka (Genç İblis) olarak çağrılırdı. Kendisine meydan okunduğu bir olay sırasında karşısındaki kişiyi ezmek için koca bir kayayı havaya kaldırmıştı: Bu kaya günümüzde hâlâ görülebilmektedir.

Vahşiliği ve belki de aşırı iştahı sebebiyle Hiei (Musashibo soyadı veya "Rahip Musashi" adı buradan gelmektedir) Dağı'ndaki Enryakuji tapınağında keşiş adayı oldu ve bir *yamabushi* olmak için çalıştı. Nihayetinde tapınaktaki keşiş-askerlerden biri, yani bir *sohei* oldu. Aslen daha az zeki ve sofu keşişler için bir pozisyon olan *sohei* on birinci yüzyılda başkentteki düzen için tehdit haline gelmişti. Benkei iki buçuk metre uzunluğundaydı ve yüz adam gücündeydi. Hiei'nin ve başkentin doğusunda yer alan Biwa Gölü kıyılarındaki Miidera (Enryakuji'nin geleneksel hasımları) keşişlerine si-

nirlenen Benkei, Miidera tapınağının devasa çanını taşıyıp kuzeydoğudan başkente tepeden bakan Hiei Dağı'ndaki kendi manastırına götürdü. Çan, çalmayı reddedip sadece "Miidera'ya dönmek istiyorum" diye ses çıkarınca kahraman onu tekmeledi ve çan dağdan aşağı yuvarlanıp Miidera'nın giriş kapılarına vardı. Çanı geri getirmesinin ödülü (ancak başkeşişin ricasıyla buna razı gelmişti) tatminkâr bir yemekti. Benkei iştahıyla tapınağın kiler ve ambarını talan etti. Yemek yediği kazan bugün hâlâ Miidera'da görülebilmektedir: Barizdir ki zarifçe yemek yiyen biri değildi ve kazanda Benkei'nin dişlerinin izleri hâlâ durmaktadır.

Bir *sohei* olarak silahlara ve zırha ihtiyacı vardı ve kuşanma biçimi de tüm yaşamı gibi tuhaftı. Kılıcına ek olarak birçok araç taşıyordu: *Masakari* (büyük bir balta); *kumade* (tırmık), *nagihama* (orak), *hizuchi* (ahşap tokmak), *nokogiri* (testere), *tetsubo* (demir asa) ve *sasumata* (yarım ay mızrağı). Bunlar bir savaşçının değil, sıradan bir erkeğin silahlarıydı; Benkei de çoğunlukla "Nanadogu Benkei" (Yedi Aletli Benkei) olarak bilinir. Aynı zamanda devasa cüssesine uyması için özel bir zırh sipariş etmişti. Zırhçı ona, bu kıyafeti yapması için bin tane kılıcın gerekeceğini söyledi ve Benkei de bunları toplamaya ant içti. Bu amaç için Kyoto'daki Goju Köprüsü'nün bir ucuna konumlanarak oradan geçenleri kılıçlarını teslim etmeye ya da savaşmaya davet etti. Ushiwakamaru adlı genç bir çocuk tarafından kendisine meydan okunduğunda son kılıcı almak üzereydi ve hemen bu çocuğa yenildi. Bunun ardından Benkei genç adamın sadık hizmetkârı oldu.

Benkei'nin, tam adı Minamoto-no-Yoshitsune olan ustasına sadakati aşırı boyuttaydı. O, hem sadık bir hizmetkârın hem de becerisiyle ehlileşmiş fevkalade bir dehanın mükemmel örneğiydi. Kendisine atfedilen en meşhur olaylardan birinde, kılık değiştirmiş ustasının düşük rütbeli bir keşiş sanılmasına

yardım etti; bunun için Yoshitsune'nin erkek kardeşi ve ezeli düşmanı olan Minamoto-no-Yoritomo'nun sadık adamlarınca korunan Ataka'daki geçitte onu dövdü. Bir efendiye saygı duymakla onun hayatını kurtarmak için efendiyi aşağılamak arasındaki çelişki, Japon edebiyatı ve sanatında sürekli yinelenen bir tema halini aldı. Kendisine atfedilen büyüleyici bir hikâyede Benkei, Yoshitsune'nin erkek kardeşine göndermek istediği mektubun taslağını yazarken cırcırböceklerinin sesinden rahatsız oldu. Öfkeyle "Sessiz olun!" diye haykırdı ve o zamandan sonra Koshigoe'deki (Kamakura yakınlarındaki) Manpukuji tapınağı etrafındakiler bu böceğin sesinden kurtuldular. Benkei sonunda, ustasının kalesini Yoritomo'nun güçlerine karşı korumak için savaşırken öldürüldü.

Benkei genellikle rahip takkesi altına siyah bir zırh giymiş olarak tasvir edilir. Bu sebeple de rahip ismi Musashibo Benkei olarak tanınır. Bazı tasvirlerde, *yamabushi*lere özgü altıgen asker kepi giymiş ve yedi aletini sırtında taşır şekilde görülür. Aynı sıklıkla da genç, neredeyse çocuk görünümlü Ushiwakamaru'yu takip ederken tasvir edilir. Gempei Savaşı ve sonrası hakkındaki ana kaynaklardan biri olan *Heike Monogatari*'de Benkei'den pek bahsedilmemiştir. Yaşamı, iki yüzyıl önce yazılmış olan *Gikeiki*'de (*Yoshitsune* adıyla çeviri McCullough tarafından yapılmıştır [1966]) kapsamlı olarak belgelenmiş, muhtemelen de uydurulmuştur. Bu figürün popüler cazibesi o kadar güçlüydü ki, kökeni ne olursa olsun boyu bosu en meşhur Japon mitolojik kahraman figürlerinden birininki gibiydi.

Ayrıca bkz. Dojo-hoshi; Taira; Yoshitsune

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Brandon, James R. Ve Tamako Niwa, uyarlayanlar. 1966. *Kabuki Plays*. New York: S. French.

Kitagawa, Hiroshi ve Bruce T. Tsuchida, çev. 1977. *The Tale of Heike (Heike Monogatari)*. Tokyo: University of Tokyo Press.

McCullough, Helen Craig, çev. 1988. *The Tale of the Heike.* Stanford: Stanford University Press.
———. 1966. Yoshitsune: *A Fifteenth-Century Japanese Chronicle (Gikeiki).* Stanford: Stanford University Press.
Ouwehand, Cornelius. 1964. *Namazu-e and Their Themes: An Interpretative Approach to Some Aspects of Japanese Religion.* Leiden, the Netherlands: E. J. Brill.
Sieffert, Rene. 1995. *Histoire de Benkei.* Paris: P.O.F.

BENZAİTEN

Sıklıkla "Benten" olarak çağrılan Benzaiten, Shichi Fukujin'in tek kadın üyesidir. Bir ejderha sürerken ve Çin lavtası (Japoncada *pipa* ya da *biwa*) çalarken tasvir edilir. Benzaiten aşk ve dişil başarılar ilahıdır ve ayrıca eğlendiricilerin bodisatvasıdır.

Benzaiten, bazı geleneklere göre, Buda'nın ikamet ettiği Meru Dağı'ndan akan nehrin kişileşmiş halidir. Adı "yetenek ve belagat ilahı" anlamına gelmektedir. Hem bir nehir *kami*'si hem de deniz tanrıçası olarak bilinir. Hiroshima yakınlarındaki Seto İç Denizi'nin kıyılarına inşa edilmiş olan meşhur İtsukushima "uçan" mabedi ona adanmıştır.

Benzaiten sıklıkla kadın kafasına sahip küçük beyaz bir yılan kendisine eşlik ederken resmedilir; bu yılana önemli bir doğurganlık *kami*'sinin adı olan Ugajin denmektedir.

Ayrıca bkz. Dağlar; Shichi Fukujin; Ugajin.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art.* Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

BİLGELER (BUDİST VE TAOİST)

Bilgeler, Budist mitindeki "hürmet edilen varlıklar" sınıfının en önemlilerindendir. Pek çok farklı kişi bu sınıflandırmaya dahil olur. Toplu olarak bilgeler, Budizm çalışmaları ya da

yaşamlarındaki eylemleri mucizevi, ibretlik ve hikmetli olan (hemen hepsi erkek olmak üzere) insanlardır. Çoğu durumda kendi uzmanlık alanlarında çalışan mucize yaratıcılarıdırlar.

Bilgeler ve onlar hakkında anlatılan hikâyeler, mit, folklor ve efsane sınırları arasında gidip gelir. Yani onlarla ilgili hikâyeler bireysel olarak Japon inançları ya da miti için esasi değildir. Pek çok Japon, çocuklukta dinlediği hikâyelerin bir parçası ya da klasik sanatta ortaya çıkışlarının bir parçası olarak bu mitlerle karşılaşmıştır. Yine de bilgelik kavramı, Japon ideolojisinde saygı uyandıran ve kuvvetli bir kavramdır; bu bakımdan fikir, burada kullanılan anlamda bir mit inşa eder. Bilgeler esasen insandırlar. Mistik güçlerini çaba ya da iç mücadele sayesinde elde ederler. Çoğu bilgenin az da olsa sihirli bir gücü vardır ancak bu onların doğasından gelmemektedir. Bu çaba dolu bir inceleme, sürekli uygulama ve sıkı çalışmanın ürünüdür. Bu sebeple bilgeler, mitin "sen ve ben" kısmını temsil ederler. Bu kadar etkili olmalarının sebebi ise Japon halkı için olduğu kadar diğer ülkelerdeki benzer mitler için de esasi önem taşıyan yaşam şartlarını işaret etmeleridir. Kişinin amacına ulaşmada zihinsel konsantrasyon sağlaması, doğanın içinde yaşama ihtiyacı ve yaşamın, varlığın acayip ve tanımlanamaz doğası bilge kimseyle dışa vurulduğu gibi, George Washington ve Nathan Hale tarafından sunulan dürüstlük ve vatanseverlikle de benzer şekilde temsil edilmektedir.

Kolay anlaşılması adına, bilgeleri aşağıdaki açıklamada bir dizi kategoriye ayırdım. Buna rağmen bilgeler karışık bir gruptur; onlar hakkındaki mitler de bazen münferit hikâyelerin bazen de daha geniş mitsel bir arka planın parçasıdır. Bunlara yönelik olan, Japonya'daki mitlerin çoğu Çin ve Hint kökenlidir. Bilgeler, Zen felsefesinde bilhassa önem taşırlar ve gelecek nesillerdeki Zen üstatlar için örnek teşkil eden Zen bilgeler hakkında çok fazla hikâye mevcuttur.

Buda'nın Müritleri

Buda'nın müritlerinin çoğu "bilgeler" olarak adlandırılır. Bu bilgelerden *sonja* ve *rakan* gibi bazıları kişisel özellikleriyle değil, yaşamları süresince gerçekleşen olaylarla tanınırlar ve bu durum onları bu alanın aracıları kılar. Örneğin Binzuru-sonja, meditasyon sırasında genç bir kadına baktığı ve bu sebeple meditasyon salonunun dışına çıkarıldığı için Budist bir iyileşme himayecisi olmuştur: Bu sebeple sıradan halk, onu kızdırma korkusu olmadan kendisine yaklaşarak ondan yardım diler. Ryugo gibi müritler de Budist mezheplerin kurucularıdır ve bu kategoriyle (müritler) bir sonraki (azizler) arasında gidip gelirler.

Budist Azizler

Çoğu ya Budist felsefe okullarının kurucusu ya da ünlü manastır ve tapınakların başkeşişi olan daha sonraki dönem Budist figürler bu kategoride yer alırlar. Japonya'da, hürmet edilen bu figürlerden üçü de bir Budist mezhebinin ya da düşünce okulunun kurucusudur. Şüphesiz ki bunların en bilineni ve evrensel olarak saygı duyulanı, genellikle ölümünden aldığı Kobo Daishi ismiyle bilinen Kukai'dir. Tarihi olarak belgelenen başarılarına ek olarak sayısız mucize de ona atfedilir.

İkinci meşhur bilge, Japonya'da Daruma olarak bilinen Bodidarma'dır. Daruma, Çin'de Shaolin manastırında bir Zen okulu kurduğu için övülmektedir. Çoğu Japon, ona atfedilen mucizevi eylemlerden birini ya da diğerini bilir: Çayın keşfi, onun yılmaz iradesi veya *kung-fu* icadı. Son olarak, Budizmin Nichiren okulunu sadece Japonların azınlığı takip etse de Nichiren-shonin, Budist gelenekte başlıca bilge olarak bilinir. Ona atfedilen mucizevi olaylar da olmasına rağmen aslında onun ünü, belki de daha çok inançlarından ödün ver-

meyi reddetmesinden gelmektedir. Bu kategoriye giren diğer meşhur bilgelerin arasında aslında Japonya'daki tüm Budist okullarının kurucuları yer almaktadır: Honen, Shinran, En-no-Gyoja ve diğerleri.

Taoist ve Zen Bilgeler

Aslen hepsi de Çinli olan pek çok büyük Taoist bilge, Japon sanatında meşhurdur. Sırf başlıca sanatsal özneler olduklarından dolayı, oldukça sık bir biçimde belirli karakteristik özellikleri Japon halkı tarafından fark edilir. Bu sınıfa, *Roshi* (Lao-tse), Gama-sennin ve hatta klasik Çin romanı *Voyage to the West* (Batı'ya Seyahat) romanının başkahramanı olan Songokku (Taş Maymun) bile dahil edilebilir. Bir köprüden geçmek dışında hiçbir şey yapmasalar bile bu figürlerin mitsel kahramanlar kadar çekici olmalarının iki sebebi vardır. İlki, hikâyelerin genellikle eğlendirici ve görsel açıdan kuvvetli olması, yani insani bir tabiata sahip olmasıdır. İkincisi de daha derin bir seviyede, genellikle Taoizm ve Zen gibi çeşitli öğretilerin, doğayla ve gerçeklikle ilişki gibi merkezi kozmolojik meselelere ve insan doğası hakkında anlatmaya çalıştıkları noktalara değinmeleridir.

Ayrıca bkz. Binzuru-sonja; Daruma; En-no-Gyoja; Gama-sennin; Kobo Daishi; Ryuju.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Davis, S. Hadland. 1913. *Myths and Legends of Japan*. Londra: George Harrap. (Aynı basım1992, New York: Dover Publications.)

Frank, Bernard. 1991. *Le pantheon bouddhique au Japon*. Paris: Collections d'Emile Guimet. Reunion des musees nationaux.

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art*. Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

Khanna, Anita. 1999. *The Jataka Stories in Japan*. Delhi: B. R. Publishing.

Kurosawa, Kōzō. 1982. "Myths and Tale Literature." *Japanese Journal of Religious Studies* 9 (2–3): 115–125.

Morrell, Robert E. 1982. "Kamakura Accounts of Myōe Shōnin as Popular Religious Hero." *Japanese Journal of Religious Studies* 9 (2–3): 171–198.
Nakamura, Kyoko Motomuchi. 1997. *Miraculous Stories from the Japanese Buddhist Tradition: The Nihon Ryoki of the Monk Kyokai.* New ed. Richmond, VA: Curzon Press. Text at http://campross.crosswinds.net/ books/Miraculous.html.
Statler, Oliver. 1984. *Japanese Pilgrimage.* Londra: Picador.

BİMBOGAMİ

Yoksulluk tanrısı. Bimbogami'nin ilgisi yoksulluk ve sefalet getirir; Japonya'daki bazı yerlerde bulunan insanlar, tanrının bakışını def etmek için bireysel ritüeller düzenlerler. Hizmetlisi Dev Tosvuran böceğidir (*Anobium notatum*); bu küçük siyah böcek çürüyen ahşabı ve eski ahşap evleri istila ettiğinden, tıkırtısı *kami*'nin varlığıyla karıştırılır. Bimbogami siyahidir ve servet kamisi Fuku-no-kami'nin gölgesidir.

On ikinci yüzyılın ikinci yarısına dek, yoksulluk Japonya'nın çoğu kesimi için oldukça ciddi bir tehditti. Sıradan bir insanın bazen toprak sahiplerinin kestiği haraçlar, bazen de iş olmayışı ya da kıtlık sebebiyle yoksulluğu def etmek için yapabileceği çok az şey vardı. Yoksulluktan ve yoksulluk *kami*'sinden kaçınılamazdı ya da bu ilah teskin edilemezdi. Kişi yalnızca onun geçip gitmesini umut edebilirdi. Bu sebeple de Bimbogami'ye adanmış mabetler ya da tapınaklar yoktu.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art.* Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

BİNZURU-SONJA

Buda'nın, itibarını yitiren ve genellikle kutsal yoldaşlığa kabul edilmeyen ilk müritlerinden (*rakan*) biri. Bazıları onun soyunda fazlasıyla hekim bulunduğunu söyler. Kendisi maa-

lesef içkiye bağımlıydı ve Buda bu zayıflığından ötürü kendisini defalarca uyarmak zorunda kalmıştı.

Mitlerden birinde varlıklı bir tüccar Buda'dan yardım istemişti. Tüccar ve hanesine iblisler musallat olmuştu. Buda, kıdemli müritlerinden Binzuru'yu konuyla ilgilenmesi için gönderdi. Binzuru, iblis çıkarma ritüelini gerçekleştirince kötülük kovulmuş oldu. Minnettar olan tüccar bunun ardından mürit için bir ziyafet hazırladı. Binzuru ev sahibinin defalarca rica etmesinden sonra küçük bir kadeh şarap içmeye razı geldi. Durmayı beceremediğinden kısa sürede fazlasıyla içki içmişti ve kötücül iblisler de serbest kalmışlardı. Buda çok kızmış ve Binzuru'yu yoldaşlığından çıkarmıştı. Hâlâ sadık bir mürit olan Binzuru, Buda'nın verdiği dersi dinlemek için dışarıdaki koridorda tek başına bekler olmuştu. Buda ölmek üzereyken Binzuru'yu çağırıp eski müridine onun sadakatinin farkında olduğunu, bu yüzden kendisini affettiğini ama Binzuru'nun asla nirvanaya erişemeyeceğini söyledi: Sonsuza dek insanlığa hizmet etmekle yükümlüydü.

Mitin bir başka versiyonundaysa sayıları on altı olan ilk müritler meditasyon yapmaktaydılar. Binzuru (diğerlerinden daha dünyevi bir kişi olarak görülmektedir) geçmekte olan bir bakirenin güzelliğine ilişkin yorumda bulundu. Bunun sonucu olarak da mürit kardeşliğinden atıldı. Buda'nın ölüm döşeğindeyken affettiği mürit, yine nirvanaya girmek yerine aydınlanmaya kavuşamayanlara yol göstermekle yükümlüydü.

Binzuru heykellerine tapınak binalarının dışında sıklıkla rastlanır. Bu heykeller, kırmızıya boyanmış ya da kırmızı ahşaptan yapılmış olabilirler. (İçki hikâyesini tercih edenler için: Çoğu insanın alkol aldığında yüzü kızarır ve Japonya'da kızarmış yüz, içki içmiş birine işaret eder.) Tüm Binzuru heykelleri, inananların elleriyle cilalanıp parlatılmıştır. Kişi, ağrısı olan noktayı azizin bedeninde ovalayınca bu sızısı gider.

Binzuru miti, Japon Budizmini buraya ve şimdiye çapalayan engin bir mit ve inanç sisteminin bir parçasıdır. Her ne kadar Budizmin ezoterik ve kurtuluşsal unsurları bedensel sıkıntılar ve hastalıklarla ilgilenmese de bunların dünyada yaşayan herkesin meselesi olduğu açıktır. Bunun sonucu olarak da pek çok mit, bireysel sıkıntıların yatıştırılmasına yardım etmesi için belirli "dünyevi" ya da merhametli figürlere atfedilir. Binzuru'nun yanı sıra Kannon, Jizo ve aziz Kobo Daishi de sıradan Japonlar için asıl cazibesi dünyevi meselelerdeki yardımları olan Budist figürlerdir. Binzuru bu figürlerin en uçta olanıdır: Her ne kadar Budizme derinden bağlı olsa da popüler, aziz niteliği taşımayan bir figürdür.

Sürecin öteki ucunda, doğrudan Buda'nın merhametine bağlı tanrısal figür Kannon yer alır. Daishi ortalarda bir yerlerde bulunur.

Ayrıca bkz. Jizo; Jurokurakan; Kannon; Kobo Daishi.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Frank, Bernard. 1991. *Le pantheon bouddhique au Japon*. Paris: Collections d'Emile Guimet. Reunion des musées nationaux.

Statler, Oliver. 1984. *Japanese Pilgrimage*. Londra: Picador.

BİSHAMON-TEN

Shichi Fukujin'den (iyi talihin yedi tanrısı) biri olan Bishamon-ten, Çin tarzında giyinmiş, Çin teberi taşıyan zırhlı bir savaşçı olarak resmedilir. Diğer elinde küçük bir pagoda; Budist kutsal kitabı (sutralar) parşömenlerinin geleneksel muhafazasını taşır. Bishamon, Budist Yasa'sının koruyucusu, bunun sonucu olarak da mutluluk tanrısıdır: Onun koruması sayesinde insanlar mutluluğu bulup talihsizlikten kaçınabilirler. Bishamon-ten'in minyatür pagodası ya da rölik muhafazasının, evrenin elementlerini temsil eden beş tane birleşik parçası vardır. Bu aynı zamanda Ryugo'nun (Nagarjuna) Yasa'nın gizli parşömenlerini aldığı demir kuleyi temsil eder.

Bishamon kuzey yönünün ustasıdır; bu yüzden de geleneksel olarak eli açıklık ve iyi talih (bu da Shichi Fukujin üyeliğini açılar) dağıtıcısıdır çünkü kuzeyin ruhlar tarafından korunan bir hazine diyarı olduğu düşünülür.

Bishamon-ten aynı zamanda dört semavi koruyucu/imparator Shi Tenno'nun bir üyesidir. Bu sebeple Bishamon-ten kendi karakterinde, savaş zamanlarında bir koruyucu olarak görülür. Yasa'nın koruyucusu kimliğiyle Budizmi imparatorluk sarayına sokmak için verdiği savaşta Shotoku Taishi'ye destek vermiştir. Meşhur diktatör Uesugi Kenshin (1530-1578) Bishamon-ten'i kutsamıştır ve savaşçının sancaklarından biri her zaman ilahın isminin ilk hecesini taşımıştır.

Ayrıca bkz. Ryuju; Shichi Fukujin, Shi Tenno; Shotoku Taishi; Takarabune.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art.* Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

Eliot, Sir Charles Norton Edgcumbe. 1959. *Japanese Buddhism.* Londra: Routledge and Kegan Paul.

CHİKAP KAMUİ (AİNU)

Baykuş ilah ve aynı zamanda bölgenin efendisi Kotankor Kamui.

Ayrıca bkz. Kotankor Kamui.

CHİMATA-NO-KAMİ

Fallus ile temsil edilen, yol ayrımları, anayollar ve keçiyolu tanrısı. Chimata-no-kami, İzanagi'nin yeraltını ziyaretinden sonra arınmak için çıkardığı pantolonundan (muhtemelen fallik kimliği de buradan gelmektedir) doğan, İzanagi-no-mikoto'nun çocuğudur. Orijinalinde belki de doğurganlık ve birleşmenin fallik ilahı olan Chimata-no-kami'nin fallik sem-

bolü yol ayrımlarına yerleştirilir. Ahşaptan veya taştan (bazıları epeyce büyük olan) böyle falluslar küçük, kırsal mabetlerde bugün bile bulunabilmektedir. Bazı meşhur *onsen*, yani kaplıcalarda Chimata-no-kami erekte haldedir ve cinsel sorunu olan erkeklerin yanı sıra çocuk isteyen kadınlar da gelip fallusu sıvazlar ve sıkıntılarına deva bulmaya çalışırlar. Chimata-no-kami, Dosojin'in görünüşlerinden biridir.

Ayrıca bkz. Dosojin; İzanagi ve İzanami.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki*. Tokyo: Tokyo University Press.

CHİSEİKORO KAMUİ (AİNU)

Ainu ev tanrısı. Evin, hane hazinelerinin –kılıçlar, cübbeler, vernikli kutular ve Japon yapımı küvetlerin– saklandığı kuzeydoğu köşesinde ikamet eder. Ocak tanrısı Kamui Fuchi'yle birlikte evi korur. Genellikle de onun kocası olduğu söylenir.

Chiseikoro ve Kamui Fuchi arasındaki ilişki, Ainu halkı arasındaki domestik ilişkileri temsil eder. Bazı alanlarda koca baskın olsa da bundan ve başka mitsel ilişkilerden anlaşıldığı kadarıyla domestik alanda kadın baskındı. Üstelik Chiseikoro'nun, normalde erkeklerin bölgesi olan hazinelerden de (ithal ürünler ve ticaret ürünleri) sorumlu olduğu açıktı.

Ayrıca bkz. Kamui Fuchi.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Munro, Neil Gordon. 1962. *Ainu Creed and Cult*. Londra: Routledge and Kegan Paul; Londra ve New York: K. Paul International, dağıtım Columbia University Press, 1995.

CHUJO-HİME

"Muhafız-general prenses", Japon Sindrella'sı ve evlada adanma erdeminin mükemmel örneğidir. Rivayete göre, İm-

parator Shomu'nun (747) hükümdarlığının on sekizinci yılının, sekizinci ayının, on sekizinci gününde doğan Chujo-hime, bir imparatorluk bakanı ile onun kraliyet prensesi olan karısının kızlarıydı. Çocuksuz çift Kannon'a başvurunca, ebeveynlerden birinin canı karşılığında kendilerine bir kız çocuk bahşedildi. Kız üç (bazı rivayetlere göre beş) yaşındayken bu sebeple kızın annesi öldü. Babası bunun ardından tekrar evlendi. Üvey annesi kızdan nefret ediyordu ve onun dağa götürülüp öldürülmesini emretti. Kız ölümden kurtarılıp baba evine getirildi. Dünyanın beyhudeliğinden hayal kırıklığına uğrayan kız, bir manastıra girip burada Batı'nın Arı Diyarı'ndaki annesinin reenkarnasyonu için dua etti ve Buda Amida'ya meditasyon yaptı. Yıllar süren kanaatkârlığı sırasında "yaşayan Buda" oldu. Kanaatkârlık döneminin sonundayken Amida Butsu, bir rahibe biçiminde ona göründü ve dualarına yanıt olarak bir gecede beş renkten bir kumaş dokudu; bu kumaş, Arı Diyar'ın kozmografisini gösteren bir Bunki mandalasını tasvir ediyordu. Mandala kızın bulunduğu odanın tüm duvarını kaplıyordu; o dönemin dokuma tezgâhları bir odanın duvarından çok daha küçük olduğundan bu oldukça kayda değer bir büyüklüktü.

Chujo-hime, Budist mucize hikâyelerinin en tanıdık olanlarından ve en sevilenlerinden birini temsil eder. Bunların çoğu, Budist ilkeler ve Budizmin gücünün örnekleri olarak Japonya'ya yayılmıştır ve her yerde anlatılmaktadır. Mit, Japon ideolojisinin başlıca unsurlarını içerdiğinden Japonlar için oldukça çekicidir. Bu unsurlar ataya saygı, bir ideal arayışında kanaatkârlık ve Buda'nın merhametidir.

Ayrıca bkz. Amida Nyorai; Kannon.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Glassman, Hank. "Chujo-hime, Convents, and Women's Salvation." http://www.columbia.edu/cu/ealac/imjs/programs/1998-fall/Abstracts/glassman.html.

CHUSHİNGURA

Chushingura (Sadık Hizmetkârların Hazinesi), Ako'nun efendisine ölümden de öte bir sadakat besleyen kırk yedi hizmetkârın hikâyesini anlatır. On sekizinci yüzyılın başında, genç ve deneyimsiz Ako Efendisi Asano Naganori, bir shogun hizmetkârı ve seremoniler ustası olan Efendi Kira Yoshinaka tarafından ciddi biçimde aşağılandıktan sonra bir shogun sarayında kılıcını çekti. Asano bu sebeple ölüme mahkûm edildi. Kırk yedi hizmetkâr, her ne kadar shogun hükümeti kan davası taleplerini reddetmiş olsa da efendilerinin ölümüne sebep olan adamdan intikam almaya yemin etti. Üç yıl boyunca hükümet kurallarına uyuyormuş gibi görünüp *ronin* (ustasız savaşçılar) gibi davranırlarken gizlice hazırlık yapıyorlardı. 1703 yılının başlarında, düşmanlarının Edo'daki (şimdiki Tokyo) evine doğru yola koyuldular, buraya saldırıda bulundular ve Efendi Kira'nın kesik başını efendilerinin mezarlarına koydular.

Shogun hükümeti, onları sıradan suçlular olarak idam etmek istedi fakat komplocuların kendilerini böylesine feda etmeleriyle heyecanlanan halkın baskısından ötürü bunun yerine onların *sepukku* (iç organların çıkarılması ritüeli) yapmalarına izin verildi. *Chushingura* dahil olmak üzere her yıl kasım ayında tekrar canlandırılan bu olay hakkında pek çok oyun yazıldı; gerçi kostümlü hizmetkârlar günümüzde, cinayetin gerçekleştiği Efendi Kira'nın Shinagawa'daki evinden Sengakuji tapınağındaki sadık ekibin mezarlarına kadar metroyla seyahat etmekteler.

Chushingura miti, Japonya'da popüler etkisi en fazla olan mitlerden biridir. Japonların kendilerini en yüksek sadakate sahip bir ulus olarak gördükleri inancına dayalı olan kendini feda eden sadakat anlayışını pekiştirip dramatikleştirmektedir. Oyunlar, elit kesim arasında olduğu kadar sıradan halk arasında da popülerdir ve bugün sahneye konduklarında

bile hâlâ Japonya'nın savaşçı değerlerini canlandırmaktadır. *Chushingura, bushido*, yani savaşçının yolunun erdemlerini benimsedi; bunlar da Edo dönemi barış zamanlarında formüle edilmişlerdi. Bunlar, Pasifik Savaşı'nın uzun yılları boyunca (yaklaşık 1936-1945 arası, II. Dünya Savaşı da dahil) Japon imparatorluk ordusu tarafından yüceltilen kör vahşilik ve sadakatin temellerini oluşturmuştur.

Kırk yedi *ronin* hikâyesi, Japonya'nın başlıca üç ulusal mitinden (diğerleri *kamikaze* ve imparatorluk hanesinin ilahi soydan gelmesidir) biridir. Bu, on sekizinci yüzyıldan beri Japon sivil toplumunu kendini feda eden, üstlerine yönelik ölümü aşan bir sadakat taşıyan ve sınırsız bir fedakârlığa sahip kişiler olarak belirlemiştir. Gerçekleri ne olursa olsun (bazı tarihçiler asıl anlaşmazlığın Kira'dan değil, Asano'nun hatasından kaynaklandığını iddia etmektedir) hikâyedeki dram inkâr edilemez. Bu dram, sadece Japonya'ya hükmeden savaşçı sınıf tarafından değil, şimdiden önemli bir kültürel faktör haline gelen kasabalılar tarafından da hissedilmişti. Sadakat fikri o kadar derinlere işlemişti ki imparatorluk ordusu ve modern endüstriyel amaçlar için kolaylıkla sömürülür olmuştu. Mitin gerçek olaylara dayanması ve dileyenlerin, hikâye kahramanlarının mezarlarını görerek bunu doğrulaması gerçeği, onu daha da güçlü ve etkileyici kılmaktadır.

Ayrıca bkz. İlahi Soy; *Kamikaze*

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Shioya, Sakae. 1956. *Chushingura: An Exposition: Illustrated with Hiroshige's Coloured Plates.* 2d ed. Tokyo: Hokuseido Press.

Takeda, Izumo, Miyoshi Shoraku ve Namiki Senryu. 1971. *Chushingura, the Treasury of Loyal Retainers: A Puppet Play.* Çev. Donald Keene. New York: Columbia University Press.

Tucker, John Allen. 1999. "Rethinking the Akō Rōnin Debate: The Religious Significance of *Chūshin Gishi*." *Japanese Journal of Religious Studies* 26(1–2):1–38.

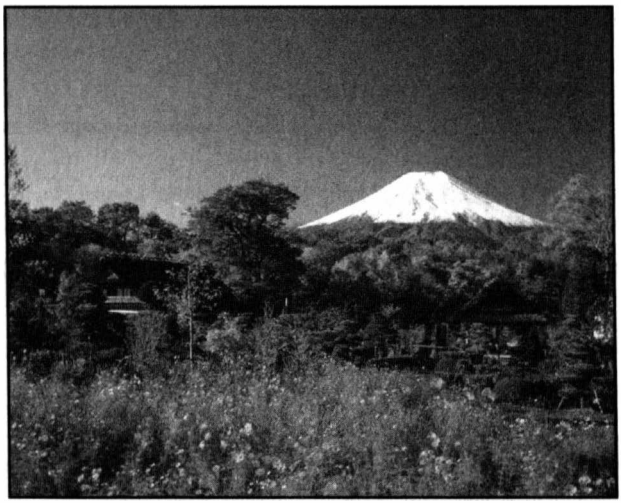
DAĞLAR

Dağlar ve nehirler, mitolojik düzlemde en önemli unsurlardır ve hem mitolojik hem de gerçek dağlar, Japon mitlerinde fazlaca yer alırlar.

Kadim dönem Japonları için dağlar kutsal sayılırdı. Dağlar sadece tanrıların ikamet ettikleri yerler değil, aynı zamanda tanrıların da kişileştirilmiş haliydi. Böylesi ünlü dağların çoğu –ister Fuji Dağı'nın görkemli zirvesi ister popüler imgelemde dağ haline gelmiş daha alçak tepe oluşumları olsun– yasak yerlerdi. O dağda bir ilah için mabet inşa edildiğinde, dağ genellikle girilmesi yasak bir yer olurdu ve mabet de dağın tabanına kurulurdu. Kademe kademe, bu kurallardan bazıları esnetildi. Dağların kutsal yerler ve tanrıların ikameti olduğu hissi, Budist Yasa'nın fiziki cisimleşmesi Meru Dağı olduğundan, Budizmden destek görmüştü.

Şintoda semavi ilahların evi olan Takamagahara'nın en göze çarpan iki özelliği, biri demir ve diğeri ritüel kaynağı üreten iki sıradağdır: Hem ritüel hem de demir, kadim Japonya'da kraliyet ve hükümdarlığın kaynağıydı. Başka dağlar da hem semavi ilahların hem de yeryüzü ilahlarının ikameti olarak mitlerde öne çıkarlar. Fuji Dağı, Sengen olarak da bilinen dişi *kami* Konohanasakuya-hime'nin evi ve cisimleşmiş halidir. İsmi olan ya da olmayan diğer ilahlar da dağların üstünde ve içinde yaşamışlar, Yamato-takeru'nun İbuki Dağı'nda ölmesi hikâyesinin gösterdiği üzere zaman zaman da dağı coşkuyla savunmuşlardır.

Budizmde sadece tek bir ana dağ; Meru Dağı (Sumeru. Japoncada Shumisen) vardır ve diğer bütün dağlar onun sembolleridir. Burası sadece mitsel bir yer değil, daha da önemlisi kozmosun bir bütün olarak insanların, tanrıların ve Budaların içinde bulunduğu bir yer olarak, sembolik bir temsilidir. Yamaçları, kutsama yayan ve dağın civarını benzer bir coşkuyla savunan dört generalin (Shi Tenno) komuta ettiği tanrılar ve

Sengen'in kişileştirilmiş hali olan Fuji Dağı'nın uzaktan görünümü. (A. Tovy/TRIP)

iblislerden ordularla savunulurdu. Dağın zirvesinde ise hepsi kendi cennetinde olan Budalar ikamet ederdi. Dağa kararlı, yeterince cesur ve elbette ki saf bir kalbe sahip olanlar tırmanabilirlerdi. Bu sebeple Meru Dağı, bireyin Buda olmak için gerçeklik ve deneyim katmanlarını geçerken yaşadığı mücadeleyi temsil ediyordu. Bir dağa tırmanarak gerçekleştirilen hac yolculuğu da bu sebeple Budizmde önemli bir unsurdur. Budizm Japonya'da benimsendiğinde, özellikle bu unsur Japonların yerel tutumlarıyla tamamen örtüşmekteydi. İnsanlar hem Budist hem Şinto geleneğini izlediği ya da bunları Ryobu Şinto'ya eklediği için pek çok kutsal dağ hac alanları haline geldi.

Kobo Daishi gibi teologlar tarafından benimsenen bağdaştırıcı inançlar, dağları daha da öne çıkardı. Yeni bir ilah formu doğdu: *Gongen*. Bunlar belirli dağlardaki ilahlar, Şinto-Budist inançlarının karışımıyla, koruyucu ilahlardı.

Ayrıca bkz. *Gongen*; Konohanasakuya-hime; Shi Tenno; Shumisen; Takamagahara.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Blacker, Carmen. 1975. *The Catalpa Bow*. Londra: George Allen and Unwinn Ltd.

Earhart, H. Byron. 1970. *A Religious Study of the Mount Haguro Sect of Shugendo*. Tokyo: Sophia University Press.

Grapard, Allan. 1982. "Flying Mountains and Walkers of Emptiness: Toward a Definition of Sacred Space in Japanese Religion." *History of Religions* 20:195–221.

Hori, Ichiro. 1968. *Folk Religion in Japan*. Chicago: Chicago University Press.

DAİGENSHURİ-BOSATSU

Manastırların ve Budist Yasa'nın Zen koruyucusu ve gemicilerin koruyucusu. Rivayetlere göre o, Budizmin güçlü bir destekçisi olan, Maurya hanedanının Hintli imparatoru Asoka'nın oğludur. Eski Çin'in güney kıyısında bir sulh hâkimi olarak yeniden doğan Daigenshuri öldüğü güne dek kanaatkârlığı ve adaletiyle bilinirdi.

Bir hikâyede Soto Zen mezhebinin kurucusu Dogen, Çin'e seyahat etmiş ve burada dört yıl kalarak ani aydınlanmanın ilkelerini çalışmıştı. Oradaki son gecesinde hocası tarafından bu amaçla kendisine verilen nadide bir el yazmasını kopyalamakla meşguldü. Daigenshuri'nin ruhu Dogen'e görünüp bilgenin çabalarında ona yardımcı oldu ve ona bütün gece boyunca bir aydınlanma sağladı.

Dogen fırtınalı Çin Denizi'nden evine dönerken, bilgeden habersiz bir şekilde gemiye binen Daigenshuri fırtınaları yatıştırıp Zen düşüncesinin Japonya kıyılarına güvenle ulaşmasını sağladı. Daigenshuri bu sebeple rütbesinin sembolü olan uzun bir şapkayla, Çinli bir sulh yargıcı kıyafetinde resmedilir. Bir elini gözlerine siper etmesi onun hem Yasa koruyucusu hem de denizde yol gösterici olarak iki sorumluluğu olduğunu belirtir.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:
Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art.* Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

DAİKOKU

Servet tanrısı, Shichi Fukujin'den (iyi talihin yeni tanrısı) biri ve Ebisu'nun babası. Normalde, tombul kulakmemeleri olan, şanslı ve neşeli bir adam biçiminde tasvir edilen Daikoku, yumuşak ve basık bir şapka takar ve ahşap bir tokmak savurur. Tokmağın her bir çarpışında oval şekilli *ryo*, yani altın paralar yağar. Daikoku kabarık saray pantolonlarından giyer ve iki ya da üç adet pirinç balyasının üzerine tünemiş vaziyettedir. Daikoku o kadar varlıklı ve mutludur ki kendisine eşlik eden ve pirinçlerden otlanan sıçanlar yüzünden endişeye kapılmaz. Daha fazla tahıl olmak zorundadır. Sıçanların varlığı aynı zamanda kişinin her zaman zenginliğini korumak için çalışması gerektiğini, aksi takdirde başına talihsizlikler geleceğini belirtir. Daikoku'ya bilhassa çiftçiler tarafından ve varlık tanrısı olarak da tüccarlar tarafından ibadet edilir. Süs tabakları ya da küçük heykelcikler formundaki simgeleri Japonya'daki pek çok dükkânda bulunabilir. Bazen Okuninushi, İzumo *kami*'si ve Toprağın Efendisi ile özdeşleştirilir; çünkü isminin yazılışlarından biri de Okuni (nushi) ile aynı olan "yüce toprak"tır.

Daikoku, en güçlü ve gizemli Japon *kami*lerinden biridir. Adı ayrıca "yüce siyah" olarak da yazılabilir ve karanlıkların efendisi Hintli Budist ilah Mahakala ile özdeşleştirilir. Mahakala'dan dönüşümü ve Okuninushi ile ilgisi onu sihir ve nekromansiyle alakalı kılar. Edo döneminde bu bağlantının önemi azalsa da Daikoku'nun önemi günümüzde geleneksel hanedeki ana sütuna hâlâ *daikokubashira* (daikoku sütunu) denmesi gerçeğiyle bellidir. O, Daikoku'nun gücüne rağmen, daha ziyade Shichi Fukujin'in en neşeli üyesi ve Ebisu'nun babası ve ortağı olarak bilinir.

Ayrıca bkz. Ebisu; Okuninushi; Shichi Fukujin; Takarabune.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art.* Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

Frank, Bernard. 1991. *Le pantheon bouddhique au Japon.* Paris: Collections d'Emile Guimet. Reunion des musees nationaux.

DAİNİCHİ NYORAİ

Buda güneş olarak temsil ediliyordu. Dainichi, Sanskritçedeki *Maha-Vairocana* (Büyük Aydınlık), yani "evrenin merkezi cevheri"nin Japonca tercümesidir. Dainichi genellikle, her şeyin membaını temsil eden sekiz yapraklı kırmızı bir lotusun kalbinde oturmuş olarak resmedilir. Shingon felsefesinde bilgelik ve merhamet merkezi ve başlıca (bazen de tek) evrensel ilah olarak değerlendirilir.

Dainichi sıklıkla Ryobu'da ("iki mezhep", yani Budist ve Şinto birleşimi) Amaterasu-o-mikami ile özdeşleştirilir. Dünyanın nihai gerçekliğini temsil eder. Sıklıkla ani aydınlanmadaki rolünü vurgulayan çift başlı, üç çatallı bir şimşek; bir *kongo* tutarken tasvir edilir.

Ayrıca bkz. Amaterasu-o-mikami; Silahlar.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art.* Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

DAİTOKU MYO-O (-BOSATSU)

Ölüme meydan okuyan semavi krallardan biri. Şimşekten sapı olan bir kılıç ve bir mızrak da dahil olmak üzere savaş silahları taşır. Yüzü konsantrasyonla çarpılmıştır ve pek çok başka Myo-o gibi o da alevlerle çevrilidir. Bedeni ve yüzü mavidir; pek çok yüz ve kolla resmedilebilmektedir. Bir boğa ya da bizon –dirence karşı dayanıklılığın sembolü– sürer ve Japonya'daki bazı bölgelerde özellikle himayecisi olduğu ko-

şum hayvanları sahipleri tarafından kendisine ibadet edilir. Bazen Monju-bosatsu ile özdeşleştirilir.

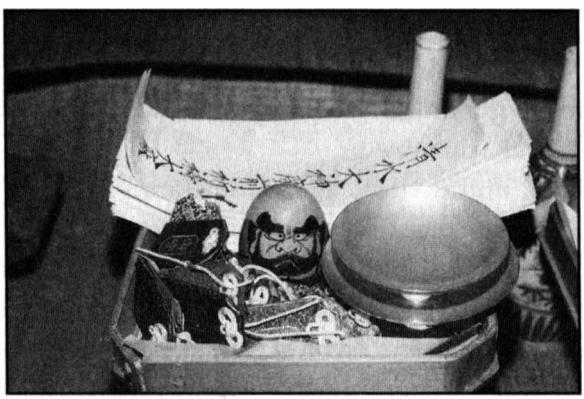
Ayrıca bkz. Monju-bosatsu.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art.* Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

DAKİNİTEN

Sık sık İnari ile bir araya getirilen Budist bir ilah. Dakiniten, ölüm tanrıçası Kali'nin hizmetlisi olan ve onun kanla dolu kupasını taşıyan *dakini* adındaki bir tür Hintli dişi iblisin Japonya'daki dönüşmüş halidir. Bunlar, Dainichi Nyorai tarafından Budizme döndürülmüşlerdir. Japonya'da, iblis türü tek bir kişiye dönüştü: Dakiniten'e. Genellikle uçan beyaz bir tilkinin üzerinde otururken tasvir edilir. Yüzü beyazdır. Sihirli büyülerin himayecisidir ve başarıyı desteklemek için onun adına söylenen özel büyüler vardır. Sürdüğü uçan tilki Hindistan'dan gelmektedir ve bu ilişki onun ya yardımcısı ya da avatarı olarak İnari'yle olan bağlantısını oluşturur; Daki-

Zen kurucusu Daruma bebeği adak tepsisinden bakmakta. (Yazarın izniyle.)

niten *honju* (evrensel ilah); İnari de *suijaku*'dur (Japon tezahürü). Dakiniten sol elinde alevli bir mücevher (İnari'nin işareti) taşır ve nadiren de olsa Sae-no-kami ile özdeşleştirilir.

Ayrıca bkz. Dosojin (Sae-no-kami); İnari; Tilki.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Smyers, Karen. 1999. *The Fox and the Jewel.* Honolulu: University of Hawaii Press.

DARUMA

Budizmin bir türünü Güney Çin'den getiren ve Zen Budizminin kurucu azizi olan Budist bilge Bodidarma'nın isminin Japonca tefsiri. Daruma'yı çevreleyen mitlerden çoğu Çin kökenlidir. Daruma, Budist Yasa'yı öğretme ihtiyacına yanıt olarak gizemli yollarla Çin'e vardı. Shorinji (Çince Shaolin) tapınağını kurup pek çok öğrenci topladı. Yasa üzerine kafa yorması sırasında kurtuluşa giden yolun meditasyondan geçtiğine karar verdi. Bunun sonucu olarak da dokuz yıl boyunca yüzü bir duvara dönük şekilde meditasyon yaptı; bu süre içinde de bacakları köke dönüştü. Sonunda, aydınlanmaya ulaşmadan hemen önce uykuya dalınca hiddetle gözkapaklarını koparıp attı. Bunların düştükleri yerde sihirli bir çalılık yetişti ve bu çalının yapraklarından uykuyu def eden bir içecek elde edilebilmekteydi. Bu çalı, *cha* (çay) olarak bilinmektedir ve günümüzde hâlâ uykuya karşı canlandırıcı bir antidot olarak içilmektedir.

Daruma, müritlerinin, aydınlanmalarını sağlamak adına gerekli olan hareketsizlik ve konsantrasyonu sağlamada zorluk çektiklerini fark etmişti. Bunun sonucu olarak da sıçramalar ve tekmeler içeren bir dizi vücut ve kol egzersizi geliştirdi ve müritlerine, konsantrasyon sağlamalarına yardımcı olması için savaş sanatları hareketlerini nasıl uygulayacaklarını öğretti. Bu, günümüzde bildiğimiz silahsız dövüşe evrilen çeşitli *kenpo* (yumruk sanatı) stillerinin başlangıcıydı.

Sonunda Daruma, manastır ve öğretileri yerli yerine oturunca kendisini batıya, evi Hindistan'a götüren bir kamışın (denizin üstünden taşıyan) üzerine bindi.

Daruma genellikle kırmızı cübbeler (Budist keşişlerin safran rengi cübbelerine referans olarak) giyerken ve çıplak ayaklı olarak tasvir edilir; kumaşın bir parçası kapüşon gibi kafasını örter. Sakalı olmasına rağmen keldir ve ateşli, delici gözleri vardır. Arkaya yatırıldığında derhal doğrulan, yuvarlak altlı bir bebek formunda tasvir edilir. Aslında kararlılık ve öz disiplinin himayeci azizidir. Çoğu Japon, çaba gerektiren bir sorumluluğun altına girmeden önce gözleri olmayan bir Daruma bebeği alır ve bunun tek gözünü boyar. İkinci göz, ancak sorumluluk başarıyla yerine getirildiğinde boyanır. Böyle yedi küçük bebekten bir koleksiyon satın alınabilir; bunun sebebi, Daruma'nın bile aydınlanmaya ulaşmayı başardığı yedinci seferden önce altı kez başarısız olmasıdır.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art*. Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

DATSUEBA

Ölüler diyarının girişindeki Shozukawa Nehri'ni geçerlerken ölülerin kıyafetlerini çıkaran iskelet figürü. Datsueba (Çıplak Yaşlı Adam), ister zengin ister fakir olsunlar, ölülerin gömüldükleri kıyafetlerini soyar ve onları yapraksız bir ağacın dallarına asar. Datsueba'nın tüm kemikleri belirgin olacak kadar zayıftır ve avurtları çökmüştür. Ölüler diyarına doğru gidenlerin kıyafetlerini soyması, onların yaşayanlar diyarını sonunda terk ettiklerini ve bir daha oraya geri dönmeyeceklerini anlamalarını sağlar. Bazı versiyonlarda ona ya da dişi meslektaşına Shozuka-no-baba denir.

Ayrıca bkz. Shozuka-no-baba; Yeraltı.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Frank, Bernard. 1991. *Le pantheon bouddhique au Japon*. Paris: Collections d'Emile Guimet. Reunion des musees nationaux.

DOJO-HOSHİ

Gök gürültüsü ilahı tarafından kendisine süper güç bahşedilen bir çocuk. Rivayete göre, günün birinde gök gürültüsü *kami*'si yeryüzüne düştüğünde bir adam tarlasında çalışmaktaydı. Demir (demir, yılanlara ve gök gürültüsüne karşı egemen bir savunma olarak değerlendirilir) çapasına yaslanmış olan çiftçi, yere düşmüş, muhtemelen de dehşet içindeki hayalete vurmak istedi. Gök gürültüsü *kami*'si bunun üzerine, yaşamı karşılığında ona mucize bir çocuğun sözünü verdi.

Çiftçi eve döndü, bir süre sonra karısı hamile kaldı ve bir oğlan çocuğu doğurdu. Oğlan, başının etrafında bir yılanla (gök gürültüsü ilahları yoğun bir şekilde yılanlarla ilişkilendirilir; örnek olarak yeraltındaki İzanami mitine bakabilirsiniz) doğdu. Oyun oynarken ağaçları köklerinden söken ve köyün kuyularını kuruturcasına çok su içen oğlan, sıkıntı veren bir çocuktu. Sonunda bir tapınağa keşiş adayı olarak girdi ve burada hem sebatkâr bir öğrenci oldu hem de çok güçlü olduğundan zor zamanlarda tapınağı korudu. Onun soyundakiler, kadınlar da dahil olmak üzere en az onun kadar güçlü oldular. Benkei'nin annesinin de onun soyundan olduğu söylenmektedir.

Yabancı bir oğlanın bir adamın ya da bir çiftin karşısına çıktığı, sonra da büyüyerek birkaç adam gücüne eriştiği, hatta bazen başka güçlere de sahip olduğu bir dizi Japon miti mevcuttur. Dojo-hoshi miti, bütün Japonya'da çok çeşitli versiyonlarla tekrarlanır. Bu güçlü adamların çoğu devler ya da tepeleri ve nehirleri biçimlendiren tanrısal kahramanlar olarak tanımlanır. Böyle kahramanlar arasında dev Sakata-no-kintoki ve Musashibo Benkei de vardır.

Ayrıca bkz. Benkei; Gök Gürültüsü İlahları; Kintoki; Raiden; Yılanlar.

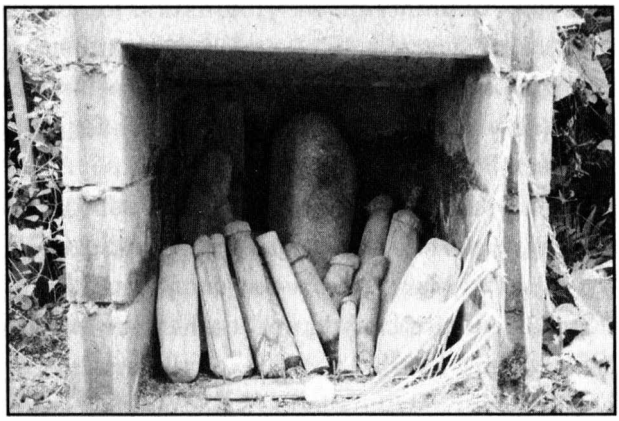
Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Ouwehand, Cornelius. 1964. *Namazu-e and Their Themes: An Interpretative Approach to Some Aspects of Japanese Religion.* Leiden, the Netherlands: E.J. Brill.

DOSOJİN

Yol ayrımları ve verimlilik ilahı. Dosojin, genellikle ahşap ya da taş bir fallusla tasvir edilir ve ahşap falluslardan adaklar Dosojin mabetlerine bırakılır. Dosojin'e sık sık Sae-no-kami de denir ve geçmişte bir dönemde bu ilahların işlevlerinin ve doğalarının farklı olması mümkündür. Dosojin aynı zamanda İzanagi'nin pantolonundan doğan Chimata-no-kami ile de özdeşleştirilir.

Sazlıkların Ana Diyarı'nı uzlaştırmaya yardım eden Sarutahiko ilahlaştırılmıştı ve ona Dosojin olarak ibadet ediliyordu. Sae-no-kami olarak Dosojin, (korkuluk ilahında olduğu gibi) dünya hakkında bilgi havuzu olarak da görülüyordu.

Kırsaldaki küçük mabetlerde, yol ayrımları ve verimlilik ilahı Dosojin'e fallus adaklarıyla ibadet edilir. (Yazarın izniyle.)

Bu iki işlev; refah ve bilgi yol ayrımları bağlantısı sebebiyle, Japon felsefesiyle (başka yerlerde de, örneğin Yunan mitolojisinde olduğu gibi) açıkça ilgiliydi: Yol ayrımları, hem malların hem de eşyaların değiş tokuş edildiği yerdir ve fallus da verimliliği temsil eder. Şaşırtıcı olmayan bir biçimde başka pek çok ilah da bu kompleks yapıyla ilişkilidir; örneğin Dakiniten bolluk ve aynı zamanda bilgi veya belki de daha doğrusu enformasyon ilahı olarak görülür.

Ayrıca bkz. Chimata-no-kami; Sarutahiko.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Czaja, Michael. 1974. *Gods of Myth and Stone: Phallicism in Japanese Folk Religion.* New York ve Tokyo: Weatherhill.

DOZOKU-SHİN

Genişlemiş aile kümesi *kami*'si. Japonya'nın bazı bölgelerinde, bilhassa toprağın kıt olduğu kuzeydoğuda ve dağlık alanlarda aileler kümeler oluştururlardı. Bu aileler ana haneyi *–honke–* ve ana haneden ya da diğer yan hanelerden türeyen, *bunke* adı verilen birçok yan haneyi içinde barındırırdı. Hanelerin ilişkileri hiyerarşikti; her biri doğrudan ya da dolaylı olarak *honke*'ye karşı yükümlüydü. Bu yükümlülükler, finansal, siyasi ve en önemlisi de ritüeller konusunda geçerliydi. Her bir yan hane, ibadet ve adaklar anlamında ana hanenin mabedini desteklemekle yükümlüydü. Ana hanenin ibadet ettiği *kami*, bu sebeple tüm kümenin *dozoku-shin*'i olurdu.

Dozoku-shin sıklıkla ana hanenin ve bu sebeple yan hanenin bütün üyelerinin de atası olarak görülürdü. Ejderha *kami*'si Ryujin'i ilahları kabul eden *dozoku*, sıklıkla ejderha *kami*'sinin ya da sihirli bir yılanın, ana hanenin kurucusu ve atası (bazen de dişi atası) olduğunu kabul ederdi.

Daha geniş bir bağlamda Japon halkı bir bütün olarak bir *dozoku* oluşturmaktadır. İmparatorluk hanesi *honke*, tüm diğer Japon haneleri de imparatorluk hanesine yakınlıklarıyla

ilişkilendirilen ve ayrılan *bunke*lerdir. Bu durumdaki *dozoku-shin* öğretmen ilah ve imparatorluk hanesinin kadın atası olan Amaterasu-o-mikami'dir.

Ayrıca bkz. Amaterasu-o-mikami; İlahi Hükümdarlık; İlahi Soy; Ryujin.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Shimizu, A. 1987. "Ie and Dozoku: Family and Descent in Japan." *Current Anthropology* 28: 85-90.

EBİSU

Şans ve iyi talih *kami*'si, balıkçıların himayecisi ve Shichi Fukujin'in bir üyesi. Ebisu genellikle babası Daikoku ile uyum içinde tasvir edilir. Geleneksel Heian dönemi kıyafetleri giyer ve kenarsız bir şapka takar; genellikle bir olta ve kolunun altında ya da omzuna atılmış halde büyükçe, kırmızı bir *tai* (çipura) taşır. Ebisu bir *marebito*, yani kendisine saygı gösterilmesi gereken "gezgin" bir ilahtır. Sürekli bir yerden bir yere yüzdüğü için balıkçıların, özellikle de Seto İç Denizi kıyılarındakilerin sık sık ağlarına takılır. Eğer ağ yukarı çekilirse Ebisu tuhaf şekilli bir taşa dönüşür. Böylesi bir taşa sahip olan tayfa ona ibadet eder ve içecek ve balıktan oluşan uygun adaklar sunarsa talihli avlar yakalayacaktır. Ebisu, tanrılar Okuninushi'nin İzumo'daki sarayında yıllık toplantılarını yaparlarken yeryüzüne göz kulak olan *rusugami*, yani bakıcı *kami*'dir. Sağır olduğundan ya da öyleymiş gibi davrandığından kendisine yapılan davete aldırış etmez. Bu sebeple *kami*'nin dikkatini çekmek için mabette el çırpma ve zil çalma uygulaması keşfedilmiştir. Bu uygulama, günümüzde mabedi ziyaret eden her bir ziyaretçi tarafından hâlâ uygulanmaktadır. *Kami*ler, özellikle de Takamimusubi-no-kami, Ebisu'nun yokluğundan çok şüphelenmektedir ve zaman zaman Ebisu'nun duyma yetisini test ederler. Ebisu bu sebeple kendisine seslenenlere her zaman cevap vermez.

Ebisu, iyi talih *kami*'si olarak varlıklı hale gelmelerinde tüccarlara yardımcı olur. Bazen bir başka *marebito* olan Sukunabikona ile ya da Kotoshironushi-no-kami ile özdeşleştirilir. Çoğu *marebito* gibi zaman zaman, misafirperverlikle karşılandığı takdirde iyi talih getiren bir seyyah olarak belirir. Aynı zamanda, ne kolu ne de bacağı olan tanrı Hiruko ile de özdeşleştirilir. Ryukyularda Hiruko, denizin ejderha kralının sarayında yaşamaya gider ve yetişkinliğinde balıkçı ve ticaret tanrısı (Ebisu) olmak için geri döner. Ebisu bazen balinalarla özdeşleştirilir; çünkü onlar da tıpkı Sukunabikona ve Ebisu gibi bolluk getiren bir mevsimde gelir, sonra da tekrar denizin derinliklerine doğru yola çıkarlar.

Ebisu'nun taşıdığı balık; Japon denizlerindeki en lezzetli balıklardan biri olan *tai*, *medetai* (tebrikler) ile sesteştir. Japon düğünlerinin ya da iyi talihi uyandıran diğer başlıca kutlamaların başlıca yiyeceklerindendir.

Ebisu figürü, onunla özdeşleştirilen diğer *kami*lerin de kanıtladığı üzere aşırı derecede gizemlidir. Tüm Shichi Fukujin üyeleri arasında –kendisinin en iyi bilinen kimliği– en anlaşılmaz ve kavranmaz olandır. Kendisi hem dostane hem de tehditkâr, hem sıradan halkın rahatça ulaşabildiği bir *kami* hem de aşırı derecede ele geçmezdir. Hiçbir şey değilse bile, bir *kami*'nin temsil ettiği çoğu şeyin zıddı ya da antidotudur. Tek bir yerde değil, her yerdedir ve o daima bir gezgindir.

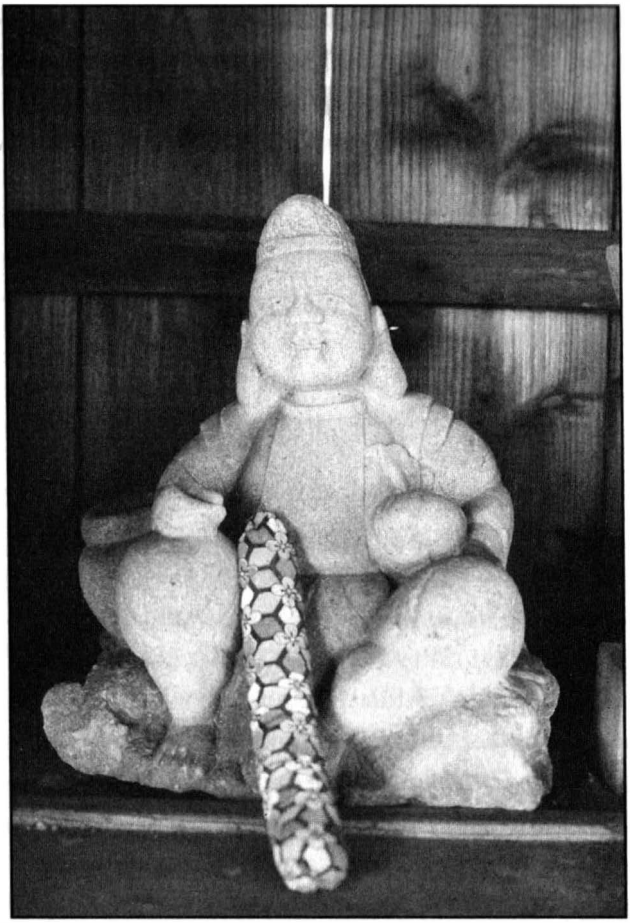
Ayrıca bkz. Daikoku; Hiruko; Kotoshironushi-no-kami; Marebito; Rusugami; Shichi Fukujin; Sukunabikona.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art.* Tokyo: Charles E, Tuttle Co.

Naumann, Nelly. 1974. "Whale and Fish Cult in Japan: A Basic Feature of Ebisu Worship." *Asian Folklore Studies* 33: 1–15.

Sakurada, Katsunori. 1980 (1963). "The Ebisu-Gami in a Fishing Village." *Studies in Japanese Folklore* içinde, ed. R. Dorson. New York: Arno Press, s.122-132.

Yedi iyi talih tanrısından biri olan Ebisu, bir balık taşıyor. (Yazarın izniyle.)

EMMA-O

Ölülerin kralı ve yargıcı. Çinli sulh yargıcı cübbesi içinde, bir *shaku* (saray yetkililerinin okudukları parşömenleri koydukları ve rütbe ve otorite sembolü haline gelen ince, düz bir tahta) taşırken ve "Kral" karakterini yansıtan bir taç ya da başlık takarken görülür. Kırmızı suratı ve çıkık, sivri köpekdişleriy-

le acımasız bir ifadesi vardır; fakat zaman zaman özdeşleştirildiği Jizo gibi o da altındakileri önemser. Merhametlidir ve hastalıktan korunmak için ona başvurulabilir. Emma-o, Çinli atalara sahip Budist bir figürdür. Hem o hem de Susano-wo yeraltını yönettiklerinden aynı kişi olarak görülürler.

Ayrıca bkz. Jizo; Susano-wo; Yeraltı.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art.* Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

EN-NO-GYOJA

On yedinci yüzyıldaki bağdaştırıcı Shugendo düzeni uygulamasının mitsel kurucusu ve güçlü bir büyücü. En-no-Ozunu ve En-no-Ubasoku (bir *ubasoku*, emir altında olmayan bir keşiştir) olarak da bilinir. 634-701 yılları arasında yaşadığı düşünülmektedir fakat daha sonraki yazınlar dışında yaşadığına dair bir kanıt yoktur. Mitlere göre, Kii ve Yamato vilayetleri arasındaki sınırda bulunan Katsuragi dağlarında bir münzevi olarak yaşamış, burada meditasyon yapıp büyü uygulamalarını gerçekleştirmiştir. Dağlarda ve sularda buyruğunu yerine getirmeleri için iblisler üzerinde güç kullanabiliyordu. Budizme inanıyordu ve büyülerinin gücünü sihrini üretmek için kullanıyordu.

Oni ve birçok ilahı çağırıp onlara Katsuragi ve Kimpu Dağları arasında bir köprü yapmalarını emredecek kadar güçlüydü. Kâhin ilah Hitokotonushi-no-kami, imparatoru devirme entrikaları düzenlediğini söyleyerek bilgeye iftira atmıştı. En-no-Gyoja (Çileci En) sürgün edilince meditasyon yapmak üzere dağlara çekildi. Burada tavus kuşu kral Kojaku-o'nun sihirli formülünü uyguladı; bu da nihayetinde onun Hitokotonushi'yi boyunduruğu altına almasına olanak tanıdı. Çileci, sihrinden ötürü uçabiliyor ve hatta cennete erişebiliyor-

du. Ona boyunduruk altına aldığı iki iblis eşlik etmekteydi. Bu iblisler ustalarının yönetimi altında dağlarda hacılar için köprüler inşa ediyorlardı. En-no-Gyoja'nın diğer becerilerine gelince, onun Japonya'nın Johnny Appleseed'i olduğu söylenebilir: Yoshino Dağı'na on bin tane kiraz ağacı dikti ve bunların çiçekleri bugün bile ziyaretçilere keyif vermektedir.

Shikoku'ya bir ziyareti sırasında hiddetli bir iblis yılan tarafından harap edilen bir vadi buldu. Güçlerini kullanarak iblis yılanı boyunduruğu altına alıp yeryüzüne mahkûm etti. Bu sihir bir yüzyılı geçkin bir süre, ta ki Kobo Daishi tarafından yenilenene dek devam etti.

En-no-Gyoja'ya *yamabushi*, yani diğer Budist rahip ve keşişler gibi saçlarını tıraş etmedikleri için *kebozu* "saçlı rahipler" olarak da anılan dağ çilecileri tarafından kendi düzenlerinin kurucusu olarak tapılıyordu. Bilgenin kâhin ilahı kontrolü hikâyesi, *yamabushi*lerin falcılar olarak aktivitelerini açıklayıcı bir mit olabilir; buna, Budizmin Şinto uygulamalar üzerindeki üstünlüğünü vurgulayan bir hikâye de eklenmektedir. Tarih boyunca Japonların çoğu için Budizmin önemi, onun gündelik yaşamın sıkıntılarına ve korkularına sihirli çözümler üretmesidir. Ritüelleri ağırlıklı olarak Shingon'a dayalı ezoterik uygulamalar olan *yamabushi*ler, sıklıkla ücra dağ köylerindeki görülen tek dini varlıklardı. Onların bu ücra mitsel liderin öğretilerine bağlılıkları, *yamabushi*lere, sihir ve doğaüstü güçlerle ilgili uygulamalar yapmaları için güçlü bir hak vermiş oluyordu.

Ayrıca bkz. Hitokotonushi; Kobo Daishi; Kojaku-o.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Earhart, H. Byron. 1970. *A Religious Study of the Mount Haguro Sect of Shugendo.* Tokyo: Sophia University Monumenta Nipponica.

Nakamura, Kyoko Motomuchi. 1997. *Miraculous Stories from the Japanese Buddhist Tradition: The Nihon Ryoki of the Monk Kyokai.* New ed. Richmond, VA: Curzon Press.

Statler, Oliver. 1984. *Japanese Pilgrimage.* Londra: Picador.

Fİİ NU KANG (RYUKYU)

Ocak ilahı. Ryukyu inancının oldukça ayrıntılı sisteminde bu ilah, genellikle dişi ve kang (ilahlar) dünyasında bir erişim noktası olarak değerlendirilir. Fii Nu Kang muhtemelen Ryukyu kangları arasında kendisine en sık başvurulandır ve genellikle hem hane ocağı hem de umumi bir ocaktan kendisine seslenilir. Ona çok benzeyen fakat çok daha az kişiselleştirilmiş olan bir başka ilah da Ainu ilahı Kamui Fuchi'dir.

Ateşi yakmanın ve sürdürmenin zorlukları ve ocağın merkeziyeti modern yaşamda o kadar belirgin değildir. Yine de teknolojik olarak daha basit yaşayan insanlar için kritik öneme sahiptir ve pek çok din, ocağı yüceltip onun kutsallığını korumuştur. Ocak ilahının hem Ainu hem de Ryukyu halkları için çok büyük öneme sahip olması şaşırtıcı değildir. Bu önem Yamato devleti gibi kompleks yönetimler yüzünden, *büyük geleneği* destekleyen ve devlet aygıtı tarafından desteklenen ve korunan ilahlarca gölgede bırakıldı.

Ayrıca bkz. Kamui Fuchi.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Herbert, Jean, 1980. *La religion d'Okinawa.* Paris: Dervy-Livres. Collection Mystiques et religions. Série B 0397–3050.

Lebra, William P. 1966. *Okinawan Religion: Belief, Ritual, and Social Structure.* Honolulu, University of Hawaii Press.

Sered, Susan Starr. 1999. *Women of the Sacred Groves. Divine Priestesses of Okinawa.* New York ve Oxford: Oxford University Press.

FU-DAİSHİ

Kütüphanelerin ve koleksiyonların koruyucusu. Fu Xi (497-569), Altı Hanedan zamanında bir Çin krallığı olan Liang'da eğitimli bir başkeşişti. Budist kutsal metinlerini, yani *Daizokyo*'yu saklama, sergileme ve şereflendirmeyi imkânlı kılan dönen ve dikey bir masa icat etti. Bu sebeple o ve her iki ya-

nında duran oğulları Fujo ve Fuken kütüphanelerin muhafızları olarak kabul edilirler.

Japonya'daki pek çok dini kütüphane bu üç figürü sergilemektedir. Fu-daishi, genellikle genişçe bir Çin koltuğunda otururken, oğulları da daha küçük figürler olarak her iki yanda ayakta dururlarken resmedilir. Oğullar sıklıkla, tıpkı Hotei gibi gülen keşişler olarak tasvir edilirler. Fakat biri ağzı açık (ilk hece olan *om*'u söylerken), diğeri ağzı kapalı (son hece olan *hum*'u söylerken) tasvir edilir; bu da onların başlangıçtan sona dek Yasa muhafızları olarak rollerini *–koma-inu* ve Ni-o gibi– belirtmektedir. Fu-daishi Batı'da da popüler bir imge olan *warai Botoke*, yani gülen Buda olarak bilinir.

Ayrıca bkz. Koma-inu; Ni-o.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art.* Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

FUDO MYO-O

Japonya'daki en popüler ilahlardan biri; ayrıca adının anlamı "Sarsılmaz" olan, dirençli ve sarsılmaz bir kararlılığı temsil eden Fudo, semavi kralların en çok tasvir edilenidir. Fudo, kötücül güçlere karşı en üstün bariyerdir ve Budist Yasa'ya düşman olan güçlerin bastırıcısıdır. Dainichi Nyorai'nin doğrudan elçisi ve avatarıdır. Fudo, bir kılıç ve kötülük yapanları bağlamak için bir halat taşırken resmedilir. Vücudu genellikle siyah ya da mavidir. Gözleri parlak, yüz ifadesi hiddetlidir. Genellikle ağzından çıkan iki uzun sivri dişle resmedilir. Fudo, sarsılmaz ve azimli yapısını belirtircesine bir kayanın üzerinde dikilir ya da bağdaş kurarak oturur ve etrafını alevler sarmıştır. Fudo'ya her zaman iki genç uşak eşlik eder: Solunda Yasa'yı temsil eden sapıyla bir lotus çiçeği taşıyan Kongara-doji ("Bu da nedir?" oğlan), sağındaysa bir elini gözlerine

Alevlerle çevrili Fudo Myo-o. (Yazarın izniyle.)

siper etmiş, diğeriyle kozmosu ve yaşamın boşluğunu temsil eden bir su kabağı taşıyan Seitaka-doji (fasulye sırığı genç).

Fudo, tüm tehlikelere direnmek ve musibetlerin üstesinden gelmek için kuvvet bağışlar. *Gyoja* (Shugendo çilecileri), şelalelerin altında dikilmek, yanan kömürlerin üzerinde yürümek ya da kılıçtan merdivenleri tırmanmak gibi kanaatkârlık gösterilerine girişmeden önce Fudo'ya seslenirler. Aynı zamanda kendisine Shugendo uygulamasındaki, Budizmin Tendai ve Shingon ezoterik okullarındaki *goma* ateş seremonileri sırasında seslenilir. Buda'nın en aktif avatarlarından biridir.

Fudo, ateşle olan bağlantısıyla çelişkili bir biçimde, aynı zamanda şelaleler ilahıdır. Bu, onun "sarsılmaz" unvanı se-

bebiyledir. Shugendo çilecileri, dondurucu soğukluktaki dağ şelaleleri altında yaptıkları meditasyonlar sırasında suyun soğuğu ve basıncı altında kendilerini hareketsiz ve sabit kılması için ondan yardım rica ederler.

Fudo'nun ana mabedi, Narita (Tokyo'nun uluslararası havaalanı yakınında) şehrindedir. Orayı kutsallaştıran heykel Çin'de yapılmıştır. Bilge Kobo Daishi'ye rüyasında, bu heykelin Japonya'ya seyahat etmek istediği söylendi, o da eve dönerken onu yanında getirdi. Heykel, Edo (şimdiki modern Tokyo) balıkçı köyünden yaklaşık altmış kilometre uzaklıktaki bir dağ tapınağı olan Takao-zan'a bırakıldı. Masakado isyanı sırasında heykel isyancı karargâhının yakınına getirildi ve üç gün boyunca onun önünde ateş ritüelleri yapıldı; bunun sonucu olarak da isyancılar def edildi. Heykel, kötülüğü kontrol altında tutmak için o civarda kalmak istediğini ima etti. İmparator şatafatlı bir tapınak bölgesi için kura çekti ve Narita kazandı. Tapınak, İmparator Shujaku'nun hediye ettiği, deliliği ve tilkilerin bedeni ele geçirmelerinin sebep olduğu kötülükleri def eden bir kılıca ev sahipliği yapmaktadır.

Ayrıca bkz. Kobo Daishi.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Eliot, Sir Charles Norton Edgcumbe. 1959. *Japanese Buddhism*. Londra: Routledge and Kegan Paul.

Frank, Bernard. 1991. *Le pantheon bouddhique au Japon*. Paris: Collections d'Emile Guimet. Reunion des musees nationaux.

Macgovern, William Montgomery. 1922. *An Introduction to Mahâyâna Buddhism*, with Especial Reference to Chinese and Japanese Phases. Londra: Kegan Paul and Co.

FUGEN-BOSATSU

İyi pratik bodisatvası. Dünyayı destekleyen fillerden (Hint kozmolojisinden ödünç alınmış bir imge) birini sürerken tasvir edilir. Fugen, tüm evrenlerdeki Budalar ve bodisatvalar dahil olmak üzere, dünyada cisimleşmiş erdemi temsil eder.

Rüzgâr tanrısı Fujin, bir çuval rüzgâr taşırken. Sobatsu'nun *Fujin Raijin Byobu* kitabından. (Sakamoto Photo Research Laboratory / Corbis)

Kraliyet ve hükümdarlığın sembolü olan bir sineklik taşır. Sıklıkla Monju-bosatsu'nun yoldaşıdır ve ikisi tarihi bir Buda olan Buda Shakyamuni'nin her iki yanında yer alırlar. Fugen, sutralar üzerinde meditasyon yapanlara altı dişli bir fili sürerken görünür. Bu fil, dünyada ilk kez altı dişli bir fil olarak vücut bulmuş Buda'nın cisimleşmiş doğasıdır.

Ayrıca bkz. Hayvanlar; Monju-bosatsu; Shakyamuni.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Frank, Bernard. 1991. *Le pantheon bouddhique au Japon*. Paris: Collections d'Emile Guimet. Reunion des musees nationaux.

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art*. Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

FUJİN

Rüzgâr tanrısı. Bir iblisin sabit bakışlı, boynuzlu ve sivri dişli kafasına sahiptir; ellerinde ve ayaklarında pençeler vardır. Açık ağzından rüzgâr çıkan bir çanta taşır. Bazen gök gürültüsü ilahı Raijin'in (Raiden) yoldaşı olarak gösterilir.

Rüzgârlar elbette ki Japonlar için çok büyük önem taşır. Rüzgârlar, tarımın bağlı olduğu muson yağmurlarını getirirler ancak aynı zamanda kasabaları dümdüz eden ve yangınları yayan tehlikeli rüzgârlar ve tayfunlar formunda da belirirler.

Ayrıca bkz. Raiden.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art.* Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

Okuda, Kensaku, ed. 1970. *Japan's Ancient Sculpture.* Tokyo: Mainichi Newspapers.

FUKUROKUJU

Shichi Fukujin'in bir üyesi olan Fukurokuju uzun ömrü, bilgeliği ve zaman zaman da bedensel zevki temsil eder. Kısa boylu, neredeyse cüce bir adam olarak resmedilir; kel, kenarları kıllı kafası, bazen neredeyse bedeni uzunluğundadır. Çin cübbeleri giyer ve denilene göre bir Çinli filozofun avatarıdır. Kafasının şekli fallus imgesini hatırlatır ve sıklıkla geleneksel *harigata* (yapay penis) formunda ya da bu şekildeki bir heykel olarak tasvir edilir. Bu durum, kafasının orijinal şeklinin bir sonucu ya da uzun ömrün ve Taoist bilgeliğin seksle, *yin-yang* (dişi-erkek) prensiplerle olan Çin bağlantısının bir sonucu olabilir. Dolayısıyla onun imgesine, bir başka Shichi Fukujin olan ve onunla sık sık karıştırılan Jurojin'le birlikte Japonya'nın genelevler semtlerinde rastlanabilmektedir. Kendisine zaman zaman, uzun ömrün sembolü olan bir erkek geyik eş-

lik eder. Genellikle neşeli ve eğlenceyi seven; daha suratsız olan Shichi Fukujinlerden ziyade Ebisu ve Hotei ile birlikte çoğunlukla evde bulunan bir ilah olarak tasvir edilir.

Ayrıca bkz. Ebisu; Hotei; Jurojin; Shichi Fukujin.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art.* Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

FUTSUNUSHİ-NO-KAMİ

Takemikazuchi ile birlikte Sazlıkların Ana Diyarı'nı kontrol altına alması için (*Nihonshoki*'de anlatıldığı gibi) gönderilen kılıç *kami*'si ya da savaşçı *kami*. Birleşik Kasuga Daimyojin ilahının *kami*lerinden biridir. Savaş sanatları ilahı ya da koruyucu ilah olarak Katori mabedinde kendisine ibadet edilen ana ilahtır. Ünlü bir kılıç savaşı okulu olan Katori Shinden-ryu, adını ondan almıştır. Korunma, savaş sanatlarında başarı ve denizde rehberlik için kendisine başvurulur. Futsunushi'ye Kasuga mabedinde, Yakushi Nyorai'nin avatarı olarak ibadet edilir.

Ayrıca bkz. Kasuga Daimyojin; Okuninushi; Takemikazuchi.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Aston, William G., çev. 1956. *Nihongi.* Londra: Allen and Unwin.

GAKİ

Bkz. Hayaletler.

GAMA-SENNİN

Kosensei olarak da bilinen "bilge kara kurbağası". Siğilli, saçsız bir tene sahip, sonsuza dek yaşadığı ve kendini bir kara kurbağasına dönüştürebildiği söylenen yaşlı bir adam. Uzun ömür ve hekimlikle ilişkilendirilen Çin Taoist kökenli, ölümsüz bilgelerden biridir. Gama-sennin'in daimi yoldaşı, sıklık-

la elinde ya da sırtında taşıdığı üç bacaklı bir kara kurbağasıdır. Ayrıca sihirli hapların yaratıcısı ve üreticisidir; bunları elde edenler ömürlerini uzatabilmektedirler. Gama-sennin, tıpkı bir kara kurbağası gibi deri değiştirir ve böylece gerekli olduğunda kendini yenileyebilmektedir.

Ölümsüzlük kavramının Taoist kaynaklardan alınması, Japonya'da sistematik olmayan bir biçimde ve Çin'de bu fikirlerin kökenini oluşturan felsefi-popüler temelden yoksun bir biçimde olmuştur. Bu figürlerin en popülerlerinden biri olan Gama-sennin genellikle oyma eserlerde ve çizimlerde tasvir edilir.

Ayrıca bkz. Bilgeler.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art.* Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

GEKKA-O

Evlilik ilahının Budist ismi.

Bkz. Musubi-no-kami, s. 451.

GONGEN

Dağların ya da önemli bölgelerin koruyucuları olan bağdaştırıcı ilahlar için kullanılan genel bir terim. Böyle bir dizi *gongen* vardır; bu unvan genellikle yerel ismin ardına eklenir. Bunun tek istisnası, Tokugawa hanedanının kurucusu ve ilk shogunu olan Tokugawa İeyasu'nun (1543-1616) basitçe "Gongen-sama" (Sör Gongen) olarak çağrılmasıdır.

*Gongen*ler, Şinto ve Budist ilahların aynı görüldüğü *honji-suijaku* kavramının dışavurumlarıdır. Bu sebeple Japonya'daki belirli mevkilerdeki dağların yerel ilahları, "Budistleştirilmiş" ve *gongen* unvanını almışlardır. Resmi ifadelerle bunlar adı olan bodisatvaların avatarlarıdır.

Ayrıca bkz. Atago-gongen; Zao-gongen.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Grapard, Allan. 1992. *The Protocol of the Gods: A Study of the Kasuga Cult in Japanese History*. Berkeley: University of California Press.

GO-SHİNTAİ

Şinto ibadetlerinde *kami*'nin temsili. Her Şinto mabedi, içinde *kami*'yle bağlantılı bir obje barındırır. Bu objeler son derece çeşitlidir. Balıkçı köylerinde balıkçıların ağlarına takılan tuhaf şekilli taşların, *kami* Ebisu'nun *go-shintai*'si olduğu varsayılır ve de taş, ya teknenin kendisinde ya da kıyıdaki küçük bir mabette saklanır. *Kami*'yle ilişkilendirilen objeler de –yaylar ve üzengiler *kami* Hachiman'dan ötürü savaşla ilişkilendirilir; Tenjin mabetlerindeki yazı fırçaları; İnari heykelleri– kutsal olarak kabul edilip saklanırlar. Bazı *go-shintai*ler, saray cübbesi giymiş figürlerin gerçek heykelleridir ya da İnari'nin durumunda ilahın tilki elçisidir. *Go-shintai*ler, hem metaforik hem de gerçek anlamda gizlilik katmanlarıyla çevrilidirler. Nadiren açılan (İse ve bazı başka yerlerdeki imparatorluk hanesi nişanları durumundaysa asla açılmazlar), genellikle birkaç kat kumaş ve kâğıda sarılı kutuların içinde bulunurlar. Böyle bir kutuyu açmak ise uzunca bir ritüelin parçasıdır. Japonya'daki en önemli üç *go-shintai*, imparatorluk nişanlarının üç parçasıdır.

Ayrıca bkz. Hachiman, İmparatorluk Nişanları; İnari.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Ashkenazi, Michael. 1993. *Matsuri: The Festivals of a Japanese Town*. Honolulu: University of Hawaii Press.

Aston, William George. 1905. *Shinto: The Way of the Gods*. Londra: Longmans, Green, and Co.

Ono, Sokyo. 1962. *Shinto: The Kami Way*. Rutland, VT: Charles E. Tuttle.

Ross, Floyd Hiatt. 1965. *Shinto: The Way of Japan*. Boston: Beacon Press.

GOZU-TENNO

İmparator Gozu, Budist mitolojisinde yeraltının öküz başlı ilahıdır. Hastalık ve veba ilahıdır, bu sebeple de getirdiği musibetlere karşı koruma amacıyla kendisine yakarılır. Ainu Kenash Unarabe gibi, korku ve zarar veren güçleri sebebiyle yakarılan diğer mitolojik figürlere benzerdir. Gozu-tenno sıklıkla babası İzanagi tarafından yeraltını yönetmesi için sürgün edilen Susano-wo ile özdeşleştirilir.

Ayrıca bkz. Kenash Unarabe; Susano-wo.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art.* Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

GÖK GÜRÜLTÜSÜ İLAHLARI

Ölümle, korunmayla ve doğurganlıkla ilişkilendirilen önemli, isimlendirilmiş ve isimlendirilmemiş ilahlardan oluşan geniş bir kategori; genellikle basitçe "Kaminarisama" (Bay Gök Gürültüsü) olarak adlandırılır. İsimlendirilmiş önemli gök gürültüsü ilahları arasında Ajishikitakahikone, Takemikazuchi ve Raiden yer alır. Gök gürültüsü, hem ölümle hem de doğurganlıkla özdeşleştirilen ve korkulan bir doğal fenomendi. Japonlar gök gürültüsü derken aynı zamanda şimşeği de kastettiklerinden, gök gürültüsü aynı zamanda elmas kavramıyla da (*bkz.* mücevherler) ilişkilidir.

Gök gürültüsü ilahlarıyla ilgili farklı mitler onların hem tabiat hem de karakteristik özellikler açısından çok çeşitli bir grup olduklarını göstermektedir. Yomi'de ölü İzanami'nin bedeninden ortaya çıkan sekiz yılan/gök gürültüsü ilahı, ölüm ve çürümenin açık temsilleridir. Muhtemelen yaşam alanları ve zaman zaman zehirli olan yapıları sebebiyle yılanlar, ölüler dünyasının sakinleri olarak kabul edilirlerdi. Gök gürültüsüyle olan ilişkileri pek açık olmasa da bu, şimşeği andıran şekillerinin bir sonucu olabilir.

Gök gürültüsü ilahı Jikokuten, Tokugawa Shogunlarının üçüncüsü ve Nikko'daki Toshogu Mabedi'nin kurucusu olan Tokugawa İemitsu'nun nihai istirahat yeri olan Daiyuinbyo'nun Nitenmon Kapısı'nda, gök gürültülü bir fırtına koparmak üzere davullarını çalmakta. (Michael Maslan Historic Photographs/Corbis)

Okuninushi ve oğullarına boyun eğdiren savaşçı *kami* Takemikazuchi, daha sonra depremlere karşı koruma sağlayan ilah Kashima Daimyojin kültüyle ilişkilendirilmiştir. Bu ilişkinin ne zaman başladığını ve Takemikazuchi'nin Kashima'da ibadet edilen orijinal ilah olup olmadığını söylemek zordur. Bununla birlikte, gök gürültüsü ve depremler arasındaki ikilik, erken dönem Japon halkı tarafından fark edilmiştir ve bunlarla ilişkilendirilen ilahlar –Takemikazuchi ve Namazu– da mitlerin demirbaşları olmuşlardır.

Aynı zamanda Raiden karakteri de vardır. İkonografide davul çalan pençeli bir iblis olarak tasvir edilen Raiden'in Budist gelenekten etkilendiği açıktır. Onunla ilgili anlatı-

lan hikâyeler –sürekli ağlaması (gök gürültüsünün sebebi), insanların göbeklerine olan düşkünlüğü– *raiju* hakkındaki hikâyeler gibi, "düzenlenmiş" hikâyeler ile muhtemelen orijinal açıklamalarını yitirmiş yerel mitlerin bir karışımıdır. Okuninushi'nin oğlu Ajishikitakahikone-no-kami bir cenazede hırçın bir öfke patlaması yaşayınca (merdivenden indirilip çıkarılırken) onun, ağlayışı gök gürültüsünün sesi olan bebek olduğu düşünüldü. *Raiju*, gök gürültüsünün bir başka kişileştirilmesidir; bu defa ağaçlara sıçrayıp onları vahşi pençeleriyle işaretleyen bir sansar ya da kedi şeklindedir. Ağaçlardaki şimşek yanıklarının, *raiju*'nun pençeleri olduğu söylenir. Gök gürültüsü ilahlarına dair anımsanan bir başka unsurdan daha bahsedilmelidir: dişi insanlardan olan çocukları. Bir gök gürültüsü ilahının (isim genellikle belirtilmemektedir) çocuğu olan güçlü bir erkek (ya da kadın) mitine, hem yerel hem de *büyük gelenek* formunda Japonya'nın her yerinde rastlanabilir. Bu evlat, genellikle erkek ebeveyni şereflendirir: Bunlar yabani, güçlü ve kontrol edilemez kişilerdir ancak aslında Budist Yasa'nın (*Dojo-hoshi*) uygulanması ya da toplumun "doğal" sosyal zorunluluklarıyla (*Musashibo Benkei*) ehlileştirilebilirler.

Gök gürültüsü ilahı mitinin bu üç noktası; ölümle ilişkisi, korunmayla ilişkisi ve doğal fenomenlerin açıklanması popüler imgelemde birleşmiştir. Klasik mit kayıtları oldukça fazla sayıda gök gürültüsü ilahından bahsetmektedir ve klasik olmayan ve daha sonraki kaynaklardan gelen diğer mitlerin eklenmesi de gök gürültüsünün önemli bir unsur olduğunu işaret etmektedir; gerçekten de bu, Japon mitolojisindeki en önemli ilah karakterlerden biridir. Bunları münferit mitlerden ziyade bir mit kompleksi olarak değerlendirdiğimizde, gök gürültüsü ilahlarının insanoğluyla her anlamda oldukça yakın ilişki içindeki ilahlar kategorisinde yer aldığını görebiliriz. Kişi, onlara nasıl yaklaşması gerektiğini bildiği takdirde

bunlar kontrol edilebilirler; engin bir güce sahiptirler ancak bu gücün bir kısmını insanlara aktarmaya da gönüllüdürler; ayrıca hem insanlarla hem de ilahlarla ilişki kurduklarından faydalı temsilciler ve ara bulucular olarak hizmet görürler. Dahası, tabiatları gereği hem göklere hem de yeryüzüne, bu sebeple de hem ilahi ve saf olana hem de ölümlü ve kirli olana bağlıdırlar.

Ayrıca bkz. Ajishikitakahikone-no-kami; Benkei; Dojo-hoshi; İzanami ve İzanagi; Mücevherler; Raiden; Takemikazuchi-no-kami; Taşlar.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Aston, William G., çev. 1956. *Nihongi.* Londra: Allen and Unwin.

Joly, Henri L. ve Inada Hogitaro. 1963. *Arai Hakuseki's the Sword Book in Honchō Gunkikō and the Book of Samé Kō Hi Sei Gi of Inaba Tsūriō.* New York: Charles E. Tuttle Co.

Ouwehand, Cornelius. 1964. *Namazu-e and Their Themes: An Interpretative Approach to Some Aspects of Japanese Religion.* Leiden, the Netherlands: E. J. Brill.

Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki.* Tokyo: Tokyo University Press.

HACHİDAİ RYU-O

Sekiz ejderha tanrı. Aslen Hint inanışındaki *naga* ya da yılan ruhları olan bu krallar, Çin'in ejderha kralları oldular, buradan da Japonya'ya geldiler. Sekiz ejderha kral, ejderha ve yılan türüne hükmeder ve ejderha *kami*'si Ryujin formunda kişiselleştirilir. Okyanusun ya da büyük göllerin altında yaşarlar ve ikametleri de bahçelerle çevrili sihirli bir saraydır. Ejderha krallar o kadar da güçlü değildirler. Sihirleri, arzuları kontrol etme erdemine sahip bir top ya da incinin içindedir. Ayrıca Tawara Toda hikâyesinin gösterdiği üzere, diğer güçlü varlıklar karşısında savunmasızdırlar. Genellikle cömert olan bu ejderha krallardan biri ya da öteki (birbirlerinden farklılaşmazlar) pek çok Japon mitinde bir rol oynar. Bazı kül-

türel kahramanlar–en göze çarpanı ejderha kralın krallığını kurtaran Tawara Toda– gibi Urashimataro da ejderha kralla birlikte kalmıştır.

Ayrıca bkz. Ryujin; Tawara Toda.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art.* Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

Ouwehand, Cornelius. 1964. *Namazu-e and Their Themes: An Interpretative Approach to Some Aspects of Japanese Religion.* Leiden, the Netherlands: E. J. Brill.

Visser, Marinus Willem de. 1913. *The Dragon in China and Japan.* Amsterdam: J. Müller; Wiesbaden: M. Sändig, 1969.

HAČHİMAN

"Sekiz sancak"; Şinto panteonunun başlıca ilahlarından biri olan Hachiman savaş ve kültür olaylarıyla ilişkilendirilir. Budist bir ilah olduğu için kendisine bir *daibosatsu* (büyük Buda) ve Budist tapınaklarının koruyucusu olarak ibadet edilir. Hachiman mabetlerindeki *go-shintai*ler genellikle ya klasik atlı okçuya istinaden bir yay ve üzengidir ya da daha nadir olarak ilahın kültür ve eğitime özgü doğası sebebiyle bir yazı fırçasıdır. Güvercinler onun elçileridir. Moğolların Japonya'yı istilası sırasında kendisinden yardım istenen Hachiman, Moğol-Çin-Kore filosunu batırması için *kamikaze* (ilahi rüzgâr) gönderdi.

Milattan önce ikinci yüzyılda İmparatoriçe Jingu, bir *kami*'den aldığı görüyü takip ederek Kore istilası seferine girişti. Ölen kocasından hamile olan ve doğumun seferi yavaşlatmasından korkan imparatoriçe, karnına ağır bir taşı sıkı bir şekilde bağladı ve bu şekilde bebeği savaş alanında üç yıl boyunca taşımayı başardı. İmparator olacak oğlu Ojin, sefer bittiğinde doğdu. Jingu, rüyasında oğlunun seferden sonra doğması halinde bir ilah olacağını görmüştü ve çocuk mucizevi köklerini

doğrularcasına ön kolunda yayı andıran bir izle doğdu. Altıncı ya da yedinci yüzyılda, anne-oğul kombinasyonunun ikisi birden ilah Hachiman'la özdeşleştirildi.

Kojiki'ye göre Japonya'nın on beşinci imparatoru olan Ojin, oğlunu ve saray efradını dünya hakkında eğitmeleri için Koreli ve Çinli âlimleri davet etti. Bunun sonucu olarak Hachiman savaş, kehanet ve korumanın yanı sıra yazı ve kültürün de himayeci tanrısıdır.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art.* Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

HACHİMANTARO

Bkz. Kahramanlar.

HASHİNAU-UK KAMUİ (AİNU)

Ainu mitolojisinin avcılık tanrıçası. Avcıları korur, sık sık da iyi bir avcıya görünerek ona av bulabileceği en iyi yeri gösterir. Aynı zamanda balıkçılar için en iyi av ilahıdır. İnsanoğluna büyük yardımı olan tanrıça, yangın musluğunun alt levhasından doğmuştur. Kimileri onun Shiramba Kamui'nin akrabası olduğunu, kimileri de ocak tanrıçası Kamui Fuchi'nin kız kardeşi olduğunu söyler. Kendisine aynı zamanda İsosange Mat (av getiren kadın) da denir ve avcılara avlarının yerini gösteren küçük bir kuş olarak ortaya çıkar. Kamui Paseguru (kudretli kişi) olarak kurtboğan otuyla temsil edilir; bu ot, Ainu halkının av için oklarını zehirlemek amacıyla kullandığı bitkidir.

Ağırlıklı olarak toplayıcılık, balıkçılık ve avcılıkla geçinen Ainular için Hashinau-uk Kamui, bariz biçimde büyük önem taşır. Hamilelik sırasında da kendisinden yardım istenebilir ve sıklıkla sırtında bir bebekle tasvir edilir.

Ayrıca bkz. Kamui Fuchi; Shiramba Kamui.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Ainu Mukei Bunka Densho Hozonkai. 1983. *Hitobito no Monogatari (Fables of men)*. Sapporo: Ainu Mukei Bunka Densho Hozonkai, Showa 58 (1983), İngilizce ve Japonca.

Munro, Neil Gordon. 1962. *Ainu Creed and Cult*. Londra: Routledge and Kegan Paul; Londra ve New York: K. Paul International, dağıtım Columbia University Press, 1995.

Ohnuki-Tierney, Emiko. 1969. *Sakhalin Ainu Folklore*. Washington, DC: American Anthropological Association. Anthropological Studies 2.

HAYALETLER

Yurei, "hayaletler" ifadesi altında toplanabilecek bir dizi mitolojik fenomene verilen isimdir. Bu hikâyelerden pek çoğu mitten ziyade efsane ya da eğlendirici hikâye kategorisi altında yer alır. Yine de önemli olan bazı mitsel öğeler içerirler.

Yurei hikâyeleri, bir dizi kategori halinde gruplanabilir. En önemli mitsel unsurlardan biri *gaki* ya da aç hayaletler kavramıdır. Japon sosyal felsefesinde bireyler doğumlarından önce, yaşamları boyunca ve öldükten sonra olmak üzere bir hanenin ya da *ie*'nin üyeleridirler. Ölülere, soyları tarafından –ibadet edilerek, adaklar sunularak ve hatırlanarak– bakılması beklenir. Bu gerçekleşmediğinde hayalet, tehlikeli bir hal alıp yaşayanlara musallat olur ve hastalıklar gibi musibetler getirir. Bu kavram Çin'den gelmiş olsa da Japonlarda ailenin rolü anlayışına gayet iyi uyum sağlamıştır.

Bozguna uğramış orduların ve savaşçıların hayaletleri, mitolojide dikkate değer bir yer kaplar. Taira klanının Dan-no-Ura'daki (1185) vahim yenilgisine dair bir dizi mit mevcuttur. Çok iyi bilinen bir hikâye Hoichi'yi, bir *biwa* (lavta) çalgıcısını anlatır. Geleneksel olarak lavta çalmak körlerin yaptığı bir iştir ve Hoichi de bir istisna teşkil etmez. Bir gece bir samuray, zırhını tam olarak kuşanmış halde kendisine yaklaşır. Asker, var-

lığının gizli kalmasını ve Taira yenilgisinin hikâyesi olan *Heike Monogatari*'yi dinlemek isteyen gezgin bir *daimyo*'nun hizmetkârı olduğu konusunda müzisyeni bilgilendirir. Ulu yoldaşa birkaç gece boyunca lavta çaldıktan sonra, müzisyen kaldığı tapınaktaki başkeşiş tarafından sorgulanır. Başkeşiş onu takip eder; onu boğulmuş bebek imparator Antoku'nun anıt taşının yanında, yağmur altında tek başına lavta çalarken bulur. Diğer yenilmiş savaşçıların da sık sık belirli şartlar altında ya da ölümleriyle bağlantılı yerlerde belirdikleri bildirilir.

Başlıca ilgi çekici temalardan ikincisi de ölümünden sonra bile çocuğuyla ilgilenen "hayalet anne"dir. Tatlıcı dükkânına gelerek yerel şekerlemelerin özel bir türünü satın alan bir kadın, dükkân sahibi tarafından gizlice gözlemlenmişti; ardından dükkân sahibi kadını mezarlığa kadar takip edince, bir cesedin yanında şekerlemeyi huzur içinde emen bir bebekle karşılaşmıştı. Benzer hikâyeler Japonya'nın her yerinde duyulabilir.

Üçüncü tema da kötücül hayaletlerdir. Deniz hayaletleri, gemi ya da balıkçıları takip ederek kova kullanmak isterler. Kendilerine dibi olmayan bir kova verilmezse gemiyi suyla doldururlar. Dağların tepelerinde ya da dağ geçitlerinde ölenlerin hayaletleri, oradan geçenleri büyüleyerek onları ölüme sürükleyebilir ya da doğrudan öldürebilir. Tapınaklar ve onların mezarlıkları sıklıkla hayaletlerin göründüğü yerlerdir. Bunlar uyarıcı hayaletler olabilecekleri gibi, intikam peşinde koşan hayaletler de olabilirler.

Bu hikâyelerin çoğu, bozguna uğramış orduları bir kenara bırakırsak, Japonların bildiği korkuları ve endişeleri vurgular. "Hayalet anne" miti, bir anlamda yakın dönem psikolojik ve sosyolojik çalışmaların belgelediği, Japonların anneleriyle olan yoğun duygusal ilişkisini ve kadınların ölümlerini aşan koruma ve bakım sağlama yükümlülüklerini betimler. Denizcilerin yaşamlarının belirsizliği ve taşıdıkları riskler, tayfayı kandırarak ölüme sürükleyen hayaletlerin hikâyeleriyle ima

edilmektedir. Açlık ve yoksunluk heyulası, oldukça yakın bir zaman dek Japon halkına musallat olmaya devam ediyordu.

Ainu halkı için hayaletler, ölmüş birinin kötücül yanının dışavurumuydu. Bu *tukap*lar, ölüden bir mesaj iletmek ya da Kamui Fuchi veya bir başka önemli *kamui*'den mesaj getirmek için rüyalarda belirebilirler. Böylesi bir görünüşün sonucu olarak kişinin *ramat*'ı ya da ruhu bir yolculuğa çıkabilir. *Ramat*, yolunu kaybeder veya –uyuyan kişinin bir anda uyanması gibi– bir sebeple geri dönemezse o kişi ölebilir.

Hayalet hikâyeleri ve efsaneler iki açıdan mitolojiktir: İlki, yerel topluluklar için açıklamalı hikâyeler oluştururlar ve bu sebeple de imparatorluktan ya da ulusal mit külliyatından ziyade, *küçük gelenek*lerin bir parçasıdırlar. İkincisi de bazı durumlarda, örneğin bozguna uğramış Taira klanıyla ilişkili mitlerde hayalet hikâyeleri belirli açıklamalı hikâyeler oluşturmaktan ziyade bir his ve ruh hali uyandırmak için kullanılan "kültürel mitler" oluştururlar. Hikâyeler, kişinin ölümü dahi aşan bir bağlılıkla kendini ustası için feda etmesi ve hislerini canlandırması bakımından imparatorluğa ait ve ulusal mitlerle alakalıdırlar.

Ayrıca bkz. Kamui Fuchi; Taira.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Iwasaka, Michiko ve Barre Toelken. 1994. *Ghosts and the Japanese: Cultural Experience in Japanese Death*. Logan: Utah State University Press.

Smith, Robert J. 1974. *Ancestor Worship in Contemporary Japan*. Palo Alto: Stanford University Press.

HAYVANLAR

Pek çok geleneksel toplumda olduğu üzere hayvanlar pek çok mitte büyük rol oynarlar. Bu mitlerden bazıları açıklamalı türdendir, bazıları da ilahlara ve kahramanlara yardım niteliğindedir; öte yandan çok daha karmaşık olanlar da mevcuttur. Bazı hayvanlar geleneksel olarak belirli ilahlarla ilişkilendi-

Yapraktan şapkalar takan ve şiş göbeklerine vuran bir grup tanuki heykelciği. (C. Rennie/TRIP)

rilirler; bu durum kadim Japonya'da totemciliğin (insanların hayvan atalarıyla ilişkilendirilmesi) kanıtı olabilir, olmayabilir de. Güvercinler geleneksel olarak savaş tanrısı Hachiman'la ilişkilendirilir. İnari'nin elçisi ve yoldaşı bir tilkidir. *Kunitsu kami* (yeryüzü ilahları) de kendilerini özellikle hayvan şeklinde gösterebilmektedirler: Yamato-takeru bunlardan ikisiyle karşılaşmış, ikincisi onun ölümüne sebep olmuştur.

Özellikle üç hayvan Japon hayal gücüne çekici gelmektedir ve ayrı olarak ele alınır: tavşan ya da yaban tavşanı, tilki ve porsuk. Tüm bu hayvanların, özellikle de tilkinin güçlü ve sihirli olduğuna inanılırdı. Bu bölümde anlatılan diğer hayvanlar çeşitli mitlerde canavarlar, kurtarıcılar ya da hizmetkârlar olarak belirirler. Bazıları tamamen mitsel yaratıklarken bazıları da "yabancı yerlerdeki" hayvanları işiten Japonların ikinci ya da üçüncü elden ifadelerine dayanmaktadır. Bu hayvanlardan bazıları burada kısaca ele alınmıştır.

Çıyan

Çıyanlar ölüyle ilişkilendirilen, saf olmayan, kirlenmiş hayvanlardır. Bu sebeple Susano-wo'nun, kendi soyundan olan

Okuninushi onun kızıyla evlendiğinde onu evinde ağırlarken saçlarında bit yerine çıyanlar vardı.

Ejderha Kral Ryujin'in Biwa Gölü altındaki krallığına dev bir çıyan musallat olmuştu. Kahraman Tawara Toda, kuşatılmış krallığa yardım etmesi için çağrıldı. Vücudu bir dağı kaplayan dev canavara üç ok attı ve son okuyla nihayet yaratığı alt etti.

Denizhıyarı

Popüler bir içki atıştırmalığı olan, bir tür ekinoderm (yumuşak, dikenli bir deniz canlısı); denizhıyarı, sessizliğiyle, semavi ilahların (örneğin Ninigi-no-mikoto) evlatlarına hizmet etmeyi reddeden tek balık türüdür. Bunun sonucu olarak Ninigi'nin yoldaşlarından biri olan Ama-no-uzume, hançeriyle onun ağzını keserek ona nihai şeklini vermiş ve onun sesini yitirmesine sebep olmuştur.

Fil

Japon ikonografisinde fil, uzun ve sivri dişleri olan mitsel bir yaratıktır. Aynı zamanda Budist ve Şinto ikonografisinde de ortaya çıkar.

Budizmde fil, tarihi Buda'yı temsil eder. Japon fikirlerinin bazıları, Budist (Buda'nın yaşamı ve eylemlerini zaman zaman olağanüstü detaylarla anlatan) *jataka* hikâyelerinden gelmektedir. Başlıca bodisatva olan Fugen-bosatsu, kıpkırmızı gözleri ya da suratı ve Shakyamuni'nin Buda olmadan önceki reenkarnasyonunu temsil eden altı sivri dişi olan beyaz bir fil sürmektedir. Fugen, sutralar üzerinde meditasyon yapanlara görünür.

Japonlar on altıncı yüzyıla dek fil görmemişlerdi, bu yüzden de fillerin temsilleri sanatçının hayaliyle donatılmaya meyilliydi. Şintoda fil, leoparlar ve ejderhalar gibi diğer muhteşem yaratıkların yanı sıra Şinto mabetlerinin kirişlerinde sergilenir. Bu ilişki yarı fil, yarı timsah, yarı yunus olan,

aynı zamanda Ganj Nehri'ni de temsil eden Hint su canavarı *makatsugyo*'dan kaynaklanıyor olabilir. Japonya'ya ulaşan bu fikir, çatı ve tavan kirişlerinin üzerindeki pençeli, uzun dişli ve kısa gövdeli bir süs halini aldı. Muhtemelen suyla olan ilişkisinden ötürü fil, ahşap yapıları yangınlara karşı korumakta ve yağmuru getirmektedir.

Kaplumbağa

Minogame (mitik kaplumbağa) genellikle gür ve süslü bir kuyruğa sahip olarak tasvir edilir. Çin'den alınma dört yön hayvanlarından (kaplan, ejderha, anka kuşu ve kaplumbağa) biridir. Bin yıl yaşamasıyla ünlüdür. Bu sebeple de uzun yaşamın simgesidir.

Kara Kurbağası

Nihonshoki ve *Kojiki*'deki Sukunabikona mitinde bahsedilen sihirli hayvan. Kadim inanışa göre kara kurbağası büyük bir gezgin olarak düşünülür; o her yere gitmiştir. Kara kurbağası, her şeyi bilen korkuluk ilahı Kuyebiko'nun ya suç ortağı ya da elçisidir. Bilge kara kurbağası Gama-sennin, korkuluğunkinin aynısı olmasa da yanında üç bacaklı bir kara kurbağası taşır. Hayvanın siğilli teni ve pek çok yırtıcıya bariz bir şekilde dayanıklı olmasının yanı sıra oldukça uzun yaşamı, onun Taoist uzun yaşam ilaçları kitabında yer almasını sağladı; bu fikir belli ki Japon kültürüne de girdi.

Karga

Kargalar genellikle iyilik alameti kuşlardır. Sekiz karışlık dev karga Yatagarasu, müstakbel ilk imparator Jimmu Tenno'ya Kumano'dan Yamato'ya gidişinde yardım etmesi için semavi ilahlar tarafından gönderildi. Bir başka biçimde de bazı *tengu*lar karga biçimindedirler.

Ainular iki tür karga bilirlerdi. Biri hakir görülürdü ve bu, onun ne kadar aptal ve huysuz olduğunu gösteren mitlerin konusuydu. Diğeri de saygı duyulan ve iyiye alamet kabul edilen bir türdü. İlk dönemlerde güneş, kendisini yutan canavarca bir tehditle karşı karşıyaydı. Yeryüzü karanlık hale gelmişti ve burada hiçbir ısı da yoktu. Karga Pashkuru Kamui, canavara doğru uçup şiddetli bir şekilde onun dilini gagaladı. Panik olan canavar avını geri çıkarınca ışık ve sıcaklık geri geldi. Bir başka olayda da, ilk Ainular açlıktan ölmek üzereyken karga onları karaya vurmuş olan bir balinaya yönlendirdi ve insanlık onun eti sayesinde kurtuldu. Sonuç olarak karga insanoğlunun dostu olarak onurlandırılır.

Kirin

Saflığın sembolü olan mitsel hayvan. Avrupalı tek boynuzlu ata benzeyen *kirin*, sadece kalbi çok temiz olanlara görünür. Bulutların arasında koşturmasıyla ünlüdür. Çin kökenli bir yaratık olan kirin, gerçek mitsel metinlerin yanı sıra sanat ve ikonografide de yer alır.

Örümcek

Örümcekler bir dizi mitte ortaya çıkarlar; bunlardan ön önemlisi Raiko'nun hikâyesidir. Tsuchigumo, Jimmu Tenno döneminde Yamato'yu rahatsız eder ve inindeki örümceği dumana boğarak onu mağlup eder. Birkaç başka mit de kahramanlar tarafından mağlup edilmesi gereken zararlı, dev örümceklerden bahseder.

Shishi

Japonya'ya sonradan giren, Çin geleneğinin mitsel "aslanı". Bu hayvanların kocaman pörtlek gözleri, kıvırcık tüylü kuyrukları ve oyunbaz bir yapıları vardır. Monju-bosatsu, bir

shishi sürer. *Shishi*, genellikle büyüden etkilenmez ve Japon efsanesine göre yavrularına çok düşkün olmasına rağmen, her bir yavrusunu dayanıklılık ve sertliklerini test etmek için uçurumdan aşağı atar. *Shishi*'nin en önemli özelliği koruyucu doğasıdır ve bu sebeple de oyunbaz ve çocukların koruyucusu olarak görülür.

Sülün

Sülün Nakime, ağır hareket eden Ame-nowakahiko'nun, Sazlıkların Ana Diyarı'nda yaptıklarına ilişkin rapor vermek üzere Takamagahara'ya neden dönmediğini araştırması için gönderilmişti.

Tanuki

Genellikle "porsuk" olarak tercüme edilen bu hayvan (*Nyctereutes procyonides*) rakuna benzer. Sihirli güçleriyle ve kurnaz, yaramaz olmasıyla tanınır. Koca göbekli ve geniş testis torbalarına sahip olarak resmedilir ve bunlardan herhangi birini davul gibi çalabilmektedir. *Tanuki* bazen seyyah keşiş kılığına bürünür ve yol kenarlarında dilenir ya da yoldan geçenlerin eşyalarını çalar. Ünlü bir hikâyede *tanuki* bir güğüm kılığına girer; güğüm içine su doldurulup kaynatılır ve *tanuki* de umutsuzca oradan kaçmaya çalışır.

Tavşan

Amerikalı Tavşan Kardeş'ten pek farklı olmayan, kurnaz ve zeki bir yaratık. İnaba tavşanı deniz timsahlarını, gitmek istediği Oki adaları ve Keta Burnu arasına dizilmeleri için timsah ailesinin kaç kişi olduğunu sayacağına söz vererek kandırmıştı. Timsahların sırtlarında zıplayarak ilerlerken kurnazlığıyla böbürlenmesine engel olamayınca son sırada ele geçirildi ve

derisi yüzüldükten sonra bırakıldı. Okuninushi'nin şifa tavsiyesine minnettar bir halde, Okuninushi ve erkek kardeşlerinin uğrunda yarıştıkları prensesle Okuninushi'nin evleneceği kehanetinde bulundu.

Timsah

Bu hayvanlar her ne kadar Japon sularında yaşamasalar da kadim Japonların Budist kaynaklardan, Çin'de yaşadıkları Yangtze Nehri'nden veya deniz timsahları raporlarından tanıdıkları hayvanlardı. Bir dizi timsah, Okuninushi ve sekiz erkek kardeşi mitinde tavşan İnaba'nın adasını terk etmesine müsaade etmişti. Yaratıklar toplantısında seçilen bir başka timsah da Ho-ori-no-kami'nin kayıp olta iğnesi anlaşmazlığı sırasında erkek kardeşiyle yüzleşmek için geri dönmesine yardım etmişti.

Zodyak Hayvanları (*Junishi*)

Diğer pek çok mitolojik ve dini olguda olduğu gibi, Japon mitolojisi de Zodyak fikrini Çin'den aldı. Her bir Zodyak hayvanı, belirli yıllarla olduğu gibi aylarla da ilişkilendirilir. *Yakudoshi* (mühim yıllar) fikri Japonya'da hâlâ geçerliliğini korumaktadır ve bunun oldukça önemli sosyal imaları mevcuttur. On iki zodyak hayvanı, altmış yıllık döngüleri üretmek için beş elementle (ateş, su, toprak, metal, hava) birleştirilir. *Yakudoshi*'nin etkilerinin en bilinen örneği, at-ateş yılında doğan kız çocuklarıdır. Bu kızların kaderinde dul kalmak olduğuna inanıldığından onlarla sadece birkaç erkek evlenecektir. Bunun sonucu olarak o yillardaki Japon doğum oranları, önceki ve sonraki yıllara oranla daha düşüktür; çünkü pek çok çift, bebeğin kız olma ve bu sebeple de evlenememe riski taşımasından dolayı, o yıl çocuk sahibi olmaktan kaçınmaktadır.

Ayrıca bkz. Ama-no-uzume; Fugen-bosatsu; Hachiman; İnari; Jimmu Tenno; Ninigi-no-mikoto; Tawara Toda; Takamimusubi.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art.* Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

HİDARUGAMİ

Açlık ruhu. Bu, ücra yerlerdeki gezginlere musallat olan kötücül bir ruhtur. Böyle bir musibet tarafından ele geçirilen kişi baygınlaşır, sıklıkla bilincini yitirir ve ancak *mochi* (dövülmüş pirinç keki) ya da diğer ritüellere özgü yiyeceklerin uygulanmasıyla ve güçlükle geri getirilir. Tedavi edilmediği takdirde kurban ölür. Hidarugami genellikle bir bozkırda ya da dağ geçidinde yalnız başına ölmüş birinin hayaleti olarak yorumlanır. Hidarugami'nin saldırılarından, bir parça pirinç veya *mochi* taşıyarak ya da *nembutsu* veya bir başka dikkat dağıtıcı dua okuyarak kaçınılabilir.

Japonya'nın her yanına yayılmış olan Hidarugami hikâyeleri, modern dönem öncesinde Japonya'nın kırsal nüfusunun çoğunu tehdit eden açlık ve bu sebeple gerçekleşen ölümlerin oldukça gerçek sorunlar olduğunun bir göstergesidir. Modern dönem öncesi pek çok insan gibi Japonya'nın kırsal nüfusu da ekinlerin başarısız olması ya da açgözlü tarla sahipleri yüzünden sürekli kıtlık dönemleri yaşıyordu. Hidarugami'nin hayaleti bu sebeple, bu nüfusun oldukça gerçek ve acil bir sorununun kişileşmiş halidir. Sorun, kendisine destek olacak bir grubu olmayan bireyler; gezginler ve hacılar için bilhassa ölümcüldü. Hidarugami için bulunan çare, o şartlar altında kesinlikle işe yarayacak bir çareydi.

Ayrıca bkz. Amida Nyorai; Hayaletler.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Iwasaka, Michiko ve Barre Toelken. 1994. *Ghosts and the Japanese: Cultural Experience in Japanese Death.* Logan: Utah State University Press.

HİDESATO FUJİWARA

Bkz. Tawara Toda.

HİKOHOHODEMİ

Bkz. Ho-ori-no-mikoto.

Hİ-NO-KAGUTSUCHİ

Bkz. Kagutsuchi-no-kami.

HİRUKO

İzanami ve İzanagi'nin ilk çocuğu olan sülük çocuk. *Kojiki*'de Hiruko bir başarısızlık olarak tasvir edilir. Annesinin İzanagi kendisine seslenmeden önce ona seslenme yanlışına düşmesinden sonra doğmuştur. Kolları ya da bacakları olmadan doğan Hiruko, sazdan bir kayığa kondu ve uzaklaşıp gitti. Hiruko buna rağmen güçlü bir ilahtır. Bir başka *marebito* ya da gezgin ilah olan Ebisu ile özdeşleştirilir: Bir mitte Hiruko'nun kayığı onu nihayetinde denizin ejderha kralının sarayına getirir, bu sebeple de fırsat buldukça balıkçıların ilahı olarak geri gelir ve kendisine Ebisu denir.

Aynı mitin bir başka yorumu da adın başka bir okunuşuna (güneş çocuk) bağlı olarak değişir. Bu versiyonda uzuvları olmayan Hiruko, aslında güneş fenomeninin tekerrürü, yani düzenli olarak kutsamalarla insanları ziyaret eden *marebito*'nun bir başka formudur.

Her ne kadar tuhaf görünse de bu iki versiyon sanıldığından daha alakalıdır. Japon mitolojisinin başlıca temalarından biri saflık ve kirlenme, yaşamla ölüm arasındaki düalist ilişkidir. Dişiliğin kirlenme ve ölümle ilişkisi de (İzanagi'nin karısını yeraltında ziyaretinde örneklendiği üzere) bu paradokslardan biridir. Hiruko mitinin zıt yorumlanmasıyla ör-

neklenen saflık ve kirlenmenin ilişkisi bir başka mesele de olabilir: Eski dönem yazarları saflığın kirlilikten çıktığını ve bu ikisinin düşünüldüğü kadar birbirinden ayrı olmadığını gösterme konusunda fazlaca uğraşmış olabilirler.

Ayrıca bkz. Ebisu; İzanagi ve İzanami.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Aston, William G., çev. 1956. *Nihongi.* Londra: Allen and Unwin.

Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki.* Tokyo: Tokyo University Press.

Ouwehand, Cornelius. 1964. *Namazu-e and Their Themes: An Interpretative Approach to Some Aspects of Japanese Religion.* Leiden, the Netherlands: E. J. Brill.

HİTOKOTONUSHİ-NO-KAMİ

Kaduraki Dağı'nın "tek kelime ilahı". Bir gün, İmparator Yuryaku hizmetkârlarıyla birlikte Kaduraki Dağı'na çıkıyordu. Kırmızı şeritler iliştirilmiş mavi üniformalar giymişlerdi. Yukarı çıktıklarında aynı şekilde giyinmiş bir başka grup olduğunu gördüler. Taraflar birbirine yaklaştı. İmparator anlaşılabilir bir şekilde, kıyafetleriyle kendisine karşı olarak bir kraliyet iddiasında bulunuyor gibi görünen bu insanların kimliklerini öğrenmek istedi.

Karşı taraf imparatorun talebini tekrarladı.

İmparator ve adamları oklarını yaylarına taktılar. İmparator o zaman "Oklarımızı atmadan önce bize isimlerinizi söyleyin," (savaşçıların çarpışmaya girmeden önce bireysel olarak kendilerini tanıtmalarını gerektiren bir adap kuralı) dedi.

"İlk önce bana sorulduğuna göre," dedi sert bir şekilde diğer grubun lideri, "size Kaduraki'nin Tek Kelime İlahı olduğumu söylemeliyim!"

İmparator derhal özür dileyerek *kami*'nin böyle bir formda tezahür ettiğini fark etmediğini söyledi ve o ve yardımcıları kıyafetlerini çıkarıp ilaha sundular. İlah hediyeleri kabul edip dağın eteğine dek imparatora eşlik etti.

Hitokotonushi, genellikle kehanet için başvurulan bir *kami*'dir. Yanıtları kişinin kaderini belirleyebilen tek kelimelik yanıtlardır. Shugendo geleneği daha sonra, *kami*'nin En-no-Gyoja'yı tahtı devirme komploları kurmakla haksız yere suçladığını ve bunun ardından bilge tarafından kontrol altına alınıp onun buyruğu altına sokulduğunu anlatmaktadır.

Ayrıca bkz. En-no-Gyoja; Kehanet.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Nakamura, Kyoko Motomuchi. 1997. *Miraculous Stories from the Japanese Buddhist Tradition: The Nihon Ryoki of the Monk Kyokai*. Yeni ed. Richmond, VA: Curzon Press.

Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki*. Tokyo: Tokyo University Press.

HODERİ-NO-MİKOTO

Ninigi-no-mikoto ve Konohanasakuya-hime'nin en büyük oğlu. Annesi kocasıyla bir gece geçirdikten sonra hamile olduğunu söylediği için, babası Hoderi'nin onun öz oğlu olduğundan şüpheliydi. Bunun sonucu olarak Hoderi, ilahi soydan geldiğini kanıtlamak için annesinin ateşe verdiği doğum evinde alevler içinde dünyaya geldi.

Bir yetişkin olarak balıkçı Hoderi, erkek kardeşi Ho-o-ri-no-mikoto olta iğnesini kaybettikten sonra onunla münakaşa etmeye başladı. Kardeşinin canını yakan Hoderi, Ho-o-ri'nin deniz ilahı Owatatsumi-no-kami'yle güçlerini birleştirip meddücezir mücevherlerini almasıyla büyük hezimete uğradı.

Ayrıca bkz. Ho-ori-no-mikoto; Konohanasakuya-hime; Ninigi-no-mikoto.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Aston, William G., çev. 1956. *Nihongi*. Londra: Allen and Unwin.

Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki*. Tokyo: Tokyo University Press.

HO-ORİ-NO-MİKOTO (HİKOHOHODEMİ)

Ninigi-no-mikoto ve Konohanasakuya-hime'nin çocuklarından biri ve ilk imparator Jimmu Tenno'nun büyükbabası. Yamasachi-no-hiko (dağ şansı prensi) ve Hikohohodemi takma adlarına sahiptir. Ağabeyi Hoderino-mikoto usta bir balıkçıydı ve ikisi bir gün şanslarını değiştokuş etmeye karar verdiler.

Fakat Ho-ori balık avlamaya çalıştığında tek bir balık bile yakalayamadı ve şansını –olta iğnesi– bu pazarlıkta kaybetti. Hoderi, şansının geri verilmesini talep ettiyse de Ho-ori bu isteği gerçekleştiremedi. Kılıcını kırıp hediye olarak ondan beş yüz olta iğnesi yapmasına rağmen bu da ağabeyini teskin etmedi. Nafile yere bu defa bin olta iğnesi önerdi fakat ağabeyi orijinal iğne konusunda ısrarcıydı.

Ho-ori, denizlerin efendisi Owatatsumi-no-kami'nin sarayına kaçtı. Sarayın yakınındaki uzun bir ağaca tırmanınca deniz ilahının kızı Toyotama-hime-no-mikoto onu gördü. Birbirlerine âşık oldular. Ho-ori'yi tanıyan ve ailesini bilen Owatatsumi-no-kami, onu asil bir şekilde ağırladı ve iki âşık evlendiler. Sarayda geçen üç yıldan sonra evi Ho-ori'nin burnunda tüttü ve kayınpederine sürgününden bahsetti. Deniz ilahı bütün balıkları çağırdı ve iğneyi bir çipuranın boğazında buldu. Oltayı Ho-ori'ye geri verip ona iğneyi nasıl lanetleyeceğini öğretti. Owatatsumi-no-kami ayrıca damadına meddücezir mücevherlerini de verdi; Ho-ori bunlarla gerektiğinde kuraklaştırıp gerektiğinde sel bastırarak ağabeyinin pirinç tarlalarını mahvedebilecekti.

Timsahlar topluluğunun bir üyesi Ho-ori'yi eve taşımak ve güvenli bir şekilde vardığını bir gün içinde haber vermek için seçildi. Kayınpederinin verdiği araçları kullanan Ho-ori çok geçmeden ağabeyi üzerinde üstünlük sağlayıp onun boğulmasına sebep oldu; sonra da mücevherleri kullanarak onu kurtardı. Sonuç olarak Hoderi onun sadık bir hizmetkârı oldu.

Toyotama-hime-no-mikoto çocuklarını kuru bir yerde doğurmak üzere kocasına katıldı. Toyotama doğum yaparken

kendisini izlememesi için kocasına yalvardı fakat Ho-ori yine de onu izledi. Toyotama doğum sırasında dev bir timsah olan asıl biçimine dönüştü. Görüldüğü için utandığından bebeği babasına bırakıp denizlere döndü; fakat kız kardeşi Tamayo-ri-hime'yi bebeğe bakması için gönderdi.

Bir dizi evrensel tema bu mitle iç içe geçmiştir: Ağabey/erkek kardeş kıskançlık yarışları (örneğin Tekvin'deki Yakup ve Ays hikâyesi), denizin altındaki ejderha kralın sarayı (örneğin Urashimataro miti), banyo yaparken görülen Selkie annenin denizlere geri dönmesine ilişkin Melusine miti ve Japonların güç unsurları olarak mücevherlerden büyülenmesi temalarını içerir. Küçük kardeşin yarışı kazanıp ağabeyinin gururunu kırması Japon mitolojik bakış açısında alışılmadık bir durum değildir: Bu da bir başka evrensel temadır. Bu mit aynı zamanda klasik metinlerdeki (*Kojiki* ve *Nihonshoki*) ilahi dönemin sonunu belirler. O noktadan itibaren mitlerin çoğu ilahlardansa insanların yaptıklarına odaklanır: Bundan sonraki mit, bütün ilahi atalarına ve ilahlardan aldığı yardımlara rağmen kendisi bir ilah değil de insan olan Jimmu Tenno'yla ilgilidir. İnsanlarla ilahi varlıklar arasındaki doğrudan yolu kapama teması aynı zamanda bir başka öğede de belirgindir: Toyotama-hime denize döndüğünde aynı zamanda babasının yönettiği deniz altına giden kolay bir geçidi de kapar. Diğer dünyalara –ejderha kralın deniz altındaki âlemi Tokoyo, Yomi– ulaşmak hâlâ mümkün olsa da geçit artık hızlı bir ulaşım yolu değildir. Bu noktadan itibaren üç başlıca âlem –yeryüzü, deniz ve gökler– artık farklı bölgelerdir.

Ayrıca bkz. Hoderi-no-mikoto; Jimmu Tenno; Ninigi-no-mikoto; Owatatsumi-no-kami.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Aston, William G., çev. 1956. *Nihongi.* Londra: Allen and Unwin.

Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki.* Tokyo: Tokyo University Press.

HOTEİ

Shichi Fukujin'den (yedi iyi talih tanrısı) biri ve Amida Nyorai ile Miroku-bosatsu'nun enkarnasyonu. Hotei tombul, sarkık ve şanslı kulakları olan şişman, neşeli, kel bir rahip olarak tasvir edilir. Gülüşen ve oynayan çocuklar etrafını sarmış ya da üstüne çıkmışlardır. En önemli varlığı adını aldığı çuvaldır (*hotei*). Çuval, Noel Baba'nın yaptığı gibi hak eden çocuklara dağıttığı hazinelerle doludur. Ayrıca büyükçe ve sert bir Çin yelpazesi taşır; bununla etrafındakilere mutluluk taşıyabilmektedir.

Hotei, Shichi Fukujin'in ve bütün ilahların en popüleridir. Amida'yla birlikte popüler imgelemle özdeşleşmesinin sebebi, örneğin Ebisu gibi çok fazla şey talep etmek yerine vermeyi daha çok önemsemesiyle alakalı olabilir.

Ayrıca bkz. Amida Nyorai; Miroku-bosatsu; Shichi Fukujin.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art.* Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

HOTOKE

Buda için genel bir terim. İki farklı anlamda kullanılır; bu farklılık metinde baş harfin büyük ya da küçük kullanımıyla belirtilmiştir.

Ölenler, vefat ettikten hemen sonra ve birkaç yıl boyunca çoğu Japon tarafından *hotoke* olarak adlandırılırlar. Bu dönem resmi değildir ve bir haneden ötekine değişkenlik gösterir; ancak bu süre genellikle, ölen birey hane üyeleri tarafından kişisel olarak tanınmayana ya da hatırlamayana kadardır. Bu süreçte hane üyelerinin yaptıklarına yoğun bir kişisel ilgi duyan *hotoke*'nin yaz ortasındaki yıllık *Obon*'dan (Ölüler Günü'nün muadili) dönmesi olasıdır ve *hotoke* ritüellerde, hatta gündelik sohbetlerde dahi anılır. Bu birkaç yıllık, hatta on yıllık dönem bittikten sonra birey, bireyler olarak değil toplu

olarak hatırlanan hane *kami*lerinin fazlasıyla özelliksiz kütlesiyle birleşmiş olur. Aileleri ya da bir tapınak tarafından –yiyecek, tütsü, dualar veya sutra okumaları gibi hediyelerle– düzgün muamele görmeyen *hotoke*, *gakki* (aç hayaletler) ya da *akuma*'nın bir başka formu haline gelip insanlara ve mekânlara veba saçabilir.

Kişisel vasıfları olmayan Buda, *Hotoke*'dir; bir başka deyişle, Buda isimli belirli birine değil "Buda" kavramına işaret eder. Bu kavram, kurtuluş ya da maddesel yardım için çağrılabilen cömert, şefkatli bir varlık fikrini kapsar.

Ayrıca bkz. Hayaletler.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Smith, Robert J. 1974. *Ancestor Worship in Contemporary Japan.* Palo Alto, CA: Stanford University Press.

İDA-TEN

Bazı Zen mezheplerinde ismi olan ve cismi olmayan öğün ilahı. Tam zırh içinde ve bir kılıç taşırken resmedilir. Asabi bir mizaca sahip olduğu söylenir, bu sebeple de savaşçı bir ilahtır: Güneyin muhafız kralıdır. Buda nirvanaya eriştikten sonra, ayağı tez bir iblis kadavranın dişlerinden birini çaldı ve büyük bir hızla kaçtı. Ustanın müritlerinden biri olan İda-ten bu hırsızlığı gördü. Derhal onu takip edip dağların, nehirlerin üzerinden atladı, en sonunda hırsızı kapana kıstırdı ve röliği aldı. Bir Japon deyişi olan *İda-ten hashiri* (rüzgâr gibi koşmak) bu hikâyeden çıkmıştır.

İda-ten, Soto Zen tapınaklarının yemek öncesi dualarında anılır. Gıdanın koruyucusu olarak, ancak aynı zamanda çarpışmalar ve iştahı kontrol etme konusunda bir uyarı olarak öğünlerin önderidir.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art.* Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

İLAHİ HÜKÜMDARLIK

İlahi hükümdarlık, Amaterasu-o-mikami'nin soyundan gelen imparatorlara atfediliyordu. Yine de hükümdarlık kurmak uzun bir süreçti. Masakatsu-no-mikoto'ya yeryüzüne inip hükümdarlığını kurması emredildi fakat o, sadece birkaç jenerasyon sonra sona erecek bir uzlaşı programını başlatacak olan yeni doğmuş oğlu Ninigi-no-mikoto onuruna bu emri reddetti. Ninigi-no-mikoto'nun erkek torunları Ninigi'nin doğu Kyushu'daki sarayından dört bir yana dağılıp yollarındaki tüm kavimleri pasifize ederek nihayetinde Yamato'da ilahi bir krallık kurdular. Japonya'daki kadın, erkek tüm imparatorlar o günden, günümüzdeki imparator Heisei'ye kadar bu soydan gelmektedir.

Kadim Japon halkı için –en azından II. Dünya Savaşı'na dek modern halk için de bu geçerliydi– imparatorun ilahi otoritesi sorgulanamazdı. Soyağacı kutsanmıştı ve hem imparatorun konumu hem de tüm Japon siyasi sistemi için muazzam bir öneme sahipti. Yamato devletinin kuruluşundan çok kısa bir süre (görece olarak) sonra imparatorlar siyasi nüfuzlarını yitirdiler. İlk olarak güç Fujiwara ailesine (ve aslında Fujiwara ailesi ve yan hane adayları Japonya'da en az diğerleri kadar imparatorluk hanesiydi; ancak *dişi* tarafa katkı sağladıkları için bu dikkate alınmıyordu), ardından Minamoto *bakufu* shogun hükümetine, sonra (Fujiwara'nın yan soylarından biri olduğunu iddia eden) Hojo saltanat vekillerine, diğer shogun yan hanelerine ve nüfuzlu kişilere geçti. Hükümdar kim olursa olsun, semavi *kami*lerin soyundan olan imparator, yönetimi elinde tutmaya devam etti. Kamakura mutlak idaresi sona erdikten sonra meydana gelen birkaç siyasi aksaklığa rağmen, imparatorluk soyu o zamandan itibaren egemen olma girişiminde bulunmadı. Siyasi açıdan yerinden olmak, prestijinden ve imparatora gösterilen hürmetten hiçbir şey eksiltmemişti. Pratikte, imparatorun olduğu hükümet yasal

hükümetti ve Taira no Masakado gibi birkaç kadim istisna dışında imparatorluk ailesini azletme girişimi hiç olmamıştı. Bunun kalbinde yatan sebep, imparatorluk soyunun semavi *kami*ler ve insanlık arasındaki (en azından mitlerde) gözle görülür bir doğrudan bağlantı olduğu gerçeğiydi. Avrupa ya da Çin'deki ilahi hükümdarlık düşüncesinin aksine, ilahlık yönetici imparatora tanrılar ya da kişiliğinin oldukça gerçek, sorgulanmaz bir parçasının fazileti aracılığıyla verilmez.

Ayrıca bkz. Amaterasu-o-mikami; İlahi Soy; Jimmu Tenno; Ninigi-no-mikoto.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Aston, William G., çev. 1956. *Nihongi.* Londra: Allen and Unwin.

Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki.* Tokyo: Tokyo University Press.

İLAHİ SOY

Japon ulusunun en kuvvetli üç mitinden biri (diğerleri *kamikaze* ve *Chushingura*'da örneklenen sadakattir). Semavi torun Ninigi-no-mikoto'nun soyunun miti, ilahi ve Japon halkı arasında doğrudan bir bağlantı sağlar. *Dozoku* (genişleyen hane ilişkisi) kavramıyla birleşince iki anlam doğar: Bunlar, Japon bireylerin doğrudan ilahi olanla akraba olması ve imparatorluk siyasi sisteminin ilahi olarak tasdik edilmesidir.

Bu miti takiben Japon toplumunun dönüm noktası, Ninigi-no-mikoto'nun, semavi büyükannesi ve büyükbabasının buyruğunu takiben hükümdarlığını kurmak için göklerden yeryüzüne inmesidir. Japon yönetimindeki her şey bu tek olaydan doğar. Mit, açık bir biçimde Yamato devletinin yönetici sınıfı tarafından desteklenmiş ve belki de yaratılmıştır; ayrıca Japon imparatorluğu tarafından da desteklenmiştir. Bütün Japon halkı bu miti bilmesine rağmen, hepsi bunu onaylamaz ya da devletin kurucu esası olarak görmez. Buna rağmen, siyasi düşünürlerin yanı sıra ulusalcı dini ve siyasi

figürler bu miti, siyasi ve ulusal bir esas olarak ciddiye alma eğilimindedirler.

II. Dünya Savaşı'nın sonundan ve Japonya'daki din ve devlet arasındaki resmi ilişkinin lağvedilmesinden beri mit, II. Dünya Savaşı öncesi hükümetinin arzu ettiği ölçüde merkezde bulunmamaktadır. Fakat yine de pek çok Japon için son derece kuvvetli bir görüştür.

Ayrıca bkz. *Chushingura*; İlahi Hükümdarlık; *Kamikaze*; Ninigi-no-mikoto.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Aston, William G., çev. 1956. *Nihongi*. Londra: Allen and Unwin.

Dale, Peter N. 1986. *The Myth of Japanese Uniqueness*. New York: St. Martin's Press.

Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki*. Tokyo: Tokyo University Press.

İMPARATORLUK NİŞANLARI

Japon kraliyet hanesinin üç hazinesi: kılıç, ayna ve mücevherler. Kılıç, Amaterasu-o-mikami tarafından kraliyet torunu Ninigi-no-mikoto'ya Sazlıkların Ana Diyarı'nı uzlaştırma ve Yamato/Japon ulusunu kurma emriyle verilmiştir. Aynalar, güneş tanrıçasını saklandığı mağaradan kandırarak çıkarmak için kullanılan araçlar olarak önem taşır. Modern dönem öncesi Japonya'da ruhu ya da *mitama*'yı temsil etmek için kullanılırdı. Metal aynalar günümüzde pek çok mabette belirgin biçimde sergilenmekte ve mabedin *kami*'sinin ruhunu temsil etmektedir. Virgül biçimli yeşim ya da akik mücevherler Japon devletinin kurulmasından çok önce, Kore Yarımadası'nda kraliyetin göstergeleri olarak hizmet görürdü. Japonlar da büyük olasılıkla bu sebeple, bu mücevherleri daha gelişmiş olan komşularından alıp benimsemişlerdir.

Her bir parça, güç, saflık ve gelişmeyi belirten bir renkle –kılıç için kırmızı, ayna için beyaz ve mücevherler için ye-

şil– ilişkilidir. Bu renkler tek başlarına ya da birlikte, sayısız sembolik unsurda belirirler; örneğin belirli mabetleri, sancak renklerini ve hatta resmi haberleşmeleri işaret eden yonca gibi.

Ayrıca bkz. Amaterasu-o-mikami; Ayna; Kılıçlar; Mücevherler; Ninigi-no-mikoto; Taşlar.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Aston, William G., çev. 1956. *Nihongi.* Londra: Allen and Unwin.

Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki.* Tokyo: Tokyo University Press.

İNARİ

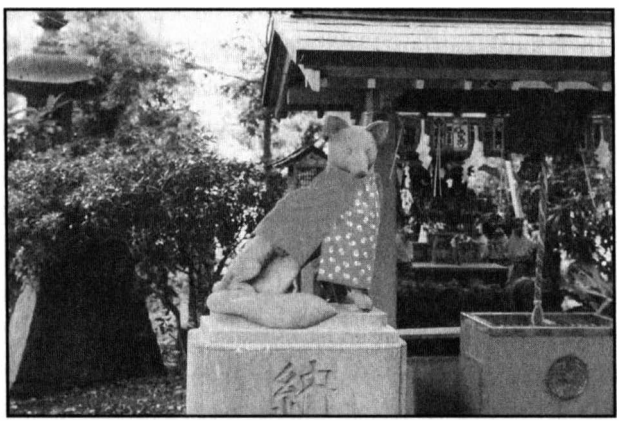
Pirinç, refah ve bereket *kami*'si. En popüler ilahlardan biri olan İnari, sıklıkla elçisi tilkiyle birlikte tasvir edilir. Sembolü, alevler içinde bir mücevherdir. İnari mabetleri asimetrik, kırmızı boyalı *torii* kapıları, kırmızı vernikli duvarları ve tilki heykelleriyle anında fark edilir. Bu mabetler Japonya'nın kırsal bölgelerinde ve kasabalardaki pek çok yerde de yaygın olarak bulunur.

İnari'nin ana mabedi, Kyoto yakınlarındaki Heian döneminden beri kendisine ibadet edilen Fushimi İnari'dedir. İnari'nin lakaplarından biri Ukanomitama-no-kami, kabaca "beslenme ilahı" anlamına gelir; gerçi Ukanomitama, yiyecek ilahının ilk zamanlardaki dişi versiyonu olabilir ve kendisinden Susano-wo'nun kızı olarak *Kojiki*'de bahsedilir. Genellikle kullanılan ismi İnari, *ine* yani pirinç ekmeye gönderme yapmaktadır ve "pirinç taşıyıcı" olarak okunabilir.

Sekizinci yüzyılda İrogu isimli bir adam hedef talimi için pirinçli kek kullandı. Oku keki deldiğinde, kek beyaz bir kuşa dönüşerek uçup gitti. İrogu beyaz kuşu Fushimi Dağı'na kadar takip etti. Burada pirinç yetiştirmeyi (Japoncada *ine-nari*) öğrendi ve bu *kami*'ye ibadet etmeye başladı. Başta tamamen yerel bir tarım ilahı olan İnari'nin kısmeti Toji tapınağının

muhafız ilahı olarak atanınca açıldı; daha sonra imparatorun rahibi olarak atanan Kobo Daishi tarafından kovalandı. İmparator hasta düştüğünde kısmeti tekrar açıldı ve imparatorun hastalığı, ancak İnari'yi sarayda yüksek bir mevkiye getirince düzeldi.

Budizmde İnari'den İnari Daimyojin olarak bahsedilir. Önceki yaşamda hem İnari hem de büyük Budist aziz ve Shingon mezhebinin kurucusu Kobo Daishi, Buda'nın müritleriydi. Kobo Daishi Buda'nın mesajını yaymak, İnari de kutsal öğretileri korumak için bir sonraki yaşamda Doğu Toprakları'nda doğmaya ant içtiler: Bu, *Ni-o*'da anlatılana benzer bir hikâyedir. Bir gün, şimdi Kobo Daishi olarak yeniden doğan mürit bir handa kalırken omzunda pirinç demetleri taşıyan, alışılmadık derecede uzun ve dinç bir ihtiyarla karşılaştı. Aziz, ihtiyarı kendisini ziyaret etmesi için davet etti. Gerçekten de birkaç yıl sonra, Kobo Daishi'nin Toji'deki ilk manastırı kurulduğunda ihtiyar daha da fazla pirinç demeti taşıyarak ve ailesiyle birlikte güneydeki (talihli) kapıda belir-

İyi talih getirmesi için kırmızı bir önlük giymiş olan tilki figürüyle korunan bir İnari mabedi. (Yazarın izniyle.)

di. O zaman aziz, Fushimi İnari mabedi olacak yerin insan/*kami*'si kabul edildi.

Budizm ve inari kültü arasındaki yakın ilişki, hükümetin Budizm ve Şintonun resmi olarak ayrılmasını emrettiği yıl olan 1873'e kadar sürdü; Fushimi İnari mabedinde o zamana dek Shingon mezhebinin Budist rahiplerince hizmet veriliyordu. Kırsal bölgelerde, Tendai ya da Shingon rahiplerinin hizmet verdiği İnari mabetlerine rastlamak hâlâ oldukça yaygındır.

Edo döneminde ticari anlayış ve servetin hızlı yükselişiyle İnari bilhassa tüccar kasabalarda tüccar serveti ve refahı *kami*'si olarak ek bir işlev kazandı. Daha sonra, Meiji döneminde ve modern döneme de kayan süreçte endüstri ve finans *kami*'si oldu. Modern Japonya'da İnari mabetleri, borsa sokaklarının köşelerinde ve Japon şehirlerinin finans bölgelerindeki gökdelenlerin en üst katlarında bulunur.

İnari'nin tilkisi, her mabette duvarın dibindeki küçük ve yuvarlak bir açıklık içinde bulunur. Bu açıklık, *kami*'nin elçisi ve muhbiri olan tilkinin rahatça gelip gitmesi içindir. İlahın ihsanını isteyen kişiler, genellikle *inzari-zushi*, yani tatlı pirinç likörüne batırılmış, kızarmış tofu dürümü içinde pişirilmiş pirinç adakları bırakırlar. Bu tatlı yiyeceğe oldukça düşkün olan tilkinin, *kami*ye ricacı kişi hakkında iyi haberler vermesi beklenir.

İnari ne semavi *kami*lere ne de yeryüzü *kami*lerine aittir. Panteona bu geç katılımı belki de onun bilinmeyen Çin kaynaklarından gelmesine ya da Budist himayesindeki Ukanomitama gibi, ilk zamanlardaki yiyecek ilahının bir dönüşümüne bağlıdır. Bağdaştırıcı bir ilah olan İnari, Budist versiyonunda yaşlıca bir adam olarak ya da Şinto versiyonunda bir tilkiye binmiş, saray cübbesi içinde bir adam olarak tasvir edilebilir. İnari sıklıkla büyükçe bir anahtar taşırken gösterilir; bu da kontrolü altındaki ambarların zenginliğini belirtir.

İnari tüm dünyevi başarılarla ilgilidir. Manzoku İnari (Memnun İnari) ve Susshe İnari (Başarılı İnari) olarak bilinir. Zaman zaman, özellikle de onu hane ilahı (*yashikigami*) olarak benimseyen savaşçılar arasında Dakiniten'le özdeşleştirilir; çünkü her ikisi de beyaz bir tilkiye binmekte ve bir ellerinde dilekleri yerine getiren bir mücevher, diğerinde de bir pirinç demeti taşımaktadırlar.

Ayrıca bkz. Dakiniten; Kobo Daishi; Ni-o; Ogetsuhime; Tilki; Uke-mochino-kami; Yiyecek İlahları.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Smyers, Karen. 1999. *The Fox and the Jewel.* Honolulu: University of Hawaii Press.

İZANAGİ VE İZANAMİ

Erkek ve dişi yaratıcı *kami*ler. Kaostan ortaya çıkan pek çok ilahın son iki tanesi olan İzanagi (davet eden erkek) ve onun dişi eşi olan İzanami (davet eden kadın) ilk biçimli *kami* tarafından, dünyayı kaostan yaratmaları ve onu yönetmeleri için çağrıldılar. Bu görevlerini başarmaları için kendilerine mücevherli mızrak Ama-no-Nuboko verildi. Semavi Uçan Köprü'nün üzerinde durup bu durum hakkında kafaları karışmış bir şekilde altlarındaki şekilsizliğe baktılar. Sonunda İzanagi, köprünün altındaki "rayihalı sıvı"yı mızrakla karıştırmayı önerdi. Mızrak yukarı çekilince ucundan bir damla dökülerek Onogoro Adası'nı ortaya çıkardı ve ikili buraya indi. Burada ikamet etmeye karar verdiler. Merkezi bir sütun olan Semavi Heybetli Sütun'un etrafına Sekiz Ölçü Sarayı'nı inşa ettiler. Burayı bayındırlaştırmaya karar veren İzanagi sola gidip sütunun etrafından dolaştı; İzanami de sağa dönüp aynısını yaptı. Sütunu dolaştıktan sonra karşı yönlerden gelerek karşılaştılar. İzanami kendini tutamayıp "Ah, ne çekici bir genç!" diye bağırdı; İzanagi de memnun bir şekilde "Ah, ne çekici bir genç kız!" diye yanıt verdi fakat bir ka-

dının, erkekten önce selam vermesinin uygunsuz olduğunu ekledi. Hâlâ ne yapacakları konusunda kafaları karışık olan çifte, iki kuyruksallayan kuşu tarafından üreme görevi verildi. İzanami çok geçmeden kocasına bir çocuk verdi fakat ilk o selam verdiği için bir sülük gibi kemiksiz ve uzuvsuz olan bebek Hiruko çirkin olmuştu. Çocuğu tiksintiyle sazlardan yapılmış bir kayığa koyan çift tekrar denedi fakat yine bir canavar doğdu.

Bunun üzerine iki ilah, Cennet Köprüsü'yle yükselerek tavsiye talebinde bulundu. Daha yaşlı tanrılar, onları sorunun doğanın kurallarına karşıt bir biçimde erkekten önce selam veren dişi izanami'de olduğu hakkında bilgilendirdiler. İkili azarlandıktan sonra yeryüzüne döndü. Bir kez daha erkek sağına, kadın soluna doğru giderek sütunun etrafından dolaştılar. Ama bu defa izanagi hayat arkadaşını "Ne de hoş bir genç kız!" diyerek selamladı; kadın da uygun bir şekilde karşılık verdi. Çiftleşmeleri meyvelerini verdi. izanami Awaji, Shikoku, Oki, Kyushu, Tsushima ve son olarak da en büyük olan Honshu adalarını doğurdu. Bu bölgeye Oyashima-kuni, Sekiz Büyük Ada Diyarı adını verdiler. Bundan sonra izanami ana adaları çevreleyen daha küçük adaları, başlıca deniz ve liman *kami*lerini, rüzgâr *kami*'sini, ağaçları, dağları ve benzerlerini de başarılı bir şekilde doğurdu.

Bu sevinçli durum, kendisini doğuran annesini ateşli bedeniyle yakıp kavuran ateş *kami*si Kagutsuchi-no-kami'nin doğumuyla son buldu. İzanagi, karısını diriltmek için muazzam boyutta çaba harcasa da nihayetinde başarısız oldu. Kadın öldüğünde uzuvlarından çeşitli *kami*ler doğdu. Onun ölümü, bedeninin çürümesi ve sebep olduğu keder, yeni yaratılmış dünyada ilk deneyimlenenlerdi. Böylelikle Japonya'nın ilahi yaratılışı son buldu.

İzanagi'nin karısının ölümüyle döktüğü gözyaşları başka ilahları da ortaya çıkardı. İzanami'nin ölümüne sebep olan

yeni doğmuş ateş *kami*'sini görünce öfkelenen İzanagi, kılıcını çekip bebeğin kafasını kesti. Kılıçla bütünleşen kan, önemli bir *kami* olan Takemikazuchi-no-kami ve onun dengi Futsunushi-no-kami de dahil olmak üzere sekiz dövüş sanatları *kami*'si ortaya çıkardı. Bebeğin bedeni ve uzuvlarından sekiz tane daha acımasız dağ ve demir *kami*'si ortaya çıktı.

İzanagi, uzunca bir süre yas tuttuktan sonra ölüler diyarı Yomi'ye inip karısını kurtarmaya karar verdi. Sarp yerlerden uzunca süre aşağıya indikten sonra, varış noktası olduğunu düşündüğü genişçe bir köşk gördü. Köşkün ön kapısı iblisler tarafından korunuyordu ve İzanagi korunmasız arka kapıdan gizlice içeri girdi. Kalenin içinde karısını görünce onun adını seslendi. Birbirlerini sevgiyle kucakladılar ve İzanagi kendisiyle birlikte gelmesi için karısına yalvardı; böylelikle yaşlı *kami*lerin kendilerine verdikleri yaratma görevini tamamlayabilirlerdi. İzanami, her ne kadar ona uymak istese de Yomi'deki yemeklerden yediği için geri dönmesinin imkânsız olduğu yanıtını verdi.

İzanagi tekrar düşünmesi için ona yalvardı, İzanami de sonunda köşke girip o yerin ilahlarına, geri dönmesinin bir yolu olup olmadığını sormayı kabul etti. Bu sırada kocasını köşkün içine hiçbir şekilde bakmaması konusunda uyardı. Kocası bu şartı kabul etti ama bir gün boyunca bekledikten sonra içine kötü bir his doğdu. Tarağının dişlerinden birini kırıp meşale gibi yakarak gizlice binaya girdi. Orada, onu dehşete düşüren bir biçimde, İzanami'nin cesedini buldu. İzanami daha önce İzanagi'ye güzel karısı olarak asıl biçiminde görünmüştü, şimdiyse çürüyen bir cesetti. Sekiz tane yılan biçimli gök gürültüsü *kami*'si, kadının cesedinden doğmuştu ve hâlâ cesedin kalıntılarına tutunmuş durumdaydı. Bu korkunç görüntüyle irkilen İzanagi meşaleyi düşürüp oradan kaçtı. Düşen meşalenin sesiyle uyanan İzanami kocasının güvenilmezliği yüzünden ondan intikam almaya yemin etti. Onun yeminiyle

İzanagi ve izanami Cennet Köprüsü üzerinde durmuş, yeryüzünü yaratmaya hazırlanmakta. Utagawa Hiroshige'nin *An Illustrated Japanese Calendar of Events (İllüstrasyonlu Japon Takvimi)* serisinden. (Peter Harholdt/Corbis)

birlikte Yomi'nin cadalozu ve gök gürültüsü ilahları korkmuş dul kocayı takip etti.

İzanagi başlığını fırlatarak cadalozu oyaladı; başlık bir salkım üzüme dönüşmüş, kadın da bunları alıp yemişti. Sonra da bambu filizlerine dönüşen ikinci tarağını attı ve cadaloz bunları da yedi. İzanami o zaman bin beş yüz savaşçıyla birlikte sekiz gök gürültüsü ilahını kocasının peşinden gönderdi. İzanagi, kılıcını geriye doğru savurup kaçarak onları savuşturdu. Sonra üstünde üç şeftali olan bir ağacın büyüdüğü Yomotsu Hirazaka geçidine vardı. Peşindekilere burada tuzak kurarak şeftalilerle onları geri gitmeye zorladı: Bunun muhtemel sebebi, Çin kaynaklarına dayanan bir felsefe olarak şeftalinin ölümün tersine yaşamı temsil etmesiydi. Bu meyveye borçlandığının farkında olan İzanagi, şeftaliyi ilahi ilan edip ona Sazlıkların Ana Diyarı'ndaki insanları koruma görevini verdi.

Sonunda İzanami'nin kendisi bu işin peşine düştü. İzanagi bunun üzerine Yomi geçidini tıkamak için dev bir kayayı

oraya yuvarladı. İzanagi ve İzanami kayanın her iki yanında durdular ve oradan ayrılırken İzanami, intikamını almak için Sazlıkların Ana Diyarı'ndan her gün bin kişiyi öldürmeye yemin etti. İzanagi buna sert bir şekilde karşılık verdi: Bin beş yüz tane doğumhane kuracaktı ve böylece ölümle yok edilenden daha fazlası doğumla telafi edilecekti. O zamandan beri İzanami, Yomotsu-o-kami (Yomi'nin büyük ilahı) olarak bilinmektedir. *Yomi'nin Kapısının Büyük İlahının Engeli olarak* bilinen kaya tarafından hâlâ kapalı olan Yomi'nin girişi, İzumo diyarındaki İfuya Geçidi'ndedir.

İzanagi, ölüler diyarına yaptığı ziyaretiyle kirlenmiş olduğunu fark etti. Kendini temizlemek için Tsukushi (Kyushu) Adası'ndaki Himuka'nın Tachibana yakınlarındaki küçük bir nehir ağzına gitti. Çıkardığı kıyafetlerden daha fazla *kami* doğdu; nehirde yıkanırken bu kutsal temizlenmeden ilki kirlenme, sonraki arınma olmak üzere on dört *kami* daha doğdu.

Son üç çocuk, İzanagi sol gözünü, sağ gözünü ve son olarak burnunu yıkarken doğdu. İzanagi, bunlardan ilki olan Amaterasu-o-mikami'ye taktığı mücevherleri vererek onu Takamagahara'nın (yüce cennet ovası) hükümdarı kıldı. Sağ gözünden doğan erkek çocuk Tsukiyomino-mikoto'yu geceden sorumlu kıldı. Son olarak burnundan doğan Susano-wo isimli çocuğu denizlerden sorumlu kıldı. Susano-wo, sorumluluklarını üstlenmek yerine sızlanıp şikâyet ederek annesini görmek için Yomi'ye gitme talebinde bulundu. Öfkeden deliye dönen İzanagi, onu kendi makamından yollayıp Yomi'deki İzanami'ye katılmak üzere sürgün etti. Bunun üzerine İzanagi, Afumi'deki Taga'da yaşamak üzere emekli oldu.

Çoğu bilge, İzanagi ve İzanami mitinin İncil'deki gibi bir yaratılış miti olmadığı üzerinde mutabıktır: Ne insanlar ne de hayvanlar veya bitki örtüsü ortaya çıkmaktadır. Bunun yerine bahsedilen şey, Yamato yazmanlarının aşina olduğu siyasi ayrımlar (adaların ve vilayetlerin isimleri) idi. Buralar

kurulduktan sonra da üzerlerine ilahlar yerleştirilmiştir. İnsanlar, bitkiler ve hayvanlar halihazırda mevcuttur. Bu mitin önemi siyasi temelleri üzerinde yatar: Yönetim nasıl ve kim tarafından kurulmuştur? Yaratıcıdan ziyade kurucu olan çift, bir yanda Yamato sarayının göklerle ve öte yandan toprakla olan ilişkisi hakkında tartışma götürmez bir sav sunmak için vardı. Daha sonraki, toprağın ele geçirilmesinin mitsel tanımı düşünüldüğünde Yamato, egemen oldukları idari bölgelerin egemenlikleri altında kalmalarını sağlamak için tüm güç ve kurnazlıkların yanı sıra çetin tartışmalara da ihtiyaç duymuştu. Arkeoloji ve siyasi kayıtlardan bildiğimiz üzere bu halihazırda olan, kolaylıkla elde edilen ya da elde edildikten sonra da kolayca korunan bir şey değildi. Dolayısıyla, hangi bölgeler üzerinde hak iddia edildiğinin detaylı anlatımına bunca çaba ve mitsel yer harcanması pek şaşırtıcı değildir.

İkinci önemli tema birinciyle alakalıdır. Kadınların ilk dönem Japonya'sındaki siyasi ve sosyal açıdan önemi, Japonlar Konfüçyüsçü Çin etkisi altına girince kötü bir biçimde sarsıldı. Konfüçyüs sisteminde, Budizmde de olduğu gibi kadınların ikincil konumda olması tartışma götürmez. Japon adalarındaki üç yerli kültürün hepsi de bunun zıddı olarak kadınlarla erkekler arasında daha büyük bir bağlılık, çok daha fazla da siyasi eşitlik olduğuna dair güncel (Okinawa durumunda) ya da kadim (Japonya ve Ainu durumunda) fikirlere sahiptir. Kadınların alt seviyede olduğuna dair göstergeler –Hiruko'nun şekilsiz doğumunun açıklaması ve İzanami'nin ölülerin kirlenmiş diyarına sürgünü– Çin ya da bir başka türdeki erkek egemen etkilerin belirtileri gibi görünmektedir. Bu da dolayısıyla, Şinto dini düşüncelerinin temeli olan saf ve saf olmayan arasındaki gerilimle ilişkilidir. Saf yiyecek, saf olmayan topraktan çıkar. Saf erkekler, saf olmayan kadınlarla bağdaştırılmalıdır. Ölüm ve çürüme, yeşil filizlere ve yeni yaşama olanak verir. Bu temalardan üçü de

birbirleriyle bağlantılıdır ve bu mitte iç içe geçmiştir. Yamato devletindeki siyasi değişimler(mitolojik metinler yazıldığında artık kadın hükümdarlar başa geçmiyorlardı) bir yana, yaşamla ölüm, arınmayla kirlenme, erkekle kadın arasındaki bu ideolojik gerilimler, sonraki yüzyıllar boyunca Japon ideolojisinin büyük bölümünün alt katmanını oluşturacaktı. Bu sebeple, mitte bahsedilen başlıca ilahların –Amaterasu, Tsukiyomi, Susano-wo, Takemikazuchi, Ukemochi– annenin cinsel organına temas etmeden doğmaları, böylelikle de erkek egemen görüşe göre saflıklarını ve "*kami*"liklerini korumaları kayda değerdir.

Son olarak, kurucu çiftten önce var olan yaşlı ilahlar –Takamimusubi hariç– çoğunlukla pasiflerdir. Kurucu çift (belki de bazı âlimlerin iddia ettiği üzere evrenin ve prensiplerinin yaratılışı eylemini sembolize ederek) ortaya çıktığında, İzanagi ve İzanami'nin birlikteliğinden (İzanami'nin ölümünden sonra doğan ilahlar bile her ikisinin kabul edilir) aktif kısımları olan ve önceki mitlerdeki "gizli" ilahların aksine kendilerine "ibadet edilen" aktif ilahlar ortaya çıkar.

Yamato-takeru ve Okuninushi mitleri gibi, İzanagi ve İzanami miti de Avrasya kıtasında yankı bulmuştur. Belirli temaların çoğu (kurucu tanrıçadan ölüm tanrıçasına, yeraltına ziyaret, takibe engel olmak için üç eşya atmak) Avrupa mitlerinde de görülecektir. Kurucu erkek-kız kardeş çift, vücut parçalarından ilahların doğması gibi diğer temalara Güneydoğu Asya'da rastlanabilir. Bu benzerlikler nüfuz yayılımıyla ilgili olabilir ya da insan düşünüşündeki evrensel arketiplerin varlığının sonucu olabilir: "Aklın yolu birdir" deyişinin mitsel versiyonu.

Ayrıca bkz. Amaterasu-o-mikami; Gök Gürültüsü İlahları; Hiruko; Kagutsuchi-no-kami; Semavi Uçan Köprü; Susano-wo; Takamimusubi-no-kami; Tanrılar Meclisi; Tsukiyomi-no-mikoto; Yeraltı.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Aston, William G., çev. 1956. *Nihongi.* Londra: Allen and Unwin.

Davis, S. Hadland. 1913. *Myths and Legends of Japan.* Londra: George Harrap. Aynı basım 1992, New York: Dover Publications. *Annotated Collection of Legends, Folktales, and Myths.*

Katō, Genchi. 1908. "The Ancient Shinto Deity Ame-No-Minaka-Nushi-No-Kami Seen in the Light of to-Day." *Transactions of the Asiatic Society of Japan* 36:139–162.

Namahira, Emiko. 1977. "An Analysis of 'Hare' and 'Kegare' in Japanese Rites of Passage." *Minzokugakku Kenkyu* 40: 350–368.

Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki.* Tokyo: Tokyo University Press.

Sasaki, Kiyoshi. 2000. "Amenominakanushi no Kami in Late Tokugawa Period Kokugaku." Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics, Kokugakuin University. http://www.kokugaku-in.ac.jp.

İZUMO

İzumo, batıda Honshu Adası'nın (modern dönem Shimane vilayeti civarı) Japon Denizi'ne bakan tarafında ve Yamato'nun da kuzeyinde yer alan bir bölge ve Yamato devletinin egemenlikteki en büyük rakibi olan kadim bir yönetimdi. İzumo, orijinal başlangıç mitinde birçok defa yer alır. Siyasi açıdan önemli olmasının yanı sıra aynı zamanda hem Susano-wo'nun hem de onun soyundan gelen, yeryüzü *kami*lerinin lideri Okuninushi'nin evidir. Semavi torun ve onun vârisleri Sazlıkların Ana Diyarı üzerinde kontrolü ele geçirdiklerinde, onların hükümdarlıklarının tartışılması ve nihai olarak da Okuninushi ve oğulları tarafından tanınması başka bir yerde değil İzumo'da gerçekleşti.

Kojiki ve *Nihonshoki*'de anlatılanlardan tahmin yürüterek, İzumo'nun Çinlilerin kayıtlarında Japon adalarını kontrol ettiği söylenen pek çok bağımsız ulus-devletten ya da yönetimden biri olduğunu varsayabiliriz. Bu sonuç, aynı zamanda son dönemdeki arkeolojik bulgularla da desteklenmektedir.

İzumo, Nara bölgesinin güneydoğusunda Yamato devletinin üstünlüğüne meydan okumuş gibi görünmektedir. Tehditler, askeri hareket, ferasetli bir diplomasi, sihirli büyüler ve kendine katma yollarının hepsini birden kullanan Yamato, İzumo'yu bastırmayı ve sonra da buradakileri ikincil müttefikler olarak yeni oluşan Yamato imparatorluğuna katmayı başardı. Bunların hepsi MS ikinci ya da üçüncü yüzyıllarda meydana geldi; fakat geleneksel Japon tarihinde bu, MÖ beşinci yüzyıl olarak geçmektedir.

İzumo'nun, paralel olarak düşünülmesi gereken iki açısı vardır: İzumo yönetimi ve Yamato'ya karşıtlığı bir yanda, mitsel önemi diğer yandadır.

İdari yönetim olarak İzumo, Yamatolu komşularından daha az merkezileşmiştir. Aslında belki de daha gelişmiş Kore ve Çin'le temastan kaynaklanan değişimlere uğramamış, orijinal kadim Japon siyasi sistemini temsil ediyordu. Yine de güçlü bir harici güçtü. Direnişleri, sadece mitsel metinlere bakarak değerlendirecek olursak, en azından birkaç nesil sürmüş olmalı. Korumayı başardıkları ritüel özerkliğinin derecesi emsalsizdi. Günümüzde bile, Okuninushi'ye adanmış olan İzumo Taisha mabedi, Japonya'daki en güçlü bağımsız mabettir. İzumo, mimari ve dahili kurumlarda olduğu gibi ibadet biçiminde de büyük bir özerkliği elinde tutuyordu. İzumo halkının ya da onların liderlerinin, Yamato devleti içinde yaşarlarken kendi hami *kami*leri için ayrıcalıklı bir konumda ısrarcı olmaları mümkündür.

Mitsel bir yer olarak İzumo, gizemli Tokoyo-no-kuni de dahil olmak üzere, Gök, Yeryüzü ve Yeraltı âlemleri arasındaki bağlantı ve giriş noktasıdır. İzumo'daki bazı mağaraların doğrudan Tokoyo-no-kuni'ye çıktığı söylenmektedir. İzumo'nun cennetle doğrudan bağlantılı olması da yine mitlerde anlatılmıştır. Okuninushi'nin Takemikazuchi'yle anlaşması, onu cennete çıkarıp oradan indirecek olan semavi kayığı kul-

lanmasıyla ilgilidir. Ayrıca onuncu ayda Tanrılar Meclisi için Japonya'nın her yanından *kami*lerin toplandığı yer İzumo Taisha'daki Okuninushi sarayıdır.

İzumo'nun büyücülükle ve yeraltıyla bağlantısı, onunla ilgili mitlerde açıkça görülmektedir. Bunlar belki de, diğer topluluklarla ortak bir biçimde Yamato'nun en kuvvetli rakiplerine büyücü ve kara büyücüler etiketlerini yapıştırmasından ya da İzumo ritüellerinin gerçekten de maddesel bir tesiri olmasından ya da belki de sırf Yamato'nun, yeraltı hakkındaki diğer pek çok mitin başlangıç noktası olarak tanımlanabilecek bir yere ihtiyaç duymasından kaynaklanmaktadır.

Ayrıca bkz. İzanagi ve İzanami; Okuninushi; Susano-wo; Yamato-takeru; Yeraltı.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Aoki, Michiko Yamaguchi. 1974. Ancient *Myths and Early History of Japan: A Cultural Foundation.* New York: Exposition Press.

———, çev. 1971. *Izumo Fudoki.* Tokyo: Sophia University Press.

Aston, William G., çev. 1956. *Nihongi.* Londra: Allen and Unwin.

Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki.* Tokyo: Tokyo University Press.

JAPON EMSALSİZLİĞİ

Japon halkının ya da kültürünün eşsiz olduğunu iddia eden yaygın bir modern mit. Mitin karmaşık bir tarihi vardır. Diğer pek çok farklı kültürde olduğu gibi, bazı aydınlar Japon üstünlüğü, kültürel eşsizlik ve üstünlüğe dair oldukça kapsamlı iddialarda bulundular. On sekizinci yüzyılın başında Motoori Norinaga, Japon pirincinin olağanüstü kalitesini Japonya'nın bu kadar eşsiz olmasının bariz kanıtına bir örnek olarak göstermeye başlamıştı.

Pek çok âlim, sık sık *Nihonjin-ron* (Japon mantığı) olarak da anılan, Japon eşsizliği hakkındaki kendi kendini öven mitin oluşumunun, aynı zamanda on dokuzuncu yüzyılın sonu,

yirminci yüzyılın başında aydınlar ve bürokratların oluşumuna da sebebiyet verdiğini iddia etmektedir. *Nihonjin-ron*'un gündelik yaşamdaki dışavurumları kesinlikle Japon aydınlarının tefekkürlerinden doğma eğilimi göstermekteydi; sonra da pek çok Japon tarafından gerçek olarak kabul ediliyordu (elbette ki pek çoğu tarafından da reddediliyor ve yok sayılıyordu). Japon emsalsizliğinin erken dönem ifadelerinden birinde Japon bir antropolog, Japonların emsalsizliğinin, Japon genomunun bin yıl boyunca Asya'nın kalanından izole olması ve bu sebeple de emsalsiz bir yön çizmesi olduğunu iddia etti. Emsalsizliğin, Japon halkının yoğunlukla vejetaryen beslenmelerinin bir sonucu olduğunu iddia eden daha sonraki bir yorum, Japonlar arasında emsalsiz bir yaratılış ve kültür için bir anlayış geliştirdi. Bu mitin yaklaşık 1990'ların ortalarındaki bir açılımı da etten kaçınan bir beslenme biçiminin sonucu olarak Japonların bağırsaklarının diğer insanlarınkinden uzun olduğunu, bunun da onların fiziksel emsalsizliğini kanıtladığını iddia etmekteydi. Fiziksel farklılık argümanı, aynı zamanda entelektüel ve bilhassa duygusal özellikleri kan grubuyla bağdaştıran mitte de açıkça görülmektedir. Bu mit, Japonların çoğunlukla ve neredeyse türdeş bir biçimde AB kan grubunda olduklarını, bunun da onları empati ve içsel bütünlük gibi belirli özelliklere yatkın kıldığını iddia etmektedir.

Tüm bu mitlerin genellikle iki örtülü ve sıklıkla da aşikâr benzerlikleri mevcuttur: 1. Mit, ne kadar detaylı anlatıldığı fark etmeksizin, Japonların sıra dışı bir biçimde türdeş (kültürel, fiziksel karakteristikler, sosyal yetiler olarak ve empati vs. gibi özelliklerde) olduklarını iddia eder. 2. Mit, Japon halkının diğer kültürlerden insanlarca anlaşılamayacağı argümanını destekler. Atıfta bulunulan diğer özellikler arasında Japon dilinin emsalsizliği (Koreceyle olan benzerlikler rahatlıkla görmezden gelinmiştir), dilin "belirsizliği" veya dolay-

lı oluşu (yani kişiye yönelik edatlar ya da özne gibi pek çok gramer öğesinin cümleden çıkarılabilmesi) ve bunun sonucu olarak da Japonların sözcükleri kullanmaksızın ya da sınırlı bir kelime dağarcığıyla etkin bir şekilde iletişim kurabilmeleri yer alır.

Bu mitlerin yaygınlığını değerlendirmek güçtür; gerçi Befu ve Oguma gibi bazı âlimler bu konu üzerinde fazlasıyla çalışma yapmışlardır. Burada tartışılan diğer mitler gibi bu modern mit de bazı Japonların bariz bir biçimde sahiplendiği ve bazılarının da reddettiği bir mittir; nüfusun çoğunluğu da gerekli durumlarda başvurabilecekleri mitler envanteri bulunmasından memnundur.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Befu, Harumi. 2001. *Hegemony of Homogeneity: An Anthropoligical Analysis of Nihonjin-ron*. Japanese Society Series. Melbourne: Trans Pacific Press.

Dale, Peter N. 1986. *The Myth of Japanese Uniqueness*. New York: St. Martin's Press.

Oguma Eiji. 2002. *The Genealogy of Japanese Self-images*. Çev. David Askew. Melbourne: Trans Pacific Press.

JİGOKU

Bkz. Yeraltı.

JİMMU TENNO

Japonya'nın ilk imparatoru, Ninigi-no-mikoto'nun torunu ve Amaterasu-o-mikami'nin büyük büyük torunu. Ho-o-ri-no-mikoto'nun, deniz *kami*'si Owatatsumi'nin kızıyla evliliğinden olan Amatsuhiko-no-mikoto'nun son oğluydu.

Jimmu Tenno (o sıralar ismi Kamu-Yamatoihare-hiko-no-mikoto'ydu) ve en büyük ağabeyi, o topraklar üzerinde barışçıl bir yönetim kurmak için babalarının Takachiho'daki sarayından güneye seyahat ettiler.

İki kardeş, saraylar inşa edip bazı yerlerde birkaç yıl kalarak acele etmeksizin doğuya seyahat etti. Kamu-Yamatoiharehiko-no-mikoto, Hayasuhi'de, bir tosbağanın sırtında balık tutan bir yeryüzü *kami*'siyle (bu *kami*, Ninigi-no-mikoto'yla birlikte semavi âlem Takamagahara'dan inenlerden biri değildir) karşılaştı. Sawonetsuhiko adındaki bu ilah, deniz rotasında rehberlik etmeyi kabul etti.

Kardeşler, Toumili Nagasunehiko tarafından Shirakata'da tuzağa düşürüldü. Kamu-Yamatoihare-hiko-no-mikoto'nun ağabeyi bir okla yaralandı ve daha sonra da öldü.

Kumano'da Kamu-Yamatoihare-hiko-no-mikoto ve birlikleri, ayı kılığındaki Kumano ilahları tarafından büyülenerek uyuyakaldılar. Takakuraji adındaki Kumanolu biri uyuyan kahramana bir kılıç sununca o ve birlikleri derhal uyandılar ve Kumano'nun azılı ilahlarının hakkından geldiler. Kılıç, Amaterasu-o-mikami'nin emriyle Takemikazuchi-no-kami tarafından gönderilmişti ve adı Futsu-no-Mitama'ydı.

Kumano'dan itibaren, kahramana semavi ilahlar tarafından gönderilen devasa bir karga rehberlik etti; pek çok dünyevi ilah onun hizmetkârı olarak kahramanı karşılayıp kabul etti. Yeukashi adında Udalı bir adam kahramana tuzak kurmak istedi fakat engellendi. Yeukashi bunun üzerine inşa ettiği bir salonda bir tuzak hazırladı ancak bu tasarısı, Yeukashi'nin bu komployu Kamu-Yamatoihare-hiko-nomikoto'ya ifşa eden erkek kardeşi Otoukashi tarafından engellendi. Yeukashi kendi tuzağına sürüldü ve öldürüldü. Bunu takiben uzlaşı sürecinde Osaka'da, çukur evlerde ikamet eden seksen güçlü adam bir ziyafet sırasında öldürüldü. Sonunda kahraman, hükümdarlık adı olan Jimmu Tenno'yu aldı ve Yamato'daki Kashihara'da bir saray inşa edip bölgeyi buradan yönetti.

Detaylı yer isimleriyle ve destekçileri ile muhaliflerinin isimleriyle Jimmu Tenno'nun serüvenleri, gerçek bir tarihi olay ya da sürecin mitsel yeniden anlatımı gibi görülmekte-

dir: Yamato adındaki devlet ya da insanlar tarafından merkez Japonya'daki diğer devlet ve ulusların kademeli fethi. Bu görüşte Yamato, yıllar içinde Japon Denizi'nden Kii Yarımadası'na kadar göç etmiş (ya da buraları fethetmiştir), oradan da günümüzde Osaka olan bölgeyi geçerek modern Nara etrafındaki bölgeye ilerlemiş, Yamato krallığını buraya kurmuştur. Elbette ki, açıkça anlaşılacağı üzere belirli destekçilerin ilk ve önemli Japon klanlarının soyları olduğunu ima eden mit, hem yer isimlerini hem de imparatorluk hanesiyle sosyal ve siyasi ilişkileri meşrulaştıran ve açıklayan bir imparatorluk fermanı olarak yazılmış ya da kayıt edilmiştir. Yamato sarayının merkez Japonya'da kurulmasıyla, imparatorluk sisteminin Japon adalarına yayılması arasında birkaç yüzyıl geçti. Bu süreçte kadim yer isimleri ve kökenleri kayboldu. Mitte tekrarlanan öğelerden bazıları kadim kökenleri açık bir biçimde belirtmektedir: ritüeller, evlilik gelenekleri (kahramanlardan birçoğu, modern Japon toplumunda ensest sayılan bir şekilde kadın akrabalarıyla evlenmektedir) ve ikametler (örneğin arkeologlar tarafından ortaya çıkarılan bazı çukur ev kalıntıları mevcuttur).

Ayrıca bkz. Amaterasu-o-mikami; Hayvanlar; Kılıçlar; Ninigi-no-mikoto; Takemikazuchi-no-kami; Yamato.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Aston, William G., çev. 1956. *Nihongi*. Londra: Allen and Unwin.

Davis, S. Hadland. 1913. *Myths and Legends of Japan*. Londra: George Harrap. (Aynı basım 1992, New York: Dover Publications.) Annotated collection of legends, folktales, and myths.

Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki*. Tokyo: Tokyo University Press.

JİNUSHİGAMİ

"Toprak sahibi" *kami*'si, yani belirli bir bölgenin hami ilahı olan *kami*. Okuninushi, İzumo bölgesinin *jinushigami*'sidir.

Çeşitli unvanlara ve önemlere sahip başka *kami*ler belirli bir korunun, mabet mıntıkalarının veya hanenin jinushigamisi olabilirler.

Belirli bir *kami*'nin bir bölgeyle bağlantısı sık rastlanan bir olgudur. *Jinushigami, büyük gelenek*teki düzende daha alt rütbede olsa da ona aslında, özellikle kırsal bölgelerde ibadet edilir; buralarda Yama-no-kami veya Ta-no-kami olabilirler ve gündelik yaşamda hayatta kalmak için onların ihsanı çok önemlidir.

Daha geniş bir bağlamda, yeryüzünde huzuru sağlamak için semavi *kami*lere katılan *kunitsu kami*lerin (yeryüzü *kami*leri) çoğu aslında *jinushigami*'ydi. Ainu halkı, dev bir baykuş formundaki kendi toprak efendileri olan Chikap Kamui'ye sahiptirler; bu *kami*, her bir klan bölgesinden sorumludur ve oraya göz kulak olur. Ryukyu kültüründeki yerel *kang* da benzer bir işleve sahiptir.

Ayrıca bkz. Chikap Kamui; Jimmu Tenno; Yeryüzü *Kami*'si *(Kunitsu kami).*

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Stefansson, Halldor. 1985. "Earth Gods in Morimachi." *Japanese Journal of Religious Studies* 12 (4): 277–298.

Toshimasa, Hirano. 1980. "Aruga Kizaemon: The Household, the Ancestors, and the Tutelary Deities." *Japanese Journal of Religious Studies* 7 (2–3):144–166.

JİZO

Ana meselesi yollar ve dolayısıyla da daha kapsamlı olarak kayıp çocuklar olan *bodisatva*lardan biri. Kannon'la birlikte Japonya'daki en popüler *bodisatva*'dır. Jizo kafası kazılı, çocuksu özelliklere sahip bir Budist keşiştir. Görevi, Shakyamuni Buda'nın ölümü/nirvanaya ulaşması ile geleceğin Buda'sı Miroku'nun gelişi arasındaki üç bin yıllık dönem boyunca yeryüzünde şefkatin var olmasını sağlamaktır. Jizo

acı çekenleri ya da sıkıntı içindekileri rahatlatır, tutsakların imdadına koşar ve tüm ihtiyaç sahiplerine yardımcı olur. Budist panteonundaki yolların muhafızıdır ve heykelleri Japonya'nın pek çok yerindeki yol kenarlarında mevcuttur. Başlıca meselesi kürtaj edilmiş embriyolar ve doğum sırasında ölenler de dahil olmak üzere çocukların ruhlarıdır. Bunları Jigoku'daki (cehennem) taşlı, susuz bir nehir yatağının kıyısında avare dolanırken bulur, kefaretleri olan taş yığınlarını yapmalarında onlara yardımcı olur, sonra da onları Arı Diyar'a yönlendirir. Sıklıkla Kokuzo-bosatsu ile benzeştirilir. Yeryüzünde sıkıntı içinde olanların koruyuculuğu rolü ve yeraltıyla bağlantısı sebebiyle aynı zamanda Dosojin ya da yol ayrımları *kami*'si Sae-no-kami ile de özdeşleştirilir. Jizo heykelleri bu sebeple sık sık ıssız dağ geçitlerine ya da bilhassa zorlu yollara dikilir. Jizo heykelleri genellikle Roku Jizo gibi altılı gruplar halinde belirir; çünkü bir *bodisatva* olarak geçici varoluşun altı evresinde de aynı anda hizmet etmeye ant içmiştir.

Jizo, bütün Budist ilahlarının en popülerlerinden biridir. Sık sık sol elinde Arzuyu Def Eden Mücevher'i, sağ elinde de ucu halka bir asa taşır. Pek çok tapınaktaki rahiplerce hâlâ kullanılan bu asanın sesi kötülüğü def eder ve neşe getirir. Ayrıca gizli saldırganların da onun etrafta olduğunu bilmelerini sağlar. Jizo heykellerine genellikle, endişeli ebeveynler tarafından çocukluğun sembolleri olan kırmızı kepler ve önlükler giydirilir. Ziyaretçiler, çocukların kefaretlerini azaltmaya yardım etmek için Jizo'nun önüne taş yığınları dizerler. Jizo ayrıca ateşe karşı korunmayı da garanti eder. Açık ocaklı evlerde (geçmişte Japon evlerinin çoğunda olduğu üzere) yaşayan çocuklar sürekli olarak kendilerini yakarlardı ve bu sebeple de bundan kurtulmak için Jizo'ya başvurulurdu. Bunun bir sonucu olarak Jizo, yangına karşı koruma ilahı olan Atago-gongen ile de ilişkilendirilir.

Esasen nazik bir ilah olsa da Atago-gongen ile özdeşleştirilmesi tıpkı pek çok diğer ilahta olduğu gibi onun da öteki yüzünün olduğu anlamına gelir: Kendisi aynı zamanda Shogun Jizo (General Jizo) olarak da bilinen savaş sanatları ilahıdır. Böylelikle de savaşçıların himayecisidir; bunların arasında en önemlileri Shotoku Taishi ve Hachimantaro'dur.

Ayrıca bkz. Arı Diyar; Atago-gongen; Dosojin; Hachimantaro; Kahramanlar; Kokuzo-bosatsu; Shakyamuni; Shotoku Taishi.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Dykstra, Yoshiko Kurata. 1978. "Jizo, the Most Merciful: Tales from Jizo Bosatsu Reigenki." *Monumenta Nipponica* 33 (2): 179–200.

Eliot, Sir Charles Norton Edgcumbe. 1959. *Japanese Buddhism*. Londra: Routledge and Kegan Paul.

Frank, Bernard. 1991. *Le pantheon bouddhique au Japon*. Paris: Collections d'Emile Guimet. Reunion des musees nationaux.

Getty, Alice. 1988. *The Gods of Northern Buddhism*. New York: Dover Publications.

JUİCHİMEN-KANNON

Bkz. Kannon.

JUROJİN

Shichi Fukujin'in uzun ömür tanrısı; kendisine uzun ömür ve saadetin sembolleri olan bir geyik ve turnanın eşlik ettiği, âlim kıyafetleri içinde zayıf, yaşlı bir adam olarak tasvir edilir. Ucuna sonsuz yaşamın sırrını içeren parşömen iliştirilmiş bir asaya yaslanır. Genellikle meslektaşı Fukurokuju ile karıştırılır; ancak o kel ve neşeli cücenin aksine Jurojin her zaman çok ciddi bir ifadeye sahiptir.

Ayrıca bkz. Fukurokuju; Shichi Fukujin.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art*. Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

JUROKURAKAN

Kanaatkârlıklarıyla manastır yaşamının mükemmel örnekleri olan on altı *arhat* veya Budist azizler. *Rakan*lar; Buda'nın öncülleri ya da müritleri, Budist Yasa'nın yolunu açanlardır. Meditasyon pozundaki bir deri bir kemik kalmış adamlar olarak tasvir edilirler. Aralarında Binzuru-sonja (Muhterem Binzuru), Ragora-sonja, İngada-sonja, Chudahandaka-sonja ve diğerleri de yer alır. Diğerlerinin isimleri gelenek veya tapınaklara göre değişir.

*Rakan*lar, genellikle Zen manastırları ya da tapınaklarının ikonografilerinde görülür; varlıkları keşişlerin ve meditasyon yapanların öykünmeleri için bir model olarak hizmet görür. Tek istisna olan Binzuru, salonun dışında yer alır çünkü ya iffet ya da ağırbaşlılık yeminini bozmuştur ve bu sebeple de muhteremlerin yanında yer alma izni yoktur.

Ayrıca bkz. Binzuru-sonja.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Frank, Bernard. 1991. *Le pantheon bouddhique au Japon.* Paris: Collections d'Emile Guimet. Reunion des musees nationaux.

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art.* Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

KAGUTSUCHİ-NO-KAMİ

Ateş *kami*'si. Doğarken annesi İzanami'nin cinsel organını yakarak onun ölümüne sebep olmuştur. Babası İzanagi, karısının ölümünün kederiyle yeni doğan çocuğun kafasını kesmiştir. Babasının kılıcından damlayan kanından sekiz tane güçlü ve vahşi kılıç *kami*'si, cesedinden de sekiz tane volkan ve kaya ilahı ortaya çıkmıştır.

Ahşap ve samandan evlerde yaşayan insanlar için yangın gerçek bir problemdi: Ateş iyi bir hizmetkâr, berbat bir efendiydi. Tokugawa başkenti Edo'da (1616'dan itibaren gü-

nümüz Tokyo'su) yangınlar o kadar yaygındı ki "Edo'nun çiçekleri" olarak bilinirlerdi. Bazı âlimler, ateşin doğuşunun, özellikle de demir, kılıç ve dağların ateşinin (volkanlar) oluşumunun Yayoi kültüründen gelme yeni sosyal ve maddesel formların kurulumunun metaforu olduğunu ileri sürmektedir.

Ateşin doğuşu, dünyanın yaratılışının bitişini ve ölümün başlangıcını belirtiyordu. Buna rağmen İzanami, ölümüne sebep olduğu için ateşi kaprisli ve katı kalpli olarak suçlar. Mitin son kısmının geldiği *Engishiki*'de, ölüm sancısı çekerken İzanagi'den saklanır. Ardından birçok çocuk dünyaya getirir: Mizuhame-no-mikoto (bir su *kami*'si), kil prenses, sukabağı, sukamışı. Bunlara, Kagutsuchi şiddetli bir hal aldığı takdirde onu yatıştırma talimatı verir. Onu taşıyan su ile sukabağı ve ateşi bastıran ıslak kil ile kamışlar, yangınla savaşmakta kullanılan geleneksel ekipmanlardır. Günümüzde Japonya'daki pek çok yerde, yangınları kontrol etmek için saçaklara kamışlar ve yeşil yaprak demetlerinin konduğu bir kış ritüeli yapılmaktadır.

Ayrıca bkz. İzanagi ve İzanami; Mizuhame-no-mikoto.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Aston, William G., çev. 1956. *Nihongi.* Londra: Allen and Unwin.

Bock, Felicia G. çev. 1970. *Engi-shiki: procedures of the Engi era.*

———. 1985. *Classical Learning and Taoist Practices in Early Japan, With a Translation of Books XVI and XX of the Engi-Shiki.* ASU Center for Asian Studies (Occasional Paper No. 17).

Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kojiki.* Tokyo: Tokyo University Press.

KAHRAMANLAR

Diğer pek çok mitolojide olduğu gibi Japon mitolojisinde de bir dizi kahraman vardır. Bu kahramanların çoğu, namları yeniden anlatımla artmış olan saygın samuraylardır. Ge-

nellikle –birbirlerine ya da daha önemlisi üstlerine– sadakat kavramıyla karakterize olurlar, ki bu onların belirleyici özelliğidir. Kahramanlık mitlerinin çoğu yapısal açıdan benzerdir. İki tema baskın gelir: Biri, düşük kazanma ihtimali ve nihai bozguna karşı mücadeledir. Diğeriyse Japon kültürü için neredeyse bir özdeyiş haline gelmiş ilkelerin ifadesidir: grup hareketinin erdemleri, sadakat ve onur. Benkei, Kintoki ve Yoshitsune gibi burada ve farklı yerlerde bahsedilen kahramanlar, modern dünyanın standartlarınca tamamen hayranlık uyandırmayabilirler. Çoğu açgözlü, bazıları da saldırgan ve yok edicidir. Ancak Japon ortaçağ dönemi halkı için o dönemin alametifarikaları olan cesaret ve bağlılığın niteliklerini göstermişlerdir. Bu madde, örnek niteliğindeki bir dizi kahramanı içermektedir. Bu liste hiçbir şekilde yorucu değildir ve listede yalnızca en kayda değer kahramanların birkaç tanesinden bahsedilmiştir.

Hachimantaro (asıl adı Minamoto-no-Yoshiie) 1042 yılında doğdu. (ö. 1103) Doğumunun arifesinde babasına rüyasında, savaş ilahı *kami* Hachiman tarafından bir kılıç verildi, bu sebeple de oğlana Hachimantaro (Genç Hachiman) takma adı verildi. Ünlü bir okçu, savaşçı ve general olan Hachimantaro zırhlı üç adamın arasından bir oku geçirmesiyle ünlüydü. Ayrıca Kuzey Honshu'daki Ezo'yu kontrol altına alan ana güçtü. Aşırı kuraklık döneminde savaşırken bir kayaya ok atmış ve birlikleri için temiz su çıkarmıştı. Başka bir durumda da bir fırtına sırasında nehri geçerken zırhını nehre fırlatmış, bu hareket nehri sakinleştirmekle kalmamış, aynı zamanda nehrin akışına set de çekmişti ve bu günümüze dek devam etmiştir. O kadar bilindik bir okçuydu ki, imparator hastalandığında sadece Hachimantaro'nun yayını tıngırdatmak bile hastalığa sebep olan *oni*'yi korkutmaya yetmişti.

Hachimantaro'nun torunu Minamoto-no-Tametomo iki metre boyundaydı ve sol kolu sağ kolundan daha uzun ol-

duğu için tıpkı dedesi gibi iyi bir okçu olmuştu. İki buçuk metrelik bir yay taşıyordu ve okları da bir buçuk metre boyundaydı. Hüneriyle böbürlenerek bir defasında iki okçuya kendisine ok atmaları konusunda meydan okudu. Okları elleriyle yakaladı. Çocukken çok yamandı ve tıpkı bir başka kahraman Yamato-takeru gibi uzaklara gönderilmişti; yollandığı Kyushu Adası'nı iki yıl içinde hükmü altına aldı. İmparator Go Shirakawa'nın takipçisi oldu ve Hogen Ayaklanması (1156: Heian döneminin sonunu getiren, Taira ve Minamoto arasındaki savaş) sırasında tek bir okla iki savaşçıyı öldürdü. Muzaffer Taira, kolundaki kasları araladıktan sonra onu Oshima'ya sürdü. Buna rağmen heybetli bir okçu olarak kaldı ve kendisini öldürmek üzere adamlar gönderildiğinde tek bir okla lider tekneyi batırdı. Bunu takiben düşmanın eline geçmemek için intihar etti. Bazı efsanelere göre düşmanlarından kaçarak Ryukyu Adası'na gitti ve burada yönetici haneyi kurdu.

Muhteşem bir güzelliğe sahip Tomoe Gozen, babasının bozguna uğramasından sonra Taira'nın kahramanı Yoshinaka'nın cariyesi oldu. Savaş sırasında birçok adam öldürdü; bir defasında ise savaşçının kafasını hedef alarak bir ağaç gövdesini o noktaya devirdi. Ele geçirildikten sonra da diğer muzafferlerin cariyesi oldu.

Raiko'nun hizmetkârlarından biri olan Watanabe-no-Tsuna, Japonya'daki son *oni*'nin (Watanabe'nin ustası, Raiko geri kalanları ortadan kaldırmıştı) konumu olmakla ünlü, Heian'ın Rashomon geçidinin önünde geceyi geçirdi. Raiko ve hizmetkârlarının bir önceki macerada öldürdüğü Shutendoji'nin hizmetkârlarından biri olan *oni* İbarakidoji, gece yarısından sonra saldırıya geçti. Watanabe, mücadele sırasında *oni*'nin kolunu kesti fakat iblis gecenin içinde gözden kayboldu. Kahraman, tüyler ürpertici parçayı bir kutunun içinde sakladı. Yıllar sonra, yaşlı bir kadın kolu görmek için yalvar-

dı ve kutu açıldığında kadın *oni*'ye dönüşerek kolu aldı ve kaçtı. Raiko hastalandığında bir canavar onu öldürmek istedi fakat Raiko canavarın dilini kesti. Watanabe canavarın bıraktığı kanlı izi takip etti. Bir dağ mağarasının derinliklerinde altı metre boyunda, bacakları kılıç kadar sert kıllarla kaplı dev bir örümcek buldu. Bir çam ağacını sopa gibi kullandı ve örümceği bununla döverek öldürdü.

Raiko'nun soyu olan Minamoto-no-Yorimasa, imparatoru hastalandıran *nuye*'yi (maymun kafalı, kaplan pençeli ve ucu iblis yılan kafasına sahip bir kimera) karanlıkta yayıyla vurarak öldürdü. İmparatorluk adaylığının başarısız olmasından sonra intihar etti ve ruhu yaşamı boyunca kin ve açgözlülükle yanıp tutuştuğundan ateşböceklerine dönüştü.

Modern dönemin en göze çarpan kahraman figürlerinden biri de Kusunoki Masashige'ydi. Kamakura dönemi sonunda ünlü bir savaşçı olan Kusunoki, İmparator Godaigo'nun partizanı ve birinci sınıf bir gerilla lideriydi. Godaigo'nun, Kamakura mutlak idaresinin sonuna doğru, imparatorluk yönetimini yeniden kurma girişimi sırasında Kusunoki onun destekçilerinden biriydi. Minatogawa'da (modern Kobe yakınları) kendi stratejik hükmüne karşıt olmasına rağmen imparatorun emrine uyarak giriştiği nafile bir savaş sırasında öldü. İmparatora boyun eğme ve kendini feda etmenin mükemmel bir örneği olarak Showa savaş hükümeti tarafından mitleştirildi. Bunun sonucu olarak da II. Dünya Savaşı sonunda, imparatorluk hava ve deniz kuvvetlerinin *kamikaze* müfrezesi için bir ilham kaynağı oldu.

Japon mitolojisindeki kahramanların çoğunun karakteri, en basit ifadeyle muğlaktır. Amaçlarına ulaşmak için, doğru yanlış demeden her yolu mubah kabul ederler. Çoğu fiziksel hünerle bezenmiştir, pek çoğu da trajik bir ölüm yaşar. Diğer iki özellik dönemin kahramanlarını tanımlar; tarihi açıdan konuşmak gerekirse çoğu, belki Yamato-takeru hariç,

Heian ve Gempei dönemlerinde hizmet vermiştir. Sıklıkla Raiko'nun çetesi gibi kahraman topluluklarının üyeleridirler. Ayrıca imparatorun tasvibiyle ya da iddiaya göre desteğiyle hizmet verirler. Buna rağmen eylemlerinden açıkça anlaşılacağı üzere bunlar amaçlarına ulaşma konusunda bireyci, hatta egoist kimselerdir. Bu durum, özellikle imparator ve gaspçı Masakado arasında aleni bir biçimde taraf değiştiren Tawara Toda için geçerlidir. Son olarak, tıpkı kadim dönemdeki kahramanlar olan semavi torunun soyları gibi, bu dönemin kahramanları da her ne kadar çok daha az seviyede olsa da topoğrafik özelliklere ve isimlerin doğmasına sebep olmuşlardır. Bu dönemde Japon adaları oldukça bilindik ve açıkça tanımlanabilen özelliklere sahip yerler olarak ortaya çıktılar ve kahramanlar da isimlerini (ve güçlerini) yerel ve ulusal mitlerin yaratımı için ödünç verdiler.

Ayrıca bkz. Benkei; *Kamikaze*; Kintoki; Raiko; Tawara Toda; Yamato-takeru; Yoshitsune.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art.* Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

McCullough, Helen Craig. 1959. *The Taiheiki.* New York: Columbia University Press.

———. 1988. *The Tale of the Heike.* Stanford: Stanford University Press.

Rabinovitch, Judith N. 1986. *Shōmonki: The Story of Masakado's Rebellion.* Monumenta Nipponica Monograph 58. Tokyo: Sophia University Press.

Sato, Hiroaki. 1995. *Legends of the Samurai.* Woodstock, NY: Overlook Press.

KAMADO-GAMİ

Fırın ya da mutfak *kami*'si. Bu *kami*'ye ibadetle ilgili talimatlar, *Kojiki*'de bahsedilen imparatorluk fermanında belirtilmiştir. Bunun *küçük geleneğin* ne olduğuna dair imparatorluk

sarayının sonraki bir tasdiki olduğu anlaşılmaktadır. Kamado-gami evdeki aktiviteleri gözlemler ve hanenin üyelerinin eylemlerini belki de *jinushigami* aracılığıyla rapor eder. Tüm bu raporlar ve sonucunda gelen ceza ve ödüller, İzumo'da onuncu ayda gerçekleşen Tanrılar Meclisi'nde tartışılır.

Devlet değil de bireyler için Kamado-gami çok önemlidir. Bu önemin kalıntılarına, pek çok aktivite için Fii-nu-kang ve Kamui Fuchi'nin başlıca ilahlar olduğu Ainu ve Ryukyu kültürlerinde rastlanabilir. Kamado-gami mitolojide semavi ilahların eylemleri ve kahramanlık hikâyeleriyle gölgede kalmış olsa da bu onun gündelik yaşamdaki önemini azaltmaz.

Ayrıca bkz. Fii-nu-kang; Jinushigami; Kamui Fuchi; Tanrılar Meclisi.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki*. Tokyo: Tokyo University Press.

KAMİ

Spiritüel güç ya da ilah. Bu kavram farklı adlar altında (Ainu'da *kamui*, Ryukyu'da *kang*) Japon mitolojisinin her yanına nüfuz etmiştir. Temelinde dünyaya dengesiz biçimde yayılmış, esrarlı bir güce işaret eder. Etkili, arı ve özünde kişiselleştirilmemiş olan *kami* güç anlamına gelebilir ve insan (ya da ilahi varlık) eylemlerine göre dağılıp toplanabilir. Kirlilik *kami*leri iterken, arınma kendine çeker. Bu saflığa sahip eylemler ve nesneler *kami*leri çeker ya da kendi başlarına *kami*leri tesir altında bırakır.

Kişiselleştirilmiş ilahlara da *kami* denir. *Kami* terimi, belirli ilahların isimlerine eklenerek kullanılır: Örneğin Amaterasu-o-mikami. Japon *kami*leri fazlasıyla kişileştirilmiş, zaman zaman belirgin ve ayırt edilebilir kişilik ve tercihlere sahip olma eğilimindedir. Aynı zamanda isimsiz ve özelliksiz pek çok ilah da mevcuttur. *Kami*lerin toplamının sayılamayacak

kadar çok olduğu düşünülmektedir ve bu sebeple *yaoyorozu-no-kamigami* (sekiz milyon çeşitli kami) olarak adlandırılır. Bilhassa devlet kültü ve ulusal Şinto ile ilişkilendirilen ilahlar, genellikle dikkatle tanımlanmış ve adlandırılmıştır ve kendilerine rütbe ve unvanlar atanmıştır. Diğer *kami*ler (özellikle de sadece daha küçük topluluklarca ibadet edilenler) daha özensiz biçimde tasvir edilmişlerdir.

Benzer durum, Ainu *kamui* için de geçerlidir. Ocak tanrıçası Kamui Fuchi gibi bazıları dikkatle betimlenirken diğerlerine o kadar özen gösterilmemiştir. Ainularda *yaoyorozu-no-kamigami* gibi bir kategori mevcut değildir. Ainu *kamui*lerinin oldukça spesifik bağlantıları mevcuttur: Örneğin anafor *kamui*'si gibi.

Ryukyu *kang*larındaysa (terim, takımadadaki adacık ve ada kümeleri arasında değişkenlik gösterir) tam tersi geçerlidir. Her ne kadar *kang*lar neredeyse bütün durumlarda insana benzer bir formda bireysel varlıklar olarak değerlendirilse de onları ayrıştırmak için nadiren belirli nitelikler, kıyafetler ya da eylemler atfedilir. Aslında nadiren iyi bir tanıma sahiptirler ve sıklıkla da Ryukyu halkının sergilediği ritüellerde neredeyse tesadüfi bir şekilde yer alırlar. Birkaç istisna hariç, çoğu kendilerine ibadet edilen ilahlar olarak değil de "kültürel kahramanlar" olarak daha iyi tanımlanan *kang*lar, "Onlar grubumuzun (soyumuzun ya da mezramızın) ataları/*kang*larıdır," ifadesi dışında belirli mitlerle bağlantılı değildirler.

Ayrıca bkz. Amaterasu-o-mikami; Kamui Fuchi; *Yaoyorozu no kamigami*.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Aston, William George. 1905. *Shinto: The Way of the Gods*. Londra: Longmans, Green, and Co.

Guthrie, Steward. 1980. "A Cognitive Theory of Religion." *Current Anthropology* 21 (2): 181–204.

Havens, Norman, çev. 1998. *Kami*. Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics, Kokugakuin University.

Herbert, Jean. 1980. *La religion d'Okinawa.* Paris: Dervy-Livres. Collection Mystiques et religions. Série B 0397–3050.

Lebra, William P. 1966. *Okinawan Religion: Belief, Ritual, and Social Structure.* Honolulu: University of Hawaii Press.

Munro, Neil Gordon. 1962. *Ainu Creed and Cult.* Londra: Routledge and Kegan Paul; Londra ve New York: K. Paul International, dağıtım Columbia University Press, 1995.

Ohnuki-Tierney, Emiko. 1969. *Sakhalin Ainu Folklore.* Washington, DC: American Anthropological Association. Anthropological Studies 2.

Ono, Sokyo. 1962. *Shinto: The Kami Way.* Rutland, VT: Charles E. Tuttle.

Robinson, James C. 1969. *Okinawa: A People and Their Gods.* Rutland, VT: Charles E. Tuttle.

Ross, Floyd Hiatt. 1965. *Shinto: The Way of Japan.* Boston: Beacon Press.

Sàsaki, Kiyoshi. 2000. "Amenominakanushi no Kami in Late Tokugawa Period Kokugaku." Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics, Kokugakuin University.

http://www.kokugakuin.ac.jp/ijcc/wp/cpjr/kami/sasaki.html#para0060.

Sered, Susan Starr. 1999. *Women of the Sacred Groves: Divine Priestesses of Okinawa.* New York ve Oxford: Oxford University Press.

Vance, Timothy J. 1983. "The Etymology of Kami." *Japanese Journal of Religious Studies* 10 (4): 277–288.

Wehmeyer, Ann, çev. 1997. *Kōjiki-den* (Motoori Norinaga), Book 1. Ithaca, NY: Cornell University East Asia Series, Number 87.

KAMİKAZE

"İlahi rüzgâr." 1274'te ve tekrar 1281'de, Japonya Kore-Moğol filolarınca istila edildiğinde, istilacı filolar, sayıca daha az olan Japon güçlerince yardıma çağrılan savaş ilahı Hachiman tarafından gönderilen tayfunlarla yok edildiler. İlahi rüzgâr, Şinto âlimler ve rahipler dışındaki halk tarafından nihai savunma olarak görülüyordu. *Kamikaze*, üç merkezi Japon mitinden biridir. (Diğerleri, semavi ilahların soyundan gelen

imparatorluk miti ve özellikle kırk yedi *ronin* tarafından örneklenen *bushido* mitidir.)

On üçüncü yüzyıldaki Japon halkı için tehditkâr Moğol istilası, tarihi ve siyasi açıdan büyük bir dönüm noktasıydı. Japonya'nın bütün askeri gücünün, ulusun savunması için ilk kez seferber edilmesi gerekmişti. O zamana dek, yabancı savaşlar bile Japonya içinde bir iki grubun dahil olduğu çekişmelerden ibaret, özünde yerel meselelerdi. Moğol istilasıyla Japonya, daha önce hiç olmadığı kadar uluslararası politikalara kişisel ve ulusal boyutta maruz kalmıştı. Japon güçlerinin, sayısal olarak ve silah açısından üstün olan düşmanlarına karşı iki kez üst üste zafer kazanması çoğu Japon'un takdir ettiği bir durumdu. Zaferin umulmadık ve insanüstü faktörlerin bir sonucu olması onu bir mucize yapıyordu. İlk ve ikinci istila arasındaki yıllarda bütün ulus –bireysel olarak ve tapınaklarda okunması için dağıtılan sutralar aracılığıyla rahiplerin, özellikle de oldukça ulusalcı olan Nichiren gibi rahiplerin vaazlarıyla– bazı mucizelerin gerçekleştiğinin farkına varmıştı. Mucize gerçekten de olduğunda şüpheciler

Bir grup genç kamikaze pilotu, eyleme geçmeden önce poz veriyor. (Hulton-Deutch Collection/Corbis)

çabucak fikir değiştirdiler. *Kami* ya da Budaların Japonya'yı koruduğu fikri, oldukça kişisel bir görüş halini aldı.

Böylelikle, II. Dünya Savaşı'nın son aylarında *kamikaze* ismi canlanarak ABD filolarını durdurmaya yönelik başarısız girişimlerde gönderilen intihar pilotları ve denizaltı mürettebatı (yaklaşık dört bin tanesi saldırı gerçekleştirdi) için kullanılmaya başlandı. Bir kez daha ulus, büyük bir tehdit altındaydı. Bir kez daha hem laik hem de dini otoriteler, Japon halkının kendini başa çıkılmaz ihtimallere karşı savunduğunu oldukça açık bir şekilde belli etti. Ve bir kez daha, beklenebilecek tek kurtuluş ancak geçmişte açık bir biçimde böyle bir hizmet sunmuş iki kaynaktan gelecekti: Kendini feda etme ve Japon savaşçının ruhu ve *kami*lerin/Budaların müdahale etmesi. Silah azlığı karşısında havadan ve denizden gönderilen intihar bombacıları kullanmak, *kamikaze*lerin orijinal dönemindeki kendini feda etme durumunu tekrar yaratma girişiminden daha az teknik bir müdahaleydi. Japonya'nın liderleri, *kamikaze* pilotlarının Amerikan filolarını durdurmayacağını biliyorlardı. Ama bu aynı zamanda bir Japon mitinin de parçasıydı; mit kabaca, Japon savaşçıları paylarına düşeni yapıp hayatlarını feda ederlerse o zaman *kami*ler de kendi paylarına düşeni yapardı, diyordu. Bu defa, elbette ki mit kendi kısmında başarısız oldu.

*Kamikaze*lerin ortaya çıkışı iki açıdan kayda değerdir: Feodal dönem sırasında pan-Japon ulusçuluğunun kuruluşu ve *kami*ler ve imparatorluk hanesinin bütün Japon ulusuyla doğrudan ilişkisi fikrinin genişlemesi. Bu kavramın iyi ve kötü zamanları olmuştu, ayrıca Japonya'nın başındaki güçler tarafından sürekli olarak manipüle edildi. Her şeye rağmen, yirmi birinci yüzyılın başlangıcında bile pek çok Japon'un sadık kaldığı temel bir düşünceydi.

Ayrıca bkz. Chushingura; Hachiman; İlahi Soy; Kahramanlar.
Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Barker, A.J. 1971. *Suicide Weapon*. Londra: Pan/Ballantine.
Nagatsuka, Ryuji. 1972. *I Was a Kamikaze: The Knights of the Divine Wind*. Çev. Nina Rootes. Londra: Abelard-Schuman.
Warner, Denis, Peggy Warner, and Sadao Seno. 1982. *The Sacred Warriors: Japan's Suicide Legions*. Cincinnati, OH: Van Nostrand Reinhold Company.

KAMİMUSUBİ

Takamagahara'daki dünyanın başlangıcında vücuda gelen üçüncü ilah. Kamimusubi, bir emsali ya da babası olmayan üç tane "yalnız *kami*"den biridir. Yine de bu ilah daha sonra Sukunabikona'nın ebeveyni olarak tanınmıştır. Hem bu ilaha atfedilen davranışlar dolayısıyla hem de bağlamdan anlaşıldığı kadarıyla Kamimusubi dişidir; çünkü *Nihonshoki*'de (Kamimusubi'den hemen önce var olan) erkek ilah Takamimusubi-no-mikoto da Sukunabikona'nın ebeveyni olarak tanınmaktadır.

Ayrıca Kamimusubi-Mioya-no-mikoto (üretici büyük ebeveyn ilah, "büyük ebeveyn" unvanı genellikle dişilere verilir) olarak da bilinen Kamimusubi, öldürülen yiyecek ilahı Ogetsuhime'den çeşitli yiyecekleri alıp insanoğluna veren ilahtır. Daha sonra erkek kardeşleri tarafından ilk kez öldürülmüş olan Okuninushi'yi yaşama döndürmüştür. Okuninushi'nin ona karşı bir zaafı vardır; çünkü Okuninushi'nin Takemikazuchi-no-kami'yle anlaşmasını karara bağlayan şarkıda Kamimusubi'den bahsedilmektedir: Esasen Takamagahara'da ikamet ettiği belirtilmektedir.

Daha gündelik bir seviyede, Kamimusubi'nin hem İzumo hem de Yamato için önemli bir ilah olması kuvvetle muhtemeldir. Onların bütünleşmelerine yardımcı olan iki yönetim arasındaki pek çok benzer noktadan biri de budur.

Ayrıca bkz. Ogetsuhime; Okuninushi; Sukunabikona; Takamagahara; Takamimusubi; Takemikazuchi.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:
Aston, William G., çev. 1956. *Nihongi.* Londra: Allen and Unwin.
Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki.* Tokyo: Tokyo University Press.

KAMUİ

Bkz. Kami.

KAMUİ FUCHİ (AİNU)

Ocak ilahı. Ainu için en önemli ilahlardan biri olan Kamui Fuchi, hem kendi özünde önemliydi hem de tanrıların dünyasına bir erişim noktası olarak önem taşıyordu. Tam adı Apemerukoyan-mat Unamerukoyan-mat'tır (Yükselen Ateş Kıvılcımları Kadını Yükselen Köz Kıvılcımları Kadını). Shiramba Kamui ile birlikte "dünyanın sahibi"dir. Her bir Ainu hanesinin ortasında yer alan ocak, ilahın ikamet ettiği yerdir; burası aynı zamanda *kamui*'nin ve insanların iletişim kurdukları bir geçit olarak hizmet görür.

En yaygın mitlerde Kamui Fuchi, ateşli yılan kılığına bürünmüş gök gürültüsü ve şimşek *kamui*'si Kanna Kamui kendisine eşlik ederken cennetten inmiştir. Bir başka hikâyede, Kandakoro Kamui (Baş Yaratıcı *kamui*) tarafından hamile bırakılmış bir karaağaçtan doğmuştur. Bir başka mitteyse takip *kamui*'si olan kız kardeşi Hashinau-uk Kamui ile birlikte bir ateş matkabından doğmuştur.

Onun meskeni olan ocak aynı zamanda ölülerin meskeni olarak da hizmet görür ve atalar aslında "ocakta ikamet edenler" olarak bilinirler. Ainular ruhun göçüne inandıklarından, ocak, insan üremesi eylemindeki vücutlara atanan yeni ruhların tutulduğu yerdir. Bu sebeple de ocağın temiz tutulması gerekmektedir; hiçbir şeyin onu kirletmesine izin verilemez. Kamui Fuchi geceleri kömürler küllerle kaplandığında din-

lenmek üzere buraya çekilir ancak ateş asla sönmemelidir. Kamui Fuchi'nin konumu öylesine önemlidir ki, o hanesini asla terk etmez. Hatta gündelik dünyada kendisi için eylemde bulunması adına bir başka *kamui*'yi vekili atar. Bir kadın doğum yaptığında (buna bağlı olarak kanın evi kirletmesinden korkulduğundan), bu olay için evin diğer ucunda, doğum yerine yakın bir yerde yeni bir ateş yakılır ve böylece bir başka *kamui* ocak tanrıçasının vekili olur.

Kamui Fuchi, Ainu kadınlarına kut (kutsal kuşaklar) yapımını öğreten tanrıçadır ve hem bunun hem de insanlığa bahşettiği diğer hediyeler için İresu Kamui (İnsanların Öğretmeni) olarak adlandırılır. Hizmetkârları ve ocağı terk edemediği için atanan vekilleri arasında mıntıkalar muhafızı Mintara-koro Kamui ve abdesthane muhafızı Rukoro Kamui yer alır. Diğer *kamui*ler gibi mükemmel derecede sıradan bir yaşam sürer. Bir mitte kocası, deniz ilahı Waka-ush-Kamui tarafından baştan çıkarılmıştır. Hakarete uğrayan tanrıça, rakibine meydan okur ve iki kadının girdiği sihirli düellodan Kamui Fuchi galip çıkar. Evine döndüğünde, utanç içindeki kocası da kefalet hediyeleriyle birlikte nihayet geri gelir.

Kamui Fuchi'nin çok çeşitli görevleri ve en önemlisi de *kamui*ler âlemine girişin muhafızlığı rolü, onu Ainu kozmolojisindeki en kuvvetli ilahlardan biri kılar. Gerçekten de herhangi bir yerel ritüelin başlıca temas noktasıdır. Şaşırtıcı olmayan bir biçimde, insani yerel ilişkilerin hâkimi olarak değerlendirilir: Onun önünde etrafı kirletenler ya da hane içinde düzgün ilişkiler kurmayanlar onun gazabını çekerler. Ateşin ve ocağın sunduğu faydalara fazlasıyla bağlı bir toplumda, cezalandırılma korkusu etkili bir sosyal kontrol öğesi olur. Dahası, *kamui* her ne kadar erkekler tarafından hizmet görse de kadınlarla olan bağları, en azından aile ve hane içindeki ilişkiler bağlamında cinsiyetler arasında bir denge sağlar. Onun mitleri, Ainu toplumundaki kadınlara göreceli

bir bağımsızlık ve güç sağlar. "Fuchi" adı, Japoncada "Fuji" olarak kalmış olabilir; canlı bir volkan olan Fuji Dağı ismi de buradan gelmektedir.

Ayrıca bkz. Hashinau-uk Kamui; Kandakoro Kamui; Shiramba Kamui; Waka-ush-kamui.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Etter, Carl. 1949. *Ainu Folklore: Traditions and Culture of the Vanishing Aborigines of Japan.* Chicago: Wilcox and Follett Co.

Munro, Neil Gordon. 1962. *Ainu Creed and Cult.* Londra: Routledge and Kegan Paul; Londra ve New York: K. Paul International, dağıtım Columbia University Press, 1995.

KANDAKORO KAMUİ (AİNU)

"Gökyüzünün maliki". Baş yaratıcı olan Ainu tanrısı. Göklerdeki meskeninden, insanların yaşaması için dünyayı hazırlaması adına Moshirikara Kamui'yi vekil atamıştır. Kandakoro her ne kadar güçlü bir ilah olsa da en yüce varlıklardan değildir. Mitsel varlığı, dünyanın doğuşuna sebep olması için gereklidir fakat sonraki gelişmelerde çok küçük bir rol oynar. Onun görevi daha ziyade, toprağın sahibi olan Chikap Kamui (ve bir anlamda da Japon Okuninushi) gibi aracılık ve genel denetimdir.

Kapitalizmden etkilenmemiş pek çok insan gibi Ainular da toprağa "sahip" olunamayacağının açık biçimde farkındaydılar. Toprak bir süre için işlenebilir, sonra da bir başkasının kullanımına verilirdi. Bu anlamda, çeşitli "sahip" *kamui*ler, toprağın baki doğasına karşılık sahipliğin geçici doğasının anlaşılması ve bunun takdiridir. Bu da toprağın korunması için ahlaki ve makul olarak da ekolojik bir zorunluluktur.

Ayrıca bkz. Chikap Kamui; Okuninushi.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Etter, Carl. 1949. *Ainu Folklore; Traditions and Culture of the Vanishing Aborigines of Japan.* Chicago: Wilcox and Follett Co.

Munro, Neil Gordon. 1962. *Ainu Creed and Cult*. Londra: Routledge and Kegan Paul; Londra ve New York: K. Paul International, dağıtım Columbia University Press, 1995.
Ohnuki-Tierney, Emiko. 1969. *Sakhalin Ainu Folklore*. Washington, DC: American Anthropological Association. Anthropological Studies 2.

KANG

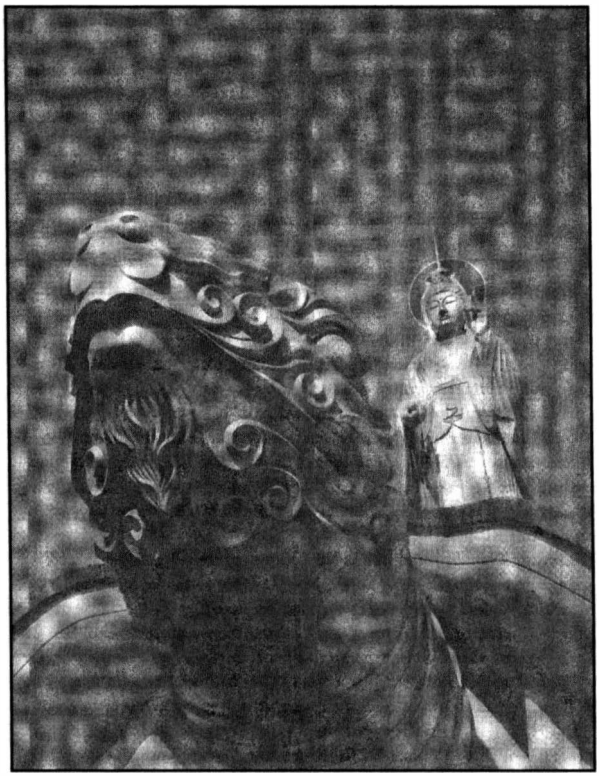
Bkz. Kami.

KANNON (KANZEON-BOSATSU)

Şefkatli bir bodisatva olan Kannon (Çince: *Guanyin*; Sanskritçe: *Avalokiteshvara*) sıklıkla, Arı Diyar'ın Budası Amida Nyorai'nin yoldaşı ya da avatarı olarak sunulur. Bodisatvaların en popüler temsillerinden biri olan Kannon, şefkatin özünü yansıtır. Bu sebeple de Uzak Batı'nın Budası Amida'nın bir aracısı olarak hizmet verebilir. Kannon, Hintli Budist aziz Avalokiteshvara olarak orijinal formunda, Buda'nın erkek müritlerinden biriydi. Budist teolojisinin bir parçası olarak Çin'e ithal edilen Hintli erkek aziz, dişi bir bodisatva olmuştur.

Çin inancını takiben Kannon, merhametin şefkatli ilahıdır ve bazen de hem çocuklara hem de acizlere karşı özel merhametinden ötürü, kendisi bir anne olmamasına rağmen, bir çocuk taşırken resmedilir.

Bodisatva, çok çeşitli biçimlerde temsil edilir. Bunların arasında kendisini on bir yüzle gösteren ve insanlara yardımcı olma konusunda ebedi bir nöbetçi olarak temsil edilen Juichimen Kannon, saçının süsü olarak minyatür bir at kafasıyla resmedilen Batto Kannon (bu formda, arabacıların ve at satıcılarının himayecisi ve çiçek hastalığından koruyucudur) ve biri yanağına yaslı dört kolla resmedilen ve balıkçıların himayecisi olarak kabul edilen Niorin yer alır. Zaman zaman,

Merhamet bodisatvası Kannon, Güney Hindistan kıyılarından açıktaki bir adada tefekkür içinde oturmakta.
(Asian Art&Archaeology, Inc./Corbis)

bir lotus goncasıyla üzerine serpiştirdiği Yaşam Sularının Vazosu'nu ya da dilek çarkını taşır. Bu eşyaların her ikisi de Budist Yasa'yı temsil ettiğinden ezoterik açıdan önemlidir fakat çoğu kişi için Kannon'un yaşamı yenileme ve devam ettirme olasılığını taşıması kâfidir.

Kannon'un, Japonya'daki en ünlü tapınakları arasında, Tokyo'nun işçi sınıfı semti olan Asakusa'daki tapınak ve Kyoto'daki üst üste bin elli Kannon'un olduğu uzun bir geçit olan, fevkalade Sanjusangendo (33.333 Kannon salonu) yer

alır. Çoğunluğu kadın olan ibadet etmeye gelenler, akrabaları ve çocukları için dua etmek üzere bu tapınaklara uğrarlar. Otuz üç, Kannon için kutsal bir rakamdır ve otuz üç farklı şekilde tezahür eder. Otuz üç Kannon tapınağının başlıca hac rotası, Japonya'nın Kumano'daki Pasifik Okyanusu kıyılarından Kyoto'ya, Japon Denizi'ne dek uzanır. Tüm Japonya'da Kannon için olan, hem Budist hem de Şinto formlarında sayısız tapınak ve mabet vardır.

Kannon, şaşırtıcı olmayan bir biçimde Japon mitolojisi ve inancının en sevilen figürlerinden biridir. Saf merhametin temsili ve mitolojideki başlıca kadın figürüdür. Bir anlamda Budizmin içine yerleşmiş bulunan çelişkinin somut örneğidir: Budalığın arzu ve eylemin ötesinde bulunan özüyle, insanlara merhamet ve kurtuluş sağlamanın zorluğu.

Ayrıca bkz. Amida Nyorai; Jizo.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Dykstra, Yoshiko Kurata. 1986. *The Konjaku Tales: Indian Section (Tenjiku-Hen), Part 1/Part 2 from a Medieval Japanese Collection.* Osaka: Kansai University of Foreign Studies.

Eliot, Sir Charles Norton Edgcumbe. 1959. *Japanese Buddhism.* Londra: Routledge and Kegan Paul.

Frank, Bernard. 1991. *Le pantheon bouddhique au Japon.* Paris: Collections d'Emile Guimet. Reunion des musees nationaux.

Getty, Alice. 1988. *The Gods of Northern Buddhism.* New York: Dover Publications.

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art.* Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

Kobayashi, Sakae. 1992. *Religious Ideas of the Japanese Under the Influence of Asian Mythology.* Nishinomiya: Kansei Gakuin University.

Matsunaga. Alicia. 1974/1996. *Foundations of Japanese Buddhism.* Los Angeles: Buddhist Books International.

Sjoquist, Douglas P. 1999. "Identifying Buddhist Images in Japanese Painting and Sculpture." *Education About Asia* 4 (3); http://www.aasianst.org/.

KAPPA

İnsanları büyüleyerek nehirlere ya da gölcüklere sürükleyip sonra da boğmasıyla ünlü bir su yaratığı. *Kappa*, bir maymunun bedenine ve gövdesini kaplayan ve kaplumbağanınkini andıran bir kabuğa sahiptir. *Kappa*'nın başının tepesinde suyla dolu bir çukur vardır. Karadayken bunun üzeri metal bir kapakla kapanabilmektedir. Bu çukur, *kappa*'nın karada da yaşamasına imkân tanır; tabii biri eğer yaratığın suyu dökmesine sebep olursa o zaman *kappa* çaresiz kalır. Bu, ona çelme takmak ya da eğilmesini sağlamak suretiyle gerçekleştirilebilir. *Kappa* aşırı derecede kibar olduğundan ona eğilerek selam verdiğinizde mutlaka o da eğilir, böylelikle de suyu dökerek kendini çaresiz bırakır.

*Kappa*lar fazlasıyla çapkın olduklarından genç kadınları ve çocukları su kenarına yönlendirir, burada kurbanlarını ele geçirerek onları aşağı çekerler. Ayrıca bazen bağırsaklarını söküp anüslerinden çıkarmak suretiyle atlara da işkence ederler.

*Kappa*lar, *aiki-jutsu* ve diğer kemik kilidi ve güreş tekniklerinde uzmandırlar ve bu becerileri insanoğluna öğretmekle ünlüdürler: Toyotomi Hideyoshi'nin bir hizmetkârı olan Rokusuke, bir *kappa*'yı (muhtemelen kibarlık yoluyla) alt etmekle ünlenmiştir ve bunun sonucunda da yenilmez bir güreşçi olmuştur. *Kappa*ların, kurbanlarını kontrol etmelerine imkân tanıyan şey bu becerileridir. *Kappa*lar aynı zamanda kırık çıkıklar konusunda uzmandırlar ve kırık çıkıkçı ve doktor olmak isteyenler zaman zaman *kappa*ların yardımı için dua ederler. Bir *kappa*'ya rüşvet vermenin yollarından biri de ona, yaratığın düşkün olduğu bilinen bir salatalık ya da kabakgillerden bir başka sebzeyi sunmaktır. *Kappa*lar sıklıkla bir salatalığı ya da kabağı sürerken resmedilir ve içinde salatalık olan bir çeşit suşiye de *kappa-maki* adı verilir.

Bazı yazarlar *kappa*ların sanayileşme öncesi Japonya'sında, insanoğlunun yaşadığı bazı trajedileri geleneksel formda

temsil ettiğini iddia etmektedir: Bu trajediler arasında nüfus kontrolü niyetiyle kürtaj edilmiş ya da öldürülmüş bebekler vardır ve muhtemelen doğmamış çocukların anneleri yasa boğulmuşlardır. Bu varsayım, *kappa*ların görünümüyle daha da güçlenir: Bebeksi ve cılız yaratığın başındaki su çukuru belki de bebeğin bıngıldağını temsil etmektedir.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Jolivet, Muriel. 2000. "Ema: Representations of Infanticide and Abortion." *Consumption and Material Culture in Contemporary Japan* içinde, ed. M. Ashkenazi ve J. Clammer. Londra: Kegan Paul International, s. 79-96.

KASUGA DAİMYOJİN

"Kasuga'nın yüce parlak ilahı": Bağdaştırıcı bir ilah ve Nara tapınağı ve mabet kompleksinin koruyucusu. Kashima Daimyojin iki açıdan bağdaştırıcı bir ilahtır: Bu ilah, beş ilahın bileşimidir ve beş ilahın her biri, Şinto *kami* ve Budist ilahı çiftidir. Ana ilah olan gök gürültüsü *kami*'si Takemikazuchi, Fukukensaku Kannon'un *gongen*'i olarak görülmektedir. Diğerleri; Futsunushi-no-mikoto (Yakushi Nyorai), Amenokoyane (Jizo), Himegami (Juichimen Kannon) ve Ame-no-oshikumone-no-mikoto'dur (Monju-bosatsu).

İmparatoru kontrol altında tuttuklarından esasen Japonya'yı yöneten Fujiwara ailesi tarafından desteklenen Kasuga Daimyojin, Yamato bölgesi olan (Nara bölgesi ve yeni başkent Heian) alanın koruyucusu olarak yüceltilmiştir.

Kasuga ilahının önemi, böylesi "birleşik" ilahların popüler inanış ve ibadette politik, ekonomik ve sosyal gereklilik kapsamında neredeyse kayıtsız bir biçimde bütün ilahların birleşik olduğu tüm Japon ilahlarına bir dereceye kadar ana model olmasında yatmaktadır.

Ayrıca bkz. *Gongen*; Jizo; Kannon; Monju; Takemikazuchi.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Grapard, Allan G. 1992. The *Protocol of the Gods: A Study of the Kasuga Cult in Japanese History*. Berkeley: University of California Press.
Tyler, Royall. 1990. *The Miracles of the Kasuga Deity*. New York: Columbia University Press.

KAWA-NO-KAMİ

Nehirlerin tanrısı. Geniş nehirlerin kendi tanrıları vardır fakat tüm su yolları Kawa-no-kami'nin idaresi altındadır. Kadim dönemlerde nehirler taştığında tanrılar bazen insan kurbanlarla yatıştırılırlardı. Budizmin gelmesiyle bu uygulama son buldu. Kawa-no-kami'ye insanlar yerine artık saman ya da çiçeklerden yapılmış bebekler sunulmaya başlandı. Bu gelenek, Japonya'nın bazı bölgelerinde hâlâ mevcuttur.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Sadler, A.W. 1970. "Of Talismans and Shadow Bodies: Annual Purification Rites at a Tokyo Shrine." *Contemporary Religions in Japan* 11: 181–222.

KEHANET

Kehanet, Japon inancının önemli bir parçasıydı ve bazı yerlerde hâlâ da öyledir. Mitlerde bahsedilen ilahların çoğu kehanet uygulamalarında bulunmuştur. *Kami* Hitokotonushi (Tek Kelime Ustası) kendisine sorulan sorulara veciz yanıtlar vererek bunu uygulardı. Okuninushi'nin oğullarından biri olan Kotoshironushi, bir başka önemli kehanet *kami*'siydi. *Kojiki* ve *Nihonshoki*'deki pek çok başka örnekte, eylemler ve sonuçlar *kami*nin uyguladığı kehanetle belirlenirdi. En kayda değer örneklerden ikisi Amaterasu-o-mikami ve erkek kardeşi Susano-wo arasındaki, Susano-wo'nun kız kardeşinin konumunu ele geçirme niyetinde olup olmadığına ilişkin kehanet yarışı ve İmparator Jingu'nun Kore'yi istilasını hızlandıran keha-

netsel transıdır. Birçok ilah belirli sorulara yanıtlar bulmak için kullanılabilir ve bu uygulama o kadar yaygındır ki birkaç önemli karar kehanete başvurulmadan alınmıştır. İmparatorluk hükümetinde, kehanet ve yorumdan başka bir şeyden sorumlu olmayan bir ofis mevcuttu. Günümüzde bir dizi mabet ve tapınakta, bazıları on iki saati aşan uzun kehanet ritüelleri gerçekleşmektedir. Bu gibi kehanet ritüelleri kaynayan bir kazanı, yeşil yapraklardan yapılan desenlerin kullanımını, genellik *miko* (tapınak bakireleri) tarafından gerçekleştirilen transları, rüyaları, müsabakaları ve benzeri şeyleri içerir.

Modern öncesi dönem Japonya'sındaki yaşamın zorlukları düşünüldüğünde kehanetin yoğun olarak kullanımı şaşırtıcı değildir. Açlık ve kıtlık her an gelebilirdi ve yaşam insanlara ya da insanlık dışı faktörlere bağlı felaketler –hastalık, depremler, yangın– sebebiyle hiç güvenli değildi. Bu hastalıkların çoğu şaşırtıcı olmayan bir biçimde kişiselleştirilmişti: açlık (Hidarugami), yoksulluk (Bimbogami), deprem (Namazu), yangın (Kagutsuchi-no-kami). Kişiselleştirme süreci rastlantısal ya da değişken değildir. Ne kadar süslü ya da teknik açıdan zayıf olsa da insanlara felaketleri etkileyip def etme yolu sunar. Durum bilhassa böyleydi çünkü bu kitabın başka yerlerinde belirtildiği üzere Japonların benimsediği ahlaki konum ailedir. Kişisel olmayan bir yangın kontrolden çıkabilir ve çıkacaktır da. Ancak bir ilah olarak kişiselleştirilen yangın, makul biridir ve dahası, kaç defa ortadan kaldırılırsa kaldırılsın kişinin ailesinin bir üyesidir ve bu sebeple de teskin edilebilir. Guthrie'nin (1980) belirttiği üzere tüm ilahlarla ilgili asıl sorun, kişinin onlarla iletişim kurma aracına ihtiyaç duymasıdır. Kehanet böyle araçlardan biridir ve iletişiminin belirsiz ve genellikle muğlak olacağı anlayışını da içinde barındırır. Mitlerde bahsedilen kâhinlerin hiçbiri doğrudan, net cevaplar veremez. Tüm iletişimlerde olduğu gibi yanıtlar sıklıkla belirsiz ve yuvarlaktır, bazen de soran

kişi yanıtları önemsemez. *Kami*lerin kendisi de, belki de aynı sebepten kehanete yatkındır: Onlardan o kadar çok vardır ki, tek bir *kami* bir şekilde diğerlerinden bilgi almaksızın hareket edemez. Tanrılar Meclisi belki de bu ışık altında görülebilir: *Kami* (kişiselleştirilmiş ilahlardan ziyade içkin gücü vesilesiyle) iradesinin kehanet biçimi.

Ayrıca bkz. Amaterasu-o-mikami; Bimbogami; Hidarugami; Hitokotonushi; Kagutsuchi-no-kami; Namazu; Susano-wo; Tanrılar Meclisi.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Guthrie, Steward. 1980. "A Cognitive Theory of Religion." *Current Anthropology* 21(2): 181–204.

KENASH UNARABE (AİNU)

Bataklıklarda yaşayan, kan emici bir dişi canavar. Kenash Unarabe, avcıları kandırmak ve yorulana dek bataklığa sürüklemek, daha sonra da burada onların kanlarını içmek için avcılık ilahı Hash-uk Kamui kılığına girer. Yüzünü sakladığı uzun saçlarıyla Hash-uk Kamui'den ayrılabilir. Pek çok hastalık, zehirli ve sağlıksız sularla birlikte Kenash Unarabe de tanrıların yeryüzünü yaratırken kullandıkları aletlerin çürüyen kalıntılarından doğmuştur.

Kenash Unarabe'nin kana düşkünlüğü, paradoksal biçimde onu Ainular için önemli kılar. Doğum yapan bir anne için düzenlenen ritüeller sırasında ve gelip kiri temizlesin diye regl olan kadınlar için çağrılır; aldığı ödül de akmakta olan kanı içmektir. Ainular gibi pek çok insan için de kan önemli ve güçlü bir mistik öğedir. Çocuk doğurma ve regl olmanın kirletici yönü kısmen doğrudur. Bu durumda olduğu gibi, şaşırtıcı olmayan bir biçimde çok güçlü mitsel figürler kirlenmenin icabına baksınlar diye çağrılırlar. Kenash Unarabe'nin kirlenme ve hastalıklı meselelerle ilintili kökeni sebebiyle onu çağırmak, bu sorunların üzerine oldukça güçlü bir karşı güçle

eğilmek anlamına gelir. Ancak bu güç kötücül bir potansiyele sahip, kontrol edilemez, belirsiz ve bu sebeple de tehditkârdır.

Ayrıca bkz. Hashinau-uk Kamui.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Munro, Neil Gordon. 1962. *Ainu Creed and Cult*. Londra: Routledge and Kegan Paul; Londra ve New York: K. Paul International, dağıtım Columbia University Press, 1995.

KILIÇLAR

Kılıç pek çok Japon mitinde yer alır ve saflık, eylem ve sebatın sembolü olarak önemli bir rol oynar. Bir kılıç, aynı zamanda Japon imparatorluk hanesi nişanlarının da bir parçasıdır. Kılıçlar mitolojik ikonografide iki biçimde temsil edilir.

Japonya'nın kuruluş çağında tasvir edilenler, genellikle kuşağa bir kayışla asılan, tek tarafı kesen düz kılıçlardır. Kahramanlarla ilişkilendirilen kılıçlar daha ziyade kavisli, tek tarafı kesen, iki elle tutulmak üzere yapılmış (uzun kabzalı) kılıçlardır (*tachi*). İlk bahsedilenler bir anlamda efsanevidir (gerçi bazı iyi örnekler günümüzde hâlâ mevcuttur); eskiliği ve hem kullanıcının hem de kılıcın kendisinin puslu kökenlerini işaret eder. İzanami ateş *kami*'sini doğururken ölünce kocası İzanagi, aynı zamanda İtsu-no-o-habari-no-kami (kutsanmış geniş sivri uçlu kılıç) de denen kılıç Ame-no-o-habari-no-kami'yi (semavi geniş sivri uçlu kılıç) çekti ve oğlunu öldürdü. Bıçağa, kabzaya ve kılıç başına yapışan kandan yeni ilahlar dünyaya geldi. Kılıç da kendi başına bir *kami*'ydi. İlahlar, gelenekleri olduğu üzere kuru nehir yatağında toplanabilsinler diye Semavi Nehir'in sularına set çekti. İlahlar, Okuninushi'yi boyunduruk altına almak için birine ihtiyaç duyduklarında bu işi Ame-no-o-habari'nin yapmasını istediler; fakat o kendi yerine oğlu Takemikazuchi-no-kami'yi gönderdi. Kılıç Ame-no-o-habari-no-kami'nin örneğinin bize

gösterdiği üzere, kılıçlar da kendi başlarına *kami* olarak kabul edilirler.

Susano-wo yüce kılıç Kusanagi'yi (çimen kesen), öldürdüğü sekiz başlı ve sekiz kuyruklu iblis yılanın kuyruğunda buldu. Aynı kılıç, Ninigi-no-mikoto'ya büyükannesi Amaterasu-o-mikami tarafından, Sazlıkların Ana Diyarı'nı fethetme görevinde yardımcı olması için verildi. Kılıç, kahraman Yamato-takeru'nun mülkü oldu; o da doğunun insanlarını boyunduruk altına almak için kullandığı kılıcı daha sonra Owari'de (günümüz Nagoya'sı) eşlerinden birine emanet etti. Kılıç günümüzde, Atsuta-jinja mabedinde korunmaktadır. Gerçi bazı kaynaklar, orijinal Kusanagi'nin, Dan-no-Ura deniz muharebesini kaybeden Taira tarafından denize fırlatıldığını ve İmparator Sujin hanedanlığında dövülen kılıç Hironogoza ile değiştirildiğini söyleyerek buna karşı çıkar. Susano-wo'nun bir başka kılıcı olan İkutachi (yaşam kılıcı) büyücü ilahı Okuninushi tarafından çalındı. Kılıcın adı (ve taşıyıcısının karakteri) bu silahın, yaşamı vermek ve almak için kullanılan büyülü bir alet olduğunu tartışmaya olanak tanıyacak denli çelişkilidir.

Ölen arkadaşı Ame-no-wakahiko ile karıştırıldığı ve dolayısıyla bir ceset olarak görüldüğü için öfkelenen Ajishikitakahikone-no-kami, aynı zamanda Kamudo-no-tsurugi (semavi yol kılıcı) olarak da bilinen kılıç O-Hakari'yi (yüce yaprak kesici) kullanarak arkadaşının cesedinin yattığı cenaze evini parçaladı.

Takemikazuchi-no-kami'nin kılıcı Futsu-no-mitama, rüyasında bunu müstakbel ilk imparator Jimmu Tenno'ya vermesi öğütlenen Kumanolu Takakuraji'nin ambarına düşmüştür. Kahramanın Kumano'nun azılı ilahlarını boyunduruk altına almasına yardımcı olan bu kılıç neticede İso-no-kami mabedinde *go-shintai* olarak kutsal bir şekilde saklandı.

Japonya'yı iblislerden ve canavar devlerden temizleyen kahraman Raiko, Higekiri (ekmek kesen) adındaki kılıcıyla,

hırsız canavar dev Shutendoji'yi etkisiz hale getirmiştir. Kılıç daha sonra, Raiko'nun yardımcısı Watanabe no Tsuna'ya ödünç verilmiş, o da bununla Rashomon *oni*'nin kolunu kesmiştir.

Kılıç kültü, Japon inancında ve mitinde dikkate değer bir yer kaplar. Yayın yanı sıra kılıç bir beyefendinin en önemli silahıydı. Uzun bir yay ve kılıcın, kadim zamanlarda bir imparatorun hükümdarlığının sembolleri olduğuna dair kanıtlar mevcuttur. Orijinalinde oldukça basit olan Japon kılıçlarının metal işçiliği, günümüzde taklit etmesi zor, sofistike bir teknolojiye sahipti. Yüzyıllar içinde kılıçlar iki başlıca değişimden geçmiştir. Orijinal düz, tek kenarı kesen kılıçlar, yaklaşık olarak Nara dönemine dek kullanılmıştır. *Kojiki*'de bunlardan "tokmak başlı" kılıçlar olarak bahsedilir; çünkü kılıç başı genellikle detaylı bir şekilde süslenmiş, irice tokmak biçimli bir topuzdur. Bu da yaklaşık on karış, yani 125 santimetre uzunluğundaki kılıçların dengelenmesi için gereklidir. *Kojiki* ve *Nihonshoki*'de adı geçen tüm kılıçlar bu türden olsa gerektir. Metal işçiliğindeki gelişmeler, alaşım kılıçların üretilmesine olanak tanımıştır. Çelik ve daha yumuşak demirden farklı katmanlara sahip olan bu kılıçlar, Gempei savaşları sırasında ve onun hemen ardından kalitelerinin zirvesine ulaşmışlardır. Bunlar *tachi* adında, kısa, ağır ve kavisli süvari kılıçlarıyken, Edo döneminde daha ince, daha uzun, iki elle tutulan *katana*lara dönüştüler. Mitsel açıdan bakıldığında Raiko ve diğer kahramanların kullandığı kılıçlar ise, daha erken dönem tokmak başlı kılıçlar gibi bel kuşağına kayışla tutturulan *tachi* türündeki kılıçlar olmalıdırlar.

Ayrıca bkz. Amaterasu-o-mikami; Ame-no-wakahiko; Heroes; İmparatorluk Nişanları; Jimmu Tenno; Ninigi-no-mikoto; Raiko; Silahlar; Susano-wo; Takemikazuchi-no-kami; Yamato-takeru.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Aston, William G., çev. 1956. *Nihongi*. Londra: Allen and Unwin.

Joly, Henri L. ve Inada Hogitaro. 1963. *Arai Hakuseki's the Sword Book in Honchō Gunkikō and the Book of Samé Kō Hi Sei Gi of Inaba Tsuriō*. New York: Charles E. Tuttle Co.

Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki*. Tokyo: Tokyo University Press.

KİM-UN KAMUİ (AİNU)

Ayı tanrı. Aynı zamanda Metotush Kamui ve Nuparikor Kamui (Dağ Tanrısı) olarak da bilinir. Bir Ainu miti, günün birinde sırtında bebeğiyle ormandan çiçek soğanları toplamaya giden güzel ve genç bir kadından bahseder. Kadın bu soğanları nehirde yıkarken şarkı söylemeye başlar ve tatlı sesi bir ayıyı ona doğru çeker. Korkan kadın bebeğini ve kıyafetlerini bırakarak kaçar. Ayı, güzel şarkıcının şarkı söylemeyi bırakmasıyla hayal kırıklığına uğrar ancak kıyafet yığınını incelerken bebeği bulur. Günlerce bebeğe bakar, onu ağzından akıttığı tükürüğüyle besler.

Köyün erkekleri oraya gelince bebeğin yaşadığını ve sağlıklı olduğunu görürler. Ayının Kim-un Kamui olduğuna anında ikna olurlar ve hayvanın izlerini takip ederek onu vurup öldürürler. Sonra da ayının etiyle bir şölen düzenlerler ve ayının kafasını yüksek bir yere koyup ona şarap ve *inau* sunarlar; bunu yaparak da cennete dönmesi için ayının *ramat*'ını özgür kılmış olurlar.

Günün birinde ayı tanrı, sevgili karısını ve bebeklerini ardında bırakarak bir arkadaşını ziyarete gider. Vaktin ne olduğunu unuttuğu sırada bir karga gelip ona karısının insanların köyüne gittiğini ve geri dönmediğini söyler. Ayı aceleyle evine gider, bebeği alıp karısının peşinden gider. Bir tilki onu büyüyle kandırmaya çalışır, iki adam ona ok atar ama ayı tanrı yara almadan yoluna devam eder. Köye kadar adamların peşinden gider ve burada onu, gelip ocak tanrıçası Kamui Fuchi'yi ziyaret etmeye davet eden Kamui Paseguru

(kurtboğan zehri tanrıçası) karşılar. Onlar konuşurlarken tilki de büyüsüne devam eder. Kamui Paseguru bunun ardından Kim-un Kamui'nin üzerine atlayınca ayı tanrı bilincini kaybeder. Uyandığında kendisini bir ağacın en üst dallarında bulur. Altında yaşlı bir ayı yatmaktadır ve onun yakınında da genç bir yavru oynamaktadır. Adamlar geri dönüp ayı yavrusunu yakalarlar. Daha sonra ölü ayıya tapınarak yanına *inau* bırakırlar; o da eti yırtıcı hayvanlardan ve iblislerden korur. Et köye götürülür, burada ayı tanrıya şarap, *inau* ve koyun etinden yapılmış hamur köfteleri sunulur. Ayrıca karısını da ocağın yanında oturmuş olarak bulur. Ocak tanrıçası Kamui Fuchi'yle birlikte günlerce şölen yaparlar, sonra da hediyelerle yüklü bir şekilde evlerine dönerler. Diğer *kamui* için de bir şölen düzenlerler ve daha sonra gelen yavruları da *inau* ve şaraptan hediyelerle yüklüdür.

Ayılar her zaman iyi tabiatlı değildirler ve bir başka *kamui yukar*, kötücül yaradılışlı bakire bir ayının insan köyüne giderek orada bir kadını öldürdüğünü anlatır. Kamui Fuchi tarafından cezalandırılan ayı, kadının hayatını geri verir. Daha sonra köylülere alay konusu olunca, dünyevi örtüsünü bırakıp her zamanki *inau* ve şaraptan oluşan hediyeleriyle birlikte *kamui*lerin diyarına geri döner ve orada insan ırkının cömertliğini anlatır. İnsanlar, onun terk ettiği gündelik biçimiyle şölen yaparlar.

Ayı, Ainu mitolojisinde önemli bir figürdür ve başlıca bir kült ve ritüelin odak noktasıdır. Geleneksel dönemlerde, bunu becerebilen köyler, bir ayı yavrusunu canlı olarak yakalarlardı. Bir yıl boyunca ayı, adeta bir aile üyesiymiş gibi beslenir ve muamele görürdü; sonra da ayı merasimi sırasında oklarla öldürülürdü. Kafatası, kafatası deposuna eklenir; eti de Kim-un Kamui'nin göklerdeki evine geri dönmesi adına *ramat*, yani ruhunu özgür bırakmak için yenirdi. Ainular için ayı öldürmek ve yemek, nankörce ya da zalimce bir eylem değildi: Tam aksine ayının ruhunu, insanların dindarlığı ve erdemli

davranışları hakkındaki hikâyelerle birlikte doğal mekânına dönmek üzere serbest bırakıyorlardı. Ainu yaşamındaki ana ritüel –ayı yavrusunu yetiştirip sonra da öldürmek– bu mitte *kamui* ve insanlar arasındaki çift taraflı ilişkinin bir eylemi olarak açıklanmıştır.

Ayrıca bkz. Hash-İnau-uk Kamui; Kamui Fuchi.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Ainu Mukei Bunka Densho Hozonkai. 1983. *Hitobito no Monogatari* (Fables of men). Sapporo: Ainu Mukei Bunka Densho Hozonkai, Showa 58 (1983), English and Japanese.

Batchelor, John. 1971. *Ainu Life and Lore: Echoes of a Departing Race.* Tokyo, Kyobunkwan ve New York: Johnson Reprint Corp.

Kayano, Shigeru. 1985. *The Romance of the Bear God: Ainu Folktales (Eibun Ainu minwashu).* Tokyo: Taishukan Publishing Co.

Munro, Neil Gordon. 1962. *Ainu Creed and Cult.* Londra: Routledge and Kegan Paul; Londra ve New York: K. Paul International, dağıtım Columbia University Press, 1995.

Philippi, Donald L., çev. 1979. *Songs of Gods, Songs of Humans: The Epic Tradition of the Ainu.* Princeton: Princeton University Press.

KİNASHUT KAMUİ (AİNU)

Yılan ilahı. Genelde dostane ve insanlara karşı yardımsever olan ilah, yılanların en kötü davranışlarını kontrol altında tutar. Yılan ruhları insanlara göz hastalıkları, felç ve diğer hastalıklarla sıkıntı verir ve Kinashut Kamui de çağrıldığı takdirde, bu kötücül ruhları kurbanlarından uzaklaştırabilmektedir. Kinashut Kamui, Nusakoro Kamui'nin (zaman zaman bir olarak değerlendirilseler de) erkek kardeşidir. Toplulukları diğer kötülüklere, en önemlisi de tifoya karşı korur.

Ayrıca bkz. Nusakoro Kamui.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Munro, Neil Gordon. 1962. *Ainu Creed and Cult.* Londra: Routledge and Kegan Paul; Londra ve New York: K. Paul International, dağıtım Columbia University Press, 1995.

KİNTOKİ (AYNI ZAMANDA KİNTARO)

Raiko'nun (Minamoto-no-Yorimitsu) hizmetkârları ve sadık görevlileri olan dört Shi Tenno'dan biri; dev kahraman. Adı, teninin parlak kırmızı renginden dolayı "altın çocuk" anlamına gelmektedir. Ashigeru Dağı'nda bir *yama-uba*'ya doğmuştur (ya da evlat edinilmiştir). Vahşi hayvanlarla ve *tengu*'yla güreşerek, onlarla dövüşüp arkadaşlık ederek büyümüştür. Ayrılmaz araçları arasında *masakari* (savaş baltası) ve devasa sake kâsesi yer alır. Ölümüne dek Raiko'nun maceralarında yer alır, daha sonra Ashigeru Dağı'nda vahşi ve çıplak bir şekilde gezinmeye geri döner. Sake kâsesi ve baltası belki de onun vahşi bir yaratık, sakede mevcut bulunan yaşam iksirinin maliki olarak kökenlerini belirtir.

Kintaro, Japon mitolojisindeki en sevimli figürlerden biridir. Genellikle, sadece göğüslük (modern dönem öncesinde Japon çocuklarının kıyafet yerine giydiği bir çeşit önlük) giyen ergenlik öncesi bir çocuk formundaki ve kendisine sıklıkla bir ayının eşlik ettiği resmine; sake şişelerinde, güvenlik şirketlerinin logolarında, oyuncaklarda ve hemen hemen her yerde rastlanabilir. Japon toplumunun oldukça katı atmosferinde, çoğu Japon için aşırı sarhoşluklarda bile kişinin kendisi olmasına yönelik özgürlüğü ve gücü temsil eder. En yaygın olarak o ve yoldaşı –güreşerek boyunduruğu altına aldığı bir ayı– eve gitmek üzere iki dağ arasındaki bir boğazı geçebilmek için bir ağacı kökünden sökerken resmedilmektedir.

Ayrıca bkz. Raiko; *Yama-uba.*

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Ouwehand, Cornelius. 1964. *Namazu-e and Their Themes: An Interpretative Approach to Some Aspects of Japanese Religion.* Leiden, the Netherlands: E. J. Brill.

Sato, Hiroaki. 1995. *Legends of the Samurai.* Woodstock, NY: Overlook Press.

KİSHİMOJİN

En popüler Budist ilahlarından biri olan Kishimojin, bebeklerin koruyucusudur. Aslen Hariti adında Hintli bir iblis olan Kishimojin, yakaladığı çocukların bedenleriyle, beş yüz evladına bakmaktadır. Buda, Kishimojin'in en küçük ve en sevdiği evladını dilenme kâsesinin altında tutsak eder. Kishimojin insanları yemeyi bırakacağına söz verdiğinde Buda ona acıyıp merhamet eder; Kishimojin de önceki yaşamından pişmanlık duyarak kendini bebeklerin korunmasına adar. Buda da bunun karşılığında Kishimojin'in bakımı için bütün manastırlarında yiyecek sunulacağı sözünü verir. Bu mitin bir başka anlatımında Kishimojin ve asistanı *rakasha* (iblisler) Buda'ya giderek Yasa altında doğmuş bütün bebekleri koruma arzularını dile getirirler.

Kishimojin, bir kolunda bir bebek taşıyan bir kadınla temsil edilir. Kadın, diğer elinde de bir nar dalı ve meyvesi tutmaktadır: Bu meyve, pek çok tanesinden ötürü Avrupa'da olduğu gibi Asya kıtasında da verimliliği temsil eder. Ellerinde bebeğiyle Kishimojin imgesi, benzer bir duruştaki Kannon imgesini anımsatır; bu sebeple belki de Japon Budist inancındaki her ikisinin de doğum himayecisi olduğu fikri, Konohanasakuya-hime ile özdeşleştirilen doğum ilahı Koyasu-gami imgesinden gelmektedir.

Ayrıca bkz. Kannon; Konohanasakuya-hime.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Frank, Bernard. 1991. *Le pantheon bouddhique au Japon.* Paris: Collections d'Emile Guimet. Reunion des musees nationaux.

KOBO DAİSHİ

Aziz, mucize yaratıcısı ve Shingon Budist mezhebinin kurucusu. Kobo Daishi'ye pek çok mucize ve keramet atfedilmiştir. Shikoku Adası'ndaki Kompira-san'da Konpira-daigon-

gen ibadetini geliştirmiş ve Koya-san'da tapınak kompleksini kurmuştur. Yaşamıyla ilgili gerçekler, mitsel boyut olmaksızın bile yeterince dramatiktir.

774 yılında Shikoku'da, başkent Heian'dan sürülmüş bir aileye doğan Kobo Daishi, Budist rahip olarak Kukai ismini aldı. Ölüm gününü tahmin ettikten ve kendi portresinin gözlerine bunu resmettikten sonra 835 yılında öldü. Ölümünden sonra, 921 yılında imparatorluk sarayı tarafından kendisine özel bir unvan olan Kobo Daishi (Yasa'yı yayan yüce öğretmen) ismi verildi.

Çocukken öylesine zekiydi ki çok geçmeden bir keşiş olarak atanarak Kukai (hava-deniz) adını aldı ve eğitim alması için başkente gönderildi. Burada, Çin'e yapılacak nadir, meşakkatli, uzun ve tehlikeli imparatorluk görevlerinden birine eşlik etmesi için seçildi. Bir filodaki üç gemiden sadece ikisi Çin'e varabildi. Büyükelçiyi ve Kukai'yi taşıyan gemi kayboldu ve şüpheli konumdaki bölgesel Çin valisi tarafından gemiye el konuldu. Kukai'nin etkili konuşması valiyi kazanmasını sağladı ve görevli gemi, başkent Xian'a gönderildi. Genç rahip Budizmin pek çok formuna dalarak sonunda Japonya'da Shingon olarak bilinen Quen-yen ezoterik yolunda karar kıldı. Çin Quen-yen mezhebinin atası Hui-ko, genç Japon'un seçilmiş halefi olduğunu bildirdi ve ona Japonya'ya dönerek kutsal sözleri yaymasını emretti. Kukai Japonya'ya döndüyse de başkent Heian-kyo'daki politik olaylar yüzünden teorilerini açıklama fırsatı bulamadı. Nihayetinde, Heian'da Shingon mezhebinin merkezini kurarak ana tapınak ve manastırları Koya Dağı'na taşıdı. Japonya'nın, Shikoku'daki seksen sekiz tapınak turlu, en uzun ve ünlü hac rotasını (uzunluğu yaklaşık 1600 kilometre) oluşturdu.

En büyük Japon icatlarından biri olan *kana* hece işaretleri tablosu Kobo Daishi'ye atfedilmiştir. Her iki sette (*hiragana* fiil sonları ve edatlar için kullanılır; *katakana* yabancı kelime-

ler için kullanılır fakat aslen kadınların yazmalarına olanak tanımak için oluşturulmuştur) kırk yedi sembol vardır. Aynı zamanda bir ünsüz harfi sertleştirmeye izin veren iki değiştirici işaret mevcuttur. Kobo Daishi, hece işaretlerini "*İroha*" adında bir şiir formunda yazmıştır; hecelerin hepsi şiirde sadece bir defa yer alır:

İ-ro-ha-ni-ho-he-to
Chi-ri-nu-ru-wo
Wa-ka-yo-ta-re-so
Tsu-ne-na-ra-mu
U-(w)i-no-o-ku-ya-ma
Ke-fu-ko-e-te
A-sa-ki-yu-me-mi-shi
(W)e-hi-mo-se-su-n
(Renkler rayihalı
Ama solup gidiyorlar.
Bu bizim dünyamızda hiçbir şey sonsuza dek kalmaz.
Bugün, yaşamın illüzyonlarının sarp dağını geçersen
Artık sığ rüyalar,
Sarhoşluklar kalmaz. [Nelson 1974])
(Not: Modern Japoncada artık *wi* ve *we* kullanılmamaktadır.)

Daishi'nin mucizevi yaşamı o daha küçük bir oğlanken başladı. Çocukluğundan beri münzevi ve mistik olan Daishi, çok geçmeden ilk mucizeye konu oldu. Yedi yaşında Kobo Daishi adını alacak olan çocuk, evinin yakınlarındaki bir dağa tırmandı. Zirveye tırmanınca "Yasa'ya hizmet etmek kaderimde varsa kurtar beni, yoksa öleyim," diye bağırarak kendini aşağı attı. O sırada bir grup *arhat* belirerek oğlanı güvenli bir şekilde yere indirdi. Daha sonra, rahip ismi olan Kuaki'yi aldığı zaman kanaatkârlık ibadetlerini sürdürdüğü sırada bir sabah yıldızı uçarak ağzından içeri girdi ve ona aziz olduğunu bildirdi.

Daishi, diğer yeteneklerinin yanı sıra önemli bir heykeltıraştı. Bodisatva Kokuzo (özel himayecisi) ve Shakyamuni'nin heykellerini canlı ağaçlardan oymuştu ve bunlar günümüzde hâlâ görülebilir. Bir defasında kendi heykelini oymak için hasta bir çiftçinin orağını kullandı ve adamı da iyileştirdi. Bir başka defa tırnaklarından başka hiçbir şey kullanmaksızın, Yakushi'nin heykelini canlı bir ağaç gövdesine oydu. Shikoku'nun dört kadim bölgesinden üçünde (Awa, İyo, Tosa) özel bir heykel oyduğu söylenir; burası seksen sekiz kademeli haccın onun adı ve doğum yeriyle ilintili olduğu yerdir. Dördüncü bölge olan Sanuki, hac yolu kolay olduğu ve buranın hükümeti hacıları hoş karşıladığı için bir heykelden faydalanmamıştır. Muhtemelen, onlara göz kulak olması için bir heykele gerek olmamıştır. Bu heykellerden ikisi (İyo'daki ve Tosa'daki) hâlâ mevcutken, Awa'daki kaybolmuştur.

Hâlâ hayattaki yolunu araştırırken, bir dağ barakasında yaşayan ve geçimini kumaş dokuyarak sağlayan genç bir kadına rastladı. Kadın ona biraz kumaş verdi ve bir komployа karıştığı için başkentten kaçmak zorunda kalmış bir saray görevlisinin kızı olduğunu söyledi. Kannon, kadının annesine rüyasında görünüp tutuklanmasının eli kulağında olduğunu söyleyerek onu uyarmıştı ve hamile kadın da dağlara kaçarak kızını burada doğurmuştu. Bu hikâyeden çok etkilenen aziz, Kannon-bosatsu'nun heykelini oymaya başladı. Heykel bittiğinde bir bulut alçaldı ve Kannon-bosatsu'nun kendisi olan kız gerçek kimliğini açığa çıkardı. Kobo Daishi, oyduğu heykeli zirveye yerleştirip bir tapınak inşa etti: Günümüzde hâlâ aynı yerde bulunan Kirihata-ji (kesik kumaş) tapınağı.

Daishi'nin Shikoku Adası etrafına kurduğu hac yolunda ilerleyen her hacıya eşlik ettiği bilinir. Hacdaki kadınlar Daishi'nin koruması altındadır ve Daishi, sayısız mitte kadınların güvenli bir şekilde yolu tamamlamaları için müdahalelerde bulunur. Ayrıca hac sırasında doğan çocuklarla ilgilenerek anne babaları ölürse onların ihtiyaçlarını karşılar.

Daishi'nin ilgisi, hacıların maddesel ihtiyaçlarına dek uzanır. Hâlâ Japonya'da, hem hac rotasında hem de onun dışında, Daishi'nin insanların içmesi için iyi su taşıdığı yerler mevcuttur. Aziz, Awa'da yürürken susadı ve hiçbir su kaynağı bulamadı. Sonunda harika bir koku aldı. Dua edince topraktan bir kaynak fışkırarak oradaki bir çukuru doldurdu. Aziz, bu çukurda mükemmel parlaklıkta bir kaya gördü ve buna Yakushi'nin heykelini oydu. Hava çalışılmayacak denli karardığında ay bir lütufta bulundu ve aziz oymasını bitirene dek gece, ay ışığıyla gün gibi aydınlandı.

Çoğu mucize yaratıcısının yaptığı gibi, Kobo Daishi de gittiği her yerdeki iblisleri ve musibetleri kovalardı. Şeytan çıkarmalarının bazıları, Daishi'den bir yüzyıl önce En-no-Gyoja tarafından yapılanları tekrarlayıp güçlendiriyordu. Shikoku'da hiç tilki yoktu ve insanların tilki sihrine bağışıklığı vardı. Çünkü Daishi bütün tilkileri, hacıların dikkatini dağıtmasından korktuğu oyunlarından ötürü adadan sürmüştü. Daishi, Shikoku dağlarında, daha sonra kurduğu hac rotasının yakınlarında gezinirken ateşli bir yılan tarafından harap edilmiş bir vadiye rastladı. Yılan bir yüzyıl önce En-no-Gyoja tarafından kontrol altına alınmış, ancak yine canlanmıştı. Aziz, himayecisi olan bodisatva Kokuzo'yu çağırınca, bodisatva yılanı sıkıca kavrayıp onun ateşini tamamen söndürdü. Bir başka seferde Daishi Muroto'ya, Shikoku Adası'ndaki bir burna geldi; burası pek çok özelliğinin yanı sıra muhteşem Tokoyo-no-kuni diyarına giden yolu arayan kâşifler için de bir başlangıç noktasıydı. Daishi, buranın halkına dağın tepesindeki kocaman bir kâfur ağacında yaşayan iblislerin musallat olduğunu gördü. Aziz, bu canavarları def ederek ağacın gövdesine kendi resmini oydu. Daha sonra, Çin'den döndüğünde Muroto Burnu'na giderek ağacı kesti ve hac rotasının üzerindeki manastırlardan birini yapmak için bu odunları kullandı. Heykel hâlâ orada durmakta, yılda sadece bir kez olmak üzere azizin ölüm gününde gösterilmektedir.

Daishi tarafından gerçekleştirilen mucizelerin birkaçı da balıklarla ilgilidir. Aziz, daha sonra o geniş hac alanı olan yerlerden birinde, kurutulmuş ve tuzlanmış uskumru yüklü bir at arabasını süren bir tüccarla karşılaştı. Aziz ondan bir balık istedi ama tacir bunu vermeyi reddetti. Bir süre sonra tüccarın atı bir anda sendeleyerek yere düştü. Kutsal bir adamın o bölgede hacda olduğunu duyan adam geri koşarak Daishi'den yardım dilendi. Aziz, dilenme kâsesini adama vererek ona kâseyi deniz suyuyla doldurmasını söyledi. Bir büyü yapan aziz, adama, suyu ata içirmesini söyledi ve suyu içen at derhal düzeldi. Hayretler içinde kalan tüccar da azize bir balık sundu. Aziz balığı alıp denizin içinde yürümeye başladı; bir dua okuduktan sonra tuzlanmış balığı sulara bıraktı. Canlanan hayvan çabucak yüzerek ilerledi. Tüccar bunun üzerine bir keşiş olarak bir şapel inşa etti ve burası Saba Daishi (Uskumru Daishi) adıyla bilinir oldu.

Benzer bir mit de Koya Dağı civarında anlatılır. Bir kadın, ateşin üzerinde şişte küçük *ayu* balıkları kızartmaktaydı. Aziz, bir balık dilendi. Hayvanı dikkatlice şişten çıkarıp suya koydu, bir dua mırıldanınca balık yüzerek uzaklaştı. Günümüzde hâlâ Koya Dağı yakınındaki nehirde yüzen balıkların kafalarında ve vücutlarında üç küçük nokta vardır: şişin izleri. Aziz bir başka sefer, nehir yatağını geçerken bir nehir istiridyesinin keskin kabuğu ayağını kesti. Aziz canını yakan istiridyeye asasıyla dokundu; o günden beri o nehirdeki kabuklu canlıların yumuşak kabukları vardır.

Daishi'nin günleri sayılı olduğunda, ölüm gününü net bir şekilde görebiliyordu. Müritlerinden biri olan bir imparatorluk prensi, azizin portresini çizdi. Daishi, portreye hayran kaldı, sonra da nihai bir detay ekledi: gözler. Ertesi gün azizin bedeni hareketsizdi. Müritleri onu Koya Dağı'nda bir lahde yerleştirdiler. Bir süre sonra imparator, rüyasında azizin yeni bir cübbe istediğini gördü: Daishi, Shikoku'daki seksen sekiz

duraklık hac yolunu yürüyen her hacıya şahsen eşlik ettiğinden cübbesi oldukça yıpranmıştı. İmparator Koya Dağı'na derhal bir görevli gönderdi. Lahit başkeşişin gözetiminde açıldı. Aziz, pus ve dumanla kaplı bir şekilde belirdi. Azizi açık bir biçimde görebilen sadece başkeşiş ve görevliydi; ancak eli azizin dizinde bulunan bir rahip yardımcısının bu eli hayatı boyunca tatlı bir kokuya sahip oldu. Daishi başkeşiş tarafından tıraş edildi ve üzerine yeni cübbe giydirildi. Bunun ardından imparatoru, gelecek Buda olan Miroku'nun gelişini beklemek üzere ölmemeye yemin ettiği konusunda bilgilendirdi ve hesaplanması imkânlı işaretler vererek Miroku'nun 5.670.000.300 yıl sonra geleceği imasında bulundu. Üç yüz, azizin ölümünden itibaren geçen yılları temsil ediyordu.

Kobo Daishi miti, Japonya'da mitolojinin nasıl ilahi ve gündelik dünyaları birbirine bağladığını tasvir eder. Kobo Daishi'nin gerçek biri olarak var olduğu tartışma götürmez bir durumdur. Günümüzde hâlâ mevcut olan maddesel kanıtlardan açıkça anlaşılacağı üzere, aziz sıra dışı bir kişidir: Yetenekli bir sanatçı, mimar (Koya Dağı'nda Shingon merkezini kurmuştur), âlim ve dört dörtlük bir siyasetçidir. Onun hakkındaki mitlerin çeşitliliği ve kapsamı, onun gerçek başarılarının detaylarıdır ve Yoshino (Koya Dağı'nın olduğu) ve Shikoku gibi bölgelerdeki diğer Budist figürlerin eylemleri de oldukça sıkça kendisine atfedilir.

Esasında, Daishi'nin mitleştirilmesi Budist tarzındaki bir ahlak masalıdır: Aziz görece mütevazı bir hayattan, sürekli ve daimi bir gayretle yüceliğe, hatta ilahiliğe ulaşmıştır. Japon kültürü için dikkate değer pek çok farklı noktayı birbirine bağlar. Bu kitapta üçünden bahsedilmektedir. İlki, halihazırda yukarıda bahsedilen, sıradan bir adamın ilahiliğe dönüşme temasıdır. Mite göre Budalar alakadardır. Onlar sıradan insana yardımcı olurlar, sıradan insan da Buda olabilmektedir. İkinci tema, Japon ulusunun birliğine ilişkin Şinto

temasıdır. Daishi, hem sıradan insanların hem de imparatorlarla aristokratların evlerinde kalmaktadır. Hepsiyle ritüel ya da saltanat aracılığı olmaksızın, şahsi ilişkiler temelinde bağlantı kurar. Üçüncü tema da sanat ya da belki de daha uygun bir dille söylemek gerekirse stil temasıdır. Shingon, Budalığın sanat yoluyla elde edilebileceğinin farkındadır. Daishi için bir şeyleri zarafetle yapmak, herhangi bir öğretiyi takip etmek kadar aydınlanmaya ulaşma yoluydu: Estetik, tanrısallığa yakındır, hatta tanrısallığın kendisidir.

Daishi'nin etkisi ve ünü o kadar büyüktür ki, diğer kutsal figürlerle alakalı mucizeler bile genellikle ona atfedilmektedir. Örneğin, Saba Daishi hakkındaki mit, aslen bir başka aziz olan Gyogi'yle alakalıydı. Hatta Daishi'ye atfedilen hece işaretleri tablosu bile tarihi açıdan tutarlı olmayabilir. Bunlara rağmen aziz öylesine ulu bir kültürel figürdür ki Japon felsefesindeki diğer herkesi gölgede bırakır.

Ayrıca bkz. En-no-Gyoja; Kokuzo-bosatsu; Konpira; Miroku-bosatsu; Yakushi Nyorai.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Hakeda, Yoshito S. 1972. *Kukai.* New York: Columbia University Press.

Nelson, Andrew N. 1974. *Japanese-English Character Dictionary* (2. ed.). Rutland ve Tokyo: Charles E. Tuttle.

Statler, Oliver. 1984. *Japanese Pilgrimage.* Londra: Picador.

KOJAKU MYO-O

Tavus kuşu kral. Kutsal Budist dağı Meru'yu her bir yandan koruyan dört ilahi kraldan biri olan Kojaku, ateş ve güneşin amblemi, suyun karşıtı olan bir tavus kuşunu sürmektedir. Zaman zaman ejderhalarla özdeşleştirilen yılanlar suyun, ancak aynı zamanda zehrin de amblemidir. Bu sebeple Kojaku, bedene ve ruha tehdit oluşturan zehre ve diğer şeylere karşı koruma sağlar. Bu amaçla da Kojaku (ya da tavus kuşu) zehre

karşı bir büyü sağlayabilir. Kojaku, pek çok kolla tasvir edilebilir. Bir elinde bir tavus kuşu tüyü, diğerinde verimliliği belirten bir sarı sap taşır. Diğer ellerinde bir lotus tomurcuğu (Budist Yasa'nın temelleri) ve bir iyi talih meyvesi taşıyabilir.

Ayrıca bkz. Yılanlar.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Frank, Bernard. 1991. *Le pantheon bouddhique au Japon*. Paris: Collections d'Emile Guimet. Reunion des musees nationaux.

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art*. Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

KOJİN

Bkz. Sanbo Kojin.

KOKKA ŞİNTO

Ulusal Şinto, Meiji, Taisho sırasında ve Showa dönemlerinin başında (1868-1945) Şintoyu Japon yönetiminin baş ideolojisi ve dini olarak kurmak üzere yapılanmış bir hükümet girişimidir. Bu ideolojinin kökenleri, Tokugawa mutlak idaresinin Budalaştırılmasına yönelik on sekizinci yüzyıl reaksiyonu olan Mito Ulusal Öğrenim okuluna dayanmaktadır. Ulusal Öğrenim felsefesinde Japonya *kami*ler diyarıdır ve Japon halkı da Amaterasu-o-mikami'nin ve onun vârisi, yeryüzündeki temsilcisi Japon imparatorunun "ana hanesi" olan kapsayıcı *dozoku*'nun üyesidir.

1873 yılında dönemin Meiji hükümeti Budist ve Şinto ibadet yerlerinin ayrılmasını buyurdu. Hem Budist hem de Şinto ilahlar olarak çift formda (Ryobu) ibadet edilen ilahlara artık ayrı olarak ibadet edilmesi gerekiyordu. Şinto mabetler bir müddet kapsamlı bir sistemle teşkilatlandırıldı; yani bunlara rütbe ve gelir atandı. şinto rahipleri eğitildi ve bunların Budist ritüel formalarını kullanmaları yasaklandı. Bütün *kami*le-

ri derecelendirmenin yanı sıra imparatoru da bir ilah olarak konumlandıran bir sistem, resmi olarak oluşturuldu.

Kokka Şinto'nun çeşitli özellikleri, ülkenin farklı kısımlarında değişik boyutlarda ya desteklendi ya da bunlara karşı çıkıldı. Günümüzdeki *kami*lerin genel dereceleri çoğunlukla, Müttefik İşgal'in 1945 yılındaki Şinto Yönergesi ile hükümetin bir dalı olarak feshedilen Kokka Şinto sisteminin sonucudur.

Kokka Şinto, farklı dönemlerde farklı sözcüler tarafından anlatılan bir dizi mitin birleşmiş, biçimselleşmiş ve resmi bir öğreti olarak benimsenmiş sıra dışı bir örneğidir. Japon hükümetini onlarca yıl boyunca ayakta tuttu ve benimsediği "resmi" mitoloji, II. Dünya Savaşı'na doğru giden yıllar boyunca ve savaş sırasında Japonların davranış ve eylemlerinin çoğunun temelini oluşturuyordu. İşgal döneminin faydalarından biri de, 1945 yılı Şinto Yönergesi'nde hükümeti dinden ayrıştırması olmuştu. Bizim bakış açımızdansa asıl yarar, Japon mit yaratımının, resmi hükümet onayının prangalarından kurtularak farklı mit versiyonlarının var oluşuna ve yeniden yaratımına, pek çok farklı mit stiline ve ifadesine olanak tanımasıdır.

Ayrıca bkz. Amaterasu-o-mikami.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Hardacre, Helen. 1989. *Shinto and the State: 1868-1988*. Princeton: Princeton University Press.

Havens, Norman, çev. 1998. *Kami*. Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics, Kokugakuin University.

Kitagawa, Joseph M. 1987. *On Understanding Japanese Religion*. Princeton: Princeton University Press.

KOKUZO-BOSATSU

Uzayın ve gizli güçlerin bodisatvası. Varoluşun sihirli mücevherini taşır, sağ elinde de göklerin ihsanını temsil eden

mutluluk kılıcı vardır. Bazen sağ eli, verme pozisyonunda resmedilir. Kokuzo bedene ve ruha iyi talih ve bilgelik getirir. Onun adını zikredenler hafızalarının korunacağından ve muhafaza edileceğinden emin olabilirler; bu sebeple Kokuzo aynı zamanda uzun prosedürlerin sürekli tekrar edilmesiyle yapılan çileci uygulamaların bodisatvasıdır. Onun adını tekrar eden kişi, Budist Yasa külliyatının tamamını aklında tutabilir. On üç yaşına gelen çocuklar zekâları artsın diye Kokuzo'ya başvururlar ve 13 Nisan'da (Kokuzo'ya adanmış gün) zekâlarını artıracak tılsımlar alabilirler. Kokuzo, göklerin ihsanıyla alakalı olduğundan yağmurla ve yağmuru getiren ejderhayla temsil edilir. Aynı zamanda, semavi tezahürü olan Venüs gezegeniyle de ilişkilidir. Shingon'un kurucusu ve Japonya'nın önde gelen Budist azizi olan Kobo Daishi'nin koruyucu himayecisidir.

Ayrıca bkz. Kobo Daishi; Mücevherler.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Statler, Oliver. 1984. *Japanese Pilgrimage.* Londra: Picador.

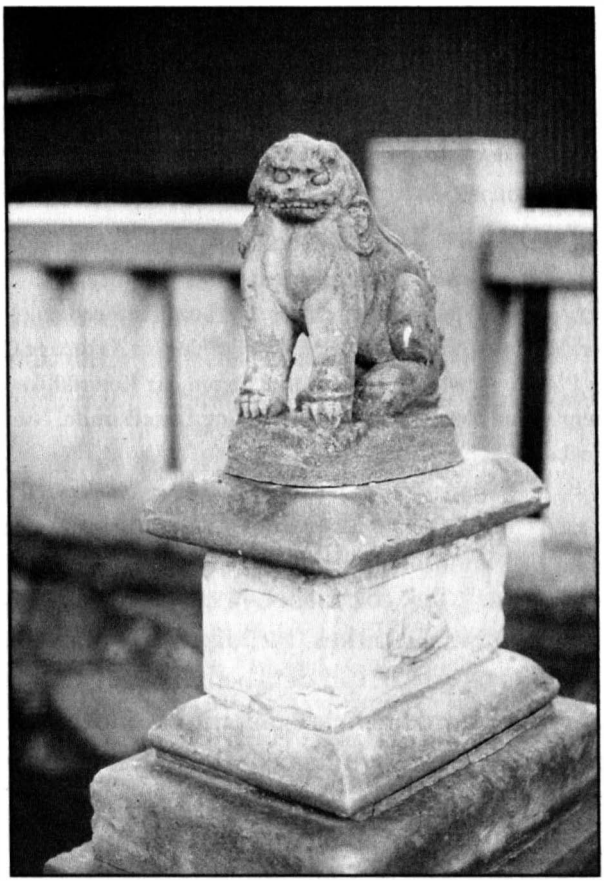
Visser, Marinus Willem de. 1931. *The Bodhisattva Kokuzō in China and Japan.* Amsterdam: Verhandelingen der Koninklijke Akademie van Wetenschappen. Afdeeling Letterkunde. Nieuwe Reeks.

KOMA-İNU

"Koreli köpekler". Pek çok mabet ve tapınak girişini kötücül güçlerden korurlar. Biri erkek, biri dişi olan köpekler girişin her iki yanında otururlar. Çin'deki benzer aslan figürlerinden gelmektedirler ve muhtemelen onların da öncülleri Hindistan'dan gelmektedir. Koruyucu özellikleriyle Şinto mabetlerini, Budist tapınaklarının girişindeki *Ni-o* muhafızlarına benzer biçimde korurlar. Bunların Çin'deki orijinalleri, Hint geleneklerinden gelen ve Çin'de bulunmayan bir hayvanın süslü yorumudur. Bunların Japon kopyaları da hayvanın as-

lına daha da az benzemekte ve daha süslü bir hal almaktadır; bu sebeple de "köpek" olarak adlandırılmışlardır. Fikir, Kore aracılığıyla Çin'den geldiği için de Koreli köpekler olmuşlardır.

Çoğu durumda, ağzı açık ve ilk sesi *–yo–* (Sanskritçe *om*) çıkaran erkeği ve ağzı kapalı ve son sesi *–in–* (Sanskritçe *hum*) çıkaran dişiyi temsil eden çift, aynı zamanda tamamlayıcılığa ve *yang* (erkek) ve *yin* (dişi) evrensel prensipleri arasındaki

Bir mabetteki koma-inu muhafızı. (Yazarın izniyle.)

zıtlıklara dair Çin fikirlerini de temsil eder. Dişinin yanında sıklıkla yavruları da olur.

Pörtlek gözleriyle biraz komik görünen bu iki muhafız, genellikle aslan dansının aslanı ve daha sonraki Edo döneminin sanat anlayışının favori imgesi olan *Kara-shishi* ile karıştırılır.

Shishi gibi *koma inu* da yavrularını tam bir adanmışlıkla, ateşli bir şekilde korumasıyla ünlüdür; bu sebeple de mabetler için gayet uygun muhafızlardır.

Ayrıca bkz. Hayvanlar.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art*. Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

KONGO

Elmas silah. Budizmdeki ana sutralardan biri olan ve tüm kötücül güçleri yok eden bilgeliğe sahip *Taizookyo*'yu (Elmas Sutra) temsil eder. Pek çok büyük Budist ilah *kongo* taşır. Genellikle her iki ucundan çıkan keskilere benzer, dikdörtgen ya da altıgen biçimli sivri uçlara sahip, elde tutulan kısa bir araç formundadır. Bir, üç ya da beş tane çatal uca sahiptir. Tendai ve Shingon ritüellerinde bronz formu, sembolik bir araç olarak kullanılır.

Kongo gök gürültüsünü, elması ve bir silahı aynı anda temsil ettiğinden ezoterik ve egzoterik Budizmin üç öğesini bir araya getirir. Ezoterik Budizmde –Shingon ve Zen– başlıca özellik, ani aydınlanma olasılığıdır. Budist Yasa'nın aniden ve etkili bir şekilde cehaleti ve illüzyonları delip geçiverme gücü son derece önemli bir nokta olduğundan ikonografide sıklıkla tekrar edilmiştir ve bu sebeple de sayısız ilahın karakterine eklenmiştir.

Gök gürültüsü/şimşek aynı zamanda, örtülemeyecek kadar saf ve sabit gerçeği temsil eder; bu sebeple de bilinen en

sert madde olan içsel ışıkla parlayan, Buda'nın bütün varlıklarda yansıması gibi pek çok yansımaya sahip olan elmasla temsil edilir. Pek çok Budist düşünür ve mezhep kendilerini cehalet, illüzyon ve ölüme karşı bitmeyen bir savaşta kabul ederler. *Kongo* bu haliyle yolu aydınlatan ve illüzyonları parçalayan mükemmel silahtır.

Ayrıca bkz. Ni-o; Shi Tenno; Silahlar.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Frank, Bernard. 1991. *Le pantheon bouddhique au Japon*. Paris: Collections d'Emile Guimet. Reunion des musees nationaux.

Okuda, Kensaku, ed. 1970. *Japan's Ancient Sculpture*. Tokyo: Mainichi Newspapers.

KONOHANASAKUYA-HİME

Bir dağ ilahı olan Oyamatsumi-no-kami'nin kızı; aynı zamanda Ninigi-no-mikoto'nun karısı ve çekişen ilahlar Hoderi ve Ho-ori'nin annesi. Oyamatsumi iki kız çocuk doğurdu: Ninigi-no-mikoto, Himuka'da yeryüzüne indikten sonra onun karıları olan İwanaga-hime (Uzun kaya prensesi) ve Konohanasakuya-hime (çiçek tomurcuğu prensesi). Ninigi, büyük kız kardeşin çirkin olduğunu iddia ederek onu geri vermiştir. Kızın utanç içindeki babası "İlahi erkek torunun ömrü kayalar kadar uzun ve ağaçların tomurcukları kadar verimli olsun diye iki kızımı ona sundum. Uzun kaya prensesini reddettiği için onun refahı ve ömrü ağaçların tomurcukları kadar fani olacaktır." *Kojiki*'nin yazarı, o günden itibaren imparatorların ömürlerinin kısa olduğunu söyler.

Konohanasakuya-hime yeni kocasıyla sadece bir gece geçirdikten sonra hamile kalır. Şüphelenen semavi torun onu yeryüzü ilahlarından biriyle kendisini aldatmakla suçlar; sonuçta sadece bir gecelik evlilikten nasıl hamile kalabilmiştir? Öfkelenen kadın, doğum evini ateşe verir; kendisi ve bebek Hoderi-no-mikoto buradan hasar görmeden kurtulurlar. Bunun sonucunda Konohanasakuya-hime, alevlerin ve zor-

lukların arasında güvenli bir şekilde doğum yaptığı için, Budizmde Kishimojin'le özdeşleştirilen kolay doğum (*Ko-yasu* aynı zamanda "kolay çocuk" olarak da okunabilir) *kami*'siyle de özdeşleştirilir.

Kan, tıpkı ölüm gibi Japonlar için başlıca kirlilik kaynağıdır. Kadim zamanlarda bir kadın, özel bir regl dönemi barakasında doğum yapardı ve haneyi kirletmesin diye burası doğumdan sonra ateşe verilir ya da yıkılırdı. Amenowakahiko'nun cenazesinde görüldüğü gibi, beklenen bir ölüm ve cenaze töreni için de benzer bir baraka yapılırdı. Konohanasakuya-hime, kendisi hâlâ içerideyken doğum barakasını yakarak masumiyetini kanıtlamıştır. Böyle yaparak aynı zamanda kolay doğumun himayecisi de olmuştur.

Konohanasakuya-hime'nin, kocasının ve oğullarının efsanesi birçok temanın bağlantı noktası olarak önem taşır. En önemlisi de semavi ilahlardan bir soyun ölümlülere (yine de kahraman olanlara) geçişini işaret eder. Semavi torun, bir yeryüzü ilahıyla evlenerek ölümlülerin bazı özelliklerini de üstleniyor, dolayısıyla kendisi de ölümlü hale geliyordu. *Kojiki* ve *Nihonshoki*'nin son kısımlarının beyan ettiği üzere, erken dönem yazarlar ve okurlar için soyları ilahi olan ancak faniliğe tabi olan imparatorların ve imparatorluk soyunun ölümlülüğünü açıklamak için bu gerekli bir adımdı. İmparatorlar (ve bu sebeple sıradan halk da) semavi ilahlar ve imparatorluk soyu arasındaki bağlantı olan Ninigi-no-mikoto'nun vahim tercihi sebebiyle ölmektedirler. Ölüm daha önce İzanami tarafından tanıtıldıysa da, Ninigi'nin seçimi, semavi torun gibi ilahi kimseler de dahil olmak üzere neden bütün insanların zamanla öldüğünü açıklamaktadır. Konohanasakuya-hime'nin oğullarının serüvenleri bu temayı devam ettirir; böylece ne kadar kahraman olurlarsa olsunlar insanlarla *kami*ler arasındaki sınırlar belirlenmiş ve oluşturulmuştur.

Konohanasakuya-hime'ye Fuji Dağı ilahı olarak, genellikle de Budist kökenli Sengen ismi altında ibadet edilir.

Ayrıca bkz. Hoderi-no-mikoto; Ho-ori-no-mikoto; Kishimojin; Ninigi-no-mikoto; Sengen.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Aston, William G., çev. 1956. *Nihongi.* Londra: Allen and Unwin.

Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki.* Tokyo: Tokyo University Press.

KONPİRA-DAİGONGEN

Shikoku, Kyushu ve Honshu arasındaki İç Deniz'in muhafız ilahı. Bu sebeple de bölge için önem teşkil eden kılavuzların, balıkçıların ve ticaretin himayecisidir. Aynı zamanda (ana mabedi olan Kotohira-gu'nun üzerinde durduğu dağın şeklinden ötürü bir filin kafasında dikilen) Zosusan ve ejderhaların Konpira kralı Konpira-ryu-o olarak da bilinir. Şintoda Konpira, Meiji yenilenmesinden itibaren Kotohira olarak bilinmektedir. Konpira-daigongen, bin *shaku* (fit) yüksekliktedir ve bin tane kafası ve bin tane kolu vardır.

Konpira, başlıca koruyucu ilahlardan biridir ve modern dönem Kagawa'sı (Kuzey Shikoku) olan Konpira-san'daki mabet ve tapınak kompleksi Kobo Daishi tarafından kurulan başlıca hac yeridir.

Ayrıca bkz. Kobo Daishi; Kokutai Şinto.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Statler, Oliver. 1984. *Japanese Pilgrimage.* Londra: Picador.

KOSHİN

Bkz. Sarutahiko-no-o-kami.

KOTANKOR KAMUİ (AİNU)

Ainu diyarı ya da bölgesi (*kotan*) ilahı. Büyük bir baykuşla temsil edildiğinden Chikap Kamui olarak da adlandırılır. Baykuş, yerel bölgenin bekçisi ya da ustası olarak kabul edi-

lir. Uygun ritüellerin yapılmasını ve genel olarak insanlarla *kamui*lerin kendi bölgesinde düzgün davranmalarını sağlar.

Kıtlık toprağı vurunca bunun sebebini araştırmak için göklere bir mesaj göndermek isteyen Kotankor Kamui, Karga'dan elçi olmasını istedi. Talimatlar ve mesaj oldukça uzundu. Ezberin üçüncü gününde Karga uyuyakalınca Kotankor Kamui öfkeyle onu öldürdü. İlah bir kez daha elçi istediğinde bu defa Dağ Alakargası yanıt verdi. Ezberin dördüncü gününde yeni elçi de uyuyakaldığı için öldürüldü. Sonunda Sibirya Derekuşu beliriverdi ve altı gün altı gece boyunca mesajı büyük bir saygıyla dinledikten sonra göklere uçtu.

Elçi, insanlar lütufları kibirle karşıladıkları ve layıkıyla davranmadıkları için av hayvanları ilahı ve balık ilahının insanlara hediyelerini sunmayı bıraktıkları haberiyle geri döndü. Kotankor Kamui bunun ardından insanlara, bir balık tokmağıyla nasıl düzgün bir şekilde balık öldüreceklerini ve bir geyiği öldürdükten sonra hayvanın kafasını bazı *inau*lara nasıl sunacaklarını öğretti. Balık ve geyik (ruhları) böylelikle neşeyle eve geldiler ve insanlar da kıtlıktan korkmaz oldular.

Kotankor Kamui, servet ve başarı dağıtıcısı olarak kabul edilirdi ve bazı bölgelerde gözlerinden altın ya da gümüş yaşlar akıttığı söylenirdi.

Hondo kargası (*Corvinus coronoides*) ve dağ alakargası, Ainular tarafından hakir görülürdü. Sibirya derekuşu (*Cinculus palasii*) ise iyi talihin müjdecisi kabul edilirdi. Bu mit hem bu hayvanlarla ilişkiyi açıklayan hem de Ainulu dinleyicilere yaşamlarının belirsizlikleri sebebiyle hayatlarını güvenceye almak için düzgün adaklarda ve düzgün ritüellerde bulunmanın önemini yeniden vurgulayan bir mit olarak hizmet vermektedir.

Ayrıca bkz. Chikap Kamui.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Philippi, Donald L., çev. 1979. *Songs of Gods, Songs of Humans: The Epic Tradition of the Ainu*. Princeton: Princeton University Press.

KOTOSHİRONUSHİ-NO-KAMİ

Okuninushi'nin oğlu, kehanet bildirimleri *kami*'si. Tam adı Yahe-Kotoshironushi, "sekiz aşamalı kelime ustası" gibi bir anlama gelmektedir ve bildirilerinin değerli olduğunu ve çok derin anlamlar taşıdığını belirtmektedir. Kendisi, semavi ilahların hükümdarlığına boyun eğmesi için babasına tavsiyede bulunmuştur. Günümüzde hâlâ bazı mabetlerde kehanet bildirileri için ona danışılır.

Semavi ilahlar, semavi torunun gelişi için yolu döşesin diye Takemikazuchi-no-kami'yi gönderdiklerinde ilah, semavi ilahların emriyle Okuninushi'ye yanaşıp bunu söyledi. Yeryüzü *kami*'si iki oğluyla görüşmek istedi. Kotoshironushi semavi ilahların isteğine uymayı kabul eti. Bununla beraber ellerini sihirli bir şekilde çırpınca yeşil bir çalılığın belirmesine sebep oldu ve "gizli" bir *kami* oldu. Yine de ortadan kayboluşu daimi değildi, çünkü babası onun semavi *kami*lerin "öncü kolu ve savunma kolu" olduğunda ısrarcıydı. İsminin ışığında bu muhtemelen, korkuluk ilahı Kuyebiko, kâhin Hitokotonushi ve diğerleri gibi onun da bildirileriyle semavi ilahların yollarını bile yönlendirebilecek bir kehanet ilahı olduğu anlamına geliyordu. Bununla birlikte, gizli bir *kami* olarak artık dünya aktivitelerinde rol almayıp gücünü kehanetsel söylemler sağlamaya kullandı.

Ayrıca bkz. Hitokotonushi; Kehanet; Kuyebiko; Okuninushi; Takemikazuchi.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki*. Tokyo: Tokyo University Press.

KOYASU-GAMİ

Konohanasakuya-hime ve Kishimojin'le ilişkilendirilen dişi doğum ilahı.

Bkz. Konohanasakuya-hime; Kishimojin.

KUMO

Bkz. Hayvanlar.

KUNİTSU-KAMİ

Bkz. Yeryüzü *Kami*'si.

KURAOKAMİ-NO-KAMİ

İzanagi tarafından öldürülen ateş tanrısı Kagutsuchi-no-kami'nin kanından vücut bulan *kami*lerden biri. Daha sonra *Manyoshu*'dan (Heian dönemi ve sonrasından şiir koleksiyonu) bir kanıt Kuraokami'nin yağmurdan sorumlu ejderha ilahı olduğunu ima etmektedir. Susano-wo ve Okuninushi'nin soyundan gelen oğlanlarla evlenen iki prensesin babası olan ilah Okami-no-kami ile özdeşleştirilebilir.

Ayrıca bkz. Ryujin.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki.* Tokyo: Tokyo University Press.

KUYEBİKO

Okuninushi'yi ebeveynlik ve cüce ilah Sukunabikona'nın doğası konusunda aydınlatan korkuluk ilahı. Bu ilah her ne kadar yürüyemese de gökler altında olan her şeyi bilir. Kuyebiko esasen çeltik *kami*'si olarak ortaya çıkmış olabilir; bununla birlikte hem *kami*lere hem de insanlara ilişkilerinde yardımcı olan pek çok kehanet *kami*'sinden biridir fakat bunun dışında ya gizlenir ya da semavi veya dünyevi meselelerde pasiftir.

Ayrıca bkz. Kehanet; Okuninushi; Sukunabikona.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki.* Tokyo: Tokyo University Press.

MAREBİTO

Ziyaretçi ilahlar. Sık sık denizlerin ötesinden ya da dağların derinliklerinden gelen bu gizemli ziyaretçiler, pek çok yerel Japon mitinin temel taşıdır. Bu yabancılar kibar biçimde karşılanır, beslenir ve eğlendirilirse önemli temel hediyelerin bağışlayıcısı olabilmektedirler. Toprağın yaratımına yardımcı olan cüce *kami* Sukunabikona da böyle bir *marebito*'dur. Bir diğeri de balıkçı himayecisi kişiliğinde, ziyaretçi bir ilah olarak kendisine ibadet edilen Ebisu'dur. Haneyi yazın ortasında *bon* sezonu sırasında ziyaret eden atalar da *marebito*'dur. Her tür durumda bu güçlü varlıklara saygılı davranmaya, onlara yiyecek sunmaya büyük önem verilmelidir; kısa sürelik ziyaretlerinden sonra bu ilahlar denizlerin ötesindeki ya da dağlardaki asıl evlerine geri gönderilmelidir.

Ziyaretçi ilahlar düşüncesi, Japon tarihi ve tarih öncesinin çoğuna hâkim olan köylülerin yaşamlarının bir yansımasıdır. Küçük ve dik nehir vadilerinde, dağların arasında izole olmuş pek çok çiftçi ve üretici dış dünyayla yok denecek kadar az bir iletişim kuruyordu. Dolayısıyla yabancı ziyaretçilere şüpheyle (yabancılar bir tehdit unsuru, bir hırsız ya da vergi toplayıcısı olabilirdi) karışık bir saygı (yabancılar genellikle güçlü ve tehlikeli olurlardı) duyuluyor, köylülerin içlerinde onlara karşı bir umut ışığı (ziyaretçi doktorlar ve *kebozu* sıklıkla haber, ilaç ve duygusal çareleri getiren yegâne kişilerdi) doğuyordu. Dahası, köylüler için mevsimlerin değişimi, birbirini tamamlayan Ta-no-kami/Yama-no-kami ilahları formunda kişileştirilmişti. Ta-no-kami'ye baharda ziyaret etmesi için yalvarılırdı çünkü Ta-no-kami tarlalara yiyecek getirendi. Kişiye zarar vermeye meyilli yabancılarla uğraşırken doğru davranıştan şaşmamak işte bu yüzden hayati önem taşırdı.

Gizli güçleri olan ziyaretçi yabancılar miti, yirminci yüzyılda da ortaya çıkar. Japonya'nın en uzun televizyon dizilerinden biri olan *Mito Komon*, on sekizinci yüzyılda Japon-

ya'da kılık değiştirip gezerek adalet, ödüller ve cezalar dağıtan, emekli olmuş ihtiyar bir *daimyo*'nun (efendi) hikâyesini anlatır. Japonya'nın yabancılarla ilişkisi, *marebito* mitinin bir uzantısı olarak değerlendirilebilir. On dokuzuncu yüzyıldaki yabancı uzmanlar, lütuflar –Batı tıbbı ve teknolojisi– dağıtmaları için getirilmişlerdi; uğurlarına şölenler tertiplendikten ve bu kişiler hediyelere boğulduktan sonra da kendi memleketlerine geri gönderilmişlerdi. On yıl önceye dek pek çok Japon, yabancıların Japonya'ya temelli yerleşmeleri fikri karşısında dehşete düşmektelerdi. Şu an pek çok kurum benzer şekilde *marebito* mitini uygulayarak kısa süreliğine uzmanlar getirtmekte, onlara krallara layık şölenler düzenlemekte, bilgi ve ilimlerini aldıktan sonra da onları ülkelerine geri yollamaktadır. Bunun, marebito mitinin bilinçli bir kullanımı mı yoksa geleneksel kültürel uygulamanın bilinçdışı bir yankısı mı olduğunu belirlemek zordur.

Ayrıca bkz. Ebisu; Sukunabikona; Yeraltı; *Yama-uba.*

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Hori, Ichiro. 1968. *Folk Religion in Japan.* Chicago: Chicago University Press.

Jones, Hazel J. 1980. *Live Machines: Hired Foreigners and Meiji Japan.* Tenterden: Paul Norbury Publications.

Sakurada, Katsunori. 1980 (1963). "The Ebisu-Gami in a Fishing Village." *Studies in Japanese Folklore* içinde, edited by R. Dorson. New York: Arno Press, s. 122–132.

Yoshida, Teigo. 1981. "The Stranger as God: The Place of the Outsider in Japanese Folk Religion." *Ethnology* 20 (2): 87-99.

MARİSHİ-TEN

Büyükayı'nın yıldızları olarak gökyüzüne yerleştirilmiş yedi bilgeden biri. Marishi-ten'in kendisi, güneşin doğuşundan önceki ışınların cisimleşmiş halidir; yani bir başka deyişle Dainichi Nyorai'nin müjdecisidir. Bazen erkek ve bazen de dişi

olarak tanımlanan Marishi-ten aynı zamanda savaşçıların himayecisidir. Bir yaban domuzu sürerken tasvir edilir; bazen de biri domuz kafası olmak üzere, üç kafalı olarak betimlenir. Yaban domuzu, bir savaşçı için arzu edilen bir nitelik olan korkusuzca gözü pek bir ilerleyişi temsil eder. Marishi-ten'in zırhı, altı eli, bir kılıcı, üç uçlu mızrağı, ok ve yayı vardır. Özellikle de okçuların himayeci tanrısıdır. Tokyo'daki Sengaku-ji tapınağındaki *Chushingura*'nın kırk yedi *ronin*'inin mezarına bir Marishi-ten figürü bekçilik eder. Esasen Hint savaşçı tanrı İndra olan Marishi-ten, Budizm düzenli bir din olduktan kısa bir süre sonra koruyucu Budist bir figür halini almıştır.

Ayrıca bkz. *Chushingura*; Dainichi Nyorai.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Frank, Bernard. 1991. *Le pantheon bouddhique au Japon*. Paris: Collections d'Emile Guimet. Reunion des musees nationaux.

MİROKU-BOSATSU

Geleceğin bodisatvası (Sanskritçe: *Maitreya*). Zaman geldiğinde geleceğin Budası, kurtarıcı olarak doğacaktır. Bu görüşte tarihi Buda Shakyamuni, geçmiş çağlara dek uzanan Budalar soyundan gelmekteydi. İnsan ırkına aydınlanmanın yolunu getirdikten sonra kendi nirvanasına çekildi. Bu ise bazı Budist okullarında, yine de, daha sonraki çağlarda bir kurtuluş sorunu oluşturdu. Bodisatva Miroku'nun gelişi ise gelecekteki kurtuluş ihtimalinin sözünü vererek bu sorunu çözmektedir. Japon felsefesinde Miroku figürü, Avrupa inanışındaki bu dünyada kurtuluş olasılığının sözünü veren mesih inancına yakındır ve örneğin ölümden sonra Arı Diyar'da kurtuluşu vaat eden Amida inancına zıddır.

Miroku yaygın bir biçimde, Shichi Fukujin'den biri olan Hotei figürüyle ilişkilendirilir. Bu sebeple de dağıttığı hediyeleri koyduğu devasa bir çuval taşıyan, sarkık kulak memeleri olan, obez, kahkaha atan bir keşiş olarak tasvir edilir.

Ayrıca bkz. Amida Nyorai; Hotei; Shichi Fukujin.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Frank, Bernard. 1991. *Le pantheon bouddhique au Japon.* Paris: Collections d'Emile Guimet. Reunion des musees nationaux.

Getty, Alice. 1988. *The Gods of Northern Buddhism.* New York: Dover Publications.

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art.* Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

MİYAZU-HİME

Yamato-takeru'nun eşlerinden biri. Yamato-takeru, doğuyu ele geçirmek üzere yolculuktayken kadının Owari'deki evinin yakınından geçti ve kadına onunla evleneceğine dair söz verdi. Kılıcı Kusanagi'yi kadına bırakıp İbuki Dağı *kami*'sini ele geçirme girişiminde bulununca ölümcül bir şekilde yaralandı.

Ayrıca bkz. Kılıçlar; Yamato-takeru.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Aston, William G., çev. 1956. *Nihongi.* Londra: Allen and Unwin.

Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki.* Tokyo: Tokyo University Press.

MİZUHAME-NO-MİKOTO

Kadın yaratıcı İzanami'den son doğan ilah; su *kami*'si. Ateş tanrısı Kagutsuchi-no-kami'yi doğurduktan sonra insanlar için endişelenen İzanami, insanoğluna merhamet edip dört çocuk daha doğurdu: Mizuhame, kil prenses, sukabağı, sukamışı. Taşkınlık ve kötülük etmeye kalktığı zaman onlar ateş tanrısını yatıştıracaklardı.

Ayrıca bkz. İzanami ve İzanagi; Kagutsuchi-no-kami.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Bock, Felicia Gressitt, trans. and intro. 1970. *Engi-shiki: Procedures of the Engi Era,* Books I-V. Tokyo: Sophia University. Monumenta Nipponica Monographs.

MONJU-BOSATSU

Dirayetin ve kelimelerin bodisatvası. Kelimeler ve düşünceler, Budist felsefesinde bilhassa güçlü kavramlardır. Monju, Budist kutsal kitabını oluşturan kelimelerin muhafızıdır. Bu sebeple de eğitimle uğraşanlara karşı özellikle iyi niyetli davranır ve Monju-bosatsu'ya adanmış tapınaklar (örneğin Yamagata vilayetindeki Yamadera'daki tapınağı) genellikle üniversite sınavına hazırlananlar tarafından ziyaret edilir. Bu yüzden, burs *kami*'si Tenjin ile özdeşleştirilebilir. Aynı zamanda haşin görünümlü Daitoku-bosatsu'yla da ilişkilendirilir.

Monju-bosatsu, sıklıkla sol elinde bir parşömen tomarı, sağ elinde de yukarı kaldırılmış ve çalışmalarını bölecek olan arzularla baş edecek bir kılıç taşıyan, küçük bir çocuk olarak resmedilir. Kraliyet ve hükümdarlığın temsili, gençlere karşı korumacılığın ikonu olan bir *shishi* aslanını sürer. *Shishi* de tıpkı Monju gibi gençleri sevip korumakla birlikte onları zorlu testlere de tabi tutar.

Ayrıca bkz. Daitoku Myo-o (-bosatsu); Hayvanlar: *Shishi*; Tenjin.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Frank, Bernard. 1991. *Le pantheon bouddhique au Japon.* Paris: Collections d'Emile Guimet. Reunion des musees nationaux.

Getty, Alice. 1988. *The Gods of Northern Buddhism.* New York: Dover Publications.

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art.* Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

MOSHİRİKARA KAMUİ (AİNU)

İnsanların yaşaması için yeryüzünü yaratan ve hazırlayan ilah. Kandakoro Kamui tarafından görevlendirilen ilah, toprağı ve denizi inşa etti. Tıpkı Kandakoro gibi Moshirikara da daha sonraki mitlerde küçük bir rol oynar. Dünya kurulduktan sonra bu yaratıcı ilkeye büyük bir ihtiyaç kalmamıştır.

Ayrıca bkz. Kandakoro Kamui.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Munro, Neil Gordon. 1962. *Ainu Creed and Cult*. Londra: Routledge and Kegan Paul; Londra ve New York: K. Paul International, dağıtım Columbia University Press, 1995.

MÜCEVHERLER

Tama (mücevherler) Japon mitolojisinde dikkat çekici bir rol oynar. Mücevherler, Şinto ve Budist mitlerin her ikisinde de önemli sembolik unsurlardır. Şintoda mücevher her zaman olmasa da genellikle bir *magamata* ya da virgül şekilli bir yeşim veya akik mücevheridir. Bu virgül biçimli, "tepe"si delik boncuklara Japonya ve Kore'deki pek çok mezarda rastlanır. Mücevherler, Şinto mitolojisinde ilk olarak Amaterasu'nun, serseri erkek kardeşi Susano-wo ile kehaneti/düellosu sırasında ortaya çıkmıştır. O olayda Susano-wo, kız kardeşinin saçlarını ayrı tutmak için saçına ördüğü mücevherleri çiğnemiştir. Bu mitteki mücevherler açık bir biçimde, kadim Japonlar için şeflik sembolleridir. Susano-wo'nun bu hareketinden birçok ilah doğar. Benzer bir mücevher sicimi de Susano-wo'nun daha sonraki kötü davranışlarından sonra mağaraya giren Amaterasu'yu oradan çıkarmak için kullanılmıştır. Deniz *kami*'si Owatatsumi'nin sahip olduğu meddücezir mücevherleri, en göze çarpanı olan Ho-ori ve ağabeyi Hoderi'nin kavgasını anlatan mit de dahil olmak üzere, pek çok yerde geçer. Şinto mitlerinde bahsi geçen çoğu silah mücevherlidir: Denizleri karıştırarak yeryüzünü yaratan mızrak ve Susano-wo'nun mücevherli kılıcı bunlara örnektir. Mücevherler genellikle, başları merkezde bulunan üç *magamata* mücevherinden Şinto sarmalının içine işlenmiştir. Virgül biçimli mücevhere tek istisna, servet ve pirinç *kami*'si İnari'yi temsil eden alevli mücevherdir. Burada mücevher yuvarlaktır ve onu çevreleyen ve koruyan bir alevin altındadır. İnari'nin til-

kileri, *kami*'nin *mitama*'sını ya da ilahın Buda niteliğini temsil eden bu alevli mücevherlerle yakından alakalıdır.

Budist mitlerde mücevherler bir dizi ilahla ilişkilendirilir. Başka bazı Budist ilahlar gibi Jizo da bir mücevher taşır. Bunlar saflığın, bazen de nirvananın sembolüdürler ve kötücül güçleri def ederler. Jizo çoğunlukla kötülüğü def eden bir mücevher taşırken, mevkidaşı Kokuzo da varoluş mücevheri taşır. Budist ilahların taşıdığı diğer mücevherler –Kanon da genellikle bir mücevher taşır– arzuları tatmin eder ve iyi talihle mutluluk getirir.

Her ne kadar böyle gösterilmese de Budizmdeki en önemli mücevher elmastır. Bu taşın sertliği ve harikuladeliği Hintlilerce çok iyi biliniyordu ve ilk Budistler de elması aydınlanmanın ve Budist Yasa'nın rolünün (özünde değişmez olan aydınlık) simgesi olarak görüyorlardı. Başlıca Budist sutralardan biri olan Taizokyo ya da Elmas Sutra Japonya'da aşırı popüler oldu. Budist düşüncesinde "Elmas", gök gürültüsü/şimşekle denk sayıldı ve bunun sonucu olarak da pek çok Budist ilah, bilhassa daha savaşçı olanlar *kongo* adında, hem gök gürültüsü/şimşeği hem de elması temsil eden bir silah taşırlar.

Hem Şinto hem de Budist metinlerinde ejderhalar, genellikle yuvarlak şekilli mücevherlerle ilişkilendirilirler; bu fikir muhtemelen Çin Taoizminden kaynaklanmaktadır. Böylelikle deniz *kami*'si Owatatsumi (sıklıkla ejderha formunda tasvir edilir), Ryujin ve diğer ejderha ilahlar, mitlerde mücevher taşırken ya da verirken belirirler.

Shichi Fukujin, genellikle Takarabune'nin yükünün bir parçası olan bir mücevheri taşırken ya da bazen de bununla hokkabazlık yaparken tasvir edilir. Onlar da mücevherlerin refah, esenlik ve bunların kalıcı olacağına dair umutlarla alakasını göstermektedir.

Yeşim, yakut, inci, akik ve elmas gibi mücevherlerin dayanıklılıkları ve sarayın lüks ekonomisi içindeki önemleri, bunların büyük servet, talih ve sihirli özellikler taşıdığı anlamına

gelmektedir. Mitsel önemleri açısındansa mücevher terimi (Çin ideogramı, kralın sahip olduğu bir objedir) kraliyeti ve gücü temsil etmekteydi. Sertlikleri ve harikuladelikleri taşların özünü temsil etmektedir: Sert, sağlam ve doğal. Japon mitolojisinde böyle önemli bir rol oynamaları şaşırtıcı değildi. Mücevherler belki de kadim Japonya'daki herhangi bir maddesel eşyadan çok daha fazla, hem maddesel hem de ruhani açıdan iyi şeylerle ilişkilidir.

Ayrıca bkz. Amaterasu; Ho-ori-no-mikoto; İnari; Jizo; Kannon; Kılıçlar; Kokuzo; Owatatsumi; Ryujin; Shichi Fukujin; Taşlar; Silahlar.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art.* Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

Smyers, Karen. 1999. *The Fox and the Jewel.* Honolulu: University of Hawaii Press.

MYOGEN-BOSATSU

Büyükayı takımyıldızının yedi göksel bilgesinden biri olan Kutupyıldızı. Mevsimleri ve yıldızları düzenler. Myogen'e duyulan hürmet oldukça bağdaştırıcıdır. Hint, Çin ve Japon inançlarından ödünç aldığı özelliklere sahiptir; tıpkı imparatorun yeryüzünün düzenleyicisi olması gibi o da göklerin düzenleyicisidir. Myogen, hem Budist hem de Şinto ilahı olarak algılanır. Genellikle zırh içinde, bir kılıca yaslanmış, başının etrafı yedi göksel bilgeden bir haleyle çevrili bir genç formunda resmedilir. Yılan ve kaplumbağa karışımı tuhaf bir yaratığı sürmektedir. Bu iki hayvan bir bütün olarak dünyayı, uzun ömrü ve sağlığı temsil eder. Myogen bir savaşçıdır ve genellikle bir savaşın eşiğindeyken çağrılır.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Frank, Bernard. 1991. *Le pantheon bouddhique au Japon.* Paris: Collections d'Emile Guimet. Reunion des musees nationaux.

NAİ-NO-KAMİ

Deprem ilahı. Nai-no-kami, depremlerin popüler bir kişileştirilmesi olan Namazu'nun resmi Şinto versiyonudur.

Ayrıca bkz. Namazu.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Ouwehand, Cornelius. 1964. *Namazu-e and Their Themes: An Interpretative Approach to Some Aspects of Japanese Religion.* Leiden, the Netherlands: E.J. Brill.

NAMAZU

Yeryüzünün altında yaşayan dev bir kedibalığı. Dünyanın bağırsakları arasından yüzdüğünde depremleri getirir. Takemikazuchi-no-mikoto (Kashima Daimyojin) balığın kafasını yerine sabitlemek için *kaname-ishi* taşını dünyanın yüzeyinde sürüklemiştir. Taşın tepesi, Hitachi'deki (İbaragi vilayeti) Kashima mabedinde hâlâ görülebilmektedir. Bu yaklaşık 40 santimetre çapında yuvarlak bir taştır; 15 santimetre kadarı yüzeyde bulunan ve konkav bir üst yüzeyi olan taş, yeryüzünün derinliklerine dek uzanır. Popüler bir deyiş şöyle demektedir: "*Yurugu tomo yomoya nukeji no kaname-ishi Kashima no kami no aran kagiri wa.*" (Yer yerinden oynasa bile korkma, çünkü *kami* Kashima *kaname-ishi*'yi yerinde tutuyor. Ouwehand-1964).

Namazu ve gök gürültüsü ilahından korkulur ancak bunlar aynı zamanda maddi servet de getirirler. Kedibalığı miti, ekonomik şartların fakir insanların yaşamlarını tehdit ettiği Edo döneminde özellikle yaygınlaşmıştı. Namazu depremlerin sebebiydi ve depremler her ne kadar herkese sıkıntı ve keder getirse de kaybedecek daha çok şeyi olan zenginlere daha çok sıkıntı ve keder getirmekteydi. Depremin ardından gelen anarşi dönemlerindeyse zorlu yaşam koşullarından kurtulabilen fakirleri biraz rahatlatabiliyordu. Namazu bu sebeple,

en azından (çok sayıda bulunan) fakirler için, her şeyin altüst olduğu ve zenginin altının fakirin konduğu *yo-naoashi*, yani dünyanın yenilenmesini temsil ediyordu. Kashima Daimyojin, onuncu ayda tanrıların yıllık konferansına katılmak için İzumo'ya seyahat ettiğinde, Namazu bu yokluktan istifade edip depremler yaratabiliyordu.

Namazu'nun servetle ilişkisi ve diğer ilahların yokluğunda yeryüzünde gezinmesi, İzumo'daki *kami* meclisine katılmayan ilah Ebisu'yla arasında bir paralellik, hatta bir özdeşliğe sebep olmuştu. Her ne kadar Namazu genellikle bireysel talihsizlikleri öngören ya da buna sebep olan (böylesi bir durumda kişinin, Namazu'yu kovması için Kashima *kami*'ye yalvarması gerekir), yarı-insani bir formda belirse de tıpkı Ebisu gibi o da servet sağlayabilmektedir.

Kişi ona nasıl yalvarması ve düzgün davranması gerektiğini bilirse Namazu zenginlikler dağıtır ya da en azından ödünç verir: Japonya'da pek çok yerde, vernikli kâseler ve diğer araç gerecin ödünç alınabildiği *kuramaya*, yani mağara depoları mevcuttur; bu araçlar kullanıldıktan sonra geri götürülürler. Bunlar genellikle Namazu ile özdeşleştirilen yerel bir ilahın malıdır. Fakat araçlar geri götürülmediği takdirde kişilerin başına felaketler gelir: Hem ödünç alma süreci hem de araç gereçlerin getirdiği fayda derhal kesilir.

Gök gürültüsü (Takemikazuchi) ve deprem (Namazu) ilahları birbiriyle ilişkilidir ve sıklıkla "meslektaş" ya da aynı grubun üyeleri olarak değerlendirilirler. Bu sebeple depremler, İzanami'nin cesedinden doğan sekiz gök gürültüsü tanrısının görebildiği üzere, yeryüzünün altında sırasını sabırla bekleyen gök gürültüleridir. Daha sonra Namazu ile özdeşleştirilen bir başka deprem ilahı Nai-no-kami'ye on yedinci yüzyılın başlarında ibadet ediliyordu. Meiji dönemi sırasında Nai-no-kami'yi ayrı bir Şinto deprem ilahı olarak kişileştirme çabalarında bulunulmuştu.

Ayrıca bkz. Ebisu; Gök Gürültüsü İlahları; Takemikazuchi-no-kami.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art.* Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

Ouwehand, Cornelius. 1964. *Namazu-e and Their Themes: An Interpretative Approach to Some Aspects of Japanese Religion.* Leiden, the Netherlands: E.J. Brill.

NİHONJİN-RON

Japon halkının özel, eşsiz özellikleri. Modern mit.

Bkz. Japon Emsalsizliği.

NİNİGİ-NO-MİKOTO

Amaterasu-o-mikami'nin erkek torunu ve kraliyet hanesinin kurucusu. Göksel torun olarak bilinen Ninigi-no-mikoto, Okuninushi'nin yönetimi altında sıkıntılı ve düzensiz bir hal alan Sazlıkların Ana Diyarı'nı kontrol altına almakla görevlendirilir. Babası görevinden çekildikten sonra bu pozisyonu Ninigi-no-mikoto üstlenir. Beş müstakbel klan başı ve bazıları silahlı birkaç ilah onun yardımcılığına atanır; bunlar nihayetinde birçok klanın *ujigami*'si, yani ata ilahı olurlar. Pek çok âlim bu mitin de Yamato ve diğer uluslar (ve gelenekler) arasındaki, Japon adalarını kontrol etme mücadelesinin bir anlatımı olabileceğini iddia eder.

Tam adı Ame-Nigishi-Kuninigishi-Amatsu-hiko-no-ninigi-no-mikoto olan Ninigi-no-mikoto'ya rütbe ve görevinin sembolleri ve *shintai* (ibadet objeleri) olarak üç eşya verilmiştir. Bunlar, sınırsız sayıda *magatama* mücevherlerinden bir zincir, Amaterasu'yu mağarasından çıkaran ayna ve Susano-wo'nun sekiz başlı iblis yılanın kuyruğundan kesip çıkardığı ve günahkâr eylemlerinden ötürü Amaterasu'ya verdiği

kılıç Kusanagi'dir. Ninigi, mücadelesinde Sarutahiko-no-kami tarafından yönlendirilmiş ve kendisine Ama-no-uzume öğütler vermiştir. Kyushu Adası'ndaki Himuka'ya yerleşmiştir. Nigigi'nin Yamato yönetici hanesinin Japonya'yı fethinde –özellikle de İzumo'daki en ciddi rekabetlerinde– ayrıcalık sağlayan göklerden iniş hikâyesinin yanı sıra Ninigi, eşini ve çocuklarını ilgilendiren başka mitlerde de yer alır; bunlar ilahlarla imparatorlar ve onların soyları arasındaki ayrılma sürecinin başlangıcını temsil etmeleri açısından önem taşır.

Ninigi-no-mikoto, Konohanasakuya-hime'yle tanışıp ona evlenme teklif etmiştir. Kızın babası olan yeryüzü dağı *kami*'si Oyamatsumi-no-kami bunu onaylamış; gelini, zengin gelin hediyelerinin yanı sıra ikinci gelin olarak Konohanasakuya-hime'nin çirkin ablasıyla birlikte ona göndermiştir. Ninigi çirkin ablayı geri gönderince kayınpederi onu azarlayarak büyük kızın uzun ömür ve metanet, genç kızınsa tomurcuklar gibi zenginlikler getirdiğini söylemiştir. Ninigi büyük kızı geri gönderdiğinden semavi ilahların çocuklarının yaşamları parlak ancak kısa olacaktır. Bunun bir sonucu olarak da imparatorların ömürleri genellikle kısa olmuştur.

Düğünün ertesi günü Konohanasakuya-hime hamile olduğunu bildirir. Ninigi çocuğun kendisinden olmadığından şüphelenir. Karısı buna karşı çıkmak için giriş kapılarını kilitledikten sonra doğuma tahsis edilmiş barakayı ateşe verir. Çocuğun ilahi soydan olması durumunda kurtulacağını duyurmuştur; ancak çocuk bir yeryüzü ilahınınsa o zaman yok olacaktır. Çocuk Hoderi-no-mikoto, alevlerden sağ kurtulmuştur.

Bu mitlerde, *Kojiki* ve *Nihonshoki*'nin yazarları imparatorların ilan edilmiş ilahilikleri ve bariz insani doğaları arasındaki paradoksu açıklıyorlardı. Aslında her iki kitabın da ikinci yarısı, bir dizi imparatorun o kadar da görkemli olmayan yaşamının, görevden alınışlarının, onlara karşı düzenlenen

komploların, cinayetlerin ve diğer olayların kaydı niteliğindedir: Önemsiz hükümdarların gündelik yaşamına ilişkin kayıtlara her kültürde rastlanabilmektedir. Yazarlar esasen Japon hükümdarların, insanlıklarına ve ölümlülüklerine ilişkin bu kanıta rağmen bir dizi ilahın soyundan geldiğini ve bu sebeple onların da ilah olduklarını söylemektedirler. Bu iki mesajın birleşimi –politik üstünlük ve onun imtiyazları ile ilahilik/insanlık paradoksu– Japon devletinin temelini oluşturuyordu ve politik manifestosunu II. Dünya Savaşı'na ve sonrasına taşımayı başarmıştı. Japonların imparatorlarını –ve bunun uzantısı olarak da Japon devletini ve Japon halkını– bütüncül, semavi soydan gelme ancak açık bir şekilde ölümlü bir grup insan olarak düşünmelerine olanak tanıyan belki de diğerlerinden çok daha fazla bu mit olmuştur.

Ayrıca bkz. Amaterasu-o-mikami; İlahi Soy; İlahi Hükümdarlık; İzumo; Konohanasakuya-hime; Okuninushi; Oyamatsumi-no-kami; Sarutahiko-no-kami; Yamato.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Aston, William G., çev. 1956. *Nihongi.* Londra: Allen and Unwin.

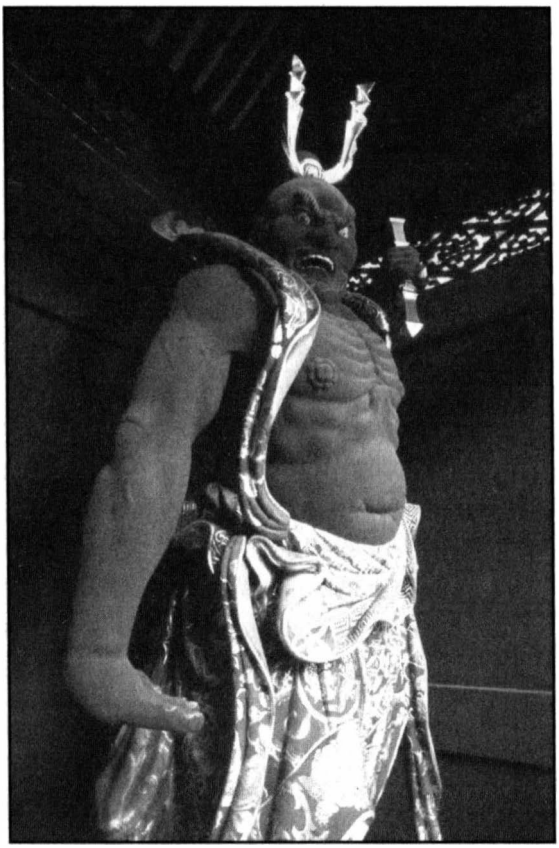
Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki.* Tokyo: Tokyo University Press.

Nİ-O

Pek çok mabedin ya da tapınağın girişinde konumlanmış, kutsal bölgelerin koruyucusu olan iki dev figür. *Kongo-rikishi* (yıldırım güreşçileri) olarak da bilinirler ve tapınağın girişinin her iki tarafında, yarı çıplak, kasları belirgin bir halde, yüzlerinde dehşet verici bir sırıtışla dururlar. Zaman zaman bunların Buda'nın müritleri ve kendilerini ona adamış fedaileri haline gelmiş iki iblis oldukları söylenmektedir. Bir tanesi, düşmanların sindirilmesini belirten bir el hareketi yapmaktadır. Ağzı açıktır ve *om* (ilk kelime; alfa) hecesini söylemektedir; adı da Misshaku'dur (aynı zamanda Aizen Myo-o ile özdeş-

leştirilir). Adı Kongo olan (ve Fudo Myo-o ile de özdeşleştirilen) diğeri de bir *kongo* (yıldırım silahı) tutabilmektedir; ağzı da *hum* (son kelime; omega) hecesini söylercesine kapalıdır.

Yüzlerce yıl önce bir kralın karıları, Buda'nın vaazı kralın kulaklarını doldurduktan sonra ona oğlan çocuklar doğurdular. İlk eş, kralın mükemmel aydınlanmaya ulaşmalarını dilediği bin tane oğlan doğurdu. İkincisi de sadece iki oğlan doğurdu. Bu iki oğlandan biri, bin tane kardeşi için Yasa Çar-

Ateşli tabiata sahip Ni-o tapınak muhafızı olan Misshaku, tehditkâr bir duruşta. (T. Bognar/TRIP)

kı'nı çevirmeye yemin etti; diğeri de bunu yapan kardeşini koruyacağına yemin etti. İlki Misshaku, ikincisi Kongo'ydu. Ni-o, maddesel ve ruhani olanın ikiliğini ve birliğini temsil eder; Budist inananlara göreyse gerçekte Meru Dağı'nda yaşayan ve binlerce farklı şekilde tezahür edebilen Misshaku-kongo adında tek bir tanrıdır. Esasen Dainichi Nyorai'nin maddesel tezahürüdür.

Ni-o'lar çok popüler figürlerdir. Hem bebekleri koruma gücüne sahiptirler hem de hırsızlara karşı korunma sunarlar. Çıplak ayaklı olduklarından, pek çok kişi ayaklarını korumaları için onlara aşırı büyük hasır sandallar sunar. *Rikishi*, yani kuvvetli güreşçiler Nara döneminden beri Japonya'da ritüeller açısından önemlilerdi. Gizli güreş müsabakaları bu dönemde organize ediliyordu ve bu, Ozumo (ulu sumo) geleneği olarak günümüze dek ulaşmıştır. Güreşçiler ve güreş kutsal kabul edilir ve sumo müsabakaları Şinto rahiplerinkine benzeyen kıyafetler giymiş bir hakemin gözetimi altında, Şinto mabedi olarak kabul edilen büyük bir çadırda gerçekleşir. Amaterasu ve Susano-wo arasındaki rekabetten de görülebileceği üzere (okçuluğun yanı sıra) güreş, hem kehanet hem de düellolar için yapılırdı. Aslında tüm sumo güreşçileri tarafından müsabakadan önce sergilenen *shiki* bacak hareketleri ve el çırpmalar, Amaterasu'nun kardeşiyle yapacağı müsabakadan önce sergilediği ritüelin yankılarıdır. Bu sebeple de güreşçinin bir anlamda kutsal olması fikrinin Japon Budizmine de işlemesi şaşırtıcı değildir. Modern Japonya'da bu hislerin bir kısmı popüler seviyede hâlâ geçerlidir: *Rikishi* (günümüzde halk ağzında sumo güreşçileri için kullanılan tabir) kış ortasında, Japon evlerinden *oni* kötü ruhlarının kovulduğu *Setsubun* ritüeli sırasında büyük rağbet görür.

Ayrıca bkz. Amaterasu-o-mikami; *Kongo*; Oni; Susano-wo

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Cuyler, P.L. 1985. *Sumo: From Rite to Sport*. Tokyo: Weatherhill.

NUSAKORO KAMUİ (AİNU)

"Topluluk kurucu" *kamui*; ölüleri temsil eder ve bazen de yılan ilah olan erkek kardeşi Kinashut Kamui ile özdeşleştirilir. İsminin de ima ettiği üzere herhangi bir ritüelde *kamui*'yi temsil eden *nusa*'nın (*inau*) yani uçları sıyrılmış değneğin ruhu, muhtemelen de kökenidir. Kendisine örümcek Yushkep Kamui yardımcı olur. Zaman zaman Nusakoro Kamui'nin dişi bir ilah olduğu söylenir. Her iki durumda da bu ilahın başlıca sorumluluklarından biri, evin dışına bir çit gibi dizilen bir sıra *inau*'yu korumasıdır. *Kamui*'nin sohbet ve dedikodu etmeye geldiği yer burasıdır.

Nusa, Ainuların ritüel yaşamlarında önemli bir rol oynar ve tüm önemli objeler gibi o da ilahlaştırılmıştır. Nusakoro Kamui, Ainu halkının hayranlık ve hürmetlerini dile getiren bir elçidir ve tanrılara insanların şarap, vernikli kutular ve diğer zenginlikler gibi hediyelerini taşır. Pratikte, farklı tanrılara elçi olarak hizmet etmesi için farklı *inau*lar yontulur. Belki de Nusakoro Kamui, Ainu halkı, tanrıları ve çevreleri arasındaki oldukça kuvvetli bağı Kamui Fuchi hariç bütün tanrılardan çok daha fazla temsil eder.

Ayrıca bkz. Kinashut Kamui; Kamui Fuchi; Yushkep Kamui.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Munro, Neil Gordon. 1962. *Ainu Creed and Cult*. Londra: Routledge and Kegan Paul; Londra ve New York: K. Paul International, dağıtım Columbia University Press, 1995.

Ohnuki-Tierney, Emiko. 1974. *The Ainu of the Northwest Coast of Southern Sakhalin*. New York: Holt, Rinehart, and Winston.

Philippi, Donald L., çev. 1979. *Songs of Gods, Songs of Humans: The Epic Tradition of the Ainu*. Princeton: Princeton University Press.

OGETSUHİME

Bkz. Yiyecek İlahları.

OKAMUTSUMİ-NO-MİKOTO

İnsanoğlunu acı dolu ıstıraptan ve boğucu sıkıntılardan korumaktan sorumlu *kami*. İzanagi İzanami tarafından yeraltında takip edildiğinde üç şeftaliye denk geldi. Yaşamı temsil eden şeftaliler, onun peşinden gönderilmiş bin beş yüz savaşçıyı ve sekiz gök gürültüsü-yılan ilahını savuşturmasına yardımcı oldu. Şükran içinde, onları Okamutsumi-no-mikoto olarak ilahlaştırdı ve bu *kami*'yi insanoğlunu korumakla görevlendirdi.

Şeftali fikri pekâlâ, Çin öğretisine sahip bir bilgeden gelmiş olabilir. Yaşamın (ve de meyvenin kendisinin) taşıyıcısı ve koruyucusu olan şeftali fikrinin, iki kültür arasındaki ilişkilerin epeyce başında Çin'den geldiği kesindir. Diğer pek çok hikâyede olduğu gibi bunda da meyvenin olması yerindedir. İzanagi ve İzanami teorisindeki bariz ana temalardan biri, yiyecek meselesinde olduğu gibi –örneğin Ukemochi-no-kami– yiyeceğin saflığı ile pisliğin (ve kadının) saf olmama durumunun görünürdeki çelişkisidir. Bu mitin yazarları, İzanami İzanagi'nin peşinden giderken, devam eden bir fikir olan ölümle yaşam arası ilişkideki ikiliğe dikkati çekmek istemiştir.

Ayrıca bkz. İzanagi ve İzanami; Ukemochi-no-kami; Yomi.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Aston, William G., çev. 1956. *Nihongi*. Londra: Allen and Unwin.

Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki*. Tokyo: Tokyo University Press.

OKİKURMİ (AİNU)

Pek çok mitte, tüm ritüelleri gerçekleştiren ya da insanları için *kamui*leri yardıma çağıran aşırı dindar, kuvvetli bir adam olarak beliren bir Ainu kültürü kahramanı. Okikurmi bilge ve iyidir ancak komşu köyün klan şefi olan mevkidaşı Samai-unkur aptal, dikkatsiz ve zayıftır. Bu ikisinin eylemleri sıklıkla

denkleştirilerek, *kamui*lerle baş etmede uygun, hürmetkâr bir yol gösterilir. Okikurmi doğru ritüelleri sergilese ve *kamui*lere karşı her zaman saygılı olsa da Samai-unkur ya aptallıktan ya da kötü niyetinden genellikle unutur veya doğru ritüelleri sergilemez; bu sebeple de halkına felaketler getirir. Birçok mit, Okikurmi ve Samai-unkur'un balığa gittikleri bir zamanı anlatır. Bu mitlerden birinde dans ederek fırtına çıkaran Kuzey Rüzgârı tanrıçası tarafından karşılanırlar. Samai-unkur ölür ancak uygun sihri bilen Okikurmi sihirli bir ok ve yay temin ederek ilahı vurup öldürür. Bir başkasında da günlerce ve gecelerce botlarını dalgaların arasında savuran bir kılıçbalığını zıpkınla vururlar. Yine zayıf ve kararsız olan Samai-unkur ölür ancak kahraman zıpkının sihrini bildiğinden balığı lanetler, sonra da gitmesine izin verir. Kılıçbalığı lanet yüzünden ölür ve kıyıya vurur; burada da av hayvanı olan ilahların hakkı olduğu üzere uğurlanma ritüelinin tadını çıkarıp asil bir şekilde muamele görmek yerine, tilkiler ve temiz olmayan kargalar tarafından yenir. Tam tersine, Okikurmi tarafından uygun bir muamele gören bir ağaç tanrıçası da kendisinden, Japonya'ya pek çok muhteşem ticaret seferine açılacak olan bir kayık yapılmasına izin verir. Kayık eski ve harap hale geldiğinde de, kendisi sayesinde edinilmiş hediyelerle birlikte ritüel eşliğinde ıskartaya çıkarılır.

Okikurmi mitlerde, kıvrak zekâsı ya da çevikliğiyle başarıya ulaşan yalnız kahraman olarak da yer alır. Bir mitte Okikurmi bir *sak-somo-ayep*'i (soğuktan nefret eden bir ejderha ya da yılan tanrı; Ainu ejderhaları göllerde yaşar ve sadece kötü kokuları bile diğer varlıkları öldürmekte etkilidir) kendisini bir gelinin beklediği nehrin yukarısına, kaynağına doğru gitmesi için kandırır. Onun talimatlarına uyan ejderha, vaat edildiği üzere güzel bir ev ve gelin bulmak yerine, kendini eşekarılarının yuvasında bulur ve burada arıların sokması sebebiyle ölür. Bir başka benzer mitte de Okikurmi, kurutma

tablalarına balıkları ve av hayvanlarını istifleyen bir *ararush*'a (kötücül canavar ayı) görünür. Kahraman, ayıyı bir *inau*'yla büyüleyerek ona, denizin orada diğer ayıların ziyafet çektikleri bir yeri bulmasını söyler. *Ararush* onun dediğini yapınca bir cennet yerine kayalık bir kıyı bulur ve açlıktan ölür. Okikurmi, ayının deposunu ve kurutma raflarını açarak av hayvanlarını ve balıkları serbest bırakır ve onların nehirleri ve ormanları yeniden doldurmalarını sağlayarak Ainu halkını bir kıtlıktan kurtarır. Bir başka durumda Okikurmi, azılı, insan yiyen bir *furi* kuşuna tuzak kurar. Tüm insanları ormana saklar ve kendisi de sahilde dolanır. *Furi* aşağı doğru alçaldığında Okikurmi hızla yana çekilince kuma gömülen *furi* kuşunun gagası toprağın dibine batar. Bunun üzerine kahraman derhal bu canavarı yenerek öldürür.

Okikurmi mitleri külliyatı, ideal Ainu erkeğini temsil eder: Çetin ve yokluğa dayanıklı, sihir bilen ve bilgisi ya da zekâsıyla en güçlü rakipleri bile yenebilen. Her şeyden öte Okikurmi mitleri, Ainu yaşamının temelini pekiştirir: Uygun ritüel usullerini kullanarak doğaya uyum sağlama ihtiyacı.

Ayrıca bkz. Ae-oina Kamui.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Philippi, Donald L., çev. 1979. *Songs of Gods, Songs of Humans: The Epic Tradition of the Ainu*. Princeton: Princeton University Press.

OKUNİNUSHİ

"Toprağın efendisi", başlıca yeryüzü *kami*'si ve aynı zamanda sihir ve ilaç *kami*'si. Resmi adının dışında kendisinin dört ismi daha vardır: Onamuji-no-kami (yüce diyarın maliki ya da yüce ismin maliki), Ashiharahiko-wo-no-kami (sazlıkların prensi), Yachihoko-no-kami (sekiz bin mızraklı ilah) ve Utsushikunitama-no-kami (fani dünyanın tin ilahı). Bu isimler, bu *kami*'nin Japon mitolojisinde ne kadar önemli olduğunun göstergesidir.

Susano-wo'nun altıncı nesilden soyu olan *kami*, İnaba güzeli Yagami-hime'yi elde etmek üzere yola koyulan seksen erkek kardeşi tarafından hizmetkâr olarak kullanılmıştır. Seksen kardeş, Keta Burnu'nda derisi fena halde yüzülmüş bir tavşan görünce, ona zalim bir şaka yapıp tuzlu suda yıkanırsa derisinin iyileşeceğini söylediler. Valizlerle kardeşlerinin peşinden giden Okuninushi, acı çeken tavşana kürkünün yeniden çıkması için nehir suyunda yıkanıp nehrin çimlerinin poleninde yuvarlanmasını söyledi. Yagami-hime seksen kardeşi de reddedip Okuninushi'yle evlendi; ancak mitin ilerleyen kısımlarında Okuninushi yeni bir eş alınca Yagami-hime onu ve çocuğunu terk etmiştir.

Okuninushi'nin canını almak isteyen seksen kardeş ilah, Tema Dağı'nda ona kızıl bir yaban domuzuna tuzak kurmasını emrettiler. Büyük bir kayayı kor gibi ısıtarak bunu bayırdan aşağı yuvarladılar. Yaban domuzunun geldiğini sanarak kayayı yakalayan Okuninushi yanarak öldü. Annesi göklere çıkarak onu diriltmesi için Kamimusubi-no-mikoto'ya yalvardı. Kisagai-hime ve Umugi-hime (ikisi de kabuklu deniz hayvanı adı), Kamimusubi-no-mikoto'nun emriyle kabuklarından bazılarını çıkarıp Okuninushi'yi temiz suda yıkayarak onu tekrar hayata döndürdü. Daha sonra erkek kardeşleri onu bir ağaçla ezerek öldürdüler ve annesi tarafından bir kez daha hayata döndürüldü. Okuninushi, tavsiye almak üzere kaçarak Susano-wo'ya gitti. Susano-wo'nun sarayına gidince, kızı Suseri-hime'yle tanıştı ve onunla evlendi. Okuninushi'nin kuralları çiğnemesinden ötürü (genç çift evlenmek için kızın babasının iznini almamıştı) çileden çıkan ya da yeni damadının cesaretini sınamak isteyen Susano-wo onu önce yılanlarla, sonra da çıyanlar ve arılarla dolu bir odada yatırdı. Kahraman her seferinde de yeni karısı tarafından kurtarıldı. Susano-wo, Okuninushi'yi bir tarlada yakmaya çalışırken Okuninushi bir fare tarafından yine kurtarıldı. Daha sonra

Okuninushi, Susano-wo'nun evine girince kayınpederi ondan kafasındaki bitleri ayıklamasını (bir saygı ve samimiyet işareti) istedi. Okuninushi, kayınpederinin kafasında bit yerine çıyanlar (ölüme yol açtığı için korkulan zehirli yaratıklar) olduğunu gördü. Kendisine fındık ve kırmızı kil veren karısı tarafından bir kez daha kurtarıldı; Okuninushi bunları çiğneyip tükürünce Susano-wo Okuninushi'nin çıyanları çiğneyip tükürdüğünü sandı ve bunu ataya büyük bir saygı ifadesi ve damadının zehre bağışıklığı olduğunun göstergesi kabul etti. Susano-wo uykuya daldığında Okuninushi kayınpederinin saçlarını kirişlere bağlayıp kapıyı iri bir kaya parçasıyla kapadı ve yeni karısını sırtına alıp oradan kaçtı.

Kaçarken yaşam kılıcı İkutachi'yi ve yaşam ok ve yayı İkuyumiya'yı çaldı. Mücevherli semavi arp Amenonori-goto'yu çalmaya çalışırken arp bir ağaca değip Susano-wo'yu uyandırdı. Öfkelenen kurban, kaçan çifti yakalamaya çalıştıysa da saçları kirişleri çektiği için evi üzerine yıkıldı. Sonunda, kızının Okuninushi'ye verdiği nasihatten dolayı sinirlendikten sonra Susano-wo, Yomotsu Hiruzaka'da, yani Yomi'den İzumo'ya geçişte (İzanami'nin çok daha önceki bir zamanda yolunun kesildiği yer) onların peşini bıraktı. Okuninushi'ye Suseri-hime'yi baş karısı yapmasını, çaldığı silahlarla kardeşlerine boyun eğdirmesini ve göklerle yeryüzü arasına hükmetmesini söyledi. Okuninushi de cüce ilah Sukunabikona'nın yardımıyla yeryüzünü yaratma işini tamamladıktan sonra onun dediklerini yaptı.

Okuninushi büyük sarayının inşasını takiben, adına layık bir biçimde (toprağın maliki) yeryüzünü yönetti; ta ki semavi ilahlar onun yönetimindeki anarşi sebebiyle endişelenerek yeryüzünü yönetmesi için temsilciler gönderene dek. İlk iki girişim başarısız oldu ve Okuninushi, ilk iki temsilciyi tatlılıkla ikna ettiyse de, oğlunu güreş müsabakasında yenen üçüncü temsilci Takemikazuchi-no-kami'ye (*Nihonshoki*'de

kendisine Futsumitama-no-kami eşlik eder) mağlup oldu. Okuninushi, kendisine büyük bir saray, özel bir ateşte pişen özel yemekler ve semavi bir kayıkla cennete doğrudan erişim sözü verildikten sonra kontrolü bırakmayı kabul etti. Resmi hikâyelerde geçmese de çoğu Japon tarafından kabul edilen bir gerçek de tüm Japonya'daki *kami*lerin (iki önemli istisna olan Ebisu ve Namazu hariç), bir önceki yılın olaylarını rapor edip insanların kaderini tartışmak üzere İzumo Taisha'da (Okuninushi'nin sarayı içinde bir mabet ve onun gündelik benzeri olarak kabul edilir) buluştuklarıdır.

Okuninushi'nin hikâyesinin Yamato yaradılış mitine alternatif olduğunu destekleyen birtakım kanıtlar mevcuttur. Bir dizi âlim, Yamato devletinin Amaterasu kültüyle, İzumo devletinin Okuninushi kültü arasında bir yarış olduğunu ileri sürmektedir. Komşu devletlerle kapsamlı bir evlilik ittifakından oluşan İzumo stratejisi, Okuninushi mitinde yansıtılmıştır. İzumo devletinin doğuda Yamato devleti tarafından işgal edilmesiyle iki mit birleşmiş, dikkatli bir biçimde Yamato kültü ilahları, gök ilahları (dolayısıyla da üstün) ve İzumo ilahları da daha ikincil yeryüzü ilahları olarak konumlandırılmıştır. Yeryüzünün ilahi hükümdarlığı mitinde bu oldukça açık bir biçimde görülmektedir.

Okuninushi'nin kendisi, güçlü bir figür olarak kalır. İzanagi ve İzanami'nin başladığı işi tamamlayıp yeryüzünü yaratmakla kalmaz, aynı zamanda her iki durumu da deneyimlediğinden ölülerle yaşayanlar arasında bir köprüdür. Şaşırtıcı olmayan bir biçimde, yaşayanların diyarı ve Susano-wo'nun yönettiği ölüler diyarı arasında özgürce gidip gelir. Onun Susano-wo'dan kaçışıyla, İzanagi'nin İzanami'den kaçışı arasındaki paralellik de muhtemelen tesadüf değildir. Zehre bağışıklığı olması ve yaratıcı güçleri onu aynı zamanda sihir ve büyücülük ilahı da yapar. Bir büyücü olarak, diğerlerinin aksine yaşayanların ve ölülerin bölgesinde özgürce seyahat

eder ve İzanagi'nin aksine ölüler diyarında servet ve bir eş bile edinebilir. Dahası, çaldığı silahlar ona hem yaşamı verme hem de yaşamı alma gücü verir; Amenonori-goto'ya (mücevherli semavi arp; bir başka çalıntı eşya) sahip olması da onun insanlar ve ilahlar üzerinde kontrolü ve gücü olduğunu gösterir. Öyle ki bu güç, kadim zamanlardan beri Japonya'da müziğe ahenk vermektedir. Günümüzde bile en resmi mabet ritüellerinde ilahlara seslendiği, onları eğlendirip yatıştırdığı düşünülen müzikler çalınır.

Ayrıca bkz. Amaterasu-o-mikami; Hayvanlar: Tavşan; İlahi Hükümdarlık; Sukunabikona; Susano-wo; Silahlar.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Aston, William G., çev. 1956. *Nihongi.* Londra: Allen and Unwin.

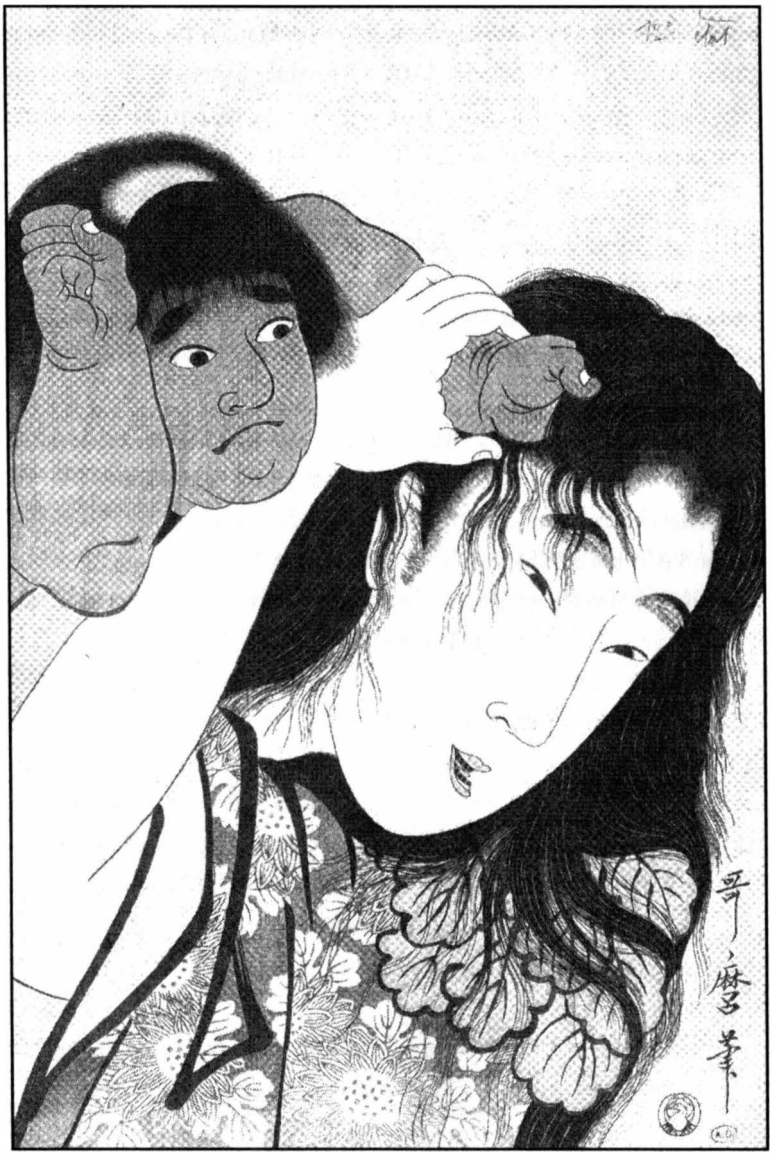
Kubota, Hideki ve Inoue Hiroko. 1995. *Tune of the Yakumo-Goto: Myth and the Japanese Spirit.* Nishinomiya: Yakumo-goto Reminiscence Society.

Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki.* Tokyo: Tokyo University Press.

ONİ

Budist panteonunda iblisler. Japonya'ya geldiklerinde ise popüler imgelem ve sanatta daha az tehlikeli, çok daha eğlendirici bir karakteristik aldılar. Japon *oni*leri genellikle kırmızı, yeşil ya da mavi insansılar olarak resmedilir; genellikle bir peştamal haricinde çıplaktırlar. Bakımsız saç tutamları arasından çıkan iki (bazen bir) kısa boynuzları vardır. Elleri ve ayakları pençe gibidir ve genellikle silah olarak *tetsubo* denen altıgen bir sopa taşırlar. Jigoku'da, Emma-o'nun altında, günahlarının kefaretlerini ödemeleri için cehenneme mahkûm olmuş kişileri cezalandırmak üzere görevlidirler.

Dünyevi topraklarda yaşayabilirler ve günümüzde hâlâ gerçekleştirilen bir ritüelle, Setsubun'da (ikinci ay, ikinci gün) çağrılabilirler: Tercihen bir *rikishi* (sumo güreşçisi) gibi güçlü

Yamashiro vilayetindeki Kaikoji'de, bir tapınak hizmetkârı olan Shiragiku bir oni'yle güreşmekte. *Biyu suikoden* serisinden, "Fine Heroes of the Water Margin." (Asian Art&Archaeology, Inc./Corbis)

bir adam tarafından, *Oni wa soto, fuku wa uchi* (iblisler dışarı, iyi şans içeri) duası söylenerek eve fasulyeler atılır. Başka zamanlardaysa, iblisleri yöneten bir ilah olan Shoki görevini icra edip mobilyaların altında ve kutuların içinde kendisinden saklanan iblisleri def eder.

Doğası gereği kötü olmayan *oni*ler hiddetli ve kontrolsüzdürler; insan eti yiyerek yeryüzüne musibetler getirebilirler. Buna rağmen, sihirler ve Budist dualarla sakinleştirilebilirler; hatta bodisatva veya *kami* bile olabilirler. Tıpkı En-no-Gyoja'ya hizmet eden iki *oni* gibi, bazıları da kutsal kimselerin hizmetkârı olur.

Şintoda, kendisine yanlış yapılan ya da hakaret edilen bir ilahın veya insanın aktif, kötücül yönü (*aramitama*) *oni* olarak değerlendirilir. Bu sebeple Sugawara Michizane, ölümünden sonra ve başkent Heian-kyo'daki sıkıntılarla uğraşırken bir iblis olarak tasvir edildi. *Tenjin* olarak ilahlaştırılana dek de bu belalar son bulmadı. Kamata, ikna edici bir biçimde, *Kojiki*'de *oni* kelimesi geçmemesine rağmen bir dizi *oni* benzeri varlık olduğunu ileri sürer: Örneğin yeraltındaki İzanami, onun hizmetkârı ve yeraltının cadalozu, Susano-wo ve birkaç yeryüzü *kami*'si. Bunların hepsi de yabanıllık ve kontrolsüz öfke ikiliğini paylaşırlar. *Nihonshoki*, *oni*'den tuhaf alışkanlıkları olan ve yabanıl yerlerde yaşayan tuhaf kişiler olarak bahseder. Bu bağlamda *oni*ler tuhaf tavırlara sahip, sıklıkla vahşi ve kontrolsüz olan, dünyanın sınırlarında yaşayan varlıklardır.

Mitlerin anlattıklarına göre kadınlar, kıskançlıkları sebebiyle potansiyel *oni*lerdir. Bu sebeple geleneksel Japon gelinliğinde, "kıskançlık örtüsü" adında, gelinin olası iblis boynuzlarını halktan gizlemek amacıyla kullanılan beyaz, genişçe bir başlık bulunur. Yaklaşık on kilo ağırlığındaki başlık, hem gelini başını eğmeye zorlamak hem de gelinin kıskançlık etmeden yükünü taşımayı kabullenmesi niyetiyle kullanılır.

Ayrıca bkz. Boddhisattva; İzanami ve İzanagi; Ni-o; Shoki; Susano-wo; Tenjin.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art.* Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

Kamata, Toji. 2001. "The Topology of Oni and Kami in Japanese Myth." http://homepage2.nifty.com/moon21/oniB.html.

ORİHİME VE KENGYU

Ebeveynlerinin gazabı yüzünden ayrılan ilahi âşıklar. Orihime (dokumacı prenses) cennetin imparatorunun kızıydı. Her gün Semavi Nehir'de (Samanyolu) oturup babasının çok sevdiği kumaşı dokurdu. Babasına pek çok defa yalvardıktan sonra, prensesin Kengyu (sığır çobanı) ile evlenmesine izin verildi. Evlilikleri çok mutlu ilerliyordu ancak birbirlerine duydukları tutku sebebiyle Orihime dokumasını ihmal etti. Bunun sonucu olarak da hiddetli baba, onu tekrar gökyüzüne yerleştirdi; Orihime Vega yıldızı olarak; Kengyu da Samanyolu'nun diğer ucundaki Altair yıldızı olarak görülebilir ve her ikisi de gökyüzündeki en parlak yıldızlar arasındadır. Yılda sadece bir defa, yedinci ayın yedinci gününde buluşurlar. Ayın ilk dördün evresi, Kengyu'yu sevgilisine taşıyan bir kayık görevi görür. Ancak Orihime görevini ihmal ederse imparator yağmur yağdırır ve âşıklar buluşamayarak saksağan sürüsü aracılığıyla haberleşmek zorunda kalırlar.

Mit, Japonya'da Tanabata festivaliyle kutlanır; bu festivalde insanlar sokakları, üzerine şiirler yazılı renkli kâğıtların asılı olduğu devasa bambu yapraklarıyla süslerler. Rüzgârlar şiirleri niyet edilen alıcıya taşır. Hem bu mit hem de festival, Heian dönemi sırasında Çin'den gelmiştir; ancak Çin mitinin bir su *kami*'sinin gökleri ziyaretini (örneğin, yağmur döneminin sonu) anlatan daha eski bir yerel mitle birleştirildiği ileri sürülmektedir. "Göklerin imparatoru" (Çincede Tien Ta-ti) konseptinin aslen Japonya'ya özgü olmadığı kesindir. Ancak

bu spesifik mit neye atıfta bulunursa bulunsun, bu tema –gerçek aşkın görevin gerektirdikleri sebebiyle perişan olması– Japon romantizminin gözde temalarından biridir.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Renshaw, Steve ve Saori Ihara. 1996. "Orihime, Kengyuu, and Tanabata: Adapting Chinese Lore to Native Beliefs and Purposes." *Bulletin for the Philippine Astronomical Society*, 9 (8). Text available 1999, http://www2.gol.com.

OTOSHİ-NO-KAMİ

Susano-wo'nun, karılarından biri ve Oyamatsumi-no-kami'nin kızı olan Kamu-o-ichi-hime ile sarayında doğan çocuklarından biri ve bir tahıl *kami*'si. Ukemochi-no-kami mitindeki gibi yeraltının hükümdarı olan Susano-wo da yiyecek kavramıyla yakından ilişkilidir. Yiyecek ve kadın, kadim Japonya'da bir paradoks olarak sunulur: Her ikisi de yaşamın kaynağıdır ancak yine de baskın ritüel anlayışlarında, aynı zamanda kirliliğin de kaynağı ya da türevidir.

Ayrıca bkz. Yiyecek İlahları; Oyamatsumi; Susano-wo.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki*. Tokyo: Tokyo University Press.

OWATATSUMİ-NO-KAMİ

Başlıca deniz *kami*'si. İzanagi ve İzanami'nin çocuklarından biri ve aynı zamanda Ho-ori-no-mikoto'nun, kahramana meddücezir mücevherlerini veren kayınpederi. Deniz, kıyılarında geçimini sağlayan Japonlar için bariz bir biçimde önem taşıyordu. Bu *kami*'nin adının (deniz anlamına gelen *wata*, eski dönem Japonya'da ilk ve en önemli ithalat ürünü olan pamuk için de kullanılan eski bir kelimedir) gösterdiği üzere, sadece yiyecek değil aynı zamanda ticaretin de kaynağıydı.

Owatatsumi denizin altında bir sarayda yaşardı. Kendisi balıkların efendisidir ve gerçek biçimi yaşlı bir ejderhadır; Ho-ori'nin de öğrendiği üzere, onun soyunun gerçek biçimi de buydu.

Owatatsumi'nin kralığının konumu genellikle gizemli diyar Tokoyo-no-kuni ile özdeşleştirilir. Ayrıca ölüler diyarıyla da bariz bağlantıları vardır. Susano-wo'nun aslında denizin hükümdarı olması kararlaştırılmıştı ancak davranışları yüzünden babası onu ölüler diyarına atadı. Buna rağmen zaman zaman denizin hükümdarı olarak da bilinir. Terimlerin bu şekilde birleşmesi, mitsel geleneğin karmaşık aktarımının, kadim dönemde Japon adalarında yan yana var olmuş farklı geleneklerin karışımının ya da ölüler diyarını, fazlaca kurban aldığından denizle ya da denizin altıyla denk tutan mitsel konseptin bir sonucu olabilir.

Ayrıca bkz. Ho-ori-no-mikoto; Susano-wo.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Aston, William G., çev. 1956. *Nihongi.* Londra: Allen and Unwin.

Philippi, Donald, çev. ve 1968. *Kōjiki.* Tokyo: Tokyo University Press.

OYAMATSUMİ-NO-KAMİ

Dağ tanrısı. Kızı Kamu-o-ichi-hime, diğer kızları sekiz başlı iblis yılan tarafından yendikten sonra Susano-wo ile evlenmiştir. Sonraki bir mitte bahsedilen bir başka kızı, Konohanasakuya-hime de Ninigi-no-mikoto ile evlenmiştir. Oyamatsumi, İzanagi'nin son doğurduğu ateş ilahının ölümünden meydana gelen ilahlardan biri olabilir; bu sebeple de Susano-wo'nun hem erkek kardeşi hem de kayınpederidir. Onların ilişkilerinden bahseden *Kojiki* ve *Nihonshoki*'deki kayıtlara göre bu olası değildir. Ancak Oyamatsumi'nin herhangi bir dağ *kami*'si için kullanılan genel bir isim olması mümkündür.

Ayrıca bkz. İzanagi ve İzanami; Konohanasakuya-hime; Ninigi-no-mikoto; Susanowo.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Aston, William G., çev. 1956. *Nihongi.* Londra: Allen and Unwin.

Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki.* Tokyo: Tokyo University Press.

OYASHİMA-KUNİ

"Yüce Sekiz Ada Diyarı". İzanami'nin ikinci üretme eyleminden doğan sekiz adadan türeyen, Japonya için şiirsel ve geleneksel bir isim. Bu terim, semavi torun mitinde kullanılan Toyoashihara-no-chiaki-no-nagaioaki-no-mizuho-no-kuni (bereketli sazlıklar ve taze pirinç başakları diyarı) adından önce kullanılmıştır. Bu sadece yazarın kararı olabilir ya da bu iki mitin farklı kaynakları olduğunu da gösteriyor da olabilir.

Ayrıca bkz. İzanagi ve İzanami; Toyoashihara; Yamato.

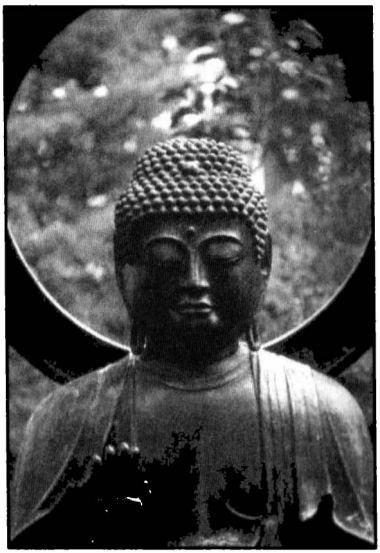
Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki.* Tokyo: Tokyo University Press.

PAUCHİ KAMUİ (AİNU)

Psikolojik bozukluklardan sorumlu kötü ruh. Yüce xennetteki (*Pikun Kando*) Söğüt Ruhu Nehri'nde doğmuş, insanlara zarar vermek için yeryüzüne inmiştir. Ayrıca mide problemleri, yiyecek zehirlenmeleri, delilik ve çılgın dans salgınlarından da sorumludur.

Kutup altı ormanlarında yaşayan Ainu halkı için delilik ve mide rahatsızlıkları yakından bağlantılıydı. Açlık ve bir dizi yarı zehirli ve halüsinojen bitkinin yenmesi de benzer salgınlara yol açmaktadır. On dokuzuncu yüzyılın sonunda, Hokkaido'daki Japon yetkililer bir dizi köyün, toplulukların çılgınca dans ederek açlıktan ölmeleri sonucu gizemli "dans hastalığı" salgınları yüzünden yok olduğunu rapor etmiştir. Bunlar ister

Amida Nyorai (J. Stanley/TRIP)

Japon işgallerinin ve dayatmalarının bir sonucu olsun isterse de bilinmeyen yerel bazı halüsinojen maddelerden kaynaklanan toplu zehirlenmeler olsun, Ainu halkı açık bir biçimde bu olayları biliyor ve bunların olmasından korkuyordu.

On dokuzuncu yüzyılda, kutup bölgesindeki toplumlarda teknolojik olarak üstün kültürlerin baskısı, pek çok kültürel öğeyi fazlasıyla paylaşan bu insanlar arasında da benzer tepkiler ortaya çıkarmış gibi görünüyordu. Bu sebeple Pauchi Kamui'nin etkileri, Kuzey Amerika yerli halkı arasındaki *wendigo sendromu* ve *Hayalet Gömlek dansı* gibi psikotik sıkıntılara oldukça benzer görünmektedir.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Brightman, Robert A. ve David Meyer. 1983. "On Windigo Psychosis." *Current Anthropology* 24 (1): 120–122.

Munro, Neil Gordon. 1962. *Ainu Creed and Cult.* Londra: Routledge and Kegan Paul; Londra and New York: K. Paul International, dağıtım Columbia University Press, 1995.

RAİDEN (AYNI ZAMANDA RAİJİN)

Gök gürültüsü ilahlarının pek çok temsilinden biri. Havada etrafında süzülen bir dizi davulu çalan, iblis başlı biri olarak tasvir edilir. Ona genellikle taşıdığı rüzgâr çuvalı hariç, görünüm olarak çok benzeyen rüzgâr tanrısı Fujin eşlik eder.

Raiden ilginç bir biçimde insanların göbeklerine düşkündür ve bunlar iyi korunmazlarsa göbekleri yer. Pek çok Japon erkeği, Raiden'in ilgisinden korunmak için günümüzde hâlâ kıyafetlerinin altına bir *haramaki*, yani silindir şeklinde bir kumaş ya da yün koymaktadır.

Bir defasında bir avcı, bir insan göbeğini uçurtmaya bağlayarak Raiden'i yakalamaya çalışmıştır; Raiden yemi yuttuğunda uçurtmayı çekmiştir. Yemi elde etmek içinse ormanda karşılaştığı O-Chiyo adındaki bir kadını öldürmüştür. Raiden uçurtmayla aşağıya inerken cesedi görür ve O-Chiyo'nun güzelliğiyle çarpılır. Çiğnediği göbek deliğini yerine yerleştirerek kadını yeniden yaşama döndürür. Evlenip göklere geri dönerler.

Raiden bazen Tenjin'le ya da sürgündeki ölümünden sonra *aramitama* formundayken Heian'a gök gürültüsü ve yıldırım getiren Sugawara Michizane'le özdeşleştirilir.

Ayrıca bkz. Fujin; Gök Gürültüsü İlahları; Tenjin.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art.* Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

Ouwehand, Cornelius. 1964. *Namazu-e and Their Themes: An Interpretative Approach to Some Aspects of Japanese Religion.* Leiden, the Netherlands: E.J. Brill.

RAİKO

İmparator Murakami'nin saltanatı sırasındaki kariyeri süresince (948-1021) sayısız iblis öldüren efsanevi bir okçu ve kahraman. Asıl adı Minamoto no Yorimitsu'ydu. *Bushi* (savaşçı)

sınıfından (Heian dönemi Japonya'sında bu bir aristokrat sınıfı değildir) olsa da pek çok yöneticiliğe atanmıştır. Rüyasında kendisine efsanevi bir Çinli okçunun kızı görünerek ona babasının vârisi olmaya yaraşır olduğunu söylemiş ve kendisine bir yay ve oklar bırakmıştır. Güçlü Kintoki de dahil olmak üzere dört yandaşıyla birlikte iblisler ve canavarlar diyarını temizlemiştir.

İnsan etinden beslenen ve adına uygun biçimde (şef sarhoş oğlan) büyük bir şarap düşkünü olan dev soyguncu, canavar Shutendoji'yi öldürdü. Geceleyin Shutendoji bir *oni*'ye dönüşecektir. Raiko, ekibiyle birlikte canavar devi öldürmek üzere yola koyuldu. *Yamabushi* kılığına girerek silahlarını ve zırhlarını sırtlarındaki ilaç kutularına sakladılar. Yolda, kendilerine Shutendoji'nin kalesine giden yolu gösteren bir kadınla tanıştılar. Sumiyoshi *kami*, Raiko'ya Shutendoji'yi sarhoş edecek bir ilaç, sihirli altın bir başlık ve ipekten yapılmış kordonlar verdi. Kaleye vardıklarında o gece kalacak bir yer talebinde bulundular. Shutendoji'nin onlara ikram ettiği insan etinden hoşlanmış gibi göründüler; bunun sonucunda da Shutendoji onlara içki teklif etti. Dev canavara tesirli bir içki hazırlamayı teklif eden Raiko, şaraba Sumiyoshi'den aldığı ilacı kattı. Soyguncu uykuya daldığında Shutendoji gerçek şeklini alarak sivri dişli bir *oni*'ye dönüştü. Ekip silahlanarak dev canavarı ipek kordonlarla bağladı ve onun kafasını kesti. Kafa sıçrayarak sivri dişlerini Raiko'nun miğferine geçirdi ancak altın başlık onun hayatını kurtardı. Kafasız olmasına rağmen hâlâ yaşayan iblis, Raiko'nun hizmetkârları tarafından parçalarına ayrıldı.

Bir başka seferinde de Raiko ve çetesi, şarap yerine insan kanı içen Oeyama Dağı *oni*'sini öldürdü. Kaguragaoka'da, beyazlar giyinmiş olan ve göğsü dizlerine dek inen bir *yama uba* (dişi dağ devi) öldürdüler. Kadın onlara direnemedi ve onlar da kadının koruduğu yeraltındaki saraya zorla girdiler. Güzel bir kadın görüntüsüyle büyülenerek bir mağaraya çekilen

ekip, burada sihirli dev bir örümceğin ördüğü ağlara dolandı. Raiko, iblisleri yöneten Shoki'den yardım almak için dua etti ve kılıcını savurarak canavarı etkisiz hale getirdi. O veya yardımcılarından biri olan Watanabe no Tsuna, herhangi bir hayvanın kılığına girebilen, şekil değiştiren haydut Kidomaru'yu etkisiz hale getirdi. Öküz formundaki Kidomaru'nun tuzağını gizlice gözetlediler ve o daha harekete geçemeden onu öldürdüler. Bir gün hasta düşen Raiko'ya bir ilaç gönderildi. İlaç durumunu daha da kötüleştirince, Raiko elçiden şüphelenerek kılıcıyla onu yaraladı. Hizmetkârlarından biri kan izini takip edince dev örümceğin doktorun yardımcısı kılığına büründüğünü gördü ve onu etkisiz hale getirdi.

Ayrıca bkz. Hayvanlar: Örümcek; Kahramanlar; Kintoki; *Oni*; Shoki; *Yama-uba*.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art*. Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

Sato, Hiroaki 1995. *Legends of the Samurai*. Woodstock, NY: Overlook Press.

RENGE

Yeryüzüne çapalanmaksızın suda üreyen lotus çiçeği. Bu sebeple de nihai ve indirgenemez gerçeğin yanı sıra Buda'nın ve Budist Yasa'nın kendinden hasıl olmuş doğasını temsil eder. Buda'yı, hiçbir açıklama ya da yorumlama gerektirmeyen *sui-generis* (eşsiz) bir obje/varlık olarak sembolize edebilen ondan başka hiçbir nesne yoktur. Sekiz yapraklı lotus çiçeği, Budist Yasa'yı temsil eder ve Budalar genellikle bir lotus çiçeğinin üzerine oturmuş olarak tasvir edilirler. Kannon gibi pek çoğu da ellerinde bir lotus tomurcuğu taşır. Batının Arı Diyarı'nda bir lotus gölcüğü vardır. Ne zaman bir Budist doğsa, yeni bir lotus tomurcuğu suyun yüzeyinde belirir. Budistin sürdüğü yaşama göre bu tomurcuk ya solar ya da büyür.

Ayrıca bkz. Arı Diyar; Kannon.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Eliot, Sir Charles Norton Edgcumbe. 1959. *Japanese Buddhism.* Londra: Routledge and Kegan Paul.

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art.* Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

REPUN KAMUİ (AİNU)

Katil balina, açık denizlerin hükümdarı. Yaramaz ve söz dinlemez bir çocuk olduğu için, onu büyüten kız kardeşi bu yüzden onu cezalandırdı. Balina avlamaya gittiler ve kız kardeşi kendi balinasını zıpkınla vurduktan sonra genç tanrıya yardım etmeye geldi. Sonunda evlerini balık yağıyla doldurarak kıtlıktan kurtuldular. Bir başka *kamui yukar*'da, genç Repun Kamui bir balina vurdu ve cömert bir biçimde bunu bir köyün kıyısına attı. Daha sonra eve doğru yola koyuldu. Deniz çalıkuşu, Repun Kamui'ye insanların balinayı oraklar ve baltalar kullanarak kestikleri (yani hayvana ya da bağışçıya saygı göstermedikleri) haberini getirdi. Repun Kamui buna gülüp geçti ve etin artık insanlara ait olduğunu, onunla ne isterlerse yapabileceklerini söyleyerek evine döndü.

İlah, evinde otururken deniz çalıkuşunun yalan söylediğini gördü: En iyi kıyafetlerini giymiş olan insanlar kutsal kılıçlarıyla eti kesiyorlardı; yani denizden gelen hediyeye saygılı davranıyorlardı. O sırada kanatlı bir *inau*, ilahın evinde sihirli bir biçimde belirerek altı tane küveti doldurmaya yetecek büyüklükte, metalden bir şarap kadehi getirdi ve insanların şükran dualarını iletti. Bir şölen düzenleyen deniz tanrısı dost ilahlara hediyeler vererek yüce mevkiini tasdiklemiş oldu ve insanlara da denizin bolluklarının onları açlıktan kurtaracağı teminatını verdi.

İnsanlarla *kamui*lerin birbirine bağlı ilişkisi bu mitte çok iyi tasvir edilir: İnsanların doğadan gelen yiyeceğe ihtiyacı

vardır (kıyıya vurmuş balinalar başlıca yiyecek unsuruydu) ve *kamui*ler de insanların dualarına ve adaklarına ihtiyaç duyuyorlardı. Bu adaklar, alıcının sosyal konumunu iyileştiriyor, dolayısıyla da ilah daha çok yiyecek sağlamaya meyilli oluyordu. Repun Kamui, Ainu halkı için özellikle önemliydi çünkü deniz, topraktan elde edilmeyen imkânlar sunabiliyordu: Kıyıya vuran balinalardan yiyecekler, balıkçılık ve deniz memelilerini avlama ve deniz ticareti seferleri.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Munro, Neil Gordon. 1962. *Ainu Creed and Cult*. Londra: Routledge and Kegan Paul; Londra and New York: K. Paul International, dağıtım Columbia University Press, 1995.

Ohnuki-Tierney, Emiko. 1974. *The Ainu of the Northwest Coast of Southern Sakhalin*. New York: Holt, Rinehart, and Winston.

Philippi, Donald L., çev. 1979. *Songs of Gods, Songs of Humans: The Epic Tradition of the Ainu*. Princeton: Princeton University Press.

ROKUJİ MYO-O

Semavi krallardan biri. Adı "altı heceli" anlamına gelir ve Budist öğretisinin altı hecesini (*om ma ne pad me hum*) temsil eder. Huzur dolu bir yüzü, genellikle yeşil renkte bir vücudu vardır ve altı elinden ikisinde kıvrımlı bir kılıç ve üç uçlu mızrak taşır. Budist Yasa'nın temelinin muhafızıdır.

Ayrıca bkz. Myo-o, s. 99.

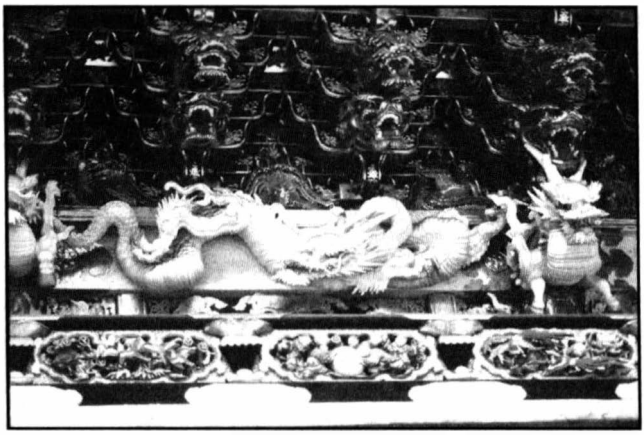
Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Getty, Alice. 1988. *The Gods of Northern Buddhism*. New York: Dover Publications.

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art*. Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

RUSUGAMİ

*Kami*ler onuncu ayda İzumo'da bir araya geldiklerinde dünyanın devam etmesinden sorumlu ilahlar. *Rusugami*'ye, Ka-

Koruyucu su ejderhaları. Bir mabedin lentosundan bir detay. (Yazarın izniyle.)

mado-gami (mutfak *kami*'si), Ebisu ve Namazu (deprem kedibalığı) dahildir. Ebisu genellikle bir başka *kami* (çoğunlukla şüpheci ve agresif olan Takemikazuchi) tarafından, neden konseye katılmadığı konusunda sorgulanır ancak her zaman bir bahane ya da yalan bulmayı başarır.

Geleneksel Japon kültüründe, aile dışarıdayken evde bir *rusuban* (bakıcı) bırakmak yakın zamana dek oldukça yaygındı. Çoğu Japon evinde kilit yoktu ve bir soyguncu sadece kepenkleri kaldırarak eve rahatça girebilirdi. Nezaket kuralları gereği günümüzde bile bir ziyaretçinin geldiğini belirtmek üzere "Müsaadenizle" diye seslenmesi gerekir. Modern dönem öncesinde, bunu yapmayan kişiye hiç düşünmeksizin saldırılırdı. Bu sosyal çerçeveden bakıldığında, İzumo'daki *kami*lerin yokluğunda da bir bakıcı gerekmektedir; aksi takdirde toplumun yapısı dağılma ve anarşi tehdidi altında kalır. Kamado-gami hariç, *rusugami*ler sefahat düşkünüydüler; bu da güya *kami*ler tarafından düzene sokulan bir ülke olan Japonya'daki sıkıntıların mitsel olarak sebebiydi.

Ayrıca bkz. Ebisu; Kamado-gami; Namazu.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Ouwehand, Cornelius. 1964. *Namazu-e and Their Themes: An Interpretative Approach to Some Aspects of Japanese Religion*. Leiden, the Netherlands: E. J. Brill.

RYUJİN (AYNI ZAMANDA RYU-O)

Ejderha kral. Birbirinden farklı olarak bir ejderha ya da dev bir yılan formunda tasvir edilen Ryujin, kendisinin elçileri olarak hizmet eden iblis yılanların efendisidir. Ryujin rüyalarda görünür ve pek çok kişi uyanırken onu gördüğünü iddia eder. Denizdeki bir sarayda ya da nesli tükenmiş volkanlardaki göllerde yaşadığı kaydedilmiştir. Meddücezir mücevherlerini taşır.

Ryujin, bazen cömert bir hükümdar ya da bir kahramanın yardımcısı bazen de kötü kahraman olark bir dizi Japon mitinde rol alır. Sarayı genellikle denizin altındadır ve sık sık Owatatsumi-no-kami ile özdeşleştirilir. Owatatsumi olarak Ho-ori'ye, kardeşi Hoderi'nin saldırılarını bertaraf etmesinde yardımcı olmuştur. Bunun zıddı olan tabiatına bir örnek olarak, Fujiwara klanının kurucusu Kamatari'den çaldığı mücevher gösterilebilir. Kamatari'nin bir balıkçı olan karısı, ejderhanın sarayına yüzüp onunla savaştıktan sonra canı pahasına mücevheri kurtardı ve sonra da boğularak öldü. Ryujin ayrıca çaldığı bir çanı da, Ryujin'in sarayını çıyanlardan kurtaran Tawara Toda'ya hediye olarak verdi. Aynı çan daha sonra Benkei tarafından Miidera tapınağından çalındı.

Yılan, kendisine düzgün davranılırsa uzun yaşam için ilaçlar sunar ve Ryujin kişinin sağlığını düzeltmeye yardımcı olabilir. Sıklıkla Japon klanlarının *ujigami*'sidir.

Ryujin'in hem koruyucu hem de şiddetli ve bela çıkaran ikili doğası şaşırtıcı değildir. Neticede tüm elementlerin en değişkeni olan denizle ilişkilendirilir ve Japonların gayet iyi farkında olduğu üzere deniz hem büyük faydalar ve hazine-

ler hem de ölüm ve yıkım getirir. Dahası, iblis yılanların efendisi olarak gök gürültüsü ve ölümle ilişkilendirilen ve yağmur getiren Ryujin, aynı zamanda yaşam ve ölümün de bir figürüdür. Ryujin'in iyi ve kötü doğası tüm bu gerçekliklerin bir yansımasıdır.

Ayrıca bkz. Benkei; Gök Gürültüsü İlahları; Ho-ori-no-mikoto; Owatatsumi; Tawara Toda; Yılanlar.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Aston, William G., çev. 1956. *Nihongi.* Londra: Allen and Unwin.

Getty, Alice. 1988. *The Gods of Northern Buddhism.* New York: Dover Publications.

Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki.* Tokyo: Tokyo University Press.

Visser, Marinus Willem de. 1913. *The Dragon in China and Japan.* Amsterdam: J. Müller; Wiesbaden: M. Sändig, 1969.

RYUJU (NAGARJUNA)

Shakyamuni Buda'nın müritlerinden biri ve Dainichi Nyorai'den Kobo Daishi'ye dek uzanan bir soyun atası. Shingon'a göre ikinci doktrinini (örneğin Shingon'un içsel doktrini) demir bir kulede yaşayan İkinci Ata Vajrasattva'dan almıştır. Aynı zamanda bilgisini *nagas*, yani yılan ruhlardan ve bilhassa da denizin altındaki sarayında Ryujin'den aldığı söylenmektedir. Budist Yasa üzerine yazdığı ilmi eser, yağmur getirmek için okunur ve kendisi Ryujin'le özdeşleştirilir.

Ayrıca bkz. Kobo Daishi; Ryujin; Shaka.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Getty, Alice. 1988. *The Gods of Northern Buddhism.* New York: Dover Publications.

SAE-NO-KAMİ

Yolların *kami*'si.

Bkz. Dosojin.

SANBO-KOJİN

Ateş, ocak ve mutfak ilahı. Bazen Monju-bosatsu ile, bazen de Fudo Myo-o ile özdeşleştirilen Sanbo-Kojin (üç açıdan kaba ilah) iyiye (Budizm için en önemli üç hazineye: Buda, Yasa ve keşişler topluluğu) çevrilmiş şiddetli güçleri temsil eder. Sanbo-Kojin (bazen sadece Kojin olarak çağırılır) değişken mizaçlı, kaba ve şiddetli bir ilahtır. Kullanılarak kontrol altına alınan ve kutsanan yıkıcı tabiatı, faydalı şeylere dönüştürülen ateşin ilahi dışavurumudur. Tüm pislikleri ve tüm musibetleri yok eder.

Kojin'in bir temsili genellikle ocağın yakınına yerleştirilir ve buna titizlikle ibadet edilir. Pek çok hanede, sadece bir *fuda* (anıt tableti) ya da (Budist tapınaklarında) bir heykelle temsil edilebilir. Bu durumda, hiddetli ve çarpılmış bir suratla, ışıldayan sivri dişlerle, saçları alevler içinde ve bir yay ve ok taşırken tasvir edilir. Bu ise onu Kamado-gami'nin Budist muadili yapar.

Bazı durumlarda Kojin, Ainu Kamui Fuchi'yi ve Ryukyulu Fii Nu Kang'ı çağrıştırır; gerçi ilkinden daha az güçlüdür. Japon mitolojisinde hane üyelerinin eylemlerini denetleyen, onların yanlışlarını köy ya da şehir tanrısına bildiren Çin mutfak tanrısının bazı özelliklerini almıştır. Alevlerle olan ilişkisi sebebiyle doğal olarak, her zaman etrafı alevlerle çevrili olan ve Kojin gibi canilerin hakkından gelen Fudo'nun cisimleşmiş hali ya da bir yönü olduğu düşüncesini uyandırır.

Ayrıca bkz. Fudo Myo-o; Fii-nu-kang; Kamado-gami; Kamui Fuchi; Monju-bosatsu.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art*. Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

SARUTAHİKO-NO-KAMİ

Ninigi-no-mikoto yeryüzünü yönetmek üzere göklerden indiğinde, ona rehberlik etmek üzere Sazlıkların Ana Diyarı'nda beliren ilah. Adı, "tarla maymunu prensi" olarak okunabilir. Sekiz kademeli bir yol ayrımında belirdiğinden sıklıkla yol ayrımları ilahı olarak değerlendirilir; kendisine Dosojin gibi, bir fallus formunda ibadet edilir. Semavi ilahlarla ilk buluşması hayırlı değildi çünkü ateşli tabiatından ötürü yolları tıkamıştı. İki metreden daha uzun ve yedi karış uzunluğunda bir burunla tasvir edilir. Ağzı ve arka kısmı parlak bir aydınlığa sahiptir ve kocaman, aynaya benzer gözleri de içindeki alevler sebebiyle kıpkırmızı bir şekilde parıldar. Daha önce Amaterasu'yu mağaradan kandırarak çıkaran Ama-no-uzume tarafından semavi torunu durdurmaması için ikna edilir.

Ninigi-no-mikoto'ya yeryüzünü kontrol etmesi için yardım ettikten sonra eve dönerken kendisine (onunla evlenmiş de olabilen) Ame-no-uzume eşlik etti. Durum ne olursa olsun her ikisi de önemli bir imparatorluk klanının ataları olarak değerlendirilirler. Bunun akabinde balık tutmaya giden Sarutahiko elini bir kabuğa sıkıştırıp denizin dibine battı. Burada, farklı türde denizköpüklerine dönüştü ya da onlara adını verdi.

Yolların *kami*'si Kojin (ya da Koshin) gibi ona da üç maymun eşlik etmiştir: Mizaru, Kikizaru ve İwazaru. Bu, *s(z)aru* (maymun) ile fiilin olumsuz hali arasındaki kelimelerle yapılan bir oyundur. Gezginler ya da yaşamları yollara bağlı olan diğer insanlar, onun onuruna Beş Element (beşli), Yin-Yang (ikili) ve Zodyak (on ikili) takvimi döngülerinin kesişiminde, iki ayda bir gerçekleştirilen *Demir Maymun Günü*nü kutlarlar.

Ayrıca bkz. Ame-no-uzume; Dosojin; Koshin; Ninigi-no-mikoto.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Aston, William G., çev. 1956. *Nihongi*. Londra: Allen and Unwin.

Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki*. Tokyo: Tokyo University Press.

SAZLIKLARIN ANA DİYARI

Kadim Japon yazınında kullanılan bir isim.

Ayrıca bkz. Toyoashihara-no-chiaki-nonagaioaki-no-mizuho-no-kuni.

SEİSHİ-BOSATSU

Amida-butsu'ya eşlik eden iki figürden biri. Seishi, diğer eşlikçi Kannon sebebiyle epey gölgede kalmıştır.

Ayrıca bkz. Amida Nyōrai; Kannon.

SEMAVİ UÇAN KÖPRÜ

İzanagi'nin mücevherli mızrağıyla karıştırdığı biçimsiz sular ile cennet arasında bir gözetleme noktası. Bunun sonucu olarak sıvıda kümeler oluştu ve mızrağın ucundan damlayan sular adaları biçimlendirerek Sazlıkların Ana Diyarı'nı yarattı. Semavi Uçan Köprü zaman zaman Samanyolu ile özdeşleştirilir; gerçi o göksel olgu genellikle Semavi Nehir olarak yorumlanır. Köprü göksel ve dünyevi âlemleri birbirine bağlar; gerçi onun kesin doğası gizlidir.

Ayrıca bkz. İzanagi ve İzanami.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Aston, William G., çev. 1956. *Nihongi.* Londra: Allen and Unwin.

Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki.* Tokyo: Tokyo University Press.

SENGEN

Kutsal Fuji Dağı'nın *kami*'si. Aynı zamanda Fuji-hime (Prenses Fuji) olarak da adlandırılır ve Hoderi-no-mikoto ile Ho-o-rino-mikoto'nun annesi Konohanasakuya-hime ile özdeşleştirilir. Morsalkım dallarıyla süslü, geniş bir şapka ile tasvir edilir; dağ ve çiçeğin isimleri Japoncada sesteştir.

Fuji-san (Fuji Dağı) Japonya'daki en yüksek zirvedir. Neredeyse mükemmel bir koni oluşturur ve bir volkan olarak, sıradağların bir parçası değil de yalnız olduğu için çok uzaklardan dahi rahatça görülebilir. *Fuji* adı, Ainu Fuchi'nin Japonca telaffuzu olabilir ve dağın orijinal ilahı da Emishi ateş ilahı olabilir. Dağın ya da Sengen'in rüyada görülmesi çok büyük bir talihin işaretidir.

Ayrıca bkz. Hoderi-no-mikoto; Ho-ori-no-mikoto; Kamui Fuchi; Konohanasakuyahime.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Aston, William G., çev. 1956. *Nihongi.* Londra: Allen and Unwin.

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art.* Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki.* Tokyo: Tokyo University Press.

SHAKA (SHAKYAMUNİ, SHAKYA KLANININ BİLGESİ)

Tarihi Buda, Hindistan'da devrimci felsefenin kurucusu. Hinduizmin yaygın metafizik önermesini –kişinin yaşamdaki davranışlarının, kişinin yeniden doğumdaki konumunu belirlemesi– kabul eden, Kuzey Hindistan'daki Shakya krallığının prensi ve vârisi Shakyamuni, bu döngünün sonuçları üzerine kafa yordu. İnsanların ve diğer varlıkların acı çekmesinin arzuların bir sonucu olduğu sonucuna vardı. Zevk, lüks ve gücü arzulamak illüzyonların sonucuydu. Birey bu illüzyonları arzuladığı müddetçe daha çok acı çekmek için yeniden doğacaktı. Shakyamuni'nin, *bodhi* ağacı altındaki meditasyonları, neticede ona bu acı için bir tedavi sundu: Disiplinli bir yaşam aracılığıyla arzunun son bulması ve illüzyonun ardındaki gerçeğin aranması, arzusuzluk ya da kurtuluş durumu olan *nibbhana* durumunu ortaya çıkarabilir, birey de bir *buda* (aydınlanmış kişi) olabilirdi.

Buda adını alan Shakyamuni, kendi gerçeklik görüşü hakkında vaaz verdi ve ölümüne değin gelişen ve büyüyen bir

dini-felsefi mezhep oluşturdu. Bu mezhep, muhtemelen Kuzey Hindistan Maurya hanedanı tarafından devlet dini olarak benimsenmesinin ardından büyüyerek Hint yarımadasında başlıca din haline geldi. Öğretiler, birçok rotadan Çin'e ve oradan da Japonya'ya transfer oldu; Hindistan'da daha sonra düşüşe geçti ve neredeyse tamamen yok oldu. Bazı Japon Budist okullarda, Shakyamuni mevcut çağın Buda'sıdır. Jodo gibi bazıları içinse o sadece büyük bir aziz ve öğretmendir.

Shakyamuni'yle, onun gücü, merhameti ve bilgeliğiyle alakalı sayısız mit anlatılır. Bunların çoğu Hint kaynaklarından ödünç alınmıştır. Adanmış Budistler için Buda, onu tüm insan ırkından ayıran otuz iki belirleyici fiziksel işarete sahiptir. Alnının ortasındaki *urna* ya da parlayan top, çift kubbeli kafatası ve kıvırcık saçları gibi bazıları barizdir; diğerleri ise daha az belirgindir. Hindistan'dan çıkan bu mitlerin anlatmak istediği şey, Shakyamuni'nin bir insanoğlu olarak ne kadar sıra dışı olduğudur. Çok çeşitli mitlerde inanılmaz bir kanaatkârlık göstermiş, iblis ordularını bozguna uğratmış ve hatta Ölüm Efendisi Emma-o'ya (Yama) bile meydan okumuştur.

Bu hikâyelerin çoğu, bazı Budist mezheplerdeki doktrinin bir parçası olarak anlatılır. Bu sebeple de burada tanımlandığı biçimde bir mit inşa eder. Yine de mitlerin çoğu aslında Kobo Daishi gibi diğer kahramanlar hakkındadır.

Ayrıca bkz. Emma-o; Kobo Daishi.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Khanna, Anita. 1999. *The Jataka Stories in Japan*. Delhi: B.R. Publishing.

Komatsu, Chikō. 1989. *The Way to Peace: The Life and Teachings of the Buddha*. Kyoto: Hōzōkan Publishing Co.

Matsunaga, Alicia. 1974/1996. *Foundations of Japanese Buddhism*. Los Angeles: Buddhist Books International.

SHİ TENNO

Budizm dünyasını kötülüklerden koruyan dört semavi kral. Her biri bir yön ve bir renkle temsil edilir. Ayrıca dört mistik hayvanla (Tosbağa, Anka, Kaplan ve Ejderha) da anılırlar. Kuzeyde *Bishamon-ten* (mavi) vardır. Batıda *Komoku-ten* (kırmızı), güneyde *Zocho-ten* (beyaz), doğuda ise *Jikoku-ten* (yeşil) bulunur. Bishamon aynı zamanda Yasa'nın muhafızı ve Shichi Fukujin'den biri olarak da bilinir.

Ayrıca bkz. Bishamon; Shichi Fukujin.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art.* Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

SHİCHİ FUKUJİN

Yedi iyi talih tanrısı. Farklı kaynaklardan ve topluluklardan gelen bu yedi tanrı, genellikle muhteşem Takarabune (hazine gemisi) ile hep birlikte seyahat ederken tasvir edilir. Gemilerinin yanı sıra toplu halde temsil edilmeleri en çok ticari kuruluşlarda görülür. Bir gemiyle ilişkilendirilmeleri onların aynı zamanda *marebito* (ziyaretçi ilahlar) olduklarını gösterir.

Yedi ilah şunlardır: Benten (sevgi ve sanat tanrıçası), Bishamon (koruma tanrısı), Daikoku (refah tanrısı), Ebisu (iyi şans tanrısı), Fukurokuju (uzun ömür ve bilgelik), Hotei (iyi talih, dinginlik ve cömertlik) ve Jurojin (uzun ömür). Bunların her biri ayrı olarak da ortaya çıkabilir (*ilgili bölümlere bakın*). Ayrı ilahlar olarak, Shichi Fukujin çizimindeki eğlendirici temsilleriyle gizlenen bir öneme ve ağırlığa sahiptirler.

Benten, sanat tanrıçası olarak artistik çağrışımlarını belirten bir lavta taşır. Bishamon'un genellikle taşıdığı minyatür bir pagoda, Budist Yasa'nın savunucusu ve genel anlamda meşruiyetin koruyucusu olarak onun rolünü belirtir. Çin'e özgü bir biçimde silahlanıp kalkanını kuşanmıştır. Daikoku hem gemide hem de tek başına iki iri pirinç çuvalının üzerin-

de otururken tasvir edilir. Balyaların etrafını fareler sarmıştır; Daikoku'nun balyaları dolup taşmakta olduğundan kemirgenlerin de kendi paylarını almalarına izin vermektedir. Elinde taşıdığı ahşap tokmağı salladığında ya da bir yere vurduğunda bundan altın paralar çıkar. Kafasında, tüccarların yuvarlak kepinden bulunur. Genellikle Daikoku ile ilişkilendirilen Ebisu, Daikoku'nun oğlu olarak düşünülür. Bir elinde bir olta, diğerinde ise yakaladığı irice bir *tai* (çipura, ancak "tebrikler" kelimesi ile sesteştir) vardır. Heian döneminden sıradan halk kıyafetleri giyer. Fukurokuju (Fukurokujin olarak da bilinir), bilgeliğin ve uzun ömrün temsili olan upuzun saçlara sahiptir. Yedi tanrıdan en popüleri olan Hotei de saçı tıraşlı bir Budist keşiş olarak tasvir edilir; iyi huyluluğu ve cömertliği temsil eden devasa göbeğini açıkta bırakan buruşuk bir cübbe giymektedir. Hak eden çocuklara hediyeler dağıttığı genişçe bir çuval taşır ya da bunun üzerinde dinlenir. Jurojin'in uzun, beyaz bir sakalı vardır ve Taoist bilgeliği içeren bir parşömenin bağlı olduğu bir asa taşır. Kendisine her zaman, hepsi de mutlu bir ihtiyarlığın sembolleri olan bir erkek geyik, bir tosbağa veya bir turna eşlik eder.

Bir mabet lentosundan Shichi (aslan) detayı (Yazarın izniyle.)

Takarabune genellikle, ejderhaların çektiği bir Çin gemisi olarak tasvir edilir. Jurojin'in turnası genellikle tepede uçar ve geminin yelkeninde iyi talihi simgeleyen bir karakter ya da oval bir altın para bulunur.

Yedi tanrı ve onların gemisi, Japon mitolojisinin en kuvvetli akımlarından birini temsil eder: Tüccar sınıflarının fikirleri ve yorumları. Özellikle de kendini işine adayan bireyler için kör talihi simgelemektedirler. Yedi tanrı farklı kökenlerden –Taoizm, Konfüçyüsçülük, Budizm, Şinto– gelmektedir ve hepsi de imparatorluk sisteminin "resmi" tarihçileri ve mitoloji uzmanlarının rengini solduracak biçimde birbirleriyle ilişkilidir. Tacirin, esnafın ve şehirli işçinin kaderciliğiyle renklenmiş teşebbüslere hitap ettiğinden (hâlâ da böyledir) bu imgeler bu denli güçlüdür. *Takarabune* tasvirleri, muhtemelen modern Japonya'da en yaygın olarak görülen dini eşyadır.

Ayrıca bkz. Bishamon; Daikoku; Ebisu; Fukurokuju; Hotei; Jurojin; *Marebito.*

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Czaja, Michael. 1974. *Gods of Myth and Stone: Phallicism in Japanese Folk Religion.* New York ve Tokyo: Weatherhill.

Davis, S. Hadland. 1913. *Myths and Legends of Japan.* Londra: George Harrap.(Aynı baskı, 1992 New York: Dover Publications).

Ehrich, Kurt S. 1991. *Shichifukujin: Die Sieben Glücksgötter Japans.* Recklinghausen: Verlag Aurel Bongers.

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art.* Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

Tyler, Royall. 1987. *Japanese Tales.* New York: Pantheon.

SHİRAMBA KAMUİ (AİNU)

Bitki örtüsü ve bu sebeple de ahşaptan yapıldıkları için pek çok ev eşyası ve araç gerecinin *kamui*'si. Aynı zamanda tahıllar ve sebzelerde de bulunur. Tüm bitkiler onun ruhunu veya özünü (*ramat*) paylaştığından bazı insani duygulara sa-

hiptirler. Ainu halkı için içinde bulundukları dünya canlıdır ve faydalandıkları tüm bitkilerle hayvanlar *ramat*'a sahiptir ve bununla ilgilenilmesi gerekmektedir.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Batchelor, John. 1971. *Ainu Life and Lore; Echoes of a Departing Race.* Tokyo, Kyobunkwan, New York: Johnson Reprint Corp.

Brett, L. Walker. 2001. *The Conquest of Ainu Lands: Ecology and Culture in Japanese Expansion, 1590-1800.* Berkeley and Londra: University of California Press.

Etter, Carl. 1949. *Ainu Folklore; Traditions and Culture of the Vanishing Aborigines of Japan.* Chicago: Wilcox and Follett Co.

Munro, Neil Gordon. 1962. *Ainu Creed and Cult.* Londra: Routledge and Kegan Paul; Londra ve New York: K. Paul International, dağıtım Columbia University Press, 1995.

SHOKİ

İblis yöneticisi. Çin kökenden gelen koruma figürü Shoki (Qung Kuei), imparatorluk sınavlarında başarısız olan ve cezasını çekmek üzere intihar eden bir öğrenciydi. İmparator onun onurlu bir biçimde gömülmesine izin vermişti ve bunun karşılığında da Shoki'nin hayaleti dünyayı iblislerden kurtarmaya yemin etti. Kendisi *oni*lere karşı korunma için çağırılır.

Shoki, felaketleri gidermek için başvurulan pek çok mitsel figürden biridir. Japon olmadığı için resmi mitolojilerin hiçbirinde yer almaz. Sanat alanında ise onun *oni*lerle ilişkisi kimi zaman esprilidir; örneğin Shoki'nin şapkasında saklanan bir *oni*'yi gösteren ünlü bir resim vardır. Bir başka *hashira-e*'de (sütun resmi; evlerin sütunlarına asılmak amacıyla yapılan uzun ve dar resimler) ise sadece Shoki uzaklaşırken onun Çin kılıcının kınının ucu görülmektedir. Arkasında ise zavallı bir görünüme sahip bir *oni*, Shoki'nin gazabından kurtulduğu için rahatlayarak yüzünü silmektedir.

Ayrıca bkz. Oni; Bilgeler.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:
Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art*. Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

SHO-TEN

Budist servet ilahı. Aynı zamanda Kangi-ten olarak da bilinen ilaha genellikle tüccarlar ibadet eder ve fil kafasına sahip bir adam olarak tasvir edilir. İlah, Shingon tarafından kabul edilmiş Hint kökene sahip pek çok ilahtan biridir; burada ise aslında fil başlı servet tanrısı Ganesha'dır.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:
Eliot, Sir Charles Norton Edgcumbe. 1959. *Japanese Buddhism*. Londra: Routledge and Kegan Paul.
Frank, Bernard. 1991. *Le pantheon bouddhique au Japon*. Paris: Collections d'Emile Guimet. Reunion des musees nationaux.

SHOTOKU TAİSHİ

Budizmin Japonya'da kuruluşunun koruyucusu olan gerçek bir tarihi figürdür ve Japonya'nın ilk anayasası olan *Jushichijo-kenpo*'nun (On İki Maddelik Anayasa) yazarıdır. Prens Umayado (574-622) İmparator Yomei'nin ikinci oğluydu ve İmparatoriçe Suiko'nun naibi oldu. Görevi boyunca, bilgece yöneten mükemmel bir idareci ve danışmandı. Ölümünden sonra aldığı Shotoku Taishi adı "mukaddes faziletler prensi" anlamına gelmektedir. Bilge ve sağgörülü yönetimi, sıradan halka verdiği değer sebebiyle bazen Kannon'un avatarı olarak değerlendirilir ve kendisine hürmet edilir.

Gençliğinden itibaren Budizmin destekçisi olan Shotoku Taishi, Shigi Dağı (günümüz Osaka'sı) Muharebesi'nde Mononobe ve Nakatomi (Şinto yandaşı) muhafazakâr güçlerini bozguna uğratmak üzere Budizm yanlısı Soga klanına katıldı. Göreve geldiğinde, imparatoriçenin yönetiminin başarılı ol-

Ölülerin ruhlarına adaklarla Shozuka-no-Baba (Yazarın izniyle.)

masını sağlamak için elinden geleni yaparak, Yamato devletinin aristokrat kesimi arasındaki merkezcil eğilimlere şiddetle karşı çıktı. Kendisine hâlâ Japon devletinin kanun yapıcısı ve kurucusu olarak hürmet gösterilir. İmparatoriçenin emriyle *Üç Sutra'nın Tefsiri*'ni yazdığı için önemli bir Budist âlim olarak nam salmıştır.

Mitolojide Shotoku Taishi, hem Buda'nın avatarı olarak hem de bodisatvalar, özellikle de Shogun Jizo tarafından desteklenen ve zaferlerini onlara borçlu biri olarak tasvir edilir.

Ayrıca bkz. Jizo.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Sansom, Sir George. 1976. *Japan—A Short Cultural History.* Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

SHOZUKA-NO-BABA

Cehenneme giden Shozukawa nehrinin kıyısındaki kurumuş bir ağacın altında yaşayan yaşlı bir cadaloz. Ölülerin kıyafetlerini çıkararak bunları ağacın dallarına asar. Bunun, eski maddesel yaşamlarını arkalarında bıraktıkları düşüncesini

pekiştirdiği söylenir. Erkek mevkidaşı Datsueba, aynı mitsel varlığın erkek versiyonu da olabilir.

Ayrıca bkz. Datsueba; *Jigoku*.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Frank, Bernard. 1991. *Le pantheon bouddhique au Japon*. Paris: Collections d'Emile Guimet. Reunion des musees nationaux.

SHUMİSEN (MERU DAĞI, SUMERU)

Budizme göre evrenin merkezi olan dağ. Shi Tenno tarafından dört taraftan korunur. Eteklerinde otuz üç milyon tanrı yaşar. Buda'nın cenneti onun zirvesindedir. Aynı zamanda bir Budistin, nirvanaya erişmek için geçmesi gereken çetin ve uzun süreci de temsil eder. Shumisen, bireylerin ve insanlığın topluca Buda olmak için verdiği mücadeleyi temsil eder. Japonya'da Takao Dağı, Fuji Dağı dahil olmak üzere bir dizi dağ hacları ve Yoshino ve Haguro Dağı'ndaki *yamabushi*'nin meşhur hacları, Shumisen'in eteklerine giden patikalardan esinlenilmiştir.

Ayrıca bkz. Dağlar.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Earhart, H. Byron. 1970. *A Religious Study of the Mount Haguro Sect of Shugendo*. Tokyo: Sophia University Press.

Getty, Alice. 1988. *The Gods of Northern Buddhism*. New York: Dover Publications.

SİLAHLAR

Budist ve Şinto ilahların çoğu, ilahlık sembollerinin önemli bir parçası olan ve pek çok mitte karşımıza çıkan silahları taşırken tasvir edilir. En eski tarih kayıtlarına göre Doğu Asya'da silah, özellikle de kılıç ve yay taşımak bir "beyefendinin" en ayırt edici özelliğiydi. Çok katmanlı fikirleriyle Yayoi kültürünün bu silah taşıma ideolojisine bir katkısı olmuş ol-

malıdır. En yaygın üç silah olarak (genellikle isimlendirilen ve kendi başlarına *kami* olan) kılıcı, yayı ve *kongo*'yu (şimşeği temsil eden ufak bir el silahı) sayabiliriz. Kılıçlar ve *kongo*'dan ayrı başlıklar altında bahsedilmektedir.

Genel bir kural olarak Budist ilahlar, Çinlilerin Japonlarınkinden çok daha çeşitli bir envanterinin bulunduğu Çin sırıklı silahlarından taşıma eğilimindedirler. Şinto ilahları şayet bir şey taşırlarsa bu genelde bir yay ya da kılıç olur. Buradaki tek istisna, mücevherli mızrak sahibi Ama-no-Nuboko'dur; ki bu mızrakla İzanagi yeryüzünü yaratmak için denizi karıştırmıştır.

Ok ve yay pek çok mitte yer alır. Ok, öldürücü olabildiği gibi iyi şans da getirebilir; hatta Hachiman gibi bazı ilahları bile temsil eder. Daha sonraki çağların resimlerinden ve çağrışımlarından edinilen izlenimin aksine, Heian Japonya'sında ve daha önceki dönemde, bir soyluyu ya da savaşçıyı temsil eden silah kılıçtan ziyade yaydı. Bunun sebebi metal işçiliğinin daha az gelişmesi olabilir; ya da bu durum yayların daha etkili ve daha az riskli olmasından da kaynaklanıyor olabilir. Neticede kişinin, yayını kullanmak için düşmanın gözbebeklerini görecek denli yakında olması gerekmemektedir. Erken dönem mitlerde pek çok sihirli yay ve ok karşımıza çıkmaktadır. En önemli ok, cennete dönmek yerine sülünü öldürdüğü için Ame-no-wakahiko'yu katleden oktur. Belki de en önemli yay, Susano-wo'nun ölümün *kami*'si ve yeraltının hükümdarı olarak tabiatının ve bunları kayınpederinden çalan Okuninushi'nin muğlak tabiatının sembolleri olan yaşamın ok ve yayıdır; bu sebeple de bunlar büyülü bir biçimde hem yaşam hem de ölüm getirirler.

Budist ilahlarca yaygın olarak taşınan silah *kongo*'dur (Sanskritçe: *vajra*). Bu silahın kabzası bir kazığa benzer; diğer ucunda da dikdörtgen, altıgen ya da sekizgen sivri çubuklar bulunur. Tokko'nun her iki ucunda da tek bir sivri çubuk var-

dır; *sanko* üç uçluyken beş çatallı olan bir de *gokko* vardır. Bunlar elması, Budist Yasa'nın delinmez, sert gerçeklerini ve aynı zamanda anlık aydınlanma sağlayan yıldırımı temsil eder.

En ünlü ve en çok korkulan silah koleksiyonlarından biri, Yoshitsune'nin infazcısı ve vekilharcı olan Benkei'nin taşıdıklarıdır. Bu silahların ne olduğu kaynaklara göre çeşitlilik göstermektedir. Bir kılıç, *naginata*'ya (bir çubuğun ucundaki kısa ve geniş bıçağıyla bir nevi baltalı kargı) veya bir *masakari*'ye (geniş balta) ek olarak, oldukça alışılmadık bir biçimde neredeyse hepsi sıradan işçilerin kullandığı alet edevattan bir silah koleksiyonuna sahiptir. Bu, pek çok mitteki ikincil öneme sahip bir temadan türemiş olabilir: Bu tema, alt sınıfların bağımsızlık ve başkaldırı davalarıdır.

Silahlar, güç sembolleri olarak pek çok mit sisteminde önemli bir rol oynar ve Japonya'da da durum bunlardan farklı değildir. Japon tarihinin büyük kısmında, silah taşıyanlar taşımayanlara büyük bir üstünlük sergilemişlerdir. Bu sebeple, yaşama saygı geleneğine (her zaman olmasa da) sahip Budizmde bile silahlar, Budizmin kendini oluşturma sürecindeki mücadelenin sembolleri olmuştur. Silahlar, elbette ki dönem içinde yaygın olan ve her ikisi de pahalı olan kılıç ve yay gibi belirli bir ideolojik çağrışımı bulunan silahlardı ve bunları etkili kullanmak için büyük bir çalışma gerekiyordu.

Uzunca bir tarihi perspektiften bakıldığında, mitsel ikonografide sergilenen farklı türde silahlar, rağbet gören trendlerle mitsel tartışmalar arasında bir çekişme durumu oluşturmaktadır. *Kami*lerin üstünlüğü ve mitlerin temeli, kadim silahların temsiliyle detaylı biçimde aktarılır: düz, tokmak başlı kılıçlar ve uzun yaylar. Daha sonraki tarihi dönem, kavisli *tachi* ve birleşik uzun yaylar formunda kendini göstermektedir. Budizm, Çin'in geniş bıçaklı, baltalı kargılarıyla ve *kongo*larla haşır neşirdir. Sıradan halk, adapte edilmiş günlük araç gereçler ve çomaklar formundaki mevcut silahlarıyla katkıda

bulunmaktadır. Benkei, Kintoki ve oniler gibi pek çok güçlü adam da konumlarını temsil eden ve düzen ve kaos dünyalarını dengeleyen devasa silahlar taşır. Mesele üstünlükten ziyade, Japon halkının inşa ettiği ideolojik/mitsel dünya içinde bu çoğu kavramın edindiği yerdir.

Ayrıca bkz. Kılıçlar; *Kongo.*

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Ouwehand, Cornelius. 1964. *Namazu-e and Their Themes: An Interpretative Approach to Some Aspects of Japanese Religion.* Leiden, the Netherlands: E.J. Brill.

Stone, George Cameron. 1961. *A Glossary of the Construction, Decoration, and Use of Arms and Armor.* New York: Jack Brussel.

SUİJİN (AYNI ZAMANDA MİZU-NO-KAMİ)

Su, kaynaklar ve bazen de kuyuların *kami*'si. Suijin pek çok kılığa bürünür ve çoğunlukla da insanların tüketimi için su sağlayan kaynakları yönetir. Suijin zaman zaman, suyla da ilişkilendirilen ejderha *kami*'si Ryujin'le özdeşleştirilir. Fudo Myo-o, şelalelerle ilişkisinden ötürü bazen Suijin olarak tanımlanır. Yine de çoğu durumda Suijin, sadece bir taş plak ya da bir kaynağın çıkış noktasında dik bir şekilde duran küçük bir taş olarak belirir.

Suijin, kendisine ibadet edilmesini ya da en azından fark edilmeyi bekler. Bu kitabın yazarı Kuzey Japonya'da bir ev kiralarken, ev sahibi, mülkte bulunan kaynağın üzerindeki küçük bir taş plakaya biraz sake ve çiçekler bırakarak "ara sıra Suijin'i onurlandırmasını" ondan istemiştir.

Ayrıca bkz. Fudo Myo-o; Ryujin.

SUİTENGU

Gemi kazalarından korunmak için başvurulan deniz ilahlarından biri. Bir tosbağa tarafından desteklenirken tasvir edi-

lir. Denizcilerin ve balıkçıların yazgıları çoğunlukla şansa bağlı olduğundan şans ilahı olarak da kabul edilir. İsmi, Dan-no-Ura muharebesinde Minamoto güçleri sebebiyle göçüp giden çocuk imparator Antoku'nun da takma adıdır.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Eliot, Sir Charles Norton Edgcumbe. 1959. *Japanese Buddhism*. Londra: Routledge and Kegan Paul.

SUKUNABİKONA

Okuninushi'ye yeryüzünü yaratma görevini tamamlamasında yardımcı olan bodur ilah. Okuninushi, kayınpederi Susano-wo ile yarıştıktan sonra, İzanagi ve İzanami tarafından başlatılan yaratma eylemini tamamlamaya koyuldu. İzumo'daki Miwo Burnu'nda, *kagami* kabuğundan (Ampelopsis asmasından, sukabağını andıran bir kabuk) tekne süren ve kuyruksallayangil (*Nihonshoki*'deki bir kaz) postu giymiş olan bir bodur ilah, Okuninushi ve ekibine göründü. Sukunabikona yapılan sorgulara sessizlikle karşılık verince (sihirli bir hayvan olan ve her yerde bulunmuş olan grubun bir üyesi) kara kurbağası, korkuluk *kami*'si Kuyebiko'nun yeni gelenin kimliğini bileceğini ileri sürdü. Kuyebiko onları, bodur ilahın Kamimusubi-no-kami'nin (*Kojiki*'ye göre) doğumdan sonra parmaklarından kayan çocuğu ya da Takamimusubi-no-mikoto'nun (*Nihonshoki*'ye göre) çocuğu olduğu hakkında bilgilendirdi. Sukunabikona yeryüzünü sağlamlaştırmak ve yükseltmek için O-Namuji'ye (Okuninushi) katıldı. *Nihonshoki*'ye göre, iki ilah bundan sonra dünyanın inşasını tamamladı ve insanlar ve hayvanlar arasındaki hastalık ve rahatsızlıkları tedavi edecek tedarikleri sağladılar. Bunların arasında, çeşitli musibetleri def eden sihirli büyüler de mevcuttu. Bunu hallettikten sonra Sukunabikona kendi memleketi Tokoyo-no-kuni'ye döndü.

Okuninushi'nin yanı sıra Sukunabikona da sihir ve büyücülük ustasıdır. Geleneksel olarak da çarpık ağızlı maskesi, pek çok *kagura*'da (ritüel oyunları) yer alan bir taşralı temsili ve soytarıyı andıran bir halk figürü olan Hyottoko'yla ilişkilendirilir.

Bir o kadar önemli olarak da Sukunabikona'nın zaman zaman sülük çocuk Hiruko, dolayısıyla da Ebisu olduğu iddia edilir. Durum ne olursa olsun Sukunabikona'nın en önemli özelliği, kendisinin mükemmel bir *marebito* olmasıdır. Çeşitli yerleri ziyaret eder, sihirli hediyeler sağlamaya ve bir şeyler inşa etmeye yardımcı olur, sonra da kendi memleketine döner. Diğer *marebito*lar, özellikle Ebisu ve Hiruko gibi o da hem deforme hem de kuvvetlidir; bu da onu normal insan (ve *kami*) türünden ayırır. *Marebito* kavramının genel bir mitsel uyarı olması mümkündür: Ne kadar tuhaf görünürlerse görünsünler yabancılara dikkat edin; onlara iyi davranın, sonra da onları gönderin.

Ayrıca bkz. Ebisu; Hayvanlar; Hiruko; Kuyebiko; *Marebito*; Okuninushi; Yeraltı.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Aston, William G., çev. 1956. *Nihongi*. Londra: Allen and Unwin.

Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki*. Tokyo: Tokyo University Press.

SUMERU

Bkz. Shumisen.

SUMİYOSHİ

Gemicilerin ve şiirin *kami*'si. Sumiyoshi; Uwazutsuno-o, Nakazutsu-no-o ve Sokozutsu-no-o'nun (üst deniz, orta deniz ve alt deniz) birleşiminden oluşmuş bir ilahtır ve İmparatoriçe Jingu'ya, Kore istilası sırasında dalgaları kontrol edebileceği

bir mücevher sağlamıştır. Günümüz Osaka'sı olan Settsu'daki Sumiyoshi-taisha mabedi Sumiyoshi'nin ana mabedi olsa da, onun mabetleri ülkenin her yanında mevcuttur. Sumiyoshi-taisha mabedi, diğer şeylerin yanı sıra Heian döneminde Prens Genji'nin sevdiğiyle evlendiği için teşekkürlerini sunmaya geldiği mabet olmasıyla meşhurdur.

Sumiyoshi aynı zamanda Nara yakınlarındaki Uji'de de ilaç, iyileşme, bedensel şehvet ve sefahat *kami*'si olarak kutsal kabul edilir. Sumiyoshi, sarhoş canavar Shutendoji'yi hizaya getirmesinde Raiko'ya yardımcı olan sihirli iksiri sağlamıştır. İlaç ve cinsel aktivite arasındaki ilişki, muhtemelen Taoizmin bu ikisi arasındaki ilişkiye büyük vurgu yaptığı Çin'den gelmiştir. Sumiyoshi'nin Uji versiyonundaki eşi şehvet ilahı Hashi-hime'dir. Elbette ki Sumiyoshi-Taisha'nın ve Uji'nin Sumiyoshi adlı ilahlarının, isimleri benzeyen farklı kişiler olmaları da mümkündür ve olasılık dışı değildir.

Japonya'da cinsel ilahlara adanan bir dizi mabet ve tapınak mevcuttur; bunların arasında ilk ABD elçisi Townsend Harris'in ikamet ettiği, Shimoda'daki ünlü tapınak da vardır. Harris'e Japon yöneticiler tarafından bir cariye verilmiş ve elçi de cariyeyi daha sonra terk etmiştir; bu olay da tapınağın tarihinde, karşılıksız arzu miti olarak ayrıntılı bir biçimde yer almıştır. Bu hikâyenin yankıları, Puccini'nin *Madam Butterfly* operasına da ilham vermiş olabilir.

Ne *Kojiki* ne de *Nihonshoki*, seks ya da boşaltım konusundan bahsetmekte çekingen ya da tereddütlüdür; ancak çoğu çevirmen öyledir. Örneğin Basil Hall Chamberlain tüm sakıncalı gördüğü olayları Latince yazmıştır. Şehvet ve cinsel zevkin insanlığın doğal bir sonucu olması, İzanagi ve İzanami'yle başlayarak bir dizi mitte yer almaktadır.

Sumiyoshi'nin koruyucu ve iyileştirici ilah olarak ikili önemi, Japon toplumunun bir başka yönüne dek uzanır. Japonya'daki başlıca *yakuza* (organize suç) çetelerinden biri, iyi-

Efendi Teika, ilaç ve deniz ilahı Sumiyoshi'nin tapınağındayken rüyasında şiir tanrısını görür. On üçüncü yüzyılda yaşayan Teika, bir dizi antoloji hazırlamıştır ve en önemli Japon şairlerden biri olarak kabul edilmektedir. (Asian Arts&Archaeology, Inc./Corbis)

leştirme *kami*'si olarak himayeci ilahı Sumiyoshi olan Sumiyoshi Rengo'dur. *Yakuza* örgütünün kökeni, Edo döneminde panayırlarda seyyah ilaç ve diğer malzemeler satanlara dek uzanır ve çete, *kami*'nin adını kendi adı olarak benimsemiştir.

Ayrıca bkz. İzanagi ve İzanami; Raiko.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art*. Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki*. Tokyo: Tokyo University Press.

SUSANO-WO

Ehlileştirilmemişlerin ve vahşi fırtınaların ilahı Amaterasu-o-mikami'nin erkek kardeşi ve annesi İzanami'yle birlikte yeraltının hükümdarı. Yeraltının imparatoru ve veba taşıyıcı Budist ilah Gozu Tenno ile ve ölüm kralı Emma-o ile özdeşleştirilir. Aynı zamanda İzumo halkının kurucusu ve başlıca kültürel kahramanıdır. Tam adıyla Takehaya-Susano-wo-no-mikoto karmaşık bir figürdür; belki de Japon mitolojisindeki en karmaşık karakterdir. *Kojiki* ve *Nihonshoki*'de anlatılan klasik hikâyeye göre Amaterasu'nun ardından annesi İzanami onu doğurdu. Susano-wo yaşamına talihsizlikle başladı. Son doğan olduğu için denizin hükümdarı olduğu beyan edildi ancak ölen annesi İzanami için yaktığı ağıt, babası İzanagi'nin gazabına sebep oldu. Bunun sonucu olarak da annesine ölüler diyarı Yomi'de eşlik etmekle cezalandırıldı.

Susano-wo, yeraltındaki görevi için ayrılmadan önce ablasını Cennetin Yüce Ovaları'nda ziyarete gitti. Susano-wo'nun niyetinden şüphe eden ablası, onu Amanokawa'ya (Semavi Nehir) yakın tarafta silahlı ve zırhlı bir şekilde bekledi. Susano-wo, ablasını niyetinin kötü olmadığına inandırdı ve iki kardeş düello usulüyle üremeye karar kıldılar. Susano-wo'nun kılıcının parçalarını kullanan Amaterasu, üç dişi

ilah dünyaya getirdi. Ablasının mücevherlerini ödünç alan Susano-wo da bunları kırıp beş erkek ilah dünyaya getirdi. Susano-wo'nun kılıcından doğan dişilerin onun evlatları, Amaterasu'nun mücevherlerinden doğan erkeklerinse ablasının olduğu konusunda hemfikir olunca (*Nihonshoki* ise tam tersini iddia edip yine de aynı sonuca varmaktadır) Susano-wo, kendini yarışmanın kazananı ilan etti.

Daha sonra, galip gelen Susano-wo kirli birtakım eylemlerde bulundu: Ablasının pirinç tarlaları için inşa ettiği su kanallarını kırdı, dokuma salonuna dışkı attı ve bir atın derisini yüzüp iskeletini Amaterasu'nun sarayına atarak eylemlerini doruğa ulaştırdı. Amaterasu bir mağaraya çekilince cennete ve Sazlıkların Ana Diyarı'na karanlık indi. Cennetin ilahları, her zamanki toplantılarının ve Amaterasu'yu mağaradan kandırarak çıkarmalarının ardından derhal Susano-wo'yu sürgün ettiler; bunu tırnaklarını ve sakalını kopardıktan, bin adak tepsisi gibi ağır bir cezadan sonra yaptılar. Susano-wo, sürgünün ardından yeryüzünde dolanırken, yiyecek ilahı Ogetsuhime'yi kendisini kirli yiyeceklerle beslemekle suçlayarak katletti.

Susano-wo, Sazlıkların Ana Diyarı'nda gezinmesi esnasında, tek kızları sekiz başlı iblis yılana kurban edilen yaşlı bir çifte rastladı. Susano-wo, yılan için özel bir tür sakeden sekiz fıçı hazırlanmasını emretti. İblis yılan bunları tüketip sarhoş olduktan sonra Susano-wo, saklandığı yerden çıkıp yılanın başlarını kesti. Yılanın kuyruğunu kesip açınca yüce kılıç Kusanagi'yi buldu ve bunu özür maiyetinde ablasına verdi. Kılıç daha sonra, Sazlıkların Ana Diyarı'na inen Ninigi-no-mikoto'ya verildi. Susano-wo İzumo'ya yerleşti. Yaşlı çiftin kızıyla evliliğinden olan çocuklarından biri de Okuninushi'dir. Daha sonra, kızlarından biri olan Suseri-hime, (hükümdarlığının sembolleri olan) kılıcı, yayı, okları ve *koto*'suyla (arp) birlikte Okuninushi tarafından çalındı.

Susano-wo mitinin çeşitli versiyonları mevcuttur. *Nihonshoki* yukarıdakilere ek olarak onun Kara'da (Kore) yaşadığını ve İzumo'ya taş (ya da kil) bir tekneyle gelerek, beraberinde yenilebilir tahıl tohumları ve usulünce ektiği ağaç fidanları getirdiğini aktarır. *İzumo Fudoki* de Susano-wo'nun Kore'den geldiğini söyleyerek beraberinde kılıç dövme zanaatını getirdiğini ve esasen İzumo ulusunu kurduğunu ekler. Shimane (İzumo bölgesinin günümüzdeki adı) bölgesinde hâlâ mevcut olan yerel mitler, Susano-wo'nun belki de Kore'den gelmiş olan büyük bir kültürel kahraman olduğu fikrini desteklemektedir (Grayson 2002).

Susano-wo, hem kötü bir karakter hem de bir kahraman olarak mitlerde yer aldığı ve yeraltıyla ve denizle ilişkilendirildiği için karmaşık bir figürdür. Kötü karakter olarak, kendisi hem korku hem de hayranlık uyandıran, kontrol edilemez bir güçtür. Bir kahraman olarak ise kötülüklere karşı savaşır. Susano-wo'nun kötülüğün ilahı olduğu düşünülmemelidir. Batı veya Budizm anlamında kötülükten ziyade *tsumi*, yani kirli eylemlerde bulunur.

Bu *tsumi*ler, kötücül tabiatından ziyade kontrol edilemez doğasından kaynaklanır. Japon terimleriyle ifade etmek gerekirse, *aramitama*'sı, yani vahşi ruhu üstün gelmektedir. Onun elementi fırtınadır; çünkü fırtınalar vahşi ve kontrol edilemez kutsamaların (yağmur ve doğurganlık) kanıtıdır. Şinto, geleneksel olarak ölümü kirli kabul eder ve Susano-wo'nun kirli eylemleri onu ölüler diyarının hükümdarlığı rolüne uygun kılmaktadır. Onun asıl bölgesi olan deniz, bazen yeraltıyla bazen de sihir âlemiyle özdeşleştirilen gizemli bir yer olan Tokoyo diyarıdır.

Ablasıyla buluşmasından doğan ilahların hepsi, Sazlıkların Ana Diyarı'ndaki (yani Japonya'daki) özel yerlere atanmışlardır. Yukarıda bahsedilen orijinal İzumo mitlerinin kaydı da yeryüzünü yaratma ve adlandırma sürecinde dikkate

değer bir ilah olarak Susano-wo'nun yerini tasdik eder. Soyundan olan Okuninushi'nin miti gibi, bu mitler de politik olabilirler: Yamato döneminde daha zayıf ulusların kültlerini kendine katıp düzenleyen Yamato imparatorluk kültünün üstünlüğünün destekçisi olabilir. Yine de aynı zamanda, Japon mitinde ölüm ve yaşam arasındaki ilişkiyle yaşamın doğası hakkında yapılan uzun ifadelerin bir parçasıdır: Yani düzenli gelişmeler ve prosedürlerle vahşi, kontrol edilemez dürtüler ve eylemlerin bir karışımı.

Susano-wo'nun karakteri, bir ölüm tanrısı ya da en azından yeraltının hükümdarı olmasını sağlayan tabiatından ötürü karmaşıktır. Okuninushi onunla karşılaştığında, Susano-wo ölüler diyarı Yomi'nin girişindeki İzumo'da yüksek bir sarayda yaşamaktadır. Kendisinde *İkutachi* (yaşam kılıcı), *İkuyumiya* (yaşam oku ve yayı) ve *Amenonorigoto* (mücevherli semavi arp) vardır. Saçlarında normal bir insanınki gibi bitler yerine çıyanlar yaşamaktadır. Tüm bunlar Susano-wo'nun yaşamı alan kişi, ölülerin hükümdarı olduğunun göstergesidir. Fakat Japonca ifadeler, bu aletleri genel olarak yaşamla ilişkilendirir. Bunların Okuninushi tarafından çalınması, Okuninushi'yi ölümü atlatabilen bir büyücü olarak çelişkili bir konuma koyar. Miti kaydedenler, kişinin ölümü nasıl alt edeceğini bildiği takdirde mevcut olan bu olasılığa dair inançlarını aktarmış gibi görünmektedir.

Diğer Japon mitleri gibi, Susano-wo'nun damadı tarafından bozguna uğraması mitinin de Avrupa mitolojisinde benzerleri mevcuttur. Devin kalesi mit türü, çok çeşitli versiyonları olan Jack ve Fasulye Sırığı gibi Batı kültürü mitleriyle büyümüş kişilere muhtemelen tanıdık gelecektir. Japonların yeraltıyla ilgili çelişkili tutumları düşünüldüğünde, ne devin kalesini ölüm diyarı olarak bulmak ne de ölüm efendisini aynı zamanda yaşamı veren ve yaratan kişi olarak görmek şaşırtıcıdır.

Ayrıca bkz. Amaterasu; İzanagi ve İzanami; Okuninushi; Oyamatsumi.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Aston, William G., çev. 1956. *Nihongi*. Londra: Allen and Unwin.

Grayson, James H. 2002. "Susa-no-wo: A Culture Hero from Korea." *Japan Forum* 14(3): 465-488.

Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki*. Tokyo: Tokyo University Press.

TAİRA

İmparatorluk hanesi soyundan geldiklerini iddia eden bir aile ya da daha ziyade klan. Taira no Kiyomori tarafından yönetilen Taira hanesi (bu adın Çince karakterlerle okunuşu *Hei*'dir, bu yüzden de aynı zamanda Heike ya da Hei hanesi olarak da bilinirler), Minamoto'yu başkentten sürmek için, Kyoto'daki asillerden oluşan bir grup tarafından çağırılmıştır. İşleri bittiğinde imparatorluk sarayını kontrol etmek için kalmışlardır. Gempei savaşlarında Minamoto no Yoritomo'nun güçleri karşısında kaybetmiş ve sonunda Minamoto no Yoshitsune tarafından, Kyushu ve Batı Honshu arasında bir boğaz olan Dan-no-Ura'daki deniz savaşında tamamen bozguna uğratılmışlardır. Taira destekçilerinden geriye kalanlar, muzaffer Minamoto yönetimine sadık olanlar tarafından avlanmıştır.

Taira'nın yükselişi ve bilhassa da çöküşünün hikâyesi, uzunca zamandır Japon romantizmine heyecan vermektedir. Taira klanı talihsiz kahramanlardan oluşmaktaydı ve onların olağanüstü düşüşü sanat ve popüler imgelemde yankı buldu. Bu sebeple, Seto İç Denizi'nde bulunan belirli bir tür yengece onların adı verildi çünkü hayvanın kabuğu, zırhlı bir savaşçının yüz maskesini çağrıştırıyordu: Yengeçlerin Dan-no-Ura'da boğulan Taira savaşçılarının ruhlarını temsil ettikleri söylenmektedir. Israrcı bazı mitler, *hinnin* (toplumdan dışlanmış avareler) ve *shinobi* (ninja) klanlarından oluşan çeşitli

gizli dağ topluluklarını Minamoto'nun gazabından saklanan Taira destekçilerine bağlamaktadır.

Taira'yla alakalı en ünlü mitlerden biri, sonsuza dek savaşı bekleyen hayalet Taira asilleri önünde çalması için çağrılan kör bir lavta çalgıcısı efsanesidir.

Taira'nın popülerliği, bazı açılardan Japon kültürünün talihsiz şartlarda savaşmaya dair düşkünlüğüyle alakalıdır. Taira her zaman vahşi bir güç karşısında daha başından kaybetmeye mahkûm bir klan olarak; Minamotolu rakiplerinden daha zarif ve incelikli bir klan olarak tasvir edilir. Benzer bir coşku, Taira'nın ezeli rakibi, ağabeyi shogun Yoritomo'nun ellerinde benzer bir kadere mahkûm olan Minamoto Yoshitsune için de geçerlidir. Bu konseptin popülerliğini, repertuarları Taira tarihinin şarkılarını içeren ve yirminci yüzyılın ortasına dek Japonya'nın her yerinde bulunabilen lavta çalgıcılarının tarihi egemenliği kanıtlamaktadır. *Noh* tiyatrosunda bir dizi Taira'yı temel alan oyun da mevcuttur.

Ayrıca bkz. Benkei; Hayaletler; Yoshitsune.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Kitagawa, Hiroshi ve Bruce T. Tsuchida, çev. 1977. *The Tale of Heike (Heike Monogatari)*. Tokyo: University of Tokyo Press.

McCullough, Helen Craig, çev. 1988. *The Tale of the Heike*. Stanford: Stanford University Press.

———. 1966. *Yoshitsune: A Fifteenth-Century Japanese Chronicle (Gikeiki)*. Stanford: Stanford University Press.

TAKAMAGAHARA

"Cennetin Yüce Ovası"; semavi ilahların meskeni. *Kojiki* ve *Nihonshoki*'de yazılanlara bakılacak olursa, burası yazarların yaşadığı erken dönem Japonya'sından pek de farklı görünmemektedir. Burada en azından bir saray (Amaterasu-o-mikami'ninki) ve onun pirinç tarlaları vè su yollarının olduğunu biliyoruz. Geri kalanın ayırt edici bir özelliği yoktur ya

da birkaç simge dışında tarif edilmemiştir. Ame-no-yasu-no-kawa'nın (Amanokawa diye de bilinen Semavi Nehir) yatağı mevcuttur. Normalde özgürce akan nehre, İzanagi'nin taşıdığı kılıç Ameno-o-habari-no-kami tarafından set çekilmiştir. Alttaki kuru nehir yatağı, kendileri ve yeryüzüyle ilgili konuları tartıştıkları toplantılar için ilahlar tarafından kullanılmaktadır. Demir içeren bir dağ olan Ame-no-kanayama, bir kuyu olan Ame-no-manai ve kehanetsel uygulamaların edinilebileceği bir dağ sırası olan Ame-nokaguyama da mevcuttur. Ayrıca dünyevi âlemden Semavi Nehir (Samanyolu) ile ayrıldığını, belki de Semavi Uçan Köprü'yü de kapsadığını bilmekteyiz; gerçi bu iki element bazen birleşmektedir. Bir yerinde, Takamagahara'nın sınırlarının biraz dışında da olsa, Sarutahiko'nun semavi toruna tuzak kurduğu dokuz yolun kesişme noktası vardır.

Ayrıca bkz. Amaterasu-o-mikami; Kılıçlar; Ninigi-no-mikoto.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Aston, William G., çev. 1956. *Nihongi.* Londra: Allen and Unwin.

Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki.* Tokyo: Tokyo University Press.

TAKAMİMUSUBİ-NO-KAMİ

Cennet ve yeryüzü yaratılırken doğaçlama bir biçimde var olan üç "görünmez" *kami*'den biri. Hiçbir eşi olmamasına rağmen, bir *kami* soyunun atasıdır. *Nihonshoki*'de bodur ilah Sukunabikona'nın babasıdır. *Kojiki*'de ise aynı rol Musubi-no-kami'ye verilmektedir; bu da ikisinin eş oldukları anlamına gelebilir. Amaterasu-o-mikami'yle neredeyse akran olan *kami*, göklerdeki en önemli ilahlardan biridir. Amaterasu'yla birlikte, Semavi Nehir'in kuru yatağında Tanrılar Meclisi'ni her gerektiğinde toplayan odur.

O ve Amaterasu-o-mikami, semavi *kami*ler Sazlıkların Ana Diyarı'nda kontrol ve düzeni yeniden sağlamaya ka-

rar verdiklerinde, bir *kami*ler toplantısı düzenlemişlerdir. Ame-no-wakahiko'yu yeryüzünü boyunduruk altına almak üzere göndermede Amaterasu'yla birlikte karar vermişlerdir; ilah başkaldırdığında neler olduğunu öğrenmek üzere de sülünü yollamışlardır. Ame-no-wakahiko elçiyi öldürdükten sonra, Takamimusubi-no-kami oku geldiği yoldan geri yollayarak Ame-no-wakahiko'yu öldürmüştür.

Tarihsel açıdan bakıldığında, Yayoi ve Kofun dönemlerindeki Japon devletlerinin genellikle dişi bir yönetici şaman tarafından yönetildiğini biliyoruz. Bunlara genellikle ritüel açısından ikinci, ancak idari açıdan ilk sırada yer alan erkek bir meslektaşları yardımcı olurdu. Aynı sistem, hükümdarlığın kız-erkek kardeşlerin yönetimiyle ilerlediği Okinawa'daki tarihi zamanlarda da mevcuttu; "kral" dünyevi meselelerle ilgilenirken, kız kardeşi ilahi olanlara bakardı. Takamimusubi ve Amaterasu-o-mikami'nin mitsel konumlarının bu arkaik sistemden türemiş olması muhtemeldir.

Ayrıca bkz. Amaterasu-o-mikami; Ame-no-wakahiko; Sukunabikona.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Aston, William G., çev. 1956. *Nihongi.* Londra: Allen and Unwin.

Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki.* Tokyo: Tokyo University Press.

TAKARABUNE

Shichi Fukujin (yedi iyi talih tanrısı) ile dolu olan hazine gemisi. Genellikle tek direkli ve yelkenli, ejder başlı Çin tarzı bir gemi olarak tasvir edilir. Yelken, "iyi talih" anlamına gelen bir karakterin olduğu armayla ya da Edo döneminden oval bir *ryo* altın parayla süslenmiştir. Buna sıklıkla, uzun ömür ve saadet sembolleri olan üstte bir turna ve altta da bir kaplumbağa eşlik eder. Yılbaşı arifesinde limana yelken açarak hazinelerini dağıtır. Hazineler arasında; tanrıların ambarının

anahtarı, görünmezlik şapkası, bitmeyen bir cüzdan, altın paralar saçan Daikoku'nun tokmağı, kötü ruhlardan koruyan bir yağmurluk, mücevherler, altın paralar, bakır paralar, sırmalı ipek kumaş topları ve diğer kıymetli eşyalarla dolu kutular ya da çuvallar vardır.

Ayrıca bkz. Hayvanlar: Kaplumbağa; Shichi Fukujin.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Ehrich, Kurt S. 1991. *Shichifukujin: Die Sieben Glücksgötter Japans.* Recklinghausen,
Germany: Verlag Aurel Bongers.
Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art.* Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

TAKEMİKAZUCHİ-NO-KAMİ

Öldürülen Kagutsuchi-no-kami'nin kanından var olsa da semavi kılıç Ame-no-o-habari-no-kami'nin oğlu kabul edilen semavi savaşçı ilah ve gök gürültüsü tanrısı; ayrıca Okuninushi ve oğullarının Sazlıkların Ana Diyarı'nı semavi ilahların kontrolüne bırakmalarını sağlayan elçi. İzumo'ya gönderilen Takemikazuchi-no-kami, kabzasını önce bir dalgaya sapladığı kılıcının ucuna oturmuştur. Okuninushi ve oğlu Kotoshironushi'yi teslim olmaya ikna etmiştir. İkinci oğul Takeminakata-no-kami direnince güreş müsabakasında yenilmiştir: Takemikazuchi'nin kolunu kavramaya çalıştığında bu kol önce buza, sonra da bir kılıca dönüşmüştür. Takemikazuchi, Takeminakata-no-kami'nin kolunu yakaladığında kol bir saz gibi kırılmıştır. Daha sonra, imparator büyülendiğinde, kılıç Futsu-no-mitama'yı, , Kumano'daki Kamu-Yamato-İharehiko-no-mikoto'ya (Jimmu Tenno) yeryüzünü fethine devam etmesi adına yardımcı olması için göndermiştir.

Takemikazuchi-no-kami, zaman zaman savaş sanatları faziletlerinin ve dolayısıyla savaş sanatlarının himayecisi olarak kabul edilir. Japonya'daki bazı savaş sanatları *dojo*larının

(antrenman salonları), özellikle de *aikido*'nunkilerin (rakibin eklem hareketlerini kontrol etmeye bağlı savaş sanatı) bu ilaha adanmış küçük mabetleri olabilmektedir. Bunun sebeplerinden biri elbette ki *kami*'nin, görevlerini başarıya ulaştırmadaki metanetidir. *Aikido*'ya yakın bir ek, Takemikazuchi'nin, *aikido*'ya has bir hareket olan kol kilidiyle Takeminakata'yı yenmesinin tarifinden gelmektedir.

Popüler mitolojide Takemikazuchi, bir gök gürültüsü tanrısı olarak ve hatta depremlere sebep olan dev kedibalığı Namazu'yu bastırmasıyla önem arz etmektedir. Takemikazuchi bu sebeple, güçlü bir *aramitama* ya da sert ruhtur. Metaneti ve depremleri bastıran güçleri –kedibalığını yerine sabitlemek için *kaname-ishi*'yi (sabitleyen kaya) onun üzerine koymuştur– ona, Kashima Daimyojin (Kashima'nın büyük ilahı) lakabını getirmiştir ve ana mabedi, Tokyo'nun kuzeydoğusundaki İbaragi vilayetindeki Kashima mabedidir. Günümüzde pek çok kişi hâlâ mabedin zemininde görülebilen *kaname-ishi*'nin, Japonya'daki depremlerin olduğundan daha şiddetli geçmesini engelleyen şey olduğuna inanmaktadır. Takemikazuchi aynı zamanda, Ryobu Şinto'daki Fukukensaku Kannon'un avatarı olarak kabul edildiği Nara'daki Kasuga kompleksinin ana ilahı olarak bir *gongen*'dir. Totem hayvanı, *kami* ve bodisatva arasındaki ilişki, belki de *kami*'nin koruyucu hayvanı ile geyiğin temsil ettiği ve Buda'nın vaaz verdiği Geyikli Koru'dan başka bir şey olmamasına rağmen beyaz geyiktir.

Ayrıca bkz. *Gongen*; Gök Gürültüsü İlahları; Kılıçlar; Kotoshironushi; Namazu; Okuninushi; Takeminakatano-kami; Yamato-takeru.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Aston, William G., çev. 1956. *Nihongi*. Londra: Allen and Unwin.

Goldsbury, Peter. "Touching the Absolute: Aikido vs. Religion and Philosophy." http://www.aikidojournal.com/articles/ajArticles/_TouchingTheAbsolute.asp.

Grapard, Allan G. 1992. *The Protocol of the Gods: A Study of the Kasuga Cult in Japanese History*. Berkeley: University of California Press.

Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki*. Tokyo: Tokyo University Press.

Ouwehand, Cornelius. 1964. *Namazu-e and Their Themes: An Interpretative Approach to Some Aspects of Japanese Religion*. Leiden, the Netherlands: E. J. Brill.

TAKEMİNAKATA-NO-KAMİ

Okuninushi'nin oğullarından biri. Semavi ilahlar Takemikazuchi-no-kami'yi teslim olma teklifi için gönderdiklerinde bunu reddeden Takeminakata, semavi elçiyle tutuştuğu güreş müsabakasında yenilmiştir. Kaçmış, ancak Suwa Gölü kıyılarında ele geçirilmiş ve burada hayatının bağışlanması için yalvarmıştır. Teslimiyeti kabul görmüştür ve hâlâ kendisine Suwa Gölü ilahı olarak ibadet edildiği Suwa mabedinde yaşamaktadır. Bu mit, mabet için bir başlangıç miti olabileceği gibi, İzumo devleti klanlarından birinin, Takemikazuchi'yi klan atası olarak gören Yamato Omi klanına teslim oluşunun da mitsel bir anlatımı olabilir.

Takeminakata-no-kami zaman zaman, erkek kardeşleri tarafından işkence gören ve yeryüzündeki bir deliğe düşen avcı Koga Saburo ile özdeşleştirilir. Yıllarca yaşadığı ve o bölgenin prensesiyle evlendiği harikulade bir ülkeye (ya da bazı versiyonlarda ejderha kralın ülkesine) gitmeyi başarmıştır. Sonunda geri dönerek kardeşlerinden intikamını almış ve Takeminakata adıyla Suwa Gölü ilahı olarak kutsanmıştır. Bu elbette ki Urashimataro hikâyesinin bir versiyonudur ve her ikisi de Ho-ori ve ejderha kralın kızı hikâyesiyle yakından benzerlik gösterir. Takeminakata, aynı zamanda *Nihonshoki*'de şafak yıldızı (Venüs) *kami*'si Amatsumikaboshi'yle de özdeşleştirilir.

Ayrıca bkz. Ho-ori-no-mikoto; Okuninushi; Takemikazuchi-no-kami; Ryujin; Urashimataro.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Aston, William G., çev. 1956. *Nihongi.* Londra: Allen and Unwin.

Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki.* Tokyo: Tokyo University Press.

Ouwehand, Cornelius. 1964. *Namazu-e and Their Themes: An Interpretative Approach to Some Aspects of Japanese Religion.* Leiden, the Netherlands: E. J. Brill.

TA-NO-KAMİ

Pirinç tarlalarının *kami*'si. Çeltiklerin muhafızı olan bu *kami*'ye, pirinçlerin büyümesini sağlamak ve hasadı korumak için ibadet edilir ve kendisi bu sebeple çeltik tarlalarına davet edilir. Hasadın sonunda, Yama-no-kami olarak bilindiği dağlardaki ikametine gönderilir. Ta-no-kami kimi zaman, yine hasat ve genel olarak refah ilahı olan İnari ile birleştirilir. Ancak tarlalardaki pek çok Ta-no-kami mabedinde, İnari'nin mabetlerinde bulunan özel semboller (kırmızı *torii* yani tilki figürleri) yoktur; bu sebeple de İnari gibi genel olarak refahtan değil, tarlalardan sorumlu olan Ta-no-kami ayrı bir ilah olarak değerlendirilmelidir.

Ayrıca bkz. İnari; Yama-no-kami.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Herbert, Jean. 1967. *Shinto—At the Fountain Head of Japan.* Londra: George Allen and Unwin Ltd.

Stefansson, Halldor. 1985. "Earth Gods in Morimachi." *Japanese Journal of Religious Studies* 12 (4): 277-298.

TANRILAR MECLİSİ

Japon mitlerinin çoğunda *kami*ler müzakere yapmak, krizleri çözümlemek ya da ilişkilerin normal yönetimini sağlamak için toplanırlar. Bu sebeple toplantılardan biri, Amaterasu-o-mi-

kami'nin, Susano-wo'nun öfke nöbetlerinden sonra mağaraya çekilmesi etrafında gelişen olaylar sebebiyle düzenlenmişti. Sazlıkların Ana Diyarı'nın ele geçirilmesi etrafındaki meseleleri çözümlemek üzere toplanmıştı. *Kojiki*'de bahsedilen toplantıların Semavi Nehir'in kurumuş yatağında gerçekleştiği belirtilmektedir. Heian'daki ve daha sonra Japonya'daki kuru nehir yatakları genellikle şehirlilerin buluşmaları, panayırlar düzenlemeleri, dans ve *sarugaku* (klasik Noh tiyatrosunun atası) gösterileri sergilemeleri için uygun, başlıca açık alanlardır. Bu sebeple de *kami*lerin, özellikle de sekiz milyon tane oldukları düşünüldüğünde, benzer bir amaçla buralarda toplanmaları gayet uygundu. Kayıtlı toplantılardan çoğu Takamimusubi-no-kami ve Amaterasu-o-mikami tarafından düzenlenmişti.

*Kami*ler ayrıca yeryüzünde neler olduğunu ve orada yaşayanların davranışlarını tartışmak için yıllık olarak onuncu ayda toplanırlar. Bu toplantıların tek istisnası, davetlere karşı sağır olan Ebisu'dur. Bu ayda ilahlara dualar ve çoğu festival askıya alınır; bunun tek istisnası ise savaş *kami*'si Hachiman'ın festivalidir.

Önemli kararların danışma ve oybirliğiyle alınması fikri, Japon sosyo-politik felsefesinin mihenk taşıdır. Bugün dahi iyi yönetilen Japon şirketleri, ilkelerle ilgili bir karardan etkilenecek en kıdemsiz çalışanlarına bile danışmaya özen gösterir. Gerçi genellikle içeriksel olarak değil sadece biçimsel olarak uyulsa da bu fikir Japon kültüründe önemli bir kavramdır. Göksel yönetimden sorumlu *kami*lerin meseleleri halka açık bir toplantıda düzenlemeleri fikri Japon halkı için sıra dışı bir durum değil, iyi bir yönetimsel uygulama olarak kabul edilir.

Ayrıca bkz. Amaterasu-o-mikami; Ebisu; Hachiman; Takamimusubi-no-kami.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Ballon, R.J. 1990. "Decision Making in Japanese Industry." Tokyo: Sophia University Business Series 132.

Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki.* Tokyo: Tokyo University Press.

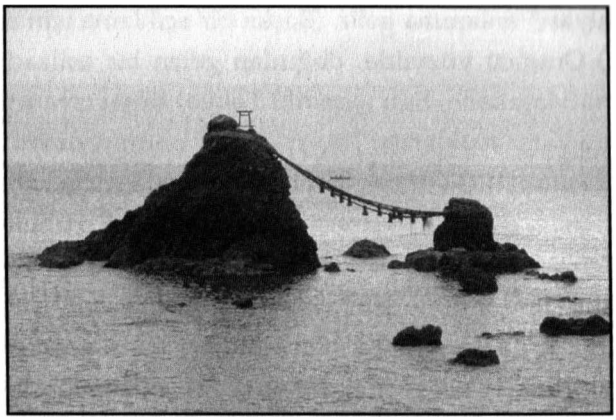
Rohlen, Thomas P. 1974. *For Harmony and Strength: Japanese White Collar Organization in Anthropological Perspective.* Berkeley: University of California Press.

TAŞLAR

Taşlar bir dizi Japon mitinde yer alır. İzanagi, yeraltındaki öfkeli karısından kaçmak için dev bir kayayı yuvarlar. *Kaname-ishi* taşı, yeraltındaki hareketleri depremlere sebep olan kedibalığı Namazu'yu yerine sabitlemek için yeri delip geçer. Ebisu, balıkçıların ağlarına takılan bir kaya olarak bilinir. İmparatoriçe Jingu, Hachiman olarak ilahlaştırılan oğlu İmparator Ojin'in doğumunu geciktirmek için kuşağına taşlar bağlar.

Yaygın mitlerde taşlar aynı zamanda bir adamın metanetinin de ölçüsü olabilmektedir. Pek çok yerel mit, dağlarda ya da yolda gizemli bir yabancıyla karşılaşıldığını anlatır; bu yabancı her şeyden habersiz gezginden bir taşı tutmasını ister. Taş gittikçe daha çok ağırlaşır ve sonunda kurbanı ezer ya da kurban dayanırsa (erkek ya da dişi) ziyaretçi ona sihirli güçler verir.

Taşların, ibadet ve hürmet eşyaları olarak kullanılması Japonya'da oldukça yaygındır. Bu uygulamanın kökeninin tarihöncesi dönemlere dayandığına dair bazı kanıtlar mevcuttur. Büyük ve küçük kaya parçalarına, *shimenawa* (kutsal bölgeleri belirtmek için kullanılan, kâğıt flamalarla süslü, genellikle çok geniş kuşaktan pirinç halatları) ile çevrelenmiş taşrada hâlâ rastlanır. Çoğu durumda yerel bir mit, kayanın önemini açıklar. Bunlardan en önemlisi, Amaterasu-o-mikami'nin İse'deki ana mabedinden çok uzakta olmayan kıyıdakidir. Burada biri kıyıda diğeri suda iki kaya, kutsal bir halatla birbirlerine bağlanmıştır. Bunlar, öldüklerinde kayalara dönüşmüş olan birbirine âşık yaşlı bir çifti temsil etmektedir.

Shima Yarımadası kıyısından açıktaki Meoto-İwa ya da Evli Kayalar. Efsaneye göre, Japon yaratıcı tanrıları İzanagi ve İzanami'nin ruhları, hasırdan bir halatla birbirine bağlanmış bu kayalarda yaşamaktadır. Âşıklar sık sık bu kayaları ziyaret ederler.
(Michael S. Yamashita / Corbis)

Farklı boyutlardaki taşlara ve kayalara genellikle, *shintai* (bir *kami*'nin fiziksel tasviri / tezahürü) olarak ibadet edilir. Birinin bir *shintai* olarak kabul etmek üzere, alışılmadık şartlar altında bir taş bulması ya da alışılmadık şekle sahip bir taş bulması kâfidir. Kadim Japonlar, açık ve oldukça doğal bir biçimde alışılmadık taşlara büyük güçler ve önem atfederler.

Ayrıca bkz. Ebisu; Hachiman; Mücevherler; Namazu; Takemikazu-chi-no-kami; Yama-uba.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

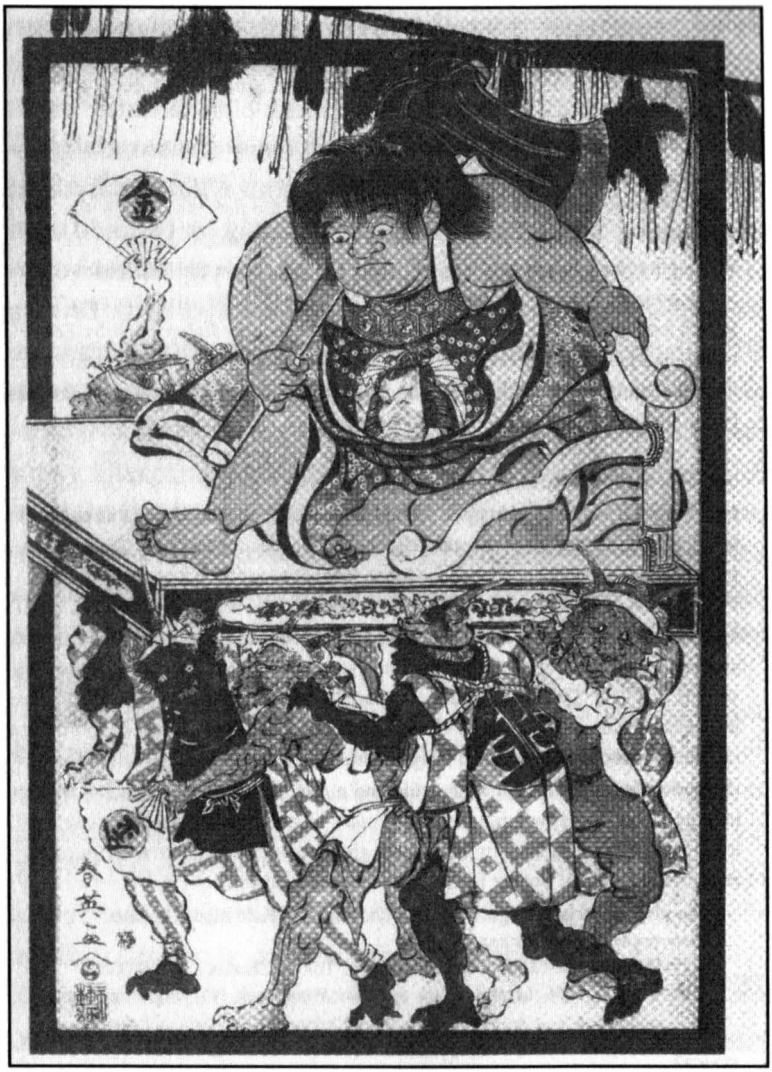
Sakurada, Katsunori. 1980 (1963). "The Ebisu-Gami in a Fishing Village." *Studies in Japanese Folklore* içinde, R. Dorson tarafından düzenlendi. New York: Arno Press, s.122-132.

TAWARA TODA (TODA HİDESATO, FUJİWARA HİDESATO)

Büyük güce sahip, on birinci yüzyıl kahramanı; 60 kiloluk bir balyayı tek başına kaldırabildiği için lakabı olan *tawara*, "pi-

rinç balyası" anlamına gelir. (Başka bir açıklama için aşağıya bakın.) Onuncu yüzyılda, doğudan gelen bir asilzade olan Taira no Masakado, Edo (şimdiki Tokyo) Koyu civarında imparatora karşı ayaklandı. Tawara Toda, onun yanında savaşmayı düşünüyordu ancak kendisiyle karşılaşınca, kahraman asinin, yere düşmüş pirinç tanelerini yemek çubuklarıyla topladığını gördü. Asinin cimri biri olduğuna (dolayısıyla da destekçilerini Toda'nın arzu ettiği şekilde ödüllendirmeyeceğine) kanaat getirerek Fujiwara mutlak idaresi altında, imparatorluk kuvvetlerinin yanında yer aldı. Kahramandan korkan Masakado, tuzak olarak kullanmak üzere, kendi hareketlerini tıpatıp taklit eden yüz tane resmine büyü yaptı. Kampa geceleyin gizlice giren kahraman, her bir Masakado görüntüsünün bileğini kontrol etti ve sonunda nabzı atanı bulup onu öldürdü. Hayal görüntüler, sahiplerinin ölümüyle ortadan kayboldular. Hikâyenin bir başka versiyonunda Toda, Masakado'nun *kagemusha*larından (çiftler) bazılarını öldürmüş, ardından Masakado'ya çok kötü hakaretlerde bulunmuştur. Bu hakaretlere dayanamayan asi prens karşılık verince kurnaz kahraman onu bir okla öldürmüştür.

Omi'de, Biwa Gölü girişi üzerinde uzun Seta Köprüsü'nü geçerken yolunu kapayan bir ejderhayla karşılaştı. Korkusuz bir şekilde ejderhanın kuyruğunun üzerinden geçti. Kendini Ryujin olarak tanıtan ejderha, bölgesinin bir dağdan büyük, dev bir çıyan tarafından tehdit altında olduğunu ve korkusuz bir adamın geçmesini beklediğini söyledi. Kahraman, çıyanı kendi tükürüğüyle ıslattığı okla öldürdü. Minnettar kalan Ryujin ona Miidera tapınağında sakladığı dev bir çan –aynı çan daha sonra Benkei tarafından çalındı; zaten daha önce de Ryujin tarafından çalınmıştı–, ateşsiz de yemek pişirebilen sihirli bir kazan, bitmeyen bir sırmalı ipek kumaş topu ve bitmeyen bir pirinç çuvalı (lakabı da buradan gelmektedir) verdi.

Onuncu yüzyıl asisi Taira no Masakado, bir atın sırtında, bir piyade erini alaşağı etmekte. "Yoshitoshi's Courageous Warriors," eserinden, 1883. (Asian Art&Archaeology, Inc./Corbis)

Tawara Toda Japonya'nın kahramanlık çağının öncülerini temsil eder; onun davranışları ve motivasyonları, mitlerde tarif edilen pek çok cesur ve romantik kahramanınkinden daha fazla gerçekliğe yakındır. *Yamato-damashii* (Japon ruhu) ve *Chushingura* düşüncelerinden tanıdık olan samuray idealleri, Edo döneminin ulusal inziva ve barış zamanında gelişti. Gempei Savaşı'nın ve içsavaşın samurayları farklıydılar. Çoğu, elde edebileceklerini almak için arsız bir biçimde ortalardaydı. Korkusuz ve cesurlardı ancak bu yiğitlikleri ve eylemleri sebebiyle açık bir biçimde ödül bekliyorlardı. Tawara Toda, mitte bir karakter gibi rol alarak, kurulduğu sırada ve idealler gerçekliği değiştirmeden önce *bushi* (savaşçı) sınıfının çıkarlarını temsil ediyordu. Onun karakteristik özellikleri, aynı zamanda dönemin de özellikleridir: kurnazlık ve bir parça kişisel sihirle karışık gücün yanı sıra, gerektiği takdirde ilahlardan gelen yardım (Toda'nın Masakado'ya karşı kazandığı zafer, şu anda olay yerinden pek uzak olmayan Narita'da bulunan Fudo Myo-o'ya atfedilmektedir.)

Ayrıca bkz. Benkei; *Chushingura*; Fudo Myo-o; Hayvanlar: Çıyan; Ryujin.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art.* Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

Sato, Hiroaki. 1995. *Legends of the Samurai.* Woodstock, NY: Overlook Press.

TENGU

Bazen iyi huylu bazen de kötü huylu olan dağ cinleri. Bu isim, Çin karakterleriyle "göksel köpek" olarak yazılır ve bu konsept, uzun "tüylü" kuyruklarıyla kuyrukluyıldızların bir tür semavi köpek olarak değerlendirildiği Çin'den ödünç alınmış olabilir. *Tengu*lar çabuk öfkelenmeleriyle ve kılıç yapımı ve kullanımında uzman olmalarıyla ünlüdürler. Dağların derin-

liklerinde insanların karşılaştıkları gizemli olaylarla –ani bir kahkaha, kayaların açıklanamaz biçimde düşmesi, gizemli sesler– ilişkilendirilirler. *Tengu*lar dikkatlerini çeken insanları şaşırtır ve onların kafalarını karıştırırlar; özellikle de meditasyon yapmak üzere dağlara çekilen çilecilere musallat olurlar. Dağların yabanıl derinliklerinde sihirli ve ezoterik ritüel uygulamaları yapan *yamabushi* (dağ çilecisi), bu cinlerin kişiselleştirilmesine ve popüler imgelemdeki görünümlerine katkıda bulunmuştur.

Tarfi edilen iki tür *tengu* vardır. *Karasu-tengu* da (*karga tengu*) denen *sho-tengu* (küçük ya da ikincil *tengu*) kargaların gagalarına, tüylerine ve rengine sahiptir. Daha güçlü olan *konoha-tengu* ise (yuvarlanan yaprak *tengu*) parlak kırmızı renkte insan suratına, uzun ve bombeli bir burna, karman çorman beyaz saçlara ve pörtlek gözlere sahiptir. Her iki tür *tengu* da, *yamabushi*lerin üniforması olan dar çoraplar, binicilerinkini andıran pantolonlar, renkli cübbeler ve ufak, siyah kepler giyer. Beyaz sakalı beline dek gelen yaşlı *dai tengu* tarafından yönetilirler.

*Tengu*ların hepsi kötü niyetli değildir. Kendilerine uygun biçimde yalvarılıp saygı gösterildiğinde, layık kişilere efsanevi becerilerinden bazılarını –dayanıklılık, kılıç ustalığı, sihirli muskalar veya büyüler ve dağların bilgisi– aktarabilirler. Ünlü *tengu*lar arasında, En-no-Gyoja tarafından iyiliğe yöneltilen, Atago Dağı'nın *tengu*'su Tarobo vardır. Tarobo ateşle, dolayısıyla da Jizo'yla özdeşleştirilir. Bir başka ünlü *tengu* da, komşu Kurama Dağı'nda kendisine ibadet edilen ve hem ateşle hem de yine dağın muhafızı olan Bishamon'la özdeşleştirilen Kurama-tengu'dur. Ushiwakamaru/Yoshitsune'nin kılıç konusundaki efsanevi becerisini, diğer efsanevi kılıç ustalarından bazıları gibi Kurama-tengu tarafından eğitilmesine bağlı olarak kazandığına inanılmaktadır. *Konoha* ya da yuvarlanan yaprak denen oldukça meşhur bir kılıç sa-

vurması, ya *tengu*'dan ya da bu terimle *tengu*'nun ormandaki evi arasındaki ilişkiden gelmekte ve onlara kılıç ustalığındaki efsanevi ününü kazandırmaktadır.

*Kappa*lar ve diğer sihirli varlıklar gibi *tengu*lar da resmi mitlerde, en azından popüler imgelemdeki biçimleriyle yer almazlar. Japonya'nın fazlasıyla disiplin altında tutulan ve düzenlenmiş sıradan halkı için *tengu*, Namazu gibi bazı ilahlarla birlikte özgürlüğü ve yaşamlarını yöneten güçleri hayal kırıklığına uğratma potansiyelini temsil etmektedir. Gerçek *yamabushi* (aynı zamanda *kebozu* ya da saçlı rahipler olarak da bilinirler) ile mitsel *tengu* arasındaki paralellik, her ikisinin de açıklayıcı ve kural koyucu mitler olmalarıdır. Kendilerininkinden başka hiçbir lidere uymayan *tengu*lar şiddetli ve yabanidirler. Benzer bir biçimde, durumlar kötüleştiğinde kabul edilen düzene başkaldıran pek çok rençper, *tengu*ların da başvurduğu gibi kendi liderlerine ve daha yüce bir töreye başvurur. Daha fazla kanıt ise *tengu*ların dişi meslektaşları olan *yama-uba* ve *happyaku bikuni*'de bulunabilir. *Yamabushi*lerin dişi meslektaşları sıklıkla Budist dilenci rahibe, hekim kadın, kâhin ve kutsal fahişe karışımı bir rol oynarlar. Aynı şekilde *yama-uba* da erkekleri baştan çıkararak, zorluklara katlanabildikleri takdirde onlara bir ödül vaat ederler. İnsanların yaşadıkları şartlar altında –boğucu vergiler, uzun dönemli güvenliğin olmayışı ve çeşitli kılıklara bürünmüş baştaki güçler tarafından mağdur olma– özgür, vahşi ve kontrol edilmez ruh miti belirli bir rahatlık sağlar. Bununla beraber, rençperin ya da köylünün sahip olduğu güvenliği bozma tehdidini de taşır. Vahşi ve medeni olan, aralarındaki çok ince bir çizgiyle yan yana var olur.

Ayrıca bkz. Bishamon-ten; En-no-Gyoja; *Yama-uba*; Yoshitsune.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Bernier, Bernard. 1975. *Breaking the Cosmic Circle: Religion in a Japanese Village.* Ithaca: Cornell East Asian Papers.

Davis, Winston. 1984. "Pilgrimage and World Renewal: A Study of Religion and Social Value in Tokugawa Japan." *History of Religions* 23 (3): 71–98.

Goodin, Charles C. 1994."Tengu: The Legendary Mountain Goblins of Japan." *Furyu: The Budo Journal* 2. Metin: http://www.seinenkai.com/articles/tengu.html.

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art.* Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

TENJİN

Burs ve öğrenim ilahı. Dokuzuncu yüzyılda, Heian sarayında parlak bir âlim ve görevli olan Sugawara Michizane (845-903), bir güç mücadelesinin sonucu olarak vatan hainliği suçlamasıyla haksız yere cezalandırıldı. İmparatorluk başkenti Heian-kyo'dan (günümüz Tokyo'su) Kyushu'daki Chikuzen'e sürüldü. Ölümünden sonra başkenti vuran veba ve kıtlığın yanı sıra fırtınalar sebebiyle de pek çok bina yıkıldı. Sugawara, hem imparatora hem de başkalarına rüyalarında bir *goryo* (kızgın ruh) olarak göründü. İmparator sürgünü kaldırıp Sugawara'yı yeniden sarayındaki görevine getirerek onu ilah ilan etti. Musibetler son bulmayınca, Tenjin'i resmi *kami* mevkiine atadı ve böylece belalar sona erdi.

Tenjin'i, himayeci burs ilahı olarak onurlandırmak için bir dizi mabet kurulmuştur: Kyushu ve Kyoto'dakiler de dahil olmak üzere bir dizi ünlü *Tenman-gu* mabedi mevcuttur. İkincil öneme sahip Tenjin mabetleri de genellikle Hachiman (kültür *kami*'si) mabetleri içinde yer alır ve özellikle üniversite giriş sınavlarına hazırlanan öğrencilerden oluşan ziyaretçiler, Tenjin mabedinin yakınına ekili ağaçların dallarına, başarılı olmak için dilek ipi bağlarlar.

Tenjin, (örneğin Susano-wo'nun aksine) kin tutmak için bir sebebe sahip kızgın bir *kami* olan *goryo*'nun öne çıkan bir örneğidir. Otoritelerin endişelendiği üzere, onun sakinleşti-

Öğrenim ilahı Sugawara Michizane, Tenjin olmadan önce öküzüyle sürgün yerine gitmekte.
(The Art Archive / Private Collection Paris / Dagli Orti)

rilmesi ve ilahlaştırılması sadece sıkıntılı durumu düzeltmek için gerçekleşir. Bu durum aynı zamanda Japon sisteminde mevcut bulunan politik gerçeklik ve din arasındaki ince çizgiyi de temsil eder. İnsanlar ve *kami*ler arasındaki fark oldukça azdır; bu, türden ziyade seviye farkıdır. İnsanlar "*kami*"liğe erişebilirler ve *kami*ler de rahatsız olup kabalaşabilir, hatta yeterince kışkırtılırlarsa şeytani bile olabilirler. Bu husus, Tenjin'in *goryo* döneminde onu bedeninden yıldırımlar saçan ve bunları izleyenlere ve binalara fırlatan kırmızı bir *oni* formunda gösteren portreleriyle daha da vurgulanmaktadır. İlah-insan-iblisliğin devinimi, burada açık bir biçimde tasvir edilmiştir.

Ayrıca bkz. *Goryo*; Hachiman.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Borgen, Robert. 1994. *Sugawara no Michizane and the Early Heian Court*. Honolulu: University of Hawaii Press.

Murayama, Shuichi, ed. 1983. *Tenjin shinko* [Tenjin belief]. Tokyo: Yuzankaku.

Ueda, Masaaki, ed. 1988. *Tenman tenjin: goryo kara gakumonshin e* [Tenman Tenjin:From Vengeful Ghost to God of Learning]. Tokyo: Chikuma Shobo.

TENSON (RYUKYULAR: OKİNAWA)

İlk Okinawa krallığının mitsel kurucusu. Okinawa'da on yedi bin yıl hüküm sürmesiyle meşhurdur. Adı, Amaterasu-o-mikami'nin torunu Ninigi'ninkiyle (no-mikoto) aynı karakterlerle yazılır. Bunun sebebi, bu efsanevi kurucunun meşruiyetini Japon halkının gözünde yükseltmek için Japonların ya da Okinawalıların girişimleri olabilir. Tenson insanlığı beş sınıfa ayırmıştır: Hükümdarlar, yüce rahibeler, asiller, yerel rahibeler ve rençperler. Bazı hikâyelerde adı Tenteishi olarak geçmektedir.

Ayrıca bkz. Amaterasu-o-mikami; Ninigi-no-mikoto.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Herbert, Jean. 1980. *La religion d'Okinawa.* Paris: Dervy-Livres. Collection Mystiques et religions. Série B 0397–3050.

Lebra, William P. 1966. *Okinawan Religion: Belief, Ritual, and Social Structure.* Honolulu, University of Hawaii Press.

Robinson, James C. 1969. *Okinawa: A People and Their Gods.* Rutland, VT: Charles E. Tuttle Co.

TENTEİSHİ (RYUKYULAR: OKİNAWA)

Bkz. Tenson.

TİLKİ

Pek çok efsanede ya ilah İnari'nin elçisi ya da sihirli, kurnaz bir yaratık olarak yer alan hayvan. İnari'nin elçileri olarak tilkiler korunurlar ve onlardan iyi niyet talep edilir. Sihirli hayvanlar olarak onlardan korkulur ve bazen de bu yüzden öldürülürler. Tilkiler hem iyiye hem de kötüye alamettir: Gece

uluyanlar ve tapınak (Budist tapınaklarının bodrumunda bulunan kabristanların yakınındaki) kapılarının ziyaretçileri olarak kötüye alamet kabul edilirler. Ancak beyaz tilkiler, kara tilkiler ve dokuz kuyruklu tilkiler, tanrılardan gönderilen iyiye alametler olarak kabul edilirler.

Tilki çok çeşitli hediyeler verebilir. Bir insanla evlenen tilkinin büyük güçlere, dirayete ve kuvvete sahip yarı-tilki evlatları olur. Ya da tilki, insan eşine, örneğin tarlaların verimsiz olduğuna dair vergi toplayıcılarını kandıran sihirli bir araç, genellikle bir mücevher verir. Aynı zamanda tilkiler hayırseverleri ödüllendirir, günahkârları da cezalandırırlar.

Genel olarak tilkiler, özellikle de beyaz tilkiler varlık, hasat ve dünyevi başarı *kami*'si İnari'nin elçisi olarak ünlenmişlerdir. Bunun sebebi, pirinç hasadının Yama-no-kami'nin (Dağ ilahı) dağlardan pirinç tarlalarına yaptığı yıllık göçle ilişkilendirilmesi olabilir; Yama-no-kami burada Ta-no-kami (Pirinç çentiği ilahı) unvanını alır. Tilki benzer bir biçimde dağların vahşi bölgeleriyle, düzlüklerdeki insan yerleşim bölgeleri arasında gezinir. Tilkiler, özellikle de İnari'nin elçileri, yanlarında taşıdıkları bir ateş topuyla ünlüdürler; bu ateş topuyla hem büyü yapabilir hem de ondan büyülenebilirler. İnari mabetlerinin her iki yanında her zaman tilki heykelleri vardır; bunlardan bazıları pirinç çuvalları, bazıları mücevherler, bazıları da pirinç demetleri taşır. Beyaz tilki bibloları da İnari mabetlerine adak olarak bırakılır. Bir girişimde başarılı olabilmek için bir süreliğine bazı mabetlerden bu bibloları ödünç almak mümkündür.

Tilkiler, İnari'yle şu şekilde ilişkili hale gelmiştir: Yaşlı ve sihirli bir tilki çifti dağlarda yaşıyordu. Her ikisinin de sıra dışı bir görünümü vardı. Erkeğin kürkünde gümüş rengi noktalar vardı, kadın ise bir tilkinin bedenine fakat bir geyiğin kafasına sahipti. Bu çiftin, hepsi de acayip olan beş çocukları vardı. Bir gün gidip İnari'nin mabedinin önünde diz

çöktüler. "Aptal vahşiler olsak da bizim de ince hislerimiz var ve duygulardan yoksun değiliz; bu yüzden iyilik yapmak için belli bir ölçüde mabede hizmet etme arzusundayız," dediler. Bunun sonucu olarak çift ve yavruları İnari'nin muhafız yardımcıları oldu ve öyle de kaldılar; insanların rüyalarına girip *kami*'ye neler olduğunu bildirdiler.

Tilkilerin İnari'yle ilişkilendirilen ya da ilişkilendirilmeyen sihirli güçleri vardır. Bilhassa kendilerini insana dönüş-

İnari mabedinin önündeki enerjik görünümlü tilki muhafız.
(M. Fairman/TRIP)

türme yetisine sahiptirler. Güzel bir kadın tarafından baştan çıkarılan gece gezenler, muhtemelen bir tilki tarafından büyülenmişlerdir. Gerçeği anlamanın tek yolu, kadının kuyruğunun olup olmadığına bakmaktır: Bu, tilkinin anatomisinde dönüştüremediği tek kısımdır.

En yaygın efsanelerden biri dişi tilki eş hakkındadır: Bir tilki, şu veya bu (genellikle trajik) sebeple kadın formuna bürünür. Ünlü bir hikâyede tilki ruhu, evlatlarından birinin derisiyle yapılmış bir davulu takip eder. Bir başkasında da Abe no Yasuna, bir tilkiyi avcılardan kurtarır. Bir süre sonra Kuzunohana adında genç, güzel bir kadınla flört ederek onunla evlenir. Kadın, Seimei adındaki, daha sonra ünlü büyücü ve astrolog Kamo Yasunari olan erkek çocuğu doğurduktan sonra adamı terk eder. Yasunari, imparatorun hastalığının, insan kılığına girmiş ve imparatorun en sevdiği cariyesi olmuş dokuz kuyruklu bir tilkiden kaynaklandığını keşfederek onun yaşamını kurtarır. Ünlü kahraman Yoshitsune'nin de bir tilkiyle karşılaşması mevcuttur. Kabuki oyunu *Yoshitsune senbon zakura*'da bir tilki, Yoshitsune'nin, ebeveyninin derisinden yapılmış bir davulu takip eden hizmetkârı Tadanobu kılığına girer. Hizmetkâr, davul çalındığında ebeveynlerinin sesini duyar. Yoshitsune bunu öğrendiğinde davulu tilkiye verir, o da karşılığında kahramana sihirli korunma sağlar.

Bir gün bir adam güzel bir kadınla tanıştı, evlendiler ve çocukları oldu. Hemen hemen aynı zamanda doğum yapan bir köpekleri vardı. Ancak köpek yavruları biraz büyüdüklerinde adamın karısı her yanlarına yaklaştığında havlar oldular. Kadın onları öldürmesi için kocasına yalvardı ama adam bunu reddetti. Sonra bir gün kadın, çok yakınına gittiği bir köpek yavrusuyla irkildi. Yavru havlamaya başladı, kadın da çitten atlayıp doğal biçimine, yani bir tilkiye dönüştü. Adam karısını çok seviyordu ve onu asla unutmayacağına dair ye-

min ederek geceleri gelip yanında yatması için ona yalvardı (*kitsune*: "gel ve uyu"; ama aynı zamanda "tilki" anlamına gelir) ve kadın da bunu kabul etti.

Bundan daha ciddi olan bir durum da tilkinin bedenleri ele geçirmesidir. Ele geçirilmiş insanlar havlar, yerdeki tabaklardan yemek yerler ve köpeklerden korkmazlar. Komşuları pahasına başarılı olabilirler ve bu sebeple de kendilerinden korkulur ve yakın zamana dek Japonya'da hâlâ onlara saldırılıyordu. Bazı kaydedilmiş örneklerde, tilkiler tarafından ele geçirildiklerinden ve komşularını avlayacaklarından şüphelenilen aileler yok edilmiştir.

Tilkinin çeşitli yönleri –güçlü, inatçı, tehlikeli ve tehlikeli fakat aynı zamanda ailesine düşkün ve sadık– hem hayranlık uyandıran hem de korkulan bir imaj yaratmıştır. Tilkiler aslında *marebito*, yani güçlü yabancılar temasının bir çeşididir. Tilkilerin sebep olduğu korku, tarım köylerindeki başarılı ailelere imrenme yoluyla yansıtılmıştır: Kişinin komşusunun servetinden sevinç duyması beklenir ancak kişi aynı zamanda buna imrenir de. Bu sebeple, küçük ve kapalı Japon mezralarında sıklıkla varlıklı ailelere tilki olduklarına dair suçlamalar yöneltilir; bu mitsel ve sosyal olarak kabul edilebilir olan bir formda imrenme ve kıskançlığın dışavurum biçimidir.

Ayrıca bkz. İnari; *Marebito*; Yoshitsune.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Goff, Janet. 1997. "Foxes in Japanese Culture: Beautiful or Beastly?" *Japan Quarterly* 44 (2): 66-71.

Nozaki, Kiyoshi. 1961. *Kitsune: Japan's Fox of Mystery, Romance and Humor*. Tokyo: Hokuseido Press.

Smits, Ivo. 1996. "An Early Anthropologist? Oe no Masafusa's 'A Record of Fox Spirits.'" *Religion in Japan: Arrows to Heaven and Earth* içinde, ed. Peter F. Kornicki ve I.J. McMullen. Cambridge: Cambridge University Press, s. 78-89.

Smyers, Karen. 2000. *The Fox and the Jewel*. Honolulu: University of Hawaii Press.

TOKOYO-NO-KUNİ

Bkz. Yeraltı.

TOYOASHİHARA-NO-CHİAKİ-NO-NAGAİOAKİ-NO-MİZUHO-NO-KUNİ

"Bereketli sazlıklar ve taze pirinç başakları diyarı"; bir başka deyişle Japon adaları. Buralar, *kami*ler tarafından yaratılan ve Amaterasu-o-mikami'nin ilahi soyuna verilen ilk topraklardı. Sık sık Ashiharanakatsukuni veya *Toyoashi-no-hara-no-kuni* ya da bu kitapta olduğu üzere Sazlıkların Ana Diyarı olarak anılır.

Ayrıca bkz. Amaterasu-o-mikami; Yamato.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Aston, William G., çev. 1956. *Nihongi.* Londra: Allen and Unwin.

Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki.* Tokyo: Tokyo University Press.

TOYOUKEBİME (AYNI ZAMANDA TOYOUKE-O-MİKAMİ; TOYOUKE-NO-KAMİ)

Bkz. Yiyecek İlahları.

TSUKİYOMİ-NO-MİKOTO

İzanagi'nin sondan bir önceki çocuğu olan ay ilahı. Kız kardeşi Amaterasu gündüzü yönetirken, kendisi de geceyi yönetmekle görevliydi. *Nihonshoki*'de anlatılan fakat *Kojiki*'de bahsedilmeyen (burada Susano-wo'dan bahsedilir) bir mitte, kız kardeşi tarafından yiyecek *kami*'si Ukemochi-no-kami'yi ziyaret etmeye gönderilir. Tanrıça ona, ağzından çıkardığı yiyeceği sunar. *Kami*, bu görünürdeki hakaretten dolayı (tanrıça ona temiz yiyecek yerine ağzıyla kirlenen bir yiyecek sunmuştur) öfkeye kapılarak onu hemen öldürür. Bu hadise-

yi duyan Amaterasu, kardeşinin yiyecek *kami*'sini öldürmesine hiddetlenir. Bunun ardından kardeşini ay *kami*'si olmakla cezalandırır; çünkü kendisi de güneş *kami*'si olduğundan bir daha kardeşinin yüzünü görmek zorunda kalmayacaktır.

Görünüşe göre *Nihonshoki*'nin yazarları, iki kaynak mitini anlatıyorlardı: Gün/güneş ve gece/ay ayrımı miti ve insanlığın yiyeceğinin kaynakları. Bu hikâyeye dokunan üçüncü bir tema daha vardır: Saf ya da en azından potansiyel olarak saf yaratıklar olan erkeklerle, kirletici ya da potansiyel olarak kirletici yaratıklar olan kadınlar arasındaki paradoks.

Ayrıca bkz. İzanami ve İzanagi; Susano-wo; Ukemochi-no-kami.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Aston, William G., çev. 1956. *Nihongi.* Londra: Allen and Unwin.

UGAJİN

Sıklıkla Benzaiten'le özdeşleştirilen dişi doğurganlık *kami*'si. Kadın başlı, beyaz bir yılan olarak ortaya çıkmaktadır ve nehirlerle, özellikle de Semavi Nehir (Samanyolu) ile özdeşleştirilir. Bazı durumlarda Benzaiten'in başlığının bir parçası olarak tasvir edilir. Ugajin, Buda'yı koruyan ve onun bazı hazinelerini (öğretilerini) kafalarında saklayan iblis yılan ilahlar olan *naga*'ların Japon temsili olabilir. Yine de yerel Japon halkının yılanlardan hem korkması hem de onlara hayranlık duyması sebebiyle, bu daha sonradan eklenmiş gibi görünmektedir.

Ayrıca bkz. Benzaiten; Yılanlar.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Frank, Bernard. 1991. *Le pantheon bouddhique au Japon.* Paris: Collections d'Emile Guimet. Reunion des musees nationaux.

UKEMOCHİ NO KAMİ

Bkz. Yiyecek İlahları.

ULUSAL ŞİNTO

Bkz. Kokka-Şinto.

UMİNAİ-GAMİ VE UMİKİİ-GAMİ (RYUKYULAR)

Birlikte Ryukyu Adalarını yaratan kız ve erkek kardeş ilahlar. Diğer Ryukyulu mitsel figürler gibi onlar da pek kişiselleştirilmemişlerdir; mit oldukça muğlaktır ve detayları eksiktir. Japon İzanami ve İzanagi mitiyle karşılaştırılabilirler; ancak bu mitin daha ayrıntısız halidir. Okinawa krallığındaki resmi konumlar, kardeş çiftleri model almıştır: On dördüncü yüzyılda Konfüçyüs ataerkil sisteminin gelişinden önce kız-erkek kardeş çifti, geleneksel Okinawa'da sırasıyla şef rahibe ve şef yönetici olarak görev yapmaktaydı. Buna rağmen, kız kardeşin pozisyonu erkek olandan ritüel olarak her zaman daha yüksekteydi.

Ayrıca bkz. İzanami ve İzanagi.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Herbert, Jean. 1980. *La religion d'Okinawa.* Paris: Dervy-Livres. Collection Mystiques et religions. Série B.

Lebra, William P. 1966. *Okinawan Religion: Belief, Ritual, and Social Structure.* Honolulu, University of Hawaii Press.

Sered, Susan Starr. 1999. *Women of the Sacred Groves: Divine Priestesses of Okinawa.* New York and Oxford: Oxford University Press.

URASHİMATARO

Japon Rip van Winkle. Urashimataro, sahilde bir kaplumbağaya işkence eden iki oğlana rastlayan fakir bir balıkçıydı. Hayvanı çocuklardan kurtardıktan sonraki gün, kaplumbağanın sırtında, ejderha kralın deniz altındaki sarayına yolculuk etmesi için davet edildi. Oraya vardığında, ejderha kralın kızı tarafından karşılandı, eğlendirildi ve kendisine bir ziyafet sunuldu. Bir süre sonra (genellikle birkaç yıl sonra olarak belirtilir), prensesin yalvarışlarına rağmen, eve dönme özlemi

duydu. Prenses, ayrılık hediyesi olarak ona bir mücevher kutusu verdi.

Köyüne varan balıkçı her şeyin değiştiğini gördü. Evi ve ailesi ortadan kaybolmuştu. Kendisini, çocukluğunda Urashimataro'nun kayboluşunu duymuş olan ihtiyar bir kadın haricinde kimse hatırlamıyordu. Ümitsizliğe kapılan Urashimataro, mücevher kutusunu açtı. Etrafını bir sis kapladı ve balıkçı bir anda aksakallı bir ihtiyara dönüştü. Bazı versiyonlarda kutuda ayrıca balıkçıyı bir turnaya (saadetin sembolü) dönüştüren bir tüy de vardır; uçup giden turnayı, kaplumbağa (uzun yaşamın sembolü) formundaki ejderha kralın kızı karşılamıştır.

Urashimataro teması, dünya çapında yaygın olan bir konudur. Dikkati çeken iki unsur vardır: bir yanda Ryujin'le ve Owatatsumi-no-kami ve Ho-ori-no-mikoto'yla açık bağlantıları bulunan, ejderha kralın ya da deniz kralının dalgalar altındaki evi konsepti; öte yanda evlilik saadeti, uzun ömür ve iyi dileklerin sembolü olan, Takarabune'de (hazine gemisi) de rol oynayan kaplumbağa ve turna ilişkisi. Başka yerlerde olduğu gibi Japonya'da da deniz, balıkçılar için bolluk sağlayıcı olduğu gibi, aynı zamanda tehlikelerin, balıkçıların ve kıyılarında yaşayanların kaybolmalarının kaynağıydı.

Ayrıca bkz. Ho-ori-no-mikato; Owatatsumi-no-kami; Ryujin; Takarabune.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art.* Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

USUSUMA MYO-O

Maddesel kirlilikten arınmadan sorumlu semavi krallardan biri. Regl dönemindeki kadınlar, hasta olanlar ve diğer bedensel ıstıraplardan mustarip olanlar tarafından çağrılır. Bunun sonucu olarak abdesthanenin de muhafızıdır. Çok kollu, alevden saçları olan ve her bir gözeneğinden alevler fışkıran

biri olarak tasvir edilir. Kimi zaman üç uçlu bir mızrak taşıdığı görülür.

Ususuma'ya Budizmin Tendai ve Shingon ezoterik okullarında ve özellikle de Zen manastırlarında, genellikle meditasyon salonlarına girişlerde hürmet gösterilir; Ususuma buradaki varlığıyla binanın temizliğini sağlar.

Ayrıca bkz. Myo-o, s. 99.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Frank, Bernard. 1991. *Le pantheon bouddhique au Japon.* Paris: Collections d'Emile Guimet. Reunion des musees nationaux.

Getty, Alice. 1988. *The Gods of Northern Buddhism.* New York: Dover Publications.

WAKA-USH-KAMUİ (AİNU)

Suların ilahı. İsmi "sularda yaşayan *kamui*" anlamına gelmektedir. Aynı zamanda Petorush-mat (suvat kadın) olarak da bilinen ilah, tüm temiz su kaynaklarından sorumludur. Ocağının başında otururken (*kamui*lerin de insanlar gibi ocakları ve evleri vardır; bu hikâyede iğne işi başta olmak üzere, insanlarla aynı işleri yaparlar) kültürel kahraman Okikurmi'den insanlar arasında bir kıtlık çıktığına dair bir mesaj almıştır. Tanrıça bunun üzerine, coşkun ırmak *kamui*'sini, av hayvanları *kamui*'sini, avcılık *kamui*'sini (Hashinau-uk Kamui) ve Kotankor Kamui'yi (bölgeye hükmeden *kamui*) bir ziyafete davet etmiştir. Konuklarını eğlendirmek üzere coşkun ırmak *kamui*'siyle birlikte şarkı söyleyip dans ederken onlara insanların durumundan bahsetmiştir.

"İnsanlar ziyarete geldiklerinde geyiklere saygı göstermiyorlar; oysaki onlar insanlara hediye olarak geyik kılığına bürünmüş ruhlardır," dedi av hayvanı *kamui*'si.

"İnsanlar somonlara saygı göstermiyorlar ve onları balık tokmağıyla düzgünce vurarak öldürmek yerine eski usullerle öldürüyorlar," dedi balık *kamui*'si.

Bölgeye hükmeden *kamui* olan Kotankor Kamui, sunulan şaraba bir kadın saçı düştüğü için öfkelenmişti.

"Çok üzgünüm," dedi tanrıça hemencecik, "ne kadar da aptalım, o kıl, dans ederken benim saçımdan düştü."

İki tanrıça, dans ederlerken ruhlarını av hayvanı ve balık *kamui*lerinin depolarına göndermiş ve geyiklerle somonları salmışlardı; böylece bu hayvanlar insanların diyarını bir kez daha doldurmuştu. Tanrılar, bir olay çıkarmaksızın ziyafete devam ettiler. Ziyafetten sonra Waka-ush Kamui, Okikurmi'ye bir rüya göndererek ona neler olduğunu anlattı ve av hayvanlarıyla balıklara saygılı davranılması gerektiği konusunda onu uyardı. Ayrıca alınan iki ilahtan ve yardımcısı coşkun ırmak tanrıçasından, onlara *inau* ve şarap sunarak özür dilemesini istedi. Okikurmi denilenleri yaparak hem *kamui*'nin memnun olmasını sağladı hem de Waka-ush Kamui'nin ününü ve prestijini artırdı (çünkü Waka-ush Kamui diğer tanrılar için de adaklar sunmuştu).

Hokkaido, canlı nehirler ve akarsulardan ağlarla kaplı bir yerdir ve *kotan*'ı ya da toplu yaşam alanlarını nehir vadileri etrafına konumlandıran Ainu halkının, su kaynaklarının saygıyı hak ettiğini düşünmesi de hiç şaşırtıcı değildir. Burada *kamui yukar*'dan aktarılan mit, aynı zamanda Ainu halkı ve onların tanrıları arasındaki dayanışmayı ve karşılıklı ilişkiyi de göstermektedir. Tıpkı insanların yaşamlarının, yiyecek kılığına bürünmüş *kamui*lere düzgün ritüellerle muamele etmelerine bağlı olması gibi, bir tanrının gücü ve şanı da kendisine sunulan adaklara dayanmaktadır.

Ayrıca bkz. Hashinau-uk Kamui; Kotankor Kamui; Okikurmi.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Munro, Neil Gordon. 1962. *Ainu Creed and Cult*. Londra: Routledge and Kegan Paul; Londra ve New York: K. Paul International, dağıtım Columbia University Press, 1995.

Philippi, Donald L., çev. 1979. *Songs of Gods, Songs of Humans: The Epic Tradition of the Ainu*. Princeton: Princeton University Press.

WATATSUMİ-NO-KAMİ

Bkz. Owatatsumi-no-kami.

YAKUSHİ NYORAİ

Şifa ustası görünümündeki Buda. Yakushi Nyorai Arı Beril Diyarı Arı Doğunun Budası olarak, Arı Batının Budası olan Amida Nyorai'nin dengidir. Buda'nın, illüzyona bağlılıktan kaynaklanan acı çekme hastalığının büyük iyileştirici doğasını temsil eder. Yakushi Nyorai'nin beril (yeşil) ya da lapis lazuli (koyu mavi) renkli, ışıklı bir bedeni vardır. O, acı çeken bedenlerin muhafızıdır. Yakushi, özellikle de gözleri etkileyen hastalıklar için çağrıldığında çok tesirlidir. Kendisine genellikle kaplıcalarda ve bu sebeple (yani kaplıcalar hem iyileşme hem de rahatlama mekânları olduğundan) eğlence yerlerinde de ibadet edilir.

Yakushi genellikle sol elinde bir ilaç çanağı tutarken, sağ elini de teskin edici bir biçimde kaldırmış olarak tasvir edilir. Yakushi de Amida gibi ışıkla ilişkilendirilir ve kendisine uzay, yıldızlar ve diğer parlak objeleri temsil eden bir dizi destekçi eşlik ediyor olabilir.

Ayrıca bkz. Amida Nyorai.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Eliot, Sir Charles Norton Edgcumbe. 1959. *Japanese Buddhism*. Londra: Routledge and Kegan Paul.

Frank, Bernard. 1991. *Le pantheon bouddhique au Japon*. Paris: Collections d'Emile Guimet. Reunion des musees nationaux.

Getty, Alice. 1988. *The Gods of Northern Buddhism*. New York: Dover Publications.

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art*. Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

Okuda, Kensaku ed. 1970. *Japan's Ancient Sculpture*. Tokyo: Mainichi Newspapers.

YAMA-NO-KAMİ

Dağ ilahı. Bunlardan fazlaca mevcuttur; bazılarından *Kojiki*'de isimleriyle bahsedilmiştir. Japon mitleri ve ritüellerinde sıklıkla, isim belirtmeksizin herhangi bir ya da belirli bir dağ *kami*'sinden bahsedilir. Bunların en önemlisi olan ve bu gruba adını veren Yama-no-kami, baharda dağlardaki evinden ayrılır ve çiftçilerin davetiyle ovalara inmeye ikna olur; burada ise yaz sezonu boyunca Ta-no-kami ismini alıp bu kılığa bürünerek ekinleri korur ve verimli bir hasat olmasını sağlar.

Dağlar, hem Şinto hem de Budist inançlarının ilahları için başlıca ikamet mekânı olarak değerlendirilir. Bu dağ ilahlarının, ikamet ettikleri yerleri bırakıp insanlara yardım etmeyi istemeleri için insanlar tarafından fazlaca çabalanması gerekmektedir ve bu durum da insanlar ve ilahlar arasındaki bağı ve bu bağın ne kadar kırılgan olduğunu tasdiklemektedir. Hasat hiçbir zaman kesin değildir ve ilahlara her zaman uygun teklifler sunulması ve onların ikna edilmeleri gerekir.

Seyyah ilahlar fikri, *marebito* kavramında daha geniş bir yer bulmaktadır. Yama-no-kami, bir süreliğine insanoğluna yardım etmek için yerinden inme lütfunda bulunur. Fakat dağlardaki evine dönmeden önce tarlalarda yalnızca kısa bir süre kalır. Bu sebeple pek çok Şinto ritüeli, insanların uzaktaki *kami*leri kısa bir süreliğine konuk edebilmek için onları ikna etmeleri gerektiği fikrine dayanır; böylelikle *kami*ler kendi varlıklarının hediyelerini, yani hasadın bolluğunu beraberlerinde getireceklerdir.

Her ne kadar tarım odaklı "seyyah" Yama-no-kami'ye yaygın olarak rastlansa da bir başka Yama-no-kami'ye de avcılar, oduncular, kömür toplayıcıları ve diğer dağ işçileri tarafından ibadet edilir. Bu mitte Yama-no-kami'nin dişi olduğuna inanılır ve on iki çocuğu, yılın on iki ayını temsil eden yaşlı bir kadın olarak tasvir edilir.

Ayrıca bkz. Dağlar; İnari; *Marebito*; Ta-no-kami.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Aston, William G., çev. 1956. *Nihongi*. Londra: Allen and Unwin.

Havens, Norman, çev. 1998. *Kami*. Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics, Kokugakuin University.

Ono, Sokyo. 1962. *Shinto: The Kami Way*. Rutland, VT: Charles E. Tuttle Co.

Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki*. Tokyo: Tokyo University Press.

Seiffert, Geneviève. 1983. *Yanagita Kunio: Les Yeux précieux du serpent*. Publications Orientalistes de France.

Stefansson, Halldor. 1985. "Earth Gods in Morimachi." *Japanese Journal of Religious Studies* 12 (4): 277–298.

Yoshida Mitsukuni, Tanaka Ikko ve Sesoko Tsune, ed. 1985. *The Culture of Anima: Supernature in Japanese Life*. Çeviri: Lynne E. Riggs ve Takechi Manabu. Hiroshima, Japan: Mazda Motor Corp.

Yoshida, Teigo. 1981. "The Stranger as God: The Place of the Outsider in Japanese Folk Religion." *Ethnology* 20 (2): 87-99.

YAMATO

Merkez Japonya'nın kadim bir bölgesi ve Japon hükümdarlık hanesinin orijinal hanesi. İlk imparator Jimmu Tenno, ülkeyi fethetmek üzere doğuya seyahat eder ve krallığını o zaman Yamato olarak bilinen, Japonya'nın merkezindeki şimdiki Nara Ovası'nda kurar. Ancak çağrışımları sebebiyle bu ifade, bir bütün olarak Japon halkını ve Japonya'yı temsil etmeye başlamıştır. Günümüzde Japonya için kullanılan İngilizce, "Japan" kelimesinin türediği, Japonca *Nihon* terimi, sinitik* bir terimdir ve geleneksel Japon halkı hâlâ zaman zaman ülkelerinden Yamato olarak bahsetmektedir.

Kojiki ve *Nihonshoki*'nin çoğu kısmı, bu Yamato devletinin politik, ritüel ve askeri anlamdaki genişlemesini anlatmaya

* Sinitik dil: Çin'de yaşayan Hanlıların konuştuğu dillerin tamamına verilen ad.

adanmıştır. Yamato devleti akılcı askeri müttefikler, siyasi manevralar ve tam bir askeri güç sayesinde, Honshu'nun büyük kısmını ve Seto İç Denizi'nin kıyı kesimlerini egemenlik altına almak üzere MS beşinci ve altıncı yüzyıllar boyunca gelişmiştir. Bu yayılma ve güçlenme, Japonya'nın başlıca üç adasının imparatorluk yönetimi altına girdiği Heian dönemine dek devam etmiştir. Yamato devletinin yönetici ailesi, günümüzde vârislerinin hâlâ tahtta oturduğu Japonya'nın imparatorluk hanesi olmuştur.

YAMATO-TAKERU

Wousu-no-mikoto adıyla doğan Yamato-takeru, Japon mitindeki, Japonya'nın Yamato tarafından fethedilişiyle alakalı başlıca kahramanlardan biridir. Lakabı, "Yamato'nun Kahramanı" anlamına gelmektedir. Yaşadığı tarihler genellikle MS 70-130 olarak verilmektedir; gerçi eğer yaşadıysa, bu tarihler muhtemelen daha sonraki yorumcuların tahminlerinden ibarettir.

İmparator Keiko'nun üçüncü oğlu olan Wousu-no-mikoto, yabani ve ateşli bir çocuktu. Hâlâ küçük bir çocukken babası ona, ağabeyini babasının karşısına gelmediği için uyarmasını emretmişti; ağabeyi, imparator için cariye olacak olan iki genç kızla evlendiği için utanmaktaydı. Wousu-no-mikoto, ağabeyini tuvalette yakalayıp parçaladı ve parçaları da etrafa saçtı; sonra da bu yaptığını sakince babasına rapor etti. Kendi canı için endişelenen imparator, oğlunu iki ulu adam olan uzak batıdaki Kumaso-takeru kardeşleri boyunduruk altına almaya gönderdi. Kadın kıyafetleri giyen ve kısa bir kılıç takan kahraman oğlan yola koyuldu. Oraya vardığında, Kumaso-takeru kardeşleri ve savaşçılarını bir çukur evin inşasını bitirmiş, bir şölene hazırlanırken buldu. Şölen başladığında prens uzun saçlarını taradı (henüz bir oğlan olduğundan saçları hâlâ kesilmemişti) ve halasının kıyafetlerini

giydi. Kadınların arasına karışarak şölene katıldı. Kumaso-takeru kardeşler, "genç kız"ı aralarına oturttular. Şölenin doruk noktasındayken kahraman prens kılıcını çekerek büyük Kumaso-takeru'yu öldürdü. Genç kurban kaçtıysa da çukur evin merdiveninde yakalandı; burada prens kılıcı kurbanın bedenine sapladı. Bir Schwarzenegger filminden alıntılanmışa benzeyen bir replikle Wousu-no-mikoto, "Kılıcı çıkarma, söylemek istediğim bir şey var," dedi. Genç kahraman, rakibine Kumaso-takeru kardeşleri öldürmek üzere gönderildiğini anlattı. Bunun üzerine ölmek üzere olan kurban ona, yiğitliğinden ötürü Yamato-takeru-no-mikoto adını bahşetti. Yamato-takeru bu cinayetin ardından ülkenin batı kısmını boyunduruk altına aldı.

Yamato-takeru eve dönüş yolundayken dikkatini İzumo'ya çevirdi. Kendisine ahşaptan sahte bir kılıç yaptı. Sonra da İzumo kahramanı İzumo-takeru'yla arkadaş taklidi yaptı. Yüzerek rahatladıkları talihli bir anda, ev sahibine kılıçları değiştirmeyi, sonra da eskrim antrenmanı yapmayı önerdi. İzumo-takeru, sahte kılıcı kınından çekemeyince Yamato-takeru kılıcını çekip onu öldürdü. Hicivli bir şarkı söyleyen Yamatu-takeru daha sonra İzumo'yu boyunduruk altına aldı ve rapor vermek üzere eve döndü.

Babası açık bir biçimde korkmaya devam ederek, daha sonra Yamato kahramanına sadece bir hizmetkâr ve bir mızrak vererek (*Nihonshoki* alternatif bir bakış açısıyla, bunun imparatorun oğluna olan güveni ve inancının işareti olduğunu belirtir) onu doğuyu fethetmeye gönderdi. Halasının yüce rahibelik yaptığı İse'nin Büyük Mabedi'nde duran Yamato-takeru, halasına babasının davranışını şikâyet etti: İlk olarak batıya, sonra kuzeye, şimdi de doğuya bir ordusu ve kazanma şansı olmaksızın gönderilmişti. Halası ona (orijinalinde Susano-wo'nun, daha sonra da Amaterasu'nun olan ve gencin gelecekteki imparatorluk rolünün bir simgesi olan) kı-

lıç Kusanagi'yi ve yalnızca acil durumda açılmak üzere bir çanta verdi.

Yamato-takeru, Fuji Dağı yakınındaki Suruga'da, yerel yönetici tarafından kandırılarak geniş bir çayırlığa girdi; düşmanı da burayı ateşe verdi. Halasının verdiği çantayı açınca bulduğu ateş yakmak için araç gereçle bir karşı yangın çıkardı ve adı çayır-kesen manasına gelen kılıcı kullanarak kendisi için yol açtı. Daha sonra hain hükümdarı ve tüm klanını, evini ateşe vererek öldürdü.

Denizi aşarken dalgalar Yamato-takeru'nun teknesini sarstı. Karısı Ototachibana-hime (mit belirli bir dönemi atlamış gibi görünüyor; çünkü bu noktadan itibaren Yamato-takeru'dan imparator olarak bahsedilmekte) sekiz uyku matını dalgaların üzerine atarak kendini feda etti (bazıları Ototachibana-hime'nin bunu, kendisine kadının yerinin matlar olduğunu söyleyen kocasını utandırmak için yaptığını söylemektedir); Ototachibana-hime bu fedakârlığı neticesinde dalgaları dindirdi. Kahraman karaya ulaştığında karısının yaptığı fedakârlığı hatırlayarak "*Azuma wa ya*!" (Ah, benim karım!) diye haykırdı; bunun sonucu olarak da Japonya'nın doğu bölgeleri, Azuma adıyla bilinmektedir. Yamato-takeru daha sonra Emishi halkını boyunduruk altına almak üzere yoluna devam etti. Başkente geri dönüş yolunda erzakını yerken, beyaz bir geyik gördü ve onu yemekte olduğu yabani bir sarımsakla gözünden vurarak öldürdü.

Geri dönüş yolunda Owari'de durdu ve burada bir kadınla evlendi. Kılıcı Kusanagi'yi karısına bırakarak, çıplak elleriyle dağ ilahını yakalamak üzere İbuki Dağı'na tırmandı. Beyaz bir yaban domuzu olarak beliren ilah, Yamato-takeru'yu sersemletip hırpalayan bir dolu fırtınası yaratarak kahramanın elinden kurtuldu. Zayıf düşen kahraman, güçlükle ulaştığı Nobo'da öldü. Karıları ve çocukları kendisi için yas tutarken ruhu beyaz bir kuşa dönüştü.

Yamato-takeru miti, Yamato devletinin büyümekte olan gücünü ayrıntılarıyla veren bir mittir. Aynı zamanda Batı Avrupa'daki Arthur mitine benzer olan genel bir mit şablonunu temsil eder. Aslında bu iki mit arasında o kadar çok benzerlik vardır ki Littleton, her iki mitin de benzer bir kaynaktan, hatta belki de Orta Asya'da şimdi kaybolmuş bir kültürden doğduğunu, buradan da Roma ordusundaki Sarmatlı askerlerce doğuya ve batıya, Britanya'ya yayıldığını ileri sürer. Yamato-takeru bu sebeple devlet dini ve imparator kültünün en büyük mitsel kahramanıdır. Mit hem imparatorluğun genişlemesinin kaydını sunar hem de (en azından o dönemde) bilinen coğrafi özellikler için isimler üretmeye devam eder.

Ayrıca bkz. Amaterasu-o-mikami; Kılıçlar; Susano-wo.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Aoki, Michiko Yamaguchi. 1974. *Ancient Myths and Early History of Japan: A Cultural Foundation*. New York: Exposition Press.

Aston, William G., çev. 1956. *Nihongi*. Londra: Allen and Unwin.

De Veer, Henrietta. 1976. "Myth Sequences from the Kojiki: A Structural Study." *Japanese Journal of Religious Studies* 3 (2–3): 175–214.

Littleton, C. Scott. 1995. "Yamato-Takeru: An 'Arthurian' Hero in Japanese Tradition." *Asian Folklore Studies* 54 (2): 259–275.

Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki*. Tokyo: Tokyo University Press.

Sato, Hiroaki. 1995. *Legends of the Samurai*. Woodstock, NY: Overlook Press.

Tyler, Royall. 1987. *Japanese Tales*. New York: Pantheon.

Umehara, Takashi. 1986. *Yamato Takeru*. Tokyo: Kodansha.

YAMA-UBA

Dağ kocakarısı ya da dağ cadısı. Güçlü bir sihirbaz olan *yama-uba*, sivri dişli ağzı saçlarının altında saklı olan ve saçları da küçük çocukları yemek için onları tuzağa düşürüp yakalayan yılanlara dönüşen, muazzam güçlü, dehşet verici bir in-

san yiyen kadın olarak ya da pek çok kahramanın merhametli analığı olarak tasvir edilir. Dağlarda çalışan erkekler, gezgin rahipler ya da bozguna uğramış savaşçılar zaman zaman dağlardaki *yama-uba*'ya rastlar. Kadın bazen onlara geri döneceğine söz vererek bebeğini emanet eder. Çocuğun ağırlığı neredeyse taşınamayacak düzeye ulaşır. Ancak bu ağırlığa katlanılırsa, cadı geri döndüğünde genellikle kurbanlarına insanüstü bir güç bahşeder, bu da o kişinin ailesine aktarılır. Adam bu ağırlığı taşıyamazsa, bebek onu ezen bir kayaya dönüşür. *Yama-uba* tarafından yetiştirilen en ünlü kahraman, Raiko'nun Shi Tennolarından (dört hizmetkâr) biri olan Kintaro'dur (ya da Kintoki).

Yama-uba mitinin bir versiyonu da *happyaku bikuni*'dir. *Happyaku bikuni* (sekiz yüz yaşındaki rahibe) bitmek bilmeyen bir gençlikle dağlarda gezinir. Deniz ilahının hizmetkârlarını (bazıları dokuz delikli kabuklu deniz hayvanı olduğunu söylemektedir) yediği için genç kalmaktadır. Karşılaştığı insanlara kehanetler ve koruyucu tılsımlar sunar.

Bazı açılardan *yama-uba, tengu*'nun meslektaşıdır. *Tengu*ların hepsi erkektir ve kıyafetleriyle davranışları, dağlarda gezinen (Japon toplumunda bu davranışlar şüphe çeker: Bunlar nereye aitler? Hangi grubun üyeleridirler?) dağ çilecilerinin *–yamabushi* ya da *kebozu–* mitsel yansımalarıdır. *Yamabushi,* köylüler için sihirli eylemler olan ritüeller sergilemek üzere ücra köyleri ziyaret etmiştir. Buna paralel olarak, aynı şeyi yapan bir de rahibeler *–bikuni–* vardır. Bunlar işlev bakımından, seyahat eden kutsal fahişelerden falcılara ve medyumlara kadar çeşitlilik gösterirler. İnsanların onlarla yaşadıkları deneyimlerden *happyaku bikuni* imgesinin yanı sıra muhtemelen *yama-uba* figürü de doğmuştur. *Tengu* ve *yama-uba,* ancak bunları alacak denli güçlü ve dirençli olan erkeklere hediye yetenekler sunar. Aynı zamanda, Kintoki mitinin de gösterdiği üzere, insanlar arasında vahşilik yaratabilen, yabani ve kontrolsüz bireylerdir.

Ayrıca bkz. Kintoki; Raiko; *Tengu.*

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Bethe, Monica ve Karen Brazell. 1978. *No as Performance: An Analysis of the Kuse Scene Yamamba.* Ithaca, NY: Cornell East Asian Papers.

Davis, Winston. 1984. "Pilgrimage and World Renewal: A Study of Religion and Social Value in Tokugawa Japan." *History of Religions* 23 (3): 71–98.

Grapard, Allan G. 1991. "Visions of Excess and Excesses of Visions: Women and Transgression in Japanese Myth." Japanese Journal of Religious Studies 18 (1): 3–22.

Ouwehand, Cornelius. 1964. *Namazu-e and Their Themes: An Interpretative Approach to Some Aspects of Japanese Religion.* Leiden, the Netherlands: E. J. Brill.

Yoshida, Teigo. 1981. "The Stranger as God: The Place of the Outsider in Japanese Folk Religion." *Ethnology.* 20 (2): 87-99.

YAOYOROZU-NO-KAMİGAMİ

"Sekiz yüz on bin kadar çok *kami*" ya da sekiz milyon ilah. Bu ifade çoğu isimsiz olan, bazıları Şinto panteonu da dahil olmak üzere sadece yerel olarak ibadet gören *kami*lerin çokluğunu ifade etmek için kullanılır. Kendisine ibadet edilen çoğu *kami*, unvanları haricinde isimsizdir ve terimlerin kullanımı, panteonun tanımlarında büyük bir kapsayıcılığa olanak tanır. *Kami*'nin bilinse de bilinmese de Japonya'ya yayıldığını ve burada olan her şeyi etkilediğini gösterir. Bu fikir, Japonya'nın yüce bir biçimde *kami*lerin diyarı olduğuna ve dolayısıyla da insanlar olarak Japon halkı ve *kami*leri arasındaki sınırların çok katmanlı olduğuna ilişkin kavramla ilişkilidir.

Ayrıca bkz. İlahi Hükümdarlık; İlahi Soy.

YERALTI

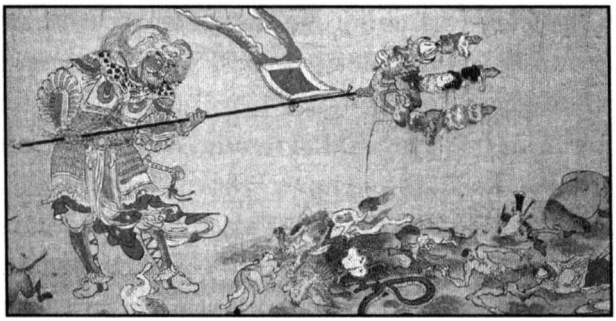
Japon mitolojisindeki, birbiriyle alakalı ancak yine de birbirinden farklı olan üç kavramı burada sentezlemek için kul-

lanılan kompleks bir terim: Bu kavramlar Yomi, Jigoku ve Tokoyo'dur. Kaba bir ifadeyle ilk ikisi Şintoda ölüler dünyasını ve Budizmde de cehennemi temsil eder. Üçüncü ise ilk ikisini birbirine bağlayan bir kavramdır; ancak aynı zamanda Düşler Ülkesi, Rahatlık ve Huzur Diyarı, Hayali Brasil Adası ve Serseri Çayırları'nın, yani harikulade bolluk ve sihir diyarının da muadilidir. Yine de, detaylı olarak incelendiğinde, Japon kavramlarının hiçbiri Batılı kavramlara tam olarak uymamaktadır.

Yomi belki de bunların arasında anlaşılması en kolay olanıdır. Burası ölüler diyarıdır. İzanami, ateş *kami*'si Kagutsuchi'ye doğum yaptığı sırada ölünce Yomi diyarına gelmiş, onu seven kocası da İzanami'yi buradan kurtarmaya çalışmıştır. Karısının, kendisini gözetlememe konusundaki emirlerine kocası karşı gelince ikili anlaşmazlığa düşmüş, ancak İzanagi yaşayanlar diyarına kaçınca tartışmaları sonlanmıştır. İzanami daha sonra, oğlu Susano-wo, annesi için gereğinden daha fazla yas tutarak buraya sürgün edilinceye dek ölümün kişileşmiş hali olarak hüküm sürmüştür.

Yomi genellikle, ölülerin varoluşlarını çıyanlar, çürümüş şeyler ve diğer kirli şeylerin arasında sürdürdüğü, "aşağıdaki" karanlık ve kasvetli diyar olarak tanımlanır. Yomi, günah veya cezalandırmaya ilişkin fikirlerle ilintili görünmemektedir ve genel kasveti dışında, varoluşun devamından başka herhangi bir cehennem fikri mevcut değildir. Buradan çıkış yolu Semavi Taş Engeli'yle kapalı olsa da burası, açık bir biçimde İzumo'dan erişilebilen bir yer olarak tanımlanmıştır.

Budizmin Japonya'ya gelişiyle birlikte *Jigoku* (cehennem) fikri de Yomi konseptine eklendi ve Susano-wo, hastalık ve salgın *kami*'si Gozutenno'yla ve cehennemin hem kralı hem de sulh hâkimi olan Emma-O'yla özdeşleştirildi. Budist cehennemi *Jigoku*'da günahkâr ve tövbekâr olmayan ölülere, yeniden doğum zamanına dek iblisler tarafından işkence edi-

Lanetlilerin kafalarını şişe geçiren iblis, Jigoku-zoshi'den (Cehennem Çarkı), on ikinci yüzyıl sonları Japonya'sı.
(The Art Archive/Lucien Biton Collection Paris/Dagli Orti)

lir. İblisler, Emma-O liderliğindeki on kral tarafından yönetilirler. *Jigoku*'ya Shozukawa nehrinden ulaşılır ve nehir geçildikten sonra, ölüler Datsueba ya da onun dişi meslektaşı Shozuka-no-baba tarafından kıyafetlerinden arındırılırlar. Sansu no kawa'nın kuru nehir yatağında küçük çocukların ruhları, kefaret olarak çakıl taşlarından yığınlar yaparlar. Onlara, halkalı asasının sesiyle hem onları rahatlatan hem de Shozuka-no-baba'yı korkutan Jizo-bosatsu yardımcı olur.

Yomi ve *Jigoku* kavramları tarafından iki makul imge tasvir edilse de bunların arasında üçüncü bir kavram olan Tokoyo-no-kuni köprü vazifesi görür. Tokoyo farklı bir biçimde, denizin ötesindeki harikalar diyarı, ölülerin gittiği ve denizin altında bulunan bir âlem olarak tanımlanır. Buraya erişim, İzumo diyarındaki bilindik girişlerdendir.

Tokoyo aynı zamanda, Sukunabikona ve Ebisu dahil olmak üzere önemli bir *kami* kategorisinin –*marebito* ya da ziyaretçi *kami*– geldiği, denizlerin ötesindeki diyardır. Ayrıca, İmparator Suinin'in hizmetkârı Tajima-mori'nin, mevsimsiz ve kokulu bir ağacın meyvesini ilaç olarak toplamak üzere gittiği uzak diyardır. Tokoyo'nun bu meyvesi, günümüzde *tachibana*'nın (Japon portakalı) doğmasını sağlamıştır. Da-

hası Tokoyo, aynı zamanda sihir ve iyileşme ilahı Sukunabikona'nın, dünyanın kurulmasına yardım etmek için geldiğinde beraberinde getirdiği sırrının, yani mükemmel ilaç olan sakenin (pirinç şarabı) kaynağıdır. Konsept bu sebeple sihir ve güç âlemini de ima edebilmektedir. Bunu daha da karmaşıklaştıracak bir bilgi de Tokoyo'nun, Tamayori-hime ve Hikohohodemi'nin oğlunun döndüğü bir âlem olmasıdır. Burası, Tamayori-hime'nin babası, denizlerin ejderha kralı Owatatsumi ile özdeşleştirilir. Tokoyo kavramı Budizm tarafından da benimsenmiştir; burası Kannon tarafından yönetilen, Shikoku'daki Muroto Burnu'nun güneydoğusunda bir yerlerde bulunan kutsanmışlar diyarıdır. Tokoyo'dan zaman zaman atalar, soylarını ziyaret etmek üzere dönmektedirler. Bu ilişkiler Tokoyo'nun bir deniz bölgesi olduğunu iyice netleştirir.

Tokoyo'nun ölüm, deniz ve kutsamalarla çoklu ilişkisi, en azından kadim Japonya'da bu üç âlemin bir arada olduğu ya da üçü arasındaki sınırların oldukça ince olduğu anlamına gelmektedir. Bu, Ryukyu mitiyle de desteklenmektedir: Ryukyu Adaları'nın güneydeki Yaeyama grubunda *niiru*, yani yeraltına çıkan bir mağara vardır. İki canavar dev Akamata (Kızıl) ve Kuromata (Kara), zaman zaman bu mağaradan çıkarak dünyaya saldıran ve yanlış yapanları cezalandıran tayfunları beraberlerinde getirirler. Yeraltı hem iyi hem de kötü bir yerdir: Oradan gelen atalar iyi şeyler getirdikleri gibi *akuma* ve kötücül şeyler de getirebilirler. Ayrıca Tokoyo'dan/denizden kutsanmış şeyler edinilebileceği fikri de balıkçının, kralın muhtemelen Tokoyo'da bulunan sarayına gittiği Urashimataro efsanesiyle desteklenmektedir. Son olarak, ölüler diyarıyla denizler âlemi arasındaki ilişki, denizlerin hükümdarı olmak üzere atanan ve aynı zamanda yeraltının da yöneticisi olan Susano-wo'nun karmaşık konumuyla daha da belirgin olmaktadır.

Mucizelerle dolu uzak bir diyar, genellikle bir ada konsepti, Japonya özelinde şaşırtıcı olmamalıdır. Tokoyo her ne kadar Shikoku'daki Muroto Burnu'nun güneydoğu kıyısında (Budist hikâyelere göre) olsa da ve Honshu'nun diğer tarafındaki İzumo'dan buraya erişilebilse de burası aynı zamanda insanların, pek çok kültürde, hakkında spekülasyonlarda bulunduğu bir düşler ülkesidir. Nihayetinde bu konseptin popüler kültür tarafından benimsenen bir dini mit (ölüler diyarı) olması ya da dini sebeplerle benimsenmiş (pek çok kültürde rastlanabilen) bir bolluk diyarı olması önemli değildir. Asıl mühim olan, toplumdaki iyi (ve kötü ya da en azından can sıkıcı) şeylere dair olağanüstü bir kaynağın bulunmasıdır. Gerçekten de Japon tarihi boyunca Japon halkının resmi ve popüler deneyimi, Kore ve Çin'den, on beşinci yüzyıldan itibaren de Avrupa'dan gelen pek çok tuhaf ve potansiyel olarak yararlı şeye –kavramlar, insanlar, eşyalar– dayanmaktadır. Aynı şeyler ve aynı kişiler, genellikle normal düzen için tehlikeli ve can sıkıcıydılar ve gelişleriyle tehdit unsuru oluşturuyorlardı. Japon kültürünün temeli, benimsenen Çin düşüncelerine dayanıyordu ve daha sonra bilhassa İmparator Ojin tarafından Kore'den zanaatkârların ve ehil kimselerin aileleri ve klanlarının tamamı getirtilmişti. Bu durum, Ojin'i kültür *kami*'si Hachiman olarak ilahlaştırmaya yetecek denli önemliydi. Bu değişimler kadim Japon toplumunu tamamen yeniden düzenlenmeye zorladı; tıpkı birkaç yıl sonra Budizmin gelişiyle, birkaç yüzyıl sonra Moğolların gelişiyle, neredeyse bin yıl sonra Avrupalıların gelişiyle olduğu gibi. Bu sebeple, dışarıdan yapılan ziyaretler, hem fırsatlar hem de tehditler olarak Japon mitinin içine işlendi ve bu gizemli uzak diyarlar, kutsanmış şeyler ve mucizelerin kaynağı olduğu gibi, kötülüklerin ve sıkıntıların da kaynağıydı. Tokoyo miti bu sebeple, zaman zaman Tokoyo'dan, yani deniz ötesinden gelen hediyelerin belirmesiyle pekişmiştir. Japon köylüler ve

sıradan halk (hatta bazen elit kesim) için bu diyarlar efsaneleşmiş Tokoyo kadar olağanüstüydü.

Ayrıca bkz. Datsueba; Emma-o; Gozu-tenno; Hachiman; İzanagi ve İzanami; Jizo; Ryujin; Shozuka-no-baba; Sukunabikona; Susano-wo; Urashimataro.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Aston, William G., çev. 1956. *Nihongi.* Londra: Allen and Unwin.

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art.* Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

Jones, Hazel J. 1980. *Live Machines: Hired Foreigners and Meiji Japan.* Tenterden, UK: Paul Norbury Publications.

Kōnoshi, Takamitsu. 1984. "The Land of Yōmi: On the Mythical World of the Kōjiki." *Japanese Journal of Religious Studies* 11 (1): 57–76.

Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki.* Tokyo: Tokyo University Press.

Ouwehand, Cornelius. 1964. *Namazu-e and Their Themes: An Interpretative Approach to Some Aspects of Japanese Religion.* Leiden, the Netherlands: E. J. Brill.

YERYÜZÜ *KAMİ*LERİ (KUNİTSU-*KAMİ*)

Semavi torunun soyundan önce yeryüzünde yaşayan ve burayı yöneten ilahlar. Engin *kunitsu-kami* kategorisi, genellikle *amatsu-kami* (semavi *kami*) kavramına zıddır. Pek çok *Nihonshoki* ve *Kojiki* mitinin, semavi *kami*ler ve yeryüzü *kami*leri arasındaki mücadelede payı vardır. Yeryüzü *kami*leri, hiçbir surette sadece ilahi şeylerin ve semavi *kami*lerin egemenliğinin zıddı olarak kötülüğü temsil etmez. Yeryüzü *kami*lerinin varlığını açıklayacak tek bir mit olmamakla birlikte, yeryüzü *kami*lerinin basitçe İzanami ve İzanagi'den doğduklarını ve göklere "atanmadıklarını" ileri sürebiliriz.

Pek çok durumda yeryüzü *kami*leri, semavi *kami*lerin egemenliğini içtenlik ve tevazu ile kabul edip kız çocuklarını eşler olarak sunar ve kendi yörelerinin atanmış yöneticileri

olurlar. Bu durum sıklıkla semavi torun mitinde ve göklerde doğup buradan sürgün edilen bir yeryüzü *kami*'si olan Susano-wo durumunda geçerlidir. Başka durumlardaysa (başlıca örnek olarak Okuninushi'nin oğlu Takeminakata-no-kami'nin durumu), direnişe geçseler de Takemikazuchi veya Yamato-takeru gibi dönemin kahramanı tarafından hezimete uğratılırlar.

Ana yeryüzü *kami*'si, isminden (Toprağın Ustası), eylemlerinden (toprağın yaratılışı) ve fetih sırasında onun ne kadar önemli oluşundan da anlaşılacağı üzere Okuninushi'dir. Bir başka figür de kızını Susano-wo'ya veren Oyamatsumi'dir. Bu isim, farklı bağlamlarda *Kojiki*'de defalarca görüldüğünden, herhangi bir dağ *kami*'sinin genel adı da olabilir.

Daha geniş, yorumlayıcı bir bağlamda yeryüzü *kami*'sinin iki işlevi vardır. Bir tarafta hepsi (ya da en azından bazıları) yüce imparatorluğa doğru yaptıkları ilerleyişte Yamato tarafından kontrol altına alınan yerel klan ilahları olabilirler. Bir başka bağlamda da aynı zamanda toprağın kişileştirilmiş halini temsil ederler: Yamato'nun sadece Japonya'nın belirli bölgelerinde yaşayan insanları değil, bölgenin kendisini de mağlup ederek burayı imparatorluğun içine kattığı sürecin tekrar anlatımı. İkincil derecedeki yeryüzü *kami*lerinin varlığı, aynı zamanda Japon sarayının kendisi hakkındaki görüşünü de destekledi; bu görüşte saray kendisini, civarlarındaki aristokrat malikâneler için çalışan köylülerin efendisi olarak görüyordu. Aristokratlar kendilerini sıklıkla, medeniyetin ve kültürün yazarları ve yaratıcıları olarak görüyorlardı; kendilerinden alt seviyedekileri, böylelikle de hem sembolik olarak hem de gerçek anlamıyla toprakla çalışanları kontrollerine alarak kendilerine tabi kılıyorlardı.

Ayrıca bkz. İlahi Hükümdarlık; Okuninushi, Oyamatsumi, Susano-wo; Takemikazuchi; Takeminakata; Yamato-takeru.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Aston, William G., trans. 1956. *Nihongi*. Londra: Allen and Unwin.
Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki*. Tokyo: Tokyo University Press.

YILANLAR

Yılanlar, genellikle üç formdan biri içinde Japon mitinde fazlaca yer alırlar: ejderha ilah Ryujin'in elçileri veya avatarları olarak, insanları kandıran ve tehdit eden şekil değiştirenler olarak ya da gök gürültüsü ilahları olarak. Ame-no-oshikumone gibi bazı diğer *kami*ler de yılan biçiminde tezahür ederler.

Günümüzde Japonya'da pek çok kişi yılanların Ryujin'in elçileri olduğunu düşünür. En azından mitolojide yılanlar ve ejderhalar sıklıkla birbirine karışır ve yılanlar, küçük bir tür ejderha olarak değerlendirilir. Şinto rahipler ve dindar halk, yılanlara ve onların yaşadıkları yerlere zarar vermemeye gayret ederler.

İkinci türdeki en iyi bilinen mit, Dojoji tapınağının hikâyesidir. Bir bakire olan Kiyohime, genç bir Budist rahip olan Anchin'e âşık olur. Budist, genç kızın yaklaşmalarına bir süre dirense ve kendi yeminine sadık kalsa da sonunda kafası karışır ve kızla sevişir. Daha kötüsünden korkan başkeşiş, gencin ilgisizliğinin kaynağının onun yasak aşkı olduğunu tespit eder. Genç rahip, âşığının pençelerinden kaçmaya çalışınca onun dev bir iblis yılana dönüştüğünü görür. Dojoji miti, *Kabuki* tiyatrosunun demirbaşlarından biri haline gelmiştir; sevimli bakire, tiyatronun sihriyle dev bir canavara dönüşür.

Dojoji'ye benzer bir mite de tarihin erken dönemlerinde rastlanır. Hastalıktan iyileşen Prens Homuchiwake, Hinaga-hime'yi bir gecelik eşi (Heian Japonya'sında evlilik değişken bir kurum olduğundan bu yaygın bir uygulamaydı) olarak alır. Geceleyin kadının aslında bir iblis yılan olduğunu keşfederek evlilik yatağından panikle kaçar. Öfkelenen Hi-

Kiyohime, kendisini reddeden keşişi takip ederken kötü niyetli düşünceler onu bir yılana dönüştürmeye başlar. *Shingata sanjurokkaisen* serisinden; "New Forms of Thirty-Six Ghosts."
(Asian Art&Archaeology, Inc./Corbis)

naga-hime bir tekneyle onu takip eder. Mit, takibin sonunu anlatmaz.

Yılanlar şimşek ve gök gürültüsüyle de ilişkilendirildikleri için genellikle, yılan *kami*'si aynı zamanda gök gürültüsü *kami*'sidir. Japon mitinde yılanlar, ölüm ve gök gürültüsü arasında kuvvetli bir ilişki mevcuttur. Yaratılış mitinde İzanagi'nin bedeni Yomi Diyarı'nda, aynı zamanda gök gürültüsü ilahı da olan sekiz yılan ilahı tarafından istila edilmiştir. Ouwehand, yılanların tabiatı ve biçiminin kadim Japon halkına şimşeğin şeklini çağrıştırdığını ve bu sebeple de onların gök gürültüsüyle ilişkilendirildiklerini ileri sürmektedir.

Ayrıca bkz. Dojo-hoshi; Gök Gürültüsü İlahları; İzanagi ve İzanami.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Aston, William G., çev. 1956. *Nihongi.* Londra: Allen and Unwin.

Brandon, James R. ve Tamako Niwa, uyarlayanlar. 1966. *Kabuki Plays.* New York: S. French.

Ouwehand, Cornelius. 1964. *Namazu-e and Their Themes: An Interpretative Approach to Some Aspects of Japanese Religion.* Leiden, the Netherlands: E. J. Brill.

Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki.* Tokyo: Tokyo University Press.

YİYECEK İLAHLARI

Japonya'nın geleneksel toplumlarının yiyecek kaynakları bulma ve böylece kıtlıktan kurtulma becerisi sınırlıydı. Bu sebeple de bir dizi Japon ilahının yiyecek *kami*'si olarak tanınması ve insan yaşamında yiyeceğin yerinin anlatıldığı pek çok farklı mitin bulunması şaşırtıcı değildir.

Ritüeller açısından en önemli yiyecek *kami*'si Toyoukebime (aynı zamanda Toyouke-o-mikami ve Toyouke-no-kami) ya da "bereketli yiyecek prensesi"dir. Ateş ilahını doğurduktan sonra ölüm döşeğinde yatan İzanami'nin idrarından

vücut bulan ve mitlerde başka bir şekilde bahsi geçmeyen Wakamusubi-no-kami'nin kızlarından biridir. Yine de ana mabedi, İse-jingu'daki *Geigu*'dur (Dış Mabet). İç Mabet ise başlıca Şinto mabedi olan ve yiyeceğin imparatorluk hanesinin mevcudiyeti için ikincil sırada olduğunu belirten, Amaterasu-o-mikami'ye adanmış ünlü bir mabettir.

Yine de Japonların yiyeceğe bakışını bir başka mit çok daha kayda değer biçimde anlatmaktadır. Bu, Ukemochi-no-kami (*Nihonshoki*'den) ve Ogetsuhime'nin (*Kojiki*'den) çifte mitidir. Her iki mitin ana hatları benzer olsa da kahramanları değişmektedir. *Nihonshoki* versiyonunda Ukemochino-kami, yiyecek *kami*'si olan bir yeryüzü ilahıydı. Amaterasu'nun erkek kardeşi olan Tsukiyomi-no-mikoto, kız kardeşi tarafından ona gönderilmiş bir casustu. Ukemochi-no-kami, ona ağzından çıkardığı yiyeceği sundu. Bu hareketle aşağılanan (çünkü yiyecek onun ağzında kirlenmişti) Tsukiyomi-no-mikoto onu öldürdü ve eylemini bildirmek üzere Amaterasu'ya döndü. Amaterasu onu gece göğüne sürgün etti ama cesedi görmesi için gönderdi. Cesette pek çok faydalı parça keşfedildi: kafasında sığırlar ve atlar; alnında darı (pirinçten önceki en önemli tahıl); kaşlarında ipekböcekleri; gözlerinde bozdarı bitkisi (bir başka tahıl); karnında pirinç ve üreme organlarında buğday, soya fasulyesi ve kırmızı fasulyeler.

Kojiki versiyonunda farklı kahramanlar vardır. Susano-wo cennetten sürgün edildikten sonra gezinirken ilah Ogetsuhime'ye rastladı. Ogetsuhime ona barınak ve yiyecek sundu. Bu yiyecekleri ağzından, burnundan ve rektumundan çıkardı. Aşağılanmış hisseden Susano-wo onu öldürdü. Cesedinden insanlığa faydalı pek çok şey doğdu: Kafasından ipekböcekleri, gözlerinden pirinç tohumları, kulaklarından darı, burnundan kırmızı fasulyeler, üreme organlarından buğday ve rektumundan soya fasulyeleri. Bu cinayetten sonra Susano-wo'nun kaderinden bahsedilmiyor fakat Okuninushi

mitinden, onun nihayet büyük bir sarayı yönettiğini bilmekteyiz. Susano-wo'nun yiyecekle ikinci bir bağlantısı daha mevcuttur. İkinci karısı Kamu-o-ichi-hime'den olan kızı Ukanomitama-no-kami'ye yiyecek ilahı olarak ibadet edilmektedir. Aynı mitin Yamato ve diğer kültürlerde farklı şekillerde anlatılmasının sebebi belki de iki farklı mit geleneğinin var olmasıdır.

Son olarak da elbette ki İnari vardır. İnari miti, omzunda pirinç demetleri taşıyan yaşlı bir adamı anlatır. Bu mit açık bir biçimde yiyecekle ilgili olmasına rağmen, hem halk tabakasına hem de aristokratlara aittir: Heian döneminde, İnari'ye ibadet ilk yaygınlaştığında pirinç, başkent Heian'daki aristokrasi bölgesinde yeni çıkmış bir tahıldı. Başlıca ürün olarak önemli bir hal alması çok sonralara denk düşmektedir.

Yiyecek meselesi, tarıma dayalı tüm toplumlarda olduğu gibi Japonlar için de hayati önem taşıyordu. Yine de büyümenin ölümü işaret ettiğinin ve önceki sezon bitkilerinin ölmesinin sonraki sezonun mahsulleri için gerekli olduğu gerçeğinin farkındalardı. Bu mitlerdeki Japonların, aslında kültürel olarak ilişkilendirildikleri iki zıt fenomenle uğraşıyor olmaları daha az önemli değildi. Bunlardan biri yiyeceğin çürümeyle ilişkisi, diğeri de yaşamın ölümle ilişkisiydi. Kaçınılmaz olarak biri diğerini izler ya da ona bağlıdır. Ölüm, Japon kültüründe oldukça kirlidir ve mitin bu yönü yiyecek tanrıçası mitlerinin her iki versiyonunda da kuvvetle vurgulanmaktadır. Aslında Japonlar yiyecek maddelerini dışkıyla özdeşleştiren (gerçi belki de her iki mitin yazarı da fasulyeleri rektumla ilişkilendirirken hafiften bir mizah sergilemekteydi) belki de tek toplumdur.

Bu iki merkezi mitte bir başka kültürden zıtlığa daha rastlanmaktadır. Erkekler için yiyeceklerin pişirildiği mutfak, esasen kadınların egemenliği altındaydı. Ayrıca kadim Japonya'da kadınlar her ne kadar ilahi olsalar da aynı zaman-

da doğumla ve regl dönemi kanıyla kirlenebilmektedirler; bu kirlenme durumu, (kadınların her zaman erkeklere tabi olduğu) Çin kültürü ve (kadınların kesinlikle kirletici kabul edildiği) Budizmin gelişiyle pekişmiştir. Her iki versiyonun yazarları da (Toyouke'nin kökenlerinin miti de) arı erkekler için hazırlanan arı yemeğin, temiz olmayan kadınlarca hazırlanması çelişkisine imada bulunuyor gibi görünmektedir.

Ayrıca bkz. Amaterasu-o-mikami; İnari; Susano-wo; Tsukiyomi-no-mikoto.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Aston, William G., çev. 1956. *Nihongi.* Londra: Allen and Unwin.

Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki.* Tokyo: Tokyo University Press.

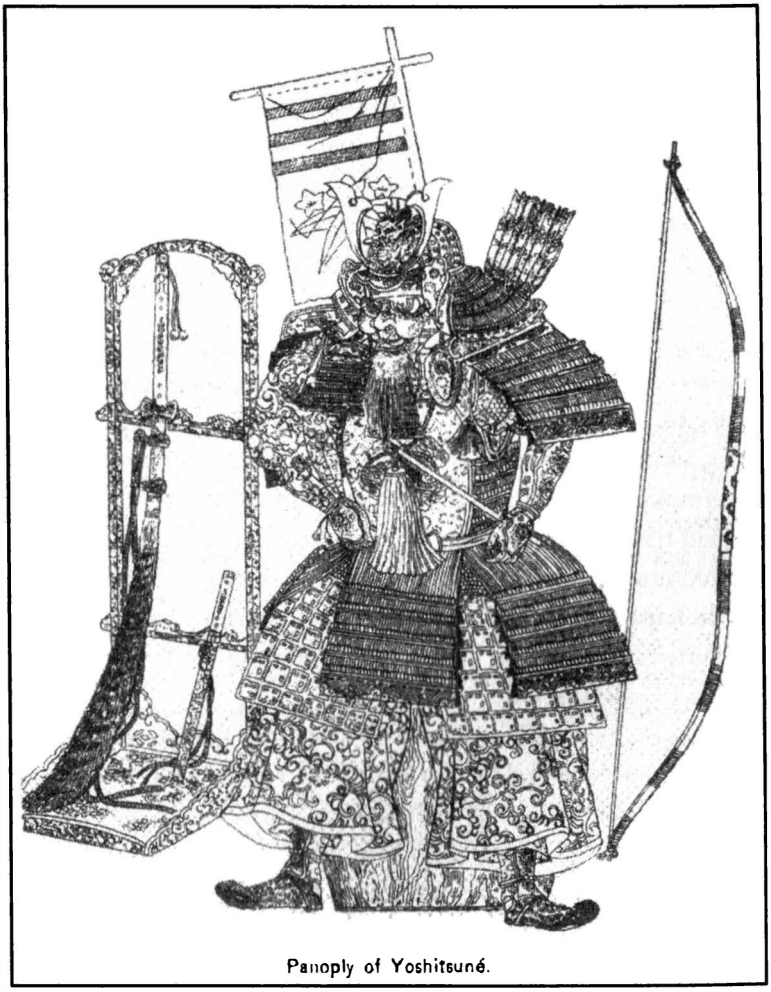
YOMİ

Bkz. Yeraltı.

YOSHİTSUNE

Gempei Savaşı (1180-1185) sırasında yaşayan (d. 1159-ö. 1189) bir kültürel kahraman ve savaşçı. Ushiwakamaru olarak doğan Minamoto-no-Yoshitsune, shogun olan Minamoto-no-Yoritomo'nun kardeşiydi. Gerçek yaşamı hakkında kesin olarak pek bir şey bilinmese de Minamoto tarafında başarılı bir general olduğu ve onların askeri başarılarının çoğundan sorumlu olduğu açıktır.

Yoshitsune mitte mükemmel şövalye; *"sans peur et sans reproche"*, olarak çok büyük önem taşır. Babası Tairalı derebeylerine başkaldırarak öldürülür ve yakışıklı bir delikanlı olan Yoshitsune, Kurama Dağı'ndaki bir tapınağa rahip yardımcısı olarak gönderilir. Oradayken çocuğa kanı ısınan ustası, *tengu* ona eskrim öğretmiştir. Eğitiminin adından Kurama Dağı'ndan kaçmış, başkent Heian-kyo'ya giderken yolda dört

Daha sonra Yoshitsune olarak anılacak olan genç Ushiwakamaru, Kurama dai-tengu'nun gözetimi altında kılıç ustalığı antrenmanı yapmakta. (Asian Art&Archaeology, Inc./Corbis)

soyguncu öldürmüştür. Sadece yelpazesi ve flütünü kullanarak dehşet veren savaşçı-keşiş Benkei'yi başkentte bozguna uğratınca, Benkei yaşamı boyunca onun sadık hizmetkârı olmuştur. Ağabeyinin davasına yardım etmek üzere ona katılarak pek çok savaşta yer almıştır. Belki de bunlardan en ünlüsü, aşılmaz olduğu düşünülen bir bayıra birlikleri sürerek, İchinotani'de gerçekleştirdiği süvari hücumudur. Taira klanının sonunda bozguna uğradığı Danno-Ura muharebesinde Yoshitsune, Taira'nın kudretli şampiyonu Noritsune'nin dikkatinden kaçmak için sekiz teknenin üzerinden atlayıp dokuzuncuya indi.

Yoshitsune, popülaritesi ve başarısı sebebiyle, sonunda şüpheci ağabeyinin düşmanlığını üzerine çekti. Yeniden saklandı; büyük bir mit, onun Kuzey Japonya'ya yolculuğu sırasında ekibiyle birlikte hacdaki *yamabushi*ler kılığına girdiğini anlatmaktadır. San no Kuchi bariyerinde alıkonulmuş, ancak Benkei'nin kıvrak zekâsıyla kurtulmuşlardır. Benkei, genç Yoshitsune'yi dik kafalı bir hizmetkâr olduğu için dövmüş, bu da kapı görevlilerinin onların geçmelerine izin vermesini sağlamıştır. Bu hikâye, meşhur bir *Kabuki* oyunu olan *Kanjincho*'da anlatılmaktadır.

Bir süre gezindikten sonra Yoshitsune, Benkei ve Yoshitsune'nin karısı sonunda Yoritomo kuvvetlerince çevrelenmiş ve kalelerinde yakılarak öldürülmüşlerdir. Gerçi bir mit, cesur Benkei kendi efendisinin özel zırhını giyip ölürken, Yoshitsune'nin Japonya'dan kaçtığını ve nihayetinde Temujin (bazı hikâyelerde Temujin'in babası) olarak bilinen bir Moğol prensi olduğunu anlatır; Temujin bir süre sonra Moğol imparatorluğunun kurucusu olan Cengiz Han olarak tanınmıştır.

Yoshitsune miti, adeta bütün Japon halkı tarafından bilinmektedir ve bu hikâyedeki hizmetkâr bölümü gibi öğeler, *Noh* ve *Kabuki* tiyatrosundaki prodüksiyonların temel taşı olmuştur. Benkei'nin efendisine olan sadakati ve Yoshitsune'nin de katlandığı tüm kışkırtmalara rağmen efendisine ve

ağabeyine olan sadakati, Japonların sadakat ve sıkı çalışmaya ilişkin normatif inançlarının başlıca simgesidir.

Ayrıca bkz. Benkei; *Chushingura*; Kahramanlar.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

McCullough, Helen Craig, çev. 1966. *Yoshitsune: A Fifteenth-Century Japanese Chronicle* (Gikeiki). Stanford: Stanford University Press.

Sieffert, Rene. 1995. *Histoire de Benkei.* Paris: P.O.F.

Waley, Arthur. 1957. *The Nō Plays of Japan.* ["Kumasaka," "Eboshi-ori," ve "Benkei on the Bridge."] New York: Grove Press.

YUKİ-ONNA

Kar kadın. Yaşlı bir kadın formundaki uzun boylu, beyaz bir ruhtur. Kaze-no-kami'nin (soğukların *kami*'si) bir imgesi olabilir ve *daikan* sırasında, yani ikinci ayın ilk iki haftasındaki en soğuk dönemde, *kangeiko* (soğuk havaya dayanma ritüeli; çoğunluğu çıraklardan oluşan ve ticaret yapmakta olan erkeklerin dua etmek üzere çıplak olarak mabetlere koşması) sergileyen kimseler tarafından görülebilirler.

Yama-uba gibi *yuki-onna* da bireyin dayanıklılığına, gücüne ve en önemlisi de kararlılığına bağlı olarak iyi ya da kötüye işaret olabilmektedir. *Kangeiko*, çoğunlukla geleneksel zanaatlar ve dövüş sanatları okullarındaki çıraklar tarafından Japonya'da hâlâ uygulanmaktadır. Uygulayıcıların, kuşaklarına (sumo güreşçileri gibi onlar da sadece bir *mawashi* ya da geniş kuşaklı peştamallar giyerler) astıkları çanın şıngırtısı, Japonya'daki en cezbedici kış seslerinden biridir. Zor durumlarda sebatkâr ve öz-disiplinli olma kavramı, Japon kültürünün doğasında mevcuttur. Bunu ifade etmenin *misogyi* (dağ şelaleleri altında arınma) ve ateşte yürüme gibi pek çok yolu vardır. *Yuki-onna* ve onun akrabası (?) *yama-uba* bu kültürel kavramın dışavurumlarıdır. Soğuk tehdit eder ve hatta öldürür; ancak bunun üstesinden gelmek kişisel gelişim ve ödül için bir potansiyeli işaret etmektedir.

Ayrıca bkz. Yama-uba.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art*. Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

YUSHKEP KAMUİ (AİNU)

Örümcek tanrıça. Ashketanne-mat (uzun parmaklı kadın) olarak da bilinir. Genellikle kadın şamanları andıran bir figürdür; insanları koruyup kollar, yol yordam gösterir. Kadınların doğumları sırasında çağrılır; çünkü uzun bacakları ve kıskaçlarıyla yeni doğanı güvenli bir şekilde çekip çıkarabilir. Bir mitte, bulut ufkunun ötesinde yaşayan dev bir iblis olan Poronitne Kamui tarafından baştan çıkarılır. Dost bir ilah tarafından uyarılınca istenmeyen talibine bir tuzak hazırlar. Poronitne Kamui gelir; ancak Yushkep Kamui kendini bir saza dönüştürmüştür ve hizmetkârlarıyla da bir tuzak hazırlamıştır. İblis ödülünü arar fakat ocaktaki közleri kurcalarken orada saklanan Kestane Oğlan onun gözüne bir tane patlatır. Şaşkınlıkla arkaya düşerken İğne Oğlan ona iğne batırır, sonra da Eşekarısı Oğlan diğer gözünü sokar. Engerek Yılanı Oğlan elini ısırır, Havan Tokmağı Oğlan kafasına tak diye vurur ve iblis kaçarken Havan Oğlan, lentonun üzerinden kafasına düşer. Ölmek üzere olan iblis kendi memleketine kaçar. Yushkep Kamui de sakince ve rahatsız edilmeden yaşar.

Çoğu Ainu mitinde olduğu gibi, kadınlar kendi bölgelerinde üstündürler ve gündelik yaşamlarındaki domestik araç gereçler, erkekler tarafından saldırıya maruz kaldıkları takdirde onların silahlarıdır. Ainu kadınlarının, çoğu alanda resmi olarak erkeklerin altında yer alsalar da kendilerine ait sorumlulukları ve özerklik alanları vardır. Bunların en önemlisi, evliliği ve eş seçimini giydikleri gizli *kut* kuşaklarıyla kontrol etmeleridir. Bunun sonucu olarak da Ainu erkeklerinin çoğu onlarla ters düşmek istemez.

Referanslar ve daha fazla bilgi için:
Philippi, Donald L., çev. 1979. *Songs of Gods, Songs of Humans: The Epic Tradition of the Ainu*. Princeton: Princeton University Press.

ZAO-GONGEN

Hac ve çileci uygulamalar için Shugendo çilecileri tarafından zirvelerinden biri fazlaca kullanılan Zao Dağı'nın koruyucu ilahı.

Zao-gongen, Heian döneminde orijinal *yamabushi* En-no-Gyoja'ya göründü. Yoshino'da meditasyon yaparken En-no-Gyoja, yerel muhafız ilahın yardımını istedi. Shakyamuni'nin ruhu bilgeye göründü ancak o, Budalık mertebesine erişmek için yeterli fazilete sahip olmadığını söyleyerek onu reddetti. Daha sonra Kannon'un ruhu, *Bin Elli Kannon* olarak göründü; ancak bilge, Kannon'un yaklaşımının içinde bulunduğu kötücül dünya için fazla hassas olduğunu söyleyerek onu da geri çevirdi. Daha sonra Maitreya göründü ve En-no-Gyoja, geleceğin Buda'sının zamanının henüz gelmediğini söyleyerek onu da geri çevirdi: Kötülüğe karşı mevcut savaşta kendisine yardım edecek birine ihtiyacı vardı. Bunun üzerine, himayecisi olarak benimsediği Zao-gongen'in dev figürü lütfederek belirdi.

Zao-gongen genellikle bir ayağını kötülüğü ezmek üzere kaldırmış halde, şiddetli bir ilah olarak tasvir edilir. Bir elinde bir *kongo* yıldırımı taşır ve alevli bir taç giyer. Kendisine ait (her biri yedi metreden uzun) üç adet dev heykel, Yoshino'daki ana mabedi Kinbusen-ji'de görülebilmektedir. Hepsi de *yamabushi* olmayan pek çok hacı, kötülüğü def etmek için onun ritüellerine katılır. Zao-san bugün hâlâ bir *yamabushi*, hac dağıdır.

Ayrıca bkz. Atago-gongen; En-no-Gyoja; *Kongo*; Konpira-daigongen.
Referanslar ve daha fazla bilgi için:
Earhart, H. Byron. 1970. *A Religious Study of the Mount Haguro Sect of Shugendo*. Tokyo: Sophia University Press.

İKİNCİL İLAHLARIN LİSTESİ

Burada bahsedilen ikincil ilahlar, sadece birkaç mitsel kaynakta rastlananlardır. Örneğin, *Kojiki* ya da *Nihonshoki*'de özelliklerine değinilmeden bahsi geçen ilahlar, detayları olmaksızın bir hikâyenin önemli bir parçası olan ilahlar ya da bahsedildiği mitler tek bir alanla ya da toplulukla sınırlı olan ilahlar. Çeşitli mitsel kaynaklar –*Kojiki, Nihonshoki, Engishiki* ve diğerleri– bazılarında açıklama da olmaksızın birkaç yüz ilahtan bahseder. Motoori gibi âlimler, bu bilgileri çoğu zaman sadece kısıtlı bir okumayla ve genellikle ilahın ismine göre oldukça yaratıcı bir tavırla düzenleme çabasında bulunmuşlardır. Aynısı Budist ilahlar için de söylenebilir. Aşağıdaki liste, bu kitapta bahsedilen mitlerle bir şekilde alakalı olan fakat daha önemli bir bilgi sunmayan bazı ilahların kısa açıklamalarını içerir. Mitolojik figürlerin uğraşlarının çeşitliliğine örnek arz etmesi için birkaç isim de eklenmiştir.

İSİM	TANIM
Amatsumara	Amaterasu-o-mikami'yi mağarasından çıkmaya ikna eden aynayı yapan demirci ilah. Demircilerin himayeci *kami*'si olarak kendisine ibadet edilir.
Amatsuhiko-no-mikoto	Ninigi-no-mikoto'nun babası ve Amaterasu-o-mikami'nin oğlu. Kendisine, semavi ilahlar adına kontrolü ele alması için Sazlıkların Ana Diyarı'na inmesi emredildi. Oğlu Ninigi-no-mikoto için bunu reddetti ve göklerde kaldı.
Amatsumikaboshi	Akşam yıldızı *kami*'si. Aynı zamanda Amenokagasewo olarak da bilinir. Babası İzanagi tarafından katledilen ateş *kami*'si Kagutsuchi-no-kami'nin kanından gelen ilahlardan biri.

Amenomikumari	Saf su ilahı. Hayaakitsu-hiko'nun sekiz evladından biri. İsminde *kumari* (sıçrayan su) olan *kami*ler genellikle temiz akıntılarla ve bu sebeple de arınmayla ilişkilendirilirler.
Amenominakanushi	Yaradılışın ilk "bekâr" ve "gizli" ilahlarından biri.
Amenooshikumone	İmparatorun tahta çıkma ritüelleri için arınma suyu getiren genç *kami*. Bir yılan şeklinde görülür.
Amenotokotachi	Ayrı ayrı var olan beş semavi ilahtan biri. Bu sebeple kadın eşleri yoktur.
Anan (Sanskritçe: Ananda)	Buda'nın ilk müritlerinden biri ve onların en genci. Fevkalade bir hafızayla kutsandığından, dinlediği Buda'nın bütün vaazlarını ezbere aktarabilmektedir ve bu sebeple de Budist sutralar halini alan edebi eserlerin çoğunun kaynağını oluşturmuştur.
Ashuku Nyorai	Aşırı mutluluk cennetinin efendisi. Budist Yasa araştırmasıyla uğraşma adına zihni arındırmaya yardımcı olur.
Bon-ten	Hindu ilahı Brahma'nın Japon temsili. Budist Yasa'nın koruyucusu ve savunucusu.
Ekibiogami	Hastalık ve salgın *kami*'si.
Haniyasu-hiko	Eşi/kız kardeşi Haniyasu-hime ile birlikte, ateş ilahını doğururken ölen İzanami'nin posasından vücut bulan ilahlardan biri. İkisi toprak işleri *kami*leridir.
Haniyasu-hime	Haniyasu-hiko'nun eşi ve kız kardeşi. İkisi de ateş ilahını doğururken ölen İzanami'nin posasından vücut bulmuştur.
Hosho Nyorai	Güneyin Budası

Hoso-no-kami	Çiçek hastalığı *kami*'si. Çeşitli kılıklarda ortaya çıkar; bunlardan bazıları Hintli Durga ile ilişkili olabilir. Çiçek hastalığı, modern dönem öncesi toplumlarda korkunç bir katildi. Bu hastalığa karşı koruması için çağrılan çok fazla sayıda (genellikle kadın) ilahın varlığı bunun kanıtıdır.
İzuna-gongen	İzuna Dağı'nın muhafız ilahı. Bir İnari olma ihtimali bulunan İzuna Dağı (Kuzey-Orta Honshu'da bulunan günümüz Nagano'sunun kuzeyi) *kami*'si, Shugendo'nun etkisi altında bağdaştırıcı bir *gongen* olarak yeniden ilahlaştırılmıştır. İlah, verimli Nagano Ovası'nın muhafızıdır. Yerel *kami*, çoğu *gongen* gibi güçlü ve etkin bir koruyucu olarak bağdaştırıcı bir formu kapsar.
Kanayama-hiko	Metallerin erkek *kami*'si. İzanami'nin ölürken doğurduğu son evlattır. O ve kız kardeşi Kanayama-hime, İzanami'nin ağzından doğmuşlardır.
Kanayama-hime	Metallerin dişi *kami*'si. O ve erkek kardeşi Kanayama-hiko, İzanami'nin ölüm sancılarından doğmuşlardır.
Kayanohime-no-kami	"Gümüş çayır ovaları prensesi", ovaların ilahı. İzanami'nin ölümcül Kagutsuchi-no-kami'den önce doğurduğu pek çok çocuğundan biri.
Kisagai-hime	Erkek kardeşleri tarafından öldürülen Okuninushi'yi tekrar diriltmesi için gönderilen bir ilah (istiridye kabuğu prensesi).
Kukunochi-no-kami	İzanagi ve İzanami'nin çiftleşmesinden doğan ağaç *kami*'si.
Kuninotokotachi-no-kami	Dünyanın başlangıcında ortaya çıkan ilk ilahlardan biri.
Mari-no-kami	*Kemari* ya da geleneksel futbolun üç başlı *kami*'si.

Musubi-no-kami	Evlilik kaderi *kami*'si. Kaderinde evlilik olanların ayaklarını kırmızı iple bağlar. Daha şiirsel olarak Gekka-o ya da "ayın altındaki yaşlı adam" olarak da bilinir. Muhtemelen Budist kader anlayışının etkisindeki Çin kaynaklarından gelmiştir.
Nakatsu-hime	İmparator Ojin'in karısı, Ojin'in vârisi olan İmparator Nintoku'nun da annesi. Yashiro-guni (Sekiz Ada, *Kojiki*'deki Japonya'nın isimlerinden biri) *kami*'si olarak ilahlaştırılmıştır.
Poiyaunpe (Ainu)	*Repunkur* (deniz insanları: Ainu destanlarında Ainu ya da *Yaunkur* [kara insanları] halklarının geleneksel düşmanları) halkına karşı verdiği savaşla göklere çıkarılan Ainu kültürü kahramanı. Zaman zaman Okikurmi ile özdeşleştirilir.
Shinatsuhiko-no-kami	Rüzgâr *kami*'si. İzanami'nin ölümünden önce doğan, İzanagi ve İzanami'nin çocuklarından biri. Budizmden etkilenmiş daha popüler temsillerinden birinde adı Fujin'dir.
Shodo-shonin	Hakkında pek çok mucize hikâyesi anlatılan, Ryobu Şinto kurucusu. Günümüz Tokyo'su olan yerin kuzeyindeki dağlarda Nikko mabedini kurmuştur.
Taishaku-ten	Hindu ilahı İndra'nın Japon temsili. Budist Yasa'nın koruyucusu ve savunucusudur.
Takitsu-hime	Dişi yağmur *kami*'si.
Toyoukebime (aynı zamanda Toyouke-o-mi-kami; Toyouke-no-kami; Uganomitama-no-kami)	İse-jingu'nun dış mabedinde kutsal kabul edilen bir yiyecek ilahı.
Umugi-hime	"İstiridye prenses". Erkek kardeşleri tarafından öldürülen Okuninushi'yi tekrar yaşama döndürmesi için gönderilen Kisagai-hime ile birlikte gönderilmiştir.

4.
Kitapta Adı Geçen Basılı ve Basılı Olmayan Kaynaklar

KİTAPLAR VE MAKALELER

Aston, William George. 1905. *Shinto: The Way of the Gods.* Londra: Longmans, Green, and Co.

Şinto'nun erken dönem ve daha ziyade övgü dolu bir tasviri. Aston, Japonya'daki ilk yabancı bilginlerden biriydi. Bu kitap, *büyük geleneğin* Japon dininin bir yönüne dair fikirlerinin mükemmel bir anlatımıdır.

Aston, William G., çev. *Nihongi.* 1956 Londra: Allen and Unwin.

Şinto mitolojisinin başlıca eserlerinden ikincisinin çevirisi. Maalesef Aston'un çevirisi hem kısaltılmış (tekrar eden, çelişkili ya da belki de sadece sıkıcı olduğunu düşündüğü öğeleri çeviriye dahil etmemiştir) hem de sansürlenmiştir (tüm cinsel ve müstehcen kelimelerden uzak durmuştur).

Batchelor, John. 1971. *Ainu Life and Lore: Echoes of a Departing Race.* Tokyo, Kyobunkwan ve New York: Johnson Reprint Corp.

Ormanı mesken edinmiş Hokkaido Ainularının yitip gitmiş yaşam tarzlarının bir anlatımı. Batchelor, yüzyıl başında Hokkaido yaşayan bir doktordu ve yazıları, her ne kadar dinini yayma hevesi taşıyan bir renge sahip olsa da hem sempatik hem de özgündür.

Dykstra, Yoshiko Kurata. 1986. *The Konjaku Tales: Indian Section (Tenjiku-Hen) Part 1/Part 2 from a Medieval Japanese Collection*. Osaka: Kansai University of Foreign Studies.
Bu kitapta tartışılan pek çok Budist miti ve kahramanlık mitlerini de içeren *Konjaku-Monogatari*'nin çevirisi.

Ehrich, Kurt S. 1991. *Shichifukujin: Die Sieben Glücksgötter Japans*. Recklinghausen, Almanya: Verlag Aurel Bongers.
Almanca okuyabiliyorsanız, bu kitap Japon dini ve mitolojik düşüncesinde Shichi Fukujin'in yerine dair detaylı bir anlatımdır.

Frank, Bernard. 1991. *Le pantheon bouddhique au Japon*. Collections d'Emile Guimet. Paris: Reunion des musees nationaux.
Budist sanatının dünyadaki en büyük koleksiyonlarından birinin resimli bir rehberi. Emile Guimet koleksiyonu sadece resimler ve illüstrasyonlarla değil, aynı zamanda onların anlamları ve ikonografisini de içeren detaylı tanımlamalarla incelenmektedir.

Goldsbury, Peter. 2001. "Touching the Absolute: Aikido vs. Religion and Philosophy." http://www.aikidojournal.com/articles/.
Takemikazuchi-no-kami ve onun önemli bir savaş sanatının ruhuyla ilişkisine dair kolaylıkla ulaşılabilen bir makaledir.

Goodin, Charles C. 1994. "Tengu: The Legendary Mountain Goblins of Japan." *Furyu: The Budo Journal* 2. http://www.seinenkai.com/articles/tengu.html adresindeki metin.
Tengu'nun tarihi ve doğasına dair, internette iyi bir tasvir.

Hakeda, Yoshito S. 1972. *Kukai*. New York: Columbia University Press.
Kobo Daishi olarak daha iyi tanınan Rahip Kukai'nin biyografisi. Kitap onun yaşamını ve çalışmalarını kendi zamanı, saray politikaları ve çalıştığı kırsal kesim bağlamında konumlandırıyor.

Herbert, Jean. 1967. *Shinto—At the Fountain Head of Japan*. Londra: George Allen and Unwin Ltd.
Şinto'nun bazı mitleri de dahil olmak üzere başlıca öğelerinin tamamının resimlerle tasvir edilmiş oldukça detaylı bir açıklaması.

Iwasaka, Michiko ve Barre Toelken. 1994. *Ghosts and the Japanese: Cultural Experience in Japanese Death*. Logan: Utah State University Press.
Hayaletler hakkındaki Japon hikâyelerinin ve inanışlarının, temsili mitler ve efsaneler de dahil olmak üzere detaylı bir tartışması. Geniş kapsamlı olan bu tartışma, Japon mitlerini diğer kültürlerin hayaletlerle ilgili düşünüşleri ve edebiyatıyla ilişkilendirmektedir.

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art*. Tokyo: Charles E. Tuttle Co.
Japon sanatındaki başlıca mitsel temaların pek çok illüstrasyon içeren detaylı bir terim listesi. Kitaptaki açıklamalar oldukça kısa ve imla kuralları eski dönemlere aittir, fakat muazzam sayıdaki maddeler oldukça geniş kapsamlıdır.

Kamata, Toji. 2001. "The Topology of Oni and Kami in Japanese Myth." http://homepage2.nifty.com/moon21/.
Oni doğasını, Japon felsefesindeki tuhaf varlıklar ve yabancılar olarak tartışan bir makale.

Kayano, Shigeru. 1985. *The Romance of the Bear God: Ainu Folktales [Eibun Ainu minwashu]*. Tokyo: Taishukan Publishing Co.
Ainu yukar'dan alınan Ainu halk hikâyeleri koleksiyonu. Kendisi de bir Ainu olan yazar, Japon Kurultayı'nın (parlamento) bir üyesi olarak seçilen ilk Ainu'dur.

Kitagawa, Hiroshi ve Bruce T. Tsuchida, çev. ve ed. 1975. *The Tale of the Heike [Heike monogatari]*. Tokyo: University of Tokyo Press.
Japonya'daki başlıca epik hikâyelerden biri olan Heike'nin doğuşu ve kısmi çöküşünün çevirisi. Hikâye, canlı karakterlerle doludur; yaklaşan kıyamet hissi Dan-no-Ura'ya doğru güçlükle ilerledikleri sürece devam eder ve ardından da nihai bozgun gelir.

Littleton, C. Scott. 1995. "Yamato-takeru: an 'Arthurian' Hero in Japanese Tradition." *Asian Folklore Studies* 54 (2): 259–275.
Littleton, Arthur efsanesiyle, özellikle de Arthur'un iki kılıcıyla (taştan ve Gölün Hanımı'ndan) Yamato-takeru ve iki kılıcının bağlantılı olduğunu ileri sürer. Bu iki mit de bir Orta Asya kültüründen doğarak erken tarihi çağlardaki bu insanlar tarafından doğuya ve batıya yayılmış olabilir.

Mayer, Fanny Hagin, ed. ve çev. 1985. *Ancient Tales in Modern Japan: An Anthology of Japanese Folk Tales*. Bloomington: Indiana University Press.

———. 1986. *The Yanagita Kunio Guide to the Japanese Folk Tale*. Bloomington: Indiana University Press.
Mayer, meşhur bir çevirmen ve Japon folklor çalışmalarının atası olan Yanagita Kunio ile işbirliği yapmaktadır. Bu iki kitapta, çoğunlukla "*küçük gelenek*"ten gelen ve onlarca yıl içinde Yanagita tarafından toplanmış olan mitleri çevirir.

McCullough, Helen Craig, çev. 1959. *The Taiheiki*. New York: Columbia University Press.

———. 1966. *Yoshitsune: A Fifteenth-Century Japanese Chronicle [Gikeiki].* Stanford: Stanford University Press.

———. *The Tale of the Heike.* Stanford: Stanford University Press.

Günümüzde Kahramanlar Çağı dediğimiz, başlıca edebiyat döneminden üç mükemmel çeviri. Bunlar, kahramanlar ve kötü kahramanlarla tam bir halde sadakat ve yiğitlik başarıları anlatır. *The Tale of the Heike*, Kamakura dönemi sırasında ozanların başlıca eserlerindendi. Tüm bunlar, Japon tarihinin ortaçağı sırasındaki savaşçıların yaşamlarına dair ortalama bir fikir vermektedir. Kapsamlı notlar, zorlu kavramlara netlik kazandırır.

Munro, Neil Gordon. 1962. *Ainu Creed and Cult.* Londra: Routledge and Kegan Paul. Reprint, Londra: Kegan Paul International, 1995.

Ainu mitolojisi ve dininin bir başka tasviri. Kısmen ilk elden araştırmaya, kısmen de erken dönem metinlere dayanıyor.

Nakamura, Kyoko Motomuchi. 1997. *Miraculous Stories from the Japanese Buddhist Tradition: The Nihon Ryoki of the Monk Kyokai.* Yeni ed. Richmond, VA: Curzon Press. http://campross.crosswinds.net/books adresindeki metin.

Şaşkınlık verici olaylar, bodisatvalardan esinlenmiş mucizeler, iyi ve kötü tohumların karşılığının alınmasıyla ilgili mitsel hikâyeler. Bu hikâyeler *büyük gelenek* ve *küçük gelenek* arasındaki bölünmeyi birleştirir ve aslında kendi yararı için *büyük geleneğin, küçük gelenek* hikâyelerini kendine kattığına dair bir örnektir.

Ohnuki-Tierney, Emiko. 1969. *Sakhalin Ainu Folklore.* Anthropological Studies, 2. Washington, DC: American Anthropological Association.

Artık basılı olmayan, şu an Rus Sahalinleri olan Ainuların detaylı bir tasviri.

Ono, Sokyo. 1962. *Shintō: The Kami Way.* Rutland, VT: Charles E. Tuttle Co.

Geçmişteki Şinto rahip ve profesörlerinin ve Şintonun özünün bir tasviri. Ağırlıklı olarak *büyük gelenek* düşünüş biçiminin etkisi altındadır.

Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki.* Tokyo: Tokyo University Press.

Japonya'nın başlıca mit dönemlerinden birinin mükemmel açıklanmış bir çevirisi. Kitap, kapsamlı notlar ve ayrıntılı bir dizin içeren detaylı bir çeviridir. *Kojiki*'nin Japon edebiyatı ve tarihindeki yerine ilişkin uzunca bir tartışmadır.

Philippi, Donald L., çev. 1979. *Songs of Gods, Songs of Humans: The Epic Tradition of the Ainu.* Princeton: Princeton University Press.

Açıklamalı ve dipnot düşülmüş bir kayıt; başlıca Ainu *yukar*'ın kıs-

men şiir olarak yazılmış hali. *Yukar*'ın içeriği, hem tanrıları hem insanları hem de insanların çevreleriyle olan ilişkilerini kapsıyor.

Sansom, Sir George. 1976. *Japan: A Short Cultural History*. Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

Japon tarihi süreçlerinin Japon kültürü üzerindeki etkisi ve gelişim etkilerinin detaylı bir tasviri ve analizi. Seçkin bir tarihçi ve Japon konularında uzmanlaşmış olan yazarın geçmişe ilişkin mükemmel bir kitabı.

Statler, Oliver. 1984. *Japanese Pilgrimage*. Londra: Picador.

Kobo Daishi'nin yaşamını, mucizelerini ve Shikoku'daki seksen sekiz duraklık hac rotasının önemli başlıklarını içeren kolay ve büyüleyici bir okuma. Tasvirlerin eşi benzeri yoktur ve yazar kendi hac yolculuğunun hikâyesini, tarihi ve coğrafi fonla birlikte anlatmaktadır.

Takeda, Izumo, Miyoshi Shoraku ve Namiki Senryu. 1971. *Chushingura, the Treasury of Loyal Retainers: A Puppet Play*. Çev. Donald Keene. New York: Columbia University Press.

Japon mitolojisindeki başlıca mitlerden birini betimleyen *Chushingura*'nın detaylı bir çevirisi; bu mit Japonların kendilerini nasıl gördüklerini fazlasıyla biçimlendirmiştir. Konseptler yabancı gelebilir ancak çevirmen anlamayı kolaylaştırmak için bir dizi not eklemiştir.

Tyler, Royall. 1987. *Japanese Tales*. New York: Pantheon.

Büyük ve *küçük gelenek*ten Şinto ve Budizm hakkında çevirisi yapılmış iki yüzü aşkın masal ve hikâye koleksiyonu. Masalların çoğu başka şekillerde ve başka yerlerde de ortaya çıkmaktadır ancak bu koleksiyon, neredeyse her tür ve dönemden örnekler sunmaktadır.

Wehmeyer, Ann, çev. 1997. *Kojiki-den [Motoori Norinaga], Book 1*. East Asia Series, no. 87. Ithaca: Cornell University Press.

Okuması güç, Motoori'nin felsefesinin detaylı bir anlatımı ve *Kojiki*'nin yorumu. Kitaptaki bazı konular modern kulaklara tuhaf gelebilir. Sırf modern Japon ulusal düşüncesinin temellerini görmek için bile göz atmaya değer.

Yanagita, Kunio. 1954. *Japanese Folk Tales*. Çev. Fanny Hagin Mayer; illüstrasyon Kiichi Okamoto. Tokyo: Tokyo News Service.

Japon folklor çalışmalarının atası olan Yanagita tarafından toplanmış, okuması kolay hikâye koleksiyonu. Bunların çoğu, Japonya'nın *Küçük Geleneğindeki* konuları betimlemektedir.

Videolar

Chūshingura. 1962. TohoScope, yönetmen Hiroshi Inagaki.
Kırk yedi *ronin*'in hikâyesi. Uzunca olan üç saatlik intikam dramı, Lort Kira'nın konağının yağmalanması ve bunun akıbetiyle doruğa ulaşıyor.

Kwaidan—Kaidan (Hayalet Hikâye). 1964. TohoScope, yönetmen Masaki Kobayashi.
Aslen İngiliz Lafcadio Hearn tarafından bir araya getirilmiş, Japon hayalet hikâyelerinden bir koleksiyon. *Yuki-onna* mitini de kapsar.

Those Who Tread on the Tiger's Tail [Tora no o fumu otokotachi]. 1945. Academy Ratio. Yönetmen Akira Kurosawa.
Ataka setindeki Yoshitsune'nin hikâyesi. *Kabuki* oyunu *Kanjincho*'ya dayanmaktadır.

İnternet Siteleri

İnternet siteleri, Japon mitolojisi konusunda yararlı bir kaynak olabilir. Yine de internette kalite kontrol şansı olmadığından bazı bilgilerin yanıltıcı ya da eksik olduğunu unutmamalısınız. Bazı siteler eleştirel olmayan, kabul edilmiş verileri içermektedir, bunun sonucu olarak da bilgiler şüphe götürür niteliktedir. Üstelik internet de doğası gereği sürekli değişip geliştiğinden yeni siteler ortaya çıkacak, eskileri de yazım ve basım arasındaki süreçte bile ortadan kaybolacaktır. Ayrıca ilgili pek çok sitenin Japonca olduğunu da unutmamalısınız; bu da Japonca bilmeyen araştırmacılar için bariz bir engel teşkil etmektedir.

İlgili sitelerin dört türündeki örnekler burada incelenmektedir. Özellikle mitolojiyle ilgili siteler, bazı evrensel terim listeleri içermektedir. Japonca sitelerde bunlar dikkatle kullanılmalıdır. Örneğin *Encyclopedia Mythica* (http://www.pantheon.org) "... Tanrısı" terimini serbestçe kullanmaktadır, ki bu Japonca bağlamında oldukça yanıltıcıdır. Japon dini hakkındaki siteler, mitolojik hikâyeleri, anlatıları ya da diğer ilgili verilerin kısa açıklamalarını içerebilir. Bunların çoğu Japoncadır. Üçüncü türdeki siteler, çeviri ya da orijinal Japonca olmak üzere, bibliyografik bilgiler ve hatta metinlerin kısmi parçalarını içerir. Son olarak da mitolojiye has olmayan bazı siteler de mitolojiden figürleri betimleyen Japon sanat eserlerinin illüstrasyonlarını içerir.

Japonya Genel

Japon Terimler Listesi
http://www.wsu.edu:8080/~dee/GLOSSARY/JAPGLOSS.HTM
Mitler de dahil olmak üzere Japon kavramlarının yararlı bir terimler listesi.

Japan Guide.com
http://www.japan-guide.com/e/
Japon dinleri ve ilahları hakkında uzun ve açıklamalı bir bölüm de dahil olmak üzere, Japonya hakkında genel bir rehber. İngilizce olan metin, bağlantı adresleri aracılığıyla oldukça iyi açıklanmıştır; böylelikle de Japonya hakkında az bilgi sahibi olanlar için kapsamlı ve faydalı bir site sunmaktadır.

Nihongo.org
http://www.nihongo.org/english/
Aslen konuya bir giriş hizmeti sunan site, Japon kültürüne adanmıştır. Japon kültürünü ve dilini pek çok bağlantı adresi aracılığıyla keşfetmek için faydalı bir başlangıç noktasıdır.

PMJS (modern öncesi dönem Japon çalışmaları)
http://www.meijigakuin.ac.jp/~pmjs/trans/
Oyunlar, hikâyeler, şiirler ve tabii ki mitleri içeren, Japonya'nın modern öncesi dönem metinlerinin çevirilerini listeleyen bir site. Bazı maddeler, ya çevrilmiş metinlere ya da orijinal Japonca metinlere ulaştırır. Geleneksel Japon kültürünü incelemekle ciddi olarak ilgilenen herkes için oldukça önemli bir sitedir.

Budizm

Japon Budist Köşesi
http://www.onmarkproductions.com/html/buddhism.shtml
Japon Budizminin çeşitli açıları üzerine mükemmel, iyi betimlenmiş ve bağlantı adresleri içeren bir site. Japon Budist ilahların bütün mitolojik yanlarının makul ve açık bir tasvirinin yanı sıra *tengu* maskeleri, ilah heykelleri, resimler ve diğer grafik öğelerden zengin bir fotoğraf koleksiyonu da mevcuttur. Sevgiden doğan bir emeğin ürünü olduğu çok açıktır ve muhtemelen de Japonya'ya adanmış en iyi internet sitesidir.

Mibu-dera Tapınağı
http://www.yamanakart.com/egg-p/mibu/index.html
Bu ünlü tapınağın mükemmel internet sitesi. Sayfalar, heykeller ve dini tabloların fotoğraflarını ve en önemlisi de tapınakta sergilenen *Noh* oyunlarının kısa özetlerini içermektedir. Mitsel bağlantılar arasında *Funa Benkei* (Benkei'nin kayığı), tilki ruh Tamamo-no-mae, Raiko ve örümcek vardır.

Kutsal Kitaplar: Budizm
http://www.sacred-texts.com/bud/index.htm
Lotus Sutra'yı da içeren birkaç başlıca Budist metinden alıntılar ve tam metinler; Daisetz Suzuki tarafından yazılmış Zen Budizmi kitabının giriş kısmı.

Şinto

Siber Mabet
http://www.kiku.com/electric_samurai/cyber_shrine/
Bazıları bu kitapta aktarılan mitlerde bahsi geçmiş olan Şinto mabetlerinin (örneğin Shiragi, İzumo Taisha) fotoğrafları.

Japon Kültürü ve Klasikleri Enstitüsü, Kokugakuin Üniversitesi
http://www.kokugakuin.ac.jp/ijcc/wp/
Şinto'nun değişik yönlerine adanmış, İngilizce yazılmış Japon üniversite sayfasıdır. Çevrimiçi olarak bulunan akademik makalelerin yanı sıra internette Şinto hakkında bulunabilecek açıklamalı, bağlantı adresleri olan ve en kapsamlı terimler listesine sahiptir. Her tür akademik çalışma için olağanüstü faydalıdır.

İtsukushima Mabedi
http://www.hiroshima-cdas.or.jp/miyajima/english/jinja/noshock.htm
İtsukushima'daki Benzaiten mabedine adanmış bir site. Bu "yüzen mabet" Japonya'daki en güzel üç yerden biri olarak değerlendirilir ve dünya mirası listesinde yer alır. Sitede mabedin detaylı bir tanımı ve tarihi mevcuttur.

Kutsal Metinler: Şinto
http://www.sacred-texts.com/shi/

Alıntılanan Şinto metinleri arasında şunlar vardır:

- *Kojiki*'nin 1882 Chamberlain çevirisinden alıntılar; ilah isimleri çevrilmiş ve bu da zaman zaman tuhaf sonuçlar doğurmuştur.
- *Nihongi*'nin Aston çevirisinden alıntılar
- *Engishiki*
- Lafcadio Hearn'ün Japon efsaneleri ve hayalet hikâyelerinin yeniden anlatımı
- *Çay Kitabı*

Bazı çeviriler eski ve geçerliliğini yitirmiş olsa da site orijinal metinleri inceleme şansı sunmaktadır.

Şinto Çevrimiçi Ağ Birliği
http://www.jinja.or.jp/english/index.html

Şinto mabetlerini tanıtmaya adanmış bir site. Mükemmel fotoğraflara, bazı mitler de dahil olmak üzere Şinto'nun pek çok yönünü açıklayan metinler eşlik etmektedir.

Sanat ve Tarihte Mitoloji

Kadim İzumo Kültürü
http://inoues.net/yamataikoku/study/bunkaten.html

Japon dili sitesi. İzumoların yaşamlarını yeniden yaratmaya çalışan çokça resim ve metin içermektedir. Sitede ağırlıklı olarak yakın dönemdeki arkeolojik bulgulara dayanan İzumo binaları modellerinin fotoğraflarının (gerçi yaklaşık doksan altı metre yüksekliğindeki mabet ciddiye alınmamalıdır) yanı sıra yakın dönemdeki arkeolojik kazılarda ortaya çıkan gerçek bronz kılıçlar ve çanların resimleri de bulunmaktadır.

Japon Tanrılar ve Tanrıçalar
http://www.artelino.com/articles/japanese_gods_and_goddesses.asp
http://www.artelino.com/articles/japanese_mythology.asp

Mitolojik karakterlerden bazılarının kısa tasviri. Bunlara, resim ve heykelde bahsi geçen tasvirlerin fotoğrafları eşlik etmektedir.

Koma-inu Kütüphanesi
http://www.komainu.pos.to/

Japon Koma-inu Kütüphanesi'nin internet sitesi. Tüm dünyadan *koma-inu* fotoğraflarıyla (Japonca) mükemmel bir sitedir. Bağlantı

adresli harita, *koma-inu*'ya sahip tapınak ve mabetlerin yerlerini göstermektedir.

Orihime, Kengyuu ve Tanabata: Töresel Çin bilgisini Yerel İnanış ve Amaçlara Uyarlama
http://www2.gol.com/users/stever/
Tanabata mitini ve astronomiyle bağlantısını açıklayan bir makale. Tanabata kutlamalarından fotoğraflar içeren bir sayfası da mevcuttur.

Şinto ve Japon Mitolojisi
http://www.geocities.com/blackthornraven/
Bazı mitlerin kısa açıklamalarını içeren, yüzeysel fakat iyi betimlenmiş bir site.

Tengu: Japonya'nın Efsanevi Dağ Goblinleri
http://www.seinenkai.com/articles/tengu.html
Sanatta *tengu*'nun kısa bir tasviri. *Utengu* tasvirinin bir dizi resmi ile tarih ve sanattaki *tengu* hakkında kısa bir deneme yazısını içerir.

Mitler ve Terimler

Encyclopedia Mythica: Japon Mitolojisi
http://www.pantheon.org/areas/mythology/asia/japanese/articles.html
Japon mitolojik figürlerinin çoğunu listeleyen kapsamlı, çevrimiçi mitolojik terimler listesinin bir kısmı. Her bir maddede kısa açıklamalara yer verilmiştir. Maalesef tutarlılık ya da Japon ve Batı kavramlarındaki (*kami*/tanrı ayrımı gibi) farklılıklara pek dikkat edilmemiştir.

Japon İlminde Hayaletler, İblisler ve Ruhlar
http://www.asianart.com/articles/rubin/
Japon mitolojisindeki çeşitli doğaüstü varlığı tartışan kısa bir makale; birkaç resim dosyası. Japonya'daki doğaüstü varlıklar konusuna genel bir giriş niteliğindeki iyi bir makaledir.

Japon Miti
http://www.st.rim.or.jp/~cycle/myrefe.html
İngilizce bir Japon sitesi. Başlıca Şinto *kami*'nin resimli ve bağlantı adresli bir soy kütüğünün yanı sıra, Susano-wo ve Konohanasaku-

ya-hime dahil olmak üzere bir dizi mitle ilgili de bağlantı adresleri içerir.

Japon Mitolojisi
http://www.windows.ucar.edu/mythology/japan.html
Astronomik cisimler ve onlarla ilgili insanların ürettiği mitlere dair bir siteden dört adet Japon mitini içeren bir sayfa.

Japon Mitolojisi
http://www.interq.or.jp/www-user/fuushi/e-myth-a.htm
Kojiki'den anlatılmış birkaç tane mit (örneğin İnaba'nın tavşanı). Japon yazar İngilizceye pek hâkim olmadığından anlatımı biraz ilginç bir dile sahiptir.

Şintonun *Kami*'si
http://zen.quasisemi.com/myth/home.htm
Bir bilgisayar oyunu tutkununun hazırladığı kendine has bir internet sitesi. Japon mitolojik terimlerinin uzunca bir listesini içerir. Gerçi imla tutarsızdır ve içerik de fazlasıyla türetilmiştir.

Mit: Japonya
http://ancienthistory.about.com/library/bl/bl_myth_asia_fareast_japan.htm
History Net sitesinden; birçok mitsel hikâye ve siteye giriş. İzanami ve İzanagi mitinin yeniden aktarımını ve ana *kami*'nin kısa bir soy kütüğünü içerir.

Miyazaki'de Mitler ve Efsaneler
http://www.harapan.co.jp/english/miya_e/myth/myth_index.htm
Japonya'nın Miyazaki vilayetindeki mitler; burası Ninigi-no-mikoto'nun yeryüzüne geldiği Himuka'nın meşru kabul edilen yerlerinden biridir. Çeviri ve Miyazaki vilayetiyle alakalı *Kojiki* mitlerinin düzenlenmesi biraz tuhaf bir dile sahiptir.

Mağaradan Işığa
http://www.lyricalworks.com/stories/amaterasu/amaterasu.htm
Amaterasu başlangıç mitinin halk hikâyesi formunda yeniden anlatımı. Mitin tefsiri ve anlamına dair sayfalar ve diğer kültürlerden başka mitler de içerir.

Terimler

***akuma*:** Kötülüğün kişileşmiş hali. Bunlar zaman zaman belirsiz bir biçimde, insanoğluna ıstırap veren varlıklardır.

amatsu-kami: İlahi tanrısal varlıklar. Bu tanrısal varlıklar, boşluktan meydana gelirler, böyle tanrısal varlıklardan yaratılır ya da doğarlar.

avatar: (Yarı-) bağımsız bir varlığı olan, belirli bir Buda'nın bir yansıması ya da dışavurumudur ve bu Buda'nın sınırlı özelliklerini kişileştirir. Buna en yakın Batılı analoji, melekler ve Yahudi Kabala'sındaki *sefirot*tur.

bikuni: Gezgin rahibe. *Yamabushi*'nin kadın halidir; bazıları köylere yerleşmiş *yamabushi*lerin "karıları" olurken bazıları da ya tek başlarına ya da *yamabushi* gruplarıyla birlikte gezinirler.

***bodisatva*:** Budalığa derhal ulaşabilecek olmasına rağmen başkalarının kurtuluşuna yardımcı olmak için bu durumu ertelemeye karar vermiş kişi. *Bosatsu* (Hint terimi *bodisatva*'nın Japonca yorumu) unvanı, birçok tanrısal varlığın ve azizin adına eklenmiştir; kayıp çocukların koruyucusu Jizo-bosatsu da bunlardan biridir.

bosatsu: Bodisatva terimine bakın.

bunke: Bir *dozoku*'nun yan ailesidir.

bushi: Ortaçağ ve modern öncesi Japon tarihi boyunca silah taşıma ve efendilerinin hizmetinde savaşma hakkına sahip olan bireyler sınıfı. Bu sınıfın statüsü, iki kılıç takma hakkıyla kamuya bildirilirdi. *Bushi, samuray*ları (hizmetliler) ve serbest *ronin*leri (dalga-adamlar) kapsar. Heian dönemi sırasında statüleri *kuge* ya da saray aristokratları sınıfının oldukça altındaydı.

butsu: Buda'nın Japon formu, aydınlanmış anlamına gelir. Kendini Varoluş Çarkı'ndan özgürleştirmiş olan, dolayısıyla da artık reenkarnasyona ve insani arzulara tabi olmayan mevcudiyetlerin isimlerinin sonuna eklenir. Japon mitolojisinde, uygulamada bu unvan başlıca birkaç saygın varlığa verilir: Amida-butsu, Shaka-butsu.

büyük gelenek: Seçkin edebi eserlerin gelenekleri. Genellikle ulusal birlik, güç ve şeylerin "münasip" düzeni temalarına odaklanır.

daimyo: Gempei Savaşlarından, 1868'deki Tokugawa hükümdarlığının sonuna kadarki dönemde bir feodal bölgenin efendisi. Genel olarak "yüce isim" anlamına gelen unvan belki de Batılı *baron* unvanına eşdeğerdir. Edo dönemi (1600-1868) sırasında bu unvan resmiyet kazandı ve sadece on bin veya daha fazla *koku* (bir *koku*, bir kişinin bir yıl boyunca hayatta kalabilmek için gereksinim duyduğu pirinç miktarıdır ve 180 litre pirince eştir) geliri olanlar kendilerine *daimyo* diyebilir hale geldi.

daishi: Bu, genellikle Kobo Daishi gibi Yasa'yı korumak ve yaymak için sürekli çaba sarf etmiş büyük bir Budist rahip ya da yenilikçi kişilere bahşedilen bir onur nişanıdır.

Daizokyo: "Yazıların Büyük Ambarı". Sutralar, yasal eserler ve diğer konuları da içeren Budist metinlerin derlemesi. Kabaca, kilise pederlerinin yazıları, dua kitapları, keşişliğe ve diğer nizamlara has kuralları da içeren İncil'le kıyaslanabilir.

dozoku: Müşterek bir kökten ya da ana haneden gelen soyla bağlı, ritüeller ve ekonomik bağla, en önemlisi de dal aileler ve kök aile arasındaki yükümlülüklerle bir arada kalan hanelerin birleşimi.

fuda: Bir *kami*'nin ya da Budist tanrısal varlığın isminin yazılı olduğu kâğıt parçası. Genellikle hanedeki Buda bölümündeki *kami* rafına yerleştirilir.

goryo: Haksız suçlamalar ya da kendilerine karşı işlenen suçlar sebebiyle ölen insanların intikamcı ruhları. En iyi bilinen *goryo*, sonrasında Tenjin-sama olarak yüceleştirilmiş olan Sugawara Michizane'ninkidir.

-gu: Şinto mabetlerinin bazılarının isminde kullanılan bir son ek. Hachiman ve Tenman (Tenjin-sama) mabetleri genellikle bu şekilde yazılır; örneğin Tenman-gu.

gyoja: Sihirli güçler elde etmek için genellikle izole bir biçimde dünyevi zevklerden yoksun bir yaşamı deneyimleyen çileci.

hiko: Prens. İmparatorların oğullarının yanı sıra pek çok Japon erkek *kami*'nin de yaygın olarak aldığı bir unvan.

hime: Prenses. Kadın tanrısal varlıklar ve yüksek kademedeki kadınlar için kullanılır.

honji-suijaku: Japon *kami*lerin, *kami*'nin evrensel dışavurumu olan Budaların yerel söylemi olduğuna dair Heian döneminde gelişen teolojik fikir. Bu fikir, Ryobu Şinto'nun temelini oluşturmuştur.

honke: Bir *dozoku*'nun ana ya da kök ailesi. İmparatorluk ailesi zaman zaman Japonların *honke*'si olarak değerlendirilir ve bütünlükleri içinde bir nevi "süper *dozoku*" olarak görülür.

hum: Son söz. Evrenin sonunu getiren ses. Budist öğretisi "*om ma ne pad me hum*" mantrasının son kelimesi.

ie: Japon toplumunun temel yapıtaşı olan *ie*, bir hanenin mevcut sakinlerinin; eşler ve çocuklar yanı sıra bütün göçmüş ataları ve doğmamış evlatları da içerir. Hiç çocuk doğmadığında *ie* üyeleri *ie*'yi devam ettirmek için dışarıdan evlat edinirler. Bu açıdan, Japon olmayan aile kavramlarıyla pek ilişkili sayılmaz.

in: Sanskritçe "*om*" kelimesinin Japonca telaffuzudur. ***Om*** maddesine bakın.

inau: Ainu kültüründe kullanılan sopa; bir değneğin kabuklarını sıyırmak fakat koparmadan üzerine yapışık bırakmak suretiyle biçimlenen tanrısal varlığı temsil eder. Farklı biçimlerde sıyırma ve kabuk kıvırmalar farklı *kamui*'yi temsil eder. *İnau*'nun kendisi *kamui*'ye bir adak, *kamui*'nin bir temsili ve insanlarla *kamui* arasında aracılık eden *kamui*'nin kendisidir. *İnau* genellikle evin kuzeydoğu tarafına bir sıra halinde yerleştirilir ve bir nevi kutsal çit oluşturur.

-ji: Bir Budist tapınağını belirten son ek; örneğin Enryakuji.

jingu: Merkez Şinto mabedi. Japonya'da bu unvana sahip birkaç mabet vardır; bunların başlıcaları İse'deki Amaterasu-o-mikami mabedi (İse-jingu) ve Tokyo'daki Meiji imparatorunun (Meiji-jingu) mabedidir.

jinja: Şinto mabedi. Mabet isimleri de *-jingu, -gu, -taisha* ya da *-miya* ekleriyle bitebilir.

kamui: Ainu tanrısal varlığı. Bu kelime Japonca *kami* kelimesiyle ilişkilidir.

kamui yukar: "Epik Tanrı". Genellikle birinci tekil şahıs olarak bir tanrısal varlık ve onun maceralarını anlatan, farklı uzunluklar-

da bir Ainu şarkısı. Bunlar Ainu şölenleri sırasında hem eğlence hem de ritüel için söylenirler.

kang: Ryukyu tanrısal varlığı. Bu kelime Japonca *kami* kelimesiyle ilişkilidir.

kebozu: Saçlı Budist rahip. Bu isim, halk arasında *yamabushi* ve diğer Shugendo uygulayıcılarına verilir. Çünkü bunlar rahip gibi davranmalarına rağmen diğer Budist rahiplerin yaptığı gibi saçlarını tıraş etmezler.

koji: Keşiş olmayan Budist uygulamacı. Geleneksel Budist hikâyesinde *Yuima-koji* dokunaklı bir üslupla Yasa'yı anlatarak Monju hastayken onu ziyaret etmesi için Buda'nın Monju-bosatsu'yu gönderdiğinden bahseder. Yuima ve Monju bu sebeple sık sık birlikte tasvir edilir.

kotan: Bölge. Ainu aileleri ve klanlarının her biri, genellikle bir nehir vadisi ya da akarsu bölgesini kontrol ederdi; buralar onların başlıca avlanma ve toplanma alanlarıydı. Böyle bir *kotan* örflerle kutsanmıştı ve kuvvetli bir biçimde savunulurdu. Kotankor Kamui, Ainuların intifa haklarını bilgece kullanmalarını sağlayan bölgenin tanrısal varlığıydı.

kunitsu-kami: Dünyevi tanrısal varlıklar. Bunlar ya dünyaya bağlı ya da dünyada doğmuş olan tanrısal varlıklardır. Genellikle belirli bir konumla ilişkilendirilirler. Bunlar büyük olasılıkla Yamato tarafından fethedilen ya da asimile edilen yönetimlerin tanrısal varlıklarıydı. Bunlar arasında muhtemelen en güçlüsü olan Okuninushi, Yamato'nun ana rakibi ve İzumo'daki baş tanrısal varlık gibi görünmektedir.

kut: Ainu kadınlarının taktığı dar (üç, dört santim kadar), dokuma bir kuşak. Anne tarafından gelen soyların her birinin özel bir tasarımı ve *kut* bağlama şekli vardır. *Kut*, bir sır demekti. Pek çok erkek bunların farkında değildi ya da farkında olmamak üzere eğitilmişti. Her anne, kızlarını düzgün dokuma konusunda bilgilendirirdi. Bir kadın, kayınvalidesiyle aynı *kut*a sahip olamazdı. Bu sebeple evliliğe ait anlaşmalar toplumdaki kadınların sorumluluğundaydı; bu da onlara büyük bir güç sağlardı.

küçük gelenekler: Genellikle güçsüz ve cahil olan yerel toplulukların gelenekleri. Bu gelenekler bir kültürdeki kültürel devamlılığı gösterirken, detaylarda genel anlamda değişiklik teşkil ederler.

lotus: Topraksız bir şekilde büyüyen ve baş döndürücü bir kokuya sahip büyük bir çiçek açan su bitkisi. Mitolojide lotus çiçeği, tomurcuğu ve bazen de tohumu tıpkı lotus gibi dünyevi kökleri olmayan Budist Yasa'yı temsil eder. Birtakım Budist tanrısal varlık —Kannon en göze çarpan örnektir— bir lotus dalı ya da çiçeği taşır.

mana: Polinezya dinlerinden gelen dini bir kavram. Mana, insanların ve tanrıların farklı derecelerde sahip olduğu, şahsi olmayan içkin güçtür. Hem (ritüeller ve saygıyla doğru biçimde ele alındığında)faydalı hem de (yanlış biçimde ele alındığında) tehlikeli olabilir. Antropologlar, bu terimi dünyanın farklı yerlerinden benzer kavramları ifade etmek için kullanırlar.

mandara: (Sanskritçe) Mandala. Ana Budist prensiplerini görsel/resimsel bir formda gösteren resim. Genellikle (*mandara*yı çizen mezhebe ait) ana Buda'yı çevreleyen ikincil önemdeki Budaları ve mezhebin ezoterik kavramlarını temsil eden öğeleri gösterir. Çok sayıda olsalar da Japonya'daki en önemli iki tanesi Elmas *mandara* ve Rahim *mandara*dır.

marebito: Başıboş gezinen ziyaretçi. Genellikle uzaklardan, bazen Tokoyo diyarından gelen gizemli *kami* için kullanılır. Pek çok Şinto ritüeli gizemli, güçlü olan ve en önemlisi de tekrar gitmek üzere ziyarete gelen *marebito*'ya adanır.

matsurareru kami: Bireyler olarak bilinen ve kutlanan isimli *kami*.

miko: Şinto mabetlerindeki mabet bakiresi. *Miko* kutsal danslar eder, ritüellerde yardımcı olur ve bazı durumlarda kehanetlerde bulunur ya da bedenin ele geçirilmesi translarına girer.

mitama: Genellikle bir tanrısal varlığın ruhu, tini ya da doğası. Her tanrısal varlığın üç *mitama*'sı vardır: *aramitama* (vahşi ve kaba), *nigimitama* (hassas ve yaşamı destekleyen) ve *sakimitama* (korumacı).

mudra: Ezoteriz Budizmde kullanılan bir el işareti. Bazıları şefkat veya koruma gibi daha gündelik, bazıları da daha ezoterik anlamlara sahip yüzlerce *mudra* vardır.

Nembutsu: Japonya'daki "çileci" mezheplerin takipçileri tarafından bir inanç göstergesi olarak tekrarlanan "*Namu Amida Butsu*" (Çok Yaşa Buda Amida) deyimi. Bunun sıklıkla tekrarlanması kesin bir kurtuluş yolu olarak kabul edilir.

om: İlk söz. Evreni yaratan ses. Aynı zamanda Budist öğretisi "*om ma ne pad me hum*" mantrasının ilk kelimesi.

Ölümsüzler: Çin mitolojisinden, Taoist "yol" kavramını takip ederek ölümsüzlüğü bulmuş bir grup bilge. Lotse de dahil olmak üzere altı ölümsüz kişi cennette ikamet eder; ancak bunlar ilahi bürokrasinin bir parçası değildir. Bu fikir, daha ikincil bir tema olarak da olsa Japon deneyimine nakledilmiştir.

rakan: Arhatlar. Budist gelişiminde, kişinin bütün tutkulardan kurtulduğu bir safhadır; Shakyamuni'nin bütün orijinal müritleri tarafından bu safhaya ulaşılmıştır. Japon inancındaysa bu terim sadece on altı isimli kişiler, yani az çok Havarilere eşdeğer bireyler için kullanılır.

ramat: Ainu ruhu; genellikle bir *kamui*'ye (tanrısal varlık) ait olur.

ronin: Bir efendiye sadakat borcu olmayan, ustasız bir *bushi*. Kelime "dalga-adam" anlamına gelir; yani bağı olmayan, özgür, yabani birini temsil eder.

Ryobu Şinto: İki okul Şinto. Hem Şinto hem de Budist tanrısal varlıklarına tapınılması gerektiğini savunan ve bu iki dini tek bir dinde kaynaştıran teolojik kavram. Meiji dönemi hükümet fermanlarıyla resmi olarak ortadan kalkmıştır. Ayrıca ***honji-suijaku*** maddesine bakın.

samuray: Bir efendinin hizmetlisi olan, *bushi* sınıfının üyeleri. Kelime, "tapınak muhafızı" anlamına gelir ve bu pozisyon, Heian döneminde *samuray*lar *kokubunji*'de (bölgesel tapınaklar) hizmet etmeye gönderildiklerinde oluşmuştur.

sarariman: "Maaşlı kişi". Modern Japonya'da beyaz yakalı işçi. Zaman zaman feodal bir efendiden ziyade, şirketine sadık olan modern *samuray*lar olarak övülürler.

seishin-ichi: Budist ve Şinto tanrısal varlıklarının tek ve aynı oldukları fikri; basitleştirilmiş *honji-suijaku* kavramı.

***-sennin* (rishi):** Münzevi. Bilge. Ölümsüz (Taoist). Genellikle ünlü başkeşişler, münzeviler ya da mucize yaratıcıları için kullanılır.

seppuku: Onurlu intihar. Belirli biçimlerde sınırları ihlal etmiş, bir savaşta kaybetmiş ya da ustalarının ölümlerinde de onların izlerinden gitmek isteyen *bushi* sınıfı üyeleri için mümkün olan bir seçenek. Kabul edilen yöntemde, kişinin karnını kendisinin kesmesinin (popüler biçimde amiyane tabiriyle *harakiri*) ardından güvenilir bir dost ya da hizmetli tarafından bu kişinin kafası kesilir.

shakujo: Stupa şekilli başlığına dört ile on iki arası, çelikten halkalar geçirilmiş bir asa. Bu asa yere vurulduğunda halkalar ses çıkarır

ve bunu taşıyan kişi gelişini bildirerek böceklerin ve diğer küçük hayvanların zarar görmeden evvel kaçmalarına olanak tanır. Çıkan ses aynı zamanda kötülüğü de yok eder. Ölüler diyarında Jizo tarafından taşınan asa, Jizo'ya doğmamış ve ölü çocukların ruhlarını çağırır; böylece o da bu ruhlara merhamet ve yardım bahşeder.

-shonin: Önemli Budist başkeşişlere ve kıdemli rahiplere, özellikle de dindarlığıyla ve mucizeler yaratmasıyla bilinenlere verilen bir unvan.

Shugendo: Hâlâ Japonya'da uygulanan, Shingon Tendi ve Şinto inanç ve uygulamalarının bir karışımı olan bağdaştırıcı bir dini mezhep. Kendilerine genellikle *shugensha* ya da *yamabushi* denen uygulamacılar grup halinde, konforsuz ve lüksten uzak bir yaşamı, ateşte yürüme gibi özel sihirli ritüelleri ve dağ hacılığını deneyimler. Shugendo kurtuluşun sihirli sözlerde ve anılmada bulunacağını vaaz eder. Dağlara hac yolculukları, Budistlerin Meru Dağı'na çıkma eylemini kopyalamayı amaçlar. Şinto *kami*, Budist tanrısal varlıklarının avatarları olarak kutlanır; bunlardan en göze çarpanı Fudo Myo-o'dur.

shugensha: Shugendo uygulayıcı.

sonja: "Mümtaz rahip". *Binzuru-sonja* gibi muhterem Budist varlıklara ve *rakan* konumundaki, neredeyse Budalık mertebesine erişmiş kişilere bahşedilen bir unvan.

sumo: İri yarı, şişman profesyonel güreşçilerce yapılan ve günümüzde hâlâ popüler olan bir nevi güreş yarışması. Heian döneminde bir kehanet yöntemi olarak kullanılırdı. Sumo, günümüzde hâlâ fazlasıyla ritüelleştirilmektedir: Şinto mabedini anımsatan bir yapıda gerçekleşir; zil, tuzla arındırılır ve her güreşçi *shiki* yapar, yani ayağını havaya kaldırıp sert bir şekilde yere indirerek yeryüzünün kudretini uyandırır.

sutralar: Budist yasasının kuralları. Buda'nın vaazları, yorumları, yaşamının kayıtlarıyla onu ve eylemlerini ilgilendiren çeşitli anekdotları da içeren oldukça fazla sayıda cilde sahiptirler. Üzerinde mutabık olunmuş bir liste yoktur ve hem Japonya'daki hem de dünyanın herhangi bir yerindeki Budist mezheplerin her biri, bu kitap koleksiyonundan şerh etmek istediklerini seçerler.

Taoizm: Ağırlıklı olarak geleneksel Çin dinine dayanan ve ondaki pek çok fikir ve kavramı barındıran felsefi bir sistem. Başlıca iki

kitapla; *Dao de-jing* ve *Zhuangzi* ile ve ikincil öneme sahip çok sayıda eserle izah edilen bu felsefe, doğal ve insani yollar için gerekli bir bağlantı olması gerektiğini varsayar. Taoizmdeki pek çok fikir Japon dinlerinin, özellikle de Zen felsefesinin kapsamında yer almıştır.

-ten: Pek çoğu Hint kökenli, Budist Yasa'yı koruma işlevini gerçekleştiren tanrısal varlıklar sınıfı.

tsumi: Günah. Şintoda oldukça önemli bir kavram olan *tsumi*, kirlenmeye sebep olan bir eylemi ima eder. *Tsumi*'nin sonucu, günahı işleyen kişinin bir ceza çekmesidir; bu da ancak boy abdesti, oruç tutma ve gücenen tanrısal varlığa/ruha adak sunma gibi bir arınmayla mümkün olur. Tanrısal varlıkların bile *tsumi* işledikleri, Susano-wo'nun setleri yok etmesinde görülebilir.

ujigami: Klan tanrısal varlığı. *Ujigami*'ler belirli bir hane (*ie*) ya da genişlemiş hane toplulukları (*dozoku*) tarafından asıl aile tanrısal varlıkları olarak tapınılan belirli tanrısal varlıklardır. *Ujigami*'ler uyarmak ve gelecekten haber vermek için rüyalarda belirir ve kendilerine uygun biçimde ibadet edildiği takdirde aileyi korurlar. Müşterek *ujigami*'ler İnari, Ryujin ve Fudo Myo-o'dur. Amaterasu-o-mikami de elbette Japon kraliyet hanesinin *ujigami*'sidir.

utaki: Rahibelerin *kang*larla birlikte uygun ritüellerle sohbet ettiği kutsal koru için Okinawa terimi.

yamabushi: "Dağlarda uyuyan". Bir çileci ve Shugendo uygulayıcısı. *Yamabushi*, *tengu* için model olabilir.

yashikigami: "Hane tanrısal varlığı". Bir hanenin, özellikle de bir *bushi* ailesinin himayeci tanrısal varlığı. *Yashikigami*'ye ailenin üyeleri tarafından genellikle mahrem olarak ibadet edilir.

yo: Sanskritçe *hum* kelimesinin Japonca telaffuzu. ***Hum*** maddesine bakın.

Başlıca Kaynaklar

İNGİLİZCE YAYIMLAR

Ainu Mukei Bunka Densho Hozonkai. 1983. *Hitobito no Monogatari* [İnsan Fablları]. Sapporo: Ainu Mukei Bunka Densho Hozonkai.

Akima, Toshio. 1993. "The Myth of the Goddess of the Undersea World and the Tale of the Empress Jingū's Subjugation of Silla." *Japanese Journal of Religious Studies* 20 (2-3): 95-185.

Anesaki, Masaharu. 1928. *Japanese Mythology*. Mythology of All Races, (Cilt 8). Boston: Marshall Jones Co.

Aoki, Michiko Yamaguchi. 1974. *Ancient Myths and Early History of Japan: A Cultural Foundation*. New York: Exposition Press.

Aoki, Michiko Yamaguchi, çev. ve giriş 1971. *Izumo Fudoki*. Monumenta Nipponica Monographs. Tokyo: Sophia University Press.

Ashkenazi, Michael. 1993. *Matsuri: The Festivals of a Japanese Town*. Honolulu: University of Hawaii Press.

Aston, William George. 1905. *Shinto: The Way of the Gods*. Londra: Longmans, Green, and Co.

Aston, William.G. çev. 1956. *Nihongi*. Londra: Allen and Unwin.

Ballon, R.J. 1990. "Decision Making in Japanese Industry." *Business Series* 132. Tokyo: Sophia University Press.

Barker, A.J. 1971. *Suicide Weapon*. Londra: Pan/Ballantine.

Batchelor, John. 1901. *The Ainu and Their Folk-lore*. Londra: Religious Tract Society.

———. 1971. *Ainu Life and Lore: Echoes of a Departing Race*. Tokyo, Kyobunkwan, and New York: Johnson Reprint Corp.

Befu, Harumi. 2001. *Hegemony of Homogeneity: An Anthropological Analysis of Nihonjin-ron*. Japanese Society Series. Melbourne: Trans. Pacific Press.

Bellah, Robert. 1957. *Tokugawa Religion*. New York: Free Press.

Bernier, Bernard. 1975. *Breaking the Cosmic Circle: Religion in a Japanese Village*. Cornell East Asian Papers. Ithaca: Cornell University Press.

Bethe, Monica, and Karen Brazell. 1978. *No as Performance: An Analysis of the Kuse Scene Yamamba*. Cornell East Asian Papers. Ithaca: Cornell University Press.

Blacker, Carmen. 1975. *The Catalpa Bow*. Londra: George Allen and Unwin Ltd.

Bock, Felicia G., çev. 1985. *Classical Learning and Taoist Practices in Early Japan, with a Translation of Books 16 and 20 of the Engi-Shiki*. ASU Center for Asian Studies, Occasional Paper No. 17.

Bock, Felicia Gressitt, çev. ve giriş 1970. *Engi-shiki: Procedures of the Engi Era*, Books 1–4 . Monumenta Nipponica Monographs. Tokyo: Sophia University Press.

———. 1970. *Engi-shiki: Procedures of the Engi Era, Books 6-10*. Monumenta Nipponica Monographs. Tokyo: Sophia University Press.

Borgen, Robert. 1994. *Sugawara no Michizane and the Early Heian Court*. Honolulu: University of Hawaii Press.

Brandon, James R., and Tamako Niwa, adapters. 1966. *Kabuki Plays*. New York: S. French. [Contains Kanjincho.]

Brett, L. Walker. 2001. *The Conquest of Ainu Lands: Ecology and Culture in Japanese Expansion*, 1590-1800. Berkeley and Londra: University of California Press.

Brightman, Robert A. and David Meyer. 1983. "On Windigo Psychosis." *Current Anthropology* 24 (1): 120-122.

Casal, U.A. 1967. *The Five Sacred Festivals of Ancient Japan: Their Symbolism and Historical Development*. Tokyo: Sophia University and Charles Tuttle Co.

Cuyler, P.L. 1985. *Sumo: From Rite to Sport*. Tokyo: Weatherhill.

Czaja, Michael. 1974. *Gods of Myth and Stone: Phallicism in Japanese Folk Religion*. New York and Tokyo: Weatherhill.

Dale, Peter N. 1986. *The Myth of Japanese Uniqueness*. New York: St. Martin's Press.

Davis, S. Hadland. 1913. *Myths and Legends of Japan*. Londra: George Harrap. Facsimile edition, New York: Dover Publications, 1992.
Davis, Winston. 1984. "Pilgrimage and World Renewal—A Study of Religion and Social Value in Tokugawa Japan." *History of Religions* 23 (3): 71-98.
De Veer, Henrietta. 1976. "Myth Sequences from the Kojiki: A Structural Study." *Japanese Journal of Religious Studies* 3 (2-3): 175-214.
Dumoulin, Heinrich. 1981. *Approaches to the Idea of God as "Father" in Some Popular Religions of Modern Japan*. Çev. T.L. Westow. New York: Seabury.
Dykstra, Yoshiko Kurata. 1978. "Jizo, the Most Merciful: Tales from Jizo Bosatsu Reigenki." *Monumenta Nipponica* 33 (2): 179-200.
———. 1986. *The Konjaku Tales: Indian Section (Tenjiku-Hen), Part 1/ Part 2 from a Medieval Japanese Collection*. Osaka: Kansai University of Foreign Studies.
Earhart, H. Byron. 1970. *A Religious Study of the Mount Haguro Sect of Shugendo*. Tokyo: Sophia University Press.
Ehrich, Kurt S. 1991. *Shichifukujin: Die Sieben Glücksgötter Japans*. Recklinghausen, Germany: Verlag Aurel Bongers.
Eliot, Sir Charles Norton Edgcumbe. 1959. *Japanese Buddhism*. Londra: Routledge and Kegan Paul.
Etter, Carl. 1949. *Ainu Folklore: Traditions and Culture of the Vanishing Aborigines of Japan*. Chicago: Wilcox and Follett Co.
Frank, Bernard. 1991. *Le pantheon bouddhique au Japon*. Collections d'Emile Guimet. Paris: Reunion des musees nationaux.
Getty, Alice. 1988. *The Gods of Northern Buddhism*. New York: Dover Publications.
Glassman, Hank. 1998. "Chujo-hime, Convents, and Women's Salvation." http://www.columbia.edu/cu/ealac/imjs/programs/1998-fall/Abstracts/glassman.html.
Goff, Janet. 1997. "Foxes in Japanese Culture: Beautiful or Beastly?" *Japan Quarterly* 44 (2): 66-71.
Goldsbury, Peter. 2001. "Touching the Absolute: Aikido vs. Religion and Philosophy." http://www.aikidojournal.com/articles/ajArticles/_TouchingTheAbsolute.asp.
Goodin, Charles C. 1994. "Tengu: The Legendary Mountain Goblins of Japan." *Furyu: The Budo Journal* 2. Text in http://www.seinenkai.com/articles/tengu.html.

Grapard, Allan. 1982. "Flying Mountains and Walkers of Emptiness: Toward a Definition of Sacred Space in Japanese Religion." *History of Religions* 20: 195–221.

———. 1991. "Visions of Excess and Excesses of Visions: Women and Transgression in Japanese Myth." *Japanese Journal of Religious Studies* 18 (1): 3–22.

———. 1992. *The Protocol of the Gods: A Study of the Kasuga Cult in Japanese History*. Berkeley: University of California Press.

Grayson, James H. 2002. "Susa-no-o: A Culture Hero from Korea." *Japan Forum* 14 (3): 465–488.

Grotenhuis, Elizabeth ten. 1999. *Japanese Mandalas: Representations of Sacred Geography*. Honolulu: University of Hawaii Press.

Guthrie, Steward. 1980. "A Cognitive Theory of Religion." *Current Anthropology* 21 (2): 181-204.

Hakeda, Yoshito S. 1972. *Kukai*. New York: Columbia University Press.

Hardacre, Helen. 1989. *Shinto and the State: 1868-1988*. Princeton: Princeton University Press.

———. 1994. "Conflicts Between Shugendō and the New Religions of Bakumatsu Japan." *Japanese Journal of Religious Studies* 21 (2/3): 137–166.

Havens, Norman, çev. 1998. *Kami*. Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics, Kokugakuin University.

Herbert, Jean. 1967. *Shinto—At the Fountain Head of Japan*. Londra: George Allen and Unwin Ltd.

———. 1980. *La religion d'Okinawa*. Collection Mystiques et religions, Série B. Paris: Dervy-Livres.

Hori, Ichiro. 1968. *Folk Religion in Japan*. Chicago: Chicago University Press.

Isomae, Jun'ichi. 2000. "Reappropriating the Japanese Myths." *Japanese Journal of Religious Studies* 27 (1-2): 15-41.

Iwasaka, Michiko and Barre Toelken. 1994. *Ghosts and the Japanese: Cultural Experience in Japanese Death*. Logan: Utah State University Press.

Jolivet, Muriel. 2000. "Ema: Representations of Infanticide and Abortion." In M. Ashkenazi and J. Clammer, eds., *Consumption and Material Culture in Contemporary Japan*. Londra: Kegan Paul International.

Joly, Henri L. 1967. *Legend in Japanese Art*. Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

Joly, Henri L. and Inada Hogitaro. 1963. *Arai Hakuseki's the Sword Book in Honchō Gunkikō and the Book of Samé Kō Hi Sei Gi of Inaba Tsūriō*. New York: Charles E. Tuttle Co.

Jones, Hazel J. 1980. *Live Machines: Hired Foreigners and Meiji Japan*. Tenterden, UK: Paul Norbury Publications.

Kamata, Toji. 2001. "The Topology of Oni and Kami in Japanese Myth." http://homepage2.nifty.com/moon21/oniB.html.

Katō, Genchi. 1908. "The Ancient Shinto Deity Ame-no-minaka-nushi-no-kami Seen in the Light of To-day." *Transactions of the Asiatic Society of Japan* 36: 139-162.

Kawai, Hayao. 1995. *Dreams, Myths and Fairy Tales in Japan*. Einsiedeln, Switzerland: Daimon.

Kayano, Shigeru. 1985. *The Romance of the Bear God: Ainu Folktales* [*Eibun Ainu minwashu*]. Tokyo: Taishukan Publishing Co.

Khanna, Anita. 1999. *The Jataka Stories in Japan*. Delhi: B.R. Publishing.

Kitabatake, Chikafusa. 1980. *A Chronicle of Gods and Sovereigns: Jinno Shotoki*. Çev. H. Paul Varley. New York: Columbia University Press.

Kitagawa, Hiroshi and Bruce T. Tsuchida, çev. ve ed. 1975. *The Tale of the Heike [Heike monogatari]*. Tokyo: University of Tokyo Press.

Kitagawa, Joseph M. 1987. *On Understanding Japanese Religion*. Princeton: Princeton University Press.

Kiyota, Minoru, ed. 1987. *Japanese Buddhism: Its Tradition, New Religions, and Interaction with Christianity*. Los Angeles: Buddhist Books International.

Kobayashi, Sakae. 1992. *Religious Ideas of the Japanese Under the Influence of Asian Mythology*. Nishinomiya, Japan: Kansei Gakuin University.

Kodama, Sakuzaemon. 1970. *Ainu: Historical and Anthropological Studies*. Sapporo: Hokkaido University School of Medicine.

Komatsu, Chikō. 1989. *The Way to Peace: The Life and Teachings of the Buddha*. Kyoto: Hōzōkan Publishing Co.

Kōnoshi, Takamitsu. 1984. "The Land of Yōmi: On the Mythical World of the Kōjiki." *Japanese Journal of Religious Studies* 11 (1): 57–76.

Kornicki, Peter F., ed. 1996. *Religion in Japan*. Cambridge: Cambridge University Press.

Kreiner, Josef, ed. 1993. *European Studies on Ainu Language and Culture*. Munich: Iudicium-Verlaag.

Kubota, Hideki and Inoue Hiroko. 1995. *Tune of the Yakumo-goto: Myth and the Japanese Spirit*. Nishinomiya, Japan: Yakumo-goto Reminiscence Society.

Kurosawa, Kōzō. 1982. "Myths and Tale Literature." *Japanese Journal of Religious Studies* 9 (2-3): 115-125.

Lebra, William P. 1966. *Okinawan Religion: Belief, Ritual, and Social Structure*. Honolulu: University of Hawaii Press.

Littleton, C. Scott. 1995. "Yamato-takeru: An 'Arthurian' Hero in Japanese Tradition." *Asian Folklore Studies* 54 (2): 259-275.

Macgovern, William Montgomery. 1922. *An Introduction to Mahayana Buddhism, with Especial Reference to Chinese and Japanese Phases*. Londra: Kegan Paul and Co.

Manabe, Masahiro, and Kerstin Vidaeus. 1975. "The Old Fox and the Fairy Child: A Study in Japanese Folklore." *Journal of Intercultural Studies* 2: 5-28.

Matisoff, Susan. 1978. *The Legend of Semimaru, Blind Musician of Japan*. Studies in Oriental Culture, no. 14. New York: Columbia University Press.

Matsuda, Kaoru. 1994. *"Ketsueki-gata to Seikaku" no Shakai-shi* [Social history of "blood type and personality"]. Revised edition, Tokyo: Kawade Shobo Shinsha, 1994.

Matsumoto, Nobuhiro. 1928. *Essai sur la mythologie japonaise*. Paris: Librairie Orientaliste Paul Geuthner.

Matsunaga. Alicia. 1974/1996. *Foundations of Japanese Buddhism*. Los Angeles: Buddhist Books International.

Mayer, Fanny Hagin, ed. ve çev. 1985. *Ancient Tales in Modern Japan: An Anthology of Japanese Folk Tales*. Bloomington: Indiana University Press.

———. 1986. *The Yanagita Kunio Guide to the Japanese Folk Tale*. Bloomington: Indiana University Press.

McCullough, Helen Craig, çev. 1959. *The Taiheiki*. New York: Columbia University Press.

———. 1966. *Yoshitsune: A Fifteenth-Century Japanese Chronicle* [*Gikeiki*]. Stanford: Stanford University Press.

———. 1988. *The Tale of the Heike*. Stanford: Stanford University Press.

McCullough, William H. 1973. "Spirit Possession in the Heian Period." In S. Ota and R. Fukuda (eds.), *Studies on Japanese Culture*—1. Tokyo: Japan P.E.N. Club.

Mori, Masato. 1982. "Konjaku Monogatari-shi: Supernatural Creatures and Order." *Japanese Journal of Religious Studies* 9 (2–3): 147–170.

Morrell, Robert E. 1982. "Kamakura Accounts of Myōe Shōnin as Popular Religious Hero." *Japanese Journal of Religious Studies* 9 (2-3): 171-198.

Munro, Neil Gordon. 1962. *Ainu Creed and Cult*. Londra: Routledge and Kegan Paul. Reprint, Londra: Kegan Paul International, 1995.

Nagai, Shinichi. 1968. *Gods of Kumano: Shinto and the Occult*. Tokyo: Kodansha International.

Nagatsuka, Ryuji. 1972. *I Was a Kamikaze: The Knights of the Divine Wind*. Çev. Nina Rootes. Londra: Abelard-Schuman.

Naito, Hatsuho. 1989. *Thunder Gods: The Kamikaze Pilots Tell Their Story*. Çev. Mayumi Ichikawa. Tokyo and New York: Kodansha International.

Nakamura, Kyoko Motomochi. 1983. "The Significance of Amaterasu in Japanese Religious History." In Carl Olsen (ed.), *The Book of the Goddess, Past and Present*. New York: Crossroad.

———. 1996. *Miraculous Stories from the Japanese Buddhist Tradition: The Nihon Ryoki of the Monk Kyokai*. New ed. Richmond, UK: Curzon Press. Text at http://campross.crosswinds.net/books/Miraculous.html.

Naoe, Hiroji. 1984. "A Study of Yashiki-gami, the Deity of House and Grounds." In R. Dorson (ed.), *Studies in Japanese Folklore*. New York: Arno Press.

Naumann, Nelly. 1974. "Whale and Fish Cult in Japan: A Basic Feature of Ebisu Worship." *Asian Folklore Studies* 33: 1–15.

Nishida, Masaki. 1994. "The Mythological World of Jomon Culture." In Takashi Irimoto and Takako Yamado (eds.), *Circumpolar Religion and Ecology: An Anthropology of the North*. Tokyo: University of Tokyo Press.

Norbeck, Edward. 1955. "Yakudoshi: A Japanese Complex of Supernatural Beliefs." *Southwestern Journal of Anthropology* 2: 105-120.

Nozaki, Kiyoshi. 1961. *Kitsune: Japan's Fox of Mystery, Romance and Humor*. Tokyo: Hokuseido Press.

Oguma, Eiji. 2002. *The Genealogy of Japanese Self-Images*. Çev. David Askew. Melbourne: Trans Pacific Press.

Ohnuki-Tierney, Emiko. 1968. *A Northwest Coast Sakhalin Ainu World View*. Thesis, University of Washington. Abstracted in Dissertation Abstracts 29 (1969) no. 12, pt. 1: 4494-B.

———. 1969. *Sakhalin Ainu Folklore*. Anthropological Studies 2. Washington, DC: American Anthropological Association.

———. 1974. *The Ainu of the Northwest Coast of Southern Sakhalin*. New York: Holt, Rinehart, and Winston.

———. 1988. *The Monkey as Mirror*. Princeton: Princeton University Press.

Okuda, Kensaku, ed. 1970. *Japan's Ancient Sculpture*. Tokyo: Mainichi Newspapers. Ono, Sokyo. 1962. Shinto: The Kami Way. Rutland, VT: Charles E. Tuttle Co.

Ouwehand, Cornelius. 1964. *Namazu-e and Their Themes: An Interpretative Approach to Some Aspects of Japanese Religion*. Leiden, the Netherlands: E.J. Brill.

Philippi, Donald, çev. ve ed. 1968. *Kōjiki*. Tokyo: Tokyo University Press.

Philippi, Donald L., çev. 1979. *Songs of Gods, Songs of Humans: The Epic Tradition of the Ainu*. Princeton: Princeton University Press.

Rabinovitch, Judith N. 1986. *Shōmonki: The Story of Masakado's Rebellion*. Monumenta Nipponica Monographs. Tokyo: Sophia University.

Reader, Ian. 1993. *Japanese Religions Past and Present*. Folkstone, UK: Japan Library.

Røkkum, Arne. 1998. *Goddesses, Priestesses and Sisters: Mind, Gender and Power in the Monarchic Tradition of the Ryukyus*. Oslo / Boston: Scandinavian University Press.

Roberts, John M., Saburo Morita, and L. Keith Brown. 1986. "Personal Categories for Japanese Sacred Places and Gods: Views Elicited from a Conjugal Pair." *American Anthropologist* 88 (4): 807-824.

Robinson, James C. 1969. *Okinawa: A People and Their Gods.* Rutland, VT: Charles E. Tuttle Co.

Rohlen, Thomas P. 1974. *For Harmony and Strength: Japanese White-Collar Organization in Anthropological Perspective.* Berkeley: University of California Press.

Ross, Floyd Hiatt. 1965. *Shinto: The Way of Japan.* Boston: Beacon Press.

Sadler, A.W. 1970. "Of Talismans and Shadow Bodies: Annual Purification Rites at a Tokyo Shrine." *Contemporary Religions in Japan* 11: 181-222.

Sakurada, Katsunori. 1980 (1963). "The Ebisu-gami in a Fishing Village." In R. Dorson (ed.), *Studies in Japanese Folklore.* New York: Arno Press.

Sansom, Sir George. 1976. *Japan: A Short Cultural History.* Tokyo: Charles E. Tuttle Co.

Sasaki, Kiyoshi. 2000. "Amenominakanushi no Kami in Late Tokugawa Period Kokugaku." *Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics,* Kokugakuin University. http://www.kokugakuin.ac.jp/ijcc/wp/cpjr/kami/sasaki.html#para0060.

Sato, Hiroaki. 1995. *Legends of the Samurai.* Woodstock, NY: Overlook Press.

Scholem, Gershom G. 1965. *On the Kabbalah and Its Symbolism.* Londra: Routledge and Kegan Paul.

Seiffert, Geneviève. 1983. *Yanagita Kunio: Les Yeux précieux du serpent.* Paris: Publications Orientalistes de France.

Sered, Susan Starr. 1999. *Women of the Sacred Groves: Divine Priestesses of Okinawa.* New York and Oxford: Oxford University Press.

Shimizu, A. 1987. "Ie and Dōzoku: Family and Descent in Japan." *Current Anthropology* 28: 85-90.

Shioya, Sakae. 1956. *Chūshingura: An Exposition, Illustrated with Hiroshige's Coloured Plates.* 2d ed. Tokyo: Hokuseido Press.

Sieffert, Rene. 1995. *Histoire de Benkei.* Paris: Publications Orientalistes de France.

Sjoquist, Douglas P. 1999. "Identifying Buddhist Images in Japanese Painting and Sculpture." *Education About Asia* 4 (3), http://www.aasianst.org.

Smith, Robert J. 1974. *Ancestor Worship in Contemporary Japan.* Palo Alto, CA: Stanford University Press.

Smits, Ivo. 1996. "An Early Anthropologist? Oe no Masafusa's 'A Record of Fox Spirits.'" In Peter F. Kornicki and I.J. McMullen (eds.), *Religion in Japan: Arrows to Heaven and Earth*. Cambridge: Cambridge University Press.

Smyers, Karen. 1999. *The Fox and the Jewel*. Honolulu: University of Hawaii Press.

Statler, Oliver. 1984. *Japanese Pilgrimage*. Londra: Picador.

Stefansson, Halldor. 1985. "Earth Gods in Morimachi." *Japanese Journal of Religious Studies* 12 (4): 277-298.

Stone, George Cameron. 1961. A *Glossary of the Construction, Decoration, and Use of Arms and Armor*. New York: Jack Brussel.

Stone, Jacqueline Ilyse. 1999. *Studies in East Asian Buddhism*. Honolulu: University of Hawaii Press.

Takeda, Izûmo, Miyoshi Shoraku and Namiki Senryu. 1971. *Chûshingura, the Treasury of Loyal Retainers: A Puppet Play*. Çev. Donald Keene. New York: Columbia University Press.

Tcherevko, K.E. 1973. "Chinese Heterography and Formation of the Japanese Written Literary Language: On the Kojiki Material of the Year 712." In S. Ota and R. Fukuda (eds.), *Studies on Japanese Culture—2*. Tokyo: Japan P.E.N. Club.

Teeuwen, Mark, and John Breen, eds. 2000. *Shinto in History: Ways of the Kami*. Londra: Curzon Press.

Toshimasa, Hirano. 1980. "Aruga Kizaemon: The Household, the Ancestors, and the Tutelary Deities." *Japanese Journal of Religious Studies* 7 (2-3): 144-166.

Tucker, John Allen. 1999. "Rethinking the Akô Rônin Debate: The Religious Significance of Chûshin Gishi." *Japanese Journal of Religious Studies* 26 (1-2): 1-38.

Tyler, Royall. 1987. *Japanese Tales*. New York: Pantheon.

_____. 1990. *The Miracles of the Kasuga Deity*. New York: Columbia University Press.

Vance, Timothy J. 1983. "The Etymology of Kami." *Japanese Journal of Religious Studies* 10 (4): 277-288.

Visser, Marinus Willem de. 1913. *The Dragon in China and Japan*. Amsterdam: J. Müller. Reprinted Wiesbaden: M. Sändig, 1969.

———. 1931. *The Bodhisattva Kokuzôô in China and Japan*. Amsterdam: Verhandelingen der Koninklijke Akademie van Wetenschappen. Afdeeling Letterkunde. Nieuwe Reeks.

Waley, Arthur. 1957. *The Nō Plays of Japan*. New York: Grove Press.
Warner, Denis, Peggy Warner and Sadao Seno. 1982. *The Sacred Warriors: Japan's Suicide Legions*. Cincinnati: Van Nostrand Reinhold Company.
Watanabe, Shoko. 1968. *Japanese Buddhism: A Critical Appraisal*. Rev. ed. Tokyo: Kokusai Bunka Shinkokai.
Wehmeyer, Ann, çev. 1997. *Kojiki-den [Motoori norinaga], Book 1*. Cornell East Asia Series, Number 87. Ithaca: Cornell University Press.
Wilson, William R., çev. 1971. *Hōgen Monogatari: Tale of the Disorder in Hōgen*. Monumenta Nipponica Monographs. Tokyo: Sophia University Press.
Yamamoto, Kōshō and Shinshō Hanayama. 1966. *A History of Japanese Buddhism*. Çev. ve ed. Kōshō Yamamoto. Tokyo: Bukkyo Dendo Kyokai.
Yamashita, Hideo. 1996. *Competitiveness and the Kami Way*. Aldershot, UK: Avebury.
Yanagita, Kunio. 1954. *Japanese Folk Tales*. Çev. Fanny Hagin Mayer; illustrated by Kiichi Okamoto. Tokyo: Tokyo News Service.
———. 1970. *Senzo no hanashi* [About our ancestors: the Japanese family system]. Çev. Fanny Hagin Mayer and Ishiwara Yasuyo; compiled by the Japanese National Commission for Unesco. Tokyo: Japan Society for the Promotion of Science [dağıtım Kinokuniya kitapçısı].
———. 1975. *The Legends of Tono* [Giriş ve çev. Ronald A. Morse]. Tokyo: Japan Foundation.
———. 1983. *Nihon no mukashibanashi*. [Contes du Japon d'autrefois]. Çev. Genevieve Seiffert. Paris: Publications orientalistes de France.
Yoshida, Mitsukuni, Tanaka Ikko and Sesoko Tsune, eds. 1985. *The Culture of Anima: Supernature in Japanese Life*. Çev. Lynne E. Riggs and Takechi Manabu. Hiroshima: Mazda Motor Corp.
Yoshida, Teigo. 1981. "The Stranger as God: The Place of the Outsider in Japanese Folk Religion." *Ethnology* 20 (2): 87–99.

JAPONCA YAYIMLAR

Higa, Choshin. 1991. *Okinawa no shinko yogo* [Okinawan religious terminology]. Naha-shi: Fudokisha.

Ikeda, Yasaburo, ed. 1978. *Origuchi Shinobu: marebito ron* [Origuchi Shinobu's theory of marebito]. Tokyo: Kodansha.

Kubo, Noritada, ed. 1978. *Okinawa no gairai shukyo: sono juyo to hen'yo* [Okinawan imported religion: its extent and incorporation]. Tokyo: Kobundo.

Kubo, Noritada Sensei Okinawa Chosa Nijunen Kinen Ronbunshu Kanko Iinkai hen. 1988. *Okinawa no shukyo to minzoku: Kubo Noritada Sensei Okinawa chosa nijunen kinen ronbunshu* [Okinawan religion and people: the collected works of Professor Kubo Noritada]. Tokyo: Daiichi Shobo.

Kubo, Noritada. 1971. *Okinawa no shuzoku to shinko: Chugoku to no hikaku kenkyu* [Okinawan and Chinese believers and beliefs: a comparative study]. Tokyo: Tokyo Daigaku Shuppankai.

Matsumoto, Nobuhiro. 1956. *Nihon no shinwa* [Japanese mythology]. Tokyo: Shibundo.

Minzokugaku Kenkyujo, ed. 1951. *Minzokugaku jiten: Yanagita Kunio kanshu* [Ethnological dictionary]. Tokyo: Tokyodo.

Miyata, Noboru, ed. 1998. *Shichifukujin shinkō jiten* [Dictionary of Shichi Fukujin mythology]. Tokyo: Ebisu Kosho Shuppan.

Miyoshi, Fumio. 1973. *Ainu no rekishi: kami to daichi to kariudo to* [Ainu history: gods, lands, huntsmen]. Tokyo: Kodansha.

Namahira, Emiko. 1977. "An Analysis of 'Hare' and 'Kegare' in Japanese Rites of Passage." *Minzokugakku Kenkyu* 40: 350-368.

Ono, Susumu. 1997. *Kami*. Tokyo: Sanseidō.

Origuchi, Shinobu. 1954-1959. *Origuchi Shinobu zenshū* [Origuchi Shinobu: the complete works]. 32 vols. Tokyo: Chuo Kōronsha.

Ōshima, Tatehiko. 1990. *Daikoku shinkō* [Daikoku beliefs]. Tokyo: Yūzankaku Shuppan.

Sano, Kenji, ed. 1991. *Kokuzo shinko* [Kokuzō beliefs]. Tokyo: Yuzankaku.

Shiga, Gō. 1991. *Nihon no kamigami to kenkoku shinwa* [Japanese deities and national foundation]. Tokyo: Yūzankaku Shuppan.

Takahashi Yōji, et al., eds. 1989. *Nihon no kami* [Japan's deities]. Tokyo: Heibonsha.

Takioto, Yoshiyuki. 1996. *Kami to shinwa no kodaishi* [Ancient history of deities and mythology]. Tokyo: Iwata Shoin. [Includes reprint of "Teisei Izumo fudoki" revised by Senge Toshizane and pub-

lished in 1806.] Umehara, Takashi. 1986. *Yamato-takeru*. Tokyo: Kodansha.

Yamaori, Tetsuo, ed. 1996. *Nihon bunka no shinso to Okinawa* [Japanese culture and Okinawa]. Nichibunken sosho, no. 12. Kyoto: Kokusai Nihon Bunka Kenkyu Senta.

Yasuda, Yoshinori. 2001. *Ryū no bunmei, taiyō no bunmei* [Dragon culture, solar culture]. Tokyo: PHP Shinsho.

Yoshino, Hiroko. 1979. *Hebi: Nihon no hebi shinkō* [Serpent: Japanese snake beliefs]. Tokyo: Hosei Daigaku Shuppankyoku.

Yanagita, Kunio. 1933. *Mukashibanashi saishu no shiori* [A guide to legend collecting]. Tokyo: Hagiwara Masanori hatsubaijo Azusa Shobo.

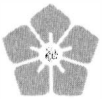
———. 1943. *Shintō to minzokugaku* [Shintō and ethnology]. Tokyo: Meiseido.

———. 1949. *Mukashibanashi to bungaku* [Legends and culture studies]. Tokyo: Sogensha.

———. 1953. *Nihon no mukashibanashi* [Japanese legends]. Tokyo: Kadokawa Shoten.

———. 1968–1971. *Teihon Yanagita Kunio shu* [Collected works of Yanigata Kunio]. Tokyo: Chikuma Shobo.

Dizin

Açlık 29, 39, 245, 249, 252, 304, 350, 360, 365
Adalar 26, 30, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 40, 41, 45, 47, 58, 61, 62, 106, 107, 108, 110, 111, 115, 122, 126, 128, 133, 134, 154, 172, 174, 250, 267, 270, 271, 273, 279, 288, 290, 299, 317, 342, 359, 360, 372, 416, 418, 433, 434
Aikido 398
Aile sistemi 59
Ainu 18, 26, 30, 36, 50, 59, 61, 71, 107, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 117, 120, 121, 122, 181, 182, 191, 192, 194, 208, 228, 237, 242, 245, 271, 280, 289, 290, 295, 296, 297, 309, 310, 311, 328, 347, 348, 349, 350, 360, 361, 366, 370, 373, 378, 421, 446, 451
Amaterasu-o-mikami 25, 61, 70, 89, 101, 134, 145, 152, 154, 155, 172, 184, 185, 186, 188, 189, 194, 216, 223, 260, 262, 270, 277, 278, 289, 303, 307, 321, 342, 389, 394, 395, 396, 400, 401, 402, 411, 416, 440, 448
Amidistler 93, 94, 193
Amitabha 93
Antik Dönem 39
Antoloji 122, 388
Antropoloji 127
Aramitama 66, 98, 356, 362, 391, 398
Ararush 115, 350
Arı Diyar 78, 85, 86, 177, 190, 191, 193, 209, 281, 298, 334
Aristokratik dönem 46, 47
Arthur efsanesi 142
Avatarlar 73, 92, 93, 94, 101, 188, 190, 194, 217, 229, 230, 233, 234, 235, 298, 379, 380, 398, 437
Aydınlanma 87, 95, 183, 196, 205, 214, 216, 218, 219, 320, 325, 334, 338, 345, 383
Ayı 36, 114, 115, 192, 209, 278, 309, 310, 311, 312, 350

Başkeşişler 92, 102, 163, 168, 198, 202, 228, 244, 319, 437
Başlangıç mitleri 34, 108, 110, 127, 184, 273, 399
Batının Arı Diyarı 193, 364
Bodidarma 87, 202, 218
Bodisatva 86, 95, 97, 98, 101, 200, 231, 235, 280, 298, 299, 316, 322, 323, 334, 336
Bodisatvalar 67, 73, 74, 76, 79, 84, 85, 87, 91, 95, 96, 166, 190, 194, 231, 247, 280, 281, 298, 317, 356, 380, 398
Bosatsu 95, 96, 97, 98, 99, 102, 190, 196, 217, 232, 247, 249, 258, 281, 302, 316, 336, 370, 432
Brahma 32, 74, 99, 449
Buda 32, 43, 44, 45, 58, 76, 77, 78, 79, 81, 82, 83, 84, 86, 87, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 97, 98, 99, 101, 102, 119, 120, 132, 160, 166, 167, 168, 170, 171, 174, 176, 183, 190, 191, 200, 202, 204, 205, 206, 209, 212, 213, 216, 229, 230, 231, 232, 241, 247, 258, 259, 264, 280, 283, 293, 298, 313, 319, 326, 334, 338, 344, 345, 364, 369, 370, 373, 374, 380, 381, 398, 417, 422, 447, 449
Buda'nın Yolu 45
Budist mitolojisi 18, 91, 92, 237
Budist Yasa 78, 97, 98, 99, 105, 165, 171, 206, 212, 214, 218, 229, 239, 283, 299, 321, 323, 325, 338, 364, 366, 369, 375, 383, 449, 451
Budizm 30, 32, 43, 44, 45, 61, 67, 71, 73, 74, 75, 76, 77, 79, 80, 82, 87, 89, 90, 93, 98, 100, 104, 105, 117, 118, 120, 131, 132, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 175, 190, 191, 193, 200, 202, 206, 207, 209, 212, 213, 214, 217, 218, 226, 227, 230, 247, 264, 265, 271, 300, 303, 314, 325, 327, 334, 338, 370, 375, 377, 379, 381, 383, 391, 420, 431, 433, 434, 442, 451
Büyükayı takımyıldızı 339
Büyük gelenek 27, 28, 29, 54, 63, 102, 103, 239, 280

Çıraklar 445
Çileci 105, 106, 160, 226, 227, 230, 231, 323, 407, 429, 447
Çin Budizmi 81
Çin mitolojisi 30, 31

Dante 170
Değnek 113, 347
Demirci 136, 196, 197, 448
Deprem 34, 238, 304, 340, 341, 367, 398, 402
Dilenme kâsesi 313, 318
Dini ritüeller 116
Dişi ilah 138, 140, 389
Doğum 50, 66, 72, 75, 77, 81, 117, 134, 141, 149, 151, 153, 158, 166, 174, 192, 241, 243, 251, 255, 256, 257, 267, 270, 271, 281, 285, 296, 305, 313, 316, 326, 327, 330, 343, 373, 385, 402, 414, 431, 442, 446

Edo Dönemi 52, 211, 215, 265, 308, 325, 340, 389, 396, 406
Engishiki 69, 118, 127, 143, 144, 284, 448
Eskilik 306
Estetik 48, 320
Evlilik 60, 70, 143, 144, 149, 150, 235, 277, 279, 326, 353, 357, 390, 419, 437, 446, 451
Ezo 37, 194, 285

Fallik semboller 207
Fasulye 142, 230, 356, 392, 440, 441
Feng-shui 43, 46
Fuji Dağı 34, 38, 212, 213, 297, 327, 372, 373, 381, 427
Fushimi Dağı 263

Geleceğin Budası 334
Gempei Savaşı 49, 50, 177, 196, 199, 406, 442
Genji Monogatari (Genji'nin Hikâyesi) 47
Genji'nin Hikâyesi 47, 48
Gezgin ilahlar 38, 253
Güneş 62, 69, 70, 89, 94, 109, 135, 136, 138, 140, 181, 184, 185, 186, 188, 216, 249, 253, 262, 320, 333, 417
Güneş *kami*'si 417

Hane 24, 29, 51, 59, 60, 61, 69, 74, 81, 101, 112, 117, 151, 164, 186, 188, 205, 208, 211, 214, 215, 222, 223, 228, 235, 236, 243, 258, 259, 260, 261, 262, 266, 279, 280, 286, 289, 293, 295, 296, 306, 321, 327, 332, 342, 343, 370, 374, 393, **424**, 425, 440
Hayvanlar 40, 64, 78, 112, 114, 115, 138, 151, 161, 217, 245, 246, 248, 249, 250, 251, 270, 271, 309, 310, 312, 318, 323, 329, 339, 349, 350, 351, 364, 365, 375, 378, 385, 393, 398, 411, 418, 420, 421, 429
Heian dönemi 46, 47, 48, 49, 69, 72, 101, 111, 117, 118, 160, 176, 194, 223, 263, 286, 331, 357, 363, 376, 387, 425, 441, 447
Hıristiyanlık 92, 119, 120, 166
Hinduizm 32, 100, 373
Hint mitolojisi 32, 166
Hokkaido 33, 35, 36, 111, 114, 115, 360, 421
Honshu 33, 34, 35, 41, 46, 48, 111, 267, 273, 285, 328, 393, 425, 434, 450

İkincil İlahlar 448
İlahi Soy 211, 255, 261, 343, 416
İlahlar 90, 144, 145, 146, 181, 237, 260, 439, 448
İmparatorluk 27, 31, 36, 41, 43, 46, 47, 49, 57, 61, 69, 73, 80, 106, 117, 119, 132, 143, 151, 157, 158, 159, 161, 162, 163, 179, 185, 186, 188, 191, 193, 194, 207, 209, 211, 222, 223, 236, 245, 260, 261, 262, 274, 279, 287, 288, 292, 293, 304, 306, 308, 314, 318, 327, 371, 377, 378, 392, 393, 404, 409, 425, 426, 428, 436, 440, 444

İmparator Murakami 162, 362
İnau 113, 114, 309, 310, 329, 347, 350, 365, 421
İzanagi-no-mikoto 133, 207
İzanagi ve İzanami 70, 124, 126, 133, 134, 135, 143, 158, 172, 173, 186, 207, 220, 221, 237, 253, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 283, 284, 306, 327, 331, 335, 341, 348, 352, 353, 354, 356, 358, 359, 360, 372, 382, 385, 387, 389, 395, 402, 403, 416, 418, 431, 435, 439, 448, 449, 450, 451
İzanami-no-mikoto 133
İzumo 42, 69, 135, 139, 143, 144, 146, 147, 155, 173, 174, 215, 223, 270, 273, 274, 275, 279, 289, 294, 341, 343, 352, 353, 366, 367, 385, 389, 390, 391, 392, 397, 399, 426, 431, 432, 434

Japon Budizmi 77, 79, 81, 84, 85, 95, 122, 167, 206, 346
Japon emsalsizliği 27, 55, 116, 128, 275, 276
Japonizm 29
Japon mitolojisi 17, 18, 19, 26, 27, 30, 32, 33, 35, 37, 39, 40, 61, 63, 71, 93, 96, 102, 104, 105, 107, 116, 117, 123, 124, 125, 162, 169, 191, 193, 239, 251, 253, 284, 287, 289, 300, 312, 337, 339, 350, 370, 377, 389, 430
Jigoku 170, 281, 354, 431, 432

Kabuki tiyatrosu 168, 437, 444

Kahramanlar Çağı 131, 159, 160, 165, 176
Kami 64, 68, 157, 289
Kamikaze 51, 53, 54, 160, 165, 179, 183, 211, 241, 261, 287, 291, 292, 293
Kamui 181, 191, 207, 208, 242, 295, 297, 309, 311, 328, 336, 347, 360, 365, 377, 420, 446
Kan 33, 55, 64, 80, 83, 134, 210, 268, 276, 283, 296, 305, 306, 327, 331, 363, 364, 397, 442, 448
Kanaatkârlık 64, 209, 214, 230, 283, 315, 374
Kang 108, 109, 110, 228, 280, 289, 290, 298, 370
Kannon 27, 74, 85, 96, 97, 190, 193, 194, 195, 206, 209, 280, 298, 299, 300, 302, 313, 316, 364, 372, 379, 398, 433, 447
Kılıçlar 47, 53, 99, 125, 134, 135, 136, 139, 142, 146, 148, 150, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 163, 164, 181, 184, 187, 198, 208, 210, 216, 229, 230, 231, 234, 256, 259, 262, 268, 269, 278, 283, 284, 285, 287, 306, 307, 308, 323, 334, 335, 336, 337, 339, 343, 352, 364, 365, 366, 378, 381, 382, 383, 389, 390, 391, 392, 395, 397, 406, 407, 408, 425, 426, 427, 443
Kırk yedi *ronin* 52, 53, 211, 292, 334
Kızgın ruh 409

Kobo Daishi 84, 97, 101, 160, 166, 167, 176, 202, 206, 213, 227, 231, 264, 313, 314, 315, 316, 317, 319, 323, 328, 369, 374
Kojiki 28, 32, 45, 63, 67, 69, 70, 117, 118, 124, 127, 133, 136, 138, 143, 144, 145, 159, 173, 187, 242, 248, 253, 257, 263, 273, 288, 303, 308, 326, 327, 343, 356, 359, 385, 387, 389, 394, 395, 401, 416, 423, 424, 435, 436, 440, 448, 451
Konfüçyüs 31, 70, 107, 118, 128, 418
Konfüçyüs sistemi 271
Kore 35, 37, 40, 41, 42, 51, 58, 72, 75, 80, 123, 137, 157, 158, 173, 175, 178, 179, 241, 262, 274, 291, 303, 324, 337, 386, 391, 434
Kozmoloji 77, 78, 115, 169, 170, 171, 231, 296
Küçük gelene 28
Küçük gelenekler 27, 28, 29, 45, 54, 62, 63, 106, 117, 124, 132, 245, 288
Kyushu 33, 34, 35, 36, 37, 41, 46, 48, 51, 107, 122, 149, 151, 173, 260, 267, 270, 286, 328, 343, 393, 409

Lotus Sutra 79, 83, 89, 90, 93, 120

Mandara 85
Marebito 38, 69, 71, 105, 173, 223, 224, 253, 332, 333, 375, 386, 415, 423, 432
Meditasyon 79, 85, 87, 89, 93, 97, 193, 202, 205, 209, 218, 226, 231, 232, 247, 283, 373, 407, 420, 447
Meiji dönemi 166, 179, 265, 341
Nihonshoki 28, 32, 45, 63, 69, 70, 117, 118, 124, 127, 133, 134, 136, 137, 138, 143, 144, 146, 159, 173, 187, 234, 248, 257, 273, 294, 303, 308, 327, 343, 352, 356, 359, 385, 387, 389, 390, 391, 394, 395, 399, 416, 417, 424, 426, 435, 440, 448
Nirvana 76, 78, 84, 89, 91, 93, 95, 170, 193, 205, 259, 280, 334, 338, 381
Noh tiyatrosu 394, 401

Okçuluk 346
Okinawa 18, 36, 107, 108, 109, 110, 122, 271, 396, 411, 418
Ölüm 43, 44, 53, 66, 70, 73, 75, 76, 78, 81, 84, 86, 90, 113, 119, 134, 138, 145, 178, 179, 202, 205, 209, 210, 211, 217, 237, 239, 244, 245, 246, 252, 253, 267, 269, 270, 271, 272, 280, 283, 284, 287, 312, 314, 317, 318, 319, 326, 327, 334, 348, 352, 356, 359, 362, 369, 373, 374, 379, 382, 389, 391, 392, 404, 409, 431, 433, 439, 441, 450, 451

Pirinç 23, 36, 37, 38, 48, 62, 73, 123, 136, 138, 150, 153, 158, 161, 162, 215, 252, 256, 263, 264, 265, 266, 275, 337, 360,

375, 390, 394, 400, 402, 403, 404, 412, 416, 433, 440, 441

Samuray 49, 50, 52, 53, 58, 67, 116, 243, 284, 406
Sanat 34, 54, 72, 103, 119, 164, 167, 181, 199, 201, 203, 218, 234, 249, 268, 282, 320, 325, 354, 375, 378, 393, 397, 398, 445
Sazlıkların Ana Diyarı 70, 137, 144, 148, 185, 187, 189, 221, 234, 250, 262, 269, 270, 273, 307, 342, 371, 372, 390, 391, 395, 397, 401, 416, 448
Sekiz milyon *kami* 66, 137
Seksen sekiz aşamalı hac 167, 176
Seto İç Denizi 34, 35, 173, 200, 223, 393, 425
Shakyamuni 75, 76, 79, 84, 87, 89, 90, 91, 94, 101, 119, 120, 165, 166, 168, 232, 247, 280, 316, 334, 369, 373, 374, 447
Shikoku 33, 34, 167, 176, 193, 227, 267, 313, 314, 316, 317, 318, 319, 328, 433, 434
Shingon 81, 82, 83, 84, 85, 94, 100, 101, 160, 167, 176, 183, 216, 227, 230, 264, 265, 313, 314, 319, 320, 323, 325, 369, 379, 420
Sürgün 46, 48, 73, 137, 138, 226, 237, 256, 270, 271, 362, 390, 409, 410, 431, 436, 440
Şinto 18, 45, 61, 62, 63, 64, 66, 67, 68, 71, 74, 76, 79, 81, 84, 98, 100, 101, 105, 117, 131, 132, 160, 165, 166, 168, 171, 176, 184, 187, 213, 216, 227, 235, 236, 241, 247, 265, 271, 290, 291, 300, 302, 319, 321, 322, 323, 328, 337, 338, 339, 340, 341, 346, 377, 379, 381, 382, 391, 398, 423, 430, 437, 440, 451

Tanrılar Meclisi 275, 289, 305, 395, 400
Taoizm 103, 104, 203, 338, 377, 387
Tarım 28, 36, 38, 40, 41, 68, 107, 111, 195, 233, 263, 415, 423, 441
Tekne 111, 143, 156, 236, 286, 385, 391, 427, 439, 444
Tılsımlar 323, 429

Varoluş Çarkı 92

Yamabushi 67, 105, 106, 196, 197, 199, 227, 363, 381, 407, 408, 429, 444, 447
Yaradılış Mitleri 353
Yeraltı 44, 124, 126, 134, 142, 173, 186, 207, 220, 226, 237, 253, 272, 274, 275, 281, 348, 356, 358, 363, 382, 389, 391, 392, 402, 430, 433
Yeryüzü 37, 69, 70, 71, 109, 115, 125, 131, 133, 136, 137, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 152, 171, 172, 173, 174, 185, 188, 189, 193, 212, 220, 223, 227, 240, 246, 249, 257, 260, 261, 265, 267, 269, 273, 274, 278, 280, 281, 305, 321,

326, 327, 330, 336, 337, 339,
340, 341, 343, 350, 352, 353,
356, 360, 364, 371, 382, 385,
390, 391, 395, 396, 397, 399,
401, 435, 436, 440

Zen Budizmi 218

Japonların, bağırsaklarının diğer insanlarınkine oranla daha uzun olduğuna ve bu sebeple diğer ırklardan farklı olduklarına inandıklarını biliyor muydunuz? Veya insanların göbek deliklerini yiyen bir *kami*'den hâlâ korktuklarını? Peki ya, birçoğu neden hâlâ nar yemeyi reddediyor olabilir? Yabancıların Japonya'ya temelli yerleşme fikrinden korkmalarının altında nasıl bir sebep yatmaktadır? Japon adaları nasıl *yaratılmış* olabilir?

Çiçek hastalığını yaymaktan sorumlu *kami*'den burs *kami*'sine, pirinç ilahından psikolojik bozukluklardan sorumlu kötü ruhlara kadar sekiz milyon tanrısal varlığıyla ve Budist etkilerle harmanlanmış hikâyeleriyle Japon mitolojik evreni bambaşka bir dünyanın kapılarını açıyor. Uzakdoğu'nun büyüleyici atmosferi ile ilginç inanışları bu kitapta bir araya geliyor.

internet satış:
saykitap.com
32,50 TL
ISBN 978-605-02-0639-5
9 786050 206395
SAY YAYINLARI

sayyayincilik.com
facebook.com/sayyayinlari
twitter.com/sayyayinlari
instagram.com/sayyayincilik